

FORNA GOTER & andra germanska folk

Ett sammandrag av källor
hörande till goternas och
andra germanska folks tidiga historia

Lars Bägerfeldt

Förord

Denna skrift är den första sammanställningen av två som avser att återge de flesta av de skrivna källorna som kan användas för att skaffa sig en uppfattning om Sveriges tidiga historia fram till 1200-talets slut. Den första delen berör goterna och andra germanska folk fram till 500-talet och berör främst grekiska och romerska källor. Den andra delen (skrift nr 78) är inriktad på tiden därefter och upptar främst nordiska källor. Någon skarp gräns mellan dessa delar finns inte.

Avsikten är att snabbt få en uppfattning om vilka källor som finns och vad de har att berätta. Från början gjorde jag detta för min egen skull, varpå materialet växte fram från början av 1980-talet och denna sammanställning var i princip färdig 20 år senare.

Denna text som berör goterna och den äldsta historien fram till folkvandringstiden har redan sammanställts, redigerats och givits ut som tryckt bok. Den som är intresserad kan söka efter boken *Längs Gotiska Vägar*, vilken också finns som digital bok (nr 24) och då är den gratis.

Falköping 2011-02-11 (2021)
Lars Bägerfeldt

Innehållsförteckning

HERODOTOS	6
Historia	6
PYTHEAS AV MASSILIA	8
STRABO ETC	9
Om cimbrernas vandringar	9
GAIUS JULIUS CÆSAR.....	12
Anteckningar om galliska kriget.....	12
VELLEIUS PATERCULUS	23
Sammandrag om Romarrikets historia	23
KEJSAR AUGUSTUS	26
Res Gestae	26
TACITUS	27
Annaler I-VI	27
STRABO	33
Geographika.....	33
TITUS LIVIUS	35
(Romarrikets historia).....	35
POMPONIUS MELA.....	36
Chorographia	36
PLINIUS (D.Ä.)	37
Naturalis Historia.....	37
GAIUS SUETONIUS TRANQUILLIUS	40
De vita Cæsarum	40
TACITUS	42
Historiæ	42
Agricola.....	46
Germania.....	47
CLAUDIUS PTOLEMAIOS	60
Geographia.....	60
LUCIUS ANNAEUS FLORUS	64
Kortfattad romersk historia	64
DIO CASSIUS.....	66
Romarrikets historia	66
AELIUS SPARTIANUS ET AL.....	74
Scriptores Historiae Augustae	74
HERODIANOS	79
N.N.....	81
Excerpta Valesiana I	81
AMMIANUS MARCENNINUS	82

AUXENTIUS	101
kyrkohistoria	101
THEODORET AV CYPERN	103
Ekklesiastike historia (kyrkohistoria)	103
HERMIAZ SOZOMENOS	106
ST. HIERONYMUS	115
Valda brev	115
ZOSIMUS	116
Ny historia	116
EUNAPIUS	139
Krönika efter Dexippus	139
N.N.	143
Consularia Constantinopolitana.....	143
N.N.	144
Consvlaria Italica.....	144
PAULUS OROSIUS.....	145
Historicum adversum paganos libri septem.....	145
OLYMPIODORUS	151
(fragment)	151
MARCELLINUS COMES.....	158
Krönika	158
PRISCUS	160
(Priscus vid Attilas hov)	160
SIDONIUS APPOLINARIS	179
Poem och brev.....	179
PROSPER AV AQUITANIEN.....	185
Epitoma Chronicon	185
MALCHUS.....	186
(fragment)	186
CANDIDUS.....	195
(fragment)	195
HYDATIUS	196
Krönika	196
EUGIPPIUS	204
Sankt Severins liv.....	204
N.N.	208
Gallisk krönika för år 452 och Gallisk krönika för år 511	208
ZACHARIAHS AV MITYLENE	210
Den syriska krönikan (kyrkohistoria)	210
N.N.	214
Excerpta Valesiana II.....	214
JORDANES.....	217
Götarnas ursprung och bedrifter.....	217
CASSIODORUS.....	222
Variae.....	222

N.N.....	226
Monumentum Ancyranum (etc).....	226
HARDIAN SPARTIAN	226
KEJSAR JULIANUS	226
CALLINICUS	226
Vita Sankt Hypatii	226
PAULUS DIACONUS	227
Langobardernas historia	227
PROKOPIOS.....	230
Hemlig historia.....	230
De bello gothico	232
GREGORIUS AV TOURS.....	250
Historiæ Francorum	250
N.N.....	251
Vita S. Sigismundi regis	251
N.N.....	252
Liber Monstrorum.....	252
ISIDORUS AV SEVILLA.....	253
Historia Gotorum Wandalorum Sueuorum.....	253
JOHANNES AV BICLARO	264
Krönika	264
N.N.....	268
Mozarabiska krönikan av år 754.....	268
N.N.....	276
Alfonso III:s krönika.....	276
EINHARD.....	284
Karl den stores liv.....	284

HERODOTOS

Historia

(omkring 450-430 f.Kr.)

På andra sidan Tanais (Don), har man lämnat Skytien bakom sig och kommer först sauro-materna vilka bebor en sträcka av landet som löper norrut femton dagsresor från den norra änden av Azovska sjön och är överallt fritt från träd, såväl vilda som planterade. Nästa region bortom sauro-materna tillhör budinerna och är fyllt av träd av alla sorter. Norrut är det obebott på ett avstånd av sju dagsresor, tills man med en dragning österut kommer till thysageterna, ett stort och talrikt folk vilka lever genom att jaga.

Vidare norrut och österut lever en annan skytisk stam, vilka flyttade till detta land efter en del bråk med de kungliga skyterna vilka de ursprungligen tillhörde.

Budini, ett talrikt och kraftfullt folk, har alla blå-grå ögon och rött hår. Det är en stad i deras land som kallas Gelonus, där allt är byggt av trä, både bostadshus och tempel, och med en hög träpalissad runt om, 30 furlongs (c:a 4 km) åt varje håll.

Anm. Uppgiften nedan om ett rödhårigt folk med blå ögon, bodini, tyder på uppblandning mellan ljushåriga nordbor och mörkhåriga sydlänningar. Utöver detta omtalas nordliga kontakter.

Asien blev namngiven ... efter Asies, son till Cotys och sonson till Manes som förde namnet vidare till stammen Asias i Sardis.

(Anm. Manes förefaller ha varit en viktig indo-europeisk gestalt, och återfinns för övrigt både hos germanerna och i Indien.)

Anm. Enligt en del bedömare kan folkgruppen hyperboreer som omnämns nedan avse skandinaver. I bok 4 skrivet Herodotos att "norr om skyterna bor isседonerna, och norr om dem hyperboreerna. Dessa bo ända uppe vid Oceanen". Han säger vidare att "Om isседonerna berättas att ... kvinnorna har hos dem samma makt som män". Denna uppgift kan jämföras med att den romerska konsuln Tacitus senare skrev att sitoner (=issedoner?) bodde bredvid

sveonerna och de styrdes av kvinnor. Detta folknamn sitoner har man velat tolka som sigtuna-bor, vilket må sägas vara ovederhäftiga spekulationer.

Om hyperboreerna berättar Herodotos följande:

Det allra mesta om dem berättar emellertid delierna (på ön Delos i Grekland). Enligt deras påstående har offergåvor inlindats i halm och avsänts av hyperboreerna. Från dem kom gåvorna till skyterna, och sedan har de gått ur hand i hand från det ena grannfolket till det andra till dess de kommit fram längst i väster till Adriatiska havet. Därifrån avsändes de söderut, och invånarna i Dodona var de första greker som tog emot dem. Från dessa vandrade de ned till Meliska viken och över Euboia där de skickades från stad till stad ända till Karystos. Sedan överhoppades Andros, ty karystierna förde dem till Tenos och tenierna till Delos. På detta sätt har således offergåvorna kommit till Delos. Först ska hyperboreerna ha avsänt två flickor, som delierna kallade Hyperoke och Laodike, med dessa heliga gåvor. För att bereda dem säkert skydd skickade hyperboreerna med dem fem av sina landsmän som följeslagare. Dessa kallas nu preferer (= "överbringare") och de åtnjuter stor heder på Delos. Men när dessa personer som så skickats åstad aldrig kom tillbaka till hyperboreerna tyckte dessa att det vore hårt om det alltid skulle gå så att de skickade ut folk utan att få igen dem och därför inlindade de de heliga gåvorna i halm, förde dem till gränsen och ålade där sina grannar att skicka dem ifrån sig till ett annat folk. På det sättet skickades gåvorna vidare och kom till Delos, säger man. För min del känner jag något som påminner om dessa heliga gåvor: när de trakiska och de paioniska kvinnorna offerar åt drottningen Artemis, offerar de alltid sina gåvor inlindade i halm. Detta vet jag att de gör.

Delierna berättar också att Arge och Opis, ävenledes två flickor från hyperboreernas land, hade vandrat genom samma länder och kommit till Delos redan tidigare än Hyporoke och Laodike. Dessa senare skulle ha kommit för att åt Eileityia (=den hjälpande gudinnan för födslar) överlämna den

skatt som de åtagit sig som tack för snabb förlossning. Arge och Opis åter skulle ha kommit i sällskap med själva gudarna och de hade fått andra hedersbevisningar av delierna.

Om Donau berättar Herodotos:

I stros (=Donau) flyter genom hela Europa. Den rinner upp hos kelterna vilka bor västligast av alla europeiska folk näst efter kyneterna. Efter att ha flutit genom hela Europa strömmar den fram över Skytiens gränser.

* * *

Germanska folk: Bodini?, hyperboreer (=de ytterst boende)

Germanska personer: Hyperoke, Laodike, Arge och Opis

* *

PYTHEAS av Massilia

Källa: endast bevarat genom referenser hos andra skribenter som Polybios, Strabo, Plinius, Avienus m.fl.

Pytheas av Massilia (nuv. Marseille i södra Frankrike) nådde på en sjöresa omkring 325 f.Kr. fram till Britannien eller "de britanska öarna". De brittiska öarnas omkrets sägs ha var 4875 milier (= 720 mil, vilket är detsamma som omkretsen kring Storbritannien, Skandinavien och Island).

Från denna plats säger Pytheas att det var sex dagars resa för att sjöledes komma till ön Thule som var den nordligaste av de brittiska öarna. Thule var beläget nära ett stelnat hav (isbelagt hav), och i Thule var halva året dag och halva året natt. Inbyggarna visade dem den trakt där solen går till vila. Det hände sig nämligen, att natten i de trakterna var helt kort, somligstädes två, annorstädes tre timmar, så att solen kort efter sin nedgång snart gick upp igen. Thule var ett bördigt land, rikt på frukter som först sent på året gick i mognad och människorna där brukade tillreda en dryck av honung. De tröskade sin säd i stora hus, vilket berodde på rådande mulet väder och det myckna regnandet.

Plinius version: Pytheas omtalar en kuststräckning vid havet vid namn Metuonis och 6000 stadier stor och varvid guionerna, en germansk stam, bor. En dagsresa därifrån ligger ön Abalus, vartill om för-

året med vågorna förs ett stoff, som är en utsöndring av havet. Inbyggarna använder det till elden istället för trä och säljer det till de närboende teutonerna. Detsamma menar Timaeus, men han kallar ön Basilia.

Efter tre dagars seglats från Skytiens kust finns en ö av enorm storlek som kallas Balcia. Pytheas kallade samma ö för Basilia.

Kommentar: Från Massilia fanns det redan handelförbindelser landvägen med nordvästra Europa, men detta är den första kända sjöresan. En del forskare har velat göra gällande att landet Thule som beskrivs av Pytheas skulle vara Norge eller eventuellt Jylland. Andra menar att det måste avse öarna norr om Skottland. Med tanke på den omkrets som han anger för de brittiska öarna ter sig det sistnämnda som det mest sannolika.

* * *

Germanska folk: guioner, teutoner

Germanska personer: -

Skandinaviska orter: öarna Abalus och Basilia

* * *

STRABO etc

Om cimbrernas vandringar

eller, om kungarna Boiorix och Teutobods uppgång och fall

Det finns inget verk som enbart berör cimbrernas vandringar, utanuppgifterna kommer från flera skilda författare. Källor: Mariobiografen av Plutarch, Anteckningar om galliska kriget av Julius Caesar, Germania av Tacitus, Monumentum Ancyranum av Augustus, Velleius Paternus, Strabo m.fl.

De folkstammar som ingick i denna berömda utvandring var cimbrer, teutoner och ambronier. Cimbrernas namn lever sannolikt kvar i Himmerland i norra Jylland som under medeltiden hette Himber syssla. Även teutonerna antas ha kommit från denna trakt medan ambronerna lär ha härstammat från Schleswig. Även folk tillhörande haruderna anses ha varit med. Alla dessa påträffas även under senare sekler på Jylland eller i dess närhet varför utvandringen bara kan ha berört en del av dessa folkgrupper medan resten stannade kvar.

Orsaken till utvandringen sägs ha varit en stormflod som orsakade en så omfattande översvämning att de tvingades söka nytt land. Från den jylländska halvön gav sig cimbrer, teutoner och ambronier iväg c:a 115 f.Kr. Färden gick åt sydost genom Tyskland men vägen stängdes av boierna i trakterna av Böhmen. Dessa keltiska folk var starka nog att hålla den väldiga härstyrkan på avstånd. De gick vidare söderut, korsade Donau på väg mot Italien via passen i de östra delarna av alperna. Hit kom de år 113 f.Kr. I alppasset i Krain, vid Noreia i Kärnten i Österrike, låg den romerske konsuln Cn. Paprius Carbo i bakåll men han besegrades fullständigt. Endast ett häftigt oväder hindrade germanerna från att förintade dem fullständigt.

Istället för att gå vidare söderut gick de mot väster. När cimbrerna vandrade vidare från boierna nådde de helvetierna, vilka var rika på guld men fredligt sinnade. När dessa såg vilket välstånd som cimbrerna fått genom röveri och vilket till och med överträffade deras eget välstånd, blev de - och då i synnerhet tigyrenerna och toygenerna, två av de fyra kantonerna som helvetierna var uppdelade i - så till sig att de slog följe med cimbrerna. Så småning-

om tog de sig över den norra delen av Rhen. Här på den västra sidan upplade de stora förråd med allt som de inte kunde föra med sig på vandringen söderut in i Gallien och kvarlämnade sextusen man till vakt och värn. Enligt somliga var antalet på de vapenföra männen 300.000 enligt andra bortåt 500.000 men romarna uppfattade dem inte som en militärstyrka. Det var en folkhär där också kvinnorna kunde delta i striderna. Männen red eller gick medan kvinnor och barn färdades i vagnar överdragna med ett skinntak. Kämparna var högväxta, blåögda och ljushåriga och de gjorde en stark intryck på romarna, trots att de också uppfattades som öppna och troskyldiga. I strid däremot fruktade de ingenting. Kvinnorna uppvisade samma styrka och stridsduglighet. Som slagordning använde de en uppställning i fyrkant där de stod tätt tillsammans. Dess främsta led var sammankopplade med rep från livgördel till livgördel. Bakom männen hade kvinnor och barn förskansat sig i en vagnborg. Förutom fotfolket hade de ryttare, antingen i enskilda grupper eller blandat tillsammans med fotfolket på så vis att en snabbfotad krigare följde en speciell ryttare. Deras vapen var svärd, spjut och sköld. De förnämsta hade också praktfulla hjälmar. Dag och plats för ett slag bestämdes på förhand med fienden, och ett slag kunde inledas med tvekamper. Efter en vunnit strid högg de sönder krigsbytet och offrade dem åt sina gudar. Fångarna slaktades som krigsoffer av deras prästinnor.

Deras första motståndare i Gallien var belgerna. Men också belgerna var mäktiga nog att hålla dem på avstånd. Ryckvis rörde de sig framåt i Gallien och krävde landområden där de kom. Om de nekades härjade de vida omkring. Men de fann sig inte tillräta någonstans utan fortsatte färden, gav upp de land de tilldelats och krävde ständigt nytt.

Inom kort kom de fram till romarrikets gränser och strider var oundvikliga. År 109 f.Kr. slog de för andra gången en romersk här. Denna gång var den under konsul M.Iunius Silanus ledning. Två år senare, år 107 f.Kr. hände det på nytt. Konsuln Lucius

Cassius i Aquitanien blev slagen av denna väldiga folkhär (enligt Julius Caesar hade det helvetiska folket tigurinerna ansvaret för dråpet på konsuln). Ytterligare två år senare, år 105 f.Kr. befann sig denna folkhär i trakten av ARAUSIO (Orange) i sydöstra Frankrike. Vid denna tid hade cimbrerna en kung vid namn Boiorix. Här erhöll de en dubbelseger över Servilius Caepio och Gnaeus Mallius. Den sistnämnde hade ställt upp en armé öster om Rhone och en annan armé under befäl av prokonsuln Q.Servilius Caepio mitt emot, väster om floden. Dessutom placerades en framskjuten kår under Mallius legat M.Aurelius Scavrus i allebrogernas land. Den sistnämnda blev tillintetgjord först och därpå de båda konsulariska härarna vid Orange. Båda de romerska lägren plundrades på ett enormt byte. Så många som 80 000 romerska soldater och 40 000 trossknektar dräptes. Allt fördärvades. Romarnas kläder revs sönder, brynjorna höggs sönder, hästarna dränktes i Rhone, och allt silver och guld sänktes också i floden. Fångarna däremot hängdes i träden.

Istället för att gå mot Rom gick de längre västerut och över Pyrenéerna in i Spanien. Under några år bedrev de strider med de kelto-ibriska folken innan de valde att återvända till södra Frankrike där de delade upp sig i två delar. Cimbrerna gick mot Brennerpasset för att nå Italien den vägen. Teutonerna och ambronerna följde Rhone söderut. Vid Aix inte långt från Marseille mötte de sommaren år 102 f.Kr. den romerska hären under ledning av Caius Marius, som var sin tids skickligaste härförare i Romarriket. I två slag krossade Marius först ambronerna och sedan teutonerna vars kung Teutobod togs till fånga. De sistnämnda hade dagarna innan försökt storma hans läger men utan att lyckas. Istället blev de själva överrumplade vid AQUAE SEXIAE (25 km norr om Marseille). Hundratusen teutoner föll och lika många togs till fånga.

Cimbrerna tog en östligare väg och forcerade passen medan romarnas försvar under ledning av konsuln Quintus Lutatius Catulus långsamt vek tillbaka och släppte in dem i Podalen för att försöka vinna tid så att Marius skulle kunna förena sig med dem vilket skedde våren året därpå. I juli år 101 f.Kr. möttes Boiorix och Marius i norra Italien på de Raudiska fälten vid CAMPI RAUDII (ej som tidigare antagits vid Vercellae intill bifloden Sesias uppgående i Po). Här föll Boiorix med en stor del av sitt folk och de blev fullständigt slagna av den romerska hären i en strid som varade i två dagar. Då romarna trängde in i leden mot vagnborgen lät kvinnorna dräpa sig själva och alla barnen. I allt föll 140 000 cimbrer på denna plats och ytterligare 60 000 blev tagna tillfångna. Denna dag blev de nordgermanska folken som hemsökt romarriket, och de-

ras helvetiska följeslagare, fullständigt tillintetgjorda.

Strabos version: Bland cimbrernas hustrur fanns prästinnor som var synska. Dessa var gråhåriga, klädda i vitt med lingula mantlar fästade med spännen, och med bronsprydda bälten samt barfota. Med ett svärd i handen mötte de fångarna utanför lägret, krönte dem med en krans och ledde dem till ett metallisk kärl om cirka tjugo amphorer (=550 liter eller $\frac{1}{2}$ m³). De hade rest en plattform och dit upp gick prästinnorna, tog fångarna och böjde dem över kitteln för att därefter skära av strupen. Från blodet som rann ner i kitteln utläste några av prästinnorna profetior, medan andra skar upp kroppen och sedan de granskat och spått i inälvorna uttalade de sig om segrar för deras eget folk.

Under striderna brukade de bita i de hudar som de hade spänt ut över det flätverk som täckte vagnarna för att på detta sätt skapa ett överkligt oljud.

Gajus Marius som räddat det romerska riket hamnade slutligen i onåd och dömdes till döden av sin rival Sulla (år 86 f.Kr.). Domen skulle verkställas av en cimbrisk slav men då denne hörde Marius mäktiga stämma och stirrade in i hans lågande ögon tappade han kniven. Romarna kom då till sans och beaktade att slaven hade mer vördnad för denne tidigare så betydelsefulla man än de själva hade. Domen omformades då, varefter Marius sändes bort med ett skepp till Ischia.

Kvar vid Rhen fanns ännu den vaktstyrka som vakade över de väldiga förråd som cimbrerna hade lämnat. Under flera år förde de en orolig tillvaro då de antingen överfölls med krig av sina grannar eller själva anföll dem. Efter en tid slöt de fred med varandra och de fick utvälja den nejd som de ännu innehade sommaren år 57 f.Kr. när den romerska hären ledd av Julius Caesar nådde fram hit. Ett av de många folk som romarna kuvade i detta område var aduatukerna och de räknade cimbrerna och teutonerna som sina förfäder. Striderna med romarna slutade med aduatukernas förintelse. Resterna av deras stora och många läger vid Rhen fanns enligt Tacitus ännu kvar tvåhundra år efter deras överfart.

* * *

Kommentar:

På berget Greinberg strax söder om Miltenberg vid floden Mains mellersta lopp har man funnit offergåvor som offrats åt "den cimbriske Mercurius", vilket vid denna tid borde ha varit guden Tyr. Intill detta fanns också en fem meter hög fyrkantig stenspets uppställd på röda sandstenar, den s.k. teutonerstenen. Den bär inskriften "Inter

Toutonus C A H" vilket tolkats som "Här är gränsen mellan teutoner, cimbrer, ambroner och haruder".

* * *

Germanska folk: cimbrer, teutoner, ambroner och haruder

Germanska personer: Boiorix och Teutobod

* * *

GAIUS JULIUS CÆSAR

Anteckningar om galliska kriget

(58-52 f.Kr.)

Gaius Iulius Cæsar (100-44 f.Kr.), blev år 59 f.Kr. utsedd till romersk befälhavare över provinsen Gallien som då omfattade Posläppen och det nuvarande Provence. Efter fem års krigföring hade han nästan hela det nuvarande Frankrike i sin hand och hade också gjort framstötter in på germanskt område och på de brittiska öarna. De nästföljande åren blev betydligt hårdare då hela den erövrade delen som förts till Gallien gjorde uppror, vilket till slut krossades år 52. I sitt verk angående detta krig får eftervärlden många uppgifter om folken norr om romarna som annars skulle vara bortglömda.

Germanerna som bodde öster och norr om kelterna, bortom floderna Rhen och Donau, återfinns gång efter annan i detta verk. I första hand får vi en beskrivning av Germanien vid Cæsars fälttåg över Rhen då han i följe av 8-10 legioner (c:a 42000 man) ville mäta sina krafter. Förutom detta finns ett flertal viktiga skildringar där framstående germaner ingår då de antingen låtit sig värvas som legosoldater hos de keltiska kungarna eller då de bedrivit egna fälttåg in på galliskt område.

Texten är hämtad från översättningen av Erik Hedén (Stockholm 1927). Den är avkortad och ibland mer eller mindre sammanfattad.

de romerska legionernas indelning:

1 legion = 10 kohorter, eller c:a 4200 man

1 kohort = c:a 420 man

Innehåll

- ◇ **Kriget mot Ariovistus**
sensommar-höst c:a 58 f.Kr. (1:31-54)
- ◇ **Kriget mot belgerna**
sommar 57 f.Kr. (2:3-33)
- ◇ **Krig mot germaner**
sommar 55 f.Kr. (4:1-20)
- ◇ **Gallernas sammansvärjning och germanska hjälp**
höst-vinter 54 f.Kr. (5:24-55, 6:1-8)
- ◇ **Inledningen på kriget mot germanerna**
53 f.Kr. (6:9-10, 29-41)
- ◇ **Skillnader mellan galler och germaner**
(6:11-25)
- ◇ **Sista kriget mot gallerna och deras germanska hjälp**
52 f.Kr. (7:65-89)

Inledning

Germanerna bor på andra sidan av Rhen, och med dem för belgerna oavbrutet krig. Även helvetierna stå i mannamod framför de övriga gallerna av samma skäl som belgerna, nämligen att de slåss med germanerna i nästan dagliga strider, varvid de antingen tillbakaslå dessa från sitt eget område eller själva föra kriget in på deras mark.

Kriget mot Ariovistus, sensommar-höst c:a 58 f.Kr.

Hela Gallien var splittrat i två partigrupperingar. För den ena av dem stod æduerna i spetsen, för den andra arvernerna. Då dessa under flera år med all makt stred mot varandra om högsta väldet tillgrep arvernerna och sequanerna utvägen att inkalla germaner som legoknektar. Första gången var det endast 15.000 man som övergick Rhen, men sedan dessa människor lärt sig uppskatta Galliens jordmån, odlingsgrund och rikedom, hade flera dragits över dit. Nu förekom de i Gallien till ett antal av bortåt 120.000. Med dessa hade æduerna och deras lydfolk gång efter annan mätt sig i vapenskiften. Besegrade som de blivit, hade de tvingats utstå svåra olycksöden. Hela sin adel, hela sitt styrande råd hade de tvingats utlämna. Brutna genom dessa strider och nederlag hade de som förut varit Galliens mäktigaste folk, genom sitt hjältemod och genom vänskapen och bundsförvantskapet med romerska folket, tvingats lämna statens främsta män som gisslan åt sequanerna. Därtill genom ed förpliktade hela folket att varken återfordra denna gisslan, anropa romerska folket om hjälp, eller vägra att lyda dessas maktanspråk.

Divitiacus var den ende i hela æduiska staten som inte kunde förmås att begå eden eller lämna sina barn som gisslan. Endast därigenom att han varken bands av ed eller gisslan hade det blivit honom möjligt att fly från sitt land och bege sig till Rom för att begära hjälp av senaten.

Men de segrande sequanerna hade råkat ännu värre ut än de slagna æduerna emedan Ariovistus, germanernas konung, slagit sig ner i deras land och tagit för sig en tredjedel av den sequanska åkerjorden, vilken var den bästa i hela Gallien och därtill nu nyligen befallt sequanerna att avträda ännu en tredjedel, emedan några månader tidigare 24.000 harudiska män kommit till honom, vilka skulle ha jord och boningsplatser. Inom få år skulle det komma därefter att de alla blev fördrivna ur det galliska landet och att alla germaner övergick Rhen, ty gallernas åkerjord var på alla vis bättre än germanernas. Inte heller kunde de förras levnadsvanor jämföras med de senares. Denne Ariovistus hade

uppträtt som en grym och övermodig härskare alltsedan han slagit gallernas här vid Magetobriga. Han fordrade varenda adelsmans barn som gisslan och hotade att på dem statuera de mest avskräckande exempel om någonting ej skedde enligt hans vilja. Han var en äkta barbar, snar till vrede och skydde intet. Gallerna stod inte längre ut med hans herravälde. Ja, om de inte kunde få hjälp av Caesar och det romerska folket, skulle alla gallerna vara tvingade att göra detsamma som helvetierna gjort; utvandra hemifrån, söka ett nytt hem på annan ort långt bort från germanerna och möta sitt öde hur det än kunde utfalla.

Bara Caesar kunde genom den respekt han förvärvat sig själv och sin här, avskräcka germanerna från att i större mängd övergå Rhen. Han ensam kunde värja Gallien mot Ariovistus övervåld. Skulle Ariovistus ha hört vad som planerades tvivlade han inte på att denne skulle utsöka den grymmaste hämnd på alla dem som han hade till gisslan.

Caesar insåg att germanerna var ett allvarligt hot mot Rom, ty inte kunde han tro, att dessa människor när de väl erövat Gallien skulle avhålla sig från att, liksom förr cimbrerna och teutonerna gjort, draga vidare in i romerska provinser och därifrån styra kosan mot Italien. Detta allra helst då bara Rhone skilde sequanernas land från romersk provins. Dyliga planer var viktiga att förekomma snarast möjligt. Ariovistus själv hade dessutom antagit en sådan ton och ett så högdraget uppträdande att han blivit rent outhärdlig.

Underhandlingar följde mellan Ariovistus och Caesar. Ariovistus meddelade att han inte tänkte återge æduerna deras gisslan men inte heller orätmätigt anfälla dem eller deras bundsförvanter med krig, såvida de höll fast vid den överenskommelse som ingåtts och att årligen föra fram den ålagda skatten. Gjorde de icke detta skulle det brödranamn de fått av romerska folket lindrigt gagna dem. Och vad angick Caesars hot att inte fortsätta att betrakta æduernas oförrätter utan att ingripa, så ville han säga att ingen mött honom i strid utan att möta sin undergång. Caesar kunde få strid när han ville. Han skulle då få utröna vad germanerna, som aldrig besegrats, som var mer vapenövade än några andra och som på femton år inte vistats under tak, kunde åstadkomma i fråga om krigarmod.

Caesar mottog detta svar samtidigt som ett sändebud kom till honom från æduerna och treverna. Æduerna klagade över att haruderna, vilka nyligen gått in i Gallien, härjade i deras land trots den gisslan de givit för att köpa sig fred av Ariovistus. Treverna meddelade att en gren av sueberna, omfattande hundra härader, hade slagit sig ned på Rhens strandsluttningar och nu försökte gå över floden.

De anfördes av två bröder, Nasua och Cimberius. Dessa upplysningar gjorde ett starkt intryck på Caesar. Han såg att han måste skynda då Ariovistus gamla trupper skulle bli långt svårare att slå om de förenade sig med nya suebiska härstyrkor. Han tågade därför genast med långa dagsmarscher mot Ariovistus sedan han i största hast sört för provianteringen.

Sedan det personliga mötet och underhandlingen mellan Caesar och Ariovistus misslyckats, kom härarna allt närmare varandra. Men Ariovistus kvarhöll huvudhären i lägret och utkämpade blott dagliga rytterstrider.

Det stridssätt som germanerna särskilt hade tränat sig på var följande. De framsände sextusen ryttere och lika många fotsoldater, ytterst djärva och snabba. Varje ryttare hade ur härstyrkan utvalt sig en sådan fotsoldat till sitt personliga skydd. Med dem höll de ihop i striderna. Till dem kunde ryttarna vid behov dra sig tillbaka. Tog striden en farlig vändning, skyndade de fram till ryttarens hjälp. Föll någon svårt sårad av hästen, täckte de honom. Skulle någon rida särskilt långt fram eller särskilt snabbt dra sig tillbaka, kunde de tack vare den snabbhet träningen skänkt dem följa hästarna hållande dem i manen.

Då Caesar såg att Ariovistus inte ville lämna lägret lät han för att inte längre avskäras från provianttillförseln utse en lämplig lägerplats ungefär 600 fot (200 m) på andra sidan om den plats som germanerna valt till lägerplats och tågade med hären uppställd i tre slaglinjer till den utvalda platsen. Första och andra linjen befallde han hålla sig stridsberedd medan den tredje anlade lägerförsöksningarna. Fram till lägerplatsen sände då Ariovistus omkring 10.000 man lätt beväpnade jämte hela rytteriet för att med dessa trupper injaga skräck hos våra trupper och hindra att lägret befästes. Då lägrets försöksningar var färdiga lämnade han där två legioner (=8400 man) och en del av hjälptrupperna. De fyra återstående legionerna (=16800 man) återförde han till det större lägret.

Ariovistus sände iväg en del av sina trupper för att anfälla det mindre lägret. Där kämpades på ömse sidor med största häftighet ända till kvällen. Vid solnedgången drog Ariovistus tillbaka sina trupper till lägret vilka både hade fått och utdelat många sår. Då Caesar lät utfråga de fångar som tagits om orsaken till att Ariovistus inte ville våga sig på ett avgörande möte, fann han att orsaken vara den att germanerna lät sina hustrur genom lottkastning och andra spådomskonster utforska huruvida det var tjänligt att inlåta sig i strid eller icke. Allt enligt gängse sed hos dem. Dessa hade förklarat att

germanerna inte skulle segra om de utkämpade slaget före månskiftet.

Dagen efter ryckte Caesar fram med krigshären uppställd i tre slaglinjer ända fram till fiendens läger. Då lämnades inte germanerna annat val än att föra sina trupper ut ur lägret. De uppställde de olika stammarna var för sig med lika långa avstånd sinsemellan. Där fanns haruder, markomaner, triboker, vangioner, nemeter, sedusier och sueber. Runt hela slaglinjen uppförde de en spärr av vagnar och kärror för att borttaga allt hopp om flykt. Här placerade de sina kvinnor vilka drog i strid med männen. Gråtande och med utsträckta händer ropade de åt krigarna att kämpa för att de inte skulle hamna i trældom hos romarna.

Caesar gav högra flygeln tecken till anfall. Så häftigt störtade romarna fram mot fienderna och så snabbt och plötsligt skedde germanernas motanfall att de förra inte fick tillräckligt utrymme att kasta sina spjut. Alltså bortkastade de spjutet och kämpade man mot man med svärd. Men germanerna bildade med invand snabbhet falang och avvärjde så svärdshuggen. Man såg då hur våra soldater i stort antal hoppade in i falangerna, ryckte ned sköldarna med händerna och sårade männen ovanifrån. Redan hade germanernas slaglinje på vänstra flygeln drivits tillbaka och slagits på flykten, då de på högra flygeln tack vare sin väldiga mängd våldsamt tryckte romarnas slaglinje tillbaka. Då sändes det romerska rytteriet till de hårt ansatta truppernas hjälp.

Så återställdes slaglinjen och alla germaner vände ryggen till och hejdade inte sin flykt förrän de hunnit fram till floden Rhen vid pass fem romerska milier (=7,5 km) från stridsplatsen. Där sökte några få att med alla sina krafter simma över så vida de inte lyckades rädda sig på ökstockar som de hittat. Bland dem var Ariovistus, som vid stranden påträffade en förtöjd båt och flydde över på den. Alla de andra nedhöggs av det förföljande rytteriet. Ariovistus hade två hustrur. Den ena var av suebisk börd och henne hade han fört med sig från hembygden. Den andra som var från Noricum och syster till konung Voccio hade han äktat i Gallien dit brodern sänt henne. Båda dessa omkom under flykten. Han hade också två döttrar. Av dessa blev den ena död, den andra fången.

Då ryktet om detta slag spritt sig till andra sidan Rhen började sueberna vilka på sin vandring hunnit ned till Rhens strandbäddar att återvända hem. Men när ubierna som bo alldeles vid Rhen märkte hur förskräckta de var förföljde de dem och dödade ett stort antal.

Kriget mot belgerna sommaren 57 f.Kr.

Belgerna stod redan under vapen och de germaner som bo hitom Rhen hade förenat sig med dem.

De flesta belgerna härstammade från germanerna och hade långt tillbaka i tiden, lockade av landets bördighet, gått över Rhen samt slagit sig ned i de trakter där de nu bodde sedan de fördrivit gallerna därifrån. De var vidare de enda som kunnat hålla teutoner och cimbrer borta från sina landmären då hela Gallien härjades av dessa intränglingar under våra faders tid. Följden har blivit att minnet av dessa händelser skänkt dem ett stort anseende liksom också ett stort självmedvetande i militära ting. Angående deras antal sade sig remerna sitta inne med fullständiga upplysningar emedan de såsom grannar och fränder haft tillträde till belgernas gemensamma råd och där hört hur stor härstyrka varje folk lovat att delta i kriget med. Främsta platsen ibland dem intog bellocacerna tack vare sin tapperhet, sitt anseende och sitt antal. De kunde uppsätta 100 tusental väpnade män och hade lovat ställa 60 utvalda sådana till förfogande samt gjorde anspråk på högsta ledningen över alla krigsrörelser. Suesionerna var remernas närmaste grannar och de ägde det vidsträcktaste området och den bördigaste marken. Hos dem hade ända in på det nuvarande släktledets tid såsom konung härskat Divitiacus, hela Galliens mäktigaste man. Hans välde omfattade inte bara en stor del av de här berörda områdena utan även Britannien. Nu hette deras konung Galba, vilken till följd av sin rättrådighet och klokhet hade tilldelats överledningen av kriget enligt samfällt beslut. De hade tolv städer vilka lovade uppställa 50 tusental väpnade män. Lika många utlovade nervierna, som belgerna själva ansåg för den vildaste av deras stammar. De bo också längst avlägset. Stubaterna uppsatte 15000 väpnade män, ambianerna 10000, morinerna 25000, menapierna 7000, caleterna 10000, veliocasserna och viromanduerna lika mycket, och aduatukerna 19000. Condruserna, eburonerna, caeroeserna och paemanerna vilka brukade sammanfattas under namnet germaner uppsatte enligt remerna 40000 män.

Efter många strider mellan romarna och belgerna kom aduatukerna att vända tillbaka hem. Där utrymde de alla städer och fästen utom en enda stad som var oöverträffligt befäst av naturen. Där sammanförde de all sin egendom. Försvarens själva var ättlingar till cimbrerna och teutonerna, vilka då de anträdde sitt tåg till det romerska riket upplade de förråd som de inte kunde föra eller bära med sig på en plats hitom floden Rhen. Här kvarlämnades sextusen män till vakt och värn. Efter sina stamfränders

undergång förde dessa i flera år en orolig tillvaro i det de antingen anfölls med krig av sina grannar eller själva anföll dessa till dess de slöt fred med varandra och fick utvälja till sin boplats den nejd de nu innehar.

Då romarna gjorde sig redo för strid mot staden sände de fredsunderhandlare till Caesar vilka förklarade att de var villiga att giva sig och allt sitt i hans våld. En sak bad de honom att få slippa och det var att han inte skulle framtaga dem vapnen. Orsaken var att nästan alla grannfolken var fientliga mot dem då de avundades dem deras krigsduglighet. Mot dessa kunde de inte försvara sig om de tvingades utlämna vapnen.

Härtill svarade Caesar att han ville ålägga grannfolken att inte på något sätt förorätta dem som givit sig under romarna. Men händelsen slutade med aduatukernas utfall ur staden och slutliga förintelse.

Krig mot germaner sommaren 55 f.Kr.

Under den påföljande vintern år 56-55 f.Kr. överskred de germanska folken usipeterna och tenktererna i mycket stora skaror floden Rhen, inte långt från det hav vari Rhen utfaller. Det som tvingade dem att gå över floden var att de under flera år oroats av sueberna, vilka hårt ansatte dem med krig och hindrade dem från att odla sina åkrar.

Sueberna utgjorde den ojämförligt största och mest krigiska av alla germanska stammar. De sades ha hundra härader där vart och ett utsänder tusen väpnade män på det krigståg som de varje år företar. De övriga som stannat hemma skaffa föda åt sig själva och de andra. Nästa år skiftar de så att de sistnämnda står under vapen medan de förstnämnda stanna hemma. Därmed försummar de varken åkerbruket eller krigets konst och vana. Hos dem tillhör ingen jord enskilda personer eller är undantagen från allmänt bruk, och inte får de kvarstanna längre än ett år på en och samma plats för att odla jorden. De lever inte heller i någon större utsträckning av säd utan mestadels av mjölk och nötkött. Därtill går de gärna på jakt. Detta levnadssätt jämte arten av deras föda, den dagliga kroppsövningen och den frihet de har, allt detta när deras krafter och gör dem till ett utomordentligt storväxt folk. Ja, så härdade ha deras livsvanor gjort dem att de mitt i den skarpa kölden som råder i deras hemland gå utan alla andra kläder än hudar vilka är så korta att de lämna en stor del av kroppen naken.

Köpmän får tillträde till deras land, men snarare därför att de till dem vilja sälja vad de tagit som krigsbyte än därför att de önska få några varor införda utifrån. Ja, till och med hästar, som utgör galternas förtjusning och som dessa betalar med myck-

et höga priser, vill inte germanerna införa utifrån utan de nyttjar sina hemfödda, små och fula djur och tränar dessa genom daglig övning tills de når en mycket hög grad av uthållighet. Under rytterstrider hoppar de ofta av hästarna och strider till fots. Hästarna har de vant att stå stilla på en och samma fläck dit de om så behövs snabbt kan dra sig tillbaka. Inget ter sig enligt deras sedvanor tarvligare eller vekligare än att använda sadel. Därför går de, hur fåtaliga de än är, utan någon tvekan till anfall mot vilket antal sadelförsedda ryttare som helst. Vin låter de inte alls införa i landet, ty de anser att det gör männen bekväma så att de inte utstår mödor samt att det förkvinnligar dem.

För staten gäller det som den största ära att lägga de odlade fälten öde så långt som möjligt utanför sina gränser, ty därigenom har den ju bevisat att ett stort antal folk inte förmår motstå dess makt. Det uppges också att på ett håll ligger landet öde nära sexhundra romerska milier (=890 km) från sueberna räknat. På ett annat håll ha de ubierna till grannar vilkas stat en gång var stor och blomstrande mätt med germansk måttstock. Dessa är något mer kultiverade än andra folk av samma ras eftersom de bor längs Rhen och därför ofta få besök av köpmän, varjämte de också påverkats av de närboende galernas seder. Dem ha sueberna inte kunnat driva ut ur deras land även om de försökt det i många och tätt på varandra följande krig. Därtill har ubiernas stat varit för stor och mäktig, men till skattskyldiga ha de gjort dem samt betydligt försvagat deras kraft och stolthet.

I samma läge var usipeterna och tenktererna. Dessa hade i flera år motstått suebernas våldsamma anlopp men till sist dock fördrivits från sina marker och efter att under tre år irrat omkring litet varstans i Germanien kommit till trakten vid Rhen. Där bodde menapierna vilka på flodens båda stränder hade åkerfält, hus och byar. Förskräckta av den stora människomassan som närmade sig utrymde de sina boningar på flodens östra sida och utsatte på den västra sidan bevakningsstyrkor som skulle hindra germanerna från att komma över. Dessa försökte komma över på alla sätt men då de varken kunde bana sig väg med våld till följd av bristen på fartyg eller smyga sig över i hemlighet till följd av menapiernas vaktposter, låtsades de dra sig tillbaka till sina gamla områden. När de gått så långt som tre dagsmarscher bort från floden vände de åter om och tillryggalade på hästryggen hela denna vägsträcka på en enda natt, varpå de överväldigade de intet anande menapierna vars spejare sett germanernas avtåg och därför utan fruktan återinflyttat i sina byar på östra Rhenstranden. Sedan dessa dödats och deras skepp erövrats gick germanerna över floden innan

den del av menapierna som vistades väster om Rhen lärt känna vad som stod på. Alla dessas boningar besattes av germanerna och de lade beslag på deras förråd som de sedan livnärde sig på under återstoden av vintern.

Då Caesar fruktade att kriget skulle ta en farligare vändning, reste han till hären tidigare än han dittills brukat göra. När han kom fram fann han att just det som han befarat verkligen hade inträffat. Åtskilliga folk hade sänt underhandlare till germanerna och bett dem draga bort från trakterna vid Rhen. I så fall skulle de ställa allt vad de begärde till deras förfogande. Lockade av dessa förespeglningar strövade germanerna längre in i landet och hade redan kommit fram till eburonernas och kondrusernas område, vilka sistnämnda är lydnadspliktiga under treverna. Caesar som hade kallat till sig Galliens främsta män befallde dem att uppsätta ett rytteri varpå han kungjorde sitt beslut att draga i fält mot germanerna.

Usipeterna och tenktererna sände då underhandlare till Caesar vilka höll ett tal av följande innehåll: Germanerna hade inte börjat krig mot romerska folket men tänkte å andra sidan på intet sätt undandra sig strid om de retades därtill. De hade kommit mot sin vilja eftersom de själva var fördrivna från sin hembygd, och de stod inte tillbaka för något folk utom för sueberna.

Härpå svarade Caesar att det i Gallien inte fanns några lediga odlingsmarker som utan oförrätt mot någon annan kunde skänkas bort. Men det stod dem fritt att slå sig ned i ubiernas land, varifrån sändebud just kommit för att klaga över suebernas övergrepp och för att be om hans bistånd.

Germanerna fick vapenstillestånd men svarade med att sända sina åttahundra ryttare mot de romerska ryttare, vilka var femtusent man starka. Eftersom de inte befarat några fientligheter, bringades de i förvirring. I denna strid dödades sjuttiofyra av våra ryttare. Caesar fann att striden inte fick uppskjutas en enda dag mer än nödvändigt.

Då inträffade en högst läglig händelse. På morgonen dagen efter striden med germanerna infann sig i hans läger i stort antal alla deras hövdingar och åldrade män, alltjämt fulla av trolöshet och hyckleri. De ville dels ursäkta sig därför att de föregående dag börjat strid tvärtemot vad som var överenskommet och som de själva hade begärt, dels ville de också genom svekfullt tal förskaffa sig vapenvila. Glad att ha fått dem i sina händer lät därför Caesar taga dem till fånga.

Caesar förde sina trupper ur lägret och kom efter en mycket hastig marsch på åtta milier (=12 km) fram till det fientliga lägret innan germanerna hun-

nit få klart för sig vad som stod på. Skräckslagna både genom vår härs snabba och plötsligt ankomst och genom de sinas bortovaro hade de varken tid att hålla krigsråd eller att väpna sig. Då de genom larm och förvirring blottlade sin fruktan bröt våra soldater in i lägret. Där gjorde de som i hastigheten kunde få tag i sina vapen en stunds motstånd och värjde sig i skydd av kärror och trossen. Men alla de övriga, främst kvinnorna och barnen, tog till flykten åt alla håll. Dem lät Caesar rytteriet förfölja.

När då germanerna hörde skriken bakom sin rygg och såg de sina nedhuggas, bortkastade de sina vapen, övergav sina fälttecken och störtade ut ur lägret. När de på flykten kommit fram till Maas och Rhens sammanflöde såg de att alla vägar var stängda. Sedan ett stort antal dödats kastade de övriga sig i floden och omkom överväldigade av skräcken, tröttheten och den starka strömmen. Bland romarna hade inte så mycket som en enda man dödats samt bara några få sårats, och detta fast de motsett ett så fruktansvärt krig eftersom fienderna räknat fyrahundratrettiotusen människor. De germaner som Caesar lätit kvarhålla i lägret, fick efter striden lov att bege sig bort.

När detta krig mot germanerna slutförts fann sig Caesar nödgad att gå över Rhen av många skäl. Härtill kom att den del av usipeterna och tenkterernas rytteri som hade gått över Maas för att proviantera och plundra samt därför inte deltagit i striden, hade dragit sig tillbaka över Rhen till sugambrernas område och förenat sig med dessa efter de sinas flykt. Ubierna däremot, det enda folk på andra sidan Rhen som sänt underhandlare till Caesar, de bad honom på det ivrigaste att han skulle ge dem hjälp eftersom de förtrycktes svårt av sueberna.

Efter Ariovistus fördrivande och det nyss vunna slaget hade hans här ända bort till de längst fjärrboende germanska folken blivit så namnkunnig och frejdad, att romerska folkets rykte och vänskap innebar full garanti för deras trygghet. Ubierna lovade honom ett stort antal fartyg för krigshärens överförande.

Av säkerhetsskäl valde Caesar att istället uppföra en bro tvärs över Rhen. På tio dagar var hela verket färdigt och krigshären fördes över. Sedan Caesar lämnat en stark vakttrupp vid vardera änden av bron marscherade han mot sugambrernas land. Caesar kvardröjde bara några dagar i deras land, uppbrände alla byar och gårdar samt nedmejade säden. Därpå begav han sig till ubierna av vilka han fick veta följande. Sueberna hade genom sina spejare fått underrättelse om brobyggnaden och enligt sin sedvana hållit rådplägning. Därefter hade de sänt bud åt alla håll att städerna skulle utrymmas och att

kvinnor, barn och bohag skulle föras i säkerhet till skogarna samt att alla vapenföra män skulle samlas på ett och samma ställe. Den utsedda samlingsplatsen låg ungefär i mitten av de områden som sueberna besatt. Men då Caesar hörde detta hade han redan uppnått alla de syften vilka legat till grund för hans beslut att överföra krigshären. Därför drog han sig tillbaka till Gallien och lät riva upp bron efter att ha tillbringat arton dagar på andra sidan Rhen.

Även om inte mycket återstod av sommaren önskade Caesar dra till Britannien eftersom han märkt att i nästan alla krig som han fört mot gallererna kunde de påräkna hjälp därifrån. Men trots att han kallade till sig köpmän från alla håll och kanter var det honom omöjligt att få reda på vare sig öns storlek, eller vilka folk som bebodde den, eller hur starka och krigserfarna dessa var.

Gallernas sammansvärjning och deras germanska hjälp, hösten 54 f.Kr.

Då det var dags att slå upp vinterläger fördelade Caesar legionerna mellan olika områden och folk, och trodde att han därigenom kunde råda bot på sädesbristen. Av dem sände han fem kohorter (=2100 man) till eburonerna vilka till största delen bor i landet mellan Maas och Rhen. Då var Ambiorix och Catauvolcus kungar där.

Ungefär femton dagar efter framkomsten utbröt plötsligt ett uppror som leddes av Ambiorix och Catauvolcus. Dessa hade på anstiftan av sändemän från treverern Indutiomarus uppviglat sitt folk. Sedan de tillfångatagit några romerska vedhämtare gick de med stora stridskrafter fram till lägret. Men romarna grep hastigt till vapen och de fann då att ett anfall var hopplöst och drog sig tillbaka. Strax efter ropade de enligt sin vana med hög röst och sade att någon från lägret skulle komma ut och samtala med dem. Detta skedde och till dem lät Ambiorix meddela att han var skyldig Caesar en förklaring till tack för de välgärningar som givits honom, ty genom Caesars ingripande hade han fritagits från den skatt som han haft att utgöra till sina grannar aduatukerna, och likaså hade denne frigivit hans son och brorson vilka sänts till aduatukerna såsom gisslan där de kvarhållits i trældom och bojour. Att han nu deltagit i anfallet på lägret hade inte skett på hans råd eller önskan utan genom folkets påtryckningar, ty så stod det faktiskt till med hans hövdingaskap att massan hade lika mycket att säga gentemot honom som han gentemot massan. Att folket ville gå i krig berodde på att de inte kunde undandraga sig att deltaga i en plötsligt tillkommen gallisk sammansvärjning där alla Caesars vinterläger skulle anfallas på en och samma dag. Det var inte lätt för

dem som galler att vägra andra galler sitt bistånd. För deras vänskaps skull erbjöd Ambiorix romarna att fritt få avtåga från lägret till något säkrare läger om de så önskade innan grannfolken fick vetskap om detta. Då en stor hop lejda germanska soldater hade gått över Rhen och inom två dagar skulle vara framme valde romarna att lämna lägret innan gallerna fick förstärkning.

Men gallerna hade under natten hört vad som höll på att ske och såg dem lämna lägren i gryning. Marschkolonnen var lång och smal och största möjliga tross medfördes som om de till fullo litade på Ambiorix löften. Så snart deras led sträckts ut längs vägen och de hunnit fram till en bergomsluten dal anfölls de. Gallerna hade ett stort övertag och segern var redan vunnen. De flesta av romarna föll i den ojämna kampen. Återstoden lyckades ta sig tillbaka till lägren varifrån de utgått och de ansattes hårt ända fram till porten. Men på grund av sitt ringa antal valde de att under natten mangrant döda sig själva. Blott några få av romarna lyckades rädda sig. De hade smygit bort från stridsplatsen utan att bli sedda och kunde sedan ta sig till andra läger och där berätta vad som tilldragit sig.

Sedan Caesar grundligen hade stoppat samsvärjningen och skingrat upproret, fortsatte på sina håll de galliska rådslagen. Särskilt trevererna och Indutiomarus var under hela vintern sysselsatta med att skicka sändemän över till andra sidan Rhen för att uppvigla folket där. De lovade dem penningar och förespeglade dem att en stor del av den romerska krigshären var nedhuggen och att endast en mindre del fanns kvar. Likväl kunde de inte förmå ett enda germanskt folk att gå över Rhen, ty efter att två gånger ha provat på detta, nämligen under Ariovistus krig och tenkterernas infall, tänkte de inte försöka igen.

Striderna mellan gallerna och romarna fortsatte. Efter Indutiomarus död hade trevererna anförtrött den högsta makten åt hans släktingar. Dessa fortsatte hans försök att med rika penninglöften egga de germanska grannfolken till strid. Då de inte kom någon vart med dem försökte de istället med de mer fjärrboende. Bland dem fann de några stater som var villiga, och med dem slöt de ett edligt förbund samt garanterade de utlovade penningarna medelst gisslan. Men de galliska upproren slogs ner strax innan de germanska hjälptrupperna hann fram. Då de väl framkomna fann att gallerna var stadda på flykt återvände de germanska krigarna hem igen. Till dem anslöt sig Indutiomarus släktingar som tilldelats den högsta makten och lämna Gallien tillsammans med dem.

Inledningen på kriget mot germanerna, 53 f.Kr.

När Caesar kom fram till trevererna beslöt han av två skäl att gå över Rhen. Dels hade germanerna sänt hjälptrupper till trevererna och mot honom, och dels ville han inte låta Ambiorix finna någon tillflykt hos dem. I enlighet med detta beslut lät han slå en bro något ovanför den plats där han förra gången fört över hären. Caesar fann att det var sueberna som sänt hjälptrupperna och tog då reda på vägarna och förbindelselinjerna till suebernas land.

Av ubierna fick han reda på att sueberna hade samlat hela sin härstyrka på en och samma plats och tillsagt de folk som stod under deras lydnad att sända hjälptrupper bestående av både fotfolk och rytteri. Efter få dagars förlopp kunde spejarna meddela att såväl suebernas egna som den styrka de uppbyggd från sina förbundna hade dragit sig tillbaka ända till sitt områdes yttersta gränser. Där låg en skog av oerhört djup som kallades Bacenis. Den sträckte sig långt inåt landet och låg som en naturlig gränsvall mellan cherusker och sueber, och hindrade bådaderna folken att anfalla och skada varandra. Vid utkanterna av skogen hade sueberna fattat posto för att avvakta romarnas ankomst.

Då Caesar av de ubiska spejarna fick höra att sueberna dragit sig undan i skogarna, beslöt han att inte rycka fram längre utan att draga tillbaka över Rhen. Detta av fruktan för sädesbrist då germaner idka mycket lite åkerbruk. Men av bron lät han endast uppriva 200 fot närmast den ubiska stranden. Vid bronns nya ände lät han bygga ett fyra våningar högt torn. Till skydd härför lät han bygga en befästning och kvarlämnade en vaktstyrka om tolv kohorter (=50.400 man).

Segnerna och kondruserna, vilka genom stamfrändskap och boningsort tillhör de germaner som bor mitt emellan eburonerna och trevererna, skickade sändemän till Caesar då denna kom för att förhärja landet. Dessa meddelade att inte alla germaner gjort gemensam sak och att de inte hade sänt några hjälptrupper till Ambiorix. För denna sak skull skonades de medan andra områden ansattes hårt.

Ryktet att eburonernas land förhärjades och att romarna inbjöd alla att fritt plundra där nådde över Rhen till germanerna. Sugambrerna som bo alldeles intill Rhen, och hos vilka de flyende tenktererna och usipeterna funnit skydd, samlade tvåtusen ryttere. De tog sig över Rhen på fartyg och flottar trettio milier (=45 km) nedanför den plats där Caesar låtit bygga bron och lämnat en skyddstrupp. De gick till anfall mot eburonernas gränstrakter, tog många kringirrande flyktingar till fånga och bemäktiga sig

en stor mängd boskap. En fångst som barbarer alltid lystet eftertrakta. Uppmuntrade av bytet tränga de längre in i landet. Fyllda av hopp lämnade germanerna det redan tagna bytet på ett undangömt ställe och styrde själva färden mot det romerska lägret vid Aduatuca, mitt i eburonernas land, där den fjortonde legionen var förlagd.

Överumplade råkade de våra i förvirring och endast med nätt nöd motstod den vakthavande kohorten fiendens första anlopp. Runt omkring hela lägret spred sig germanerna, överallt letande efter en ingång. Bara med svårighet kunde romarna försvara portarna. Hos många romare kom själva lokaliteten att ge upphov till vidskepliga inbillningar om en snar död, då de tänkte på Cottas och Titurius olycksöde året innan då hela härstyrkan gått under och där de sista soldaterna för egen hand gått döden till mötes på just denna befästa plats.

Germanerna som uppgivit hoppet att kunna storma lägret när de såg hur romarna stod stridsberedda på fästningsverket drog sig tillbaka till andra sidan Rhen och tog med sig det byte som de hade gömt undan i skogen. Så stark var romarnas förskräckelse även efter fiendernas avtåg att när påföljande natt Gaius Volusenus anlände till lägret, blev han inte trodd då han berättade att Caesar var helt nära med krigshären i gott behåll. Så fast grepp hade fruktan fått över allas sinnen att de envist påstod att alla fottrupper måste ha tillintetgjorts, ty inte kunde germanerna ha angripit lägret om inte krigshären förolyckats. På denna deras förskräckelse gjorde emellertid Caesars ankomst ett slut.

Skillnader mellan galler och germaner

Det finns här skäl att redogöra för seder och bruk i Gallien och Germanien samt för de skillnader som finns mellan folken. I Gallien äro inte bara alla stater utan även alla härader och delar därav, ja nästan alla enskilda familjer splittrade i partier. Ledare för dessa partier är de män vilka enligt medlemmarnas omdöme tillmäts det största anseendet och till vilkas ord och utslag följaktligen alla avgöranden och beslut hänskjuts. Skälet varför man sedan långt tid tillbaka haft det ordnat på så vis syntes vara att man inte i något fall vill låta mannen av folket sakna stöd gentemot en mäktigare, ty var och en ser till att inte hans följesmän förtrycks eller bringas i trångmål. Gör han inte det mister han allt inflytande bland de sina. Samma förhållande råder i hela Gallien taget som en enhet, ty samtliga folk som bor där är grupperade i två stora partier.

Då Caesar kom till Gallien stod det ena partiet under æduernas ledning, det andra under sequanernas. Då de senare inte med egen makt kunde vinna

övertaget, eftersom æduerna av gammalt ägde det största inflytandet och hade ett stort antal lydstater, hade sequanerna försökt vinna germanerna och Ariovistus till bundsförvanter samt med stora uppoffringar och löften lyckats locka dem till sig. Efter en rad av segerrika strider vari æduernas hela adel stupat, hade de också erhållit en sådan maktställning att de kunde lägga under sig en stor del av det æduiska folkets lydstater, taga dess främsta mäns söner som gisslan och avtvinga det en i statens namn given ed att aldrig inlåta sig på några mot sequanerna fientliga planer. Till detta kom att de skulle få erhålla den högsta makten i hela Gallien. Genom Caesars ankomst hade sequanerna dock tvingats uppgiva sin maktställning.

Överallt i Gallien finns det två samhällsklasser vilka ensamma åtnjuter alla rangens och samhällsställningens företräden. Ty det lägre folket anses som föga bättre än slavarna, och de törs inte göra något på egen hand och får inte deltaga i några rådsförsamlingar. Många tvingas av hårda skuld- och skattebördor samt av de mäktigas oförrätter att ge sig i slaveri under de högbördiga. Dessa har sedan mot dem alla de rättigheter som tillkommer herrar gentemot slavar.

Men för att återgå till de två ovannämnda samhällsklasserna så utgör riddarna den ena och druiderna den andra. De senare ha religionsvården i sin hand, förrättar de enskilda och offentliga offren samt utlägger trosföreställningarna. Omkring dem samlar sig en stor mängd unga män för att erhålla undervisning, och överlag så åtnjuter de den största vördnad hos folket. Ty de träffar avgörandet i nästan alla tvister, både statliga och enskilda. Så snart ett brott har begåtts, så snart ett mord har ägt rum, så snart tvist uppstår om ett arv eller en gränsglering är det dessa som fäller dom och fördela böter och förmåner. Skulle någon stat eller enskild vägra att rätta sig efter deras utslag, utestänger de denne från offren. I spetsen för alla druider står en som bland dem innehar den högsta makten. När han avlidit efterträds han antingen av någon som i anseende står framför de övriga eller ifall flera är lika ansedda av den som utses genom druidernas val. Någon gång kan det hända att man med vapen strider om främsta platsen. På en viss tid av året siter druiderna ting på en invigd plats i karnuternas land, vilket anses ligga precis mitt i Gallien. Dit samlas från skilda håll alla som ha rättstvister med varandra, och de underkastar sig lydigt deras utslag och dom. Deras lärosystem anses vara uppfunnet i Britannien varifrån det sedan överförts till Gallien. Ännu idag brukar de som närmare vill känna dess innebörd resa dit för att studera detsamma.

Druiderna slipper enligt gammal hävd gå i krig och erlägger inte liksom folket i övrigt några skatter utan åtnjuter frihet från militärtjänst och alla slags pålagor. Efter vad det sägs får de därvid lära sig en stor myckenhet vers utantill. Några stanna också ända till tjugo års tid på lärjungestadiet. I nästan alla livets förhållanden, både i offentligt och enskilt bruk, använder man den grekiska bokstavsskriften. Att skriva ned det som lärs in anses inte tillåtet. I sin förkunnelse lägger de särskild vikt vid läran att själen inte förgås utan efter döden övergår från den ena människan till den andra. För övrigt sysslar de mycket med undersökningar om stjärnorna och deras rörelser, om världen och jordkretsens storlek, om tingens väsen och om de odödliga gudarnas makt och väldighet samt undervisar däri sina lärjungar.

Den andra klassen utgörs av riddarna. De ska så snart behovet påkallar och krig utbryter göra krigstjänst. Före Caesars ankomst brukade det hända mest varje år att de avvärjde andras härjningar. Ju mer framstående var och en av dem är genom börd och rikedom, desto fler värvade ryttare och underlydande samlar han omkring sig. Detta är det enda tecken på makt och anseende de känner.

När en man mottager ett visst förmögenhetsbelopp av sin hustru som hemgift, lägger han efter verkställd värdering ett lika stort belopp av sina egna ägodelar till hemgiften. Hela det så uppståndna beloppet bokförs gemensamt och dess avkastning förbrukas inte. Den av makarna som överlever den andra får sedan åtnjuta båda deras ägolott tillsammans med de gångna årens avkastning. Männen har bestämmanderätt över sina hustrurs och över sina barns liv och död. Då en familjefader av förnämre börd avlidit, sammanträder hans släktingar och är då någon misstänkt omständighet förknippad med dödsfallet utför de en undersökning med hustrurna på samma sätt som med slavar. Finner man då att hon är skyldig, är hon hemfallen till den plågsammaste död genom eld och alla slags plågor. Begravningarna är med hänsyn till gallernas levnadsständpunkt dyrbara och ståtliga. Tillsammans med den döde på bålet bränner de allt som de tror ha legat hans hjärta nära, även husdjur. Ja, strax före vår tid brukade till och med slavar och underlydande som man visste hade varit omtyckta av den döde brännas jämte honom sedan de regelrätta begravningsceremonierna blivit fullgjorda.

I de stater där den offentliga förvaltningen anses vara relativt väl ordnad, är det i lag stadgat att om någon genom ett rykte eller en hörsägen förnummit något från grannfolken som rör statens väl, ska han meddela det för ämbetsmännen men icke säga det till någon annan. Ämbetsmännen å sin sida förtiger

så mycket som de anse lämpligt men vad de finner nyttigt att kungöra berättar de för folket. Inte heller är det tillåtet att diskutera statens angelägenheter annat än i offentliga församlingar.

Germanerna har helt andra levnadsvanor än de nu skildrade. Ty varken har de några druider som förestå gudstjänsthandlingarna, eller bryr de sig mycket om offren. Som gudar räkna de inga andra än dem vilka de kunna se med sina ögon och vilkas verksamhet uppenbarligen är dem till gagn. Alltså Solen, Elden och Månen. Om de övriga har de inte ens hört talas. Hela deras liv uppfylls av jakter och krigiska övningar. Att före det tjugonde året ha haft umgänge med en kvinna anses för något av det skamligaste som kan tänkas. Dylikt umgänge sker för övrigt inte alls i det dolda utan män och kvinnor badar om varandra i floderna och dräkten består av hudar eller korta plagg av renskinn varvid en stor del av kroppen lämnas bar.

Åkerbruk idkar de inte och deras föda består mestadels av mjölk, ost och kött. Ingen kan heller kalla ett visst jordstycke eller område för sitt eget, utan deras styresmän och hövdingar tilldelar för varje år de ätter och släkter, vilka samlats på en och samma plats ett jordstycke av den vidd och det läge som de finner skäligt, och tvingar dem nästa år att flytta till en annan plats. Denna sedvänja motiverar de på flera sätt. De vill inte att åkerbruket blir en stadigvarande sysselsättning då det kan ersätta iveren för krigiska värv. Inte heller att lusten efter stora jordbesittningar skall driva de mäktiga att frångå de ringare deras egendom. Inte heller att husen ska uppföras mera omsorgsfullt i syfte att slippa uthärda köld och hetta. Inte heller att någon jakt efter rikedom ska uppstå varur ju alltid partistrider och inre söndring föds. Men däremot att folket ska leva nöjt med sin lott när var och en ser att han har lika stora ägodelar som de mäktigaste.

För ett germanskt folk gäller det som den högsta ära att kunna förhärja gränstrakterna i vidsträcktaste mån omkring sitt eget område och leva omgivet av ödemarker. När ett folk rustar sig för ett försvarskrig eller ett anfallskrig, väljer de några ämbetsmän för att leda detta krig och förläna dem makt över liv och död. I fredstid finns ingen gemensam överhet utan landskapens och häradens främsta män skipa rätt var och en inom sitt område samt bilägger uppståndna tvister. Stråtröveri anses inte alls vara vanhedrande när det sker utanför respektive stats område. Och så ofta någon hövding vid en offentlig sammankomst förklarar att han vill gå i spetsen för ett strövtåg, då reser sig de som känner sig tilltalade av mannen och av företaget, utlovar sin hjälp och prisas ljudligt av folkmassan. De av dessa som sedan inte följer honom, de anses likvärdiga

med rymlingar och förrädare. Att öva våld mot en gäst anses orätt. Allas boningar står öppna för honom och alla delar sina matförråd med honom.

Det har funnits en tid då gallerna var germanerna överlägsna i krigisk duglighet och gick till anfall mot dem. Tvingade av överbefolkning och brist på åkerjord anlade de på den tiden kolonier på andra sidan Rhen. Så till exempel erövrade de tekosagiska volkerna Germaniens fruktbaraste landsträckor och bosatte sig där. Området ligger i närheten av den Herkyniska skogen - vilken jag finner att Eratosthenes och några andra greker ha hört omtalas men som de kallar den Orkyniska skogen. Denna stam har ända in i vår tid hållit sig kvar på dessa boplatser och åtnjuter stort rykte för rättvisa och krigisk frejd. Eljest är allt annorlunda nu. Detta eftersom germanerna förblivit vid sin gamla fattigdom, sin enkelhet och förmåga av umbäranden, medan gallerna lärt känna varor från andra sidan havet och fått många möjligheter att på rikligaste sätt tillfredsställa levnadsbehoven. Efter alla de slag som de har förlorat anser de sig inte en gång själva som lika krigsdugliga som germanerna.

Den Herkyniska skogen är så bred att det för en lätttrusad vandrare tager nio dagar att genomvandras. Den utgår från helvetiernas, nemeternas och raurakernas område, och sträcker sig därifrån, följande samma riktning som floden Donau, fram till dakernas och anarteras land. Där vänder den åt vänster, åt andra håll än floden, och vidrör väldig som den är många folks områden.

Sista kriget mot gallerna, vilket skedde med hjälp från germanerna, 52 f.Kr.

Upproret i Gallien fortsatte och nalkades ett avgörande. Vercingetorix hade tilldelats högsta ledningen i Gallien och han försökte vinna ett förkrossande överläge genom att kringrätta romarna och hindra ett återtåg nu när han ansåg sig ha en större härmakt än romarna.

Caesar som kände gallernas överlägsenhet i fråga om rytteri, och då han inte kunde erhålla någon hjälp från provinsen eller Italien eftersom alla vägar var spärrade, sände bud över Rhen till Germanien och tillsade de folk som han under de föregående åren gjort fredligt sinnade att skicka honom ryttare och även sådana lätt väpnade fotsoldater som var vana att strida tillsammans med dessa. Men när dessa anlände fann man att deras hästar var mindre lämpliga. Då tog han hästarna från krigsribunerna och de övriga romerska riddarna samt de i tjänsten kvarstående överåriga och utdelade dessa bland germanerna.

Medan nu Caesar var på väg genom lingonernas yttersta gränstrakter till sequanernas land, fattade

Vercingetorix posto ungefär tio milier (= 15 km) från romarna och förklarade att nu var segerns stund inne. Därefter angrepp rytteriet romarnas marschkolonn. Underrättad om gallernas angrepp delade Caesar sitt rytteri i tre delar och befallde det att gå till anfall mot fienden. Hären hejdade sin marsch och trossen instacks bland legionerna. Till sist lyckades germanerna på den högra flygeln att uppnå den högsta punkten av terrängen och nedrev gallerna därifrån. De förföljde de flyende ända till floden där Vercingetorix tagit ställning med sina fottrupper och dödade många galler. När de övriga gallerna märkte detta, fruktade de att bli kringrända och grep till flykten. På alla håll nedmejadades gallerna, och tre æduer av mycket hög börd tillfångatogs.

Sedan hela Vercingetorix rytteri slagits på flykten, lät han sina övriga trupper omedelbart påbörja återtåget i samma ordning som han uppställt dem utanför lägret. Marschen ställdes mot Alesia, en stad i mandubiernas land. Caesar förföljde fienderna så länge dagen räckte varvid omkring tretusen män av deras eftertrupp nedhögs. Följande dag slog Caesar läger vid Alesia. Sedan han utforskat stadens läge och funnit att gallerna var i full panik därför att de sett sitt rytteri slaget, och på vilka de satt den största tilliten, kallade han soldaterna till arbetet och började draga en belägringsvall runt Alesia.

Själva staden låg på krönet av ett berg vilket reste sig ganska högt så att den inte såg ut att kunna intas på annat sätt än genom inneslutning. Platsen nedanför detta berg vattnades av två floder, en på var sida. Framför staden utbredde sig en slätt av ungefär tre miliers (= 4,5 km) längd. Den befästningslinje som romarna höll på att bygga räknade elva milier (= 16 km) i omkrets.

Sedan skanslinjen börjat byggas skedde en rytteristrid på den slätt som sträckte sig mellan kullarna tre milier framåt. På båda sidorna kämpades med största våldsamhet. Då romarna började svikta sände Caesar germanerna dem till hjälp och uppställde legionerna framför lägret. Drivna på flykt gick gallerna i vägen för sig själva till följd av sin mängd och sammanpackades i de alltför trånga portarna som lämnats i muren. Germanerna framträngde då med allt större häftighet ända till förskansningarna. Fienderna nedhögs i massvis. Några lämnade sina hästar och försökte stiga över vallgraven samt klättra uppför muren. Sedan många dödats och ett stort antal hästar tagits drog sig germanerna tillbaka.

Vercingetorix fann det nödvändigt att sända bort hela sitt rytteri under nattens mörker och han ålade dem att bege sig var och en till sitt folk och förmå alla som var i den vapendugliga åldern att draga ut i kriget. Men skulle de brista i nit så skulle även åttiotusen utvalda män att förgås tillsammans med

honom vid Alesia. Enligt deras beräkning hade de nätt och jämnt säd att föda sig med för trettio dagar.

Härhjälpen rustades och skyndade sig till undsättning. Sedan åttatusen ryttare och omkring tvåhundrafemtiotusen fotsoldater sammanbringats, mönstrades dessa i æduernas land. Styrkan räknades och anförare tillsattes. Alltigenom fyllda av hopp och tillförsikt drog de till Alesia, och inte en enda av dem trodde att romarna ens kunde uthärda åsynen av en så väldig styrka.

Men när de som belägrades i Alesia förtärt all sin spannmål och den dag då de väntat sina landsmäns undsättningshär var förliden, sammankallade de ett krigsråd och rådslog om vad deras slutliga öde skulle bli. Critognatus framförde sin talan och sade bland annat: Mitt råd går ut på att göra vad våra förfäder gjorde i det långt mindre fruktansvärda kriget mot cimbrerna och teutonerna, inneslutna som de var i städerna och utsatta för samma brist som vi höll de livet uppe medelst deras kroppar som åldern gjort uppenbart odugliga till krig och gav sig inte åt fienderna. Ty vad likhet hade väl det kriget med det nuvarande? Sedan Gallien förhärjats och stor förödelse åstadkommits, avlägsnade sig dock till sist cimbrerna från vårt område och sökte sig hän till andra länder. Romarna däremot sätter sig fast i deras bygder och samhällen och pålägger dem evig trældom.

Emellertid hann Commius anlända med alla sina trupper och kom till nejden av Alesia. De besatte en kulle som låg högst tusen steg utanför våra befästningslinjer och fattade där posto. Följande dag lät de rytteriet rycka ut ur lägret och utbreda sig över hela den tre milier långa slätten.

Caesar lät då rytteriet rycka ut ur lägret och upptaga strid. Då striden fortgått från middagen nästan ända till solnedgången och utgången ännu var oviss, gjorde germanerna på ena flygeln ett angrepp i tätt packade skaror på fienderna och kastade dem över ända. När dessa sålunda drivits på flykten blev de galliska bågskyttarna kringrända och nedhuggna. Även på slaglinjens övriga punkter förföljde den romerska härstyrkan gallernas vikande skaror ända till lägret och gav dem inte tillfälle att samla sig. Men de som ryckt ut ur Alesia, drog sig sorgsna tillbaka till staden då de misströstande om segern.

Vid midnatt anföll gallerna åter men när de på alla punkter fått en stor mängd sårade drog de sig vid daggryningen tillbaka. Två gånger tillbakaslagna med stora förluster, började gallerna överväga vad som var att göra. Efter ytterligare en natt anföll man vid middagstiden befästningsverken, alla på en gång.

En väldig strid uppstod och den slutade med att bara några få av gallernas väldiga skara lyckas taga sig tillbaka till lägret helbrädda. När gallerna i staden varseblev sina landsmäns nederlag och flykt, uppgav de hoppet om räddning och drog tillbaka trupperna. Så fort detta blev känt började gallerna fly från sitt läger. Om inte de romerska soldater varit uttröttade av den dagslånga kampen och av att ständigt ha nödgats skynda varandra till hjälp, hade fiendernas hela styrka kunnat bli nedgjord. Vid midnatt utsändes emellertid rytteriet för att förfölja deras eftertrupp. Ett stort antal tillfångatogs eller dödades. De övriga skingrade sig i full flykt till sina hemstater.

Följande dag nedlade gallerna sina vapen och Vercingetorix överlämnade sig åt Caesar. De övriga fångarna utdelades bland soldaterna som krigsbyte.

* * *

Germanska folk: haruder, sueber, markomaner, triboker, vangioner, nemeter, sedusier, teutoner och cimbrer, cond-ruser, eburoner, caeroeser, paemaner, aduatuker, usipeter, tenkterer, ubier, menapier, sugambres, cherusker, segner, kondruser

Germanska personer: kung Ariovistus, suebiska anförare Nasua och Cimerius, konung Voccio i Noricum

* * *

VELLEIUS PATERCULUS

Sammandrag om Romarrikets historia

Författaren Velleius Paterculus var själv med i kriget mot germanerna i nio år under Tiberius ledning. Hans verk avfattades omkring år 30.

Åren 12 - 9 f.Kr.:

När allting höll på att komma i ordning i Pannonien inträffade en katastrof i Germanien under ledning av legaten Marcus Lollius hade mer begär efter pengar än efter ärofulla drabbningar. Då förlorades också örnen som tillhörde den femte legionen. Den som fick ansvaret för detta krig blev istället Drusus Claudius, Neros (sedermera kejsar Tiberius) broder. Senare övergick ansvaret för kriget till Nero (kejsar Tiberius).

Hela världen reagerade då de fick höra om Neros (kejsar Tiberius) död. Parterna bröt sin allians med romarna, och germanerna revolterade då deras erövrare inte längre höll ett öga på dem.

(Ett nytt krig bröt då ut i Germanien, men Marcus Vinicius ledde försvaret med stor framgång.)

Åren 4-5:

Tiberius tågade in i Germanien (år 4). Canninefaterna, attuarerna och bructerna blev kuvade, cheruserna - Arminius som tillhörde deras släkten blev berömd då han orsakade stor förodelse bland romarna - blev åter kuvade, varefter våra styrkor korsade Weser och gick in i regionen bortom floden. Tiberius beskyllde sig själv för varje del av kriget som var svårt eller farligt, och placerade Sentius Saturninus, som redan hade tjänat som legat under sin fader i Germanien. Han fick mindre farliga uppdrag. Krigståget höll på ända till december månad då Tiberius återvände till Rom för att mottaga hyllningar för sina segrar, men rikets försvar tvingade honom att återvända tidigt under våren (år 5) till sitt vinterläger vid floden Lippe vilket låg i hjärtat av deras land. Dessa romare var de första som övervintrade där.

Under den följande sommaren genomkorsades hela Germanien av våra styrkor. Stammar som

hittills vara närmast okända för oss blev erövrade, och caucherna blev åter kuvade. Alla deras ynglingar, oändliga till antalet och väldiga i kroppsstorleken, kapitulerade med sina styrkor och föll tillsammans med sina hövdingar på sina knän framför de romerska befälhavarna. Långobardernas makt var därmed bruten, en stam som till och med överträffade germanerna i grymhet. Slutligen - och detta var något som man inte ens hade vågat hoppats på - nådde den romerska armén med sitt standar fyrahundra milis (=550 km) bortom Rhen och ända till Elbe som rinner fram genom semnonernas och hermundurernas område. Och med samma underbara kombination av omsorgsfull planering och god tur hos Tiberius, kunde flottan segla upp från Oceanen längs Elbe och längre in i landet än vad som tidigare var känt. Flera segrar erhöles över områdets stammar.

Vid ett tillfälle hade vi slagit läger vid flodstranden. Fiendens vapen glittrade och syntes på andra sidan floden men de var beredda att fly vid varje rörelse från oss eller så snart vi manövrerade skeppen. En av deras kämpar, kommer till åren och högväxt samt av förnäm rang att döma av hans kläder, gick ner till en kanot och paddlade själv ut halvvägs i floden där han frågade om lov att få bestiga stranden som vi ockuperat utan att han tillfogades något ont eftersom han ville få se Tiberius. Tillståndet beviljades. Då steg han i land och stirrade länge på Tiberius under tystnad, varefter han utropade: "Våra unga män är tokiga då de dyrkar dig som gudomlig när du är frånvarande, men när du är här fruktar de dina härstyrkor istället för att förtrösta och lita på ditt beskydd. Men jag har, genom din tillåtelse, idag sett gudarna om vilka jag vanligen brukar höra talas om. Och i mitt liv har jag aldrig upplevt en lyckligare dag." Sedan han frågat om lov att få vidröra Tiberius hand och fått lov härtill, gick han tillbaka till kanoten och paddlade tillbaka, men hela tiden stirrade han på Tiberius tills han nådde den andra stranden.

Vintern nalkades och armén gick i vinterkvarter medan Tiberius for till Rom. Ingenting återstod att erövra i Germanien undantaget marcomannerna vilka under sin hövding Marcoboduus hade lämnat sitt område och flytt undan till den slätt som omgärdas av Hercyniska skogen. Han tillhörde en förnäm familj, var intelligent och hade gott sinnelag. Hans hövdingaskap bland sina landsmän var bara ett resultat av inre splittning och landet styrdes av hans nycker, men inför Romarrikets totala makt beslöt han att flytta med hela sitt folk till en plats dit han flyttat för ännu starkare härar, och därigenom själv få större makt.

Efter vår ockupation av det område som redan nämnts började han att ansätta alla sina grannar med krig, eller att tvinga dem under hans hövdingaskap genom allianser.

Den livvakt som skyddade Marcoboduus kungadöme kom genom upprepad träning att erhålla en disciplin som inte stod långt efter den romerska, och de skänkte honom en makt som till och med fruktades av romarna. Hans taktik gentemot oss var att undvika att sätta igång ett krig, men samtidigt lät han oss förstå att om vi provocerade honom med krig skulle han använda sina styrkor för att göra motstånd.

De diplomatiska sändebud som han sände till Tiberius prisade honom ibland som ödmjuka tillbedjare och ibland talade de till honom som en jämlike. Stammar och individer som revolterat mot oss fann i Marcoboduus en tillflyktsort. Hans armé som byggts upp till sjuttio tusen fotsoldater och fyra tusen till häst lät han få träning genom att bedriva ständiga krig mot sina grannar, för att de i sinom tid skulle få en större uppgift. Germanien låg väster och norr om hans område, Pannonien till öster och Noricum söderut. Överallt var han fruktad som en som när som helst kunde överrumpla dem alla. Inte heller lät han Italien få frias från sin gryende makt, sedan Alpernas toppar vilka följde Italiens gränser bara låg tvåhundra milier (=280 km) från hans rike.

I det läget beslöt kejsar Tiberius att inleda ett anfall från den motsatta sidan under den kommande sommaren. Sentius Saturninus fick instruktioner att leda legionerna till catternas land i Boiohaemum. Området var ockuperat av Marcoboduus och de skar av förbindelsen genom den Hercyniska skogen som låg som gräns för regionen. Från Carnuntum, som var den närmaste punkten i kungariket Noricum i denna riktning,

tog Tiberius själv ledningen för den armé som låg i Illyricum för att gå mot Marcoboduus.

Vinterkvarteren var redan ordnade vid Donau och båda de två härstyrkorna hade marscherat fem dagsetapper in i fiendeland då ett uppror blossade upp i Pannonia. Eftersom Italien låg oskyddat var Tiberius tvungen att först krossa dem innan han kunde tänka på att utvidga rikets gränser. Här efter följde det pannoniska kriget under år 6-9.

År 9:

Knappt hade det pannoniska kriget avslutats förrän Tiberius nåddes av budskapet om Varus död i Germanien och den förödande slakten på tre legioner, tre divisioner kavalleri och sex kohorter.

Varus Quintilius härstammade från en berömd men inte högättad familj och var något slö både till sinne och kropp, och hade begränsade egenskaper. Han var mer van med ledigheten på lägren än med faktisk krigstjänst. Pengar förstod han sig på. Då han tillträdde som guvernör över Syrien kom han som en fattig man till en rik provins, men lämnade ämbetet som en rik man i en fattig provins. När han sattes över armén vid Germanien hade han uppfattningen att germaner bara var ett folk som hade ben och röster, och att de som inte kunde kuvas med svärd skulle sannerligen bli det genom lagen. Med denna uppfattning i sitt sinne marscherade han in i Germanien som om han gick omkring bland folket för att erbjuda dem välsignelsen av fred, och sommaren förslösade han genom att hålla förhandlingar angående de riktiga detaljerna i ett lagligt tillvägagångssätt. Detta fick honom att se ut som än stadsprefekt som skipade rätt på forum, istället för en befälhavare i hjärtat av Germanien.

Vid detta tillfälle framträdde Arminius, son till Sigimer, en furste av sitt folk. Han var stor i mod och alert i sitt sinne och uppvisade en intelligens som sällan ses hos utlänningar. Han hade umgåtts med oss under en längre tid vid tidigare drabbningar och hade erhållit romerskt medborgarskap, och han hade till och med erhållit en riddares rang. Denne unge man använde den romerska försumligheten till ursäkt för förräderi. Skarpsinnigt insåg han att ingen övermannades snabbare än den som inte väntade ofred, och den vanligaste orsaken till katastrof var känslan av säkerhet. Hans styrkor växte till antalet och han intalade dem att romarna kunde krossas och bestämde till och med en dag då det skulle ske. Allt

detta avslöjades för Varus av Segestes, en lojal och berömd man av deras släkte, och som även föreslog att dessa uppviglare skulle sättas i kedjor. Men Varus brydde sig inte om varningen utan fortsatte sitt administrativa arbete med ett lagligt förbund.

Armén var oöverträffad i mod, den förnämsta i disciplin och styrka samt erfaren i fält, men gentemot försumligheten hos sina befälhavare och sveket hos germanerna samt den omilda lyckan hade de inte förmågan att rädda sig undan. Instängda av skogar och sumpmarker blev de slaktade som boskap. Deras liv eller död avgjordes enbart genom fiendens vrede eller medlidande med romarna. Befälet hade mer tapperhet att dö än att slåss, och i likhet med sin fader och sin farfar lät Varus ränna sitt svärd genom sin kropp då hoppet var ute. De två prefekterna, där Lucius Eggius var lika ädel som Ceionius var usel, valde då den större delen av armén slagits och då deras läger var omringad att hellre bli tillfångatagna och torterade än att dö i strid. Vala Numonius, en ärofull man och som var befälhavare under Varus, lämnade infanteriet och flydde med en skvadron ryttare i ett försök att nå Rhen med detta lyckades inte utan de dog på vägen.

Varus kropp som delvis var bränd fördärvades av fienden. Hans huvud skars av och sändes till Marcoboduus som sände den vidare till Tiberius. Men trots den stora katastrofen blev han ärofullt begravd i sin familjegrav.

Då Tiberius hörde talas om denna katastrof flydde han till sin faders (Augustus) sida innan han åter samlade sig och tog till offensiven och gick över Rhen med sin armé. De marscherade in i hjärtat av Germanien, öppnade de militära vägarna, nedgjorde fält och brände hus, krossade dem som kom emot honom, och utan förluster återvända han sedan för att sätta trupperna i vinterkvarter.

Tiberius hade samma lycka denna gång som vid det första krigståget. Han bröt germanernas motstånd både till lands och till sjöss och återställde ordningen i riket i övrigt, och höll åter ett triumftåg i Rom.

Kejsar Augustus lät då skicka Germanicus (hans dotterdotters sonson, gift med Tiberius dotter) till Germanien för att få ett slut på kriget, medan Tiberius sändes till Illyricum.

* * *

Germaniska folk: kanninefater, attuarer, bructer, caucher, langobarder, semnoner, hermundurer, marcomanner, catterna (i Boiohaemum)

Germaniska personer: Marcoboduus, Arminius son till Sigimer

* * *

kejsar AUGUSTUS

Res Gestae

(åren c:a 50 f.Kr. - 14 e.Kr.)

Hans självbiografi är relativt kort och fattig på detaljer och sträcker sig i stort sett fram till hans död år 14 e.Kr.

Jag utsträckte gränserna för alla det romerska folkets provinser, som gränsade till folk vilka inte lydde under vårt välde. De galliska och spanska provinserna liksom Germanien på den sträcka som Oceanen omsluter, från Cadiz i Spanien till floden Elbes mynning, tvingade jag folken till fred.

Min flotta seglade på Oceanen från Rhens mynning till den uppgående solens trakt ända till cimbrernas områden, dit varken till lands eller till sjöss någon romare nått före denna tid. **Cimbrerna** och **charyderna** (=haruder) och **semonerna** och andra germanska folk i samma trakt sökte genom sändebud min och det romerska folkets vänskap.

Anm:

Denna resa avser sannolikt krigsperioden 16 f.Kr. - 9 e.Kr.

* * *

Germanska folk: **Cimbrer**, **charyder** (=haruder), **semoner**

* * *

TACITUS

Annaler I-VI

Sammandrag, återgivet från översättningen av Bertil Cavallin. Uddevalla 1966.

P. Cornelius Tacitus (56/57 - c.123 e.Kr.)

Tillhörde riddarståndet men upptogs bland senatorerna. Var pretor år 88, konsul år 97, och prokonsul över provinsen Asien år 112. Hans verk *Annaler I-IV* avser tiden år 14-37.

Augustus satte Germanicus, son till Drusus, i spetsen för åtta legioner (=34000 man) vid Rhen. Vid denna tid, år 14, hade riket inte längre något krig, utom mot germanerna, och det fördes mera för att utplåna vanäran av att en hel romersk armé gått förlorad med Quintilius Varus än av önskan att utsträcka rikets gränser eller för något värdefullt bytes skull.

år 14

Germanicus underblåste soldaternas iver, slog en bro över Rhen och avtågade österut med 12000 legionärer, tjugosex kohorter (=11000 man) bundsförvanter och åtta skvadroner kavalleri.

Germanicus passerade i rask marsch caesiska skogen och den gränslinje som Tiberius påbörjat, slog läger på gränsen och befäste det, framtill och baktill med en vall, på sidorna med palissader. Sedan trängde han fram genom den mörka skogen och överlade om han av två vägar skulle följa den vanliga korta eller den svårare och oprövade men också av fienden obebakade. Man valde den längre vägen och allt påskyndades, ty spejare hade inberättat att denna natt hade germanerna en högtid som skulle firas med måltider. En natt med lysande stjärnor kom de fram till marsernas byar och slog ringar av förposter runt dem. Folket låg ännu i sina hus eller till bords och hade ingen rädsla, inga vakter utsatta. Allt var ytterligt sorglöst oordnat och ingen fruktan för krig rådde och det slappa och upplösta tillståndet var likt det som återfinns hos druckna.

För att härjningen skulle verka över ett större område delade Germanicus de ivriga legionerna i fyra kilformiga avdelningar, och han härjade med svärd och eld ett område på femtio milier (= 75 km). Varken kön eller ålder väckte medlidande.

Profana och heliga byggnader och även det mest berömda templet bland dessa folk - man säger att det tillhör Tanfana - jämnades med marken. Soldaterna förblev utan sår när de högg ner halvsovande, obeväpnade eller kringirrande. Detta blodbad uppretade bructerna, tubanerna och usipeterna som besatte de skogar genom vilka hären skulle återvända. Detta fick Germanicus veta och gav order om högsta stridsberedskap under marschen. I spetsen gick en del av kavalleriet och hjälptrupperna, följd av första legionen och i mitten trossen vars vänstra flygel täcktes av tjugoförsta legionen, den högra av femtonde legionen och i vars rygg tjugonde legionen kom. Allra sist kom de återstående bundsförvanterna. Men fienden höll sig stilla tills hela tåget var uttänjt i skogen. Då gjorde germanerna ett lätt anfall i front och flank. Med sin hela kraft störtade de sig över tågets bakre del. De lätta avdelningarna bringades i oordning av germanernas täta skaror. Då red Germanicus till tjugonde legionen och fick deras sinnen att fatta eld, och ett enda anfall bröt de våra germanernas kraft, jagade dem ut på jämn mark och nedgjorde dem. Sedan blev marschen lugn, och soldaterna lades i vinterkvarter.

år 15

Germanicus hade rustat för expedition till sommaren, men han föregrep händelserna i början av våren genom ett plötsligt anfall på chatterna. Det fanns nämligen hopp om att fienden höll på att dela sig i partier. Det ena partiet för Arminius och det andra för Segestes. Båda männen var bemärkta, den ene för otrohet, den andre för trohet mot oss. Arminius var Germaniens uppvigglare. Segestes hade avslöjat när uppror förbereddes många gånger tidigare och även vid det gästabud då han rått Varus att fångsla honom själv och Arminius och de övriga hövdingarna: folket skulle, berövat sina ledare, intet våga och Varus skulle få tid att skilja skyldiga från oskyldiga. Men Varus föll för ödet och Arminius. Fastän Segestes genom sin stams påtryckningar drogs med i kriget förblev han oense med de sina. De privata orsakerna till deras oenighet ökades genom att Arminius enleverade Segestes trolovade

dotter: en fientlig svärfader till en fientligt sinnad svärson.

Så sände Germanicus till Caecina fyra legioner och femtusent man hjälptrupper (= ca 22000 man) samt i hast mobiliserade skaror germaner från andra sidan Rhen. Själv hade han under sig lika många legioner och dubbelt så många bundsförvanter (= ca 27000 man). Han anlade en skans på ruinerna av den befästning hans fader byggt på Taunusberget och förde i snabba marscher sin här mot chatterna. Men till chatterna kom han så oförmodat att de som av kön och ålder var odugliga i krig genast togs eller högs ned. De yngre hade simmande tagit sig över floden Eder och hindrade romarna som började slå en bro. De flesta lämnade sina områden och byar och spred ut sig i skogarna. Germanicus satte deras huvudstad Mattium i brand, förhärjade slättbygderna och återvände till Rhen. Cheruscerna hade tänkt bistå chatterna, men Caecina avskräckte dem genom täta taktiska förflyttningar åt olika håll. Och marserna som vågade drabbning höll han tillbaka genom en lycklig strid.

Germanicus fann det värt att vända, stred mot dem som inneslöt Segestes och befriade honom tillsammans med många av hans släktingar och följe, däribland förnäma kvinnor och även Arminius hustru, Segestes dotter, en kvinna med sin makes sinnelag snarare än sin faders. Även troféer från Varus nederlag fanns med, givna som byte åt dem som nu underkastade sig.

Segestes hade av kejsar Augustus fått medborgerliga rättigheter och Germanicus lovade hans barn och släktingar säkerhet. Därefter förde Germanicus hären tillbaka.

För Arminius hade tre legioner (= 12600 man) och tre befälhavare fallit, men han gjorde vad han kunde för att vinna cheruscerna på sin sida.

Arminius agerande eggade inte blott cheruscerna utan deras grannfolk. Även Inguiomerus, Arminius farbroder, drogs med. Han var en man sedan länge respekterad av romarna. Detta ökade Germanicus fruktan. Och för att kriget inte skulle komma med all kraft på en gång sände han Caecina med fyrtio kohorter (= 17000 man) genom bructernas land till floden Ems för att avleda fiendens uppmärksamhet. Rytteribefälhavaren Pedito förde sina styrkor till frisiska gränsen. Själv förde Germanicus fyra legioner (= 16800 man) över sjöarna. På samma gång kom infanteri, kavalleri och flotta till den avtalade floden. Då chaucerna lovat sin hjälp upptogs de bland de reguljära trupperna. Lätta romerska trupper sändes ut för att skingra bructerna som lät bränna sitt land. Under blodbadet och plundringen fann man tjugoförsta legionens fälttecken vilka förlorats med Varus. Därefter gick marschen till bructernas grän-

ser, varvid allt land mellan floderna Ems och Lippe härjades. Man var nu inte långt från Teutoburgerskogen där resterna av Varus och hans legioner sades ligga obegravda.

Caecina skickades i förväg för att utforska skogarnas djup och slå broar och lägga vägar över fuktiga kärr och förrådiska fält. Soldaterna beträdde så denna sorgliga och hemska trakt både vad gällde syn och minne. Varus första läger med sin stora omkrets och utstakade högkvarter, visade på tre legioners arbete. Sedan förstod man av en till hälften instörtad vall och en grund grav att de återstående romarna, redan utmattade, där fattat stånd. I närheten låg brutna spjut och hästkadaver. Mitt i lägret låg vitnade ben, spridda eller hopstaplade, alltefter som männen flytt eller stått emot tillsammans. Huvuden fann de fästade på trädens stammar. I lundarna i närheten fanns germanernas altaren vid vilka tribunerna och de främsta centurionerna offerats. De romare som överlevt detta slag berättade var legaterna hade fallit, var örnarna hade tagits och var någonstans Varus hade fått det första såret. De visade också var han funnit döden för sin egen olyckliga hand, samt från vilken upphöjning Arminius hade talat. De talade också om kors åt de fångna och om gropar och om hur Arminius i sitt övermod gjort narr av de romerska fälttecknen och örnarna.

Sålunda kom den romersk här som var närvarande på platsen för nederlaget, på sjätte året efter slaget, att begrava tre legioners ben, och ingen visste om han med jord täckte främlingars eller romares kvarlevor. Germanicus lade första torvan till gravhögen.

Efter detta följde Germanicus efter Arminius när denne vek undan till avlägsnare trakter. Så snart det blev tillfälle befallde han ryttarna att anfälla och taga ifrån fienden den slätt som han lagt under sig. Arminius som givit sina män order att samla sig och gå närmare skogen gjorde plötsligt helt om. Strax gav han dem han gömt i passen tecken till framryckning. Efter oavgjord drabbning skildes man. Sedan fördes den romerska hären åter till Ems. Caecina skulle återgå på kända vägar och fortast möjligt gå över de långa broarna. I tvivelsmål hur han skulle reparera de ålderssvaga broarna och samtidigt driva undan fienden beslöt Caecina att slå läger där han var. Arminius hade på genvägar och i ilmarsch kommit före den romerska hären som var tyngd av vapen och tross.

Germanerna, som bemödade sig att bryta genom posteringarna och tränga in bland dem som arbetade med vägen, gick till angrepp. De arbetandes och de stridandes rop blandades. Allt var för romarna lika besvärligt. Terrängen var sumpig och djup, och

hal för dem som ryckte fram. Kropparna var tyngda av bröstharnesk. Inte heller kunde man kasta spjut i dyn. Däremot var cheruserna vana att strida i sumpmarker. Dessa resliga män med väldiga lansar som sårade även på långt håll. Slutligen befriade natten de redan sviktande legionerna från en ojämnhet. Framgången gav germanerna nya krafter och istället för att gå till vila ledde de det vatten som rann fram på de omgivande höjderna ned på lågländet. Marken dränktes och det arbete som romarna gjort var förgäves. Caecina hade ingen annan utväg än att försöka hålla fienden kvar i skogarna tills de sårade och den tyngre delen av trupperna hann gå i förväg, ty mellan kullarna och träskan fanns en slätt som skulle kunna ge dem en möjlighet att ställa upp till strid.

Natten var orolig av olika skäl. Germanerna hade festmåltider och upplät högljudda sånger och förfärliga ljud som ekade mellan de låga dalarna och skogarna. I gryningen fastnade trossen i leran och då soldaterna runt om förvirrats och blivit osäkra på marschordningen, befallde Arminius germanerna att bryta in och ropade: "Här ser ni Varus och hans legioner för andra gången snärjda i samma öde." Samtidigt attackerade han marschkolonnen och gav framför allt hästarna sår. Deras girighet blev till hjälp för romarna eftersom de övergav blodbadet och sökte efter byte. När dagen led mot kväll sökte sig legionerna ut mot öppen och fast mark. Men inte heller där tog bekymren slut. De verktyg som användes till att resa ett läger hade till största delen gått förlorade. Inte heller fanns det tält till manskapet eller förband till de sårade, och matransonerna var nersölade av blod och lera. Före natten hade de låtit bygga ett läger.

Arminius gav rådet att låta romarna få gå ut ur lägret, och när de kommit ut igen i de hindersamma kärren skulle man omringa dem. Inguiomerus talade för djärvare metoder och menade att de borde omringa lägret. Då skulle intagandet gå smidigt, fångarna bli flera och bytet oskadat. När dagen börjat fyllde de gravarna runt lägret, kastade dit risknippen och besteg vallen på dess högsta punkter. När germanerna försökte klättra över skansarna gavs tecken till kohorterna. De gjorde ett utfall och soldaterna omringade germanerna och föll dem i ryggen. Arminius lämnade striden oskadd, Inguiomerus med ett farligt sår. Deras manskap högs ned så länge vreden och dagen räckte. Mot natten återvände legionerna slutligen.

Stertinius, sänd för att mottaga kapitulation från Segimerus, Segestes broder, hade redan fört denne och hans son till ubiernas land. Båda fick nåd, Segimerus lätt, sonen med någon svårighet, eftersom han sades ha skymfat Quintilius Varus kropp.

år 16

Germanicus tänkte på sin anfallstaktik och på vad som hänt honom, såväl det som varit lyckosamt som ofördelaktigt under de tre år han nu fört krig. I öppen strid och på jämn mark blev germanerna slagna. Kunde de dra nytta av skogarna, kärren, den korta sommaren och den tidiga vintern, segrade de. Kom romarna från havet så kunde man dels börja kriget tidigare, dels låta legioner och tross få följas åt, och dessutom komma rakt in i Germanien.

Ettusen skepp byggdes. Hela flottan var snabbseglande och lättrodd. Den var imponerande och skräckinjagande att skåda också på grund av soldaternas iver att få strida. Till samlingsplats valdes batavernas ö. Därifrån var det lätt att sätta trupperna i marsch in i Germanien, ty Rhen som vid denna punkt flyter i en enda fåra, delar sig vid batavernas gräns i två armar.

Medan flottan samlades fick Silius på uppdrag av Germanicus göra ett anfall på chatterna med lätta trupper. Men plötsligt regn hindrade Silius från mer än att ta ett litet byte samt tillfångata makan och dottern till chatternas ledare Arpus. Dock hade germanerna hunnit förstöra den gravhög som nyss rests åt Varus och dennes legioner och ett gammalt altare åt Drusus. Germanicus återställde altaret till sin faders ära, men gravhögen beslöt man att inte förnya.

Flottan hade redan samlats och hade god seglats till floden Ems. Flottan lämnades på norra sidan av Ems mynning. Man gjorde då ett misstag när man inte seglade upp för floden eller satta av trupperna på södra stranden, så att de genast kunde börja sin marsch. Istället gick flera dagar åt till broslagning. Medan Germanicus höll på att staka ut lägerplatsen fick han veta att angrivarerna gjort ett anfall i romarnas rygg. Stertinius sändes genast i väg med rytteri och lätt infanteri och hämnades på denna otrohet med eld och svärd.

Floden Weser skilde romare och cheruscer. På stranden mitt emot stod Arminius jämte andra hövdingar och han bad att få tala med sin broder Flavus vars trohet mot romarna var stor. Flavus gick ned mot flodstranden och de talades vid.

Sedan framförde de sina olika åsikter om romarna. Arminius hotade slutligen med strid och blandade in åtskilligt med latin i sitt tal eftersom han hade gjort krigstjänst hos oss i spetsen för en avdelning cheruscer.

Nästa dag stod germanernas härstyrka stridsberedd på andra sidan Weser. Germanicus lät vada över på olika platser för att splittra fienden. Där floden var som stridast anföll Chariovalda, bataver-

nas ledare. Cheruserna låtsades fly och drog romarna efter sig till en slätt, omgiven av skog. Där anfölls de och Chariovalda och många med honom föll och blott få överlevde.

När Germanicus fört trupperna över Weser fick han veta genom överlöpare att Arminius samlat stora styrkor i skogen och att de planerade ett nattligt anfall på lägret. Vid tredje nattvakten angreps romarnas läger men inte ett spjut kastades, ty fienden såg att vakterna vid befästningarna var många och att intet var lämnat åt slumpan.

Natten kom med ljuvliga drömmar för Germanicus då han tänkte på sina fiender. Inte kunde de lika lätt hantera sina väldiga sköldar och enorma lansar bland trädens grenar och markens buskar som romarna sina spjut och svärd och sin rustning som slöt sig om kroppen. Germanerna hade inget pansar, ingen hjälm, inte ens sköldar klädda med järn och läder, utan skyddade sig med sköldar av flätad vidja och tunna bräder målade i olika färger. Deras första linje var visserligen hyggligt försedd med lansar, men resten hade bara korta spjut med eldhärdade spetsar. Om de romerska soldaterna ville ha ett slut på kriget, fanns det i denna strid. Nu var de närmare Elbe än Rhen och kriget skulle upphöra, bara hans trupper gjorde honom till segrare i detta land där han nu följde i sin faders och farbroders spår.

Germanerna ställde upp på slätten Idistaviso, som ligger mellan Weser och kullarna. I germanernas rygg höjde sig skogen. Deras härstyrka höll slätten och skogsbrynet. Bara cheruserna var uppställda på höjderna för att kunna störta sig över de stridande romarna. Romarnas ställning var denna: galliska och germanska hjälptrupper i spetsen, efter dem bågskyttar till fots, sedan fyra legioner (= 16800 män) och Germanicus med två gardeskohorter och utvalt rytteri. Därefter ytterligare fyra legioner, lättbeväpnat infanteri med beridna bågskyttar och resten av bundsförvanterna.

När Germanicus såg cheruserna rusa till djävrt anfall gav han order att attackera. Genom romarnas kringgående rörelser hände det egendomliga att två fiendehärar flydde rakt mot varandra. De som stått i skogen rusade mot slätten, och de som stått på öppna fältet mot skogen. I mitten syntes Arminius vidmakthålla striden. Men Arminius kom själv undan, insmord med blod i ansiktet för att undgå upptäckt, hjälpt av sin egen kraft och sin häst. Även Inguio-merus lyckades fly. Resten av fienden höggs ned. En del försökte simma över Weser men hindrades av spjut som kastades, av flodens kraft, av de flyendes mängd och av stränderna som rasade. Några tog till en skändlig flykt. De klättrade upp i träden och försökte dölja sig i lövverket. Bågskyttarna kom då dit

och hade prickskytte. Andra plockades ned genom att man fällde träden.

Stor var denna för oss oblodiga seger. Från dagens femte timme till natten dödade man fiender. Lik och de fallnas vapen täckte en sträcka av tiotusen steg. Bland bytet fanns kedjor, vilka man i förtröstan om stridens utgång hade fört med sig för att kedja romarna.

Germanerna hade tidigare planerat att lämna sina boningar och draga sig tillbaka till andra sidan Elbe. Nu ville man kämpa. Nu grep man till vapen. Folket, adeln, ungdomen, de gamla, alla gjorde täta anfall på den romerska hären och störde dess marsch. Germanerna utvalde en plats i skogen och då legionen kom dit skulle de få anfallet i ryggen.

Allt detta visste Germanicus och vände fiendens list till deras undergång. Istället för bakhåll möttes härarna. När germanernas hela styrka var sammanträngd på ett litet område kunde de inte längre manövrera sina långa lansar, inte göra några viga utfall utan var tvingade till strid man mot man. Våra soldater däremot, med sköldarna tätt pressade mot kroppen, handen i ett fast grepp om svärdet, sårade germanernas grova lemmar och oskyddade ansikten och banade sig väg fram över slagna fiender. Fångar ville romarna inte ha, bara slut på kriget genom en förintelse av fienden. De fortsatte att mätta sig med fiendeblood ända till natten. Men ryttarnas kamp slutade oavgjort.

Så sände Germanicus iväg Stertinius för att bekriga angrivarerna såvida dessa inte genast underkastade sig. De bad genast om förskoning och erhöll nåd.

Sommaren var redan långt liden då Germanicus inskeppade de flesta av sina trupper och förde dem på Ems till Nordsjön. Här mötte de sydliga stormar och strax vände strömmen och följde vinden.

En del fartyg förläste, medan andra kastades upp på avlägsna öar. Det var bara Germanicus skepp som landade vid chaucernas kust. Då stormen lagt sig återkom havererade skepp, och han lät genast reparera dem och sände iväg dem för att genomsöka öarna. På så sätt räddades många män. Angrivarerna som nyss underkastat sig hade återköpt åtskilliga romare från stammar inåt landet och överlämnade dem nu. Somliga hade förts till Britannien vars hövdingar sände dem tillbaka.

Ryktet om flottans förlisning eggade germanerna i deras krigiska förhoppningar. Gajus Silius fick order att med 30000 infanterister och 3000 kavallerister tåga mot chatterna. Själv bröt Germanicus med en större styrka in i marsernas land. Deras hövding Mallovendus som nyligen kapitulerat berättade

tade att ett av Varus fälttecken var nedgrävt i en närbelägen lund som bevakades av en liten styrka. Fälttecknet erövrades och därefter ryckte Germanicus snabbt in i landet. Han utplånade fienden som antingen inte vågade mötas i en drabbning eller som blev slagen så snart han försökte göra motstånd.

Sedan fördes soldaterna i vinterläger. Det rådde inget tvivel om att fienden nu sviktade, att de beredde sig på att begära fred och att kriget skulle kunna föras till ett slut, bara romarna fick ytterligare en sommar på sig. Men kejsar Tiberius uppmanade Germanicus att återvända och att inte slutföra kriget. Själv hade Tiberius av den gudomlige Augustus sänts till Germanien och där under nio år utträttat mera genom beräkning än genom vapenmakt. På så sätt hade sugambrenna tvingats till underkastelse, på det sättet hade sveberna och kung Maroboduus bundits med fred. Även cheruserna och andra upproriska folk borde nu lämnas åt sina inbördes stridigheter, när romarna hade fått sin hämnd.

år 17

Detta år triumferade Germanicus den 26 maj över cheruserna, chatterna, angrivarerna och de andra stammarna ända till Elbe. I tåget fördes byte, fångar, bilder av bergen, floderna och striderna. Eftersom han var förbjuden att avsluta kriget antogs det som fullbordat.

Sveberna bad romarna om hjälp mot cheruserna. Ty efter romarnas avtåg hade dessa folk gripit till vapen mot varandra. Deras styrka var lika, men Maroboduus kungatiteln gjorde honom förhatlig, medan Arminius kamp för fädernelandets frihet gjorde honom älskad.

Så grep inte bara cheruserna och deras allierade till vapen, utan från Maroboduus sida gick två svebiska stammar, semnonerna och langobarderna, över till motståndarna. Med dessa på sin sida skulle Arminius haft övertaget om inte Inguiomerus flytt över till Maroboduus, och detta utan annat skäl än att han såsom äldre inte ville stå under befäl av en ung brorson. De marscherade upp till strid med lika hopp på båda sidor. Men nu gick de inte till oordnade anfall i spridda skaror som de gjorde förr, ty lång kamp med oss hade vant dem att följa sina fälttecken, föra med sig tillräckliga reserver och lyda order. Arminius inspekterade sina trupper och romerska vapen fanns i händerna på många. Han sade att Maroboduus hade hållit sig undan striden mot romarna och dolt sig i Hercynias skogen.

Maroboduus själv berömde sig inför sina trupper och sade att han hade anfallits av tolv legioner (= 50000 man) under Tiberius befäl och hållit germanernas ära oförminskad och skilt sig hedersamt från drabbningen.

Striden slutade utan att någon segrade, men då många lämnade Maroboduus gav han upp kampen mot Arminius. Själv drog han sig tillbaka till marcomannerna.

År 19

Drusus sökte en föga lättvunnen ära. Han lockade germanerna till osämja och strävade efter att driva den redan slagne Maroboduus till undergång. Bland goterna fanns den unge adelsmannen Catualda, som en gång var tvungen att fly för Maroboduus och som nu intagit dennes vanskliga ställning som ledare. Han var lysten på hämnd. Med en stor styrka gick Drusus över marcomannernas gränser, förledde dess ledare Catualda till förbund och bröt sedan in i kungapalatset och den angränsande fästningen. Där påträffades byte som sveberna tagit.

För den övergivne Maroboduus fanns ingen annan räddning än att söka kejsarens förbarmande. Han gick över Donau och skrev till kejsar Tiberius. Denne svarade och skrev om Maroboduus storhet, hur farliga de folk var som han lagt under sig, hur nära Italien fienden stod och vilka mått och steg han själv vidtagit till hans förintelse. Maroboduus fick dock rätt att slå sig ner i Ravenna där han stannade i arton år. Samma öde delades av Catualdas. Inom kort blev han slagen av hermundurerna under Vibilius ledning och mottogs därefter i riket och sändes till en koloni i Gallia Narbonensis (södra Frankrike). För att dessa störtade ledares anhängare inte mera skulle störa lugnet placerade man dem på andra sidan Donau, mellan Marus och Cusus. Till konung fick de Vannius av kvadernas stam.

Hos författare och senatorer från denna tid finner jag att brev från chatternas hövding Adgandestrius upplästs i senaten. Han lär ha lovat att döda Arminius om gift för detta ändamål skickades till honom. Svaret ska ha blivit att romerska folket inte brukade hämnas på sina fiender med svek och dolda medel, utan öppet och i krig.

När Arminius efter romarnas avtåg och Maroboduus flykt traktade efter kungamakten fick han sitt frihetsälskande folk mot sig. Angripen med vapen stred han med växlande lycka och föll till slut för sina egna landsmäns svek. Utan tvivel var han Germaniens befriare och han hade ansatt det romerska folket på höjden av det romerska imperiets styrka. Stundom blev han slagen i strid, men i krig hade han aldrig besegrats. Han uppnådde trettiosju levnadsår. Tolv år satt han vid makten, och ännu besjungs han hos germanernas stammar.

År 21

I Rom berättades att inte bara trevererna och he-
duerna, utan sextiofyra galliska stammar hade
avfallit, och att germanerna gjort gemensam sak
med dem, samt att folken i Spanien inte var att lita
på.

År 25

Lentulus dog detta år. Han hade gått med en krigs-
här över floden Elbe och trängde längre in i Ger-
manien än någon före honom.

År 28

Detta år bröts freden av frisierna, ett folk på
andra sidan Rhen. Orsaken var snarare ro-
marnas girighet än deras oförmåga att finna sig i
romerskt styre. Med hänsyn till deras ekonomiska
ställning hade Drusus ålagt dem en måttlig skatt.
För militära ändamål skulle de leverera oxhudar.
Ingen hade bestämt något om storlek och kvalitet
och så hade allt fortgått tills Olennius så tolkade be-
stämmelserna att hudarna skulle ha vildoxars stor-
lek. Detta var särskilt hårt för germanerna, ty visser-
ligen är skogarna fulla av väldiga djur men deras
tamboskap är obetydliga. Snart tvingades de att
överlämna sina oxar, sedan sina åkrar, slutligen sina
hustrur och barn till slaveri. De soldater som indrev
skatten greps av frisierna och korsfästes. Olennius
själv flydde till ett romerskt fäste.

Romarna svarade med att sända en här till om-
rådet, och de germanska infanterister som gjorde
krigstjänst hos oss befalldes falla fienden i ryggen.
Men friserna var stridsberedda och slog både bunds-
förvanternas kavalleri på flykten och de ryttare som
ryckte till undsättning från legionen. En stor del av
de romerska trupperna blev här slagna. Många av
tribunerna, prefekterna och de bästa centurionerna
föll också.

Germanien prisade friserna för detta, men Tibe-
rius förringade förlusterna och senatorerna hade
annat att tänka på än att rikets gränser vanhedrades.

* * *

Germanska folk: marser, bructer, tubanter, usipeter, chat-
ter, cheruscer, chaucer, angrivarer, sugambrer, sveber,
marcomannerna, goter, kvader, frisier

Germanska personer: (chatterna ?) Arminius och Segestes,
Inguiomerus (Arminius farbroder), Segimerus (Segestes
broder), chatternas ledare Arpus, Flavus (Arminius bro-
der), batavernas ledare Chariovalda, marsernas hövding
Mallovendus, svebernas kung Maroboduus, gotiske
adelsmannen Catualda, Vibilius hermundurernas ledare,
Vannius av kvadernas stam, chatternas hövding Adgande-
strius

* * *

Strabo

Geographika

(geografi, omkring Kr.f.)

Denne grekiske geograf har i sitt verk från tiden omkring år 20 e.Kr. åtskilliga upplysningar om bl.a. Germanien.

På andra sidan floden Arar bor sequanerna, vilka under en lång tid varit i krig med såväl romare som aeduer. Ofta var de i allians med germaner då de anföll Italien. De gjorde germanerna starka då de stred ihop, och svaga då de stod för sig själva.

Det sägs att elvetierna, som är rikt på guld, inte desto mindre hängav sig åt plundring då de såg överflödet hos cimbrerna, men under deras kampanjer kom två av deras tre stammar att bli utplånade. Men deras antal var fortfarande stort vilket visas av deras krig mot Julius Caesar då fyra hundra tusen av deras folk stupade och bara åtta tusen benådades. Dessa fick bo kvar för att inte landet skulle bli helt öde, och då deras område gränsade till germanerna.

Efter elvetierna och längs Rhen bor sequanerna och mediomatricerna i vars territorie även den germanska stammen triboccherna bor. De gick över floden och lämnade sitt land.

Därefter följer trevererna, som bor i den trakt där en bro byggts av romarna för det germanska kriget, och därefter ubierna på andra sidan Rhen. Efter treverna följer nervierna som också är ett germanskt folk, och slutligen kommer menapierna vilka bor på båda sidor om vid Rhens utlopp. Mitt emot dessa bor sugambrenna, ett germanskt folk, men bortom hela detta flodland bor de germaner som kallas sveber och som är överlägsna alla de andra i makt och antal - de folk som blivit fördrivna av sveberna och som flytt i vår egen tid har sökt tillflykt på vår sida av Rhen.

Hela den ras (som bor nordväst om Italien) kallas antingen Gallic eller Galatic. De är krigsgalna, djärva och snabba att dra i krig, men i övrigt enkla och inte illasinnade.

Numera lever de i fred sedan romarna erövrat deras område men så var det förr då de i många stycken liknade germanerna. För dessa folk är inte bara lika varandra vad gäller läggning och styrelse-

skick, utan de är också besläktade med varandra. Därtill har de en gemensam gräns i floden Rhen som skiljer dem åt.

Utvandringar kan med lätthet äga rum eftersom de rör sig i massor - arméer och alla - och tar med sig hushåll och allt de har då de fördrivs av någon som är starkare än dem själva.

Alla galler är krigskämpar av naturen, och de slåss bättre till häst än till fots. Om dessa folk säger man att belgarna är de modigaste - vilka har blivit delade i femton stammar, och som lever längs Oceanen mellan Rhen och Liger. Enbart dessa lyckades hålla cimbrerna och teutonerna borta. Belgarna själva säger att belovacerna och därefter suessionerna är de modigaste bland dem.

De flesta i den galliska regeringen brukade vara aristokrater. I gamla tider valdes en enda ledare och det skedde årligen. Likaså i krigstider valdes en enda överbefälhavare.

Germanerna skiljer sig dock en del från gallerna då de är vildare, längre, har gulare hår, men i övrigt är de som gallerna.

Bortom Rhen finns ännu en flod som är segelbar och det är Ems. Här vann Drusus ett sjöslag mot bructerna. Uppströms finner vi åter Hercyniska skogen och sveberna varav en del bor inne i skogen, t.ex. Colduerna i vars territorium Boihaemum (Böhmen) ligger. Här bor Marobodus och hit kom han med både sitt eget folk marcomannerna och många andra stammar. Denne man hade då han återkom från Rom bara varit en vanlig romersk medborgare. Som ung hade han vistats i Rom och åtnjutit kejsar Augustus gunst då han fått i uppdrag att ägnat sig åt statens handel. Då han återvände hem tog han ledarskapet över sitt folk och även över lugierna - en stor stam - zumerna, gutonerna, mugilonerna, sibirerna men också semnonerna som är en stor stam av själva sveberna.

En del av sveberna bor inne i skogen medan andra bor utanför och dessa har en gemensam gräns med geterna. Svebernas område är störst då det sträcker sig från Rhen till Elbe, och några stammar bor bortom Elbe, t.ex. hermondorerna och lango-

barderna. Dessa båda stammar har till siste man blivit bortdrivna till andra sidan Elbe. Det är en vanlig egenskap hos alla dessa folkstammar att de kan förflytta sig så lätt, på grund av deras torfliga levnad och att de inte plöjer jorden och att de inte magasinerar stora förråd av föda. Istället lever de i mindre hus av mer tillfällig art eller i sina vagnar och låter sedan boskapen beta i de trakter de finner bäst, precis som nomaderna.

Andra germanska stammar är ännu mer fattiga, som cheruscer, chatter, gamabrivier och chattuarier, men också de som bor närmare Oceanen, sugambrier, chauber, bructerer, cimbrer, caucer, caülcer, campsianer och åtskilliga andra.

I samma riktning som Ems rinner Weser och Lippe. Det var mellan floderna Rhen och Saale som Drusus Germanicus, när han framgångsrikt bedrev krig i Germanien, fann slutet på sin levnad. Han hade kuvat de flesta av folken, tillika med dem som bodde på öarna vid kusten där Burchanis (=Borkum) togs efter en belägring.

Sugambrierna startade ett krig mot romarna under ledning av sin hövding Melo. Från den tiden kom kriget att blossa upp åtskilliga gånger. I cheruscernas område kom tre romerska legioner att förintas med sin befälhavare Quintilius Varus. Men de fick all betalning för detta och skänkte den unge Germanicus tillfälle att få hålla ett enastående triumftåg, där deras mest berömda personer framledes i bojar. Här var Segimuntus, son till Segestes och hövding över cheruscerna, och hans syster Thusnelda, hustru till Armenius. Sistnämnde hade i kriget mot Varus varit överbefälhavare för den cherusciska armén och som fortfarande bedriver motstånd. Bland fångarna fanns också Thusneldas treårige son Thumelicus, samt Sesithacus, son till Segimerus och hövding över cheruscerna, och hans hustru Rhamis. Därtill en dotter till Ucromirus, chatternas hövding, och sugambriern Deudorix, son till den Baetorix som var Melos broder. Men Segestes som hela tiden visat sin trohet mot oss var med som hedersgäst i triumftåget. Även Libes, en chattisk präst, tågade med i processionen liksom andra fångar från de skövlade stammarna; caülcer, campsianer, bructerer, usiper, cheruscer, chatter, chattuarier, lander och tubattier.

I trakten av den Hercyniska skogen är källan både till Rhen och Ister (=Donaus början) samt en sjö (=Bodensee) som ligger mellan dem. Det finns också en ö i den sjön som Tiberius använde som bas vid sjöslaget mot Vindellicerna.

Det finns också en annan stor skog vid namn Gabreta som ligger hitom svebernas territorium, medan Hercyniska skogen ligger bortom den.

Cimbrerna lät sända den heligaste kitteln de hade till kejsar Augustus för att vädja om hans vänskap och för att be om amnesti för deras förfäders dåd. Då deras anhållan blev beviljad satte de segel och for hem igen.

Enligt Poseidonius bodde boierna i äldre tider i Hercyniska skogen och att cimbrerna gjorde ett utfall mot dem, men boierna slog tillbaka dem och de vandrade då vidare och nådde helvetierna, vilka var rika på guld men fredligt sinnade. När dessa såg vilket välstånd som cimbrerna fått genom röveri och vilket till och med överträffade deras eget välstånd, blev de - och då i synnerhet tigyrenerna och toygenerna - så till sig att de slog följe med cimbrerna. Alla dessa blev dock slagna och förintade av romarna.

Av de germaner som bor närmast Oceanen i norr är de kända som bor hitom Elbe, men bortom denna flod är nästan helt okända för oss för de män som färdats här har aldrig följt den norra kusten av Oceanen. Inte heller har romarna kommit längre än till Elbe, och därför har ingen heller beträtt marken bortom denna flod.

* * *

Germanska folk: cimbrer, triboccher, nervier, sugambrier, sveber, teutoner, bructer, marcomanner, lugier, zumer, gutoner, mugiloner, sibiner, semnoner (del av sveberna), hermondorer, langobarder, cheruscer, chatter, gamabrivier, chattuarier, sugambrier, chauber, bructerer, cimbrer, caucer, caülcer, campsianer, usiper, lander, tubattier

Germanska personer: Melo (sugambrier); Segimuntus (son till Segestes och hövding över cheruscerna) och hans syster Thusnelda (hustru till Armenius) och hennes treårige son Thumelicus; Sesithacus (son till Segimerus och hövding över cheruscerna) och hans hustru Rhamis; Ucromirus (chatternas hövding) sugambriern Deudorix (son till den Baetorix som var Melos broder); Libes (en chattisk präst)

* * *

TITUS LIVIUS

(Romarrikets historia)

Livius historiska verk i fjorton böcker är för de senare delarna bara bevarade i fragment.

* * *

År 113 f.Kr.

Cimbrer och teutoner korsade alperna och utförde en skamfull slakt på romarna och deras allierade.

År 104 f.Kr.

Cimbrerna korsade alperna sedan de härjat i Spanien, och förenat sig med teutonerna.

År 102 f.Kr.

Teutonerna blev slaktade av Marius.

År 101 f.Kr.

Cimbrerna blev förintade.

Germanska folk: cimbrer, teutoner, cheruskerna, tenc-
tererna, chaucerna

* * *

År AUC 682-683 (=72-71 f.Kr.).

Praetor Marcus Crassus utkämpade först ett segrande slag mot en uppsättning förrymda slavar som var arrangerat av galler och germaner, och dödade trettiofem tusen av dem. Därefter tog han upp kampen med Spartacus som föll med sextiotusen av sina män.

år 12 f.Kr.

De germanska stammar som är belägna intill och bortom Rhen attackerades av Drusus.

År 13-11 f.Kr.

Drusus kuvade cheruskerna, tenc-tererna, chaucerna och andra germanska stammar på andra sidan Rhen.

År 11-10 f.Kr.

En uppskattning har delgivits Drusus krig mot stammarna bortom Rhen, i vilket två av de mest framstående kämparna var Chumstinctus och Aevctius, tribuner från nervierna.

År 9 f.Kr.

En uppskattning har delgivits Drusus krig mot stammarna bortom Rhen. Drusus själv dog av ett brutet ben, som han ådrog sig då hans häst föll över det, trettio dagar efter olyckan.

Pomponius MELA

Chorographia

Skriven c:a 50 e.Kr. Anmärkning angående textens källvärde: Den text som berör de nordgermanska förhållandena är en förvanskning av originalet och oläsbar på vissa stycken. Ett eller flera fel har insmugit sig i de bevarade avskrifterna.

Den plats som antas åsyfta Skandinavien kallas **Codannovia**. Men sammanhanget är så pass förvirrat i de kända avskrifterna att det inte går att dra några direkta slutsatser om dess exakta läge. Ön sägs dock överträffa de övriga i storlek.

3.3.30-32

... Av bergen är Taunus och Retico de högsta, vilkas namn knappast kan uttalas av en romersk mun (på latin). Av de floder som rinner ut i andra folks länder (än de germanska) är Donau och Rhone de mest berömda. Av dem (som mynnar ut) i Rhen, (är) Main och Lippe. Av dem (som mynnar ut) i oceanen (är) Ems, Weser och Elbe.

Ovanför Elbe ligger Codanus, en väldig havsvik överfull av stora och små öar. Av denna orsak ligger ingenstades havet inom dess kuster vidöppet och liknar aldrig ett hav, utan allt eftersom strömmarna ofta går i varandra och alltid korsar varandra splittras det upp och gör ett vagt och diffust intryck av floder. Där de når fram till kusterna och där stränderna har sammanhängan-

de öar ligger nära varandra, och överallt nästan lika mycket, går det trångt och likt ett smalt sund och vrider sig hela tiden och kröker sig som ett långt ögonbryn. Här finns cimbrer och teutoner och allra ytterst i Germanien hermionerna.

3.6.54-55

Orkneyöarna är trettio stycken, skilda åt av trånga sund. Haemodae (=Shetland?) är sju och vetter mot Germanien. I den havsvik som vi kallar Codanus ligger Codannovia, vilket teutonerna hittillsdags bebor, och som är framstående både i fråga om bördighet och storlek. De delar som ligger gentemot sarmaternas land är utsatta för ebb och flod. De översköljes stundom av vågorna och ligger stundom kala, än synes de som öar och än som ett sammanhängande land.

* * *

Germanska folk: cimbrer, teutoner, hermioner

Skandinavien: I havsviken Codanus ligger Codannovia

* * *

PLINIUS (d.ä.)

Naturalis Historia

Författaren: Plinius (d.ä.) tjänstgjorde som romersk officerare vid Rhengränsen. Hans verk naturhistoria avfattades omkring år 80 e.Kr.

Donau rinner upp i Germanien och förbi oräkneliga stammar. Då den ankommer till Illyria kallas den Hister. Sedan den förenats med sextio mindre floder varav hälften är segelbara når den fram till Svarta havet där den rinner ut i sex fåror.

Från detta område är de flesta folken i allmänhet skyter, även om skilda grupper har ockuperat land i anslutning till kusten. På en plats är geterna, av romarna kallade dacier, och på en annan sarmaterna, som av grekerna kallas sauromater. En del av de sistnämnda kallas de vagnboende eller aorser, andra kallar dem de enkla skyterna vilka sägs härstamma från slavar. Andra folkstammar här är alaner och roxolaner.

Den högsta punkten mellan Donau och Hercyniska skogen har sarmaterna iazygerna kontroll över, medan geterna som de drev ut härifrån håller bergen och skogarna ända fram till floden Theiss. Floderna Maros och Dora skiljer dem i sin tur från sveberna och Vannius kungadöme. (ANM: Vannius var hövding över vaderna och gjordes till kung över sveberna år 19 av Germanicus.)

Om vi lämnar Svarta havet och passerar de Ripheiska bergen kommer vi fram till den norra oceanen och kan härifrån segla åt vänster till dess man når Cadiz (i Spanien). I denna riktning har flera öar rapporterats existera men som inte har något namn, men enligt Timaeus beskrivning kallas en av dem Baunonia och ligger bortom Skytia samt en dagsresa från kusten, och på vars stränder bärnsten kastas upp av vågorna om vårarna.

Resten av denna kust är bara känd genom författare vars rapporter är tvivelaktiga.

Norrut är oceanen. Bortom floden *Parapanisus* (?) där den sköljer kusten till det skytiska *Hecataeus* (?) kallas den för Amalchiska sjön, ett namn som betyder frusen på deras

språk. Det cimbriska namnet är *Morimarusa* - som betyder död sjö - för området från *Parapanisus* till udden *Rusbeae* (?), och från den punkten och bortåt kallas sjön *Cronian* (?).

Xenophon av Lampsacus rapporterar att efter tre dagars seglats från Skytiens kust finns en ö av enorm storlek som kallas *Balcia*. *Pytheas* kallade samma ö för *Basilica*. Andra öar som rapporterats kallas *Oeonae* och dess invånare lever på fågelägg och havre, och på ytterligare andra är folket födda med hästfötter.

Från denna punkt börjar vi sedan få mer trovärdig information. Det börjar med folket *inguaeoner*, det första folk man kommer till i Germanien. Här ligger det enorma berget *Saevo*, vilket är lika stort som det *Riphaeiska* berget, och som formar en enorm bukt som sträcker sig till cimbrernas höga udde. Den kallas den *Codanska* ("Codanus") bukten, och är översållad med öar. Den mest berömda av dessa är *Scatinavia* vars storlek är okänd men så vitt vi vet är bara delar av den bebodd. Dess inbyggare är *hillevionerna*, vilka bebor fem hundra samhällen, och som kallar sin ö för en andra värld. *Aeningia* antas vara lika stor.

En del författare rapporterar att dessa regioner så långt bort som till floden *Weichsel* befolkas av sarmater, veneder, scirer och hirrorer, och att det finns en bukt/vik som kallas *Cylipenus* där ön *Latris* ligger i dess mynning. Och därefter en annan bukt/vik som kallas *Lagnus* vilken gränsar till cimbrerna. Den cimbriska udden skjuter ut ett långt stycke i havet och formar en halvö som kallas *Tastris*.

Därefter finns tjugotre öar som är kända för den romerska härstyrkan. Den mest nämnvärda av dem är *Burcana* (=Borkhum, vid floden *Ems* mynning.)

Germanien inrymmer fem folkslag. (1) *Vandalerna*, vari ingår *burgodioner*, *varinnaer*, *chariner* och *gutoner*. (2) *Inguaeoner*, vari ingår *cimbrer*, *teutoner* och *chaucernas* stammar. (3) *Istiaeones* är närmast *Rhen*, och inkluderar *sicambrer*. (4) *Hermioner* bebor inlandet, och in-

kluderar även sveber, hermundurer, chatter och cheruscer. (5) Peuciner och basternaer.

De nämnvärda floderna som rinner ut i Oceanen är Oder ("Guthalus"), Weichsel, Elbe, Weser, Ems, Rhen och Meuse.

I själva Rhen är den mest nämnvärda ön den som bebos av bataver och cannenefater, vilken är omkring hundra milier (=15 mil) i längd. Andra är de som bebos av frisier, chaucer, frisiavoner, sturier och marsacier, vilka ligger mellan Briel och Vlieland.

Historikern Timaeus säger att det finns en ö som kallas Mictis som ligger på sex dagars seglats från Britannien och där tenn har påträffats. Dit färdades britterna med båtar av vide som täckts med utspända hudar. En del författare talar om ytterligare en del andra öar (än dem som redan räknats upp kring Britannia) nämligen Scandiae, Dumna, Bergos och Berrice som är den största av öarna och varifrån färden börjar till Thule. En dags seglats från Thule är oceanen frusen, och kallas av somliga för sjön Cronian.

ANM: Enligt somliga forskare låg dessa fyra öar i Skandinavien, enligt andra avses öar norr om England, nämligen Sky samt tre av de fyra Lewis/Hebriderna, Orkneyöarna, Shetlandsöarna och Färöarna. Thule bör i denna text avse Island.

KOMMENTARER TILL

PLINIUS (d.ä.) *Naturalis Historia*

Det redogörs i bok 4 och kapitel 96-97 för den handelsfärd till bärnstenskusten i sydöstra hörnet av Östersjön som en romersk riddare företog under kejsar Neros regering (år 54-68). Vid textstället 4:102-104 omtalas Thule och av somliga antas detta gälla Skandinavien, men mer talar för att det är de brittiska öarna som beskrivs, eller en sammanblandning av flera skilda platser.

På latin:

Incipit deinde clarior aperiri fama ab gente **Inguaeonum**, quae est inde prima **Germaniae**. Mons **Saevo** ibi inmensus nec Riphæis iugis minor inmanem ad Cimbrorum usque promunturium efficit sinum, qui **Codanus** vocatur, refertus insulis, quarum clarissima est **Scadinavia** incompertae magnitudinis, portionem tantum eius, quod notum sit, **Hillevionum** gente quingentis incolente pagis, quae alterum orbem terrarum eam appellat; nec minor est opinione **Aepigia**.

4:97 Quidam haec habitari ad **Vistulam** usque fluvium a **Sarmatis**, **Venedis**, **Sciris**, **Hirris** tradunt, sinum **Cylipenum** vocari et in ostio eius insulam Latrim, mox alterum sinum **Lagnum** conterminum **Cimbris**. promunturium Cimbrorum exurrens in maria longe paeninsulam efficit, quae **Tastris** appellatur. XXIII inde insulae Romanis armis cognitae. earum nobilissimae **Burcana** **Fabaria** nostris dicta a frugis similitudine sponte provenientis, item **Glaesaria** a sucion militiae appellata, barbaris **Austeravia**, praeterque **Actania**.

Översatt:

4:96 Tydligare underrättelser börjar man sedan erhålla från och med **ingvæonernas** folk, vilket härefter är det första i Germanien. Det ofantligt stora berget **Saevo**, icke mindre än de riphæiska bergen, bildar där ända till cimbrernas promunturium en ofantlig vik, som kallas **CODANUS**, uppfylld av öar av vilka **SCADINAVIA** är den ryktbaraste.

... Hillevionernas folk ...

... 500 pagi (= ungefär härad) ...

4:97 Här anges Weichsel (Vistula) och folken omkring; Vender och Sarmater. De två havsbukterna **Cylipenus** och **Lagnus** har inte identifierats. Den sistnämnda gränsar till cimbrerna. Den cimbriska halvön avslutas med ett område som kallas **Tharstris**.

Egen anm: jfr Lagnus med Lögen; kung Gylfe.

102-104. (Om de brittiska öarna)

Här nämns Thule: "ultima omnium quae memorantur" och han avslutar med "Sunt qui et alias prodant. **Scandias Dumnam**, Vergos (alt. **Bergos**) maximamque omnium Berricen (alt. **Verigon**), ex qua in Tylen navigetur".

anm:

De tre öarna **DUMNAM**, **BERGOS** och **VERIGON** är svårtolkade och olika förslag finns i södra Skandinavien, men mera troligt är att namnen avser områden på de brittiska öarna.

* * *

Germanska folk: sveber, inguaeoner, hillevioner, sarmater, veneder, scirer, hirror, bataver, cannenefater, frisier, chaucer, frisiavoner, sturier, marsacier

Germaniens fem folkslag: (1) Vandalerna vari ingår burgodioner, varinnaer, chariner och gutoner. (2) Inguaeoner, vari ingår cimbrer, teutoner och chaucernas stammar. (3) Istiacones är närmast Rhen, och inkluderar sicambres. (4) Hermioner bebor inlandet, och inkluderar även sveber, hermundurer, chatter och cheruscer. (5) Peuciner och basternaer.

Germanska personer: -

Skandinavien: Baunonia (=Fyn?); Balcia & Basilia (=Blekinge?); Oeonia (=Öland?); Codanska bukten som sträcker sig till cimbriska udden; Scatinavia (den största av öarna i Codanska bukten och vilken befolkas av hillevioner); Aeningia (?; en stor ö); Cylipenus (= Kattegatt, hela eller del av?; en bukt/vik), ön Latris (=Laesö/Hallands Väderö?; ligger i dess mynning; Lagnus (= Laholmsbukten?, nästa vik); Tastris (nordligaste Jylland, en del av cimbrernas land);

* * *

GAIUS SUETONIUS TRANQUILLIUS

De vita Cæsarum

12 kejsarbiografier

Tid: skriven omkring år 100

(-14 e.Kr.)

Augustus lät driva tillbaka germanerna till andra sidan Elbe, men undantag av sveber och sigambrer vilka fick tillstånd att få slå sig ner i Gallien i ett landområde nära Rhen.

Han fick utstå två allvarliga och vanhedrande nederlag, de av Lollius och Varus vilka båda tjänstgjorde i Germanien. Den första (år 15 f.Kr.) var mer förnedrande än allvarlig, men den andra (år 9 e.Kr.) var ödesdiger då tre legioner med befäl och hjälptrupper blev nedhugna. Kejsaren tog så illa vid sig att under de kommande månaderna klippte han varken sitt hår eller lät raka sig. Ibland dunkade han huvudet mot en dörr och utbrast gråtande: "Quntilius Varus, ge mig tillbaka mina legioner!" Och varje år lät han märka ut dagen för katastrofen som en dag för bedrövelse och sorg.

8 f.Kr.

Redan i unga år hade Tiberius sänts iväg för att stoppa grannfolkens anlopp. I kriget mot Raetien och Vindelikien underkuvade han alpfolken, och i Pannonien breuker och dalmater. I kriget mot germanerna (år 8 f.Kr.) förde han fyr-tiotusen man, som kapitulerat, över Rhen och lät den slå ner sig vid stranden av floden på platser han anvisat. På grund av dessa framgångar intågade han i Rom i triumf.

10 e.Kr.

Tiberius for till Germanien året efter det att Varus fallit med hela sin härstyrka och fick det bekräftat att orsaken berodde på befälets försumlighet. Tidigare hade han alltid handlat självständigt men nu frågade han efter råd och lyssnade på skilda förslag inför krigståget. Han visade också mer hänsyn än tidigare. Då Rhen skulle

korsas minskade han packningen till ett minimum och startade inte övertåget förrän vagnarnas last besiktigats så han var försäkrad om att bara sådant som var tillåtet och nödvändigt hade medtagits. På andra sidan floden ändrade han sitt levnadssätt; han satt ner direkt på marken och åt sin mat, sov många gånger utan tält, och gav alla sina order skriftligen för den kommande dagen liksom notiser om alla tänkbara och plötsliga favoror. Till detta lade han uppmaningen att om någonting var tveksamt vad det än var, skulle vederbörande kontakta honom personligen oavsett tid på dygnet även om det var mitt i natten. Han krävde den striktaste disciplin och lämnade inget åt ödet eller slumpen, och gick i strid med betydligt större självförtroende när helst det inträffade.

Efter det framgångsrika fälttåget kom han undan ett mord med knapp nöd när en av bructerna, som fått tillträde till honom som betjänare, ertappades genom sin nervositet. Genom tortyr framtvingades en bekännelse av hans planerade brott.

Efter två år (12 e.Kr.) återvände han till Rom från Germanien och firade triumfen.

När kejsar Augustus död (14 e.Kr.) blev känd sändes Germanicus till armén i Germanien. Senare vann han en stor seger över fienden (17 e.Kr.) och firade med ett triumftåg.

Gaius Caligula lät värva sin livvakt från baternerna, och blev gripen av tanken att göra ett krigståg in i Germanien. Snabbt lät han samla sina styrkor och tågade iväg. Väl framme fann han ingen att slåss mot, och sände de få germaner han hade i sin livvakt till andra sidan floden för att gömma sig där. Budskapet nådde honom med stor brådska och förvirring, mitt under lunchen, att fienden var nära. Med kavalleriets hjälp rusade de åstad till en närbelägen skog och högg ner kvistar från en del träd och prydde dem som

troféer, återvände han med fackelsken och hånade dem som inte följt honom som lättskrämda och ynkryggar, och skänkte sina kompanjoner och partners i sin seger en krona av ett annat slag och med ett annat namn, ornamenterade med sol, måne och stjärnor.

A ngående Gaius Caligulas död finns två versioner. Den ena säger att Chaerea kom upp bakom honom och gav honom ett djupt sår i nacken sedan han sagt: ”Ta den här!”, och att tribunen Cornelius Sabinus, som var den andra konspiratören, sedan tittade Gaius rakt i ansiktet och genomborrade hans bröst.

Andra säger att Sabinus, sedan han befriat sig från folkmassan genom centurioner som var med i sammansvärjningen, frågade efter lösenorden som soldater brukar göra, svarade Gaius ”Jupiter”. Då utbrast Sabinus: ”Så bli det då”, och när

Gaius vände sig om krossade han dennes käke med ett svärdshugg. Då han låg på marken kom de andra fram och gav honom trettio sår. Till en början försökte hans bärare skydda honom med sina käppar, och inom kort kom germanerna i hans livvakt och de slog åtskilliga av mördarna tillika med några av de senatorer som inte deltagit.

* * *

Germanska folk: sveber, sigambrer, bructer, bataver

Germanska personer: -

* * *

TACITUS

Historiæ

(69-70 e.Kr.)

Historiæ omfattade ursprungligen tolv böcker vilka omfattade år 69-96. Av dessa är de fyra första och början på den femte bevarade. Ett serie spridda utdrag följer nedan.

Romarikets inbördeskrig år 69 samt strider mot yttre fiender medförde att behovet på lojala arméer växte. En del av soldaterna värvades från Germanien, och i detta verk framskymtar de på ett flertal olika ställen. Därtill omnämns kriget mellan romarna och några av de germanska stammarna som bodde närmast Rhens östra sida.

År 69 Bataver som legosoldater

En rannsaking och upprensning skedde i de oroliga romerska legionerna vid germanska gränsen. Däribland hos de germanska legosoldater som fanns i Vitellius styrkor. Efter detta undanlät man att hysa misstankar mot Julius Civilis, en mycket betydande man bland bataverna. Man ville inte att detta krigiska folk genom hans bestraffning skulle bli avogt inställt.

Det fanns åtta bataviska kohorter (=3400 man) på lingonernas område, hjälptrupper till fjortonde legionen, som under denna orostid hade lämnat huvudstyrkan. De kunde bli mäktiga fiender eller bundsförvanter när de väl bestämt sida.

Dessa kohorter vilka hade lämnat den fjortonde legionen hade upptagits i Fabius Valens styrkor. Denna armé mottogs välvilligt hos lingonerna och soldaterna uppträdde måttfullt, men glädjen blev kort på grund av kohorternas brist på behärskning. Det började med gräl, fortsatte i slagsmål mellan bataverna och legionssoldaterna varvid manskapet tog parti för den ena eller andra sidan, och öppen strid skulle ha brutit ut om inte Valens genom att avrätta några få hade påmint bataverna om vad de redan glömt: att han var deras befälhavare.

Vitellius befinner sig på Poslätten i norra Italien med sina styrkor.

Genom de framgångar de vunnit utgjorde inte längre floden Po och dess stränder nå-

got hinder för Vitellius folk. Nej, Po sporrade endast bataverna och männen från andra sidan Rhen vilka snabbt gick över floden i höjd med Placentia.

Dagen hade knappt grytt förrän murarna var fulla med försvarare. Fälten glänste av män under vapen. Täta led av legionssoldater, utspridda avdelningar ur hjälptrupperna angrep murarnas krön med pilar och stenar och ryckte fram mot ställen som lämnats obemannade eller var förfallna. Uppifrån slungade Othos folk spjut med kraft och säkerhet mot de germanska kohorterna som under vild sång stormade fram. Enligt sitt folks sed hade de bar överkropp och svingande sina sköldar över huvudet.

I sin skam över sin planlösa belägring och för att inte utskrattad behöva stanna kvar i samma läger gick Caecina på nytt över Po och marscherade mot Cremona. Vid hans avfärd kapitulerade Turullius Cerialis med ett stort antal matrosor och Julius Briganticus med några få ryttare, den senare en bataver och befälhavare över en kavalleriavdelning.

Batavernas kohorter, vilka ju vid striderna under Neros regering hade lämnat fjortonde legionen och på sin väg till Britannien hört talas om Vitellius uppror och sedan i lingonernas land hade förenat sig med Fabius Valens, blev övermodiga. De gick till varje legions kvarter och skröt om att de satt fjortonde legionen på plats, berövat Nero Italien och nu hade utgången av inbördeskriget i sina händer. Detta fann soldaterna nesligt och fältherren tyckte det var kränkande. Disciplinen försvagades alltmer av tvister och gräl. Till slut misstänkte Valens ett myteri bakom deras fräckhet.

Så kom nya hjälptrupper. Det var Alfenus Varus och bataverna, som hade krossat gladiatorerna vilka hade gått över Po och där mött nämnda kohorter som huggit ner dem i själva floden. Som segrare anföll nu bataverna fiendens flak. Sedan centern genomborrats flydde Othos

män överallt och begav sig till Bedriacum. De var en enorm sträcka. Vägarna var täckta av högar av lik och härigenom blev blodbadet större, ty krigsfångar i ett inbördeskrig kan man inte sälja som byte.

De svebiska kungarna Sido och Italicus drogs över på Vespasianus sida. De var sedan länge lydkonungar och deras folk tålde hellre trohet än befallningar.

Vid samma tid uppstod oroligheter i Germanien där Roms välde nästan krossades genom befälhavarnas slapphet, legionernas myteri, anfall utifrån och bundsförvanternas trolöshet. Detta krig blev långvarigt.

I december år 69 hände det slutligen. Kejsar Vitellius tillfångatogs i Rom och hans händer bakbands. Med sönderrivna kläder - en avskyvärd syn - fördes han bort under mycket hån men utan att någon visade tårar. Allt medlidande var borta. En av de germanska soldaterna mötte Vitellius. Det är osäkert om hans hugg var riktat mot tribunen eller mot den fångne kejsaren, i vredesmod eller för att befria honom från fortsatta skymfer. Han högg av tribunens ena öra och stacks genast ner.

År 69-70 *Det germanska upproret under Civilis*

Ar 70 mottog imperiet det allt envisare ryktet om nederlag i Germanien, att arméer krossats och legionernas vinterläger erövrats, och att de galliska provinserna avfallit. Men man talade inte om detta som dåliga nyheter.

Så länge de levde på andra sidan Rhen var bataverna en gren av chatterna men de hade drivits ut genom inre oroligheter och hade slagit sig ned på den yttersta och obebodda randen av Galliens kust jämte en ö i närheten som omflytes av Nordsjön framtill, floden Rhen i ryggen och på sidorna. Deras rikedomar togs inte ifrån dem vilket var sällsynt vid allians med starkare stater. De försåg vårt rike bara med män och vapen och de tränades länge i krig i Germanien. Snart gick deras rykte över Britannien sedan man skeppat dit deras kohorter som enligt gammal sed leddes av folkets egna adelsmän. De hade också i sitt land kavalleri som var särskilt tränat i simning, utan att förlora sina vapen och hästar och sin formering kunde de ta sig över Rhen.

Julius Civilis och Claudius Paulus, av kunglig batavisk börd, gick långt före alla andra. Paulus dödades av Fontejus Capito sedan han falskeligen anklagats för uppror. Civilis hade slagits i bojor och sänts till Nero, men av Galba frikänts för att under Vitellius på nytt råka i fara då den-

nes armé fordrade hans avrättning. Därav hans vrede. Men Civilis var listigare än vad germaner brukar vara och ville gälla för en ny Sertorius eller Hannibal, då han hade samma lyte som de. För att inte bekämpas som en fiende, vilket skulle vara fallet om han öppet avföll från Rom, hycklade han vänskap med Vespasianus och sympati för dennes parti. Det var ju han som fått Antonius Primus brev som gav order om att driva tillbaka de hjälptrupper som Vitellius tillkallat, och hålla därefter kvar legionerna under sken av oro i Germanien. Hårtill hade Civilis också uppmanats av Hordeonius Flaccus personligen vilken stod på Vespasianus sida och som fruktade att imperiets undergång var nära om kriget bröt ut på nytt och då många tusen man under vapen kunde bryta in i Italien. Alltså var Civilis besluten att avfalla men dolde under tiden sina mera vittgående planer. Civilis hade därefter hemliga överläggningar med folkets adelsmän. Han åhördes med stor entusiasm och avkrävde ed av samtliga som skedde under främmande riter och nedärvda förbannelser. Till kanninefaterna (vilka bodde väster om bataverna) avsändes en beskickning för att delge dem planerna. Dessa bebodde en del av batavernas ö. I härstamning, språk och tapperhet var de lika bataverna, men deras antal var större. Sedan sökte han genom hemliga agenter vinna de britanniska hjälptrupperna och bataviska kohorter som sänts till Germanien och nu låg förlagda i Mogontiacum (=Mainz). Bland kanninefaterna fanns en dumdristig och djärv man vid namn Brinno som kom från en berömd familj. Dennes familj hade vågat många fientligheter och utan påföljd gjort Gajus expedition (kejsar Caligulas anfall år 39-40) till ett gäckspel. Alltså var han omtyckt av rebellerna genom sitt blotta namn, och han bars på sitt folks sed på en sköld och svävade på sina bärars axlar valdes han till befälhavare. Han tillkallade genast friserna och bröt in i två kohorters vinterläger vid Nordsjön. Soldaterna hade inte väntat sig något anfall och om de hade gjort det fanns där ändå inte trupper nog till försvar. Läget togs alltså och plundrades. Därefter gav de sig på romerska köpmän som var spridda över hela trakten som om fred rådde. De funderade också på att lägga kastellen i ruiner men kohorternas prefekt satte dem i brand då de inte kunde försvaras. Tecken och fanor och vad som fanns av soldater drogs samman till öns övre del under befäl av förste centurionen Aquillius, en här mera till namnet än till sin styrka.

Civilis ansåg att man borde använda svek och gick så långt att han anklagade prefekterna för

att de övergivit kastellen. Han sade vidare att han med sin kohort ville tygla de upproriska kanninefaterna, och att romarna var och en borde bege sig till sitt vinterläger. Att det låg bedrägeri bakom hans råd och att det var lättare att övermanna spridda kohorter, att det inte var Brinno som var ledaren i detta krig utan Civilis, stod klart när bevis efter hand kom i dagen vilka germanerna inte längre kunnat dölja. Där bakhåll inte gav resultat gick han över till öppet våld och ställde då upp kanninefaterna, friserna, bataverna i deras speciella stridsformering. På motståndarsidan formerade man sig med fronten inte långt från Rhen och med skeppen vända mot fienden. Fartyg hade lagt till där efter det att kastellen stuckits i brand. Striden hade inte varat länge förrän en kohort (=420 man) tungrer (vilket var ett germanskt folk) gick över till Civilis. Modlösa av det oväntade förräderiet höggs soldaterna ner av bundsförvanter och fiender. Om bord på skeppen var samma trolöshet. En del av de bataviska roddarna hindrade matroserna och soldaterna i deras göromål och vände aktern mot den fientliga stranden. Slutligen högg de ned de styrmän och centurioner som satte sig emot tills hela flottan på tjugofyra skepp gick togs i besittning.

Berömd blev denna seger för tillfället. De hade tagit både skepp och vapen som de behövde och över hela Germanien och Gallien gick deras rykte och de hyllades som frihetens förespråkare. Från Germanien skickades genast sändebud som erbjöd förstärkningar. De galliska provinserna försökte Civilis vinna med list och gåvor genom att sända de tillfångatagna kohortprefekterna tillbaka till sina folk och ge kohorterna möjlighet att välja mellan att avgå eller kvarstå. De som kvarstod fick förnäma poster, och de som lämnade truppen fick byte som tagits från romarna.

Lupercus gick raskt mot germanerna med de legionssoldater som fanns på platsen, med ubier från trakten omkring och ryttare från trevererna (vilket var ett galliskt folk) som låg förlagda inte långt därifrån. Härtill kom en avdelning bataviska ryttare, redan vunna för saken, men de låtsades trogna för att kunna förråda romarna under pågående strid och få mera fördel av sin fanflykt.

Härarna möttes. Batavernas rytteriavdelning hade blottställt romarnas vänstra flygel genom sin övergång och vände sig genast mot oss. Men legionssoldaterna förlorade varken vapen eller rättning i detta svåra läge. I skändlig flykt spred sig ubierna och treverernas hjälptrupper över hela slätten. De fick germanerna över sig och därmed gavs legionerna en möjlighet att fly till

lägret i Vetera. För att inte ett mord på prefekten i batavernas rytteri, Claudius Labeo, en rival till Civilis i ett småstadsgräl, skulle framkalla ovilja hos hans landsmän fördes han till friserna, ty om han tilläts stanna kvar kunde han bli orsak till oenighet.

Civilis armé växte och de anföll ett romerskt läger varefter flera drabbningar följder. Därefter höll Civilis kvar en del av trupperna men sände veterankohorterna och de bästa bland germanerna mot Vocula och hans armé. Företaget leddes av Julius Maximus och Civilis systerson Claudius Victor. I förbifarten tog de en rytteriavdelnings vinterkvarter i Asciburgium. Så snabbt störtade de sig sedan över lägret att Vocula inte hann tala med sina soldater, inte ställa upp sin här. En annan romerskt styrka närmade sig samtidigt lägret och när de hörde de kämpandes rop föll de överraskande fienderna i ryggen och åstadkom alltför stor skräck för att vara en så liten trupp. Man trodde att det var en hel armé som kommit. Den dagen förlorade romarna ett större antal men sämre män, medan germanerna förlorade sina kärntrupper.

Striderna fortsatte. Under tiden hade budet om Vitellius död i december år 69 gått genom Gallien och Germanien och förnyat kriget. Ty Civilis kastade masken och störtade sig över det romerska folket medan Vitellius legioner föredrog att vara slavar åt utlänningar framför att ha Vespasianus som kejsare.

När Civilis hade höjt upprorsfanan mot romarna hade han svurit en ed att låta håret växa och färga det rött tills legionerna fallit. Nu kunde han klippa det. Därtill gav han sin lille pojke några av fångarna som måltavla för hans barnsliga pilar och spjut.

Legionslegaten Munius Lupercus hörde till de gåvor han skickade till Veleda. Hon hade stor makt bland bructerernas folk efter en gammal uppfattning bland germanerna som anser att många kvinnor är synska. När vidskepelsen ökar tar man dem för gudinnor. Veledas inflytande hade blivit stort ty hon hade förutsagt germanernas framgång och legionernas fall.

Stolta över sina framgångar tvekade Civilis och Classicus om de skulle tillåta sina trupper att plundra Colonia Agrippinensis (=Köln). Men deras grymhet och byteslust drev dem att lägga staden i ruiner.

Civilis var ingalunda svag så länge den mest hängivna delen av hans kohorter var intakt. Styrkan som bestod av chaucer och friser var förlagd i Tolbiacum i närheten av Colonia, men ett dystert bud fick honom att vända. Kohorten

hade förintats genom Coloniabornas svek som ställt till med gästabud och stängt in de vintunga germanerna, stuckit husen i brand och bränt dem inne. Samtidigt kom romaren Cerialis till undsättning efter en snabb marsch. Också en annan fruktan hade ansatt Civilis. Fjortonde legionen jämte den britanniska flottan kunde angripa bataverna på den punkt där Nordsjön kringflöt dem. Men legaten Fabius Priscus förde legionen landvägen till nerverna och tungerna som kapitulerade för honom. Flottan däremot angreps av kanninefaterna och större delen av skeppen sänktes eller togs.

Stridigheterna slutade med Civilis kapitulation. Cerialis ställde nämligen genom hemliga bud fred i utsikt åt bataverna, nåd åt Civilis och manade Veleda och hennes folk att genom en lämplig tjänst mot romarna ändra krigslyckan som i så många nederlag varit henne emot. Trevererna var dödade, ubierna återvunna till Roms sida och bataverna hade förlorat sitt land. Civilis kamp hade inte givit något annat än sår, flykt och bedrövelse. Han var landsflyktig, hemlös och en börda för dem som tog emot honom, och germanerna hade syndat tillräckligt så många gånger som de gått över Rhen.

Germanerna funderade på att ingå fred med romarna (Hur det slutade vet vi inte eftersom den återstående delen av Tacitus verk saknas.)

* * *

Germaniska folk: bataver (en gren av chatterna), sveber, kanninefater, friser, tungrer, ubier, chaucer

Germaniska personer: bataverna Julius Civilis och Claudius Paulus av kunglig börd, batavern Julius Briganticus, svebiska kungarna Sido och Italicus, kanninefatern Brinno av ädel börd, Julius Maximus och Civilis systerson Claudius Victor, bructerern Veleda (kvinna), Classicus

* * *

TACITUS

Agricola

En biografi över Agricola, ståthållare i Britannien.

Sammandrag, återgiven efter översättning av Per Persson; Stockholm 1929. Anmärkningar och tillägg inom parentes.

Vilka människor som i begynnelsen bebodde Britannien, infödda eller utifrån komna, är inte tillräckligt utränt. Deras utseende är växlande och utifrån detta kan bevis för deras härkomst hämtas. Det rödlätta håret hos Caledoniens inbyggare och deras storväxthet tyder nämligen med säkerhet på ett germanskt ursprung, medan silurernas mörka hudfärg och ofta lockiga hår bevisa att iberer från Spanien fordom satt sig i besittning av dessa boningsplatser. De som bor närmast gallerna liknar också dessa. Gallernas religionsbruk upptäcker man hos britannerna, och deras språk skiljer sig inte mycket från varandra. Dock uppvisar britannerna större krigiskt mod, eftersom ännu inte en lång fred förvekligat dem. Ty även gallerna har varit framstående krigare.

Förr styrdes de av konungar, nu slits de mellan olika hövdingar under häftiga partistrider.

Att Gaius Caesar, mera känd som kejsar Caligula, haft planer på att intränga i Britannien, är en känd sak. Han skulle ha satt dem i verket om inte hans väldiga anstalter mot Germanien varit förgäves. (Hans härnadståg år 39 ledde inte till något annat resultat än att dra löje över upphovsmannen.)

Sommaren (år 84 ?) utförde en kohort (=420 man) usiper, som blivit utskrivna i Germanien (strax öster om Rhen) och skickad över till Britannien, ett stort och minnesvärt vågstycke. Efter att ha dödat den centurion och de (romerska) soldater som instuckits i leden för att lära dem disciplin, steg de ombord på tre fartyg. När de gått i land för att hämta vatten och röva förnödenheter drabbade de samman med hopar av britannerna som ivrigt försvarade sin egendom. På detta sätt for de runt Britannien men förlorade fartygen genom sin oskicklighet i navigering. Ef-

tersom de betraktades som rövare blev de fasttagna, först en del av sveberna och sedan andra av friserna. (De hade då färdats från Britanniens västra strand och norrut, rundat Skottland och tagit sig ner till den del av Germanien som vetter mot Nordsjön där de greps och gjordes till slavar.

Istriderna mot Caledonien (år 82-84) ingick både galler, germaner och britannerna.

Kejsar Domitianus bedrev krig mot germaner. (Hans fälttåg år 83 mot chatterna synes ha lett till relativt betydande resultat.)

* * *

Germanska folk: usiper, sveber, friser

* * *

TACITUS

Germania

Återgiven utifrån Per Perssons översättning, Stockholm 1929.

Kapitlens innehåll:

ALLMÄNT

1. Germaniens läge
2. Ursprungsmyt och uppdelning
3. Hjältemod
4. Utseende och karaktärer
5. Handel
6. Vapen och stridsteknik
7. Kungar och präster
8. Kvinnors deltagande i strid
9. Religion
10. Teckentydning
11. Beslut och möten
12. Besträffning
13. Vapenföra män, hirden
14. Hövdingen och hirden
15. Tjänstgöring och gåvor
16. Bebyggelse
17. Dräkter
18. Äktenskap
19. Äktenskapsbrott
20. Barnens uppväxt
21. Gästvänlighet
22. Dagens sysslor
23. Mat och dryck
24. Underhållning
25. Slavar
26. Odlad jord, årstider
27. Gravläggning

ENSKILDA STAMMAR

28. Galliska folk, Rhenstranden
29. Vid Rhen; bataver etc.
30. Vid Rhen; Chatter
31. Chatternas krigsseder
32. Vid Rhen; usiper och tencterer
33. En stamutrotning
34. Vid Rhen; friser etc.
35. Norrut; Chaucer
36. Cheruscer etc.
37. Cimbrer

38. Sveber
39. Svebien; helig lund
40. Svebien; langobarder etc; Nerthus
41. Vid Donau; hermundurerna etc.
42. Vid Donau; marcomannerna
43. Diverse stammar
44. Svioner, skepp
45. Norrut och österut; bärnsten
46. Gränsen mot öst

1. Germaniens läge

Germanien som ett helt område betraktat åtskiljs från gallerna, räterna och pannonierna av floderna Rhen och Donau, från sarmaterna och dakerna av ömsesidig fruktan eller berg. I övrigt omges det av Oceanen som omsluter vidsträckta landtungor med ofantlig ytvidd, såsom det visat sig sedan vi för kort tid sedan fått kännedom om vissa folk och konungar vilka kriget bringat i dagen. Rhen, som rinner upp på de rätiska alperna, blandar sig sedan den gjort en lindrig böjning åt väster med den nordliga Oceanen (Nordsjön). Donau, som strömmar ned från berget Abnobas mjukt och sakta stigande ås, besöker många folk tills den genom sex mynningar tränger ut i det pontiska havet (Svarta Havet). Den sjunde mynningen förlorar sig i träsk.

2. Ursprungsmyt och uppdelning

Vad germanerna själva angår skulle jag tro att de är urinvånare i sitt land och inte i minsta mån uppblendade genom andra folks invandringar och upptagande som gäster, och att de i urtiden inte kom landvägen utan sjöledes. På andra sidan det omätliga området, den bortom Germanien belägna Oceanen och så att säga i en motsatt del av världen, besöks sällan av skepp från Medelhavsvärlden. Vem skulle vidare, oavsett faran på ett vilt och okänt hav, ha lämnat Asien eller Afrika eller Italien för att uppsöka Germanien med dess osköna landskap, dess hårda klimat, eller dess land som är dystert att bebygga och att skåda, såvida det inte råkar vara ens fädernesland?

De firar i gamla sånger, vilket hos dem är det enda slaget av historisk tradition, den av jorden födde guden Tvisto. Han fick sonen Mannus, folkets upphovsman och grundläggare. Mannus fick tre söner, efter vilka de närmast Oceanen boende sägs heta ingaevoner, de mitt i landet boende herminoner, de övriga istaevoner. Några påstår bestämt att det funnits flera gudaättlingar och flera stamnamn: marsar, gambrivier, sveber, vandilier, och detta vore verkliga och gamla namn. Men namnet Germania är ungt och nyligen tillagt till de övriga namnen, eftersom de som först gick över Rhen och fördrev gallerna och som nu kallas tungrer, fick namnet germaner. Sålunda hade vad som var ett stamnamn, inte ett folknamn, så småningom trängt igenom så att allesammans, först av segraren i syfte att väcka fruktan, sedan också av sig själva benämndes med det uppfunna namnet germaner.

3. Hjaltemod

Man förtäljer att även Hercules varit hos dem. Honom besjunger de som den främste av alla hjältar då de ämnar gå till strid. Hos dem förekommer också dessa sånger genom vilkas avsjungande, kallat barditus, de uppeldar modet på samma gång som de efter själva klangen i sången förutspår den kommande stridens utgång. De väcker nämligen eller känner skräck allt eftersom sången ljuder från slaglinjen. Samklangen synes inte så mycket vara en samklang i ljud som i hjältemod. Man eftersträvar i synnerhet en hård klang och ett brutet sorl i det att man sätter sköldarna framför munnen för att rösten genom att den kastas tillbaka må svälla ut till större fulltonighet och djup.

Men även Ulixes skall enligt somligas förmodan på sin långa och sagolika irrfärd ha blivit driven till Oceanen här borta och kommit till Germaniens länder. Det på Rhenstranden belägna Asciburgium, som ännu i dag är bebott, ska ha grundats och fått namn av honom. Ja, även ett altare som var helgat av Ulixes med tillägg av hans fader Laertes namn ska fordom ha påträffats på samma ställe, och gravminnesmärken med inskrifter i grekiskt alfabet ska ännu finnas kvar på gränsen mellan Germanien och Rätien. Dessa uppgifter tänker jag inte med bevis vare sig styrka eller vederlägga. Må envar efter sin läggning frånkänna eller tillerkänna dem trovärdighet.

4. Utseende och karaktärer

Självt biträder jag deras förmodanden som anser att Germaniens folk inte blivit förorenade genom främmande giftermålsförbindelser med främmande folk utan är ett egenartat, oblandat och blott sig själv likt folk. Härav förklaras också deras kroppsliga beskaffenhet, lika för alla, såvitt detta är möjligt bland en sådan mängd människor. De har trotsiga och blå ögon, rödaktigt hår och stora kroppar. Men kraftiga bara när det gäller häftigt anstormande. Gäller det ansträngande arbete har de inte samma uthållighet. Minst av allt är de vana att uthärda törst och hetta men väl köld och brist på föda, vilket beror på luftstreck eller jordmånen.

5. Handel

Landet företer visserligen i enskildheter rätt stora olikheter men i allmänhet gäller att det är betäckt av hemska skogar och otäcka träsk. Det är mera fuktigt i riktning mot Gallien, mera utsatt för vindarna åt Noricum och Pannonien. Det producerar säd men är inte lämpligt för fruktträdsodling. Det är rikt på boskap men denna är mestadels småväxt. Inte ens nötkreaturen ha sitt vanliga ståtliga utseende eller sin stolta pannprydnad. Det är i antalet de finner glädje, och detta är deras enda och käraste skatt. Silver och guld har gudarna förvägrat dem, ovisst om det är av nåd eller i vredesmod. Dock skulle jag inte bestämt vilja påstå att det i Germanien inte finnes någon silver- eller guldförande bergsådra. Ty vem har forskat därefter? Besittningen och bruket av silver och guld bryr de sig inte så mycket om. Man kan hos dem se hur silverkärl, som givits i present åt deras sändebud och hövdingar, ringaktas på samma vis som lerkärl. De som bor närmast oss sätter dock på grund av handelsförbindelserna värde på guld och silver, och vissa av våra myntsorter tar de för goda. De längre in i Germanien boende betjäna sig på det mera enkla och gammaldags sättet av varubyte. Vad pengar beträffar så tar de gärna gamla och sedan länge bekanta sorter: serrati och bigati (denarer med sågad rand och med ett tvåspann i prägel). De söker också mera efter silver än efter guld, inte på grund av någon förkärlek för silver utan därför att en mängd silverpengar är bekvämare i bruket för dem som köper allehanda billighetsvaror.

6. Vapen och stridsteknik

Inte ens på järn ha de överflöd såsom man kan förmoda av anfallsvapnens beskaffenhet. Blott få använder svärd eller större lansar. De för spjut, eller frameor som de kallar dem på sitt språk, med ett smalt och kort järn men så skarpt och bekvämt i användningen att de alltefter förhållandenas krav strider med samma vapen såväl på nära som på långt håll. Vad rytteriet angår så nöjer de sig med sköld och framea. Fotfolket strör även omkring sig kastvapen och varje man slungar ett större antal och ofantligt långt, varvid de är blottade eller lätt klädda i en liten mantel. Inget prål i avseende på utrustningen förekommer. Blott sköldarna utsirar de med utsökta färger. Endast några få ha pansar, knappt en eller annan hjälm av metall eller läder. Hästarna utmärka sig varken för skönhet eller snabbhet, men de får inte heller som hos oss lära sig att göra svängningar åt olika håll. Man för dem istället rakt fram eller i en enda böjning åt höger, och då i en så sluten kretslinje att ingen blir efter. På det hela taget har fotfolket mera styrka. Därför strider de i blandad trupp då snabbheten hos de infanterister som de väljer ut bland hela manskapet och ställer framför slagordningen lämpar sig fullkomligt för rytteri-striden. Även antalet är bestämt. Hundra kommer från varje särskilt bygdelag, och just så kallas de bland sina landsmän. Vad som från början bara var ett antal är nu en hederstitel. Hären ordnas i kilform. Att vika från sin post anser de, bara man på nytt anfaller, som ett bevis mera på klokhet än på fruktan. De sinas döda kroppar upphämtar de även i ovissa strider. Att ha lämnat skölden i sticket är en synnerligen skam, och den sålunda vanfrejdade har varken rätt att delta i offren eller inträda på tinget. Många som överlevt striderna har gjort slut på sin vanära medelst snaran.

7. Kungar och präster

De väljer konungar med hänsyn till ädel börd, anförare med hänsyn till krigisk duglighet. Liksom konungarnas makt inte är oinskränkt eller godtycklig, så leder anförarna mera genom sitt exempel än på grund av någon befälsmyndighet. Detta nämligen genom den beundran de väcker om de är beslutsamma, om de syns vida omkring, och om de uppehåller sig framför slagordning och går i spetsen. Men varken att straffa till livet eller att fängsla, inte ens att ådöma prygel är tillåtet för några andra än prästerna. Det sker inte som ett slags straff eller på anförarens order utan liksom på den guds befallning som de tror är med i kampen. Vissa bilder och symboler som nedtagits i

deras heliga lundar för de med sig i striden. Det är inte slumpen eller en sammanskokning efter tillfälliga grunder som bildar en avdelning rytteri eller kil av fotfolk, utan familje- och släktskapsband. Deras anhöriga befinner sig alldeles i närheten av dem och varifrån man kan höra kvinnornas tjut och de späda barnens kvidande. Dessa är för var och en hans heligaste vittnen och hans förnämsta lovprisare. Till mödrar och hustrur går de med sina sår och dessa är inte rädda för att räkna eller undersöka såren. De bär också mat och uppmuntringar till de stridande.

8. Kvinnors deltagande i strid

Historien förmäler att vid vissa tillfällen då slaglinjer redan börjat svikta åter har bringats i ordning av kvinnor genom deras ihärdiga böner och därigenom att de ställt sina bröst i vägen och visat på den nära förestående fångenskapen. För sina kvinnors skull fruktar de detta betydligt mer, och detta visas ända därefter att sådana samhällen som även lämnar förnäma flickor som gisslan, känner sig förpliktade på ett mer verksamt sätt. Ja, de germanska männen anse till och med att det hos kvinnorna bor något heligt och profetiskt. De varken underskattar deras råd eller lämna deras svar obeaktade. Vi har bevittnat hur Veleda under den förgudade kejsaren Vespasianus tid länge räknades som en gudomlighet hos många. Men också förr har man ägnat Aurinia (Albruna?) och flera andra kvinnor gudomlig dyrkan. Inte för att smickra eller i tron att man härigenom skapade gudinnor.

9. Religion

Av gudarna dyrkar de främst Mercurius åt vilken de anser det tillbörligt att på vissa dagar offra även människor. Hercules och Mars blidka de med tillåtna djur. En del av sveberna offerar även åt Isis. Orsaken och ursprunget till den främmande kulten känner jag inte med säkerhet, bara att själva kultbilden som är gestaltad som ett liburnerfartyg visar att religionsbruket kommit utifrån. För övrigt anser de att det inte överensstämmer med de himmelska väsenas storhet vare sig att innestänga gudarna inom väggar eller att avbilda dem med något slags mänskliga anletsdrag. Lundar och skogsmarker viger de till heligt bruk, och det där hemlighetsfulla som de bara ser i andaktsfull stämning uppkallar de med gudanamn.

10. Teckentydning

På förebådande tecken och lotter ger de stor akt. De vanliga tillvägagångssättet vid lottnings är enkelt. De sönderdelar i små stavar en kvist som skurits av ett fruktbärande träd och sedan dessa särskilts från varandra genom vissa tecken, strör de ut dem över ett vitt skynke helt planlöst. Sedan upplyfter statsprästen om rådfrågningen sker för det allmännas räkning, familjefadern själv om den sker för enskild räkning, under bön till gudarna och höjande blicken mot himlen, tre gånger en stav i sänder. Dem som han upplyft tolkar han i enlighet med det förut inristade tecknet. Om lotterna lägger hinder i vägen för en handlings företagande, så äger ingen rådfrågning rum samma dag om denna sak. Om de däremot ger sin tillåtelse, fordras ytterligare en bekräftelse genom tecken.

Det bekanta sättet att få svar genom fåglarnas läten och flykt är även känt hos germanerna. Egendomligt för folket är att inhämta förutsägelser och maningar även av hästar. Dessa uppföds på offentlig bekostnad i de heliga skogarna och lundarna. De är skinande vita och inte besmittade av något världsligt arbete. De spänns för en helig vagn och samhällets präst och konung eller hövding ledsagar dem och iakttar deras gnägningar och frustanden. Till inget tecken sätter man större tillit, inte blott bland gemene man, utan också bland de förnäma och prästerna. Dessa personer ser sig nämligen bara som gudarnas tjänare, men hästarna som deras förtrogna. Det finns också ett annat sätt att iaktta tecken medelst vilket man söker utforska utgången av svåra krig. Man ställer en fånge från det folk varmed krig förs, han må ha tagits på vilket sätt som helst, tillsammans med en utvald man av sitt eget folk. Var och en av dem har sin nationella beväpning. Den enes eller andres seger uppfattas som ett avgörande i förväg.

11. Beslut och möten

Om mindre viktiga ärenden beslutar hövdingarna, om viktigare beslutar alla. Dock sker det så att även sådana saker vilkas avgörande ligger hos folket i sin helhet, behandlas på förhand hos hövdingarna. Såvitt inte något oförutsett och oväntat inträffar, sammankommer germanerna på bestämda tider, vid ny- eller fullmåne. De anser att förebudet då är lyckosammast för börjande av företag. De räknar inte dagarnas antal som vi, utan nätternas. Efter denna beräkningsgrund träffar de bestämmelser och avtal. Natten går efter deras uppfattning före dagen.

Från deras självständighetsanda härleder sig det felet att de inte sammankommer på en gång och som på befallning, utan med förseningar om både två och tre dagar genom de sammanträdandes sol. När hopen samlats sätter de sig ned beväpnade. Tystnad påbjuds genom prästerna, vilka vid detta tillfälle också har rätt att använda tvångsåtgärder. Därpå lyssnar man till konungen eller någon av hövdingarna alltefter var och ens ålder, ädla börd, krigiska ära eller vältalighet. Man lyssnar mera på grund av vikten av deras råd än på grund av någons makt att befalla. Om ett förslag misshagar, avvisar tingsmännen det genom ogillande sorl. Om det behagar dem, slår de tillsammans lansarna. Det hedersammaste sättet att uttrycka bifall är att prisa genom vapengny.

12. Bestraffning

Inför folkförsamlingen får man även anklaga och fälla avgöranden om livet. Man tillämpar olika straff alltefter förbrytelsens beskaffenhet. Förrädare och överlöpare hänger man i träd, dem som visat feghet och som undandragit sig krigstjänst och dem som vanärat sin kropp dränker man i något gyttjigt träsk med ett flätverk av ris lagt ovanpå. Olikheten i straff syftar till att brottets bestraffningen bör visas upp medan skändligheter ska gömmas undan. Men även för mindre förseelser bestäms straffet efter deras mått. De som blivit överbevisade döms att böta med ett antal hästar och nötkreatur. En del av böterna betalas till konungen eller samhället, en del till målsäganden själv eller hans släktingar. På samma församlingar utväljs också de hövdingar, som skipar rätt i bygdelag och byar. Var och en har vid sin sida hundra bland folket uttagna följeslagare, både som råd och till stärkande av sin myndighet.

13. Vapenföra män, hirden

De företager emellertid ingenting vare sig offentligt eller enskilt utan att vara beväpnade. Men det är inte sed att någon anlägger vapen förrän samhället godkänt honom som vapenför. Då skrudas den unge mannen i sköld och lans på själva folkförsamlingen, antingen av någon bland hövdingarna eller av sin fader eller släkting. Detta motsvarar hos dem den romerska togan och är ungdomens första utmärkelse. Innan dess betraktas de bara som en del av familjen, sedan av staten. Synnerligt ädel börd eller stora förtjänster hos fäderna förlänar även helt unga män utmärkelser från en hövdings sida. De sällar sig då till de övriga krigarna som är fysiskt mera utvecklade och för länge sedan godkända som vapenföra. De

blygs inte över att låta se sig bland hirdmännen. Ja, även inom själva hirden finns grader, bestämda av den hövding som de följer. Stark tävlan råder dels bland hirdmännen om att få intaga första platsen hos sin hövding, dels bland hövdingarna om att ha de flesta och tappraste hirdmännen. Detta är en ära och en styrka att alltid omges av en stor skara utvalda unga män. En heder i fred, ett skydd i krig. Det ger envar ett namn och ära, inte blott hos hans eget folk utan också hos grannfolken om hirden utmärker sig genom sitt antal och sin tapperhet. Då blir hövdingarna nämligen eftersökta av beskickningar och hedras med skänker och avgör ofta krig genom sitt blotta rykte.

14. Hövdingen och hirden

Då det kommer till strid är det skamligt för hövdingen att låta sig överträffas i tapperhet, och skamligt för följet att inte gå upp mot hövdingen i tapperhet. Men rent av en skymf och en vanheder för resten av livet är det att komma tillbaka från striden överlevande sin hövding. Att försvara och skydda honom och att på hans äras räkning även skriva sina egna bragder är huvudinnehållet i deras trohetsed. Hövdingarna kämpar för segern, hirdmännen för hövdingen. Om det samhälle vari de är födda är förslappat av ett långt fredslugn, uppsöker många unga ädlingar av egen drift sådana stammar som då för tillfället för något krig. Det sker dels för att folket inte älskar lugnet, dels för att ära lättare vinnas under äventyrliga förhållanden och ett stort följande inte kan underhållas annat än genom våld och krig. Hirdmännen fordrar nämligen av sin hövdings frikostighet en stridshäst och en segerrik lans. Jag talar inte om kosten och de visserligen enkla men dock rikliga gästabuden, ty detta gäller som sold. Medel till frikostighet skaffa de sig genom krig och röveri. Man skulle inte så lätt kunna övertala dem att plöja jorden eller invänta årsväxten, som att utmana en fiende och förvärva sår. Ja, det anses till och med som ett bevis på tröghet och slöhet att med svett förvärva vad man kan vinna med blod.

15. Tjänstgöring och gåvor

Så ofta de inte drar i krig ägnar de inte mycket tid åt jakt utan mera åt överksamhet, hängivande sig åt att sova och äta. Just de tappraste och mest krigiska gör ingenting. Omsorgen om hus och hem och åkrar är överlämnad åt kvinnor och gubbar och i allmänhet de fysiskt svagaste av familjemedlemmarna. Husbönderna själva lever i

slöhet på grund av en underlig motsägelse i karaktären, då samma människor så älskar överksamheten och hatar fredens lugn. Det är sed i deras stater att man frivilligt och var och en för sig sammanskjuter boskap och spannmål åt hövdingarna, vilket mottages som en hedersgåva men även tjänar att avhjälpa de nödvändiga behoven. De gläder sig i synnerhet åt skänker från grannfolk, vilka sänds inte bara av enskilda utan även för det allmännas räkning: utvalda hästar, storståtliga vapen, medaljer och halskedjor. Nu hava vi lärt dem att även mottaga penningar.

16. Bebyggelse

Att de germanska folken inte bor i några städer är tillräckligt bekant. Ja, de kan inte ens uthärda sinsemellan sammanhängande bostäder. De bor skilda från varandra och åt olika håll, allt efter som en källa, ett fält, en skog fallit dem i smaken. De anlägger byar inte såsom vi med sammanfogande och sammanhängande byggnader. Var och en omger sitt hus med en öppen plats vare sig som ett skyddsmedel mot eldsvåda eller av okunnighet i byggnadskonsten. Inte ens byggnadssten eller tegel är hos dem i bruk. Till allting använder de trämaterial, grovt tillhugget och utan skönhet eller estetiskt behag. Vissa partier av husets utsida bestryker de mera omsorgsfullt med en jordart som är så klar och glänsande att den verkar som målning och färglagd teckning. De brukar också taga upp underjordiska hålor som de ovanpå belasta med en hop gödsel, för att de skola tjäna som tillflyktsort under vintern och förvaringsrum för jordens frukter, därför att dylika ställen mildrar köldens stränghet. Om någon gång en fiende kommer, plundrar han det som ligger öppet varemot det undangömda och nedgrävda undgår honom.

17. Dräkter

Som överplagg användes av alla en mantel sammanhållen av ett spänne (en säkerhetsnål) eller i brist därpå av en tagg. I övrigt oklädda uppehåller de sig hela dagar vid spisen och elden. De förmögnaste skiljer sig från de andra genom underplagg, vilka inte är fladdrande som hos sarmater och parther, utan tätt åtsittande och låter varje lem framträda tydligt. Germanerna bär också djurhudar (pälsar). De närmast stranden boende utan urval, de längre in i landet boende med större urskillning eftersom de inte genom handelsförbindelser fått någon förfining. De väljer ut vilt och besätta de avdragna hudarna här och där med annorlunda färgade skinnstycken av

djur som den yttre Oceanen och det okända havet framalstrar. Kvinnornas dräkt är inte av annan becaffenhet än männens, utom att kvinnorna ganska ofta insvepa sig i linneöverkläder som de förse med purpursirater. De låter inte en del av ovanstycket på överplagget löpa ut i armar, utan har under- och överarmar bara. Ja, även den närmaste delen av bröstet är obetäckt.

18. Äktenskap

Äktenskapet hålls i sträng helgd och ingen sida av deras seder torde man finna mer prisvärd. Ty de är nästan de enda barbarer, som nöjer sig med en hustru var, undantaget några helt få som inte av sinnlig lust tar flera hustrur utan för att de på grund av sin ädla börd blir föremål för en mängd giftermålsanbud. Hustrun lämnar inte hemgift till mannen, utan mannen till hustrun. Föräldrar och släktingar är närvarande och prövar skänkerna. Skänker, som inte är utletade för att tjäna som kvinnliga lyxartiklar eller som prydnader åt den nygifta, utan består av oxar och en betslad häst och sköld jämte lans och svärd. Mot dessa gåvor får man en hustru, och hon själv å sin sida ger mannen en del vapen. Detta betraktar de som ett mycket starkt band, som en mystisk gudstjänst och som en åkallan av äktenskapets skyddsgudar. För att kvinnan inte ska anse sig stå utanför tankar på hjältebragder och krigens äventyr, påminns hon redan vid äktenskapets början om att hon kommer som en kamrat i mödor och faror, bestämd att lida och våga detsamma i fred som i krig. Denna betydelse ligger i de hopokade oxarna, den utrustade hästen och de skänkta vapnen. Så ska hon leva, så skall hon dö, bör hon tänka. Hon mottager något som hon ska skänka vidare åt sina barn i oförkränt och värdigt skick, något som sonhustrurna ska mottaga och som sedan ska komma till barnbarnen.

19. Äktenskapsbrott

Sålunda leva de med väl omgärdad kyskhet, inte förförda av några skådespelens lockelser, inte av några gästabuds retelser. Ytterst sällan bland ett så talrikt folk förekommer äktenskapsbrott, vilkas bestraffning sker ögonblickligen och är överlåtet åt de äkta männen. Då jagar han henne med avklippt hår och oklädd i släktingarnas närvaro ut ur huset och driver henne genom hela byn. Ty för kyskhetsbrott finns ingen nåd, varken genom skönhet eller ungdom eller rikedom lär en sådan kunna finna en ny man. Ingen skrattar nämligen åt lasterna, och att förföra och låta sig

förföras kallas inte tidens anda. Ännu bättre är tillståndet i de samhällen där bara jungfrur gifter sig och där man en gång för alla gör upp räkningen med en hustrus hopp och önskan. Under den förutsättningen få de en enda man i livet, och att de inte ska älska mannen utan så att säga äktenskapet. Att begränsa barnens antal eller döda någon av de senare födda anses som en skändlighet, och kraftigare verkan har där goda seder än anorstädes goda lagar.

20. Barnens uppväxt

I varje hus växer de upp nakna och smutsiga till de grovlemmade gestalter som vi beundra. Var och en närs av sin egen mors spenar och de överlämnas inte åt pigor eller ammor. Herre och slav kan man inte skilja på någon klemighet i uppfostran. Bland samma boskap, på samma jord lever de till dess att åldern avskiljer de friborna och tapperheten erkänner dem. Sent börjar kärleken för de unga männen och därför är deras mannkraft oförsvagad. Inte heller gör man sig brått med flickornas giftermål. Samma ungdomskraft och liknande högresthet utmärker kvinnorna, lika utvecklade och starka förenar de sig med männen, och barnen återspeglar föräldrarnas kärnsundhet.

Systemsoner åtnjuter hos morbrodern samma heder som hos fadern. Somliga anser att detta blodsband är heligare och närmare. Vid utkrävande av gisslan håller de mera därpå eftersom detta anses vara säkrare och att ätten i vidsträcktare mån ser förpliktelserna som bindande. Arvingar och efterföljare (i rättsligt avseende) är för var och en hans egna barn, och inget testamente förekommer. Finns inte barn så är den närmaste graden vid besittningstagandet av arvet bröder, farbröder, morbröder. Ju fler blodsförvanter som finns och ju större de besvägrades antal är, desto större gunst åtnjuter ålderdomen. För barnlöshet finnas inga belöningar.

21. Gästvänlighet

Att övertaga vare sig en faders eller annan blodsförvants såväl fiendskapliga som vänskapliga förbindelser är nödtvång. Men fiendskapen är inte för beständigt omöjlig att försona. Ty till och men mandrån sonas med ett visst antal större och mindre boskapsdjur, och hela slakten mottager gottgörelsen. Detta till nytta för det allmänna, eftersom fejder är farligare (för samhället) då de lever i förening med obunden frihet.

Inte något annat folk hänger sig med större iver åt sällskapligt umgänge och gästvänlighet. Att

neka en människa, vem det vara må, tak över huvudet anses som en synd. Efter råd och möjlighet mottager var och en gästen med präktiga måltider. När de är över ger den som nyss varit värd gästen anvisning på ett annat härbärke och följer honom dit. De går till närmaste hus utan att vara inbjudna. Det gör ingen skillnad, och de mottagas med lika stor vänlighet. Ingen skiljer på bekant och obekant vad gästens rätt beträffar. Om någon vid avfärden begär något, är det sed att ge honom det. Att begära en gengåva går lika lätt. De tycker om skänker, men de varken räknar på det givna eller känna sig förpliktigade av vad de får.

22. Dagens sysslor

Strax efter sömnen, som de merendels drar ut till fram på dagen, badar de, oftast i varmt vatten eftersom vintern hos dem upptager största delen av året. Efter att ha badat intager de föda. Var och en har därvid sin särskilda sittplats och sitt bord. Därpå går de beväpnade till sina göromål och inte mindre ofta till gästabad. Att dricka dygnet igenom är för ingen någon skam. De, som naturligt är bland rusiga, titt och ofta sig yppande grälen avgörs sällan med onda ord utan oftare i blodig strid. Även angående ömsesidig försoning av ovänner och knytande av giftermålsförbindelser och antagande av hövdingar och till och med om fred och krig överlägger de mestadels på gästabad. Detta därför att enligt deras uppfattning sinnet vid intet tillfälle vare sig står mera öppet för uppriktiga tankar eller mera eldas för stora. Det varken illsluga eller förslagna folket yppar då under obundet skämt sitt hjärtas hemligheter. Sålunda ligger allas tänkesätt avslöjat och blottat i öppen dag. Dagen efter förhandlar man på nytt och full hänsyn tages till båda tillfällena. Man överlägger medan man inte kan förstålla sig, och beslutar medan man inte kan fara vilse.

23. Mat och dryck

Som dryck tjänar en av korn eller vete beredd vätska som jäst, så att den fått en viss likhet med vin. De närmast stranden boende köper även vin. Maten är enkel. Vilda frukter och färskt vilbråd, eller ostkrama, utan fin tillagning och utan kryddor fördriva de hungern. Mot törsten visar de inte samma återhållsamhet. Om man lämnar deras böjelse för starka drycker fritt lopp genom att tillhandahålla dem så mycket de önskar, skulle de lättare besegras genom sina laster än genom vapen.

24. Underhållning

Blott ett slags skådespel förekommer vilket är detsamma i varje samkväm. Oklädda ynglingar, för vilka detta är en lek (ett tidsfördriv, en sport), svingar sig under hopp mellan svärd och hotande lansar. Övning har medfört skicklighet, och skickligheten behag i rörelserna, vilken dock inte syftar till vinning eller lön. Belöningen för överdådet, om än aldrig så djärvt, är bara åskådarnas nöje. Tärningsspel idka de besynnerligt nog nyktra som en allvarlig sak, och med ett så blint lättsinne i fråga om vinst eller förlust att de då alla tillgångar tagit slut sätter frihet och liv på det sista och avgörande kastet. Den som tappat går i frivillig trälldom, hur mycket yngre och kraftigare han än är låter han sig bindas och säljas. Sådan är deras envishet i en förvänd sak. Själva kallar de det ordhållighet. Dem som blivit trälur i denna ställning avyttra de på handelsvägen för att befria även sig själva från den skam som segern medför.

25. Slavar

Övriga slavar använder de inte så som vi ha för sed med fördelning av förrättningarna på tjänstepersonalen. Var och en råder istället självständigt över sitt boställe, sitt hem. Ägaren pålägger honom (som skatt) en viss mängd spannmål eller boskap eller tyg, såsom en brukare. Bara såtillvida är slaven underlydande. Tjänsteförrättningarna inom hus, fullgör hustru och barn. Att en slav pryglas och straffas med bojor och hårt arbete förekommer sällan. Att döda en slav sker inte på grund av tuktens stränghet utan i häftig uppbrusning som mot en ovän men med skillnaden att det sker strafflöst. De frigivna står inte mycket över slavarne. Sällan har de någon betydelse i det enskilda livet, aldrig i det offentliga. Detta med undantag bara av stater, som regeras enväldigt (stater med stark konungamakt). Ty där stiger de upp både över de friborna och de adliga. Hos de övriga är de frigivnas underordnade ställning ett bevis på politisk frihet.

26. Odlad jord, årstider

Odlingsbar mark tages växelvis i besittning för odling av alla samfällt i förhållande till odlarnas antal, och sedan dela de den sinsemellan efter rang. Lätthet att dela åstadkommer fältens vidsträcktighet. De byter sädesfält för vart år och odlingsbar mark finns dock över. De nedlägger nämligen inte det arbete på jorden som motsvarar

dess fruktbarhet och vidd. De planterar inte trädgårdar och avskiljer inte ängar och anlägger inte trädgårdar med konstgjord bevattning. Bara en sädesskörd om året avfordrar man jorden. Därför indelar de inte heller själva året i lika många årstider som vi: vinter och vår och sommar uppfattar och benämner de, men vad hösten beträffar, så är de lika okunniga om dess namn som om dess förmåner.

27. *Gravläggning*

Vid begravningar förekommer ingen flärd med undantag av att frejdade mäns lik bränns med ett visst slags ved. På det uppstaplade bålet hopar de varken mattor eller vällukter. Var och en får med sig vapen, och vid någras förbränning medföljer även hästen. Graven reses av torv. Ärebetygelser, som består i höga och med stor möda förfärdigade gravvårdar, försmår de såsom tyngande för de avlidna. Veklagan och tårar bortlägger de snart, sorg och vemod däremot sent. För kvinnor räknas det som en heder att visa sorg, för män att minnas.

Detta är vad jag i allmänhet erfarit om samtliga germaners ursprung och seder. Nu skall jag redogöra för de enskilda stammarnas inrättningar och bruk i den mån de avviker från det allmänna, och ange vilka stammar som från Germanien flyttat över till Gallien.

ENSKILDA STAMMAR

28. *Galliska folk, folk vid Rhenstranden*

Att gallernas makt fordom varit större än germanernas uppger den förgudade Julius Caesar, och därför är det troligt att även galler gått över till Germanien. Ty i ringa mån hindrade floden Rhen från att, så fort ett folk vann styrka, det tog i besittning och tillbytte sig boningsplatser som ännu var herrelösa och inte uppdelade i vissa mäktiga riken. Alltså i landet mellan den hercyniska skogen och floden Rhen och Main slog sig helvetierna ned, och boierna mitt emot. Bägge var galliska folk. Ännu fortlever namnet Boihaemum (Böhmen) och bär vittne om ställets gamla historia, fastän bebyggarna växlat. Men huruvida araviscerna utvandrat till Pannonien från oserna i Germanien, eller om oserna kommit till Germanien från araviscerna, är ovisst. Frågan kan man ställa eftersom de ännu har samma språk, inrättningar och seder.

Treverer och nervier vill själva göra anspråk på germanskt ursprung, som om de genom denna ärofulla härkomst friades från likhet med gallerna i dådlöshet. Själva Rhenstranden bebor folk av otvivelaktigt germansk börd: vangioner, tribocer och nemeter. Inte ens ubierna, trots att de gjort sig förtjänta av att vara en romersk koloni och helst kallar sig agrippinensare efter sin grundläggare, blygs över sitt ursprung. De övergick floden för länge sedan och förlades på grund av det bevis på trohet som de givit, på själva Rhenstranden som skyddsvärn, inte för att bevakas.

29. *Vid Rhen; bataver etc.*

Av alla dessa stammar står bataverna främst i tapperhet. De bebor bara en remsa av stranden men har istället en ö i Rhen. De var en gång ett folk bland chatterna och övergick på grund av inre tvedräkt till de boningsplatser där de senare skulle bli en del av det romerska riket. Deras aktade ställning och utmärkelsetecknet för det gamla förbundsförhållandet bibehåller sig. De behandlas nämligen inte med ringaktning genom påläggande av skatter och skinnas inte av någon statsförpaktare. Befriade från pålagor och frivilliga bidrag och avsedda bara för stridsvapen för kriget. I samma lydnessförhållande står även mattiacernas folk, ty romerska folkets storhet har framflyttat sin vördnad över Rhen för att omfatta dess välde och de gamla gränserna. Sålunda lever de, vad boningsplats och område beträffar, på sin egen strand men i själ och hjärta tillhöra de oss. I övrigt liknar de bataverna, utom i det avseendet att de har ett eldigare temperament.

Till germanska folk skulle jag inte vilja räkna invånarna i tiondelandet, trots de slagit sig ned på andra sidan Rhen och Donau. Var galler som fatigdomen gjort djärv, bemäktigade sig en mark till vilken besittningsrätten var tvivelaktig. Sedan därpå limes (gränsvallen) anlagts och trupposteringarna framflyttats, betraktas de som ett hörn av riket och en del av provinsen.

30. *Vid Rhen; Chatter*

Bortom dessa bor chatterna. Deras boningsplatser tager sin början vid den hercyniska bergstrakten, och terrängen är inte så flack och sumpig som i de övriga landskapen som utbreder sig i Germanien. Höjderna håller nämligen i sig och glesnar blott så småningom. Folket har fastare kroppar (än germanerna i allmänhet), senigare lemmar, hotfull blick och jämförelsevis stor andlig livaktighet. För att vara germaner har de

mycket slughet. De ställer i spetsen för sig utvalda män och lyder dem de ställt i spetsen. De förstår sig på att iakttaga ordnade led, de beräknar tillfällena, uppskjuter anfall, indelar dagen, förskansar sig för natten, och räknar lyckan till tvivelaktiga saker men tapperheten till de säkra. Och därtill något som är mycket sällsynt och endast medgivet romersk krigstukt, de bygger mera på anföraren än på manskapet. Hela deras styrka ligger i fotfolket, som de förutom vapen belastar med järnredskap och munförråd. Andra germaner ser man gå till strid, chatterna i krig. Sällan förekommer häftiga framstötningar och tillfälliga strider. Det är i själva verket för rytteristyrkor som det är utmärkande att snabbt vinna seger och snabbt retirera. Snabbhet gränsar till fruktan, betänksamhet närmar sig mera lugn fasthet.

31. Chatternas krigsseder

ett bruk som förekommer även hos andra germanska folk, men då sällan och bara på grund av vars och ens enskilda företagsamhet, har hos chatterna övergått till allmän sed. Så fort mögen ålder uppnåtts låter de hår och skägg växa. Först sedan en fiende blivit dödad avlägger denna sin håriga ansiktsbetäckning som orsakats av ett heligt löfte där han förpantat sin tapperhet. Stående över sitt blodiga segerbyte befriar de ansiktet från dess håriga hölje och påstår att de först då har betalat lönen för att de blivit födda och gjort sig värdiga fädernesland och föräldrar. De feiga och till strid odugliga behåller sitt ovärdade utseende. Just de tappreste bär dessutom en ring av järn som ett slags boja - detta är annars i stammens ögon något skymfligt - tills de befriar sig genom dödandet av en fiende. Många chatter finner behag i detta utseende och är därigenom ökända på en gång för fiender och för landsmän. Alla strider börjas av dessa. De bildar alltid första linjen. En sällsam anblick, ty inte ens i fredstid får de ett mildare utseende och hyfs. Ingen har hus eller jord eller över huvud taget omsorg om någonting. De underhålls av vem helst, tills den blodlösa ålderdomen gör dem oförmögna till ett så hårt mandomsprov.

32. Vid Rhen; usiper och tencterer

Närmast chatterna invid Rhen, där den redan flyter i en säker bädd och räcker till att utgöra gräns, bor usiper och tencterer. Tenctererna utmärker sig genom den skicklighet som beror på skolning i ritt. Det tencteriska rytteriets berömmelse är lika stor som det chattiska fotfolkets. Så har förfäderna inrättat det och de efterkommande

följer deras exempel. På detta går barnens lekar ut, på detta de unga människors tävlan och åldringarna fortsätta ihärdigt. Jämte tjänarna och boet och i allmänhet saker som lagligen går i arv, ärvs även hästarna. De övertages inte som det övriga av den äldste sonen utan av den djärvaste och tappreste i strid.

33. En stamutrotning

Invid tenctererna stötte man fordöm på bructererna. Nu har som det berättas chamaver och angrivarier invandrat där. Detta sedan bructererna blivit fördrivna och i grund utrotade genom en koalition bland angränsande folk. Inte heller har de missunnat oss åskådandet av striden. Över sextio tusen föll. Inte för romerska vapen, utan vad härligare är, till vår ögonfägnad. Lyckan kan inte kan ge oss något bättre än tvedräkt bland våra fiender.

34. Vid Rhen; friser etc.

Till angrivarierna och chamaverna sluter sig i ryggen dulgubnierna och chasuarierna och andra inte så mycket omtalade folk. På framsidan vidtar friserna. Friserna heter "de större" och "de mindre" (stor- och lillfriser) efter måttet av deras stridskrafter. Båda folken omges ända till Oceanen av Rhen som av en bård och bor för övrigt omkring väldiga insjöar som också befarits av romerska flottor. Ja, till och med själva Oceanen har vi där bortom provat på. Inte heller saknade Drusus och Germanicus djärvhet, men Oceanen stod hindrande i vägen för forskningar rörande den själv. Sedan har ingen gjort något försök.

35. Norrut; Chaucer

Hittills har vi lärt känna Germanien åt väster. Åt norr bildar det en väldig krökning. Strax i början breder chaucernas stam ut sig, ehuru deras område begynner invid friserna och upptager en del av havsstranden och löper jämsides med alla de förut skildrade folken, ända tills den med ett hörn skjuter ända in på chatternas område. Denna ofantliga landsträcka inte bara innehas utan fylls även av chaucerna. Detta är ett bland germanerna mycket berömt folk, och som föredrar att upprätthålla sin storhet genom rättredighet. Fria från girighet, fria från övermod, levande i lugn och avskildhet framkallar de inte genom utmaningar några krig, och företar inga härjningståg under roffande eller stråtröveri. Det förnämsta beviset på deras tapperhet och styrka ligger däri att de inte genom oförrätter uppnår sin överlägsenhet. Dock har alla sina vapen redo. Om

så skulle behövas står en härstyrka färdig med manskap och hästar i mängd. Även då de håller sig stilla, har de samma rykte.

36. *Cheruscer etc.*

På sidan om chaucer och chatter har cheruscerna länge ostörda levt i en alltför djup och förslappad fred. Detta har medfört mera behag än trygghet, emedan i en omgivning av härsklystna och mäktiga grannar lugnet är bedrägligt. Där nävrätten härskar, är hovsamheten och redlighet något som tillhör den starkare. Sålunda får cheruscerna, som fordom kallades goda och rättvisa, nu heta slöa och dumma. Hos de segrande chatterna har framgången tillräknats som vishet. I cheruscernas fall drogs även det angränsande folket foserna med och de delar nu olyckan lika, medan de i lyckans dagar varit underordnade.

37. *Cimbrer*

Samma hörn av Germanien bebos närmast Oceanen av cimbrerna. Nu utgör de ett litet samhälle men det är ärorikt. Av deras gamla berömmelse finns vidsträckta spår kvar. Rymliga läger finns på båda stränderna av Rhen, efter vilkas omkrets man ännu idag kan mäta folkets mängd och trovärdigheten av en så stor utvandring. Vår stad Rom var då på sitt 640:e år (114 f.Kr.) då man för första gången fick höra talas om cimbrernas vapen under Caecilius Metellus och Papius Carbo konsulat. Räkningar härifrån till kejsar Trajanus andra konsulat (år 98), så får man en summa av ungefär 210 år. Så länge har vi hållit på med att besegra Germanien. Under den långa mellantiden har förlusterna på ömse sida varit många. Varken samniter eller punier, varken Spanien eller Gallien, inte ens partherna har oftare gjort sig påmind. Ty dåkraftigare än Arsaces konungadöme är germanernas frihet. Germanerna slog eller tillfångatog Carbo och Cassius och Aurelius Scaurus och Servilius Caepio och Gnaeus Mallius och frånrovade romerska folket i rask följd fem konsulariska härstyrkor samt Caesar Varus och med honom tre legioner. Det var inte utan förluster som C. Marius slog dem i Italien.

Den förgudade Julius (Caesar stred mot germanerna) i Italien, Drusus och Nero och Germanicus i deras eget hemland. Sedan vändes Gaius Caesars (även kallad Caligula) omåttliga hot till åtlöje. Därefter följde lugn till dess att de, vid det lämpliga tillfälle som vår tvedräkt och vårt inbördeskrig erbjöd, erövrade legionernas vinterläger och började trakta även efter Gallien. Sedan de åter blivit fördrivna härifrån har vi under den

närmaste tiden mera firat triumfer över dem än besegrat dem.

38. *Sveber*

Nu ska jag tala om sveberna, vilka inte som chatterna och tenctererna utgöra ett enhetligt folk. De innehar nämligen större delen av Germanien, ännu alltjämt fördelade i särskilda stammar med särskilda namn ehuru de gemensamt kallas sveber. Någoting kännetecknande för detta folket är att håret stryks snett och uppbinds i en knut. Så skiljs sveberna från övriga germaner, så även de friborna bland sveberna från slavarna. Hos andra folk förekommer detta sällan och inom mannaålderns gräns, hos sveberna däremot ända till gråhårsåldern. Man stryker det motspänstiga håret tillbaka och binder ofta upp det på själva hjässan. De förnäma bär det också mera utsmyckat. Häri visar de omsorg om sitt yttre, men en oskyldig sådan. Det gör de inte för att älskas utan för att göra sin gestalt i viss mån mera högre och därigenom väcka skräck. De pryder sig med hänsyn till sitt kall som krigare, pyntade för att verka på fiendernas ögon.

39. *Svebien; helig lund*

Semnonerna säger sig vara de äldsta och äldbornaste av sveberna. Trovärdigheten bestyrks genom ett religiöst bruk. På fastställd tid sammankommer alla folk av samma blod, representerade av beskickningar, i en skog som hålls helig såsom invigd av fäderna och föremål för urgammal fruktan. Med ett människooffer i samhällets namn firar de den rysliga inledningen till den barbariska ceremonien. Det finnes även ett annat sätt att visa lunden vördnad. Ingen beträder den utan att vara bunden med en boja, såsom beroende och för att lägga i dagen gudomens makt. Råkar han falla så är det inte tillåtet att resa sig och stiga upp. De rullar sig ut över marken. Hela kulturen syftar därpå, att folket leder sitt ursprung från detta ställe, att den allhärskande guden finnes där och att allt annat är underdånigt och underlydande under honom. Semnonernas anseende ökas av deras lycka; hundra distrikt bebos av dem, och samfundskroppens storlek gör att de tro sig vara svebernas huvudfolk.

40. *Svebien; langobarder etc; Nerthus*

Däremot beror langobardernas berömdhet på deras fåtal. Omgivna av en mängd mycket starka folk tryggar de sig inte genom undergivenhet utan genom tapperhet och djärvhet. Efter dem följer reudignerna, avionerna, anglierna, va-

rinerna, eudoserna, svardonerna och nuithonerna vars område omgärdas av floder eller skogar. Det finns ingenting anmärkningsvärt hos varje enskilt folk utom att de gemensamt dyrkar Nerthus. Det är Moder jord. De tror att hon deltar i mänskornas angelägenheter och far in bland folken. Det finns på en ö i Oceanen en inte (av mänskligt bruk) orenad lund, och i den en (åt gudinnan) helgad vagn som är höljd i ett täcke. Att beröra den är endast tillåtet för prästen. Han märker att gudinnan är närvarande i sin helgedom och ledsagar henne i djup vördnad när hon kommer åkande efter kor. Då är det glada dagar och alla ställen som hon värdigas besöka och gästa är festprydda. Man går inte i krig och man anlägger inte vapen. Allt järn är inlåst. Fred och ro känner man bara då, ända till dess samma präst återinför gudinnan i helgedomen sedan hon fått nog av samlivet med de dödliga. Sedan tvås vagnen och täcket och själva kultbilden i en avsides liggande sjö. Slavlar förrättar tjänsten, men genast uppslukas de av samma sjö. Härav finns en hemlig skräck och en from ovetenhet om vad detta är som bara de som ska dö får se.

41. *Vid Donau; hermundurerna etc.*

Den nu omtalande delen av svebiska folk sträcker sig till de mera avsides liggande trakterna av Germanien. Närmare oss ligger, för att jag nu må följa Donau, liksom jag nyss följde Rhen, hermundurernas rike. De har varit romarna trogna. Därför är de de enda germaner som underhåller handelsförbindelser inte bara på stranden av Donau, utan även långt in (i det romerska riket), och detta i provinsen Rätien mest ansedda koloni. Var som helst går de över floden och utan bevakning. Medan vi visar de andra stammarna bara våra vapen och våra läger, har vi för dessa öppnat våra hus och villor utan att de åtrått det. I hermundurernas land upprinner Elbe, en berömd och fordom för oss välbekant flod. Nu hör man bara talas om den.

42. *Vid Donau; marcomannerna*

Bredvid hermundurerna bor naristerna, och sedan följer marcomannerna och quaderna. Främst står marcomannerna i ära och styrka och även själva landet där de bor har vunnits genom tapperhet då de en gång fördrev boierna. Men inte heller narister och quader är vansläktade.

Detta är så att säga Germaniens framsida, såvitt den bildas av Donau. Marcomanner och quader har ända till vår tid hållit sig med konungar

av sin egen stam, som Maroboduus och Tudrus frejdade släkt. Numera fördrar de även utländska konungar, men deras styrka och makt beror på romersk auktoritet. Sällan understöds de av våra vapen, oftare med penningar och de är inte mindre starka för det.

43. *Diverse stammar*

Baktill omges marcomannerna och quaderna i ryggen av marsignerna, cotinerna, oserna och burerna. Av dessa erinrar marsigner och burer genom sitt språk och sitt yttre om sveberna. Beträffande cotinerna bevisar deras galliska språk, beträffande oserna deras pannoniska språk att de inte är germaner, liksom den omständigheten att de underkastat sig skatter. En del av skatterna påläggas dem såsom varande främlingar av sarmaterna, en del av quaderna. Cotinerna får till råga på skammen även gräva upp järn. Alla dessa folk bebor bara i ringa mån slättland, i övrigt skogsmarker och bergshöjder. Svebien delas nämligen och klyvs av en fortlöpande bergssträckning, bortom vilken det bor en mängd stammar av vilka den vidsträcktast utbredda är den lugiska, som är splittrad i flera samhällen. Det är nog att nämna de starkaste: harier, levaeoner, manimer, helisier och nahanarvaler. Hos nahanarvalerna finns en lund med gammal kult. Den leds av en präst i kvinnlig utstyrelse, men gudarna kallar man med romersk omytning Castor och Pollux. Detta är gudamaktens betydelse, namnet är Alci. Inga bilder finns, inte heller något spår av att kulten kommit utifrån. Dock dyrkar de gudarna som bröder och som ynglingar. Men för att återkomma till harierna så är de trotsiga och hjälper upp sin medfödda vildhet genom konst och kloka val av tid. Deras sköldar är svarta och deras kroppar färgade. De väljer kolmörka nätter för striderna och genom själva det skräckinjagande och skugglika hos dödshären väcker de fruktan. Ingen fiende kan uthärda den sällsamma och så att säga underjordiska anblicken, ty i alla strider besegras först ögonen.

På andra sidan om lugierna bor goterna som styrs av konungar och det med något stramare tyglar än de övriga germanska folken. Dock ännu inte i högre grad än vad friheten medger. Omedelbart vid Oceanen bor sedan rugier och lemovier, och utmärkande för alla dessa folk är runda sköldar, korta svärd och undergivenhet gentemot sina konungar.

44. Svioner, skepp

Härefter följer i själva Oceanen svionernas samhällen, som utom genom män och vapen är starka genom flottor. Fartygens form avviker från det vanliga däruti att en i båda ändar befintlig förstäv bildar en till landning alltid färdig framsida. Man varken betjänar dem med segel eller fäster åror i rad vid sidorna. Roddverket är löst och flyttbart på båda sidor, allteftersom omständigheterna fordra. Hos dem har även rikedom anseende och därför härskar bara en, inte mera med några inskränkningar, och med ovillkorlig rätt att bli åtlydd. Vapnen är inte, som hos övriga germaner, i var mans hand utan förvarade under uppsikt av en väktare som är slav. Detta emedan plötsliga infall av fiender hindras av Oceanen, och då beväpnade händer lätt förfalla till självsvåld om de är sysslolösa. Förvisso ligger det ju i konungens intresse att varken sätta en ädling eller friboren, inte ens en frigiven som uppsyningsman över vapnen.

45. Norrut och österut; bärnsten

Bortom svionerna finns ett annat hay, trögt flytande och nästan orörligt, varav jordkretsen omges och omsluts. Detta bestyrks därav att den redan sjunkande solens sista glans varar så klar till morgonen att den gör stjärnorna matta. Ända dit och - ryktet är sant - bara dit sträcker sig världen.

Vidare på den högra stranden av det svebiska havet bor *aestiernas* stammar omspolade av vågor. Deras sedvänjor och utseende är svebernas, men språket står närmare det brittiska. De dyrka gudamodern. Som symbol för sin vidskeppliga tro bär de vildsvinsbilder. Detta gör en gudinnans dyrkare trygg lika väl som vapen och alla slags skyddsmedel även bland fiender. Bruket av järn är sällsynt. Säd och övriga jordfrukter odla de med större uthållighet än andra germaner med sin lättjefullhet. Men de genomsnoka även havet, och de är de enda av alla som bland grund och på själva stranden samlar bärnsten vilket de själva kalla glesum. Men vilken dess natur är och på vad sätt den frambringas är inte undersökt eller utrönt. Ja, den låg länge bland andra saker som kastats upp ur havet, ända till dess vårt begär att pryda oss gav den rykte. Själva gör de inget bruk av den. I rätt tillstånd samlas den, obearbetad förs den fram (ända till avsättningsorten) och undrande mottager de betalning för den. Emellertid kan man förstå att det är trädsaft då vissa på land levande och till och med bevingade djur ofta ses i dem, vilka medan det var flytande stängts inne då

det hårdnat. Prövar man bärnstenens natur genom att föra eld intill den, så tänds den som furuvad och ger en fettig och starkt luktande låga. Sedan blir den seg så att den liknar beck eller harts.

Till svionerna sluta sig omedelbart sitonernas stammar. I övrigt lika de förra skiljer de sig från dem i ett avseende, nämligen däri att deras härskare är en kvinna. Till den grad är de vansläktade inte blott från friheten utan också från slaveriet.

46. Gränsen mot öst

Här är slutet på Svebien. Om jag ska räkna peucinernas, veneternas och finnarnas folk till germanerna eller sarmaterna, är jag tveksam om. Visserligen lever peucinerna, som somliga kalla bastarner, i avseende på språk och seder, boplatser och hus som germaner. Orenlighet är kännetecknande för alla och de förnäma lever i slö överksamhet. Genom blandade äktenskap vanställs de något så att de får utseende av sarmater. Veneterna ha även upptagit mycket av sarmaternas seder, ty alla skogar och berg som reser sig mellan peucinerna och finnarna, genomströvar de under idkande av röveri. Dessa är dock snarare att räkna till germanerna, emedan de båda har fasta bostäder, bär sköldar, gläder sig åt att bruka sina fötter och åt deras snabbhet. Allt detta är olika hos sarmater som lever på vagnar och hästar. Finnarna är ovanligt råa och vederstyggligt fattiga. De har inga vapen, inga hästar och inga hem. Till föda har de (vilda) örter, till kläder hudar, som läger har de marken. Deras enda hopp står till deras pilar som de av brist på järn förser med spetsar av ben. Samma jakt underhåller i lika mån män och kvinnor, ty kvinnorna ledsagar männen överallt och fordrar sin andel av bytet. För de späda barnen finnes ingen annan tillflykt mot vilda djur och regn än att läggas i något slags flätning av grenar. Hit återvänder de unga männen och detta är de gamles tillhåll. Men de anser detta levnadssätt lyckligare än att gå och sucka på åkern, anstränga sig med att bygga hus och under hopp och fruktan omsätta sin och andras förmögenhet. Trygga gentemot människor, trygga gentemot gudar har de uppnått det svåraste, att inte ens behöva önska sig något.

* * *

Germanska folk: ingaevoner, herminoner, istaevoner, marsar, gambrivier, sveber (många skilda folk under ett gemensamt namn), vandilier, tungrer, oser, vangioner, tribocer, nemeter, ubier (=agrippinenser), bataver,

chatter, mattiacer bataver, chatter, usiper, tencterer, bructerer, chamaver, angrivariar, dulgubnier, chasuari-er, friser, chauser, chreuscer, foser, cimbrer, semnoner, langobarder, reudigner, avioner, anglier, variner, eudo-ser, swardoner, nuithoner, hermundurer, narister, mar-comanner, quader, marsigner, burer, luger, harier, le-vaoner, manimer, helisier, nahanarvaler, goter, rugier, lemovier, svioner, sitoner

Germanska eller sarmatiska folk: peuciner eller bastar-ner, veneter och finnar

Germanska personer: Maroboduus (kung; marcoman), Tudrus (kung; quad)

Germanska folk, f.d. galliska folk: cotiner

Germanska folk, f.d. pannoniska folk: oser

Galliska folk, f.d. germanska folk: treverer och nervier

* * *

CLAUDIUS PTOLEMAIOS

Geographia

Den alexandriske geografen Ptolemaios arbete från omkring år 150 har kritiserats hård av nutida forskare. Han beskriver bl.a. kuster och koordinaterna för dess svängningar åt olika håll. Floder, folk och städer inplaceras i detta och dess geografiska placering anges ofta i koordinater.

Exempelvis sägs att Skandiaön ligger mellan 43° och 46° östlig längd, och 57° 40' och 58° 30' nordlig bredd.

Det berörda kapitlet:

kap. 10

§ 1. Germaniens västra gräns är floden Rhen. och dess norra gräns är den germanska oceanen, av vars strand följande är beskriven.

Mynningen till floden Vidrus --- 27°30 och 54°45
Manarmanis, en hamn --- 28°00 och 54°15

Mynningen till floden Amisia (Ems) --- 29°00 och 55°00

Flodens källa --- 32°00 och 53°00

Mynningen till floden Visurgis (Weser) --- 31°00 och 55°00

Flodens källa --- 34°00 och 52°30

Mynningen till floden Albis (Elbe) --- 31°00 och 56°15

Flodens källa --- 39°00 och 50°00

§ 2. Kimbriska halvön.

Udden efter floden Elbes mynning --- 32° och 56°50

Udden omedelbart därefter --- 35°00 och 58°20

§ 3. Därefter nästa udde i norr --- 38°40 och 59°30

Första udden efter bukten --- 39°20 och 59°20

Den östligaste delen därav --- 40°15 och 58°30

Nästa nedanför denna --- 37°00 och 57°00

§ 4. Böjningen mot öster --- 35°00 och 56°00

Mynning till floden Chalusus --- 37°00 och 56°00

Mynning till floden Suevus --- 39°30 och 56°00

Mynning till floden Viadua --- 42°30 och 56°00

Mynning till floden Vistula (Weichsel) --- 45°00 och 56°00

Där floden rinner upp --- 44°00 och 52°30
Flodens källa vilken ligger västerut och anses ligga bortom Albis (Elbe) --- 40°10 och 52°40

§ 5. Den södra sidan gränsar till den västra sidan av floden Danube (Donau), som har dessa positioner

Där floden rinner upp --- 30°00 och 46°20

Där den första floden som ansluter den från

Germanien börjar --- 32°00 och 47°15

Där en flod ansluter från söder, och som kallas Aenus --- 34°00 och 47°20

Där en andra flod ansluter den från den norra sidan av regionen och skogen Gabreta --- 36°00 och 46°40

Där nästa flod från norr, som runnit tvärs igenom skogen Luna, ansluter till den --- 39°20 och 47°20

Nästa böjning från vilken Danube vänder söderut --- 40°40 och 47°50

Där en flod ansluter till den från norr, vilken kallas Arabo --- 41°00 och 47°40

En böjning nära Curta --- 42° och 47°00

Nästa böjning nära Carpis vilken är den nordligste av dem alla --- 42°30 och 48°00

§ 6. Den östra sidan avgränsas av det mellanrum som är mellan den sistnämnda böjningen och de Sarmatiska bergen.

Den södra gränsen av det är --- 42°30 och 48°30 och den norra gränsen av det är --- 43°30 och 50°30

och mellanrummet mellan dessa berg och platsen där Vistulae rinner fram är där som det sades ovan, sedan till havet genom floden själv.

Av bergen som går tvärs över Germanien, är de mest berömda de som vi har nämnt och som vanligen kallas Sarmatiska bergen och de vilka under namnet Alperna är ovanför den plats där Donau rinner upp.

Den bortersta delen som är belägna vid --- 29°00 och 47°00

och --- 33°00 och 48°30

och de som är kallade Abnoba, den bortersta delen som är belägna vid --- 31°00 och 49°00 och --- 31°00 och 52°00 och Melibocus, den bortersta delen som är belägen vid --- 33°00 och 52°30 och --- 37° och 52°30 Nedanfö är skogen Semanus, och berget Asciburgius, den bortersta delen som är belägen vid --- 39°00 och 54°00 och --- 44°00 och 52°30 och de berg vilka är kallade Sudeti, de bortersta delarna vilka är belägna vid --- 34°00 och 50°00 och --- 40°00 och 50°00 Nedanfö är skogen Gabreta, och mellan dem och sarmatiska bergen är Orcyniska dalen.

§ 7-14. De som bebor andra sidan av floden Rhen, om vi går vidare norrut, är **bructererna minores** (de mindre) och **sygambreerna**, nedanfö dessa är **sueviska langobarderna**, sedan **tenctererna** och **incrionerna** mellan Rhen och bergen Abnobaei, och sedan **intuergerna** och **vargionerna** och **caritnerna**, nedfö dessa bor **visperna** och **helveternas** ödemark innan bergen vi refereade till och som kallas Alperna. Oceanens strand är bebodd ovan bruktererna upp till floden Amisia mest mot norr av **cimbrerna**, efter **saxarna** från floden Chalusus till floden Suevia bor **farodinererna** och sedan **sidinerna** upp till floden Viadua, och efter dessa **rugicléerna** fram till floden Vistula.

En annan översättning har följande text: Landet vid havet bebos ovanfö **bruktererna** av **frisena** intill floden Ems, efter dessa de små **chaukerna** till floden Weser, därefte de stora **chauer** till floden Elbe, därefte intill den kimbiska halvöns hals, **saxarna**. På själva halvön ovanfö saxarna är **sigulonena** mot väst, så **sabalingierna**, så **kobanderna**, ovanfö dessa **chalerna** och ännu nordligare mot väst **funduserna**, mot öst **charuderna**, och nordligast av dem alla **cimbrerna**.

§ 15. Av folken i de inre delarna och i inlandet är **sveviska angilerna** de mest betydande, vilka är öster om **langobarderna**, och som sträcker sig norrut till den centrala delen av floden Albis (Elbe), därefte de **sveviska semnonerna** vars gränser bortom Albis sträcker ut sig från det trakt vi nämnde i riktning mot floder Suevus, Och **burguntaerna**, som bor härifrån och till Vistula (Weichsel).

§ 16. ... **sueviska bructererna maiores** (de stora) ...**chaemaerna**. Bland de större **sveberna** är **angrivarierna**.

§ 17. Därefte **laccobarderna**, ... **dulgubnierna**, ... **saxarna** och **sueviska teutonoarerna**, sedan **virunerna**, ... Pharodinos och **sueviska teutoner**, sedan **avarnerna**, ... **rugicleos** och **burguntiska aelvaeonerna**.

§ 18. Tillbaka, nedanfö **semnonerna** har **silingaerna** sina boställen, och nedanfö **burguntaerna** är de **lugiska omanerna**, och nedanfö dem de **lugiska didunerna** ända till bergen Asciburgius.

§ 19. Nedanfö **silingaerna** är **caluconerna** och **camavierna** ända till berget Melibocus.

§ 20. Från dessa österut till floden Albis (Elbe) och ovanfö dem, nedan berget Ascuburgius bor **corconterna** och **lugierna burerna** ända till platsen där Vistula rinner fram.

§ 21. Under dem bor först **sidonerna**, därefte Cotinerna, sedan **visburgierna** ovan dalen Orcynius (=Hercyniska skogen).

§ 22. ... Abnobaeis ... **sueviska casuarerna**, sedan **nertereanaerna**, därefte **danduterna**, ... **turonerna** och **marvingerna**.

§ 23. Under ... **camaverna** bor **chattaer** och **tubanerna**, därefte ... berget Sudetos ... **teuriochaemaerna**, sedan berget ... **varisterna**.

§ 24. Sedan ... Marvingos bor **curionerna**, sedan **chaetuorerna**, därefte ovan Danube (Donau) **parmaecamperna**.

§ 25. Under ... skogen Gabretam ... **marcomanerna**, ... **sudinerna**, sedan ovan floden Danube (Donau) bor **adrabaecamperna**.

§ 26. Under dalen Orcynium (Hercyniska skogen) bor **quaderna**, ... skogen Luna ... stora folket **baemorum** ända till Danube (Donau) ... **racatriaerna** ... **racataerna**.

§ 27-30. Följande städer har bildats i Germanien i det nordliga klimatet.

Pleum	28°45 och 54°45
Siatuatanda	29°20 och 54°20
Tecelia	31°00 och 55°00
Fabiranum	31°30 och 55°20
Treva	33°00 och 55°40
Leufana	34°15 och 54°40
Lirimiris	34°30 och 55°30
Marionis	34°30 och 54°50

en annan Marionis 36°00 och 55°50
Coenoënum 36°20 och 55°30
Cistua 37°20 och 54°30
Alisus 38°00 och 55°00
Laciburgium 39°00 och 56°00
Bunitium 39°30 och 55°30
Virunum 40°30 och 55°00
Viritium 41°00 och 54°30
Rugium 42°30 och 55°40
Scurgum 43°00 och 55°00
Ascaucalis 44°00 och 54°15

I klimatet nedanför detta, där är

Asciburgium 27°30 och 52°30
Navalia 27°20 och 54°00
Mediolanium 28°45 och 53°30
Teuderium 29°20 och 53°20
Bogadium 30°15 och 52°00
Stereontium 31°00 och 52°10
Amisia 31°30 och 51°30
Munitium 31°40 och 52°30
Tulifurdum 32°00 och 54°00
Ascalingium 32°30 och 53°45
Tulisurgium 32°40 och 53°20
Pheugarum 32°40 och 52°15
Canduum 33°00 och 51°50
Tropaea Drusi (Drusus trofé) 33°45 och 52°45
Luppia 34°30 och 52°45
Mersovium 35°30 och 53°50
Aregelia 36°30 och 52°20
Galaegia 37°30 och 52°20
Lupfurdum 38°10 och 51°40
Susudata 38°30 och 53°50
Colancorum 39°00 och 53°30
Lugidunum 39°30 och 52°30
Stragona 39°40 och 52°20
Limis lucus (Limis lund) 41°00 och 53°30
Budorigum 41°00 och 52°40
Leucaristus 41°45 och 52°40
Arsonium 43°30 och 52°20
Calisia 43°45 och 52°50
Setidava 44°00 och 53°30

I klimatet som är beläget nedanför denna där är följande städer.

Alisum 28°00 och 51°30
Budoris 28°00 och 51°00
Mattiacum 30°00 och 50°50
Arctaunum 30°10 och 50°00
Novaesium 31°30 och 51°10
Melocabus 31°30 och 50°40
Gravionarium 31°30 och 50°10
Locoritum 31°30 och 49°20
Segodunum 31°30 och 49°00

Devona 32°30 och 48°45
Bergium 33°00 och 49°30
Menosgada 34°00 och 49°30
Bicurgium 34°30 och 51°15
Marobudum 35°00 och 49°00
Redintuinum 38°30 och 50°30
Nomisterium 39°00 och 51°00
Meliodunom 39°00 49°00
Casurgis 39°15 och 50°10
Strevinta 39°15 och 49°30
Hegetmatia 39°40 och 51°00
Budorgis 40°00 och 50°30
Eburum 41°00 och 49°30
Arsicua 41°40 och 49°00
Parienna 42°00 och 49°20
Setovia 42°30 och 50°00
Carrodunim 42°40 och 51°30
Asanca 43°00 och 50°20

I återstoden samt nära floden Danube (Donau) är dessa städer.

Taradunum 28°20 och 47°50
Arae Flaviae (det flaviska altaret) 30°40 och 48°00
Riusiava 31°00 och 47°00
Alcimoënnis 32°30 och 47°30
Cantioebis 32°40 och 48°20
Bibacum 33°00 och 48°00
Brodentia 33°45 och 48°00
Setuacotum 34°00 och 48°20
Usbium 35°00 och 47°00
Abilunum 35°20 och 47°20
Furgisatis 36°00 och 48°00
Coridorgis 37°15 och 48°30
Mediolanium 38°00 och 47°10
Felicia 39°00 och 48°30
Eburodunum 39°00 och 48°00
Anduaetium 40°30 och 47°40
Celamantia 41°00 och 47°40
Singone 41°30 och 48°15
Anavum 41°20 och 47°30

§ 31. Det är tre öar som är belägna ovanför Germanien vid Albis (Elbes) mynning, vilka är kallade Saxon, och den som ligger i mitten är belägen vid --- 31°00 och 57°20

§ 32. Ovanför den cimbriska halvön ligger ytterligare tre öar vid namn Alociae, varav den mellersta är belögen vid --- 37°00 och 59°20

§ 33. Öster om den cimbriska halvön ligger de fyra öarna som kallas de Scandiska ("scandia") öarna, tre av dem är mindre varav den mellersta har följande position --- 41°30 och 58°00

§ 34. men en av dem är mycket stor och den ligger östligast, vid mynningen till floden Vistula (Wechsel). Dess slut är belägna

åt väst --- 43°00 och 58°00

åt öst --- 46°00 och 58°00

åt norr--- 44°30 och 58°30

åt syd --- 45°00 och 57°40

§ 35. Den är egentligen kallad Scandia av de som bor där, och dess västra region är bebyggd av **chaedinerna**, dess östra region av **favonaerna** och **firaeserna**, des norra region av **finnerna**, dess södra aregion av **gutaerna** och **daucionerna**, och dess centrala region av **levonerna**.

* * *

Allmänna tolkningar:

* Ptolemaios visste att jorden var rund och denna geografiska återgivningen är relativt god om man flyttar den nuvarande nollpunkten för longituden 30° västerut till Azorerna ute i Atlanten.

Förskjutningen i västlig riktning varierar stegvis, ju mer åt sydväst man kommer från norra Jylland. Den nordliga angivelsen stämmer betydligt bättre och ska förflyttas ungefär 2° 15' söderut.

* Angående namnformerna är det känt att det förekommer ganska stora felstavningar.

* Ursprungligen fanns sannolikt inte *finnoi* med, då uppgiften endast återfinns i en enda avskrift och inte i de övriga.

Alternativ tolkning. Skandiai avsåg 4 öar och återges med 4 koordinater.

CHAIDEINOI - närmast Jylland, och avser 3 öar kring Själland. Syftar på gudinnan Skade som namngivit Skadenavia (Skandinavien), och som sannolikt var identisk med Nerthus vars gudabild fördes fram på en vagn av en prästman med titeln Njord.

De tre övriga koordinaterna avser sannolikt den fjärde och i särklass största av skandiai-öarna.

FAVONAI och **FIRAI SOI** - i norr, och avser möjligen Öland (Ewland) och Virdar, eller andra regioner kring Småland-Östergötland.

GOUTAI och **DAUKIONES** - i söder, och bör av geografiska skäl avse Skåne, Blekinge eller Bornholm. Närmast till hands tycks Gudinge (Göinge) vara. Folkstammen Adogit (A-dogit / Daogit?) hos Jordanes bodde dock långt norrut i Norden, och dolgubnierna bodde strax öster om floden Elbe, varför "dage-onerna" bör ha varit en annan stam.

LEVONOI - i mitten, som bör avse sydöstra Götaland. Enligt Plinius beboddes ön Skandia av

hillevioner, och Ptolemaios nämner en folkstam Ailouaiones (§17) intill burgunderna. De kan vara identiska med varandra - "Hai-levi-oner"?

* * *

LUCIUS ANNAEUS FLORUS

Kortfattad romersk historia

Kapitel XXX Det germanska kriget

Man kunde ha önskat att kejsar Augustus inte hade satt så stort värde i att även erövra Germanien. Dess förlust var en vanära långt större än dess erövring. Men då han väl kände till att hans (adoptiv-) fader Gaius Julius Caesars två gånger hade gått över Rhen sedan han slagit broar över floden och fört krig mot germanerna, hade han fattat beslutet att göra området till en romersk provins för att hedra sin fader. Hans föresats kunde ha lyckats om bara germanerna hade kunnat tåla våra fel och brister på samma sätt som de tålde vårt sätt att regera.

Drusus sändes till regionen och började med att kuva usipeterna. Därefter besatte han tencturnas och catthernas territorie. Han reste, som en trofé, en väldig hög som utsmyckades med bytet och prydnaderna från marcomannerna. Därefter gick han samtidigt till anfall mot de kraftfulla stammarna cheruscerna, sueberna och sicambrenna vilka hade börjat striderna genom att korsfästa tjugo av våra centurioner. Denna handling band dem samman likt en helig ed. Med en fullständig förvissning om att utgå med seger hade de redan gjort upp hur bytet skulle delas. Cheruscerna hade valt hästarna, sveberna ville ha guld och silver, medan sicambrenna skulle få alla krigsfångar. Men det blev tvärtemot vad de tänk sig för Drusus, sedan han slagit dem, delade upp deras hästar, deras smycken och dem själva och sålde alltsammans. För att försäkra sig om att området inte skulle gå förlorat lät han placera ut vaktstyrkor längs floderna Meuse, Elbe och Weser. Längs Rhens strand lät han bygga mer än femhundra befästningar. Han byggde broar vid Borma och Gesoriacum och lämnade flottstyrkor där som skulle försvara dem. Därtill öppnade han en väg genom den Hercyniska skogen, som aldrig förr hade besökts eller genomkorsats. Det hade uppstått en sådan fred i Germanien att invånarna tycktes vara förändrade och landet likaså, samt att klimatet var mildare och behagligare än det brukade vara.

Slutligen, då den enastående och unge befälhavaren hade dött där, kom senaten att i enlighet med hans bedrifter ge honom den ojämförliga hedern att ge honom ett hedersnamn som hämtats från provinSENS namn (Anm: tillnamnet Germanicus = Germaniens erövrare).

Det är mycket svårare att behålla än att upprätta provinser. De erhålls genom vapenmakt, men de säkras genom rättvisa. Därför blev vår glädje kortvarig, för germanerna hade blivit krossade snarare än erövrade. Under Drusus tid respekterade de våra värderingar snarare än vår militära styrka. Efter hans död började de avsky den romerska lastbarheten och högmodet, och inte minst den grymhet som Quintillius Varus visade. Han hade smaklösheten att hålla en sammankomst där han utfärdade en påbud mot cattherna, som om detta skulle ha hindrat germanerna från att avhålla sig från våldsamheter. Germanerna hade sedan länge beklagat sig över att deras svärd börjat rosta och deras hästar stod overksammaså fort de såg en romersk toga. De upplevde lagarna som mer grymma än de romerska krigen, varför de väpnade sig under ledning av Arminius. Under tiden var Varus så självsäker på freden att han inte brydde sig ens när konspirationen avslöjades för honom av Segestres, en av deras hövdingar. Han var fullständigt oförberedd och fruktade inget när han lät sammankalla dem för att inställa sig framför honom, men de reste sig och anföll honom från alla sidor. Det romerska lägret intogs och tre legioner förintades. Varus mötte samma katastrofala öde som Paulus gjorde i Cannae. Aldrig har slakten varit mer grym än den som utfördes i träsket och skogarna, aldrig har en mer outhärdlig skymf vållats av germanerna. Det gäller speciellt det som riktades mot de legala företrädarna. De stack ut ögonen hos några och skar av händerna på andra. På en av dem sydde de ihop munnen sedan de skurit ut tungan, medan en av dem som höll i hans händer sade: "Äntligen, din huggorm, upphör ditt väsande." Även självaste konsulns kropp, som de pliktfulla soldaterna hade låtit begrava, blev uppgrävd. Av standar och örnar erövrades två, medan en tredje örn slets loss från sin stång av standardbäraren innan den föll i germanernas händer. Han stoppade den innanför kläderna och lyckades gömma sig i det

blodflödande träsket. Resultatet av denna katastrof blev att kejsaren, som inte hade stannat upp vid Oceanen, blev hejdad vid Rhens strand.

* * *

Germanska folk: usipeter, tencturer, cather, marcomaner, cheruscer, sueber, sicambrer

Germanska personer: Armenius, Segestes

* * *

DIO CASSIUS

Romarrikets historia

År 106 f.Kr.

TOLOSA (Toulouse) hade varit allierade med romarna men de revolterade då cimbrernas närvaro gav dem nytt hopp om självständighet. Detta drömde de om till och med när somliga slogs i kedjor. Plötsligt en natt ockuperades området av romarna. De plundrade templen och förvärvade mycket pengar på andra håll, för platsen var rik sedan gammalt och innehade bland många andra saker de offergåvor som kelterna under sin ledare Brennus hade tagit från Delfi. Inga betydande skatter blev dock hemförda av romarna, men soldaterna själva tillägnade sig det mesta. För den sakens skull utnämndes en del för att upprätta en redovisning.

År 105 f.Kr.

Servilius blev orsak till mycket ondska inom armén på grund av sin avundsjuka på sina kollegor som upphöjts till konsul. Efter Scaurus död sände Mallius efter honom, och då han motsträvt kom efter en tid ville han inte förena sig med Mallius av på grund av förföljelsemani och avundsjuka. Istället intog han en position mellan Mallius och cimbrerna för att få bli den förste som inlät sig i strid mot dem och därigenom vinna all heder i kriget. Även på så vis ingav de fruktan hos cimbrerna i början, så länge som deras gräl fortsatte, i en sådan utsträckning att de bringades att önska sig fred. Men när cimbrerna närmade sig Mallius i hans egenskap av konsul, blev Servillius uppbragd över att de inte skickat sina sändemän till honom och var nära att hugga ner dem. Soldaterna tvingade då Servilius att vända sig till Mallius och diskutera situationen. Men istället för att nå en uppgörelse blev fiendskapen mellan dem ännu större.

År 102 f.Kr.

Främlingarna krossades och de flesta föll i strid medan några få räddade sig undan. Marius, som ville uppmuntra och belöna sina soldater, sålde allt krigsbyte till dem för obetydliga priser.

Cimbrerna hade förlorat mycket av sin kämpande anda, så snart de hade slagit sig ner någonstans, och blev försvagade och slöa både till kropp och själ. Orsaken var att de slapp bo utomhus och fick bo i riktiga hus, och istället för kallt vatten kunde

de ta sig varma bad. De var uppfödda att äta rått kött men nu kunde de äta alla rätter och delikatesser som landet erbjöd. Därtill dränkte de sig själv i vin och starka drycker, i motsats till deras gamla sedvänjor. Allt detta gjorde att de förlorade sin forna styrka då de inte längre kunde motstå kyla eller avhålla sig från sömn.

(Folket i Messana, som inte förväntade sig att det inte skulle hända dem något, hade i säkert förvar på detta ställe anförtrott sina mest värdefulla ägodelar. Athenio som höll i chefskapet för plundrarna, fick höra detta och attackerade dem när de höll på att fira en allmän festival utanför staden. De dödade många och tog staden genom stormning. Efter att ha byggt en vall för att skydda Macella, en stark plats, kom han att tillfoga landet stor skada.)

(Om Julius Caesars krig i Gallien och hans förehavanden med germanerna. Ett sammandrag av Julius Caesars egen bok.)

År 43 f.Kr.

Ide inre striderna som följde efter Julius Caesars död mötte Antonius med sin härstyrka Decimus och hans armé. De två styrkorna stod ansikte mot ansikte under flera dagar och bara några få obetydliga kavalleristrider tilldrog sig. Slutligen valde germanerna, vilka Octavianus (Augustus) hade vunnit över på sin sida, att gå över till Antonius sida igen. De hade utgått från lägret tillsammans med andra och hade gått på som om de själva ämnade reservera för egen del de fiender som kom dem till mötes. Men efter en stund vände de sig om och anföll oväntat de män som följde efter bakom dem. Innan de hann förstå vad som hänt hade många fällts. Efter detta upptogs kampen på flera håll och snart var slaget i full gång. och Antonius härstyrka utgick med segern.

År 42 f.Kr.

Antonius och Octavianus var ställda. De kunde inte ta sig till någon annan region eller återvända till Italien. De satta allt sitt hopp och tillit till armén både för den slutliga segern och för sin egen säkerhet. Men eftersom Brutus inte ville inlåta sig i strid med dem, försökte de ansätta hans läger för att tvinga

honom att ta upp kampen. Medan detta pågick valde en del av de germanska styrkorna att desertera och gick över till Brutus, medan andra deserterade från Brutus och gick till den andra sidan. Allt detta oroade Brutus och det fick honom att besluta att gå till attack mot sina fiender. Men då han hade många krigsfångar i sitt läger, och inte hade några möjligheter att vakta dem under anfallet, fanns det ingen annan utväg än att låta döda de flesta av dem. Det smärtade honom, men det fanns ingen annan utväg. Dessutom hade många av hans egna soldater dräpts sedan de gett upp och tagits till fånga. Sedan detta utförts ställde han upp sina män inför det kommande slaget. Härstyrkorna möttes och efter en lång och hård kamp blev Brutus kraftfulla styrkor slagna och drivna på flykt. Segrarna spred dem åt olika håll men utan att dräpa dem eller ta dem till fånga. Därefter höll de ett öga på var de tog vägen och slog läger och lät dem inte få förena sig igen. Brutus själv hade flytt till en stark befästning och då allt hopp var ute beordrade han en av sina män att ta hans liv. Efter hans död kom omedelbart de flesta av hans soldater att gå över till andra sidan sedan en allmän amnesti hade utfärdats.

År 29 f.Kr.

Efter inbördeskriget anordnades stora skådespel i Rom med gladiatorer och vilda djur. För första gången uppvisades flodhästar och noshörningar i Rom. Därtill fick dacier och sueber slåss mot varandra. De förstnämnda är skyter och de andra germaner. Dessa dacier hade tagits som krigsfångar då de ställt sig på Antonius sida i inbördeskriget.

År 16 f.Kr.

Många oroligheter uppstod längs den romerska gränsen vid denna tid. Den svåraste var onekligen det krig som blossade upp mot germanerna. Det tvingade kejsar Augustus att bege sig från Rom. Av allt att döma började det med att sugambreerna, usipeterna och tenctererna tillfångatog några av de romare som fanns där och lät korsfästa dem. Därefter gick de över Rhen och plundrade i de romerska provinserna Germanien och Gallien. När det romerska kavalleriet nådde fram överraskades de av germanska bakhåll. Flyende slogs de av de förföljande germanerna som oväntat även mötte Lollius, provinsens guvernör. Honom slog de också. Då Augustus hörde detta skyndade han sig iväg men då han kom fram fann de inga krigare att kämpa emot. Germanerna hade valt att återvända och erbjöd fred och gisslan vilket mottogs. Då hade Gallien lidit stor skada av germanernas skövling.

År 13 f.Kr.

Augustus lämnade Drusus i provinsen Germanien och återvände till Rom.

År 12 f.Kr.

Sugambreerna och deras allierade passade på att göra uppror, fullt medvetna om att Augustus var långt därifrån och att kelterna försökte göra sig fria från det slaveri de lagts under. Sedan lugnet åter införts i Gallien gick han sig mot Rhen där han inväntade germanerna för att slå tillbaka dem. Därefter for han vidare in i usipeternas land och passerade batavernas ö innan han marscherade vidare längs floden till sugambreernas land. Där ödelade han en stor del av landet. Han seglade nedströms för Rhen till oceanen, vann över friserna på sin sida, korsade sjön och invaderade chaucernas land. På denna plats hamnade han i fara sedan hans skepp lämnades högt och torrt då oceanen gick över till ebb. Han räddades av friserna vars soldater hade slagit följe med honom. De drog sig därefter tillbaka då vintern var kommen.

År 11 f.Kr.

Redan i början av våren for Drusus iväg från Rom, korsade Rhen och kuvade usipeterna. Han slog en bro över Lippe och invaderade sugambreernas land varefter han fortsatte in i cheruscernas land ända fram till floder Weser. Det var möjligt eftersom sugambreerna, i vrede mot chatterna vilken var den enda stam som inte hade anslutit sig i en allians med dem, hade samlat alla sina styrkor och anfallit dem. Därför var det möjligt för Drusus att obemärkt korsa deras land. Han skulle ha gått över Weser också om han inte hade haft för lite proviant med sig. Han beslöt att återvända till fredligare trakter och räknade med att återtåget skulle bli farligt. Fienderna ansatte honom ständigt och jämn med bakhåll, och en gång slöt de honom inne i ett trångt pass där de kunde göra slut på hans armé. De skulle ha tillintetgjort dem, om de inte hade föraktat dem som om de redan var instängda och bara väntade på dödsstöten. Romarna slöt sig tätt tillsammans medan germanerna kom i oordning. Detta medförde att de inte längre blev så stöddiga, och att situationen bara ledde till obetydliga obehag för hans trupper då fienden befann sig på avstånd och vägrade att komma närmare. Följaktligen kände Drusus förakt för dem och reste en befästning emot dem där floderna LUPIA (Lippe) och ALISO (Alme; vid Paderborn) möts, men också hos chatterna vid floden Rhens strand. För dessa succéer triumferade han i ära och fick tillstånd att rida in i Rom på hästryggen.

År 10 f.Kr.

Chatterna blev ansatta och kuvade av Drusus, och de hade förenat sig med sugambrenna sedan de övergett sitt eget land som romarna tilldelat dem att bo i. Under tiden befann sig kejsar Augustus i LUGDUNENSIS (Lyon) en stor del av tiden för att hålla ett vakande öga på händelserna i Germanien.

År 9 f.Kr.

Drusus invaderade chatternas land och fortsatte ända fram till suebernas land, där han med svårighet lyckades erövra territoriet och slå de styrkor som attackerade honom men bara efter betydande blodspillan. Därifrån gick han vidare till cherusernas land, korsade VISURGIS (Weser) och fortsatte ända till ALBIS (Elbe). Floden Elbe börjar i de vandaliska bergen (nuv. Riesengebirge) och rinner ut i den norra oceanen. Han tänkte gå över floden men tvekade och satte upp trupper där innan han drog sig tillbaka. Orsaken var att en kvinna av övernaturlig storlek mötte honom och sade: "Vart hän, är du hastande, omättnlig Drusus? Det är inte ödesbestämt att du ska kasta dina blickar över alla dessa länder. Återvänd, ty slutet både för din möda och ditt liv är redan här." Drusus for genast därifrån och då han skyndade sig på sitt återtåg dog han på vägen innan de nådde fram till Rhen. Så snart Augustus fick besked om olyckan sände han genast iväg Tiberius till Drusus. Han kom fram medan Drusus ännu andades och då han dog lät Tiberius föra honom till Rom.

År 8 f.Kr.

Åter önskade Augustus bekämpa germanerna. Han sände Tiberius över Rhen för att bekriega dem. Alla, utom sugambrenna, hyste en fruktan som fick dem att gå med på fred. Men romarna vann inga områden denna gång heller. Orsaken var att Augustus inte ville gå med på fred om inte sugambrenna kuvades. För att vara säkra sände också sugambrenna budbärare, men dessa var så långt ifrån en uppgörelse med romarna att de fördärvade alla försök till en uppgörelse. Augustus lät då fångsla dem och placerade ut dem i olika städer, där de blev så fullständigt bedrövade att valde att ta sina egna liv. Sugambrenna var därefter stillsamma under en tid, men senare skulle de ge igen för den oförrätt romarna visat dem.

År 7-1 f.Kr.

En del oroligheter blossade upp i Germanien (år 7 f.Kr.), vilket föranledde Tiberius att åter se över situationen. Men under de efterföljande åren hände ingen nämnvärt.

År 1 (e.Kr.)

Under året inträffade ett utfall från Germanien. Orsaken var att Domitius som regerade över distriktet längs ISTER (övre Donau) tidigare hade tagit hand om hermundurerna som av obekant anledning hade lämnat sitt land och som av Domitius erhöll ett nytt område i markomannernas territorie. Därefter hade han korsat Elbe utan att möta något motstånd och hade upprättat en fredlig allians med dem som bodde på andra sidan. Ett altare till Augustus uppsattes också vid flodens strand. Hans högkvarter hade just flyttats till Rhen och han önskade säkra återvägen för cheruscer i landsflykt som bemödat sig att förmå andra germanerna att på samma sätt hysa ett förakt för romarna. Detta var omfattningen av hans operationer detta år. På grund av perserkriget fanns inte mer utrymme att bekriega germanerna just då.

År 4

Senare, då det germanska kriget bröt ut och då Augustus på grund av ålder och sjukdom inte kunde leda kriget, sändes Tiberius emot dem.

År 5

Den romerska livvakten bestod av tiotusen man uppdelade i tio avdelningar. Vaktstyrkan för staden (Rom) var sextusen man stark och uppdelad i fyra avdelningar. Där fanns också främmande ryttare, vilka kallades bataver efter den ö i Batavia som ligger i Rhen, eftersom bataverna är utmärkta ryttare.

År 6

Under detta år utsändes flera expeditioner mot germanerna, speciellt en under ledning av Tiberius. Han ryckte fram till floden Weser och senare även till Elbe. Men inget anmärkningsvärt är rapporterat från detta krigståg. En vapenvila och fred slöts.

År 9

Germanerna hade långsamt börjat anamma romerska sedvänjor. De höll marknader och träffades under fredliga omständigheter. Men när Quintilius Varus blev guvernör över provinsen Germania beslöt att påskynda dessa förändringar. Han utfärdade order som om de redan var slavar under Romarriket. Germanerna gick inte ut i öppen revolt då de såg det stora antalet trupper i närheten av Rhen och ännu fler intill deras egna gränser. Istället utstod de allt som Varus tyngde dem med och lyckades locka honom långt från Rhen och in i cherusernas land förbi Weser. Där uppträdde de vänskapligt och fick honom att tro att de skulle kunna leva i underkastelse utan närvaron av romerska soldater. Följden blev att han inte höll ihop sina legioner vilket var regel i krigiska länder, utan fördelade dem mellan

hjälplösa områden vilka frågade efter dem för att få skydd av speciella platser, arrestera tjuvar eller för att eskortera provianttransporterna. Bland dem som ledde konspirationen fanns Armenius och Segimerus som blev Varus konstanta följeslagare och som ofta delade måltiderna med honom. Han kände sig förtrolig med dem och förväntade sig inget svek. Därför vägrade han att tro på dem som fruktade att något var på gång och struntade i råden att vara på sin vakt. Dessa menade han bara ville förtala hans vänner. När resningen kom igång började den i utkanten av området. Detta för att få Varus att marschera iväg och därigenom bli lättare att övermanna då han trodde att han skulle korsa ett land med vänligt sinnade människor. Han valde att inte vara på sin vakt för säkerhets skull och plötsligt vände sig alla germanerna emot honom på en och samma gång. Detta var vad som hände. De eskorterade honom ett stycke på väg men bad sedan om att få lämna honom för en stund eftersom de ville samla ihop sina styrkor varefter de genast skulle återvända till hans hjälp. Ett stycke därifrån mötte de sina styrkor vilka redan var hopsamlade. Varje avdelning hade redan dräpt de soldater de begärt skulle komma för deras beskydd. Nu väntade Varus. I mitten av skogen överfölls han på en plats som var nästan oframkomlig. Där förbyttes deras vänskap till fiendskap och germanerna gav upphov till en förskräcklig ödeläggelse. Bergen hade en ogästvänlig terräng och var uppbruten av raviner, och träden växte tätt och var höga. Här hade romarna, redan före germanernas överfall, haft det svårt och de tvingades fälla träd och bygga en väg samt anlägga tillfälliga broar på platser som krävde det. De hade många vagnar med sig och många lastdjur som om det vore fred. Därtill många kvinnor och barn och en stor uppsättning tjänare följde dem, vilket ytterligare var en orsak varför de borde ha tagit sig fram i samlad grupp. Medan de gick kom ett kraftigt regn och en stark vind som skilde dem åt ännu mer. Marken blev hal och gytjig och gjorde vandringen opålitlig för dem. Topparna på träden knäcktes och föll ner och skapade stor oreda. Då romarna befann sig i dessa svårigheter omringades de plötsligt av germanerna som kom från alla håll på en gång eftersom de var väl förtrogna med stigarna. Först ansatte de dem på avstånd med en skur av pilar och spjut. Därefter, då ingen skyddade sig själv och många var sårade, ryckte de fram allt närmare. För romarna var inte uppdelade i någon speciell ordning utan soldater, vagnar och de obeväpnade var starkt uppblandade med varandra. Oförmögna att bilda ett egentligt försvar hamnade de i ett läge där de alltid var färre än angräparna. De led fruktansvärt och kunde inte åstadkomma något ordentligt motstånd. De kämpa-

de där de stod sedan de försökt nå fram till passande lägen i terrängen, då detta var möjligt i de skogsbeklädda bergen, och efterhand brände de eller förstörde de vagnar och allt annat som inte var absolut nödvändiga för dem. Dagen efter kunde de samla sina styrkor och upprätta en bättre ordning, och de nådde också fram till en öppen terräng men inte utan att lida en del förluster. Härifrån störtade de sig på nytt in i skogen där de skyddade sig mot sina angräpare, men då de gjorde så led de mycket stora förluster. För sedan de hade upprättat sina linjer i det närbelägna området, i avsikt att låta kavalleri och fotsoldater rusa ner mot fienden tillsammans, kolliderade de med varandra eller med träden. Ännu under den fjärde dagen avancerade de framåt, och åter igen kom ett kraftigt regn följt av en stark vind som hindrade dem att fortsätta framåt. Det minskade också deras slagfärdighet eftersom de inte kunde använda sina pilbågar eller spjut med någon större framgång. Inte heller sina sköldar vilka var alldeles genomblöta. Deras motståndare däremot, som vanligen var lätt beväpnade och hade möjligheten att röra sig fritt både framåt och bakåt, led mindre av ovädret. Därtill växte fiendernas styrkor kraftigt i storlek då de som från början hade vacklat nu anslöt sig i hopp om att få vara med och dela bytet. Deras antal gjorde att de lättare kunde röra sig runt och fälla romarna vars led började tunnas ut sedan många hade stupat redan under de föregående striderna. Därför fruktade Varus och de andra högt uppsatta officerarna att de antingen skulle bli tillfångatagna levande eller dräpta av sina värsta fiender. Detta fick dem att göra det som ännu inte var omöjligt, nämligen att ta sina egna liv. När denna nyhet spreds gav alla upp sitt försvar. Några följde sina ledares exempel och andra slängde sina vapen och erbjöd vem som så önskade att ta deras liv eftersom det var en omöjlighet att fly. Alla män och hästar högg ner.

Germanerna ockuperade alla de romerska befästningarna utom en och detta försenade dem så mycket att de inte gick över Rhen och invaderade Gallien. De lyckades inte erövra lägret eftersom de inte förstod hur man belägrade en sådan plats och därför att romarna anställt ett stort antal bågskytter som fortlöpande drev dem tillbaka och fällde många av dem. Senare fick de besked om att romarna hade posterat en vaktstyrka vid Rhen och att Tiberius var på väg med en stor härstyrka. Därför återvände många av germanerna från fortet, och även de som var mer avskilda drog sig tillbaka på ett betryggande avstånd. Detta för att inte bli träffade i något plötsligt anfall. De höll uppsikt på vägarna i hopp om att kunna erövra någon svagare del i provianttåget. Romarna inne i fortet, som från början hade mycket

proviant, stannade där de var och väntade på understöd. Men när ingen kom till deras hjälp och då de började bli hårt pressade av hunger väntade de på en stormig natt då de kunde ta sig ut. Antalet beväpnade soldater var få, medan de obehäpnade var många. De lyckades ta sig förbi fiendernas första och andra vaktpost men när de nådde den tredje blev de upptäckta. Orsaken var att kvinnorna och barnen var trötta och rädda, därtill var det mörkt och kallt, och de började ropa efter krigarna att komma tillbaka. De skulle alla ha blivit slagna eller tillfångatagna om inte germanerna var upptagna med att ta hand om allt det plundrade. Det erbjöd en möjlighet för de flesta att nå ett betryggande avstånd från dem. På så sätt lyckades de komma undan och rädda sig. Några av fångarna kom med tiden att lösas ut av sina anhöriga och återfick därigenom sin frihet och återvände hem.

Augustus blev bestört då han fick höra om den katastrof som drabbat Varus. Inte bara för att så många soldater dött utan av fruktan för att den germanska och galliska provinsen nu hotades och till och med fanns en risk att de skulle marschera mot Italien och staden Rom. I hast sände han förstärkningar till Tiberius som då befann sig i provinsen Germanien.

I staden Rom fanns många kelter och germaner. En del av dem tjänade i pretorianska gardet och andra var där av andra skäl. Han fruktade att dessa skulle börja en revolt och genast sände han iväg de som ingick i livvakten till särskilda öar och beordrade alla de övriga som var obehäpnade att lämna staden. Först senare då han hörde att några av soldaterna räddats och att germanerna inte hade gått över Rhen sansade han sig.

År 10

Tiberius ansåg inte att det var lämpligt att gå över Rhen. Istället höll de uppsikt för att se så att inte germanerna gick över floden. Då de visste att han fanns där och väntade på dem valde de att inte gå över.

År 11

Detta år gick Tiberius och Germanicus över Rhen. De vann inget slag eftersom germanerna inte ville gå i strid med dem. Inte heller gav de sig på någon av stammarna. För av fruktan att förlora segern och åstadkomma en ny katastrof höll de sig nära Rhen. Här stannade de till slutet av hösten och på Augustus födelsedag höll de en kapplöpning som arrangerades av centurionerna. Därefter återvände de.

År 17

Germanicus förvärvade ett anseende genom sin kampanj mot germanerna, och tågade ända bort till oceanen. Här slog han fienderna, och hop-samlade och begravde benen tillhörande Varus armé. Han återvann också de militära standaren.

År 39

Gaius (kejsar Caligula) for till Gallien eftersom de krigiska germanerna hade förorsakat besvär. Då han nådde fram gjorde han inte fienden någon skada. I verkligheten for han bara strax bortom Rhen innan han återvände.

År 41

Kejsar Gaius dog detta år. Statyer och bilder av honom togs ner, för folket i allmänhet mindes allt de fått utstå. Alla soldaterna i den germanska truppen började bråka och gräla, och det slutade med en del blodspillan.

Under detta år kuvades chatterna av Sulpicius Galba, och Publius Gabinius erövrade caucherna (=chauser) och lyckades återerövra en militär örn, den enda som fortfarande var kvar hos fienden efter Varus katastrof. Tack vare utgången av dessa båda expeditioner fick Claudius den välmeriterade titeln imperator.

Sabinus var prefect över den germanska livvakten i kejsar Gaius (Caligulas) tid.

År 43

Plautius beslöt att sända styrkor till Britannien och förhärja dem med krig. De kom oväntat och mötte inget motstånd. När britterna väl samlat sina styrkor gömde de sig i skogarna och kärren. Romarna avancerade till en flod. Invånarna trodde inte att romarna kunde ta sig över om de inte hade en bro. Därför uppträdde de som de ville på den andra stranden utan att oroas. Men Plautius sände över en avdelning germaner som var skickliga nog att simmande ta sig igenom virvlande strömmar trots att de var fullt beväpnade. Dessa föll oväntat över fiender men istället för att skjuta någon av männen lät de såra hästarna som drog vagnarna. I den förvirring som följde kunde inte deras främsta krigare rädda sig själva. Plautius sände därefter över Flavius Vespasianus (sedermera kejsare) tillika med hans bror Sabinus. Så snart de också tagit sig över floden överraskade de fienden och slog ett stort antal. De överlevande flydde inte utan samlade sig på nytt dagen efter. Striden fortsatte tills Gnaeus Hosidius Geta genom ett beklagligt missförstånd blev tillfångatagen. Då retirerade briter och tog sig snabbt över Themsen eftersom de visste var vadstäl-lena fanns. Romarna däremot kände inte till dessa

ställen så de sände över germanerna på nytt. En del andra tog sig fram till en bro som fanns ett stycke uppströms. De överföll britterna från olika håll och fällde många. Därefter stannade romarna upp i sin framryckning för att invänta kejsarens ankomst.

År 47

Gnaeus Domitius Corbulo kommenderades till Germanien och han ansatte bland annat caucherna (=chauser). Väl inne i fienderna land blev han återkallad av Claudius, för kejsaren som kände till hans popularitet och disciplinen i hans armé ville inte att han skulle bli starkare. Av ren avundsjuka tvingades han återvända. Åter insattes han över armén i Germanien och denna gång lät han gräva en kanal hela vägen från Rhen till Maas, en sträcka på omkring tjugotre milier (c:a 35 km).

År 69

Sabinus med flera ansatte palatset och hade för avsikt att tvinga Vitellius att abdikera, men då de mötte den germanska vaktstyrkan tvingades de fly upp till Capitolium. Då de anlände dit sände de bud till Domitianus, Vespasianus son, och byggde upp sitt försvar. Nästa dag då angriparna ansatte dem, försvarade de sig och drev bort dem. Delar av Capitolium sattes i brand och med elden i ryggen tvingades de ut. Då möttes de av Vitellius styrkor som dödade många av dem, varefter de plundrade templet och brände ner såväl templet som andra byggnader. Sabinus och Atticus tillfångatogs och fördes till Vitellius.

År 83

Kejsar Domitianus for till Gallien och plundrade en del av stammarna på andra sidan Rhen.

År 89 (?)

Domitianus önskade vedergälla quaderna och markomannerna eftersom de inte hade stött honom i kriget mot dacierna. Han kom till Pannonien i avsikt att starta ett krig mot dem, och han lät döda den andra gruppen av sändemän som de skickat för att försöka upprätta fred.

Denna kejsare tog åt sig äran för egen så fort något bra uträttades men i motgångar beskyllde han sina närmaste män. Han slogs av markomannerna och tvingades fly.

År 90 (?)

Chariomerus, cheruscernas kung, hade fördrivits från sitt kungarike av chatterna på grund av sin vänskap med romarna. Till att börja med lyckades han samla en del anhängare och fick framgång i sina

försök att återvända, men senare fälldes han av dessa män då han skickade gisslan till romarna.

År 91-92

Norr om Moesia hade lygierna hamnat i krig med sueberna och skickad sändemän till kejsar Domitianus och bad om hjälp. De fick en härstyrka som inte var stor till antalet, bara hundra man, med de var starka i sin slagkraft. Sueberna nonchalerade denna hjälp och i följe med iazygerna förberedde de sig på att gå över floder ISTER (övre Donau). Masyus, semnonernas kung, och Ganna, en jungfru som var prästinna i Germanien, hade efterträtt Veleda. De kom till kejsar Domitianus och sedan de mottagit heder av honom återvände de hem.

År 121

Hadrianus var kejsare och så väl hade han låtit träna sina styrkor att batavernas kavalleri, så som de kallas, simmade över floden ISTER (övre Donau) fullt beväpnade. Då germanerna såg detta blev de skräckslagna för romarna, och vände sin uppmärksamhet till sina egna angelägenheter.

År 166 (?)

Marcus Aurelius, kejsaren, använde en stor del av sin tid till att bekämpa folken vid floden ISTER, både iazyger och markomanner. Sex tusen langobarder och obeer gick över Ister, men de möttes av både kavalleri och fotsoldater varvid de valde ut Ballomarius, markomannernas kung, och tio andra, en för varje folk. De begav sig till Iallius Bassus, Pannoniens guvernör och bad om fred, vilket de fick sedan de svurit eder. Därefter återvände de hem med sina folk.

Även många andra av de germanska folken på andra sidan Rhen, avancerade så långt som till Italien och åstadkom stor förödelse bland det romerska folket. De attackerades av kejsar Marcus Aurelius som överlät dem åt sina befälhavare Pompeianus och Pertinax, som sedermera själv blev kejsare och här gjorde en storslagen insats. Bland alla de slagna germanerna fann man även döda kvinnokroppar vilka hade klätt sig i stridskläder.

År 169-170

Marcus Aurelius stannade i Pannonien för att ge audiens åt de främmande folkens sändebud, för många kom till honom även vid denna tid. Några av dem, under ledning av Battarius, en tolv år gammal pojke, utlovade en allians. De tog emot en gåva av pengar och lyckades tygla Tarbus, en närboende hövding som hade kommit till Dacia och krävde pengar och som inlät sig i strider om han inte fick det. Andra folk, som quaderna, bad om

fred vilket gavs dem, både i hopp om att detta skulle avskilja dem från markomannerna och för att de gav honom en stor mängd hästar och boskap samt lovade att överlämna alla desertörer och krigsfångar. Först skulle de utlämna tretton tusen och sedan alla de övriga. Rätten att besöka marknaderna där- emot, blev de inte beviljade. Detta av fruktan för att iazygerna och markomannerna, till vilka quaderna svurit att ej ta emot dem eller ens låta dem få passera deras land, skulle beblanda sig med dem och bli tagna som quader, skulle rekognoscera de romerska positionerna och förvärva provisioner.

Förutom dem kom även många andra sändebud, en del från folkstammar och andra från riken, och de erbjöd att överlämna sig. En del av dem sändes ut i skilda fälttåg, liksom de krigsfångar och desertörer som var passande för tjänstgöring. Andra erhö- ll mark i Dacia, Pannonia, Moesia, den germanska provinsen och i självaste Italien. En del av dem som bosatte sig vid Ravenna gjorde uppror och de lyckades även för en tid få kontroll över staden, och av denna orsak ville inte Marcus Aurelius åter igen föra någon av dessa främlingar till Italien. Istället fördömde han även alla dem som hade kommit dit tidigare.

År (171-) 172

Markomannerna mötte romarna och slog Marcus Vindex, prefekten, men kejsar Marcus Aurelius mötte dem och slog dem varefter han tog sig namnet Germanicus.

År 172-173 (?)

Quaderna hade stridit ihop med iazygerna både vid denna stund och tidigare, varför Marcus Aurelius inte litade på dem. Quaderna hade dessutom mottagit alla markomanner som flytt sedan de blivit hårt pressade medan deras folk ännu befann sig i krig med romarna. Därtill hade inte quaderna uppfyllt alla sina löften, då de bland annat inte hade frigivit alla krigsfångar förutom några få som de varken hade kunna sälja eller kunnat tilldela något arbete. Om de som släpptes var i god kondition kvarhölls i gengäld deras nära släktingar i avsikt att männen inom kort förmodades desertera igen och självmant återvända till de sina. Dessutom fördrev quaderna sin kung Furtius och insatte på eget bevåg Ariogaesus i hans ställe. Som en följd av detta vägrade kejsaren betrakta honom som den rättmätige kungen eller att förnya freden med dem, tills de lovade att frige femtio tusen krigsfångar. Emot denna Ariogaesus var kejsar Marcus så bitter att han utlovade en belöning på tusen guldstycken åt den som infångade honom levande, eller fem hundra åt den som kunde visa upp hans avhuggna huvud. Något

liknande hade kejsaren aldrig gjort då han vanligen var mycket human mot sina fiender.

År 174

Slutligen lyckades kejsar Marcus Aurelius kuva markomannerna och iazygerna efter flera hårda strider och farligheter. Ett stort krig mot quaderna och endast med hjälp av en enastående tur förmådde han vinna över dem. Romarnas befann sig i största nöd sedan quaderna hade omringat dem och de gjorde sitt bästa för att försvara sig med sina sköldar. Då avbröt quaderna striden eftersom romarna var lätta att kuva och fånga då de led så outhärdligt av hetta och törst att de varken förmådde strida eller ens försvara sig. Quaderna var långt fler till antalet och inväntade den rätta stunden då plötsligt stora moln hopade sig på himlen och medförde ett våldsamt regn. Tack vare detta återvann romarna sina krafter och kunde ta sig ur den svåra situationen med livet i behåll.

År 175 (?)

När markomannerna skickade sändebud till kejsar Marcus, sedan de uppfyllt alla hans krav, fick de tillstånd att besätta hälften av den neutrala zonen som löpte längs gränsen, så att de kom blott 5 milier (=7,5 km) från floden ISTER, och han fastslog plats och dagar då de skulle hålla gemensam marknad och handel, samt utväxlade gisslan med dem. Däremot beviljades inte iazygerna samma ynnest trots att de återsänt hundra tusen krigsfångar, vilka återstod sedan många sålts, dött eller rymt. För att få ingå i en allians var de tvungna att uppsätta åtta tusen ryttare av vilka kejsaren sände fem tusen fem hundra till Britannien.

År 179-180

Quaderna och markomannerna skickade sändebud. De tjugo tusen soldater som var stationerade i forten ibland var och en av dessa folk ville inte tillåta dem att släppa ut sin boskap på bete eller bearbeta jorden eller någonting annat i hemlighet, men de beslagtogs många desertörer från dem och dessutom många romerska krigsfångar. Soldaterna hade det ganska gott och utsattes inte för några större prövningar, då de hade både bad och tillgång till livets alla nödvändigheter. Quaderna däremot var ovilliga att leva under dessa omständigheter och med den ständiga romerska övervakningen, varför de beslöt att utvandra till semnonernas land. Men Marcus Aurelius kände till deras planer och lät blockera vägarna ut ur landet för att hindra dem att ta sig därifrån. Detta visar att han inte eftertraktade att införliva landet, utan att kuva männen som bodde där.

År 180

Då markomannerna inte längre kunde föda sitt folk eftersom deras land ständigt hemsöktes och plundrades, skickade de två av sina hövdingar till kejsar Commodus för att begära hjälp. Även om kejsaren hade kunnat krossa dem, valde han att inlåta sig på en överenskommelse med dem, för han avskydde alla ansträngningar och ville inte lämna bekvämligheterna i staden. Han krävde, liksom sin fader, att de skulle utlämna alla desertörer och romerska krigsfångar som de tagit under mellantiden, samt att de årligen betalade en bestämd kvantitet sädeskorn, ett beslut som han dock senare befriade dem ifrån. Därtill krävde han såväl vapen som krigare av dem, tretton tusen från quaderna och ett mindre antal från markomannerna. I gengäld slapp de den årliga skatten. Förutom detta krävde han att de inte fick träffas i grupper och på spridda platser i sitt land, utan de skulle mötas en enda gång i månaden och på en enda plats där en romersk centurion var närvarande. Dessutom förbjöds de kriga mot iazygerna, burerna och vandilerna. På dessa villkor förmådde han få tillstånd en fred längs gränsen.

År 213

Antoninus (Caracalla), kejsaren, förde ett stort fälttåg mot alemannerna, och varhelst han såg en behaglig plats utropade han "Där, låt ett fort bli uppbyggt", eller "Där, låt en stad få bli anlagd". Och han gav dessa platser namn uppkallade efter honom själv. Av flera skäl blev han föraktad och det folk han kom för att hjälpa blev hans bittraste fiender. Han lät sammankalla deras män i vapenför ålder i sken av att de skulle få tjäna som legosoldater. Men på en given signal, när han själv lyfte sin sköld, blev de omringade och nedhuggna. Därefter sände han ut kavalleriet för att fångsla alla de övriga.

Han utkämpade också ett krig mot cenner, ett germanskt folk. Deras krigare sägs ha angripit romarna med den värsta häftighet, där de till och med använde tänderna för att få loss de kastvapen som osroënerna sårade dem med, så att de kunde ha sina händer fria och slå sina fiender utan uppehåll. Hur som helst, accepterade även dessa att låta romarna få återvända till provinsen Germania mot en stor summa pengar. En del av de kvinnor som romarna fångat tillfrågades av Antoninus om de ville bli sålda eller dräpta, och de svarade det sistnämnda. Då de sändes iväg för att bli sålda dödade dem sig själva och en del dräpte även sina barn.

Även många av folken som bodde nära Oceanen (=Nordsjön) och nära floden Elbes mynning skickade sändebud till honom och bad om hans vänskap, även om deras egentliga avsikt var att få pengar.

Detta framgick tydligt när många av dem angrep honom trots att han hade gjort allt de önskat och bett om. Genast gjordes överenskommelser mellan dem, eftersom dessa folk var slavar under guldets makt. Det guld han gav dem var genuint och äkta, men det mynt av guld och silver han gav romarna var uppblandat.

År 215

Fiendskap uppstod mellan vandiler och markomanner, vilka tidigare hade varit vänner, och för detta tog Antoninus åt sig äran, liksom avrättningen av Gaiobomarus, quadernas kung. En annan av kungens närmaste män, som anklagats på samma grunder, hade hängt sig själv innan han straffades. Antoninus överlämnade kroppen till hans folk så att de själva kunde såra den. Detta för att de skulle kunna säga att han blev dräpt och avrättad istället för att han själv tog sitt liv, något som dessa folk ser som en handling av största vanära.

* * *

Germanska folk: cimbrer, sueber, sugambrer, usipeter, tencenter, bataver, friser, chauser, cheruscer, chatter, hermundurer, markomanner, quader, semnoner, langobarder, obeer, vandiler, alemanner, cenner.

Germanska personer: Armenius, Segimerus; Chariomerus (cheruscernas kung); Masyus (semnonernas kung); Ganna (prästinna); Veleda; Ballomarius (markomannernas kung); Battarius (12-årig ledare); Tarbus (hövding); Furtius (quadisk kung), Ariogaesus (quadisk kung); Gaiobomarus (quadisk kung).

* * *

AELIUS SPARTIANUS et al

AELIUS SPARTIANUS,
JULIUS CAPITOLINUS,
VULCACIUS GALLICANUS,
AELIUS LAMPRIDIUS,
TREBELLIIUS POLLIO &
FLAVIUS VOPISCUS av Syracusa

Scriptores Historiae Augustae

Nedtecknad c:a år 285-300

kejsare (år 117-284)

Hadrianus
Aelius
Antoninus Pius
Marcus Aurelius Antoninus
Lucius Verus
Avidius Cassius
Commodus
Pertinax
Didius Julianus
Severus
Pescennius Niger
Clodius Albinus
Antoninus Caracalla
Antoninus Geta
Opellius Macrinus
Antoninus Diadumenianus
Antoninus Elagabalus
Severus Alexander
de två Maximinus
de tre Gordianus
Maximus & Balbinus
de två Valerianus
de två Gallienus
de trettio tronpretendenterna
den gudomliga Claudius
den gudomliga Aurelianus
Tacitus
Probus
Firmus, Saturninus, Proculus
& Bonosus
Carus, Carinus

författare

Aelius Spartianus
Aelius Spartianus
Julius Capitolinus
Julius Capitolinus
Julius Capitolinus
Vulcacius Gallicanus
Aelius Lampridius
Julius Capitolinus
Aelius Spartianus
Aelius Spartianus
Aelius Spartianus
Julius Capitolinus
Aelius Spartianus
Aelius Spartianus
Julius Capitolinus
Aelius Lampridius
Aelius Lampridius
Aelius Lampridius
Julius Capitolinus
Julius Capitolinus
Julius Capitolinus
Trebellius Pollio
Trebellius Pollio
Trebellius Pollio
Trebellius Pollio
Flavius Vopiscus av S.
Flavius Vopiscus av S.
Flavius Vopiscus av S.
Flavius Vopiscus av S.
Flavius Vopiscus av S.

c:a år 140-145

Antoninus Pius krossade germaner och dacier och många andra stammar, däribland de judar som revolterade. Även alanerna stoppade han från att bedriva raider.

år 162 (kejsar Marcus Aurelius Antoninus & Lucius Verus)

I Britannien var det överhängande fara för krig, och chatterna spred ut sig både i Germanien och Raetien. Mot chatterna sändes Aufidius Victorinus.

år 166

Medan kriget mot parterna ännu höll på bröt kriget ut mot marcomannerna efter att ha blivit uppskjutet under en längre tid av de diplomater som verkar där eftersom Rom först ville avsluta kriget i öster. Då kejsarens bror återvände efter fem års tjänst hävdade denne att det marcomanniska kriget krävde båda kejsarna. Så stor var förskräckelsen av det marcomanniska kriget att kejsar Marcus Aurelius sammankallade präster från alla håll och förrättade främmande religiösa ceremonier, och renade staden på alla sätt. Båda kejsarna for tillsammans till den germanska fronten för Marcus Aurelius ville inte att Lucius skulle fara dit själv. Då de kom till Aquileia fortsatte de över Alperna. Hela tiden var det Marcus Aurelius som lade upp planerna. Lucius avled år 169, varefter Marcus Aurelius blev ensam kejsare. Han företog ett lyckat krigståg mot germanerna och avslutade det marcomanniska kriget. Genom att krossa marcomannerna, sarmaterna, vandalerna och quaderna hade han fredat Pan-

nonien från övergrepp. Tillsammans med sin son Commodus höll han (år 176) ett triumftåg över sina segrar (sedan kriget mot sarmaterna avslutats år 175). Han hade besekrat marcomannerna då de försökte gå över Donau (år 172).

Då hände det att alla grannfolk vid gränsen till Illyricum, och även i Gallien, satte sig emot oss. Det var marcomanner, varistaer, hermundurer, quader, sveber, sarmater, lacringer och burer. Förutom dessa var även victualer, tillsammans med oser, besser, coboter, roxolaner, bastarnaer, alaner, peuciner och costobocer. Därtill fanns hot om krig även hos parterna och i Britannien. Genom sin styrka lyckades han segra över alla dessa våldsamma folk utom de marcomanner som flydde, och förde ett stort antal krigsfångar till Rom.

År 176

Commodus Antoninus blev upphöjd till kejsare tillsammans med sin fader Marcus Aurelius, och de gick därefter ut i det germanska kriget.

omkr. år 160 ? (sedemera kejsar Pertinax, år 193)
Pertinax sattes en tid över den germanska flottan (vid Rhen; innan han blev kejsare). Hans moder följde honom hela vägen till Germanien, och där dog hon. Hennes grav sägs fortfarande vara kvar.

omkr. år 170-180 (sedemera kejsar Didius Julianus, år 193)

Didius Julianus tjänstgjorde bl.a. i Belgium höll tillbaka chaucerna då de försökte ta sig över gränsen. Han erhöll också segern i ett slag mot chatterna.

år 222-235

Severus Alexander, kejsaren, önskade dra ut i ett krigståg mot germanerna (år 234?) sedan Gallien hade känt av deras plundringståg. Senaten och arméerna stod på hans sida. Huvudsakligen tog han med sig trupper från länderna i öst, bl.a. parter, därför att inga andra stridsmän var så bra mot germanerna som de lätta bågskyttarna. Men planerna gick om intet då han mördades av några sammansvurna romerska soldater.

ANM. På mynt från 235 ses han gå över Rhen på en bro byggd av båtar.

år 235-237

Maximinus utropades till kejsare. Med Alexanders samlade styrkor gick han mot Germanien. Redan hade en grupp konspiratörer planlagt att

mörda honom i en plan som gick ut på att de skulle riva upp bron bakom sig då de korsat Rhen och gått in i Germanien varefter de skulle omringa kejsaren och dräpa honom. Men kejsaren var vaksam, tränade dagligen sina trupper och gav själv instruktioner i krigskonster. För att motverka alla tänkbara revolter eller hämndaktioner efter hans dråp på sin föregångare kejsar Alexander, avrättades omedelbart alla misstänkta konspiratörer utan rättegång eller försvar. Inte ens då han låtit avrätta fyratusen man var han belåten.

Han korsade Rhen och tågade närmare femtio milier (=75 km) in i fiendeland, brände byar, drev iväg boskap, berikade sina soldater, slog ett flertal germaner, och tog en stor mängd till fånga. Kejsaren gjorde mycket på egen hand ända fram till den sista striden som stod ute i sumpmarkerna. Hade inte alla de andra germanerna flytt ut i skogarna och sumpmarkerna skulle Maximinus ha lagt denna del av Germanien under sig.

Under den kommande tiden kom det att stå många slag i denna region, och varje gång utgick kejsaren med seger och tog många fångar till dess en fred slöts.

år 238

När kejsar Maximinus var dräpt och hans huvud fördes till Rom red Maximus dit från Ravenna med sin germanska styrka och gjorde anspråk på kejsartiteln. Men innan året var slut hade också han fallit.

Han var en man av enklare börd som stigit snabbt i graderna. Sedan han slagit sarmaterna i Illyricum sändes han till Germania där hans strider lyckades väl på andra sidan Rhen.

Året som kejsare delade han titeln med Balbinus. Missnöjet fick soldaterna att söka efter ett tillfälle att dräpa de båda kejsarna, vilket var svårt då de hade germanska livvakter som växte oroande för varje dag. Slutligen fann de sitt tillfälle under ett skådespel då soldater och många av palatsets tjänare var upptagna och då kejsarna var ensamma med sin germanska vaktstyrka. De attackerade Maximus som lyckades hålla stånd och som genast sände bud till Balbinus i den andra delen av palatset att han skulle sända vaktstyrkan till hans hjälp. Men Balbinus trodde att Maximus försökte få kontroll över livvakten i avsikt att dräpa honom och bli ensam kejsare, varför sol-

daterna inom kort ryckte fram i palatset och tillfångatog dem. De fördes ut ur palatset och vidare ut från staden, men innan de hunnit så långt förföljdes de av den germanska livvakten som ville skydda dem, vilket medförde att soldaterna dräpte dem båda och lämnade dem mitt på vägen där de föll.

år 253-254

Ett stort antal goter invaderade Trakien och plundrade Makedonien samt härjade i Thessalonika.

år 262

Ett stort slag utkämpades i Achaea under Marcianus ledarskap, men segern gick till goterna som översvämmade regionen. Skyterna vilka var allierade med goterna förhärjade Asien och plundrade och brände Artemis berömda tempel i Ephesus (år 263), som är känt i alla riken och länder.

omkr. 265

De inre romerska striderna blossade åter upp. Kejsar Gallienus vände sig mot Postumus som hade en stor härstyrka till häst bestående av kelter och franker. Efter ett flertal strider med olika utgångar vann Gallienus till slut. De avväpnade soldaterna hos motståndarna omringade och nedgjordes till sista man, trots hans löften att så inte skulle ske.

Postumus hade under sina sju år vid germanska gränsen låtit bygga några befästa läger inne på germanernas område, men sedan han dräpts skövlades de av germanerna. Lollianus lät då återuppbygga dem.

år 266-267

Skyterna byggde skepp och lade under sig trakten kring Heraclea (=Benderegli, vid Bithynias norra kust) varefter de återvände till sitt land med byte. Somliga gick dock under i skeppsbrott eller i sjöstrider.

år 267

Skyterna (*anm.*=erulerna) seglade vidare tvärs över Svarta havet (*anm.* med 500 skepp) och nådde Donau där de vida förhärjade det romerska landet. Kejsar Gallienus gav då byzantinerna Cleodamus och Athenaeus i uppdrag att reparera och befästa städerna. Nära Svarta havet möttes härstyrkorna och där vann byzantinerna över skyterna. Goterna blev också tillbakadrivna i ett sjöslag under ledning av general Venerianus emedan han själv stupade. Inom kort återvände

goterna och härjade i trakten av Cyzicus och Asien samt överallt kring Achaea, men slogs slutligen tillbaka av atenarna. Under deras återtåg rövade de kring Epidus, Makedonien och Boetia.

Kejsar Gallienus mötte goterna medan de skövlade bygderna i Illyricum och då han kom åt lät han döda ett stort antal av dem. Skyterna lät bygga barrikader av vagnar för att underlätta flykten tillbaka över berget Gessaces. Då lät Marcianus starta krig mot alla skyter men med varierad framgång.

Saloninus var en av tronpretendenterna under kejsar Gallienus tid, vars moder Salonina kejsaren älskade till vanvett. Han älskade också Pipara, dotter till en germansk (*anm.* troligen marcomannisk) kung. Och av denna anledning lät kejsaren tillsammans med folket omkring sig färga håret gult.

år 268-270

Claudius, kejsaren, var upptagen av kriget mot goterna och lyckades avsluta det av egen kraft.

ANM. Han vann en stor seger över alamannerna vid sjön Garda i Italien år 268.

De goter som undkom då Marcianus tuktrade dem och de som Claudius hade hindrat att tränga fram, eggade alla närbesläktade stammar i hopp om att vinna ett stort romerskt byte. Till slut bröt de in i på romerskt territorium och hemsökte många distrikt. Där var flera skytiska stammar, samt peuciner, greuthunger, austrogothar, tervingar, visar, gepeder, och därtill kelter och erulerna. Dessa utgjorde tre hundra tjugo tusen väpnade män. Läger man till detta antal även deras slavar och familjer samt de som följde med i vagnarna förstår man vilken ödeläggelse de medförde då de krävde föda och brände bygderna de besökte. Alla dessa slog Claudius trots kort om tid och få av dem lyckades återvända hem igen. Det utkämpades många slag och strider i Moesia och nära Marcianopolis (=Preslav i Bulgarien). Många led skeppsbrott, kungar blev slagna och högborna kvinnor av skilda stammar blev tagna till fånga, tills de romerska provinserna översållades av slavar och jordbrukare.

Men då den romerska segern var som störst döddes omkring två tusen soldater av några få barbarer som redan hade blivit besegrade. Följden blev att Claudius lät sända alla dem som

uppvisade en rebellisk anda i bojor till Rom för att användas till publika spektakel.

Många goter höll sig kvar i trakten av berget Hamimontum i Trakien. Vid samma tid försökte skyterna plundra på Kreta och Cypern men företaget misslyckades.

vintern 270-271

Aurelianus, kejsaren, bedrev krig med största kraft mot sveberna och sarmaterna och han vann en enastående seger. Men marcomannerna tillfogade honom en katastrof utan like innan han lyckades kuva dem. Men innan dess hann paniken sprida sig i Rom och man rådfrågade den Sibylliska boken som gav besked om de offer som skulle göras på de hotade vägarna för att stoppa fiendens frammarsch.

Kriget mot germanerna medförde att upproren i öster såg sin chans och blossade upp igen. På vägen dit avslutade Aurelianus flera stora strider av skilda slag. I Trakien och Illyrien slog han dem (=goter) som kom emot honom, och på andra sidan Donau slog han goternas ledare, Cannabas eller Cannabaudes, som han också kallades, och med honom fem tusen man.

I det stora triumftåg som Aurelianus senare höll i Rom uppvisades bland annat en vagn som drogs av fyra dragare och som sades ha tillhört goternas kung. Åtskilliga djur av främmande arter framfördes tillika med åtta hundra par av gladiatorer och fångarna från de utländska stammarna. Här var bland annat goter, alaner, roxolaner, sarmater, franker, sueber, vandaler och germaner - alla med sina händer bundna. Bland dem var också tio kvinnor som i manlig skrud hade kämpat tillsammans med goterna men som fångats sedan många andra fallit. Under de kommande dagarna gavs underhållning till befolkningen; teater spelades, kappkörning hölls på Cirkus, strider med vilddjur, gladiatorkamper och även ett sjöslag.

år 275

Tidigt i kejsar Tacitus regering kom rapporten att germaner hade gått över gränsen vid Rhen och att de hade erövrat städer som både var starka och rika.

år 276-282

Redan i början av kejsar Probus regering omvittnades att frankerna tagit sig igenom väglösa träskmarker. Probus arméer kämpade så tappert

och lyckosamt att de återtog sextio samhällen i Gallien tillsammans med germanernas byte. Probus slog omkring fyra hundra tusen som hemsökt stora delar av Gallien. De övriga drevs tillbaka och han lät bygga fästen bortom gränsen på deras jord och i dessa placerade han trupper. Han förmedlade också jordbruk, lagerhus, hem och andelar av spannmål för alla bortom Rhen, men bara för dem som var förlagda i garnisonen där. Under tiden fördes dagligen germanska huvuden till honom och för dem betalades en aureus styck. Han slutade inte slåss förrän nio ädlingar av skilda stammar kom för att falla på knä inför honom. Av dessa krävde han först gisslan, vilket de gav honom. Därefter krävde han spannmål och slutligen deras kor och deras får. Vidare krävde han av dem att inte använda sina svärd eftersom de kunde räkna med romerskt beskydd om de blev angripna, men detta visade sig inte var möjligt att upprätthålla förrän Germanien i sin helhet låg innanför den romerska gränsen.

Fyra hundra tusen fiender till romarna hade blivit slagna, sextontusen beväpnade män fördes till den romerska armén, sjuttio galliska städer hade befriats från germaner, och alla galliska provinser var befriade från fiender. Allt byte, och mer därtill, hade återvunnits.

Sedan Probus avslutat kriget mot perserna återvände han till Trakien där han upplät plats på romersk jord till hundra tusen bastarner vilka alla hade uppträtt lojalt. På samma vis hade han tagit emot många från andra stammar, som gepeder, greuthunger och vandaler, vilka alla bröt i trohet så snart Probus var upptagen med inre strider. De rövade var de kom åt då de landsteg från sina skepp och orsakade stor förödelse där de drog fram. Probus krossade dem till slut och bara ett mindre antal av dem vände hem igen.

Efter Probus stora segrar över germanerna lät han hålla ett triumftåg i Rom (år 281) som avslutades med kamp mot vilddjur på Cirkus där allt byte förstördes inför folket. Här fanns hundratal vildsvin, lejon, leoparder, björnar och hjortar tillsammans med tre hundra par av gladiatorer och bland dem många germaner och sarmater.

Proculus hade under Probus kejsartid gynnat och hjälpt gallerna, ty han krossade alemannerna - vilka då fortfarande kallades germaner - och detta utan lysande glorifiering då han aldrig var säker i striderna mot deras stråtrövarfasoner. Hur som helst tvingades han av Probus att fly till ett

avlägset land. Då han försökte bringa frankerna understöd, från vilka han sades härstamma, blev han slagen av Probus för frankerna själva förråd-
de honom. Hans ättlingar lever ännu i Albingau-
ni.

Då den romerska flottan vid Rhen brändes av germanerna fruktade Bonosus att han skulle få utstå bestraffning, och valde att hänga sig. Och det gav upphov till skämtet att det inte var en man som hängde där utan ett vinkanna.

Han efterlämnade två söner och sin hustru Hunila som var got till börden. Hon var en kvinna av oöverträffad ypperlighet och därtill av förnäm släkt även om hon var av gotisk börd. Kejsar Aurelianus hade givit henne till honom som hustru för att härigenom om möjligt få vetskap om goternas planer, då hon var av kunglig börd.

* * *

Germanska folk: chatter, marcomanner, vandaler, quader, varistaer, hermundurer, sveber, chaucer, goter, peuciner, greuthunger, austrogothar, tervingar, viser (=visigothar), gepeder, eruler, sueber, franker, vandaler, alamanner

Germanska personer: Cannabaudes (goternas kung), Proculus (frank och romersk tronpretendent), Hunila (dotter till gotisk kung, gift med Bonosus, romersk tronpretendent), Pipara (kungadotter, troligen marcoman)

* * *

HERODIANOS

Trovärdigheten i Herodianos skildring är förhållandevis låg.

(år 161-180)

Marcus Aurelius kände en oro för germanerna på andra sidan gränsen som han ännu inte hade kuvat. Han hade förmått en del av dem att ingå i en allians och andra hade han besekrat med sin militära styrka.

(år 209-212)

Geta besökte personligen floden Donaus stränder och vann som kejsare lojalitet och vänskap med germanerna norr om gränsen i så hög grad att han drog beridna krigarskaror till sig och skapade en speciell livvakt bestående av utvalda starka män med bästa tänkbara fysik. Han lät ta av sig sin romerska mantel och bar istället germanska kläder inklusive den överkappa de vanligen hade på sig, och broderade den med silver. Han brukade också bära en peruk med blont hår, omsorgsfullt ordnad i germansk stil. Utlänningarna beundrade och dyrkade honom. Så också soldaterna.

(8 april år 217)

Antoninus (=Caraculla), kejsaren, stannade vid ett tillfälle vid CARRHAE i Mesopotamien. Han lämnade lägret för att besöka Selenes tempel som var det viktigaste i denna region. Templet låg ett gott stycke från staden och för att inte bringa armén i oordning tog han bara med sig några få avdelningar av kavalleriet i avsikt att offra till gudinnan och sedan återvända. På resan dit tvingade hans mage honom att stanna upp för att utföra sina behov. Alla vände bort sina ansikten då han gick avsides tillsammans med sin närmaste följeslagare. Martialis iakttog hela händelsen och såg den ensamme kejsaren. Då rusade han emot honom och skylde på att han hade något viktigt att förtälja. Han kom över kejsaren när denne var i färd med att ta av sig vissa kläder och högg honom med en dolk som han hade gömd i handen. Stöten tog i axeln och han dog nästan omedelbart. Därefter slängde sig Martialis upp på en häst och gav sig iväg. Men

de germanska ryttarna, som var Antoninus favoriter och som tjänstgjorde som hans livvakt, stod inte lika långt bort som de andra och var de första som såg vad som hände. De satte av efter Martialis och fällde honom med sina spjut.

(år 234-235)

Budskapet nådde guvernören i Illyria att germaner marscherade över Rhen och Donau med stora styrkor, ödelade lägren vid floderna men också städer och byar. Deras närvaro hotade alla som bodde intill Italien i Illyria (=Noricum & Raetia).

Kejsar Alexander tvingades möta dem. En större del av armén placerades på den romerska sidan av floden Rhen medan de andra gick över. Floden fylldes med båtar som skulle utgöra bron för deras överfart. I armén ingick styrkor från östern vilka tränats för ett krig mot germanerna. Deras lätta beväpning passade utmärkt och deras bågskyttar hade lätt för att på långa avstånd träffa de storvuxna germanernas bara huvuden. Men kejsaren beslöt att sända ett fredsbud till germanerna och erbjuda dem att tillmötesgå alla deras krav och lät därtill meddela att han hade mycket pengar. Detta brukade slå väl in, då germaner alltid var villiga att hålla sig fredliga i utbyte mot guld. Soldaterna gillade inte detta och önskade hellre krig än fredsförhandlingar då de tyckte att kejsaren åter igen visade feghet, vilket de bekymrats av i krigen mot perserna. Därför planerade de att störta kejsar Alexander och istället utropa Maximinus som hans efterträdare, vilket också inträffade.

(år 235)

Maximinus försökte åstadkomma stora förändringar som kejsare, och ville införa ett förhärdat tyranneri. Allt fler vände sig emot honom och önskade se honom störtad. Kring en man vid namn Magnus samlades en skara som skulle genomföra dådet. I deras plan ingick att Maximinus som var en stor krigare skulle korsa Rhen, eftersom en sådan kampanj var det enda som gav honom den makt han eftersträvade, och

att skära av bron så snart kejsaren gått över. På så vis skulle han överlämnas åt fienden utan att kunna komma tillbaka. Men planen gick om intet då floden var för strid för att korsas. Problemen löstes dock och hela den väldiga armén gick över, och de var i det närmaste hela den romerska styrkan samt diverse hjälptrupper från skilda grannfolk. Hela armén hade samlats av kejsar Alexander men tränats av Maximinus. De avancerade djupt in i landet utan att möta något motstånd. Sädesfälten förstördes och husen plundrades och brändes ner. Germanerna flydde från de öppna fälten och gömde sig i skogarna och träskmarkerna. Det var främst i dessa trakter som sammanstötningar ägde rum, men även kejsaren deltog med stort mod i ett slag. Vid ett stort träskområde dit germanerna hade flytt valde romarna att följa efter dem. Maximinus tog ledningen uppå hästryggen och ledde sina styrkor, och dödade många fiender. Effekten av detta blev att allt fler romare önskade följa i hans spår ut i de sankt kärren. Många föll på båda sidor. Vattnet fylldes av kroppar och färgades rött av blod, och påminde om ett sjöslag. Efter denna strid återvände han och begav sig till ett vinterkvarter i Pannonien.

(år 238)

Maximinus hade i sin armé en stor avdelning av allierade germanska ryttare. Dessa intog en framskjuten ställning och skulle ta första stöten vid ett anfall, eftersom de ansågs vara modiga och kraftfulla kämpar i stridens inledning. Men när striden stod som hetast blev de oordnade och därför av mindre värde.

Vid ett tillfälle under de interna romerska striderna befann sig Maximinus med sina styrkor vid floden SONTIUS (nuv. Isonzo vid staden Gorizia). Härifrån fanns det ingen utväg sedan de romerska fienderna hade låtit riva den ståtliga och välbyggda stenbron. En del germaner var ovana med situationen och kastade sig ut i de strida strömmarna i tron att floden skulle vara lika lugn som de floder de har hemmavid. Dessa män red ut på sina hästar vilka var vana att simma men de sveptes bort och försvann.

De inbördes striderna slutade med att kejsar Maximinus dödades. En grupp ryttare förde hans huvud så fort de kunde därifrån. Alla städer de närmade sig öppnade sina portar och välkomnade dem, men de fortsatte tills de nådde kejsar Maximus som väntade på dem i Ravenna. Ett antal allierade germaner fanns vid hans sida.

(8/9 juli år 238)

En tid senare när kejsar Maximus skulle bege sig från AQUILEIA till Rom hade han den allierade germanska ryttarhären med sig, vilka var absolut lojala. Det var inte alla som gillade att de germanska styrkorna fanns vid kejsarens sida och att de bodde i Rom, i synnerhet inte soldaterna. Deras avsikt att vilja mörda kejsaren kom i dagen vid en stor festival då de under allt tumult inte längre kunde kontrollera sig utan rusade in i palatset. Därinne fanns de två kejsarna Maximus och Balbinus. Då Maximus hörde att angriparna kom för att döda honom kallade han till sig den germanska vakten som fanns i Rom, eftersom de var starka nog för att stoppa komplotten. Men Balbinus gick emot detta då han misstänkte att detta bara var ett trick som var riktat mot hans egen person, speciellt då germanerna var lojala mot just Maximus. Medan de grälade om detta bröt sig angriparna in sedan vaktstyrkan som var på plats övergivit sin post. De två kejsarna fångades varefter de kläddes av och släpades ut nakna från palatset för att bli förda ut ur staden till soldaternas läger. Där skulle man tortera dem för att förlänga deras plåga. När germanerna hörde dessa nyheter samlade de ihop sina vapen och rusade iväg för att hjälpa de båda männen, men så snart soldaterna hörde vad de hade i åtanke mördades kejsarna. Då germanerna hörde detta återvände de till sina egna kvarter.

* * *

Germanska folk: -

Germanska personer: -

* * *

N.N.

Excerpta Valesiana I (*Origo Constanini Imperatoris*)

år 324

Et inbördeskrig rasade mellan kejsarna Licinius och Konstantin. Licinius flydde till BYZANTIUM (nuv. Istanbul) och medan hans utspridda skaror ännu var på väg mot staden stängde han stadspportarna. Här kände han sig säker mot en attack från havet och han var också förberedd på en belägring från landsidan. Konstantin samlade en flotta i Trakien och begav sig till CALLIPOLIS (nuv. Gallipoli vid Hellesponten) där han krossade Licinius flotta. När denne såg nederlaget flydde han med sina skatter och Konstantin kunde inta BYZANTIUM. Licinius mötte honom i ett slag vid CHRYSOPOLIS (nuv. Scutari mitt emot Istanbul) där han hade ett stort understöd i en avdelning gotiska ryttare som deras ädling Alica hade sänt till honom. Konstantin fick segern, slog tjugofem tusen man av sina motståndare och drev resten på flykt.

Licinius som var gift med Konstantins syster fick behålla livet men fruktan för att han kunde resa sig på nytt gjorde att han en tid därefter dräptes av Konstantins män. För att minnas denna stora seger lät kejsar Konstantin ändra stadens namn från BYZANTIUM till KONSTANTINOPEL efter sig själv. Därefter inledde han ett krig mot goterna. Resultatet blev att omkring hundra tusen goter frös och svalt ihjäl genom Constantinus Caesars insatser. Denne fick också ut en gotiska gisslan varibland Ariaricus, kungens son, fanns med. På detta sätt fick man i stånd en fred med dem.

* * *

Germanska folk: goter

Germanska personer: Alica (gotisk ädling), Ariaricus (kungason)

* * *

AMMIANUS MARCENNINUS

år 354

Så snart som den varma årstiden började, inledde kejsar Constantius ett krig mot de två bröderna Gundomadus och Vodomarius, vilka var alemanniska kungar. Åtskilliga gånger hade dessa härjat i de galliska områden som låg intill deras gränser. Efter flera förseningar tog de sig, dels via vägar med djup snö, till slut fram till Rauracum (=Augst) intill floden Rhen. Där mötte alemanner-na dem med en stor styrka, och likt hagel hävde de från alla håll projektiler på de romare som försökte bygga en bro genom att förena båtar med varandra. Byggandet såg ut att misslyckas då en man uppenbarade sig och lät meddela att han mot god betalning kunde visa romarna ett ställe där de kunde ta sig över Rhen nattetid utan att deras fiender skulle märka något. Med alemannerna förekom dem och de båda kungarna skickade sändebud som bad om fred. Kejsaren diskuterade saken med sina närmaste och hävdade att en fred vore bättre än en militär bestraffning. En fred slöts och romarna vände tillbaka.

år 355

Två av de alemanniska stammarna, varav den ena kallades lentienser, hade upprepade gånger tagit sig över den romerska gränsen och härjat på andra sidan. Kejsar Constantius begav sig till Raetia och lät sända iväg kavalleriet under ledning av Arbetio, som genast gav sig iväg utan att invänta besked rörande fiendernas antågande. Det räckte för honom att veta att de var på väg. Inom kort blev han inlurad i ett dolt bakhåll, där han och hela hans styrka stod orörliga inför den oturliga utvecklingen. Här föll ett stort antal av romarna, däribland tio tribuner. Många lyckades dock fly undan i förvirringen och de räddade sig till slut i skydd av mörkret.

Alemannernas iver ökade med denna seger och anföll om morgonen den romerska befästningen med dragna svärd och höga vrål. Några romerska enheter gjorde ett utfall men drevs tillbaka, varefter tre tribuner gick ihop om ett anfall vilket även det misslyckades med att hålla fienden på avstånd. Skrämde av vad som hänt dygnet innan fick deras mod att svikta varpå slaglinjen bröt samman och de drevs på flykt, men de som litade till sina vapen blev snabbt skurna i bitar. Många av de som låg där, hästar och män som fallit tillsammans, såg fortfa-

rande ut att sitta på sina riddjur. Detta fick de återstående i lägret att göra ett utfall för att förena sig med de övriga. Utan att ta hänsyn till någon försiktighet trampade de ner fienderna tills de strövade bland hopar av döda kroppar och var nersölade av blod från de slagna. Då slaget var avslutat kunde kejsaren återvända i triumf.

Efter en lång tid av härjningar, ödeläggelser och blodbad i Gallien, insattes franken Silvanus, son till Bonitus, som befälhavaren för det romerska infanteriet i Gallien för att försöka upprätthålla gränsen mot germanerna. Men han blev hyllad som kejsare (=augustus) vid Köln och blev slagen först efter tjugoåtta dagar. Många av hans närmaste män dräptes kort tid därefter.

år 356

Julianus Caesar (kejsarlig ställföreträdare) beslöt efter långa diskussioner att anfälla alemannerna med sina två legioner i slutna led. Vädret var dåligt och dimman var så tät att man inte såg någonting framför sig. Fienden däremot som kände till landet angrep romarnas eftertrupper och höll så när på att krossa dem innan förstärkningen hann komma fram. Efter detta visste Julianus Caesar att han varken kunde korsa vägar eller floder utan risk för bakhåll.

Då Strasbourg, Brumath, Saverne, Seltz, Speyer, Worms och Mayence hade erövrats av fienden, vilka dock bodde utanför dem, beslöt Julianus Caesar att först befria Brumath. Då detta pågick kom en germansk styrka som utmanade dem i strid. De båda härstyrkorna möttes men romarna segrade.

Efter denna seger tågade Julianus Caesar till Köln, som strax tidigare hade skövlats och förstörts av frankerna. Han lämnade inte staden förrän han hade skrämt upp frankerna tillräckligt och minskat deras stridslust, samt slutit fred med dem och återuppbyggt stadens starka befästningar. Belåten med detta resultat tågade han igenom trevernas land och upprättade sitt vinterkvarter i Sens. Plötsligt anfölls Sens av en hop alemanner som var fulla av förhoppning att erövra staden, ty de visste genom desertörer att de viktigaste trupperna i armén inte var där utan på annan ort för att lättare kunna provianteras. Genast barrikaderades stadens gator och ett svagt parti i befästningen stärktes. Julianus Caesar sågs ofta, dag som natt, tillsammans med de

romerska styrkorna vid vallarna. En månad varade belägringen innan alemannerna tröttnade och återvände.

år 357

Nya rapporter kom till kejsaren vilka berättade att sueberna härjade i Raetien och quaderna i Valeria i Pannonia samt sarmaterna i Övre Moesia och Nedre Pannonia. Han lämnade Rom den 29 maj och marscherade i ilfart till Illyricum.

Under tiden gick en legion om tjugofem tusen man till Augst för att anfälla alemannerna på den motsatta sidan gentemot Julianus Caesar för att härigenom kunna krossa dem. Medan planerna smiddes anfölls plötsligt Lyon av laeter som tagit sig förbi de romerska arméerna. Förödelsen blev stor och Julianus Caesar sände genast ut tre skvadroner med modiga men lätt beväpnade ryttare för att bevaka de tre vägar som förövarna kunde nyttja på sitt återtåg. Bakhållet lyckades fullt ut. Alla som använde dessa vägar slaktades och bytet återficks välbehållet.

Då ryktet om romarnas närvaro nådde de germaner som bosatt sig på den västra sidan om Rhens strand, började somliga bygga barrikader över vägarna bestående av stora anhopningar av fällda träd. Andra flydde ut till de talrika öarna i Rhen och började ropa förolämpningar till romarna och Julianus. Från en fånge lärde sig Julianus Caesar att man just under den varmaste delen av sommaren kunde vada fram över delar av Rhen varför han sände iväg en lätt beväpnad härstyrka för att undersöka saken. De vadade fram i vågorna och simmade sedan liggande på sina sköldar som kanoter, och kom fram till en av öarna. Så snart de kom iland slaktade de alla de fann, utan åtskillnad vad gällde kön eller ålder. Där fann de också enstaka båtar med vars hjälp de tog sig vidare till många andra öar. Då de var mätta på att slakta dessa människor, tog de byte och återvände välbehållna.

Efter denna händelse tog sig Julianus Caesar till Tres Tabernae (=Savernes) som strax tidigare hade ödelagts av germanerna eftersom detta fäste hindrade dem att attackera de inre delarna av Gallien. Han lät återuppbygga fästet och insamlade proviant och förnödenheter för ett år framåt. Vid ett tillfälle då en härstyrka fraktade förnödenheter till fästet anfölls de plötsligt av en hop germaner som förföljde de flyende ända till Augst. Sedan de erövrat den största delen av förnödenheterna och dragdjuren återvände de hem igen.

Då denna panik hos romarna blev känd hos de sju alemanniska kungarna - Chonodomarius, Vestralpus, Urius, Ursicinus, Serapio, Suomarius och Hortarius - samlade de ihop de främsta av sina kämpar och lät hornen få blåsa krigstoner så att de

hördes till Strasbourg för att om möjligt skrämja Julianus Caesar. Genom en romersk desertör, som fruktade bestraffning för ett brott han begått, fick de informationen om att bara tretton tusen romerska soldater fanns hos Julianus Caesar. Detta fick dem att bli djärvare varför de skickade sändebud som lät meddela att han skulle lämna det land som de vunnit med svärd. Men åt detta skrattade han bara och kvarhöll sändebudet tills förstärkningarna av staden var färdiga.

Kung Chonodomarius skapade en allmän oordning och lät sin vilja få breda ut sig. Han hade åtskilliga lyckosamma företag bakom sig. Decentius Caesar hade han mött på lika villkor och besegrat honom, och han hade skövlut och plundrat många rika städer, samt sedan en lång tid fritt härjat inne i Gallien utan motstånd. De romerska soldater som de nu hade framför sig var rädda och hade tidigare flytt för alemannerna mer än en gång med stora förluster som följd. Även Julianus Caesar kände till detta förhållande vilket gjorde honom brydd. Läget var ganska förtvivlat på grund av en mängd omständigheter; vägarna var avspärrade, landet var lagt i ruiner på tre sidor om dem, och fler germaner kunde antas förstärka den redan ansenliga härstyrkan. Detta sedan Gundomadus, en av de två alemanniska kungarna som svurit romarna fred mördats strax därefter varvid hans broder kung Vodomarius emot sin vilja hade anslutit sig med sina trupper med dem som bekrigade romarna. Efter ett eldigt tal lyckades han att få sina soldater att glöda av stridslust och upptända av iver att få möta sina fiender. Under tystnad tågade de ut ur befästningen. Avståndet till alemannernas läger var tjuoen milier (=31 km). Inte långt från Rhens strand och uppe på en kulle satte tre ryttare iväg då de såg romarnas ankomst. En av dem upphanns och infångades, och berättade att germanerna under tre dagar och tre nätter hade korsat Rhen. Grupperade i kilform anföll romarna dem som tagit sig över floden. Alla dessa fiender leddes av kungarna Chonodomarius och Serapio vilka var de främsta av de sju kungarna. Chonodomarius, en kraftig och muskulös man, red framför den ena halvan av styrkorna med en eldfärgad fjäder i sin hjälm. Han var ytterst duglig både som krigare och härförare. Serapio red framför den andra halvan. Han var ännu en ung man med duni-ga kinder men hans förmåga överskuggade hans ålder. Han var son till Chonodomarius broder Mederichus som under lång tid varit fånge i Gallien och där blivit lärt i grekiska mysterier varefter han lät sin son Agenarichus få namnet Serapio istället. Deras styrka omfattade trettiofem tusen man.

När de varseblev det starka romerska kavalleriet ställde de upp sitt rytteri i slutna led, varibland de

stack in lättbeväpnade fotsoldater här och där. Deras ryttare tror att när de mötte romersk kavalleri måste de hålla tyglar och sköld med ena handen och svinga spjutet i den andra, och om motståndaren har brynja av järn kan han inte tillfoga denne någon skada. Däremot kan en fotsoldat, då striden står som hetast, oförmärkt krypa fram och genom att sticka hästen i sidan kasta av dess intet ont anande ryttare varefter han kan dräpa honom utan besvär.

Sedan trumpeterna ljudit anföll Severus den ena flanken, men då han kom nära det dike som var fyllt av krigare vilka plötsligt skulle storma fram och skapa förvirring, stannade han oförskräckt och blev på något sätt handlingsförlamad av bakhållet, och gjorde inga försök varken att dra sig tillbaka eller att gå framåt. Då Julianus såg detta, vilket medförde den största tänkbara fara, omgav han sig med två hundra ryttare och banade sig väg framåt utan att bry sig om sin egen säkerhet och eldade sina trupper så mycket han kunde. Så satte han huvudstyrkan mitt emot germanernas främsta posteringar och inom kort gav germanerna upp ett högt tjut och anföll med kraft. Chonodomarius och de andra ledarna hoppade av sina hästar och snart gjorde alla ryttare detsamma, eftersom de ville följa fotsoldaterna i deras anfall. Ingen av dem hyste något tvivel om att nu var tiden inne för en fullständig seger. Mot deras anstormning höjde de romerska soldaterna sina sköldar i försvar och försökte slåss med sina svärd. På avstånd såg Julianus hur kavalleriet drevs tillbaka och att de bara kunde tänka på sin egen säkerhet i sin flykt. Han sporrade sin häst och fick dem att hålla igen flykten och försöka återupprätta försvaret. Alemannerna trodde att segern var nära sedan kavalleriet var slaget och utspritt, men när infanteriet istället för att fly bildade slutna led slogs de åter på lika villkor. Alemannerna var fler och större, medan romarna var betydligt mer disciplinerade i strid. Striden blev mycket hård. Bataverna infogades i de romerska leden till understöd. Plötsligt gjorde germanernas ädlingar och även dess kungar en anstormning och drev upp vägar in i försvarslinjen, men manfallet på deras sida blev stort och skriket från de många döende blev till slut för mycket för dem och fick deras mod att svikta så pass mycket att romarna fick överhand i striden. Snart uppstod ett kaotiskt läge hos germanerna som slutade med att de började fly ner mot Rhen och överlät sina liv åt vågorna. Många drunknade och sjönk av sin egen vikt, men några av dem som inte kunde simma klängde sig fast vid dem som kunde. Somliga fördes bort av strömmarna men många genomborades av romarna som stod längs stranden och övade prickskytte med skilda typer av pilar och spjut. Den rödfärgade floden skummade av deras blod.

Även kung Chonodomarius flydde över de fallna kropparna med en liten grupp följeslagare kring sig för att försöka ta sig över Rhen i de båtar han hade gömt i händelse av snabb reträtt. Men som läget var kunde han inte komma tillbaka till sitt land utan att korsa Rhen, vilket var en omöjlighet. Alldeles i närheten av floden snubblade dessutom hans häst i den sankna marken och kastade av honom. Trots att han var fet och stor flydde han i all hast till en närbelägen och skogsbeklädd kulle. Omedelbart förföljdes han av en kohort med dess tribun och omringade skogen. Kampen uteblev och kung Chonodomarius kom ensam ut och gav upp. Hans två hundra följeslagare gav likaså upp när de såg detta och gav sig som fångar.

På detta sätt slutade slaget. När dagen var till ända och trumpeterna ljudit, och soldaterna motvilligt återsamlats, slog de läger nära flodbanken i skydd av åtskilliga rader av sköldar. Bland romarna räknade man till två hundra fyrtiotre fallna soldater samt tre officerare, men av alemanner kunde man räkna till sex tusen döda kroppar enbart på fältet samt ett oräkneligt antal ute i floden. Några dagar senare fördes Chonodomarius inför kejsarlig domstol och därifrån vidare till Rom. Där, i Castra Peregrina på den caeliska kullen, dog han i ålderdomssvaghet.

Efter slaget vid Strasbourg gav Julianus order om att föra krigsfångar och allt byte till Metz och invänta hans ankomst. Själv hade han beslutat att vända till Mayence för att där bygga en bro över Rhen i avsikt att hemsöka alemannerna i deras eget land. Så snart de tagit sig över skickade alemannerna sändebud som bad om fred, men plötsligt och av okänd anledning ändrade de sinnelag och genom andra budbärare som de tvingade fram med all hast hotade de romarna med bitter strid.

Julianus sände nattetid ut åtta hundra soldater i små båtar så att de kunde ta sig ett stycke uppför Rhen och där, med eld och svärd, ödelägga så mycket de förmådde. I gryningen såg alemannerna ödeläggelsen. Höga rökpelare visade på långt håll var romarna förhärjat landet. Detta bröt ner germanernas stridslystnad och de gav upp alla sina bakhåll och flydde över floden Main för att söka hjälp hos sina anförvanter. Tätt efter följde romarna för att plundra alla de övergivna gårdarna som var rika på boskap och spannmål. Sedan fångarna släpats iväg brände de ner alla hus, vilka var omsorgsfullt välbyggda och efter romersk stil. Då romarna nått fram tio milier (15 km) kom de till en skog där vägarna spärrade av fällda träd. Detta tillsammans med att vädret blev allt sämre, ty höstdagjämningen var redan passerad, fick romarna att återvända.

Med iver skyndade de sig istället att reparera det fäste som kejsar Trajanus hade låtit bygga i alemannernas land och som sedan länge blivit mycket hårt anstordad. Detta fick alemannerna att skicka sändebud med vädjan om fred, och de slöt en vapenvila för en tidsrymd av tio månader. Även tre av deras kungar svor eden.

vintern år 357-358

Julianus Caesar gick i vinterkvarter liksom hans följeslagare Severus. Men då denne via Köln var på väg till Reims mötte han några starka anhopningar av franker till ett antal av sex hundra lätt beväpnade krigare som plundrade de oskyddade distrikten. Av fruktan för den romerska armén som nu var på väg förskansade de sig i två fästen vid floden Mosa (=Meusa) vilka sedan länge legat öde. Där försvarade de sig så gott de kunde. Under fyrtiofyra dagar i december och januari varade belägringen. Julianus fruktade att de skulle försöka fly någon månlös natt (ANM. den 13 dec och den 11 jan var det fullmåne) och korsa den tillfrusna floden och gav därför order om att soldater skulle ro upp och ner i skeppen, från skymningen och ända till gryningen, för att bryta upp isen och försvåra en eventuell flykt. Hungern, sömnlösheten och den extrema desperationen fick dem att ge upp, och de sändes omedelbart inför kejsarens domstol. Under tiden hade en trupp franker sänts ut i hopp om att kunna rädda dem, men då de fick höra att de redan fängslats återvände de.

Vid denna tid anfölls italiensk mark av juthunger, vilka var en gren av alemannerna och som alldeles glömd den slutna freden. De hade dragit fram genom Raetia med total ödeläggelse i sina spår. Barbatio mötte dem med en stark armé och i det följande slaget slog han ett stort antal av dem, och bara en liten del av dem lyckades fly undan och rädda sig.

år 358

Medan Julianus uppehöll sig i Paris under vintern gjorde han sig redo att skynda mot alemannerna eftersom han ville föregripa händelseutvecklingen. Men hans åtaganden och insamlingen av proviant till krigståget medförde att han inte kunde lämna Aquitania i Gallien förrän under en senare del av sommaren. Trots det gav han sig iväg för att kunna anfälla alemannerna då de minst anade det.

Först av allt riktade han in sig på de franker som kallades salier, vilka hade företagit sig vågstycket att slå sig ner på romersk jord vid Toxiandria (=i den norra delen av Flandern). Men då han närmade sig dem skickade de representanter för sitt folk som er-

bjöd fred på villkor att de inte skulle angripas så länge de höll sig lugna i sitt eget territorie. Julianus gav sändebuden gåvor och skickade hem dem. Men snabbare än blixten skickade han general Severus efter dem och vid flodbanken blev de upphunna och nedgjorda.

Chamaverna hade också utfört ett liknande tilltag. Med samma snabbhet attackerade han dem, dödade en del medan andra tillfångatogs och slogs i järnbojor. Bara de som huvudstupa hade flytt därifrån lät han vara. Något senare sände de bud och bad om fred och personlig säkerhet, vilket han skänkte dem på villkor att de återvände till sina hem.

Därnäst var det alemannernas tur. En pontonbro byggdes över Rhen och de marscherade över. Severus som ledde styrkorna tappade plötsligt sin håg och förvandlades från en modig kämpe till en som förespråkade att kampen skulle avlysas. Hans fruktan påminde om dem som varseblivit och inväntat sin egen död. I denna stund uppenbarade sig oväntat den alemanniska kungen Suomarius med sina trupper. Han böjde knä och bad om fred. Villkoren han delgavs för detta var att frige alla romerska fångar och att ge den romerska armén förnödenheter så snart de hade behov därav. Så snart detta stadfästs önskade Julianus gå mot en annan alemannisk kung, Hortarius, och inget sänkades förutom en vägvisare. Snabbt tillfångatogs en ung alemann som tvingades visa vägen om han ville behålla livet. Sedan de tagit sig förbi avspärningar i form av fällada träd över vägarna och äntligen nådde fram, hastade romarna av iver att få bränna fälten och angripa folk och få. Alla de mötte slaktades utan åtskillnad. Deras kung blev överväldigad av den katastrof som drabbade hans folk då han såg hur den stora romerska styrkan ödelade och brände ner hans land. Inför detta bad han om nåd och gick ed på att också han skulle utföra de order som delgavs honom. Med speciellt eftertryck ombads han återlämna och frige alla romerska fångar, men trots att han höll ett större antal romerska fångar frigav han blott några få. Då Julianus hörde detta blev han rasande och krävde åttlydnad, och kvarhöll kungens fyra sändebud tills alla fångar släppts fria. Därtill kallade kan kungen till sig och ålade honom och hans folk att återställa de städer de skövlat, och föra fram kärror och timmer från sitt eget område. Däremot behövde han inte föra fram proviant och spannmål, vilket kung Suomarius ålagts, eftersom hans land var så förhärjat. Först då han svurit en ed att fullfölja detta släpptes han. Så kom det sig att dessa kungar som tidigare burit huvudet stolt och förnedrande gentemot romarna, nu bugade sig djupt för den romerska överheten.

När kejsar Constantius Augustus gick i vinterläger inkom ständiga rapporter om att sarmater och quader, vilka var grannfolk till varandra och som därför hade likartade sedvänjor och vapen, hade förenat sig och härjade i Pannonia och i Lägre Moesia i lösa grupper. Dessa folk hade väldigt långa spjut och harnesk gjorda av släta och polerade stycken av horn hopfästa likt fjäll. De flesta av deras hästar har gjorts brukbara genom kastrering, och de har förmågan att kunna löpa mycket långa sträckor.

När vårdagjämningen var passerad mönstrade kejsaren en stor här och tågade över Donau sedan man byggt en bro av hopfogade båtar. De förhärjade landet så mycket de kunde och drev befolkningen på flykt. Ett stort antal hann inte undan utan höggs ner. De som räddade sig undan i de otillgängliga bergen såg hur landet föröddes av svärd. Detta hände i den del av Sarmatien som gränsar till Lägre Pannonia, men med samma hängivenhet brände och plundrade den romerska styrkan trakterna kring Valeria. Förödelserna fick sarmaterna att komma fram från sina gömslen och de uppsatte tre härstyrkor. Under sken av att vilja be om fred närmade de sig romarna. Även quaderna som ofta slagit följe med dem i olika härjningståg kom och anslöt sig till sarmaterna. Men tilltaget misslyckades och ett stort antal av dem höggs ner, innan de gav upp och bad om nåd och fred. Kejsaren stämde till möte och då sarmaternas kungliga ädling Zizais ställde upp sina kämpar i slagordning inför överlämnandet av fredsansökan. Inför synen av kejsaren kastade han sina vapen och föll platt ner på bröstet som om han var livlös. Frukten gjorde honom stum då tiden var inne för hans ursäkt. Till slut satte han sig på knäna och lyckades framföra en vädjan om nåd och säkerhet för sig och sitt folk. Han ombads ställa sig upp och då kastade alla hans kämpar sina sköldar och spjut ifrån sig och sträckte ut sina händer för att förstärka deras ledares bön. Alla överlämnade sig åt romarna, och de fick löfte om att få återvända hem om de bland annat frigav alla romerska fångar. De gav också som gisslan dem som begärts och utlovats. Uppmuntrade av detta barmhärtighet skyndade sig Araharius och Usafer fram. Båda var högättade och sina respektive länders härledare. Den förstnämnde regerade över delar av transiugitaner och quader, medan den sistnämnde härskade över delar av sarmaterna. De erkände sina illdåd och bad om nåd för sina gärningar. Då deras fall granskats i enskildhet, fick Usafers bön gehör och sarmaterna blev fria om de överlämnade en gisslan, medan Araharius gick helt skadefri.

Invånarna i det sarmatiska riket var en gång kraftfulla och ädla, men vid en hemlig konspiration

beväpnades slavarna och de lemlästade sina herrar och gjorde sig till deras likar. De besegrade flydde i frukten till victohalerna (i Böhmen?) för att underkasta sig deras beskydd, hellre än att bli slavar. Klagande över denna situation sedan de fått förlåtelse av romarna, insatte kejsaren Zizais som deras kung.

Vitrodorus, son till quadernas kung Viduarius, och hans vassal Agilimundus, samlade sina styrkor mitt i sitt rike och gjorde som de fått order om nämligen att utse bland sina barn den gisslan som romarna krävde. Därefter drog de sina svärd, vilka de högaktade som gudar, och svor trohetseden.

år 359

Rapporter kom till Julianus Caesar att somliga alemanner inte var att lita på, varför han ville förekomma dem och anfälla innan de hunnit förbereda sig. Utan någons vetskap hade han sänt iväg Hariobaudes, en oberoende tribun, som sändebud till kung Hortarius som redan kuvats. Avsikten var att armén lättamt skulle ta sig dit eftersom de folk han ville bekriega bodde alldeles intill. Men innan så skedde lät han soldaterna få återuppbygga de städer som skövlats och byggde likaså ordentliga kornbodar för att kunna ta emot all spannmål som ständigt fraktades från Britannien. Fortare än beräknat återställdes de sju städer Castra Herculis (nu okänd), Schenkeschanz, Kellen, Nuys, Bonn, Andernach och Bingen. Så snart Hariobaudes kommit tillbaka sattes armén på fötter och tågade mot Mayrence. Detta oroade alemannerna som med hot varnade sin kung Suomarius för att låta romarna få passera. Hans land låg på andra sidan av Rhen, och hans styrkor beslöt att invänta romarna på andra sidan stranden. För att inte oroa ett fredligt folk som redan kuvats ville inte Julianus störa dem. Men väl att bygga en bro där det var som lämpligast. Varje rörelse de tog följdes med försiktighet av alemannerna. Under en natt sändes tre hundra lätt beväpnade män iväg i fyrtio skepp med order om att färdas nedströms under fullständig tystnad. Medan germanerna höll vakt över vad som hände i det romerska lägret på andra sidan Rhen tog sig skeppen över floden varefter soldaterna landsteg på deras sida. Under tiden hade den alemanniska kungen Hortarius, en man som inte bara var lojal mot romarna utan också mot sina grannfolk, inbjudit alla kungar, småkungar och ädlingar till en bankett och höll dem kvar ända till tredje vaken och förlängde festen efter deras sedvänja. Men när de lämnade festen anfölls de av de romerska soldaterna vilka dock inte hade möjligheter att döda eller fånga samtliga av dem eftersom de var behjälpta av mörkret och sina hästar. Soldaterna lyckades dock döda tjänarna eller slavarna som följde sin herre per fot utom dem som mörkret rädda-

de. Då det blev känt att romarna hade tagit sig över Rhen spreds paniken och de flydde i alla riktningar. Så snart de sansat sig skyndade de att flyttade sitt folk och vad de ägde längre bort från romarna. Genast medgav dessa förändringar att alla problem var borta för brobyggandet över Rhen, och det dröjde inte länge förrän romarna tågade in i deras land och passerade kung Hortarius land utan att föröda det. Men då de kom fram till de länder vars kungar fortfarande var fientliga brände och skövlade de överallt. Sedan de bränt ner deras dåligt byggda hyddor som gav dem tak över huvudet, dödat ett stort antal av dem, och sett många be om nåd, kom de fram till det område som kallas Capillacii eller Palas där stenar markerade gränsen mellan alemannerna och burgunderna. Här slog de läger med förhoppning om att lyckas ta Macrianus och Hariobaudus till fånga innan de hann slå larm. De var kungar och bröder, och kom själva med bekymrat sinnelag och bad om nåd. Även kung Vadamarius kom med dem men han lät visa upp ett brev som skrivits av kejsar Constantius i vilket kejsaren starkt önskade rekommendera honom. Detta hade han fått då han kवादes av romarna. Också Macrianus, då han tillsammans med sin broder stod bland de romerska örnarna och standaren, förbluffad över mångfalden och prakten i vapnen och styrkorna vilka han såg för första gången, ursäktade sig och det han gjort. Men även Vadamarius, som var van vid det romerska bruket då han bodde nära gränsen, häpnade inför den romerska uppställningen. Fred gavs till dem alla, liksom till kungarna Urius, Ursicinus och Vestralpus vilka hade skickat sändebud med begäran om nåd sedan deras skördar och hem bränts och många män hade dräpts. Därtill krävde romarna också att de skulle släppa alla romerska fångar.

år 360

Oroligheterna ökade vid gränserna till Britannien där scoter och picter gjorde upprepade härjningar sedan romarna en tid varit upptagna med alemannerna. Julianus sände under vintern iväg Lupicinus för att stävja detta och med honom det lätt beväpnade kavalleriet av aeruler och bataver samt ytterligare några kompanier. När vintern led mot sitt slut gick de ombord på skeppen i Boulogne och for via Richborough till London och sedan vidare därifrån norrut. (Strax därefter kom de tillbaka igen.)

Medan det ännu var vinter fick kejsar Constantius höra att Julianus armé ville utropa honom till kejsare. För att i någon mån hävda sig gentemot detta sände han Decentius till Julianus för att ta ifrån honom de utländska hjälptruppernas kavalleri, nämligen aerulerna, bataverna och kelterna samt tre

hundra utvalda män ur var och en av de övriga divisionerna av armén. Och han gav dem order om att påskynda sin marsch österut för att medverka vid anfallet på parterna som planerats till en tidig del av våren.

Julianus själv fortsatte kriget mot germanerna, gick över Rhen och attackerade de frankiska atthuariernas område. De var ett rastlöst folk som ofta tog sig över gränsen till Gallien. Öväntat kom romarna och angrep dem. Sedan de dödat ett stort antal, bad de övriga om nåd vilket de fick.

år 361

Våren kom och budskapet nådde Julianus att en avdelning alemanner hade gått över gränsen och ödelagt delar av Raetien där de plundrat och inte lämnat någonting efter sig. Detta gjorde honom ledsen och bedrövad då han hoppats att freden med alemannerna skulle bestå. Genast skickade han Libino till med en stark här till Seckingen. Även om de var färre i antal än germanerna gick de i all hast till attack mot dem, men Libino blev den förste som föll och det skedde redan i begynnelsen av slaget. Paniken spred sig bland romarna och de flydde i all hast och bara några få dödades eller sårades.

Spänningen mellan kejsar Constantius Augustus och Julianus Caesar ökade allt mer, och då den alemanniska kungen Vadamarius hade gett Constantius sin trohetsed försvårades läget ytterligare. Brevväxlingen mellan dem båda blev känd för Julianus då Vadamarius budbärare infångades bärande på ett brev från Vadamarius till kejsaren som innehöll ordalydelsen: "Din Caesar (=kejsarlig ställföreträdare) saknar disciplin" (underförstått: är inte att lita på). I övrigt tilltalade han Julianus som herre, augustus (= kejsare) och gud.

Julianus fruktade att sådant tal kunde få fruktansvärda följder. Han sände då Philagrius till Rhen med ett förseglat brev och med order om att inte öppna eller läsa det förrän Vadamarius gick över Rhen. Något senare hände just detta och Vadamarius tog sig över Rhen utan att hysa någon fruktan. Då fick han se den romerske befälhavaren och började samtala med honom, och det slutade med att denne bjöd in Vadamarius på en bankett på kvällen där även Philagrius var inbjuden. Då han såg kungens närvaro gick han strax ut och öppnade det förseglade brevet och återvände sedan till festen, men då festen gick mot sitt slut lät han häkta Vadamarius och gav order om hans arrestering medan de övriga i hans sällskap fick färdas därifrån fritt. Utan hopp om nåd, med tanke på att det han låtit skriva i brevet till kejsaren nu var känt för alla, skickades han till Spanien.

Nästa åtgärd för Julianus var att anfalla de förövre som fällt Libino i Raetien. Under total tystnad korsade han nattetid Rhen i följe av ett lätt beväpnat kavalleri i ett försök att omringa dem innan de nåddes av budskapet om deras ankomst. Den germanska samlingen väcktes först av det romerska vapenskramlet, och de som inte hann få tag på svärd eller spjut försökte fly. Några fälldes medan andra bad om nåd och återgav sitt byte, och därmed slöt de fred.

Efter dessa händelser blossade det upp ett inbördeskrig där Julianus utgick med segern, och han bytte därmed titel från Caesar till Augustus.

år 362

(inget omtalas om germanerna)

år 363

Valianus, en av soldaterna bland erulerna, blev upptagen bland livvakten kring Valentinianus (som blev kejsare det efterföljande året).

år 364

(inget omtalas om germanerna)

år 365

Stora oroligheter bredde ut sig längs de romerska gränserna. Alemannerna härjade i Gallien och Raetien, sarmaterna och quaderna i Pannonia medan picter, scoter, attacotter och saxer ansatte britterna. När vintern gick mot sitt slut fick kejsar Valens rapporter om att goterna höll på att förbereda sig för att attackera Trakien.

Samma år bröt sig alemannerna igenom den romerska gränsen och de var ovanligt fientliga av följande skäl. När deras sändebud hade blivit sänt till högkvarteret för att som vanligt ta emot de regelbundna och fastställda gåvorna, fick de mindre och billigare gåvor än stadgat. Dessa tog de emot som om de inte brydde sig om skillnaden. Sedan de blivit ovänligt behandlade av Ursatius som var områdesansvarig, en hetlevrad och grym man, återvände de hem. De överdrev vad som inträffat och fick folket att känna att de blivit allvarligt förolämpade. På en och samma dag, omkring den 1 november, mottog kejsar Valentinianus under sin resa på väg till Paris de båda beskeden att Procopius hade startat en revolt i Orienten och att alemannerna hade gått över gränsen. Kejsaren beordrade Dagalaifus att skynda sig för att möta alemannerna som redan hade skövlat i trakterna av gränsen och som var på väg vidare därifrån utan att ha förlorat en enda man. De galliska städerna bönade och bad att kejsar Valentinianus inte skulle upptas av Procopius revolt, utan undsätta dem eftersom hans blotta närvaro ingav fruktan hos

germanerna. Slutligen gjorde han som majoriteten ville, eftersom Procopius bara var hans och hans broders fiende medan alemannerna var hela det romerska folkets fiende.

De gotiska kungarna hade också lagt sig i de romerska affärerna och inre stridigheterna och sänt tre tusen man till Procopius armé. Utspridda grupper av goter gick in och plundrade i Trakien och Pannonia.

år 365-366

Med de uppblossade oroligheterna hade som sagt alemannerna gått över den romerska gränsen. De hade lidit svåra nederlag i kriget mot Julianus Caesar men hade lyckats förnya sin styrka, även om den inte var som förr. Omedelbart efter den 1 januari, då isarna frusit till, skyndade de sig att ordna sig i olika avdelningar innan de gick ut på härjningståg och byggde en bro över Rhen genom hopfogade båtar.

Charietto var den romerska befälhavaren i området och gav sig genast av för att möta deras första avdelning. Tillsammans med Severianus, en annan stor befälhavare, gick de alemannerna till mötes och vräkte projektiler över dem och fick dem att retirera. Men när de samlade ihop sina styrkor och slogs med dragna svärd bröt de den romerska försvarslinjen, och mötte varken ett aktivt försvar eller modiga handlingar. Severianus kastades av hästen och träffades av ett spjut och allt fler började förskräckt att fly. Till slut försökte Charietto hålla sina flyende män tillbaka på olika sätt men föll själv sedan han träffats av en enkel pil. Efter hans fall förlorade erulerna och bataverna sitt standar, varefter erövrarna med vrål och dans lyfte upp det så högt de kunde i glädjerus innan romarna efter en hård kamp lyckades återfå det.

Nyheten om katastrofen spreds snabbt och Dagalaifus (*ANM. troligen en german*) sändes från Paris i uppdrag att upprätthålla ett romerskt försvar men efter åtskilliga förseningar menade han att det var omöjligt eftersom alemannerna var så utspridda. Uppdraget gavs då åt en annan.

Jovinus som var befälhavare för kavalleriet gavs stort förtroende då han anlände med sina styrkor i Charpeigne (vid Moselle). Där anföll han utan förvarning en avdelning germaner som inte ens hann beväpna sig och inom kort hade han tillintetgjort dem. Denna seger utan förluster fick dem att se fram mot att möta nästa avdelning. Ett bud nådde honom att ett rövarband slagit läger intill floden sedan de plundrat gårdarna i omgivningen. När de närmare sig lägret såg de att somliga badade, andra höll på att färga sitt hår rött enligt sitt mode, och ytterligare en del satt och drack. Tillfället var inte

mer lägligt. Omedelbart gav han signal till attack och de flesta av dem föll, utom dem som lyckades rusa iväg och gömma sig.

Dessa segrar fick Jovinus soldater att hysa ännu mer tilltro till hans befälsskap och de skyndade sig att möta ytterligare en avdelning. De nådde Châlons (sur Marne) efter en snabb marsch, men här var plundrarna full rustade och beredda på strid. Jovinus lät sina män få äta och sova så mycket tiden räckte till detta, men så snart gryningen kom ställde han upp sina styrkor i slagordning på det öppna fältet. De var färre än germanerna till antalet men likvärdiga i styrka. Trumpeterna gav signal att börja striden och styrkorna rörde sig framåt i slutna led. Germanerna stod handfallna av skräck vid denna åsyn men hämtade sig snart och förlängde striden ända till aftonen innan den romerska segern var vunnen. Av germanerna hade fyra tusen sårats och sex tusen stupat, medan bara 1200 romare fallit och 200 sårats. De övriga germanerna lyckades fly i skydd av mörkret. Dagen efter förföljde romarna dem men de fann aldrig några, men i gengäld fick Jovinus besked om att ascarerna (ANM. vilka ingick i livgardet) som sänts iväg för att plundra alemanernas tält hade lyckats tillfångata en kung och några av hans följeslagare och avrättat dem. Arg över detta tilltag, att utföra ett sådant dåd utan att först fråga en högre befälhavare, ville Jovinus straffa deras tribun. Han hade dömts till döden om det inte var för det att orsaken till dråpen låg i hans soldaters händer.

år 366

Sedan Procopius hade stupat i Frygien begärde kejsar Valens (ANM med säte i den östromerska delen) en förklaring på varför goterna som så länge levt i fred med romarna och svurit dem trohet hade stött en person som gjort väpnat motstånd mot kejsaren. Som ursäkt uppvisade de ett brev från Procopius där han uppgav sig ha rätten till att bli åtlydd i egenskap av nära släkting till Konstantins familj. Men en sådan ursäkt kunde inte Valens acceptera.

år 367

Tidigt om våren marscherade kejsar Valens mot goterna, och sedan han slagit en bro genom hopfogade båtar som han lagt plankor över tågade hans härstyrka över Donau. Hur de än sökte kunde de inte finna någon att strida emot för alla hade flytt av fruktan för den väldiga armén. Långt uppe i Serri-bergen hade de tagit sin tillflykt. Hur de än försökte kunde de bara tillfångata några få och då sommaren led mot sitt slut återvände de förargade över att de inte hade uträttat någonting.

år 368

Åter försökte kejsar Valens finna ett sätt att straffa goterna men han stannade i ett permanent läger vid Donau ända till hösten då han återvände.

Detta år anföll åter picter och scoter Britannia, medan Gallien härjades av franker och deras grannfolk saxerna. De plundrade, brände och mördade alla som togs tillfånga. Theodosius sändes iväg med en härstyrka till Britannien där bland annat bataver och heruler ingick. Sedan de kommit till London delade han upp sina styrkor innan de gick till anfall.

Under tiden vände sig kejsar Valentinianus (ANM. kejsare i den västromerska delen) mot alemannerna. En alemannisk kungaättling vid namn Rando hade med en lätt beväpnad skara getts sig av för att plundra och tagit sig till Mainz som saknade beskydd. Då de kom dit skulle de kristna hålla en festival (ANM. troligen påsk) men det hindrade honom inte ifrån att föra bort försvarslösa män och kvinnor oberoende av deras ställning och därtill en inte försumbar mängd gods från husen.

Vid denna tid försökte den alemanniska kungen Vithicabius, son till kung Vadamarius förmå sitt folk att anfälla romarna. Inte på något sätt kunde romarna komma åt honom men genom ett förrådskt attentat dräptes han av en av sina egna som efter dådet flydde till romersk jord. Efter hans död minskade deras raider över gränsen.

Så snart som den varma säsongen började gick den romerska armén över Main. I flera dagar sökte de efter fiender utan att finna några. Istället ödelade de fälten och de hus de påträffade. Efter ytterligare eftersökningar fann de att en del tagit sin tillflykt upp i bergen. Ett försök gjordes att omringa dem och få ner dem. Valentinianus valde i hemlighet ut några få krigare och gav sig skyndsamt iväg utan någons vetskap för att inspektera berget och söka efter andra vägar dit upp än de som vägvisarna omnämnde. Här fann de också alternativa vägar innan de plötsligt omringades i ett bakhåll. Han höll så när på att bli ett lätt offer om han inte hade sporrat hästen och ridit därifrån allt vad han kunde. Hans tjänare som vårdade hans smyckade hjälm var borta liksom hjälmen och han återfanns varken död eller levande.

Soldaterna fick efter nödvändig vila order att ställa upp i slagordning varefter de gick till anfall mot alemannerna. Uppe på berget möttes härarna och trots stora svårigheter i terrängen hade romarna övertaget. Slaget slutade med att många av alemannerna stupade medan de andra flydde in i en skog.

år 369

Detta år lät kejsar Valens bygga en bro av båtar vid Novidonum och gick åter in med sina

styrkor i det gotiska området. Här mötte han det krigiska folket greuthungerna vilka bodde mycket långt bort. Efter några mindre betydelsefulla strider mötte han även Athanaricus som vid denna tid var deras mest ansedda hövding. Efter en del strider tvingades också han att fly. Då återvände även Valens.

För att få ett slut på detta krig skickade han några sände bud och erbjöd fred och goterna accepterade villkoren, varför man stämde möte. Men Athanaricus förklarade att han var bunden vid en ed att han aldrig skulle beträda romersk jord, samtidigt som det var ytterst olämpligt att försöka förmå kejsaren att komma till goterna, varför mötesplatsen bestämdes till Donau. Kejsaren och hans vakt skulle vara ombord på ett skepp och de gotiska ledarna på ett annat. Som bekräftelse på mötet lämnade goterna gisslan. Därefter for kejsar Valens till Konstantinopel, där senare Athanaricus, fördriven av sina egna efter stridigheter gentemot en släkting, dog en naturlig död och blev begravd efter romersk sedvänja med enastående ceremonier. (ANM. Han dog år 381 och fick ett påkostat och kungligt gravmonument)

Kejsar Valentinianus lät fortifiera hela Rhen, från dess början i Raetia till Nordsjön, med väldiga jordvallar, stora befästningar och borgar, samt vaktorn på jämna avstånd, och då på passande och lämpliga ställen längs hela den galliska gränsen. På några ställen utfördes också byggnationer på andra sidan Rhen. Åt sig själv lät han bygga en väldig befästning vid floden Neckar, och hade planer på att även bygga en stor fästning på berget Pirus på andra sidan Rhen. Kejsaren sände också iväg befälhavaren Arator med nödvändiga styrkor för att påbörja grävandet men då anlände några alemanniska hövdingar vilka var fäder till den gisslan romarna hade tagit för att garantera freden dem emellan. På sina bara knän bad de romarna upphöra med byggandet men utan att få något gensvar. Så snart de återvänt anfölls romarna oväntat av en grupp germaner och gick löst på soldaterna som fortfarande stod där halvnakna och bar jord. Samtliga, utom Syagrius, högg de ner och endast han lyckades återvända och berätta vad som hänt.

Dessa fri skaror av plundrare spred åter ut sig i Gallien och de höll uppsikt över de stora vägarna och anföll alla som tycktes ha något av värde med sig. Bland alla dem som föll offer för sådana bakhåll fanns även Constantianus, den romerske säkerhetschefen, som genom sitt gifte var släkt med kejsare Valentinianus. Han överraskades av en oväntad attack och blev slagen.

år 370

Ater igen invaderade saxerna i Gallien efter att ha tagit sig fram över Nordsjön. Snabbt tog de sig fram och dödade dem som kom i vägen. Deras första anstormning möttes av Nannenus, som hade stor krigserfarenhet, men sedan han förlorat en del av sina män och själv blivit sårad bad han om att få slippa möte dem mer. Då sände kejsaren ut Severus för att bistå honom och då de fientliga härstyrkorna möttes och romarna ställde upp i slagordning blev saxerna så förskrämda att de inte förmådde ge dem motstånd utan bad om fred. Efter en lång diskussion lämnade saxerna ut en gisslan bestående av unga män som kunde göra krigstjänst, varefter de fick tillstånd att återvända hem. Men romarna sände genast iväg en styrka av fotsoldater som lade sig i bakhåll i en dal. Resultatet blev dock inte vad de väntat sig. Då de hörde ljudet av de annalkande saxerna blev några av romarna så ivriga att de rusade ut innan det var lämpligt. Saxerna angrep dem med kraft och tvingade romarna på flykt, innan de hann gruppera sig och försvara sig. De led omfattande förluster innan de av en händelse fick förstärkning av en avdelning pansarklädda ryttare vilka hade blivit stationerade i närheten för att hålla uppsikt över vägarna. Dessa tog upp kampen och pressade saxerna från alla håll och omringade dem och slog dem med sina dragna svärd till sista man. Inte en enda överlevde slakten.

Näst i tur var alemannerna vars kung Macrianus utom räckhåll för romarna vars rastlösa uppträde irriterade den romerska staten. Ända sedan denna stat bildades har den trots upprepade katastrofer kommit igen med ungdomlig styrka, och de har under lång tid trott att de var oangripbara.

Kejsaren beslöt att försöka förmå burgunderna att tillintetgöra dem. Detta krigiska folk med sina oräkneliga unga krigare var en ständig oroshärd för dess grannfolk. Med hjälp av tysta och lojala budbärare sände kejsaren brev till deras kungar vädjande om att de skulle attackera alemannerna vid en givna tidpunkt och lovade att också romarna skulle gå över Rhen och anfalla dem. Breven besvarades jakande av två skäl, dels för att burgunderna var avkomlingar till romarna från gammal tid (ANM. troligen från de romare som Drusus och senare även Tiberius lämnade bortom Elbe etc för att försvara fronten), och dels för att de ständigt grälade med alemannerna om saltgropar och om gränslinjen. De sände iväg sina bästa trupper vilka gick i spetsen för romarna då de tillsammans tog sig fram till Rhen. Men kejsaren var upptagen på annat håll med att bygga befästningar varför burgunderna startade ett våldsamt gräl då inte Valentinianus kom på utlovad

tid. Och när de såg att inte ett enda av hans löften infriades sände de bud till kejsare och krävde att få återvända hem utan att någon skada tillfogades dem. Då de såg att deras begäran genom dröjsmål i praktiken inte accepterades gav de sig iväg ändå. De fångar de hade lät deras kungar döda innan de återvände till sitt hemland.

Hos burgunderna kallas kungatiteln för *hendinos*, och enligt en gammal sedvänja lägger han ner sin makt och är avsatt om krigslyckan skulle svikta, eller om jorden ger missväxt. Å andra sidan har de överstepräster, kallade *sinistus*, som håller i livets kraft men de behandlas inte som kungarna.

Tiden var trots allt läglig för Theodosius att via Raetia anfalla alemannerna vilka i fruktan för burgundernas närvaro på den andra sidan av sitt land snabbt blev skingrade. Han dödade många av dem och i enlighet med en kejsarlig order sände han alla fångar till Italien, där de som vår egendom fortfarande lever vid floden Pos strand (ANM. gällde skribentens tid).

år 371

Nya strider blossade upp mellan romarna och perserna. Den romerska armén leddes av general Trajanus och Vadamarius, som tidigare hade varit alemannisk kung, och de slog tillsammans ner upproret.

år 372

Arets strider mellan kejsar Valentinianus och alemannerna slutade med att romarna brände fiendernas land femtio milier (=75 km) från gränsen. Men precis innan han skulle tillfångata kungar och kuva de slagna fienderna som skakade av fruktan, hindrades han av soldaterna, vilka så ofta hade förorsakat det romerska imperiet så många misstag och förluster. Sorgsen återvände han till Treves trots att han lyckats ersätta kung Macrianus med Fraomarius som insatts som kung i hans ställe. Han tillhörde bucinobanterna, en av de alemanniska stammar som bodde mitt emot Mainz. Strax senare, då hans landsdel ytterligare förötts av den romerska invasionen, blev han förflyttad till Britannien och upphöjd till tribun över en grupp framträdande alemanner i den romerska armén, vilka var kända genom sitt antal och styrka. Även Bitheridus och Hortarius, hövdingar av samma folk, fick befälsskap i denna styrka.

år 373

Quaderna reste sig plötsligt till anfall efter en längre tids lugn. De inger ingen större fruktan

men är krigiska och förhållandevis starka, vilket visas av deras belägring av Aquileia som utfördes tillsammans med marcomanner, samt deras förintelse av Oderzo och många andra blodiga dåd som kenne-tecknats av snabb handlingskraft. När de korsade de Julianska alperna lyckades kejsar Marcus Aurelius (161-180) med knapphet slå tillbaka dem.

Valentinianus gav order om att bygga ett fäste på andra sidan Donau i quadernas territorie som om detta folk redan bad om romersk beskydd. Istället blev de uppbragda och försökte förhindra byggandet, men bara i liten skala. Prefekt Maximinus som hade fallenhet för varje typ av ondska och var oförmögen att kontrollera sin arrogans, lät bygga befästningen.

år 374

Slutligen då kung Gabinius vänligen frågade om S inga nya åtgärder skulle vidtagas, låtsades Maximinus samtycka och med hycklande vänlighet inbjöd han kungen och hans följe på en fest. Så snart Gabinius utan att ana oråd lämnade festen anfördes han och dräptes. Ryktet om detta avskyvärda dåd spreds snabbt åt alla håll och uppretade quaderna och deras grannfolk till vanvett. Gråtande över sin döde kung gick de i skilda grupper över Donau för att hämnas. Folken på andra sidan floden var upptagna med skörden och de flesta av dem dödades medan återstoden togs tillfånga tillsammans med en stor mängd boskap av allehanda slag.

Vid denna tid höll ett katastrofalt brott på att begås i denna trakt när en dotter till (f.d. kejsar) Constantius var på väg för att sammanvigas med Gratianus. Det var ytterst nära att hon blev tillfångatagen då hon åt på ett värdshus, men provinsens guvernör var i närheten och lyckades i all hast föra henne i säkerhet tjugosex milier (39 km) därifrån.

Quaderna och sarmaterna fortsatte att förhärja det romerska området. Snabbt och effektivt spred de sig och brände ner gårdar och dödade alla utan urskilning som de kom åt. Ingen gavs nåd. Inte heller visste de romerska ledarna vad de skulle göra åt denna anstormning och valde att sätta sig i säkerhet i befästningarna. Av detta skäl undvek quaderna att anfalla städerna och sökte i närheten av Valeria istället upp Aequitius som oriktigt gavs skulden för kungamordet. Romarna sände omedelbart iväg två legioner som i rasande fart fick i uppgift att möta dem i ett slag. Denna styrka var i normala fall oslagbar men då de mot sin vana tvingades slåss framrusande mot spridda grupper blev de ineffektiva genom inbördes gräl. Sarmaterna tog genast fasta på den romerska oordningen och utan att vänta på den vanliga signalen för strid gick de till anfall mot den ena legionen och dödade ett stort antal medan

romarna ännu försökte få ordning på sina vapen. Med ökad segerkänsla bröt de även linjerna för den andra legionen och bringade därmed hela legionen i förvirring. De upprepade attackerna skulle ha tillintetgjort hela armén om inte somliga genom en snabbt flykt hade räddat sig från en säker död.

Den unge Theodosius som sedermera blev kejsare (379-395) gick då till anfall mot sarmaterna, slog många och drev de övriga tillbaka. Detta fick dem att be om förlåtelse för sitt tilltag och bad om fred. Därefter höll de sig lugna för att inte äventyra förhållandet med romarna.

Under detta år skövlade kejsar Valentinianus ett flertal distrikt hos alemannerna och byggde därefter en befästning nära Basel då han fick beskedet om härjningarna i Illyricum. Efter att ha fått dessa nyheter bekräftade gav han sig genast av för att krossa dem som med våld vågat ta sig över gränsen. Med då hösten kommit så långt att det skulle försvåra resan blev han övertalad att vänta till våren. En annan orsak var också att den alemanniska kungen Macrianus hade lämnats okuvad efter sommarens kampanj, och han förväntades kunna anfälla även befästa städer om han fick tillfälle. För att bemöta denna fara beslöts att kejsaren och kungen skulle träffas vilken skedde vid Rhen. Macrianus stod alldeles intill flodkanten medan hans män åstadkom ett dundrande läte genom att slå på sköldarna. Kejsaren å sin sida visade upp sig på ett skepp, omgiven av officerare och utsökt vackra standar. Försiktigt närmade de sig den andra stranden samtidigt som germanerna tystnade med sitt oljud. Efter ett längre samtal bekräftades vänskapen mellan dem genom eder. Då detta var fullbordat hade kungen svurit fred och allierat sig med romarna. Sedan den dagen var han lojal under resten av sitt liv. Hans liv ändades i frankernas rike sedan han blodtörstigt låtit skövla för ivrigt i deras land. Deras krigiske kung Mallobaudes lurade in honom i ett bakhåll där han dräptes.

år 375

Tidigt om våren drog kejsar Valentinianus iväg som planerat till Illyricum. Väl framme möttes han av en grupp utsända sarmater som bad om fred men utan att få svar av kejsaren, som istället for vidare till Carnuntum (nuv. Haimburg vid Wien) en stad där Illyricums prefect bodde även om den var ödlig och lagd i ruiner. Där stannade han av olika skäl i tre månader och väntade på en orsak att anfälla quaderna, och slutligen sände han iväg Mero-baudes med en division fotsoldater för att plundra och bränna i fiendernas område. Kejsaren själv förflyttade sig till Acincum (nuv. Ofen) där han lät

bygga en bro av båtar och gick in i quadernas land. På andra sidan såg de hans ankomst uppifrån bergen dit de dragit sig undan med sina familjer. Men de blev slagna av förvåning då de såg de romerska standaren inne på sitt territorie. Armén drog snabbt fram och dräpte alla de kom åt utan urskiljning, och hus och gårdar brändes ner innan de återvände utan att ha förlorat en enda man. De valde att gå i vinterkvarter i Bregitio (nuv. Szoeny vid Comorn). Några dagar före hans ankomst hade en komet lyst upp himlen och den förtäljde om kommande fall av män i höga ställningar. Åtskilliga andra tecken visade sig också; en blixst slog ner och antände palatset, senatshuset och forum i Sirmium, en järnklädd dörr till kejsarens palats fastnade utan att någon kunde rubba den, och en natt drömde han att hans hustru var sorgklädd. Dagen efter vägrade hans häst att låta honom få komma upp i sadeln, varför han kastade sig upp i sadeln men föll av och skadade sig illa. Strax senare drabbades han av en plötslig död.

Efter denna händelse kom budbärare från quaderna och bad om fred och förlåtelse för sina handlingar, vilket gavs dem tills vidare.

(fram till 375)

Vid denna tid uppenbarade sig hunnerna om vilka de äldre källorna knappt berättar någonting. De bodde bortom de Maeotiska havet, och blev gamla utan att få skägg och utan någon skönhet. Alla har de kompakta och starka lemmar och tjock nacke, och är gräsligt fula. Sina liv framlever de med sådan stränghet att de inte behöver eld. Inte heller skyddas de av hus utan sådana byggnader används som gravplatser. Inte ens en hydda med vass-tak kan spåras hos dem eftersom de inte känner sig säkra under tak. De klär sig i tygdräkter eller i hop-syddas skinn från sorkar, och har samma kläder utomhus som inomhus. Men om de någon gång får på sig en modern tunika tar de inte av sig den förrän efter lång tid då den håller på att gå sönder. Sina huvuden skyddar de med en rund mössa och sina håriga ben med getskinn. Deras skor har inga fasta sulor och att detta skäl är de inte rustade för att slåss som fotsoldater. I gengäld slåss de från sina hästar som är härdade men fula. Från hästryggen gör de allt, dag som natt, när de säljer och köper, äter och dricker, och då de sträcker ut sig över hästen kan de falla i mycket djup sömn.

De är inte underställda någon kung utan nöjer sig med den oordnade regering som upprätthålls av deras främsta män, under vars ledning de kan force-ra vilka hinder som helst.

Ingen av dem plöjer eller har ens hållit i en plog. De saknar alla ett ordinärt hem och har inga lagar eller något bestämt sätt att leva på. De färdas från

plats till plats och följs av sina vagnar som de bor i. Ingen av dem kan vid förfrågan säga var han eller hon är född, eftersom han föddes på en plats och sedan flyttat runt många gånger.

Vid vapenvila är de trolösa och opålitliga och gör vad som faller dem in. De är totalt ignoranta mot skillnaden mellan rätt och fel, är bedrägliga i sitt tal, och binds aldrig av vördnad för religion eller för vidskepelse. De har en brinnande törst efter guld, och är så snabba till vrede att de ofta grälar med sina närmaste utan direkt orsak. Ofta sker det mer än en gång om dagen och lika ofta blir de åter sams utan medlare.

Detta folks vildhet och längtan efter andras egendom har fått dem att anfalla och döda närboende folk ända bort till halanerna (=alaner), vilka en gång var kända som massageter.

Angående deras ursprung och boendeområde kan följande sägas. Sarmaterna bor på andra sidan Donau ända bort till floden Don, som åtskiljer Asien från Europa. Halanerna bor också på andra sidan Donau och i de omätbara vidderna av Skytien. Genom upprepade segrar har de kuvat närboende folk och införlivat dem under sitt eget namn. Bland dem är nevierna. Bortom dessa bor vidinerna och gelonerna. Gränsande till gelonerna är agathyrserna som bestryker kropp och hår med en blå färg; vanligt folk med några enkla markeringar, ädlingar med större och bredare utformning.

Halanerna lär bebo ett område som sträcker sig ända till floden Ganges. Deras sedvänjor och vapen påminner om de andras, för de lever som nomader och har varken hyddor eller nyttjar plogskäran utan lever av kött och ett överflöd av mjölk. De lever i täckta vagnar som de färdas i över stora områden. Då de kommer till en bördig plats bildar de cirkel med vagnarna tills deras boskap har avbetat platsen. De flesta vuxna är långa till växten och ståtliga, deras hårfärg drar mot blont. Unga män får tidigt träning i ridning och skilda vapenbruk så att de blir mycket skickliga krigare. Inga tempel eller heliga platser återfinns i deras land, inte heller känner man till slaveri.

Hunnerna gick in i de halaners territorie som gränsar till greuthungerna, dödade och plundrade många av dem samt tvingade de övriga att alliera sig med dem. Därefter gick de till anfall mot det rika distrikt som Ermenrichus rådde över. Han var en krigisk kung, fruktad av sina grannar för sina många stordåd. In i det längsta höll han stånd men då han insåg att motståndet var meningslöst valde han att begå självmord. Efter honom valdes Vithimiris som kung och han gjorde motstånd mot halanerna för en tid, förlitande på andra hunner som fått betalt för att ta parti för hans sida. Men efter många segrar

blev han till slut hejdad och dödad i ett slag. Två av deras erfarna härledare, Alatheus och Saphrax, tog tillfälligt över styret då den döde kungens son, Viderichus var minderårig. Men dessa tvingades retirera ända till floden DANASTIUS (nuv. Dniester).

Lärd av de gångna och oväntade händelserna valde Athanarichus, theruingarnas hövding, att stå kvar då striden kom att stå som hetast och uppåda alla sina krafter för att stå emot. Som lägerplats valde han Dniesters flodstrand, på lämpligt avstånd från greuthungernas palissad, och sände Munderichus tillsammans med Lagarimanus och en del andra av hög rang iväg runt tjugo milier (30 km) för att observera fiendernas rörelser, medan han själv förberedde härstyrkan inför slaget. Men striden blev inte som han hade tänkt sig. För hunnerna som ankom i samlad grupp misstänkte att det var någon stor härstyrka framför dem då de sett enstaka styrkor som varslade om en större styrka i närheten, men utan att låtsas bry sig om detta. Men när nattens mörker föll på gick de över floden och anföll självaste Athanarichus. Det plötsliga anfallet tvingade honom att snabbt fly upp i bergen sedan han förlorat några få män. I dessa trakter hade han byggt höga vallar som sträckte sig från floden Gerasus (nuv. Pruth) ända till Donau i tron att denna barriär skulle ge honom skydd och säkerhet. Men då hunnerna väl kom och tryckte på gav de vika varpå hunnerna vällde fram. Hade de inte varit så betungade av allt byte de tagit, hade de genast slagit kungen. När budskapet om händelserna spreds bland andra gotiska folk reste sig en mängd hittills okända folk och strömmade fram som en lavin från ett högt berg och förstörde allt i sin väg. De flesta hade lämnat Athanarichus och sökte efter en plats där de kunde gå fria från dessa våldsmän. Av två skäl valde de Trakien, dels för att det var ett mycket bördigt land och dels för att landet låg på andra sidan Donau.

år 376

Under ledning av Alavivus tog de theruingiska gotiska flyktingarna ställning vid Donaus flodbank och skickade sändebud till kejsar Valens och sade att de inte ville annat än att leva i fred och att de även kunde ställa upp med ett rytteri om så önskades bara de fick stanna. Samtidigt spreds ryktet att folken i norr hade för avsikt att erövra hela området vilket omfattade marcomannernas och quaderernas land ända till Svarta Havet. Okända folk gick gruppvis redan över Donau med sina familjer sedan de fördrivits.

Till en början sågs dessa nyheter med förakt av romarna därför att större krig var ovanliga i dessa områden men då man förstod att det krävdes styrka

för att hejda den omfattande invandringen av folk, ingav händelsen mer glädje än fruktan. Man prisade sin goda lycka att så många unga män helt oförmådat rekryterats från jordens ände, vilka om de förenats sig hade kunnat ställa upp en oslagbar härstyrka. Officerare sändes genast dit för att ta väl hand om dem och ledsaga dem till nya områden samt se till att de inte fortsatte med sina härjningar. Med kejsarens tillstånd att få bosätta sig i delar av Trakien började de ta sig över Donau, dag som natt, i båtar och annat, bara det flöt. Floden är en av de farligaste att ta sig över och då dessutom regnet hade fått den att svämma ut försvårade detta ytterligare en överfart, och det var ett stort antal som försvann i vågorna och drunknade. En del romare fruktade denna anstormning av folk och försökte räkna dem men de var tvungna att ge upp. Bland de som kom fanns även deras ledare Fritigern och Alavivus.

Händelserna övervakades av Lupicinus, överbefälhavare i Trakien, och Maximus, en illvillig ledare. Deras begär efter byte kom att orsaka stor skada. Åtskilliga brott begicks av dem eller deras underlydande mot nykomlingarna. I ett fall, då de var ansatta i brist på mat, hittade de på en vanhedrande handel. De utväxlade varje enskild hund som de kunde uppspåra mot en slav per styck. Även bland hövdingarna avkrävdes deras söner.

Under dessa dagar kom också Vitherich, greuthungernas kung, tillsammans med Alatheus och Saphrax, genom vilka han regerade, samt Farnobius till Donaus strand och skickade sändebud till kejsaren för att be om samma ynnest som hans folk fått, men utan att få något positivt besked. En av sändebuden, Athanarichus, fruktade för sitt öde då han påmindes om att han tidigare hade tvingat ut kejsaren halvvägs i Donau då de svurit fred till varandra eftersom han enligt en ed inte ville beträda romersk jord. Tillsammans med sina följeslagare flydde de till Causalanda, en plats känd för sina höga berg och otillgängliga skogar. Där drev han ut sarmaterna.

Men theruingerna som sedan en tid fått tillstånd att korsa floden strövade fortfarande omkring i närheten av flodkanten. Detta både på grund av den behandling som väntade dem av de romerska befälhavarna och för att det var en så stor mängd folk som trängdes för att komma över. Lupicinus fruktade för en revolt och sände fram soldater som gav flyktningarna order om att fortsätta snabbare in i landet. Oredan gav greuthungerna en chans att oförmärkt ta sig över floden och de slog läger långt ifrån Fritigern.

Fritigern som ville både behaga kejsarens order och förena sig med de mäktiga gotiska kungarna, gick så långsamt han kunde och ankom sent till

Marcianopolis. Där inträffade en annan och mer farsansfull händelse. Alavivus och Fritigern inbjöds på fest hos Lupicinus som lät postera ut soldater vilka höll deras huvudstyrka i förvar ett stycke från stadsmuren. Då de inte släpptes förbi uppstod en häftig strid och ett stort antal soldater fälldes. Meddelandet om detta nådde hemligen Lupicinus som halvt berusad var försjunken i lättsam underhållning. Genast gav han order om att döda alla de gotiska följeslagare som väntade på sina kungar utanför befälhavarens kvarter. Då den styrka som intagit muren hörde detta fruktade man att kungarna kvarhållits mot sin vilja. Fritigern som fruktade att han skulle hållas kvar som gisslan, vrålade och sa att romarna skulle tvingas slåss med stora förluster om han inte fick tillstånd att gå ut till de sina för att lugna dem, vilket han fick varpå han begav sig iväg med sitt följe. När ryktet nådde ut till goterna ville alla theruinger inget hellre än att gå ut i strid. Varhelst de kom åt brände och skövlade de. Lupicinus mönstrade med hast sina styrkor och skyndade sig så mycket han förmådde och gjorde halt bara nio milier från staden och var redo för strid. Då goterna såg detta gick de utan rädsla för sina egna liv till attack och tryckte upp romarnas sköldar mot dess ägares kroppar varefter de stack ner dem med svärd eller spjut. Större delen av armén med dess tribuner höggs ner av de galna och blodtörstiga goterna, och bara dess högsta ledare lyckades fly undan medan de andra stred genom att i all hast rida därifrån.

Svärmar av skyter uppå två tusen skepp tog sig förbi Bosporen och Propontis stränder. Men sedan de förlorat ett stort antal både till sjöss och till lands tvingades de återvända. (Kejsar Decius och hans son med samma namn stupade båda i dessa strider. - ANM. uppgiften är kronologiskt oriktigt.) I detta anfall hade de belägrat staden Pamphylia, ödelagt många öar (ANM. t.ex. Kreta, Cypern och Rhodos), bränt stora delar av Macedonien, Anchiolos och Nocopolis intogs, Philippopolis skövlades och hundra tusen människor slaktades innanför dess murar. De fientliga styrkorna gick som de ville i Epirus, Thessalien och hela Grekland. Den utmärkte befälhavaren Claudius blev kejsare och sedan han blev borttryckt genom en förnäm död i strid blev inkräktarna till slut utdrivna av Aurelianus. Efter detta höll de sig lugna under en lång tid, bortsett från enstaka mindre grupper som tog sig över gränsen.

Vid denna tid gick de gotiska hövdingarna Sueridus och Colias i vinterkvarter med sitt folk intill Hadrianopolis. Till dem kom ett brev från kej-

saren där de ombads komma över till Hellesponten. I gensvar bad de arrogant om pengar till resan, mat och att mötet uppskötts två dagar. Då stadens högste domare hörde detta blev han förargad efter att ha blivit uppretad av dem omkring sig, på grund av den plundring som skett i hans villa utanför staden. Många lät han bevärna och hotade dem om de inte omedelbart lämnade sitt läger intill staden som de fått order om. Några få vapen kastades över goterna innan dessa reagerade och gick till öppet motanfall. Ett mycket stort antal av den styrka som stadens invånare uppbådats slogs och de övriga drevs på flykt medan man försökte såra dem med allehanda vapen. Därefter plundrades de döda kropparna och de bevärnade sig själva i romerska rustningar innan de förenade sig med Fritigerns styrkor som fanns i närheten. Tillsammans försökte man belägra staden, men ovanan av att göra detta gjorde att alltför många dog genom att bli träffade av pilar och slungstenar. Fritigern valde då att lämna en styrka kvar vid staden medan de övriga skövlade och plundrade de rika och fruktbara delarna av landet vilka var utan beskydd och således kunde ödeläggas utan fara för dem själva. De spred ut sig över hela Trakien och plundrade i synnerhet de platser som var rika på proviant. Dag för dag ökade antalet i deras styrkor, både för att fler landsmän anslöt sig till dem och för att slavar av deras folk befriades. Utan någon som helst hänsyn till ålder eller kön döddes alla de kom åt.

Kejsar Valens sände iväg befälhavarna Profuturus och Trajanus mot goterna medan han själv for till Konstantinopel. Dessa var dock inte så vältränade i strid men de lyckades driva bort goterna till berget Haemus. Här väntade de på förstärkning av Frigeridus som ledde det transalpiska rytteriet. Även Richomeres sändes med sina trupper från Gallien till Trakien och sattes att leda hela den romerska styrkan utan att invänta Frigeridus som försenats. Inte långt ifrån dem hade en oräknelig massa av dessa främmande folk ställt upp sina vagnar i en cirkel. Styrkorna väntade ut varandra utan att göra någonting. Läget var så spänt att goterna en natt inte vågade sova av fruktan för ett anfall, men detta spreds till romarna som också höll sig vakna för att de i sin tur inte skulle bli anfallna nattetid. Så snart det dagades blåstes det i trumpeter på båda sidor för att kalla de stridande till sina platser. Goterna tog sig upp på en höjd i närheten för att sedan kunna rusa rakt ner på romarna. Då dessa såg detta skyndade de sig till sina kompanier varefter de stannade upp utan att våga röra sig. Åter igen stod båda härstyrkorna still och bara iakttog varandra. Långsamt hörde romarna hur goternas krigsvrål började ljuda som ett svagt läte för att sedan öka i styrka. Enstaka

skott for från båda håll genom luften och blev allt tätare innan de gick till anfall mot varandra. Romarna stod tätt ihop sida vid sida men de framrusande goterna slog upp bräckor och stack ner alla de kom åt med sina svärd. Striden blev allt hårdare och slakten blev stor. Alla som rusade in där striden stod som hetast mötte genast döden genom de pilar som for genom luften som hagel eller från ett svärd. Hela slagfältet täcktes med döda kroppar utan att någon sida gav vika. Först då skymningen kom avbröts dödandet och alla de överlevande drog sig tillbaka till sina tält. Några av de döda, vilka var högättade, fick en så fin begravning som omständigheterna medgav. De övriga kropparna lämnades åt de orena fåglarna, och fortfarande är slätterna vita av ben (ANM. då författaren skrev detta).

När detta katastrofala slag nått sitt slut retirerade den romerska styrkan till Macrianopolis, medan goterna tog skydd bakom sina vagnar och visade sig inte på sju dygn. En del av de romerska soldaterna fick ta tillfället i akt och bygga höga barrikader för att stänga inne så många goter som möjligt i de trånga passen i berget Haemus, och för att fånga in dem mellan Donau och de öde slätterna. Härifrån fanns ingen väg ut och i sinom tid skulle de komma att lida brist på föda.

år 377

Efter detta slag sändes Richomeres tillbaka till Gallien eftersom man där väntade sig ett ännu större krig. Allt detta hände när Gratianus och Merobaudes innehade konsulskapet. Kejsar Valens sände då istället Saturninus och hans styrkor till undsättning. Några av goterna lyckades ta sig ut och fick till stånd en tillfällig allians med hunner och halaner då de berättade om det enorma byte som väntade. Då ryktet om detta nådde Saturninus samlade han snabbt ihop sina styrkor för att förbereda reträtten, eftersom det inte fanns någon utsikt att vinna mot en framstormande härstyrka av detta slag. Knappt hade passen öppnats och romarna begett sig därifrån förrän främlingarna strömmade fram och spred ut sig över hela de vida slätterna i Trakien. Här våldförde man sig på landet och folket genom att dräpa, plundra, bränna allt de kom åt. Dessa händelser är för fruktansvärda för att beskrivas. Medan detta pågick fann de tribunen Barzimeres med sina styrkor just i färd med att färdigställa sitt läger, vilket avbröts för att istället gå till motanfall. Genom sitt modiga motstånd skulle han ha kämpat på lika villkor om inte fiendernas enorma rytteri lyckats omringa honom då han var andlös av trötthet. Så föll han själv efter att många fiender fallit och deras förluster var stora med tanke på härstyrkans storlek.

Efter denna seger sökte goterna efter Frigeridus som fanns någonstans i Trakien och som byggt upp en befästning. Men istället för att invänta ett anfall valde han att vända tillbaka till bergen och skogarna i Illyricum där hans styrkor fann den gotiske hövdingen Farnobius i förbund med taifaler som de allierat sig med. Romarnas fruktan för dessa okända folk lugnade sig varefter de kunde gå över Donau för att skövla det oskyddade landet. Plötsligt hamnade de framför sina fiender och gick till anfall mot dem man mot man. Många av dem dödades och alla hade blivit fällda till siste man om de inte å det ivrigaste hade bönfallit om nåd sedan deras hövding Farnobius fallit. De tillfångatogs och fördes bort till städerna Mutina, Regium och Parma i Italien där de fick i uppgift att arbeta på fälten.

år 378

När hösten (år 377) led mot vinter gick lentienserna, ett alemanniskt folk, in i Raetien. Orsaken till denna katastrof var följande. En av deras landsmän, som hade burit rustning i den kejsarliga armén, hade återvänt hem i ett brådskande ärende och hade då pratat vitt och brett när många frågade honom om vad som tilldrog sig i palatset. Han berättade att Gratianus uppmanats av sin farbror kejsar Valens att marschera till Orienten där det fanns folk som hade sagt sig kunna störta det romerska riket. Lentienserna förstörde upp detta rykte och såg sin chans. I februari månad försökte de ta sig över den igenfrusna floden Rhen, men kelterna som slagit läger i närheten stoppade dem och tillfogade dem stora förluster även om de också själva fick förluster. Hur som helst tvingades germanerna tillbaka, dock i vetskap om att den större delen av armén var i Illyricum dit också kejsaren var på väg, och detta fick dem att återfå lusten att anfälla på nytt. De samlade alla sina styrkor på ett enda ställe och räknade fyrtio tusen väpnade män vilka bröt in på romersk mark. Gratianus svarade med att kalla tillbaka sina trupper från Pannonia och samla ihop de styrkor som fanns tillgängliga i området, och gav kommandot till Nannienus som tillsammans med Mallobaudes, en frankisk kung, och hans trupper från den romerska livvakten skulle gå i strid mot inkräktarna. Medan Nannienus förespråkade en försiktig linje gav sig Mallobaudes iväg ivrig att få slåss. Då de hörde inkräktarnas fruktansvärda stridsvrål lät romarna sina hornblåsare ge signal till strid och slaget vid ARGENTARIA (nuv. Horburg) började. Många föll sårade ner på båda sidor sedan de sårats av flygande pilar och spjut. Då striden stod som hetast och romarna såg den ändlösa skaran av fiender, försökte de undvika strid i det öppna landskapet och spred ut sig bäst de kunde i det lätt träd-

bevuxna landskapet där de lättare kunde hålla stånd mot germanerna. På avstånd syntes Gratianus glänsande och briljanta romerska vapen och romarna skrämde sina fiender med att nu hade kejsaren kommit. Detta rykte fick dem på flykt men de blev så kringrända och nedhuggna att inte fler än fem tusen lyckades undkomma i skydd att de täta skogarna. Av de många modiga kämpar som föll fanns också deras kung Priarius.

Gratianus var fylld av lycka över stridens utgång och började tåga österut men tog av åt vänster och gick hemligen över Rhen. Här uppe i bergen hade lentienserna tagit sin tillflykt med sina familjer. Romarna valde då ut de fem hundra främsta kämparna i varje legion varefter de började genomsöka bergen och nå en så hög höjd som möjligt. Här mättes styrkorna och striden som började vid middagen slutade inte förrän nattens mörker hindrade deras strid. Båda sidor hade fått stora förluster. Gratianus var då osäker på hur han skulle göra och åsikterna gick vitt isär som brukligt i sådana situationer. Han försökte i varje fall att leda fram sina styrkor, men då germanerna såg med vilken ihärdighet han försökte komma åt deras liv bad de om nåd vilket gavs dem sedan de utlämnat ett stort antal ynglingar för romersk krigstjänst. Därefter fick de återvända hem.

Kejsar Valens gav order om att Sebastianus omedelbart skulle ta sig från Italien till Trakien och överta befälsskapet från Trajanus. Så snart denna inträdde i tjänst fick han besked om att goterna, tyngda av byte, hade slagit läger HADRIANOPOLIS grannskap. Då goterna fick höra att kejsarens armé var på väg skyndade de sig att förena sig med sina landsmän vilka hade stannat i en permanent befästning nära BEROEA och NICOPOLIS. Sebastianus var tvungen att skynda sig varför han valde ut trehundra soldater av varje legion och gav sig iväg i hastig marsch tills han sågs från HADRIANOPOLIS där han tilläts komma in. Den följande morgonen seglade han hemligen iväg i alla hast. Vid kvällningen kom en avdelning goter till floden HEBRUS vartill Sebastianus låg gömd, och då natten föll på attackerade han dem i sömnen och dräpte alla utom några få som springande undkom en säker död. Här beslagtogs han ett oräkneligt byte som var så stort att det inte inrymdes i staden eller på slätten omkring staden.

Fritigern blev upprörd av denna händelse och lät sammankalla alla sina män till trakten kring staden CABYLE varefter de lämnade orten för att slå sig ner på ett öppet fält där de inte kunde överraskas av dolda attacker.

Vid denna tid begav sig Gratianus till Trakien direkt från kriget mot alemannerna. På vägen stanna-

de han till vid Mars-befästningen. I denna trakt mötte han oväntat en avdelning halaner och förlo-
rade några få män.

Kejsar Valens var oroad av händelserna, men i första hand för att andra än han själv fick äran av att ha stoppat inkräktarna. Av detta skäl önskade han omedelbart göra en hjältemässig insats. Från sina källor hörde han att fienderna under starkt beväpnat skydd höll på att bygga barrikader över vägarna, varför han genast sände iväg en avdelning bågskyttar och en skvadron av kavalleriet. Under de tre kommande dagarna var inkräktarna bara femton milier från KONSTANTINOPEL men då det visade sig att deras antal bara var tiotusen gav kejsaren order om anfall. Armén ryckte fram i kvadratisk formation till de nådde trakten kring HADRIANOPOLIS. Där lät han bygga en stark befästning medan han otåligt inväntade Gratianus sedan han mötts upp av Richomeres. Då sammankallade han sina högsta befälhavare, varav en man vid namn Victor var sarmat till födseln. De beslöt att gå till anfall innan Gratianus kom så inte han skulle få någon del av segern. Medan de höll på med förberedelserna inför slaget kom en kristen presbyter (=äldste/förtroendeman i den urkristna församlingen) som hade sänts iväg av Fritigern som budbärare med ett mindre följe. Han hade med sig ett brev från hövdingen där denne önskade få till stånd en fred, sedan de mot sin vilja tvingats in i Trakien då de fördrivits från sitt hemland. Om de bara fick slå sig ner i detta land skulle de bli fredligt sinnade. Förutom detta brev visade den kristne mannen, som var nära vän med Fritigern, upp ett privat brev från samme hövding där han riktade budskapet direkt till kejsaren att han snarast ville bli hans vän och allierade samt att han inte kunde hålla tillbaka sitt folk vilja att plundra om inte romarna gång efter gång visade upp sin enastående och slagfärdiga armé. Men då budbärarnas ärlighet betvivlades sändes de tillbaka utan svar. Vid kvällningen denna dag, den 9 augusti (quintum Iduum Augustarum), marscherade armén iväg i all hast sedan de lämnat sin packning vid stadens murar tillsammans med en stor vaktstyrka. Vid den åttonde timmen dagen efter (omkring kl.14) såg de fiendernas vagnar som ställts upp i en perfekt cirkel. Romarna sände fram rytteriet från sin högra flygel och en stund senare den vänstra flygelns kavalleri. Dånet från ryttarna, smällarna på sköldarna och haglandet av pilar tillsammans med att de saknade sina ledare Alatheus och Saphrax fick dem att be om fred. Men kejsaren föraktade detta då de inte kunde sända någon budbärare av högre rang. Trots svaret hade goterna genom detta ärende lyckats fördriva tiden en aning vilken var betydelsefullt då de

inom kort väntade på rytteriets ankomst. Förutom detta var kejsaren förargad på dem eftersom hans soldater som stod uppställda ute i den brännande sommarhettan och var utmattade för sina torra strupars skull såg hur slätten omkring dem lystes upp av eldar vilka underhölls av goterna så mycket de förmådde. Detta blev ytterligare en belastning förutom den hunger romarna redan kände (trossen hade de lämnat ifrån sig för att skynda till striden).

Under tiden som detta hände, sände Fritigern på sitt eget initiativ en vanlig soldat som sändebud vilken lät meddela att så snart som det var möjligt skulle en uppsättning ädlingar sändas som gisslan samt att han själv utan fruktan skulle möta kejsarens soldater. Kejsar Valens sände då iväg sin tribun Aequitius för att medla men denne vägrade då han tidigare hade varit deras fånge men lyckats fly. Istället skickades Richomeres som gärna önskade visa hur modig han var. Då han var på väg rusade en avdelning av kavalleriet fram för ivrigt i en häftig attack och var redan i strid med sina motståndare. Men då det inföll olägligt blev också deras reträtt ynkelig, och på så vis gav de en olyckligt omen redan i början av striden. Detta olägliga handlingssätt omintetgjorde Richomeres uppgift, och dessutom återkom det gotiska kavalleriet just då under ledning av Alatheus och Saphrax. De kom framrusande tillsammans med en avdelning halaner och spred förvirring hos alla dem som de kom i närheten av och slog dem. Alla goter var förenade, nämligen teruingerna under ledning av sin kung Fritigern och greuthungerna ledda av Alatheus och Saphrax. De gick till anfall mot romarna och denna syn fick romarna att darra av fruktan sedan de överöstes med pilar och spjut som träffat sina mål. Härstyrkerna slog emot varandra likt ett rammande skepp och de tryckte varandra fram och tillbaka. Den högra flygelns kavalleri hade ryckt fram ända till goternas vagnar och hade kunnat fortsätta om de fått understöd men istället blev de övergivna av de andra ryttarna. Hårt pressade av goternas antal blev de krossade och besegrade. Med detta kom fotsoldaterna att stå oskyddade och deras kompanier ställde sig så tätt ihop att de knappt kunde sticka ut sitt svärd eller dra tillbaka sin arm. Striden hade rört upp så mycket damm att himlen inte längre syntes. När goternas pilar kom över den från alla håll träffades romarna med värsta tänkbara effekt eftersom ingen såg dem komma och kunde skydda sig. Den gotiska styrka pressade på och trampade ner hästar och män och lämnade inte utrymme för romarna att fly. Dessa vägrade finna sig i att falla i strid och tog emot dödsstötar medan andra gav igen. På båda sidor klöv yxor hjälmar och bröstplåtar. Slätten täcktes av slagna kroppar. Gnyendet från de sårade och

döende gav upphov till skräck och fruktan för dem som hörde på dem. Infanteriet fortsatte att slåss med dragna svärd och med dödsförakt störtade de sig över goterna eftersom det inte fanns någon annan utväg. Marken täcktes av strömmar av blod och gjorde det svårt att få ordentligt fotfäste. Romarna tvingades uppbjuda alla sina krafter för att ta emot nya attacker, och striden blev så hård att vissa föll för vapen av sina egna. Romarna var utmärklade av hunger och törst, och tyngda av sin vapenbörda. Då, när solen passerat Lejonet och gått in i Jungfrun, bröt goterna igenom romarnas linjer. Var och en flydde därifrån bäst han kunde. Kejsaren omgiven av förfärliga skräckscener kunde bara långsamt ta sig fram över likhögarna och tog istället skydd bakom en trupp lansbärare vilka hade stått orubbliga tills fienden bröt igenom linjen. När Trajanus såg kejsaren skrek han att allt hopp var ute, och att om kejsaren nu var övergiven av sin livvakt skulle han åtminstone skyddas av sitt rytteri av icke-romare. Befälhavaren Victor skyndade sig då tillsammans med bataverna till kejsaren, vilka hade placerats strax i närheten som reservtrupper. Men Victor fann inte en enda av dem och begav sig då själv iväg. På samma sätt flydde Richomeres och Saturninus från slagfältet medan deras män förintades. Somliga soldater föll utan att veta vem som stack ner dem. När skymningen nalkades träffades kejsaren dödligt av en pil och drog sitt sista andetag, men ingenstans kunde man efteråt finna hans kropp. När striden var slut var hela slätten färgad av mörkt blod och varhelst man tittade låg hopar av döda kroppar. Förlusterna var oersätliga för romarna. Några få av goterna strök länge omkring i uppsåt att försöka plundrade de döda men inga av dem som flytt eller de som bodde i trakten vågade närma sig slagfältet.

Caesar Decius hade tidigare mött ett liknande öde då han häftigt ansatte inkräktarna och hans häst i all uppståndelse snubblade och kastade av honom. Han föll inne i en träskmark varifrån han inte kunde undkomma. Inte heller återfanns hans kropp.

En soldat som återkom till den romerska armén berättade att kejsar Valens aldrig gav upp andan på slagfältet utan fördes bort till en närbelägen allmogebey av de återstående soldaterna och av några få enucker. Där blev de omringade av fienderna utan att dessa visste vilka som tagit sin tillflykt till husen. När de försökte bryta upp den barrikaderade dörren prickades de av romerska bågskyttarna som stod uppe på husets terrasser, varför de istället tände eld på allt brännbart intill huset och brände inne alla utom en som tog sig ut genom ett fönster där han genast tillfångatogs. När han berättade vem de just bränt inne blev de sorgsna över att de inte hade

lyckats tillfångata den romerska kejsaren levande. Det var denne soldat som efter sin flykt från goterna återkom för att berätta historien.

Förutom kejsaren föll också Trajanus och Sebastianinus samt trettiofem tribuner och andra högtstående ledare som Valerianus och Aequitius. Bara en tredjedel av armén kom undan genom flykt. Inget annat slag med en sådan massaker finns omnämnd i de romerska annalerna förutom slaget vid Cannae.

(ANM. Kejsar Valens dog den 10 aug, i den julienska kalendern, enligt ovannämnda skildring men den 8 aug enligt andra.)

När natten kom efter detta förödande slag för romarna gav sig de överlevande av varhelst fruktan styrde deras steg. Fortfarande hördes gråt och skrik från de sårade och döende. De som flydde tänkte bara på sin egen säkerhet med känslan av att fiendernas svärd hängde över deras huvuden.

Vid gryningen rusade goterna åstad för att belägra staden Hadrianopolis där de visste att ett enormt byte fanns att hämta. Detta hade de hört av handelsmän och desertörer som berättat om att Valens skatter var gömda därinne. Redan vid fjärde timmen (kl.10) hade de omringat staden och hade påbörjat striden. De anstormande som inte kunde vänta rusade fram mot en säker död då de slogs mot försvararna. Men de flesta av det stora antalet soldater hindrades från att komma in i staden då angriparna fanns där. De försvarade sig tätt intill stadsmuren och de intilliggande byggnaderna, och det vansinniga raseri som de fick känna av från sina angripare slutade inte förrän under dagens nionde timma (kl.15). Då gick plötsligt trehundra fotsoldater, av dem som stod närmast bröstverket, över till goterna och närmade sig dem i kilform. Men de blev häftigt ansatta av goterna - det är obekant varför - och slaktade till sista man. Efter detta var det ingen längre som tänkte någon sådan tanke hur desperat situationen än var.

Så kom stora svarta moln och täckte himlen och regnet började ösa ner. Goterna återvände till sina vagnar som omringade staden och sände iväg en budbärare med ett brev där försvararna uppmanades att ge upp staden mot att deras liv sparades. Budbäraren vågade inte gå in i staden utan lämnades och upplästes av en kristen. Men det föraktades och resten av dagen och hela natten arbetade man med förstärkningar. Gatorna blockerades med stora stenar, de osäkra partierna av muren förstärktes och artilleriet placerades på de bästa ställena för att kunna kasta ut stenar och annat i alla riktningar. Därtill insamlades vatten eftersom man dagen innan lidit oerhört av törst. Goterna å sin sida som visste hur farlig en strid skulle bli, och oroade sig över att

många av deras främsta kämpar var döda eller sårade, utformade en listig plan. De lockade några av de romerska underordnade, som hade deserterat till dem dagen innan, att låtsas strida som om de försökte ta sig tillbaka till romarna i avsikt att ta sig in i staden. Väl därinne skulle de tända eld på valda delar av staden så att det skulle bli lättare att bryta sig in. Den uppgjorde striden började och sedan de bönat och bett om att få bli insläppta lät man dem få komma in. Men när de väl därinne utfrågades vad goterna hade för planer gav de olika svar. Det slutade med att de under blodig tortyr öppet erkände i vilket syfte de kom varefter de halshöggs. Oavsett detta förbereddes striden och goterna gick till anfall och en hård strid började. En stor kastmaskin placerades mitt emot dem och slungade iväg en stor sten, men trots att ingen träffades skapade den en så stor förskräckelse att de flydde bort ett stycke och försökte lämna platsen. På order från deras hövdingar ljöd hornen varpå striden togs upp på nytt. Romarna fortsatte att använda sina slungor då de nästan aldrig missade sina mål. Stenar krossade dem som stod i vägen och spjuten och pilarna genomborrade sina offer. De som använde stormstegar för att ta sig över muren på alla dess sidor begravdes av stenar och allt annat som vräktes ner över dem. Även om också många av stadens försvarare föll var det ingen av anfallarna som hade tagit sig in då dagen började gå mot sitt slut. Kampen fortsatte med stor bestämdhet från båda sidor ända tills dagen övergick till natt.

Goterna drog sig tillbaka till sina tält och hela natten ägnade man sig åt att ta hand om sina sår. När gryningen kom beslöt de sig för att retirera och de vandrade tillbaka samtidigt som de ödelade landet omkring sig utan att störas. Vid middagstid hade stadens försvarare fått besked av sina spanare att det inte fanns några fiender kvar i trakten och sände genast ut en grupp som snabbast möjliga tog sig via PHILIPPOLIS till SERDICA, andra till Makedonien i hopp om att finna kejsar Valens. De visste ännu inte att han redan hade fallit i strid. Men goterna, vilka tillsammans med hunner och halaner var extremt krigiska och modiga, bekymrades över att de inte fick det byte som Fritigern utlovat. De slog läger nära PERTINTHUS men de lät staden vara och ödelade istället de stora bördiga fälten som omgav staden och dräpte eller tillfångatog alla som bodde där. Därifrån begav de sig i hastig marsch till Konstantinopel i sin giriga längtan efter byte. För säkerhets skull gick de i fyrkantsformationer i fruktan för bakhåll. I åtanke hade de att försöka göra en ordentlig kraftansamling för att förstöra den berömda staden. Men när de väl framme rusade till häftigt angrepp hände följande. En avdelning saracenser

som fanns i staden gav sig ut till ett kraftigt motanfall och attackerade dem. Striden blev lång och hård och båda sidor skildes slutligen åt på lika villkor. Men dessa orientaliska män hade en tur och lycka som aldrig tidigare skådats. En av dem, en man med långt hår och som var naken förutom ett höftskynke, rusade rakt in i den gotiska härstyrkan med dragen dolk och sedan han dödat en man förde han läpparna till hans strupe och drack av blodet som strömmade ut. Åsynen av detta märkliga och vidriga dåd fick den gotiska hären att tappa fattningen och deras framryckning blev alltmer tveksam. Ännu mer försvagades deras vilja att anfalla då de såg den mäktiga staden och hur svår den var att inta. Sedan de fått större förluster än de givit förstörde de alla krigsmaskiner som de börjat tillverka och lämnade området och spred ut sig i de norra provinserna där de gick som de ville ända upp till de Julianska bergen, eller som de själva kallar dem de Venetiska alperna.

Julius, befälhavare för alla trupper bortom Taurus, sände då hemliga brev till alla ledare i Trakien - vilka ovanligt nog alla var romare - och gav order om att alla goter som tidigare hade antagits och släppts in och placerats i skilda städer och läger, skulle lockas att utan mistroende komma ut till förorterna i sken av att få den betalning som de lovats, och där skulle samtliga dräpas på en och samma dag. Denna plan blev genomförd utan förseningar och därmed hade de östra provinserna räddats från en stor fara.

* * *

Germanska folk: alemanner, lentienser (alemannisk stam), sueber, quader, laeter, bataver, franker, juthunger, salier (frankisk stam), chamaver, victohaler, burgunder, aeruler/eruler/heruler, atthuarier (frankisk stam), saxere, goter, greuthunger, burgunder, bucinobanterna (alemannisk stam), marcomanner, taifaler.

Germanska personer: Hariobaudes (oberoende tribun och senare kung - bland alemanner?) och hans broder kung Macrianus.

Gotiska och dess grannfolks kungligheter: Ermenrichus (gotisk kung); Alatheus och Saphrax (gotiska härledare); Vithimiris (greuthungisk kung) och hans son Viderichus/Vitherichus (greuthungisk kung); Athanarichus (theuringarnas hövding; tidigare kallad greuthung); Alavivus & Fritigern (greuthungiska ledare; sistnämnde även theuringarnas kung).

Goter av olika slag: Bitheridus och Hortarius (alemanniska hövdingar i den romerska armén); Munderichus; Lagarimanus; Farnobius (greuthungisk hövding).

Alemanniska kungar: bröderna Gundomadus (dräpt c:a 355) och Vadamarius (fångslad 361); de sju alemanniska kungarna - Chonodomarius (tillfångatagen 357), Vestralpus, Urius, Ursicinus, Serapio (f.d. Agenarichus, son till Chonodomarius broder Mederichus), Suomarius och Hortarius; Rando (kungättling); kung Vithicabius (dräpt 368, son till kung Vadamarius); Macrianus, Fraomarius (efterträdde Macrianus tillfälligt, och blev romersk tribun i Britannien); Priarius (alemannisk kung av stammen lentienser).

Franker: Silvanus, son till Bonitus (befälhavare för det romerska infanteriet i Gallien); Mallobaudes (kung, även kommandör över den romerska livvakten).

Quader: Vitrodorus, son till quaderernas kung Viduarius, och hans vassal Agilimundus; Gabinius (kung, dräpt 374).

Troliga germaner i romersk tjänst: Dagalaifus, Balchobaudes (tribun); Mellobaudes.

* * *

AUXENTIUS

kyrkohistoria

Kyrkohistoria skriven av Auxentius, en man som stått den gotiske biskopen Wulfila nära i slutet av 300-talet, och tagit parti för honom i de kyrkliga stridsfrågorna. Sammandrag, med utelämnandet av det mesta av trosfrågorna och trosargumenten.

Wulfila hade stor lämplighet för sin uppgift, sannerligen en bekännare av Kristus, en lärare av fromhet och en predikant för sanningen. Han tvekade aldrig att predika öppet och tydligt till såväl de som lyssnade som till övriga. Han dolde aldrig Guds och tron storhet, i enlighet med de heliga skrifterna, för han trotsade det avskyvärda och förfärliga samt fördärvande bekännelsen av Homousianus som ett djävulskt påhitt. Han gick emot felen och gudlösheten hos Homousianus, och spred det i ord och traktat, att Fadern och Sonen var olika i deras gudomlighet, den skapande Guden, att Fadern var skaparen av all skapelse, och att Sonen var den verkliga skaparen av all skapelse, och att Fadern var förutsättningen för att Sonen var gud över all skapelse. Därför skingrade han sekten från Homousianus, eftersom han inte trodde på den förkunnelsen. Homoiousianerna fick han på flykt sedan de försvarade antagandet att Fadern och Sonen inte var jämförbara men av olika natur. Men han predikade aldrig att Sonen var likadan som Fadern, som de bedrägliga makedoniska sedesfördärvande avvikelserna mot skriften. I sin predikan klarlade han alla som avvek från den kristna läran, såsom manichaerna, marcinonisterna, montanisterna, paulinianerna, psabbelianerna, antropianerna, patripassianerna, photinanerna, novatianerna, donatianerna, homousianerna, homoiousianerna och macedonianerna. Han erkände också konceptet att Helig Ande varken var Fadern eller Sonen, utan skapad av Fadern genom Sonen före allting annat. Följande detta i 40 år, blomstrade han praktfullt i biskoplig gunst. Han predikade på grekiska, latinskt och på gotiskt tungomål, utan att upphöra att arbeta för den enda sanna kyrkan för Kristus.

I unga år togs jag från mina föräldrar och kom till lära hon honom, där han lärde mig den rätta tron.

Genom Guds försyn och Kristus godhet blev han vigd till biskop bland goternas folk vid 30 års ålder, från att ha varit lärare. Men förföljelsen blossade upp hos goterna på andra sidan floden Donau och deras gudlösa ledare skapade tyrannisk terror. Genom Kristus hjälp blev de martyrer och bekännare blev krönta, vilket gjorde förföljarna förargade. Han som försökte besegra, fick känna sig besegrad, och de som kuvades utgick som segrare. Efter mångas tjänares och tjänarinnors martyrskap för Kristus, drevs till slut den heligaste av dem alla, biskop Ulfilas bort från dem efter att ha tjänat som biskop hos dem i drygt sju år. Han begav sig till romersk mark i följe av ett stort antal människor, där han blev mottagen av Konstantius. Likt Moses uttag ur Egypten när de korsade Nilen för att komma ifrån barbarerna, gick dessa människor över Donau för att tjäna Gud uppe i bergen såsom många heliga personer gjort. Han stannade hos sitt folk i ytterligare 33 år på romersk mark, ej de sju åren inräknade, och predikade sanningen på samma sätt som de forna helgonen. På så vis fullbordade han 40 år i tjänst, och dog först sedan han blivit 70 år sedan han utfört så många dåd och gärningar. När 40 år hade gått flyttade han till Konstantinopel på en kejsarlig befallning, på grund av en dispyt. Han krävde att få gå i herren Jesu Kristi namn, för att de inte skulle förmå att undervisa och hemsöka Kristi kyrkor med hans engagemang för Kristus. När han väl kom fram till staden, blev han omedelbart sjuk sedan de gudlösa hade ombildat förutsättningarna för kyrkomötet och gjort det mer ömkligt och bedrövligt. Det ortodoxa partiet fick till synes inte någon granskning av deras eget domslut, utan blev hänvisade till det eviga straffet likt kättare. I sin sjukdom blev hans sedan förd iväg, i likhet med profeten Elisa.

Det är nu passande att sammanfatta denna mans gärningar, som gick under Guds ledning ända till Konstantinopel, där de heliga och obefläckade Kristi präster fick ta emot en sådan underbar och fantastisk ära från helgonen och efterföljande präster, till en sådan mängd av kristna. Vid slutet av hans liv,

ända till tiden just när han dog, lämnade han vittnesbörd om sin kraftfulla tro inför folket som samlats hos honom, genom att säga: ”Jag, Wulfila, biskop och bekännare, har alltid trott detta, och i den enda och sanna tron, gör jag nu min resa till min Herre. Jag tror att det bara är en enda Gud, Fadern, som ensam är den som inte är skapad och som är osynlig, och genom sin enfödde Son, vår Herre och Gud, skapare all allting, och utan någon som är jämbördig med honom. Därför finns det bara en enda Gud över allting, som också är Gud över vår Gud. Och jag tror på en enda Helig ande, en upplysande och helig kraft. Varken Gud eller Herren, men de rättrogna prästerna, inte lika, men undersåtar och lydiga i alla saker inför vår Herre. Och jag tror att Herren är undersåte och lydig i alla saker inför Gud Fadern.”

* * *

ANM:

Philostorgius, etc:

WULFILA (Ulphilas)

Goternas apostel, missionär och översättare av bibeln till gotiska, samt skapare av ett alfabet. Han föddes troligen 311, och dog i Konstantinopel 380 eller 381. Även om hans tungomål och engagemang var gotiskt, hade han sannolikt delvis en härkomst från slavar som tagits i Kapadocien i de gotiska råderna under Valerianus och Gallienus regeringstid. Möjligen var hans mor en sådan slavvinna. Han fick en kristen uppfostran och sådes i unga år till Konstantinopel, som gisslan eller tillsammans med något sändebud. Här kom han att bli lärare i kyrkan fram

till sitt trettionde levnadsår då han upphöjdes till biskop och vigdes av den arianske biskopen Eusebius av Nicomedia. Strax därefter återvände han till Dacia och under de återstående 40 åren av sitt liv ansträngde han sig som missionär bland sina landsmän. Mellan åtta och tio år stannade han i Dacia, innan förföljelsen blev så stor att han tillsammans med många av de troende begav sig till Moesia. Det var här som han satte sig ner och översatte hela bibeln till gotiska, utom Konungaböckerna, en uppgift som medförde att han skapade ett eget alfabet. Hans stora språkkunskaper i både grekiska och gotiska underlättade arbetet betydligt. Orsaken till utlämnandet av Konungaböckerna var att hans landsmän var så krigiska att de inte skulle uppmuntras mer genom dessa böckers innehåll. Gamla testamentet översattes från Septuaginta, medan Nya testamentet översattes från originalens grekiska. Wulfila besökte kyrkomötet i Konstantinopel 360 där Acacius sekt hade storartade framgångar i sin kompromiss av trosbekännelsen och som ersatte den tro som upprätthölls av de ortodoxa respektive arianerna. Olyckligtvis blev Wulfilas karriär fördärvad genom hans trohet till den arianska uppfattningen, som han behöll till sin död. Avsaknaden av känsla för den ortodoxa synen, medförde att han inte kom att influera efterföljande biskopar. Hans arbete gjorde intryck såväl på goterna som på andra germanska folk.

* * *

Germanska folk: goter

Germanska personer: Wulfila

* * *

THEODORET av Cypern

Ekklesiastike historia (kyrkohistoria)

Theodoret berättar om händelserna på 300- och 400-talet. Med begreppet skyter menar han de folk som bodde norr om Donau och vid Svarat havet, och då främst goter och hunner. Biskop Ulphilas är detsamma som Wulfila.

Bok 1, kap. 31

Bretanio, den skytiske biskopen.

Han var anförtrodd med biskoplig värdighet över alla städer i Skytien, och full av engagemang för sin uppgift.

Bok 1, kap. 33

Hur goterna blev besmittade av den arianska irrläran.

För dem som inte vet hur det gick till när goterna anammade den arianska irrläran, kan det vara värt att nämna det. Sedan de korsat floden Donau, och gjort en fredsöverenskommelse med kejsar Valens, föreslog den illa beryktade Eudoxius att kejsaren skulle godta ett kyrkosamfund hos dem. De hade dock sedan länge fått gudomliga kunskaper och kristen uppfostran. Valens godkände hans råd och framförde en önskan om samtycke hos goternas ledare, men de svarade att de inte kunde gå med på att försaka undervisningen från sina fäder. Vid denna tid var deras biskop Ulphilas indirekt lydande under dem och de lyssnade på hans ord som om det vore en lag som ingen kunde bryta. Delvis på grund av hans vältalighet, och delvis genom mutor, lockade han med förslaget och övertygade goterna att de skulle omfamna varandra med kejsaren, så Wulfila fick dem att bekänna att bråket mellan olika uppfattningar bara var personlig rivalitet och inte omfattade någonting rörande trosfrågorna. Resultatet ända fram till denna dag blev att goterna anammade tron att Gud är större än Sonen, men de vägrade att betrakta Sonen som en skapelse, trots att de ingick i ett kyrkosamfund som trodde det. Fortfarande kan det inte sägas att de har övergett deras faders undervisning, sedan Ulphilas i sin ansträngning övertygade dem att förena sig i kyrkosamfundet med Eudoxius och kejsar Valens, förnekande att det var

någon skillnad i trosuppfattningen och att skillnaden bara var uppkommen ur personliga gräl.

Bok 5, kap. 4

Om Eusebius biskop av Samosata.

När han var på väg in i en liten stad var det en kvinna där som var fullständigt besmittad av den arianska irrläran, och hon lät en tegelpanna falla ner i huvudet på honom från taket. Han blev så illa skadad att medan han låg och inväntade färden till ett bättre liv, krävde han av alla förbipasserande att de med ed skulle svära att inte skada kvinnan, ty hon visste inte vad hon gjort. Därmed gjorde han likadant som vår egen Herre när han vid korsfästelsen sade: "Fader förlåt dem, för de vet inte vad de gör". Så dog den store Eusebius efter många och skiftande svårigheter. Han hade flytt från barbarerna (=goterna) i Trakien, men han flydde inte från de gudlösa kättarna, och därmed vann han martyrernas krona.

Detta hände efter det att biskopen hade återvänt, och då förstod Gratianus att Trakien hade lagts öde av de barbarerna (=goterna) som hade bränt inne kejsar Valens, så han lämnade Italien och for till Pannonien.

Bok 5, kap. 5

Om Theodosius fälttåg.

Kejsar Theodosius hade svårt att besluta sig för vad han skulle göra, medan barbarerna (=goterna) uppsvallda av sin seger både var och såg sig själva som oöverberrörliga. Enda vägen ur detta för Theodosius var att få till ett möte med de högsta befälhavarna. Därför slösade han ingen tid för att fullborda detta. Full av tro och tillförsikt kom han från Spanien till Trakien, och han såg hur barbarerna kom emot honom. Han ställde genast upp sina trupper i slagordning. De två stridslinjerna möttes men fienderna kunde inte hålla stånd och bröts ner. De blev grundligt besegrade, och flydde i full panik medan seg-

rarna förföljde dem så fort de kunde. Där blev ett stort manfall bland barbarerna. Sedan ett stort antal hade fallit, och ett mindre antal hade lyckats fly och kommit över Donau, skingrade den store anföraren sina trupper och lät den inhysas i de närbelägna städerna. Sedan red han det fortaste han kunde till sin kejsare Gratianus för att själv få överbringa den goda nyheten. Även kejsaren blev högeligen förvånad över händelsen och tyckte nyheten var fantastisk, medan andra av avundsjuka menade att han själv hade flytt iväg och förlorat hela sin armé. Hans enda kommentar var att svara de som sade emot, att de själva kunde ta reda på antalet döda barbarer, för det var inga svårigheter att på slagfältet se hur många som stupat. Med dessa ord lät kejsaren sända iväg officerare för att utreda och rapportera om slaget.

Bok 5, kap. 30

Om goternas kyrka.

Skyterna var involverade i den arianska nätverket. John försökte därför få dem över på andra sidan. Genom att utnämna kyrkoråd och diakoner och läsare av de gudomliga oraklen som talade det skytiska tungomålet, tilldelade han en kyrka till dem, och på så vis vann han många från deras irrläror. Han var ofta där personligen på besök och för att predika, och använde en tolk som kunde båda språken. Han lät också förmå andra goda talare att göra det samma.

Bok 5, kap. 31

Om hans omvårdnad fjärran bortom skyterna.

När han hörde att en del nomader, som slagit sig ner vid Donau, var törstande på frälsning, men att ingen fanns som kunde ge dem vad de behövde, utvalde John sådana män som var fyllda av kärlek för ansträngande uppgifter och gav dem uppdraget att ta hand om ärendet. Jag har själv sett ett brev som han skrev till biskop Leontius av Ancyra där han beskrev omvändelsen av skyterna, och bad om att lämpliga män skulle skickas till honom för den sakens skull.

Bok 5, kap. 32

Om Gainas begäran och John Chrysostoms svar.

Gainas, en skytisk man, som var ganska mycket barbar i sitt sinnelag, grym och våldsam i sitt temperament, var vid denna tid en militär befälhavare (i

den romerska armén). Under sig hade han många av sina egna landsmän, och med dem befälet över romerskt kavalleri och infanteri. Han utövade ett skräckvälde, inte bara för de han hade kring sig utan även för kejsaren själv, som misstänkte att han hade för avsikt att tillvälla sig makten. Han var en bekännare till den arianska irrläran, och fråga kejsaren om han fick använda en av kyrkorna. Arcadius svarade att så skulle få ske, men han skickade sedan genast efter den helige John. Han berättade om önskemålet, samt om Gainas makt, antydande om hans bemäktigande, och bönföll honom att tygla sin vrede över barbaren för denna överenskommelse. Den ädle mannen svarade att "Inga sådana löften eller order var heliga nog för att hållas till sådan som inte var förmer än hundarna. Aldrig skulle de som dyrkade och lovsjäng få lida eller fördrivas, och deras kyrkor få bli given åt dem som hädade honom. Frukta inte denna barbar, utan låt kalla både honom och mig till dig, lyssna under tystnad vad som sägs, och jag ska både tygla hans tunga och övertyga honom att inte fråga vad som är fel att tillmötesgå."

Kejsaren blev glad över det som John Chrysostoms sade, och nästa dag kallade han dem båda till sig, både biskopen och befälhavaren. Gainas började med att fråga om infriendet av löftet, men den store John svarade att kejsaren, som erkände den sanna tron, inte hade någon rätt att våga göra någonting som kunde vara emot den. Gainas replikerade att han också behövde något ställe där han kunde framföra sina böner. "Varför då", svarade John, "varenda kyrka är öppen för dig, och ingen vill hindra dig från att bedja där, när helst du själv vill." "Men jag", svarade Gainas, "tillhör en annan sekt, och ber om att få ha en kyrka tillsammans med dem. Och jag som sliter så hårt i kriget för romarnas skull, behöver för rättvisans skull få denna önskan tillgodosedd." "Men", svarade biskopen, "du får större belöning för ditt arbete, du är befälhavare, du är oförgräplig i din konsulära ämbetsdräkt. Du måste ta hänsyn till vad du var för något tidigare och vad du är nu, din fattigdom fordom och din nuvarande framgång. Vilken slags skrud du bar innan du for över floden Ister, och vilken skrud du bär nu. Betänk, säger jag, litenheten i ditt arbete och storheten i din belöning, och var inte otacksam till dem som har visat dig en sådan heder." Med dessa ord förmodade biskopens ord att göra Gainas tyst, och tvingade honom att stå mållös.

I sinom tid gjorde han det känt att revolten, som han länge burit i sitt hjärta, samlade hans styrkor i Trakien. De ödelade och plundrade i flera olika riktningar. När detta blev känt spred sig en allmän

panik bland såväl rika som fattiga och inga fanns som var beredda att marschera mot dem, ingen ansåg det vara säkert nog att bege sig till honom som sändebud, för alla fruktade hans barbariska sinne- lag.

Bok 5, kap. 32

Om John Chrysostom som sändebud till Gainas.

När alla andra var på flykt på grund av den allmänna paniken, blev denne storslagne ledare övertalad att färdas som sändebud. Han tog ingen hänsyn till konflikten som hade blossat upp, eller om de förfärande känslor som det hade rört upp, och gjorde sig redo för färden till Trakien. När Gainas fick besked om färden betänkte han de djärva uttalanden, som han hade gjort på den som var ombud för den sanna tron. Han kom ivrigt svamlade honom till mötes på långt håll, tog hans högra hand och höll över sina ögon, och lät sina barn få sitta i den helige mannens knä. Så vänlighet har förmåga att bringa även de som är mest emot godheten att få dem att blygas och övervinnas. Men avundsjukan kan inte uthärda de skarpa strålar av hans filosofi. Den praktiserar dess knep och undanhåller hans vältalighet, samt hans visdom.

Bok 5, kap. 36

Av den goda säd som såtts, är han aldrig den som skördar frukterna, för han har Herren på sin sida. Så när Rhoilas, furste hos de skytiska nomaderna, hade korsat Donau med en stor mängd människor och ödelade och plundrade Trakien, och hotade att belägra imperiets stora stad (=Konstantinopel), men han gjorde bara en kortare belägring och utlämnade den till dess tillintetgörande. Men Gud hemsökte honom från ovan men blixtar och stormar, brände upp angriparna och nedkämpade hela den stora massan.

* * *

Germanska folk: goter

Germanska personer: Wulfila, Gainas (got eller skyter), Rhoilas (got eller skyter)

* * *

HERMIAZ SOZOMENOS

Ekklesiastike historia (kyrkohistoria)

Berör 300-talets slut och 400-talets början. Med begreppet skyter avses i texten uppenbarligen ett folk som bodde mellan goterna och romarna alldeles intill Svarta havet.

Bok 4, kap. 24

Beslut från kyrkomötet i Ariminum, godkänd av Acacierna.

Partianhängarna till Acacius stannade en tid i Konstantinopel och bjöd dit ett flertal biskopar från Bithynia, bland dem var biskop Maris av Chalcedon och biskop Ulfilas för alla goterna. Dessa prelater hade samlats tillsammans i antal av omkring femtio stycken. De bekräftade de beslut som tagits vid kyrkomötet i Ariminum, med tillägg av bestämmelsen att begreppen materia och "hypostasis" aldrig skulle användas för att beteckna Gud. De deklarerade också att alla andra beslut, som kommer fram men som redan fattats, och beslut som måhända fattas i framtiden, kommer att fördömas.

Bok 6, kap. 21

Tro som manifesterats av skyter, samt Vetranio, ledaren av deras eget folk.

Det är sagt att detta var orsaken till att skyterna höll sig trogna till sin tro. Det finns ett stort antal städer i deras land, men också byar och befästningar. Huvudstaden kallas Tomi, och det är en stor och välbefolkad stad som ligger vid havet på den vänstra sidan när man seglar på det hav som kallas Euxine (Svarta havet). I enlighet med en gammal sedvänja som ännu råder, är alla kyrkorna i hela landet under inflytande av en enda biskop. Vetranio styrde dessa kyrkor när kejsaren besökte Tomi. Kejsar Valens vände sig till kyrkorna och bemödade sig, som han alltid brukade göra, att vinna över biskopen till Arius irrläror. Men den sistnämnde motsatte sig med kraft hans argument, och efter ett modigt svaromål av Nicenes tros läror, lämnade kejsaren platsen och fortsatte till en annan kyrka, varhelst han följdes av folk. Så gott som hela staden, alldeles fullpackad av folk, kom för att se kejsaren, eftersom de förväntade sig att någonting speciellt skulle bli resultatet av hans möte med biskopen. Kejsar Valens blev mycket förolämpad av att bli lämnad ensam i kyrkan med sina följeslagare, och i sin förbittring utdömde han

förvisning för biskopen. Kort tid därefter återkallades han, eftersom han fruktade ett uppror, för skyterna var bestörta över avsaknaden av sin biskop.

Han visste att skyterna var ett modigt folk, och att deras land på grund av sin placering hade många förmåner som kom det romerska imperiet till godo, för det tjänade som en barriär som avvärjde barbarerna.

Bok 6, kap. 37

Angående barbarerna på andra sidan Donau, som blev utdrivna av hunnerna, och kom till romarna, och deras omvändelse till kristendomen. Ulphilas och Athanarich, händelser mellan dem när goterna mottog arianismen.

Goterna bodde på andra sidan floden Ister, och hade kuvat andra barbarer, och sedan själva blivit fördrivna från sitt land av hunnerna och gått över den romerska gränsen. Hunnerna var före denna händelse okända både i Trakien och av goterna, för under den tiden som de bebodde områden som låg nära varandra fanns det en vidsträckt sjö emellan dem. Inbyggarna på respektive sida om sjön föreställde sig att deras eget land var det enda på jorden och att det enda som fanns bortom dem var hav och vatten. Men så hände det att en oxe, plågad av insekter, störtade ner i sjön och blev jagad av en herde, varpå han upptäckte att även den andra sidan av sjön var befolkad, vilket han sedan berättade för sina landsmän. Andra berättar att det var en hjort som var flyende och visade några av jägarna den väg som dolts av vattnet. När jägarna, som var av stammen hurter, kom till andra sidan av vattnet blev de förundrade över hur underbart landet var, och det rapporterade om allting till sin kung. Hurterna beslöt sig då för att anfälla goterna med en mindre styrka, medan de samlade ihop en betydligt större härstyrka, och därpå vann de goterna över goterna i strid och tog över hela deras land. Det krossade landets folk gick då över den romerska gränsen. De tog sig över floden och skickade iväg sändebud till kejsaren, förvissade honom om deras vilja till samarbete i alla slags fälttåg som han kunde tänkas vilja engagera sig i, under förutsättning att

han ville ge dem ett stycke land där de kunde försörja sig. Ulphilas, landets biskop, var sändebudens ledare och framförandet var fulländat varför goterna fick tillstånd att slå sig ner i Trakien. Strax därpå uppstod tvister mellan dem, vilket medförde att de delade sig i två delar. En av dem leddes av Athanarich, och den andra av Phritgernes. De reste vapen mot varandra och Phritgernes blev slagen, och bönföll romarna om hjälp. Kejsaren hade kommenderat sina styrkor i Trakien att understödja och alliera sig med honom. Ett andra slag kom till stånd och Athanarich och hans folk drevs på flykt. Som tack för den lägliga undsättningen som kejsar Valens bidragit till, och som bevis på sin trohet gentemot romarna, valde Phritgernes att anamma kejsarens religion och övertalade de barbarer som han styrde över att följa hans exempel. Det var nog, hur som helst, inte den enda anledningen som kan förklara varför goterna bibehöll, ända fram till våra dagar, arianismens dogm. För Ulphilas, deras biskop, hade ursprungligen inga åsikter som gick emot den katolska kyrkan. Först under Konstantius regeringstid tog han ställning, såsom jag är övertygad om, obetänksamt vid kyrkomötet i Konstantinopel i förening med Eudoxius och Acacius. Ännu har han inte avvikit från doktrinerna som fattades vid kyrkomötet i Nicaea. Han återvände dock senare till Konstantinopel, och som det sägs gick in i en diskussion i dispyten om dogmatiska samtalsämnen med ledaren för den arianska fraktionen, och de lovade att lägga hans ärende inför kejsaren, om denne kunde rätta sig efter deras åsikt. Framtvingad av den viktiga tilldragelsen, eller tänkande att det var bättre att hålla sådana uppfattningar angående det gudomligas natur, anslöt sig Ulphilas med arianerna, och skilde sig själv och hela sitt folk från all kontakt med den katolska kyrkan. För när han hade undervisat goterna i religionens grunder, och genom honom delade ett behagligare liv, lade de sitt fulla förtroende i hans händer, och var fullkomligt övertygade om att han varken kunde göra eller säga någonting som var av ondo. Han hade istället verkligen gett dem många bevis på sin dygd. Han hade utträtt i oräkneliga farofyllda situationer för att försvara sin tro under den period då de ovannämnda barbarerna ännu upprätthöll hednisk dyrkan. Han lärde dem bruket av bokstäver, och översatte de heliga skrifterna till deras eget språk. Det var då som barbarerna vid Isters flodbank följde Arius dogm. Vid samma tid var det många av Phritgernes undersåtar som vittnade om Kristus och blev martyrer. Athanarich blev förbittrad över att hans undersåtar hade blivit kristna genom Ulphilas förkunnelse. Beroende på att de hade övergett kulten över sina fäder, utsatte han många av sina egna för många bestraffningar.

Några lät han dräpa sedan de släpats framför domstolar där de ädelt intygade sin tro, och andra blev slagna utan att ha fått en chans att säga ett ord till sitt försvar. Det har sagts att de befälhavare som Athanarich utnämnt utövade hans myndighet. Därför lät de skapa en staty som de placerade i en vagn, och de förde fram dem till deras tält där de antog att man anammat kristendomen. De som bodde där beordrades att tillbedja statyn och erbjuda offer. Om de vägrade, blev tält och män nerbrända tillsammans. Men jag har hört att en våldshandling av mycket större grymhet blev begången vid denna tid. Många vägrade att lyda de som med makt försökte tvinga dem att offra. Bland dem var både män och kvinnor, och en del kvinnor hade små barn och somliga var nyfödda som bars vid bröstet. De flydde till sin kyrka, som var ett tält. Hedningarna satte eld på det och alla därinne dog.

Det dröjde inte länge innan goterna hade skapat fred inbördes, och utan särskild anledning började de ödelägga Trakien och plundra städer och byar. Kejsar Valens lärde sig genom detta vilket stort misstag han hade gjort, för han hade räknat med att goterna skulle bli användbara för romarna och avskräckande för dess fiender, och hade därför försummat att förstärka manskapet. Han hade tagit guld från de romerska städerna och byarna, istället för det vanliga antalet män för den militära tjänsten. När hans förhoppningar ointetgjordes, skyndade han sig till Konstantinopel. Följaktligen fick förföljelsen av de kristna fortsätta. Euzoius, ledare för arianerna, dog och Dorotheus blev föreslagen till hans regering.

kap. 39

Valens fälttåg mot Skyterna.

Kejsar Valens hade inte skyndat snabbare till Konstantinopel än att han hade åsamkat sig missnöje och hat från befolkningen. Barbarerna plundrade Trakien och fortsatte ända till de närmaste förstäderna, för att försöka göra ett angrepp på stadsmuren, utan att någon kunde hindra dem. Stadens invånare var uppbragda över trögheten, och folket anklagade kejsaren för att vara delaktig i deras anfall, eftersom han inte gick till attack utan bara försenade striden. Till slut, när han var vid spelen på Hippodromen, gav folket öppen och ljudligt uttryck för sitt missnöje med hans sätt att sköta imperiets ärenden, och uppmanade armén att strida för att försvara sig själva. Valens, förolämpad av dessa förebråelser, gjorde sig genast redo för ett fälttåg mot barbarerna, men han hotade med att straffa de som varit oförskämda mot honom när han återvände,

och att även ta hämnd på dem som hade understött tyrannen Procopius.

kap. 40

Munken sankt Isaac förutsäger Valens död. Valens flykt och när han gav upp sitt liv.

När kejsar Valens var på väg att lämna Konstantinopel, presenterade sig inför kejsaren munken Isaac som var känd för sin dygd, och uttalade följande ord: "Gå tillbaka, o kejsare, till de ortodoxa, och de dem som anammat Nicene-doktrinerna, kyrkorna du undanhållit dem, och segern kommer att bli din." Kejsaren blev förolämpad över denna djärvhet, och beordrade att Isaac skulle arresteras och hållas i förvar tills han återkom, då han skulle föra munken inför domstol för hans dumdristighet. Isaac däremot, svarade: "Du ska inte återkomma såvida du inte återlämnar kyrkorna." Därmed skildes de. Valens marscherade ut med sin armé, och goterna drog sig tillbaka när de förföljdes. Han passerade Trakien och kom till Adrianopolis. Där fann han att de slog läger och intog en säker position på en plats inte så långt ifrån honom. Då hade han obetänksamheten att attackera dem innan han hade arrangerat sina egna legioner i riktig slagordning. Han kavalleri blev skingrad och hans infanteri tvingades retirera medan de förföljdes av fienderna, då steg han av sin häst och med några få följeslagare tog de sig till ett mindre hus eller torn, där han gömde sig. Barbarerna var fullt sysselsatta och fortsatte förbi tornet, utan att ana att han hade valt det som sitt gömställe. När några av de sista barbarerna passerade förbi, sköt följeslagarna en skur av pilar från sitt gömställe, vilket omedelbart medförde att det blev känt att Valens gömde sig där. De goter som redan hade hunnit lite längre fram hörde deras rop som spred nyheten, och de skrek sedan i sin tur till de av deras egna som hunnit ännu längre fram och gjorde det känt för alla dem framför, tills det nådde dem som var längst fram i förföljandet. De återvände och omringade tornet. En stor mängd ved hopsamlades vida omkring i landskapet, vilket de staplade upp runt tornet och slutligen satte eld på. En vind fick elden att ta sig ordentligt och gjorde det snabbt till en storbrand. Det dröjde inte länge innan tornet och allt där inne, inklusive kejsaren och hans följeslagare, var fullständigt förintade. Valens blev femtio år gammal. Han hade regerat tretton år tillsammans med sin broder, och tre år själv.

Bok 7, kap. 17

Uppdelningen av arianerna i olika partier, de som var i Konstantinopel var mer begränsade.

Arianerna uppdelades i två grupper. Dorotheus och hans följeslagare bibehöll bönehusen, medan Mari-

nus och alla som höll med honom reste upp nya byggnader i vilka de skulle hålla sina egna kyrkor. Namnen "Psathyrianer" och "goter" gavs åt Marinus och hans följeslagare. Det förstnämnda på grund av att Theoctistus, en viss kakförsäljare (anm. som på grekiska heter något liknande), var en nitisk förespråkare av deras åsikt. Goter kallades de på grund av att deras uppfattning var godkänd av Selinus, biskop över deras folk. De allra flesta av det gotiska folket följde den lära som Selinus hade och de samlade sig i kyrkor med Marinus följeslagare. Goterna drog sig till Selinus av den speciella omständigheten att han hade varit Ulphilas sekreterare, och hade ersatt honom som biskop. Han var kapabel att undervisa i deras kyrkor, inte bara i på deras tungomål utan även på grekiska.

Strax efteråt blossade en strid upp om vem som skulle vara företrädare, mellan Marinus och Agapius som Marinus själv hade vigt till biskop över arianerna i Efesus, och i det bråket som stegrades tog goterna parti för Agapius.

Bok 7, kap. 26

Theotimus, överstepräst av Skytien.

Kyrkan i Tomi, och för den delen alla kyrkor i Skytien, var under den här tiden underlagda skytern Theotimus. Han hade förkovrat sig i praktisk filosofi, och hans dygd hade väckt sådan beundran hos de barbariska hunnerna, vilka bodde vid kanten av floden Ister, att de kallade honom romarnas gud, för de hade fått erfara gudomliga dåd av honom. Det har sagts att en dag när han reste omkring i deras land, märkte han att en del av dem gick mot Total. Hans följeslagare bröt då ut i en veklagn, och sade sig själva vara vilse, men han sänkte sig bara ner från hästen och bad. Följden blev att barbarerna passerade förbi utan att se honom, hans följeslagare eller de hästar som de hade stigit av. Eftersom dessa stammar ofta ödelade Skytien på sina plundringsräder, försökte han dämpa rovlystnaden i deras sinne genom att överlämna mat och gåvor till dem.

Bok 8, kap. 4

Den gotiske barbaren Gainas driftighet.

En barbar, kallad Gainas, som fått anställning hos romarna, och som hade stigit från den lägsta rangen i armén till befälhavare, försökte tillvälla sig makten över det romerska imperiet. Med detta i tankarna, skickade han efter sina landsmän goterna och bad dem komma från sina egna länder till romarnas territorium, och utnämnde sina släktingar till tribuner och andra ledare. Tirbingilus, en släkting till honom, som befallde över en stor härstyrka i Frygien inledde upproret. Under förevändning att ha blivit

förnärnad över ödeläggelsen av många frygiska städer, vilka hade tagit ställning för hans kontroll, vände sig Gainas till deras hjälp. När han ankom hade en stor mängd barbarer rustat sig för krig, och då avslöjades hans plan som han hade hållit hemlig. Städerna som han hade fått i uppdrag att skydda kom istället att bli plundrade. Därefter fortsatte han till Bithynia och slog läger vid gränsen till Chalcedonien och hotade med krig. Städerna i östra Asien, och alla som bodde mellan denna region och Euxine (Svarta havet), befann sig i fara. Kejsaren och hans rådgivare beslöt att det inte var tillräckligt säkert att försöka sig på något riskfyllt företag, utan en ordentlig förberedelse emot de män som redan var desperata. Kejsaren förklarade då att han var redo att bli vänligt inställt till honom på varje punkt, och sände en förfrågan till Gainas för att få vetskap om vad han begärde. Gainas svarade att två av romarna som var konsul, Saturninus och Aurelianus, som han trodde var fientligt inställd, skulle bli överlämnade till honom. När de kom i hans våld, förlät han dem. Därefter höll han ett möte med kejsaren nära Chalcedon, i bönehuset i vilket martyren Euphemias grav finns. Sedan han och kejsaren muntligen hade bundit varandra genom vänskapliga löften gentemot varandra, drog han tillbaka sina styrkor och vände sig till Konstantinopel, där han enligt ett kejsarligt påbud blev utsedd till befälhavare av infanteriet och kavalleriet. Framgången så långt med sitt förräderi var mer än vad han kunde bära med måtta. I motsats till alla förväntningar, hade han lyckats så väl i sitt företag, och då bestämde han sig för att försvaga freden med katolska kyrkan. Han var kristen och i likhet med resten av barbarerna hade de anammat den arianska irrläran. Antingen på uppmaning av ledaren av det partiet, eller som en impuls från hans egen ambition, sade han till kejsaren att överlämna en av kyrkorna i staden (Konstantinopel) till arianerna. Han menade att det var varken rätt eller riktigt att, medan han var befälhavare av de romerska trupperna, skulle behöva vända sig till en plats utanför stadsmuren när han önskade engagera sig i en bönestund. John förblev inte inaktiv när han blev insatt i dessa förhandlingar. Han samlade ihop alla biskopar som då befann sig i staden, och gick upp med dem till palatset. Han framförde en lång talan i närvaro av kejsaren och Gainas, förebrående den sistnämnde att vara en främling och en flykting, samt påminde honom om att hans liv hade räddats av kejsarens fader, till vilken han hade svurit trohet, och likaledes till hans barn, till romarna, och till lagen vilken han (Gainas) strävade att göra kraftlös. När John framfört detta visade han den lag som Theodosius hade stadfäst, där han förbjöd alla irrläror att hålla en kyrka in-

nanför stadsmuren. Därefter vände han sig till kejsaren och förmanade honom att hålla den lag som förbjöd kättare, och sade honom att det skulle vara bättre att bli berövat imperiet än att bli skyldig till gudlöshet genom att bli en förrädare i Guds hus. Detta framförde John på ett storartat sätt och gav inget utrymme för förnyelse rörande kyrkorna i hans omvårdnad. Gainas, som var obekymrad över ederna, attackerade staden. Hans företag blev kungjort likt uppträdandet av en komet direkt över staden, och denna komet var av extra stor ljusstyrka och storlek, än någon annan som hade setts tidigare. Gainas började med att erövra affärerna som låg längs stranden, och samlade ihop deras väldiga förmögenhet. Men när ryktet gjorde det känt vilka hans planer var, gömde handlarna sina rikedomar och satte inte fram silvret på bordet som de uppmanades att göra. Gainas sände då iväg några barbarer om natten för att sätta eld på palatset, men de var oerfarna och blev rädda, varför de återvände tillbaka. För när de hade tagit sig förbi den stora byggnaden, inbillade de sig att de såg en enorm och välbevärnad härstyrka där männen hade enastående kroppsstorlek. De återvände och berättade för Gainas om de nya trupperna som hade anlänt. Gainas trodde dem inte, för han var säker på att inga styrkor hade kommit till staden. Men när även andra personer återkom, vilka han samma natt hade skickat till palatset i samma ärende, och berättade om härstyrkan, blev han tvungen att med egna ögon se vad som stod på. Bilden av en härstyrka, vilka hade kommit från andra städer, framträdde framför honom. De vaktade staden och palatset om natten och gömde sig själva om dagen. Gainas trodde sig vara besatt av en demon. Under förevändning att erbjuda en böneföräntare, gick han till kyrkan i Hebdomos vilken kejsarens fader hade upprättat till ära för Johannes döparen. En del av barbarerna stannade kvar i Konstantinopel, medan andra följde Gainas. I all hemlighet lastade de vapen och grytor fulla med pilar i kvinnornas vagnar, men när de upptäcktes slog de ner vakten vid stadporten, som försökte hindra dem att forsla ut vapnen. Från denna stund var staden full av sådan oordning och tumult, som om den plötsligt hade blivit erövrade. En god tanke genomsyrade denna fasansfulla händelse, för kejsaren skyndade sig att utropa Gainas till folkets fiende, och beordrade att alla barbarer som fanns kvar i staden skulle dräpas. Genast slängde sig soldaterna över barbarerna och dräpte ett stort antal av dem, och satte sedan eld på den kyrka som var namngiven efter goterna. För som brukligt var hade de församlat sig i bönehuset, eftersom det inte fanns någon annan tillflyktsort sedan porten hade stängts. Medan de hörde om denna katastrof, tog sig Gainas

genom Trakien, och fortsatte mot Cherronesus i avsikt att korsa Hellesponten. Han trodde att om han bara lyckades erövra den andra sidan av kusten som låg i Asien, skulle han enkelt kunna lägga under sig alla de provinser som hörde till imperiet i öster. Alla dessa saker invercade på ett ogynnsamt sätt på hans hopp, för romarna där var gynnade av gudomlig kraft. De romare som kejsaren sänt ut till lands och till sjöss, under ledning av Flavira som också var en barbar till födseln, var en god man och en duglig befälhavare. Barbarerna hade inga skepp, men oklokt nog försökte de sig på att korsa Hellesponten och nå andra sidan på flottor. Plötsligt blåste en kraftig vind upp och spred ut dem på ett våldsamt sätt, och drev dem mot de romerska skeppen. De flesta av barbarerna och deras hästar drunknade, men många av de övriga dräptes av soldaterna. Gainas lyckades dock men några få av sina följeslagare fly undan. Inte lång tid därefter när de tog sig fram genom Trakien, anföll de med likgiltighet en romersk armé, och Gainas och alla hans barbarer omkom.

Flavita hade uppträtt mycket framstående i detta krig, och blev därför upphöjd till konsul. Under hans konsulat, och det av Vincentius, föddes en son till kejsaren, och han blev senare utropat till Augustus (kejsare).

kap. 25

Kejsar Honorius befälhavare Stilichos företag.

Vid denna tid när det rådde oenighet inom kyrkan och skapade stor oordning, då gick hunnerna över floden Ister och ödelade Trakien. Tjuvarna i Isaurien samlades i stora skaror och plundrade i städer och byar, ända till Caria och Phienicia. Kejsar Honorius befälhavare Stilicho, var en man som hade uppnått stor makt. Under sitt styre hade han de bästa av de romerska och de barbariska härstyrkorna. Han fick känslor av medlidande mot de styrande som hade befattningar under Arcadius, och bestämde att sätta de två imperiernas fiendskap mot varandra. Han såg till att Alaric, goternas ledare, utnämndes av Honorius till en av de styrande av de romerska trupperna, och sände honom till Illyrien. Dit skickade han också Jovius, den praetoriska prefekten, samt lovade att förena sig med dem där tillsammans med de romerska härstyrkorna, i avsikt att kuva den provinsen under Honorius herravälde. Alaric marscherade iväg med sina styrkor från det barbariska landet och gick över gränsen till Dalmatien och Pannonien, och kom till Epirus. Sedan han väntat där en tid återvände han till Italien. Stilicho var förhindrad att fullfölja uppgörelsen med Alaric,

på grund av en del brev som var översända till Alaric från kejsar Honorius.

Bok 9, kap. 5

Olika länder tog till vapen mot romarna.

Det hände vid denna tid att hunnerna, som slagit sig ner i Trakien, återvände på ett skandalöst sätt och dräpte ett stort antal trots att de varken hade blivit attackerade eller förföljda. Uldis, ledare över de barbariska stammarna som bodde vid floden Ister, gick över floden följd av sin stora härstyrka och slog sig ner i vid gränsen till Trakien. Han lyckades erövra staden Castra Martis i Moesia på grund av förräderi, och därifrån gjordes räder ut över resten av Trakien. Oförskämt nog avböjde han alla förslag på allians med romarna. Prefekten över de trakiska soldaterna gjorde fredsförslag med honom, men han svarade med att peka på solen och förklarade att det vore enkelt för honom, om han så bara beslöt sig för det, att lägga under sig alla regioner på jorden som är belyst av det ljuset. Uldis blev en fullständig plåga, och krävde en stor tribut för att bli belåten och för att kunna acceptera en fred med romarna, i annat fall skulle kriget fortsätta. Gud gav tydliga bevis på särskild ynnest för den sittande regeringen, för strax därefter började de närmaste följeslagarna och ledarna av Uldis stammar att diskutera romarnas form av styrelsesätt och den mänskliga välgörenheten hos kejsaren, samt hans snabbhet och frikostighet när han lönade sina bra och dugliga män. Det var inte utan Gud som de fattade sympati för detta och började diskutera ett närmande till romarna, till vars militärliv de själva förenade sig tillsammans med alla de härstyrkor som de rådde över. När Uldis fann att han var övergiven flydde han med svårighet till den andra sidan av floden. Många i hans styrkor blev slagna, och bland annat hela den stam som kallades scirer (sciri). Denna stam hade varit väldigt stark i fråga om antal innan de hamnade i denna olycka. Några av dem blev mördade, andra blev tillfångatagna och fördes i kedor till Konstantinopel. Styresmannen där var av den åsikten att om man tillät dem att få vara tillsammans skulle de snabbt göra revolt. Därför blev en del av dem sålda för ett lågt pris, medan andra i egenskap av slavar gavs bort som gåvor med den förbehållet att de aldrig fick återkomma till Konstantinopel, eller ens till Europa, utan åtskilda av ett hav från de platser som de var bekanta med. Några av dem blev dock osålda och de beordrades att slå sig ner på olika platser. Jag har själv sett många i Bithynia, nära berget Olympia, där de lever åtskilda från varandra, och arbetar med jordbruket på kullarna och i dalarna i den regionen.

kap. 6

Goten Alaric överföll Rom och utsatte staden för krig.

På detta sätt blev den östra delen av imperiet skyddat från krigets ondska, och styrdes med hög disciplin, i motsats till alla förväntningar, för kejsaren var fortfarande ung. Under denna tid förhärjades den västra delen av imperiet av stor oordning på grund av att så många tyranner kom dit. Sedan Stilicho hade dött, sände goternas ledare Alaric sändebud till kejsar Honorius för att erbjuda fred, men utan gensvar. Han begav sig då till Rom och inledde en belägring. Genom att förlägga en stor härstyrka intill floden Tibern lyckades han hindra all transport av förnödenheter från Portus och in till staden. När belägringen hade pågått en tid drabbades staden av en fruktansvärd hemsökelse på grund av hungersnöd och pest, och många av slavarna och de flesta av de barbarer som tillhörde deras släkte deserterade till Alaric. De senatorer som fortfarande var trogna hednisk vidskepelse, föreslog att man skulle frambära offer i Capitoleum och de andra templen. I synnerhet toscanarna, som uppmanades av prefekten i staden, lovade att driva ut barbarerna med blixtar och dunder. De skröt med att ha utfört en liknande bedrift vid Larnia, som är en stad i Toscana, och som Alaric hade passerat förbi för att nå fram till Rom, utan att den blev intagen. Händelsens allvar rörande staden motsade att någon hjälp skulle hämtas från dessa personer. Alla personer med sinnet i behåll var uppmärksamma på vilken katastrof som denna belägring medförde på romarna, vilket sågs som en antydning om en gudomlig vrede som var sänd för att tukta dem för deras lyx och överflöd, samt deras sedeslöshet och deras mångfaldiga handlingar av orättvisa såväl mot varandra som mot främlingar. Det är sagt att när Alaric marscherade mot Rom hade en god munk bönfällt honom att förskona staden, och inte bli upphovsman till så många olyckor. Alaric svarade honom då att han inte kände sig benägen att inleda belägringen, men att det motståndslösa inflytandet framtvingade och krävde att han skulle gå mot Rom, och så gjorde han. Medan han belägrade staden, erbjöd stadens invånare många gåvor till honom, och efter en tid upphävde han belägringen, när romarna samtyckte till att övertyga kejsaren att inleda diskussionen om ett fredsfördrag med honom.

kap. 7

Biskop Innocent skickade sändebud till Alaric.

Medan sändebuden arbetade för att åstadkomma en fred, var Alarics fiender i rådssalen kring kejsaren

ihärdigt återhållsamma mot ingåendet av varje form av fredsfördrag med honom. När biskop Innocent av Rom skickade sändebud till honom och i ett kejserligt brev kallade Alaric till ett möte, återvände han till staden Ariminum, som ligger på 210 stadiers avstånd (= 40,4 km) från Ravenna.

Han slog läger bakom stadsmuren, och prefekten Jovius av Italien höll ett möte med honom och framförde hans krav till kejsaren. En av dem var att han genom ett påbud skulle utnämnas till befälhavare över kavalleriet och infanteriet. Kejsaren gav Jovius fullmakt att tillmötesgå Alaric med så mycket pengar och förnödenheter som han krävde, men vägrade totalt att överlämna en sådan rang till honom. Jovius var inte underrättad om detta men fick meddelande från palatset när han var i Alarics läger, och förkunnade att kejsarens beslut skulle uppläsa inför alla barbarerna. När Alaric fann att utnämningen hade förnekats honom blev han ursinnig, beordrade att trumpeterna skulle ljuda och marscherade mot Rom. Jovius var orolig för att han kejsaren skulle uppfatta det som att han stått på Alarics sida, men gjorde en betydligt större oklokhets genom att kräva ed för sin säkerhet av kejsaren, och sedan tvinga även de främsta befälhavarna att svära att de aldrig skulle komma att samtycka till någon form av fred med Alaric. Den barbariske ledaren däremot ändrade sig strax efteråt och skickade bud angående vägran att ge honom någon betydande befattning, och framförde att han fortfarande var intresserad av att agera som en allierad med romarna, förutsatt att de ville bevilja honom en viss mängd spannmål och något territorium av mindre betydelse för dem, där han kunde slå sig ner.

kap. 8

Attalus och hans befälhavare Heracleans revolt, och hur han slutligen bad om förlåtelse inför Honorius fötter.

Sedan några biskopar skickats som sändebud av två olika anledningar för att behandla detta ärende, men utan effekt, återvände Alaric till Rom och belägrade staden. Han tog possession vid en del av Portus, och tvingade romarna att erkänna Attalus, som var stadens prefekt, som deras kung. När romarna hade blivit utnämnda till de andra tjänsterna, blev Alaric utsedd till befälhavare över kavalleriet och infanteriet, och Ataulph som var bror till Alarics hustru blev upphöjd till befälhavare av de styrkor som kallades hem-kavalleriet ("domestic cavalry"). Attalus samlade senatorerna, och vände sig till dem i ett långt och mycket genomarbetat samtal, i vilken han lovade att återställa de forna sederna i senaten, men också att göra Egypten och de andra

östra provinserna underställde Italien. Sådan var skrytsamheten av den man som inte var ämnad att bära en regents titel, och under en tidsrymd av ett enda år. Han var vilseledd av den framställning som några spåmän gjort, vilka lovade att det skulle vara möjligt att erövra Afrika utan strid. Därför lydde han inte Alaric som uppmanade honom att skicka en lagom stor härstyrka till Karthago, för att slå Honorius romerska styrkor, i händelse av att de skulle försöka sig på något motstånd. Han vägrade också att följa Johns råd, till vem Alaric hade givit kommandot över de kejsrerliga styrkorna, och som rådde honom att anförtro sig åt Konstans i sin planerade resa till Libyen och ta med sig ett dokument eller påbud som var skickad av kejsar Honorius där Heraclean blev avskedad från sin tjänst. Han litade istället på soldaternas roll i Afrika. Hade detta påhitt blivit antaget, hade det säkerligen visat sig vara lyckosamt, för Attalus avsikt var okänd i Libyen. Men så fort som Konstans hade satt segel mot Karthago, i enlighet med spåmännens råd, var Attalus så vek i sitt sinne att han inte förstod osäkerheten i företaget, utan trodde att folket i Afrika skulle bli hans underlydande, i enlighet med spåmännens ut-sagor, och marscherade i täten av sina styrkor mot Ravenna. När det blev känt att Attalus hade nått fram till Ariminum med en härstyrka som delvis bestod av romare och delvis av barbarer, skrev Honorius till honom och erkände honom som kejsare, och överlät de högsta befälhavarna i sitt styre åt honom samt att de skulle invänta honom. Därtill erbjöds han en del av imperiet. Attalus vägrade att dela makten med någon, och skickade ett bud som sade att Honorius kunde välja en ö eller någon plats som han skulle vara belåten med som sitt eget privata residens, och att han där skulle beviljas varje form av kejsrerliga tjänster. Ärendet runt Honorius blev reducerat i sådan grad att skepp skickades i beredskap att ta honom därifrån och till sin måg om det blev nödvändigt. Då ankom en härstyrka om fyra tusen man vilka hade kommit västerifrån och oförmodat kommit till Ravenna om natten. Honorius bjöd förstärkningen att försvara stadsmuren, för han misstänkte att de romerska styrkorna var benägna till förräderi.

Under tiden hade Heraclean låtit döda Konstans, och spritt ut styrkorna längs hamnar och kuster i Afrika för att förhindra köpmännens fartyg att ta sig till Rom. Som en konsekvens av detta drabbades romarna av en hungersnöd, och de skickade en bekräftelse till Attalus om detta. Utan att veta vad han skulle ta sig till, återvände han till Rom för att rådfråga senaten. Hungersnöden var så svår att kastan-jeträdens frukter användes av folket för att dryga ut

deras spannmål, och en del blev misstänkta att ha förtärt människokött. Alaric lät meddela att fem hundra barbarer skulle skickas till Afrika mot Heraclean, men senaten och Attalus invände och menade att Afrika inte skulle anförtros några barbarer. Det blev då uppenbart för Alaric att Gud ogillade Attalus styre, och fann att det skulle vara meningslöst att anstränga sig eftersom det låg bortom hans makt, men efter att ha tagit emot ett heligt löfte, fanns det ett samtycke mellan honom och Honorius att beröva Attalus hans ställning. Alla de inblandade parterna samlades utanför stadsmuren och Attalus avlägsnades från imperiets maktsymboler. Hans befälhavare avlägsnade också sina bälten, och Honorius utlovade benådning för alla dessa händelser, samt att alla skulle den ära och rang de hade innan allt detta inträffade. Attalus och hans son drog sig tillbaka och kom till Alaric, för han trodde inte att hans liv var i säkerhet längre om han fortsatte att bo hos romarna.

kap. 9

Bråket mellan greker och kristna angående Attalus. Alarics list som gjorde att han intog Rom och skyddade den heliga fristaden hos aposteln Petrus.

Misslyckandet som hade uppmärksammat Attalus plan blev källan till djup splittring mellan hedningarna och de kristna av den arianska irrläran. Hedningarna hade slutit upp bakom den kända förkärleken och tidig uppfostran hos Attalus, för att han öppet skulle vidmakthålla deras vidskepelse, och återupprätta deras gamla tempel, deras festivaler och deras altaren. Arianerna däremot föreställde sig att så fort som Attalus fann sin regering tillräckligt stabil, skulle han återställa dem i en överhöghet över kyrkorna som de hade åtnjutit under Konstantius och Valens regering, för han hade blivit döpt av Sigesarius, goternas biskop, till stor belåtenhet för Alaric och det arianska partiet.

Strax därefter tog sig Alaric till en plats mellan Alperna, på ett avstånd om sextio stadier (=11,5 km) från Ravenna, och höll ett möte med kejsaren angående en fredsöverenskommelse. Saros, som var barbar till födseln, och med stor erfarenhet av krigets konster kom med endast tre hundra män som var och en var ytterst skickliga. Han var misstänksam mot Alaric på grund av deras tidigare fiendskap, och drog slutsatsen att ett fördrag mellan romare och goter inte skulle vara fördelaktigt för honom. Plötsliga förflyttade han sina egna styrkor och slog en del av barbarerna. Tvingad på grund av raseriet och skräcken vid denna händelse, backade Alaric tillbaka och återvände till Rom, och intog det genom förräderi. Han tillät var och en av sina föl-

jeslagare att beslagta så mycket av det värdefulla som romarna hade som de förmådde, och att de fick plundra alla husen med undantag av platsen för aposteln Petrus som förfogade över en stor och mycket rymlig kyrka som var byggd över hans grav, och där hade man en fristad. Detta var det enda undantaget som hindrade en fullständig förstörelse av Rom. De som var där, vilka var många, räddade sig och återuppbyggde staden.

kap. 10

En romersk kvinna som uppenbarade ett dåd av ärbarhet.

Det är självklart att erövringen av en så stor stad som Rom måste ha medfört många särskilda omständigheter. Jag ska därför uppehålla mig en stund i denna skildring kring sådana händelser som synes vara av värde i kyrkohistorien. Jag ska skildra en gudfruktig händelse utförd av en barbar, och dokumentera det mod en romersk kvinna visade för att bevara sin kyskhet. Både barbaren och kvinnan var kristna, men inte av samma lära. Den förstnämnde var arian, och den senare hänförd följeslagerska till doktrinerna från Nicene. En ung man som tillhörde Alarics styrkor såg denna vackra kvinna och blev betagen av hennes skönhet, och försökte tvinga henne till umgänge. Men hon drog sig tillbaka och bemödade sig att slippa genomlida en sådan besudling. Han drog då sitt svärd och hotade att dräpa henne, men han tyglade sig för den passions skull som han kände för henne, och vållade bara ett litet sår på hennes nacke. Blodet rann kraftigt fram och hon erbjöd sin nacke till svärdet, för hon föredrog att få dö i kyskhet än att överleva med en skam som innebar att hon hade haft umgänge med sin laggivna make och därefter varit med en annan man. När barbaren upprepade sina avsikter och kom med mer fruktansvärda hot utan att få något gensvar, blev han så imponerad av hennes kyskhet att han förde henne till aposteln Petrus kyrka och gav sex guldstycken till befälet som vaktade kyrkan för att han skulle ge henne underhåll och beordrade dem att hålla henne i förvar åt hennes make.

kap. 12

Vandalernas och suevernas stammar. Alavics död.

Konstans återvände till sin fader sedan han hade placerat ut vakter av sina egna soldater för att hålla uppsikt över vägarna till Spanien, för han tillät inte spanjorerna att hålla vakten själva, som de alltid gjort i enlighet med gammal tradition, ett privilegium som de hade anhållit om. Denna försiktighetsåtgärd var förmodligen, som vi kan se efteråt, orsaken till landets ödeläggelse, för när Konstantin blev be-

rövad sin makt kom barbariska stammar av vandalerna, sueverna (suevi) och alanerna som tog förtroendet och erövrade vägarna. Därefter intog de många fästen och städer i Spanien och Gallien, samt arresterade befälhavarna hos tyrannen.

Under tiden kom Konstantin, som fortfarande trodde att utvecklingen skulle bli bra för hans del, och gjorde så hans son utropades till kejsare (= titeln Augustus) istället för till caesar (= en titel direkt under kejsare), och beslöt sig för att själv regera över Italien. Med denna uppfattning, korsade han cottienska alperna och kom till Liverona, en stad i Liguria. Han var just på väg att ta sig över floden Po när han tvingades återvända, sedan han informerats om Alavics död. Denne Alavic var befälhavare över Honorius härstyrkor, och hade blivit misstänkt för konspiration i syfte att lägga hela det västra imperiets styre direkt under Konstantin. Han blev slagen sedan han återvänt från ett festtåg. Enligt en tradition var det hans ämbete som skulle marschera framför kejsaren. Omedelbart efter denna händelse, steg kejsaren ner från hästen och återvände medan han gjorde det offentligt att han kunde tacka Gud att han hade klarat sig undan den man som öppet hade konspirerat mot honom. Konstantin flydde och belägrade Aries, och hans son Konstans skyndade sig från Spanien och sökte skydd i samma stad. När Konstantins makt upphörde, blev vandalerna, sueverna och alanerna ivriga att ta Pyreneerna när de hörde att det var en mycket välmående region. Sedan de som fått i förtroende av Konstans att hålla vakt över passagerna, inte längre fick behålla uppdraget, kunde de som invaderade landet ta sig till Spanien.

kap. 13

Så fort som Konstantin hörde talas om troninskränkningen av Maximus, sände han en av sina generaler som kallades Edovicus bortom floden Rhen för att uppståda en härstyrka av franker och alemanner.

* * *

Anm.

floden Ister = Donau

* * *

Germanska folk: goter, vandaler, suever (sveber), alaner, franker, alemanner

Germanska personer:

- goter: Ulphilas (Wulfila), Athanarich, Phritgernes (Fridigern), Selinus (gotisk biskop), Gainas, Tirbingilus, Flavira (got?), Alaric, Attalus, Ataulph, Sigesarius (gotisk biskop), Saros, Alavic

Hunniska personer: Uldis

* * *

ST. HIERONYMUS

Valda brev

Tid: c:a 420

brev LX

... Själens odödlighet är numera allmän tro hos indier, perser, egyptier och goter.

... Under mer än tjugo år har romerskt blod dagligen blivit utgjutet mellan Konstantinopel och Julianska alperna. Skytia, Trakia, Macedonia, Thessalia, Dardania, Dacia, Epirus, Dalmatia och de pannoniska provinserna har blivit förhärjade och plundrade av goter, sarmater, quader, alaner, hunner, vandaler och marcomanner. Hur många husmödrar, jungfrur, och kvinnor av förnäm börd har inte hamnat i händerna på dessa vildar. Biskopar har tagit som fångar, präster och klerkar av skilda slag har mördats. Kyrkor har fördärvats,

hästar har stallats vid Kristusaltaren, och relikter av martyrer har grävts upp.

brev CVII

... Hunnerna håller på att lära sig psaltaren, Skytiens frost håller på att värmas upp av trons eld. De rödhåriga och lingulhåriga goterna håller tältkyrkor bland sina härstyrkor. Orsaken till att de slåss mot oss på lika villkor är möjligen att vi har samma religion.

* * *

Germanska folk: goter, quader, vandaler, marcomanner

* * *

ZOSIMUS

Ny historia

Omfattar romarrikets historia från Augustus tid (vid Kr. f.) till sommaren år 410. Med begreppet skyter avses olika folk som bodde norr om romarriket i trakten av Svarta havet, men ofta goter. Urval av det som berör goterna.

Bok 1

(År 251, augusti)

Efter att ha utnyttjat den fullständiga oordning som var ett resultat av Philips försumlighet, tog sig skyterna (=goterna) över floden Tanais och började plundra i området runt Trakien. Kejsar Decius gick emot dem, och han vann inte bara varje strid utan återtog också deras byte och försökte förhindra dem att återvända i avsikt att tillintetgöra dem så att de aldrig mer skulle kunna gå till anfall. Han placerade Gallus vid sidan av floden Tanais med en ansevärd styrka medan han själv attackerade med resten av sin armé. Allting gick enligt planen, tills Gallus bestämde sig för att revoltera och skickade meddelande till barbarerna och uppmanade dem att förena sig med honom i hans konspiration mot kejsaren. Barbarerna samtyckte med glädje, och medan Gallus höll vakt vid floden Tanais, delade de upp sig i tre delar och placerade den första sektionen bakom träskområdet. När Decius hade nedgjort det mesta av den första delen, föll den andra över honom, vilken han också slog innan en del av den tredje avdelningen visade sig nära kärret. Sedan han följt Gallus signal att attackera dem genom träsket och obetänksamt pressa dem genom en okänd terräng, blev både han och hans armé fångade i gytjtjan och överfölls från alla sidor av barbarerna. Kejsar Decius och hela hans härstyrka högs ner. Sådant blev slutet för en denna utmärkta kejsare.

När Gallus hade uppnått absolut makt och hade kungjort att hans son Volusianus som sin kollega, förklarade han att Decius och hans härstyrka hade omkommit genom förräderi. Barbarernas framgång ökade kraftigt sedan Gallus inte bara hade tillåtit dem att återvända hem med sitt byte, utan han lovade att betala dem en bestämd summa pengar varje

år. Han tillät dem också att ta med sig sina fångar, som mest var ädlingar som tillfångatagits när Philippolis intogs i Trakien. Efter denna uppgörelse reste Gallus till Rom, stolt över den fred han åstadkommit med barbarerna.

Gallus var så slapp i sin administration att skyterna (=goterna) kastade in de provinser som gränsade till dem i ett kaos, och sedan ödelade allting ner till kusten. Det fanns inte en enda provins i det romerska imperiet som lämnades oskadd, och de intog nästan varenda stad som inte hade murar och likaså de flesta av de städer som hade murar. När kriget tryckte på ordentligt på imperiet från alla håll, hem-söktes städerna och byarna av pest som dödade alla som hade överlevt. Ingen annan pest hade tidigare har dragit fram med sådan dödlighet.

Sedan de med makt inte hade några möjligheter att skydda imperiet, och bara tänkte på Rom, började goterna, borani, urugundi (=burgunder?) och carpi att plundra städer i Europa, och beslagtog allting som lämnats kvar.

(År 253)

Skyterna (=goterna) som hade tagit hela Europa utan motstånd och gick nu mot Asien och plundrade hela vägen till Cappadocien, Pessinus och Efesus. Aemilianus, som var befälhavare över den Pannoniska härstyrkan, gjorde sitt bästa för att inge mod hos sina styrkor, som inte vågade stå emot de framgångsrika barbarerna, och han påminde dem om deras romerska heder. Därefter gjorde han ett plötsligt anfall mot barbarerna och dödade de flesta av dem. Han fortsatte sedan in på deras eget territorium, förstörde vartenda hinder och lyckades mot alla förväntningar att freda roms intressen från dessa plågoandar. För den sakens skull blev han upphöjd till kejsare. Då samlade han ihop alla sina styrkor i sin provins, vilka var uppmuntrade av hans seger mot barbarerna, och marscherade mot Italien, ivrig över att få kämpa i strid mot Gallus, som var oförberedd och ovetande om händelserna i öster. Så fort som Gallus fick reda på Aemilianus avsikt, skickade

han Valerianus med bud efter de galliska och germanska styrkorna och bad dem komma till Italien, men Aemilianus kom till Italien så fort han kunde. När arméerna kom allt närmare varandra, såg och förstod Gallus trupper att han var en svag och feg ledare, varpå de dödade honom och hans son och gick över till Aemilianus. Valerianus marscherade under tiden med sin trans-alpiska härstyrka för att slå Aemilianus, eftersom han hade en större styrka. Men Aemilianus trupper ansåg att han var mer lik en vanlig soldat än en befälhavare och oförmögen att bli en kejsare, så de dräpte honom. På så vis blev Valerianus kejsare över hela imperiet. Han var populär och angelägen om att bli en bra administratör, men räderna från skyterna (=goterna) och marcomannerna som ödelade området omkring gränsen till det romerska imperiet, fick Thessalonika att hamna i den värsta fara, och belägringen lyckades de häva endast på grund av en mycket stark insats från invånarnas sida. Hela Grekland var i kaos. Atenarna reparerade sin stadsmur som hade blivit bortglömd sedan Sulla förstörde den, och byggnaden på Peloponnesos mitt emot Isthmus. Hela Grekland gjorde vad man kunde för att försäkra sig om en allmän säkerhet.

(År 254)

När Valerianus insåg faran som omgav imperiet på alla sidorna, utnämnde han sin son Gallienus till sin kollega. Mitt under ett allomfattande kaos skyndade han själv österut för att stoppa perserna, medan han överlämnade styret över härstyrkorna i Europa till sin son, förmanande honom att slå tillbaka barbarerna som attackerade från flera olika håll. Gallienus såg att germanerna var mest besvärliga i den galliska provinsen nära floden Rhen, och gick personligen dit för att slå ner deras fälttåg och gav sina befälhavare order om att slåss med de styrkor som de erhållit mot de barbarer som inlett plundring av Italien, Illyricum och Grekland. Han vaktade Rhen för att försäkra sig om att ingen kunde ta sig över och för att bekämpa alla som ville försöka. Sedan hans underlägsna styrkor hade blivit hetsade av en väldig hord stötte han på svårigheter och antog att han skulle mildra faran genom att ingå en allians med en av germanernas ledare. På så vis lyckades han förhindra andra barbarer från att ta sig över floden och göra motstånd.

(År 255-258)

Under tiden hade folken borani, goter, carpi och urugundi, vilka levde nära Donau, inte lämnat någon del av Italien eller Illyricum oplundrad utan fortsatte att sprida sig utan motstånd. Folket borani hade även tankar på att ta sig över till Asien, och

lyckades med hjälp av de som bodde vid Bosporen, även om det mest var på grund av rädsla och inte håg som de gav dem sina skepp och ledsagning över sundet. Sedan skyterna hade plundrat allting i sin väg flydde inbyggarna som bodde vid kusten runt Svarta havet inåt landet till de mest skyddade platserna. Barbarerna attackerade för första gången Pityus, som är omgiven av en stark mur och har en hamn med utmärkta möjligheter till förtöjning. Successianus, som var befälhavare över härstyrkan i det området, gjorde motstånd mot barbarerna. Resultatet blev att skyterna blev rädda att de andra romerska garnisonerna skulle höra talas om detta och förena sig med soldaterna i Pityus och krossa dem, och de skaffade fram så många skepp som möjligt och återvände hem. De gjorde så med den största fara och lämnade bakom sig många av de män som hade fallit i slagen mot Pityus. På så vis räddades de folk som bodde nära Svarta havet av Successianus befälsskap och ingen trodde att skyterna skulle ta sig över Bosporen igen sedan de besegrats. Men medan Valerianus skickade efter Successianus och upphöjde honom till Praetorian prefekt, och diskuterade återuppbyggnaden av Antiokia, skaffade skyterna åter igen skepp vid Bosporen och for till Asien på nytt. Denna gång såg de till att hålla kvar skeppen och tillät inte bosporererna att få åka hem med skeppen som förra gången. De ankrade nära Phasis som är ett ansett ställe med ett tempel åt Artemis Phasiana samt Aietas palats. Efter ett gagnlöst försök att inta templet, fortsatte de rakt mot Pityus. Sedan de utan motstånd intagit staden och fördrivit deras härstyrka, fortsatte de. Eftersom de hade gott om skepp, användes de fångar som kunde ro för den vidare transporten, och med stilla väder under hela sommaren, seglade de mot den stora och berömda staden Trapezus där det fanns en härstyrka på tio tusen man utöver den normala garnisonen. De attackerade staden trots att de inte trodde sig ha någon möjlighet att inta den, beskyddad som den var med dubbla ringmurar. Men de iakttog hur soldaterna var begivna på lättja och dryckenskap och att de till slut inte ens ville gå upp på murkrönet för att inte missa något behagfullt eller någon dryckesfest. Skyterna reste då stegar mot muren, några få i taget, och under natten klättrade de upp och tog staden. Denna plötsliga och oväntade attack skapade panik hos soldaterna, och även om några lyckades fly undan genom någon av stadens portar, blev de övriga dödade av fienden. Då staden var erövrad fann barbarerna en enorm mängd pengar och ett stort antal slavar, för nästan alla jordbrukare som bodde runt staden i distriktet hade samlats i staden på grund av dess befästning. Sedan templet och alla större och vackra hus hade förstörts, och de spridit ut sig i hela

bygden, seglade barbarerna hem med en enorm mängd av byte.

När de närboende skyterna såg bytet som borani hade tagit blev de ivriga att göra likadant, så de byggde en flotta med hjälp av de krigsfångar och köpmän som bodde hos dem. De bestämde sig för att inte segla samma sträcka som borani hade gjort, vilken var lång och svår samt passerade platser som redan var plundrade. Så de inväntade vintern och lämnade sedan Svarta havet på sin vänstra sida och passerade Istrus, Tomi och Anchialus på sin högra, medan deras fotsoldater följde dem längs kusten så gott de kunde, tills de kom till Phileatine sjön (till vänster om Byzantium eller Konstantinopel, nära Pontus). När de fann att fiskarna hade gömt sig själva och sina båtar i träskmarken nära sjön, gjorde de en överenskommelse med dem att skaffa fram flerskepp som de kunde ha till sina fotsoldater för att kunna ta sig över raka vägen Byzantium

(=Konstantinopel) och Chalcedon. Längs hela sträckan av stranden, från staden Chalcedon ända till templet vid mynningen av Svarta havet, var en stark härstyrka som var enorm för de framryckande skyterna. Några av soldaterna marscherade iväg under förevändning att de skulle möta en av kejsarens utsända befälhavare, medan andra blev utsatta för sådan skräck att de omedelbart flydde så fort de hörde talas om skyternas avsikter. Därefter korsade barbarerna sundet och intog Chalcedon utan motstånd, och lade beslag på pengar, vapen och förnödenheter i överflöd.

De fortsatte sedan till Nicomedia, en stor och välmående stad. Trots att nyheten att de var på väg nådde dem i förväg och att invånarna lyckades fly, och tog med sig alla pengar de kunde, blev barbarerna förvånade över vilket stort byte de fann. Stor heder och ära skänktes åt Chrysogonus, som länge hade uppmuntrat dem att gå mot Nicomedia. Sedan de invaderat Nicaea, Cios, Apameia och Prusa som de behandlade på samma sätt, begav de sig till Cyzicus, men floden Ryndacus var så översvämmad efter allt regn att det var omöjligt att ta sig över. De återvände då och brände Nicomedia och Nicaea på vägen. Därefter lastade de sitt byte på vagnar och skepp och började tänka på hemfärden. Detta var slutet på den andra invasionen av Asien.

(År 259-267)

Under tiden som östern befann sig i ett hjälplöst kaos, förenade sig skyterna och samlade varje land och folkstam till en enda enhet. Sedan sände de ut en avdelning av sin härstyrka som ödelade Illyricum

och plundrade städerna där, medan de andra invaderade Italien och marscherade mot Rom. Men Gallienus var uthållig bortom Alperna och helt upptagen av det germanska kriget, så Rom befann sig i största fara. Senaten beväpnade soldaterna och de starkaste invånarna inne i staden. På så vis upprätade de en armé mot barbarerna vilken var enorm i antal att den skrämde dem så mycket att de lämnade Rom, men på återtåget ödelade de så gott som hela Italien. Då när Illyricum befann sig i stor fara för en skytisk invasion och hela romerska imperiet var vacklande mot upplösning, kom en pest utan motstycke och slog till mot städerna. Detta fick katastrofen som barbarerna tillfogat dem att uppfattas som mild i jämförelse, och betraktade dem som huggits ner som lyckliga. Då blev de städer som redan hade skövlats av barbarerna fullständigt ödelagda.

(År 267)

Sedan skyterna hade skapat kaos i Grekland och även plundrat Aten efter en belägring, sökte Gallienus strid med dem som redan hade tagit Trakien. Men på grund av att Aureolus försökte göra sig till kejsare, marscherade han till Italien och överlämnade uppdraget att bekämpa barbarerna åt Marcianus som var en mycket erfaren soldat, och han hanterade kriget bra. På vägen till Italien blev Gallienus förrådd och mördad i ett bakhåll. Istället blev Claudius kejsare och han lät genast dräpa Aureolus.

(År 268)

Under tiden var återstoden av skyterna så nöjda med deras räder att de tillsammans med heruler, peuci och goterna samlade sig vid floden Tyra som rinner ut i Svarta havet. Här hade de byggt sex tusen skepp och upp på dem steg tre hundra tjugotusen man. De seglade ner på Svarta havet och attackerade murarna runt staden Tomi, men blev drivna tillbaka. De beslöt då att marschera inåt land till Marcianopolis i Moesia, men här misslyckades de också, så de seglade vidare och hade god vind. När de kom till sundet vid Propontis var strömmen för strid för deras många skepp, så skeppen slog mot varandra och fick dem i kaos. Rorsmännen övergav årorna och en del skepp sjönk med manskap och allt, medan andra gick på grund med stor förlust av manskap och skepp. Barbarerna fortsatte långsamt från sundet vid Propontis och seglade mot Cyzicus, där de slogs tillbaka. De seglade genom Hellesponten och drevs bort ända till berget Athos, där de reparerade sina skepp. Därefter belägrade de Cassandra och Thessalonika. Genom att föra fram maskiner mot deras murar lyckades de nästan inta dem när nyheten kom att kejsaren var på väg. Då mar-

scherade de inåt landet och ödelade hela landet runt om Doberus och Pelagonia. Här förlorade de tre tusen män när de stötte på kavalleriet från Dalmatien, men med de som var kvar anföll de kejsarens armé. I striden föll många på båda sidorna och romarna blev besegrade, men de fortsatte att kämpa i bakhåll och längs ensliga vägar och dödade femtio tusen av dem. Återstoden av skyterna seglade kring Tessalonien och Grekland, ödelade dessa områden och när de inte kunde attackera städerna, på grund av att de var väl förberedda, förde de bort alla de fann på landet som var utanför städerna.

(År 270)

Skyterna som hade överlevt slaget vid Naissus mot Claudius, kom till Makedonien och drev sina kärror framför sig som skydd. Utan livsmedel och pressade av hunger omkom både de själva och deras djur. Det romerska kavalleriet ansatte dem också längs vägen, dödade många och drev resten mot berget Haemus där de blev omringade av den romerska armén och förlorade många män. När man emellertid hade gjort en överenskommelse mellan kavalleriet och infanteriet angående vem som skulle anfälla barbarerna, och kejsaren beslöt att de sistnämnda skulle göra det, förlorade romarna i det våldsamma slaget. Många föll, men uppdykandet av hästar som skulle understödja dem, minskade deras lidande.

Skyterna fortsatte och romarna följde efter. De barbarer som var på sjöresa runt Kreta och Rhodos återvände utan att ha utfört någon nämnvärd bedrift, men en pest drabbade dem alla. Några dog i Trakien och andra i Makedonien, och de som överlevde tog antingen värvning i den romerska armén eller fick land och blev jordbrukare. Pesten drabbade även romarna och dödade många av soldaterna.

Efter Claudius blev först hans broder Quintillus kejsare och när han dött samma år fick Aurelianus ämbetet. Aurelianus lämnade Rom och begav sig till Pannonien som han visste att skyterna skulle invadera. Han skickade spejare som sade till folket att föra mat, djur och allting som var gagnbart för fienden till städerna. När barbarerna gick över floden uppstod en stor strid i Pannonien, och när natten föll hade ingen av sidorna segrat över den andre. Samma natt återvände barbarerna över floden och i gryningen skickade de en budbärare som bad om fred.

Kejsaren fick veta att alamannerna och deras grannfolk planerade att invadera Italien. Naturligtvis var han mer angelägen om Rom och landet runt omkring än någonting annat. Efter att ha lämnat en or-

dentlig vaktstyrka i Pannonien marscherade han till Italien. På vägen, och vid gränsen nära floden Donau, dräpte han massor av tusen av barbarer i strid. På grund av intriger inne i Rom började man bygga en stadsmur kring staden, som tidigare inte haft något sådant skydd. Sedan begav sig kejsaren till Egypten, och blev några år senare mördad.

(År 275-276)

Tacitus hade just installerat sig som den nye kejsaren i palatset i Rom, när skyterna korsade sjön Maecotis och invaderade Asien från Svarta havet ända till Cilisien. Tacitus gick till attack, dräpte några dem själv i striden och lämnade de andra åt Florianus, som hade upphöjts till Praetorian prefekt. Men han blev offer för en konspiration och dräptes, och även Tacitus blev slagen. Därefter blev Probus kejsare.

(År 277-278)

Efter att ha slagit ner revolter inom imperiet fortsatte kejsar Probus segerrika framgång i två krig mot barbarerna, och där han själv deltog i det ena. Eftersom han var tvungen att skydda de germanska städerna vid floden Rhen som hade blivit ofredade av barbarerna, marscherade han till floden. När kriget blev förlängt och en hungersnöd gick över landet, kom ett häftigt skyfall som slog ner kornen och sammanförde högar av sädeskorn. Alla blev så förstummade av detta fenomen att de först inte vågade röra vid kornen och stilla sin hunger, men eftersom nöden är starkare än rädslan, bakade de till slut bröd och åt av det. Samtidigt, genom kejsarens stora lycka, drevs deras hunger bort och de kunde åter få ett övertag i kriget. Probus lyckades också få andra krig till ett framgångsrikt slut utan större besvär. Han utkämpade en häftig strid först mot den germanska stammen longiones, som han segrade över och tog som fångar deras ledare Semno och hans son. Men efter att de bedjande vädjat till honom, släppte han alla fångarna, även Semno och hans son på bestämda villkor.

Hans andra slag utkämpades mot frankerna, som han erövrade fullständigt med hjälp av sina befälhavare. Därefter bekämpade han burgunderna och vandalerna, men när han såg att hans egna styrkor var mycket större än deras, försökte han avskilja delar av fienden och få dem att anfälla själva. Kejsarens plan lyckades. Medan armén låg på ena sidan av floden, utmanade romarna barbarerna på andra sidan till strid, och sporrade genom hån korsade så många som möjligt floden. När härstyrkorna mötte varandra blev några av barbarerna slagna, andra blev tagna till fångna av romarna, medan resten bad

om fred och accepterade villkoret att de skulle överlämna sitt byte och sina fångar. Men sedan, när romarnas begäran var beviljad, överlämnade de inte allting, varpå kejsaren i vrede och rättvist straffade dem genom att anfälla dem på deras återtåg. Många blev slagna och deras ledare Igillus togs till fånga, och alla krigsfångarna sändes till Britannien där de visade sig vara användbara för kejsaren i de efterföljande revolterna.

När bastarnae, en skytisk stam, underkastade sig honom, lät han dem få bo i Trakien där de sedan levde på romerskt vis. Även frankerna vände sig till kejsaren och tilldelades en plats där de kunde bo, men senare revolterade en del av dem och ansatte hela Grekland med sin stora flottstyrka. De for vidare till Sicilien där de attackerade Syrakusa och dödade många av dess invånare, och därefter seglade de till Afrika. Även om de blev slagna där av en armé från Karthago, kunde de oskadade fortsätta hem.

Bok 2

(År 311-312)

Konstantin, som länge hade varit misstänksam mot Maxentius, började med sina förberedelser för krig. Trupper skrevs ut från de barbarer som han hade kuvat och av germaner och galler likaså. Tillsammans med de som samlats ihop i Britannien uppgick deras antal till nittio tusen infanterister och åtta tusen kavallerister. De marscherade från alperna till Italien. De städer som kom till honom utan fiendlighet lämnade han oskadade, men de som tillgrep vapen kuvade han. Maxentius, å andra sidan, hade en mycket större härstyrka, som omfattade åttio tusen romare från Italien och Tyrrhenien, samt fyrtio tusen från Karthago och Sicilien, så att hans fulla styrka var ett hundra sju tusen fotsoldater och arton tusen till häst. Striden som utkämpades i närheten av Rom slutade med att Maxentius drunknade.

Bok 3

(År 355)

Konstantius lämnade Pannonien och begav sig till Italien. Överallt såg han att det romerska imperiet hade blivit avfolkat genom barbarernas räder. Franker, alamanner och saxoner (saxar) hade redan tagit fyrtio städer längs floden Rhen och lämnat dem i ruiner efter att ha fört bort ett oräkneligt antal av dess invånare och en oändlig mängd varor. Quaderna och sarmaterna hade mycket djärvt översvämmat Pannonien och Övre Moesia. Perserna ansatte regelbundet östern. Inför allt detta visste inte kejsaren

vad han skulle göra, för han trodde sig inte ha möjligheter att lösa dessa problem själv. Inte heller ville han utnämna en kollega eftersom han inte ville lämna ifrån sig något av sin makt, och på grund av att han misstänkte alla och inte hade någon vän någonsans. Men genom sin hustrus råd upphöjde han Julianus till Caesar (ämbetet under kejsaren) över provinserna bortom alperna, och gav honom sin syster Helena till äkta.

(År 358)

Konstantius marscherade till Pannonien och Moesia och sedan han fått en överenskommelse med quader och sarmater fortsatte han österut för att bekämpa perserna. Under tiden begav sig Julianus över alperna till de galliska provinserna.

Julianus fann att det mesta av de galliska styrkorna var nedgjorda och att barbarerna obehindrat kunde ta sig ända till städerna vid havet, varefter han utredde kraften i de återstående styrkorna. Han såg hur skräckslagna soldaterna i provinsen var så fort man nämnde barbarerna, medan de trupper som han hade fått av Konstantius inte visste någonting om dem. Han värvade så många rekryter som möjligt i legionerna och tog in många volontärer. Han hopsamlade även vapen och fann en del som var gamla i en del städer, men gjorde dem i ordning och delade ut dem bland soldaterna. När spejarna informerade honom om att ett enormt antal barbarer hade gått över floden Rhen i närheten av Argentoratum, skyndade han dit med sin improviserade armé, anföll fienderna och fick segern utan att ha några förstärkningar. I denna strid föll sextio tusen man och ännu fler kastade sig ut i floden och drunknade. Så om någon vill jämföra denna seger med den som Alexander fick över Darius, kommer han inte att finna Julianus underlägsen.

Jag borde inte utelämna vad Julianus gjorde efter denna seger. Han hade en trupp på sex hundra till häst, vältränade i krig och vars styrka och erfarenhet han litade på så mycket att han förlade en stor del av sitt hopp till dem. När striden började föll hela armén över fienden med fullständig entusiasm så att den romerska armén tog sig långt fram, och detta medförde att linjer bröts och skapade flykt. Inte ens när Julianus själv tillsammans med några få red efter dem och kallade dem tillbaka, för att dela segern, hade de ingenting med själva striden att göra. Han var ordentligt arg på dem, eftersom så länge som de var inblandade, hade de övergett sina landsmän till barbarerna. Men han ville inte bestraffa dem enligt lag, utan hellre lät han klä dem som kvinnor och leda dem genom lägret och driva ut

dem, i tron att detta skulle vara värre än döden för många soldater. Resultatet blev fördelaktigt både för honom och för dem, för i det andra kriget mot germanerna, kom de ihåg den vanära som visats dem och de var den enda trupp som slogs på ett tappert sätt.

Efter denna succé började Julianus omsorgsfullt att samla ihop en stor armé som förberedelse för ett krig mot alla de germanska länderna. När barbarerna satte sig upp mot honom med en omfattande styrka, inväntade han inte deras anfall utan gick över Rhen, eftersom han föredrog att kampen hellre skulle hållas på barbarernas territorium och inte på romersk. På detta sätt skulle städerna slippa barbarernas häftiga anstormning. En kraftfull strid utbröt där ett oräkneligt antal barbarer föll, varefter Julianus förföljde de som flydde till Hercyniska skogen, dräpte många och tog till fånga Vadomarius, som var son till barbarernas befälhavare. Sedan förde han armén tillbaka till lägret, under sång och lovord som hyllade hans ledarskap. Julianus sände Vadomarius till Konstantius, efter att ha tillskrivit segern kejsarens goda lycka. Barbarerna var nu i extrem fara och var rädda om sina hustrur och barn, ifall Julianus skulle återkomma till deras land och ytterligare krossa deras folk. Så de skickade sändebud och bad om vänskap och ett evigt slut på kriget mot romarna. Julianus varade att han inte tänkte diskutera någon fred, med mindre än att de återände alla fångar som de tidigare hade tagit från de erövrade städerna. När det gick med på detta och återgav alla som fortfarande levde, och försäkrade att inga fångar hölls kvar av barbarerna, uttänkte han följande schema. Alla flyktingar från varje stad och by uppmanades att uppge namn på alla de fångar som tagits av barbarerna. När alla var namngivna som de kände till, oavsett om det var släktingar, grannar, vänner eller någon annan, beordrade han imperiets sekreterare att upprätta en lista, utan att sändebudet fick veta någonting av hans plan. Därefter korsade han Rhen och gav order om att envoyén skulle återvända med fångarna. När de skyndsamt lydde och påstod att de hade tagit med sig alla fångar som de hade, bad Julianus som satt högt upp med sina sekreterare bredvid sig att barbarerna visa upp dem i enlighet med deras uppgörelse. De kom fram en och en och sade sitt namn, medan sekreterarna intill Julianus kontrollerade deras namn på listan, men när man jämförde med den lista man gjorts på förhand med de som ställdes inför Julianus, fann de att många fler hade blivit namngivna på listan. Detta berättade de för Julianus som genast hotade sändebuden med krig för att de inte hade givit tillbaka alla fångarna, och genom sekreterarna namngavs

någon från varje stad och by som fortfarande saknades. Barbarerna trodde då att hemligheter inte alls var dolda för Julianus genom någon gudomlig kraft, så de samtyckte medan de svor en ed över sina förfäder att ge tillbaka alla fångar som fortfarande var levande.

När fångarna från de fyrtio ödelagda städerna hade återvänt, visste inte Julianus vad han skulle göra. Städerna var fullständigt ödelagda och landet hade varit obrukat så länge att de som återvände från barbarerna led av den stora bristen på mat, vilken inte kunde avhjälpas av de närliggande städerna, eftersom de själva hade utstått barbarernas invasion och inte hade något extra i förråden.

Nu var så gott som alla barbarerna i Germanien i komplett förtvivlan och förväntade sig en nära förestående och total förintelse av dem som ännu levde. Saxarna som var de mest ryktbara av barbarerna som levde vid kusten, och kända för sin styrka och ståndaktighet i strid, skickade iväg quaderna, som var en del av deras eget folk, in på romerskt territorium. Sedan de blivit hindrade att ta sig över floden av sina grannar frankerna, som var rädda att ge Julianus ett skäl att anfälla dem på nytt, byggde de båtar i vilka de kunde ta sig över den del av Rhen som hölls av frankerna. När de nådde Batavia (anm. som beboddes av batavier) drev de ut salii (salierna; anm. en gren av frankerna). När Julianus fick reda på detta attackerade han quaderna och beordrade sin armé att anfälla dem med all kraft. Han instruerade dem dock att inte döda någon av salierna eller att hindra deras överfart till romerskt territorium, eftersom de inte kom som fiender utan var framdrivna mot sin vilja av quaderna. När salierna hörde talas om Julianus omtänksamhet, kom en del av dem i följe med sin kung från ön över till romerskt territorium, medan andra flydde upp i bergen, men alla kom bedjande inför Julianus och överlämnade sitt öde åt honom. Han såg att barbarerna hade förlorat sin vilja att kriga och att de ofta var besökta av dolda räder och plundring, vilket gjorde landet skada. Med försiktighet inför sitt nästa drag, följde han upp barbarernas slughet med ett begåvat knep. Det var en man med enorm proportion, med mod som sammanföll med hans omfång. Han var en barbarisk plundrare, som valt att lämna sitt eget land och flytta till det romerska Gallien. En tid vistades han i staden Treviri innan Julianus upphöjdes till Caesar, och såg när de barbarer som bodde bortom Rhen kom och invaderade städerna och obehindrat plundrade allting. Då beslöt han att försvara staden. Eftersom han emellertid inte hade tillstånd att få göra det och uppgiften inte hade blivit lagligt anför-

trodd till honom, höll han sig till att börja med dold i en tät del av skogen och inväntade barbarernas anfall. När natten kom gav han sig på dem medan de var druckna eller låg och sov, och högg huvudet av så många han kunde, och tog med dem tillbaka och visade för stadens invånare. Genom att göra så flera gånger fyllde han barbarerna med skräck, eftersom de inte visste vad det var som hände, men var fullt medvetna om skadan av den nästan dagliga minskningen av deras antal. När andra rövare hade förenat sig med honom och utgjorde ett ansevärt antal, begav sig Charietto (som hade börjat med denna strategi) till Julianus och berättade för honom vad som tidigare bara var känt för några få personer. Julianus kunde inte på ett enkelt sätt använda sin armé för att motsätta sig barbarernas nattliga och dolda räder, för de plundrade i små och spridda grupper och när dagen kom såg man inte någon av dem, eftersom de gömde sig i skogarna vid fälten och levde av det som kom från röveriet. Med tanke på svårigheten att kuva fienden, var han tvungen att bekämpa rövarna, inte bara med sin armé utan också med andra rövarband. Så han tog sig an Charietto och hans följeslagare, och förenade dem med många salier och sände iväg dessa experter om natten mot de plundrande quaderna. Samtidigt posterade han ut soldater på dagtid i det öppna landskapet för att döda alla rövare som försökte fly. Julianus fortsatte med detta tills quadernas antal hade minskat så pass mycket att de kom till honom med sin befälhavare. Julianus hade redan tagit ett stort antal av dem som fångar i de föregående attackerna, och Charietto hade fångat kungens son. När de bönfällande utlämnade sig själva, krävde Julianus att han skulle få några av ädlingarna och även kungens son som gisslan. Men barbarernas befälhavare hade redan fått utstå den värsta skada, och svor med tårar i ögonen att hans son var bland de döda. Julianus hade medlidande med faderns tårar och visade honom hans son, som mådde bra och sade att han skulle behålla sonen och de andra aristokraterna som han hade tagit som fångar. Därefter lovade han fred på villkor att de aldrig mer tog till vapen mot romarna. Efter denna uppgörelse värvade Julianus salier, en del av quaderna och även en del av batavierna till legionen, vilka vi fortfarande har kvar ännu denna dag.

(År 363)

Så fort som batavierna vid Sirmium, vilka var lämnade där för att vakta staden, fick höra att kejsar Julianus var död (anm. efter 3 år), dödade de Lucillianus som bar fram dessa dåliga nyheter, utan hänsyn till att han var släkt med kejsaren.

Bok 4

(År 365)

Barbarerna på andra sidan Rhen, som fruktat romarna så länge som Julianus levde och var lyckliga så länge som de blev lämnade i fred på sitt eget territorium, marscherade ut från sina egna länder så fort de fick höra nyheten om hans död för att ansätta romarna med krig. När Valentinianus hörde talas om detta organiserade han sina styrkor – infanteri, kavalleri och de lättbeväpnade trupperna – och förde de nödvändiga garnisonerna till städerna vid Rhen. Han var inte alldeles fri från militära kunskaper.

Procopius utvaldes för sina meriter skull, och byggde gradvis upp sina styrkor tills han, enligt många människors åsikt, blev ett hot mot kejsaren. Legioner med både romare och barbarer hade valt hans sida, på verkade av det faktum att han var en släkting till kejsar Julianus och hade stridit med honom i alla hans svåra krig. Nu hade även hövdingen över skyterna vid Donau sänt honom tio tusen unga krigare. Detta var inte det enda barbariska land som förenade sig med honom i hans strävan. Beslutsam över att han ännu inte var stark nog att gå till anfall mot båda kejsarna samtidigt, föredrog han att kämpa mot den som var närmast och sedan invänta hans nästa drag.

(År 366)

Procopius och kejsar Valens arméer möttes vid Thyatira, men mitt under striden gick Procopius trupper över till kejsar Valens och Procopius flydde.

Kejsar Valentinianus hade stannat i provinsen bortom alperna och utsatte sig för stor fara. Hela Germanien kom ihåg hur de fick lida under Julianus tid som caesar (anm. ämbetet under kejsaren). Så fort de fick höra om hans död försvann rädslan, återfick de sin naturliga djärvhet och gick i förenat och samlat anfall mot det romerska imperiets provinser. När kejsaren gick till anfall mot dem utkämpade de en hård strid där barbarerna fick segern och fick romarna att fly hals över huvud. Valentinianus försökte utreda vem som bar skulden till nederlaget och klandrade bataviernas legion som skyldiga, och han kommenderade hela armén att samlas i full beväpning, som om de skulle få höra ett tal av allmänt intresse, men han utdelade livslång skam över dem som flydde först och beordrade att batavierna skulle bli av med sina vapen och få lida förutom att de som bestraffning skulle bli sålda som förrymda slavar till offentlig deportering. De kastade sig alla ner på marken och bad att armén skulle bli fredad från

en sådan skam, och lovade att de skulle visa att de var män som var värda att få bli kallade romare, varpå han bad dem bevisa detta genom handling. De klev upp och beväpnade sig så mycket som de behövde, lämnade lägret och återupptog striden med sådan iver att få barbarer av deras enorma antal lyckades komma hem. Så slutade kriget mot hela Germanien.

(År 367-369)

Efter Procopius död lät kejsar Valens döda många och lade beslag på ännu fler personers egendomar. Hans vilja att gå ut i fälttåg mot perserna blev förhindrad på grund av en grupp skyter från andra sidan Donau som ansatte den romerska gränsbygden. Sedan han hade sänt en ordentlig styrka emot dem, stoppat deras framfart och fått dem att lägga ner vapnen, lät han flytta dem till några städer längs Donau. Han gav order om att de skulle vara under uppsikt men inte bli slagna i kedjor. Dessa män var de som den skytiska hövdingen hade sänt till Procopius. När han frågade kejsaren om de kunde skickas tillbaka hem igen eftersom de skickats som svar på en fråga från en ambassadör till en man som då hade makt, ville inte Valens svara. Han sade att de inte hade skickats till honom, inte heller hade de blivit fångar eftersom de var vänner, utan snarare för att de var fiender. Detta var orsaken till återupptagandet av det skytiska kriget. När kejsaren såg att de avsåg att anfälla den romerska gränsbygden, drog han snabbt samman sin armé längs stranden till Donau, och for själv till Marcianopolis, som är den största staden i Trakien. I början av våren lämnade kejsaren staden, tog med sig sina styrkor in på fiendens territorium och anföll barbarerna. Men de vågade inte inlåta sig i en strid man mot man, utan gömde sig i träskmarkerna varifrån de kunde göra oväntade räder. Så kejsaren gav order till sina män att de skulle stanna på sina platser, medan han samlade sina tjänare och trossens följeslagare, och lovade att betala en viss summa till alla som inskaffade ett barbarhuvud. Upptända av hoppet att erhålla pengar, gick de alla in i skogen och träskmarken och dödade alla de fann, och fick den belöning som var bestämd för varje huvud. Så många blev dräpta på detta sätt att de återstående bad kejsaren om fred. Deras önskan beviljades och ett fördrag gjordes upp vilket inte var vanhedrande för romarna. De fick behålla vad de tidigare ägt och barbarerna var förbjudna att gå över floden och att komma in på romerskt territorium över huvud taget. Sedan denna fred var avklarad, återvände kejsaren till Konstantinopel.

Kejsar Valentinianus värvade en enorm armé av unga män, både barbarer som bodde nära Rhen och jordbrukare från de romerska provinserna. Han tränade dem så hårt att ingen av folken på andra sidan Rhen ansatte någon av de romerska städerna under nio hela år.

(År 372-374)

Kejsar Valentinianus gav order att legionerna i Pannonien och Övre Moesia skulle segla till Afrika, varpå sarmaterna och quaderna som bar på ett gammalt agg mot Celestius, befäl över garnisonen där, invaderade Pannonien och Moesia. Celestius hade lurat deras hövding med svurna löften och sedan svekfullt dödat honom medan han kommit på en kvällsmåltid. Barbarerna använde detta som en ursäkt för sin invasion och ödelade landet runt Donau och tog med sig allting som de fann utanför städerna. Pannonierna var blottställda inför barbarernas plundring, för soldaterna brydde sig inte om att vakta städerna. Moesia däremot led inte lika mycket eftersom befälet Theodosius stod kvar och slog tillbaka alla anfall.

(År 375)

Kejsar Valentinianus fann nyheten så oacceptabel att han marscherade från Gallien till Illyricum i avsikt att ansätta quaderna och sarmaterna med krig. Merobaudes blev upphöjd till Magister Militum på grund av sina förtjänster och militära erfarenheter. Eftersom vintern dröjde längre än vanligt skickade quaderna sändebud med orimliga krav, inför vilka Valentinianus blev så rasande att han inte överlevde sin vanvettiga vrede. Blodet rusade ner till hans mun och kvävde honom. Hans död inträffade (anm. 17 nov 375) sedan han hade varit i Illyricum i nästan nio månader, i det tolfte året av sin regeringstid.

(År 376)

En barbarisk stam, tidigare helt okänd, dök plötsligt upp och anföll skyterna på andra sidan Donau. Dessa kallades hunner. De kom med sina hästar, hustrur, barn och vagnar, och anföll skyterna på andra sidan Donau. De var fullständigt odugliga och ovetande om hur man slogs till fots. Hur kunde de vara annat, när de inte kan gå på marken ordentligt, utan lever och sover på hästryggen. Genom att svänga runt, storma fram och slå till reträtt i god tid och skjuta från deras hästar åstadkom de en förödande slakt. När de gjort detta ett flertal gånger minskades skyterna antal och kom i ett sådant uselt tillstånd att de som överlevde lämnade sina hem och övergav dem åt hunnerna, och flydde över till den andra sidan av Donau, bedjande om att få bli mottagna av kejsaren och lovade att ställa upp med tjänstgörande

och lojalt allierade krigare. När garnisonens kommandant i städerna vid Donau förde detta vidare till kejsaren, lovade kejsar Valens att få komma in i imperiet om de först lade ner sina vapen. Tribunerna och andra befäl begav sig dit för att uppfylla ordern att eskortera de obehäpnade barbarerna in på romerskt territorium, men allt de gjorde var att välja ut vackra kvinnor, jaga mogna pojkar för skamliga avsikter, och fånga slavar och jordbrukare. Genom att bara ägna sig åt dessa sysslor och strunta i vad som var bra att göra, tillät de obekymrat de flesta av barbarerna att komma över floden med sina vapen oupptäckta. Så fort som de satte sina fötter på romerskt territorium, kom varken ihåg sin anhållan eller sina eder, varpå Trakien och Pannonien ända bort till Makedonien och Thessalia fylldes med barbariska plundrare. När imperiet fick känna av denna stora fara, skickades meddelande till kejsaren för att berätta vad som hänt.

(År 376-378)

Han avslutade insatserna mot perserna så gott han kunde, lämnade Antiokia och marscherade till Trakien via Konstantinopel för att ansätta de revolterande skyterna med krig. Kejsar Valens såg hur skyterna plundrat hela Trakien, och beslöt att först skicka fram saracenerna mot skyternas kavalleri, vilka han hade tagit med sig från östern och som var experter på att slåss till häst. På kejsarens order, lämnade de Konstantinopels portar i små grupper och spetsade på sina spjut de skyter som sackat efter, och kom tillbaka med många huvuden varje dag. Eftersom farten på deras hästar och effekten av deras spjut var svår för skyterna att hålla sig undan, beslöt de sig för att motarbeta saracenerna med list, och satte upp bakhåll i en del dalar och överträffade saracenerna i antal med tre mot en. Denna plan gäckades eftersom saracenerna genom sin snabbhet och sina lätthanterliga hästar undkom så fort de såg en grupp skyter komma emot dem. Men varhelst saracenerna fann skyter annorstädes, dödade de dem med sina spjut och det blev en sådan slakt att de gav upp och ville ta sig över Donau, och underkasta sig hunnerna hellre än att bli ytterligare nedgjorda av saracenerna. När de lämnade området runt Konstantinopel fick kejsaren utrymme att föra sin armé framåt. När han kommit fram till hur han borde gå till väga i detta fälttåg, hotad av en svärm med barbarer och drabbad av svagheten hos sina egna kommandanter – han drog sig för att avskeda dem i det ostadiga läget eftersom ingen tycktes kunna komma i deras ställe – då anlände Sebastianus till Konstantinopel. Han hade lämnat den västra delen av imperiet eftersom kejsarna där, till följd av deras minderårighet, inte hade förmåga att tänka

för sig själv och var styrda av skvaller från eunuckerna som var kammarherrar. Valens upphöjde honom till Magister Militum och anförtrodde hela kriget åt honom. På grund av den låga disciplinen och den allmänna slappheten hos tribunerna och soldaterna, bad han om två tusen soldater som han ville välja ut själv. Han förstod att det inte var lätt att ta befäl över en stor styrka som haft veka ledare, men att det var mycket lättare att träna ett fåtal och återinföra deras manlighet. Därtill var det bättre att riskera få män än hela armén. När träningen var avslutad, erövrade han städer med omgivande murar och från dessa upprättade han bakhåll åtskilliga gånger och anföll barbarerna som var där för att göra råder. Ibland dödade han dem när han ertappade dem med plundring och behöll bytet själv, och vid andra tillfällen slog han dem när de var druckna eller badade i floden. När han på detta sätt hade slagit en större del av barbarerna och resten upphörde med räderna av fruktan för honom, sade Sebastianus till kejsaren att stanna i staden och inte rycka fram längre, och menade att det inte var lätt att bedriva öppet krig mot en sådan mängd fiender. Det var bättre att förlänga det med manövrar och bakhåll tills de, försvagade av bristen på proviant, lämnade eller backade tillbaka från romerskt territorium och hellre valde att ge sig själva åt hunnerna än att lida en ömklig förintelse genom hungersnöd. Trots att Sebastianus förordade detta tillvägagångssätt, var hans motståndare angelägna att kejsaren skulle rycka fram med hela sin armé, och uppmunttrade honom att dra ut i krig, menande att barbarerna till stor del var nedgjorda och att han var nära en lätt seger. Detta sämre råd tog överhanden och sedan ödet fört händelsen till en katastrof, och kejsaren ledde hela armén till striden i komplett oordning. Barbarerna mötte dem utan tvekan och vann en lätt seger. Slaget var en stor massaker. Kejsaren flydde med några få följeslagare till en by utan inhägnader, och fienderna samlade ved runt omkring den och satte eld på det och brände inne både de som hade sökt skydd och som bodde där. Kejsarens kropp återfanns aldrig. Situationen såg hopplös ut. Victor, med graden Magister Equitum, räddade sig från faran med några av sina män, red genom Makedonien, Thessalia och Moesia till Pannonien för att berätta för Gratianus vad som hade hänt och förlusten av kejsaren och armén. Trakien var ockuperat av barbarerna, och Moesia och Pannonien var ödelagda av barbarerna där, medan folken på andra sidan floden Rhen ohindrade attackerade romerska städer.

(År 379)

Gratianus upphöjde Theodosius till sin medkejsare. Eftersom många av skyterna bortom Donau – jag menar goterna, eftersom taiphali och andra folk sedan tidigare levde bland dem – under press från horder av hunner som hade tagit deras hem ifrån dem, hade tagit sig över floden och ställde till med problem i städerna inne i det romerska imperiet, förberedde kejsar Theodosius ett fullskaligt krig. Hela Trakien var nu erövat av detta folk och garnisonerna i städerna och lägren vågade inte ens gå utanför murarna, ännu mindre möta fienderna på öppen mark. Då ledde Modares – en av dem från den kungliga skytiska familjen som nyligen har hoppat av till romarna och blivit upphöjd till Magister Militum beroende på sin lojalitet – utan att barbarerna såg honom, sina soldater upp på högre höjder för att bra överblick. Där fick han besked från sina spejare att hela fiendestyrkan låg druckna på slätten nedanför berget, efter att ha försatt sig själva med läckerheter från fälten och de oinhägnade byarna. Då gav han omedelbart order till sina män, beväpnade endast med svärd och sköld men förringade tyngre vapen, att överge den vanliga stridstekniken i slutna led och anfälla barbarerna medan de var förlamade av sina njutningar. Strax före gryningen anföll soldaterna barbarerna och slaktade dem alla, varav en del inte ens hann märka vad som hände. Andra dog på olika sätt. När alla var döda, plundrade soldaterna de döda, innan de vände sig mot kvinnorna och barnen. De erövrade fyra tusen vagnar och så många fångar som kunde lastas på dem, undantaget de som gick till fots och fick rast genom att byta plats med varandra. På så vis hade armén tagit överhanden över ödet, och situationen i Trakien där katastrofen var överhängande, var över för ett tag. Barbarerna där hade blivit krossade.

Östern däremot, led i närmast fullständig ödeläggelse av följande orsak. När hunnerna anföll de folk som bodde på andra sidan Donau, skyterna som inte kunde stå emot de häftiga anfällen, frågade de kejsaren om de fick komma till Trakien, med löfte om att fullfölja alla de förpliktelser som tillkom allierade samt uppfylla alla de åtaganden som kejsaren skulle kunna tänkas ge dem. Påverkad av detta erbjudande, släppte Valens in dem, i tron att han hade tillräcklig garanti för deras lojalitet om bara de barn som inte uppnått mogen ålder levde i en annan landsdel. Så han sände ett stort antal av de unga barnen österut och utnämnde Julius, som han trodde var vis nog för detta uppdrag, som deras lärare och vakt. De unga barbarerna skickades direkt till städerna för att förhindra att de skulle samla ihop

sig i så stora grupper att de hade en chans att göra uppror eller sammansvärja sig mot sina familjer. Så de levde i städerna och blev fullvuxna innan de hörde vad som hade hänt med deras släktingar i Trakien. Rasande över detta, och de som fanns i de olika städerna samlade sig och skickade i all hemlighet meddelanden till de andra att de hade för avsikt att hämnas sina föräldrar och släktingar genom ett anfall på städerna. Julius hörde talas om denna utveckling bland barbarerna, men visste inte vad han skulle ta sig till, även om han var orolig över barbarernas iver över sitt projekt och med vilken lätthet de skulle kunna fullborda det. Han beslöt att inte berätta något för kejsar Theodosius om deras avsikt, både för att kejsaren då var i Makedonien och för att han själv hade erhållit tjänsten, inte genom Theodosius, utan genom Valens, och var knappt känd hos den nye kejsaren. Så han skrev personligt till senaten i Konstantinopel, som bemyndigade honom att får göra det han fann nödvändigt. Han tog då bort den överhängande faran för städerna på följande sätt. Han samlade alla militära befäl och band dem genom eder innan han avslöjade sin plan. När de hörde vad som skulle göras, spred de meddelanden till barbarerna i varje stad att kejsaren önskade belöna dem med frikostiga gåvor och mycket pengar samt land och höja deras ställning inför honom själv och romarna. Därför blev de uppmanade att samlas i de större städerna på en bestämd dag. Barbarerna var så nöjda med detta löfte att deras vrede lade sig och de upphävde planerna på att ödelägga städerna. De inväntade den bestämda dagen och kom sedan till de platser som de uppmanat att gå till. På en given signal började soldaterna, som hade gömt sig uppe på taken runt om marknadsplatsen, kasta stenar och skjuta pilar på dem tills de var fullständigt utslagna. På detta sätt blev städerna i östern befriade från hotet.

När kejsar Theodosius såg att armén var kraftigt reducerad, tillät han att vem som helst av barbarerna bortom Donau, som ville komma till honom, fick skriva in sig för att ersätta desertörerna i legionerna. Många accepterade detta erbjudande och förenade sig med de romerska soldaterna, med den tanken att när de var tillräckligt många kunde de enkelt anfälla och erhålla fullständig kontroll. Kejsaren som såg att de redan var långt fler än de andra soldaterna och förstod att de inte kunde hållas tillbaka om de bestämde sig för att göra uppror, bestämde sig för att blanda några av dem med soldaterna i Egypten och att byta ut dem med några av soldaterna som tjänstgjorde i legionerna där. Så en delning kom till stånd och en del begav sig iväg på kejsarens order, men när egyptierna begav sig direkt till städerna för

att köp vad de behövde till ett riktigt pris, skapade barbarerna oreda och betedde sig själviskt på marknaden. När de två avdelningarna möttes i Philadelphia i Lydien, uppträdde egyptierna som var betydligt färre än barbarerna att de andra disciplinerat, medan barbarerna blev allt mer arroganta. När en av köpmännen på marknadsplatsen begärde betalt för en vara han hade sålt, använde barbaren svärdet mot honom. Han skrek till och en annan man som kom till hans hjälp blev också nedstucken. Egyptierna kände medlidande och uppmanade barbarerna på ett förnuftigt sätt att avhålla sig från ett sådant beteende, sägande att detta inte var det sätt så som män agerade vilka ville vara under romersk lag. Då drog barbarerna sina svärd mot dem också och egyptierna tappade humöret och anföll dem. Mer än två hundra av dem blev dödade, andra blev skadade, och de övriga tvingades att fly till kloaken där de dog. Detta är vad egyptierna gjorde med barbarerna i Philadelphia för att övertyga dem om att om de inte lade band på sig, skulle de inte sakna fiender. Egyptierna fortsatte sedan på sin väg och barbarerna marscherade mot Egypten.

(År 380)

När egyptierna nådde Makedonien och förenade sig med legionerna där, var det ingen disciplin bland soldaterna, och ingen åtskillnad fanns mellan romarna och barbarerna, och där var och en godtyckligt bodde tillsammans, och inga nedteckningar hölls som visade vilka som var inskriva i armén. Och desertörerna, även de som redan var värvade i legionen, var tillåtna att återvända hem och skickade någon annan i sitt ställe. När barbarerna förstod, utifrån den information som de fick av desertörerna som hade obegränsad insyn om romarna och den utbredda förvirringen inom legionerna, och tänkte att de hade sin chans att anfälla nu medan kaoset var utbredd. De tog sig på ett enkelt sätt över floden och nådde Makedonien utan hinder eftersom desertörerna tillät dem att ta sig över varhelst de ville. Beskedet att kejsaren var på väg emot dem med hela sin armé och synen av en eld som brann under slutet av natten, som de antog var i närheten av kejsaren och hans armé vilket också bekräftades av de desertörer som kom över till dem, gjorde att de använde sig av ljuset för att bli ledda mot kejsarens tält. När desertörerna var förenade med dem, återstod bara romarna och de egyptier som var emot dem. Trots att de var överlägsna i antal och oförmögna att hålla ut, gav de inte kejsaren en chans att fly. Men romarna föll allihopa, modigt kämpande och lyckades döda ett stort antal av barbarerna. Hade barbarerna följt upp sin överlägsenhet och förföljt den flyende kejsaren och hans följe, hade de

övermannat dem fullständigt utan ansträngning, men lyckliga över segern tog de över de oskyddade provinserna Makedonien och Thessalia, samt lät städerna vara utan att skada dem i hopp om att kunna erhålla en anseelig tribut från dem. Kejsar Theodosius skickade bud till kejsar Gratianus och berättade vad som hänt.

(År 381)

Kejsar Gratianus var mycket upprörd över nyheterna och skickade ut en ganska stor armé under ledning av Bauto, assisterad av Arbogastes, vilka båda var franker men väl invanda med romarna och långt ifrån mutbara, samt kända både för sin mentala och fysiska kvalitet i strid. Så fort som de kom till Makedonien och Thessalia med sina arméer, medan skyterna plundrade och blev medvetna om deras föresats och avsikt, övergav skyterna genast provinserna och skyndade sig tillbaka till Trakien som de redan tidigare hade plundrat. Osäkra på vad de skulle göra härnäst, försökte de lura kejsaren med en upprepning av ett gammalt trick. De sände honom sina värsta män som desertörer med löfte om lojalitet, allians och lydnad. Kejsaren trodde dem och tog emot dem. Dessa följdes av fler och alla släpptes in tills de var så pass många att de åter igen fick kontrollen på grund av kejsarens dårskap. Detta utökades genom hans luxuösa sätt att leva.

Under tiden skickade kejsar Gratianus iväg Vitalianus, som var magister i Illyricum, och en man som var fullkomligt olämplig att hantera arméns nödställda situation. Under hans tid som befäl kom två divisioner av germanska folk över floden Rhen. En av dem leddes av Fritigern och den andra av Allotheus och Saphrax. De hotade gallerna i så hög grad att kejsar Gratianus tvingades tillåta dem att lämna Gallien och korsa Donau där de ockuperade Pannonien och Övre Moesia. Han hoppades därigenom bli fri från deras ständiga anfall. Därför gick de över Donau, för att ta sig genom Pannonien till Epirus och sedan över Archelaus för att anfälla Greklands städer. De beslöt dock först att förse sig med proviant och att fördriva Athanaric, den kungliga skytiska familjens huvud, för att de inte skulle ha någon som kunde hindra dem i sina planer bakom ryggen på dem. På ett enkelt sätt lyckades de fördriva honom ut ur hans kungadöme, men han vände sig till Theodosius, som just hade återhämtat sig från en sjukdom som hotade hans liv. Han tog vänligt emot honom tillsammans med hans barbariska följe, och gick till och med ut ur Konstantinopel för att möta honom. När Athanaric dog strax därefter, begravdes han i en kunglig kista.

(Anm. Athanaric ankom den 11 jan år 381 och dog den 25 jan.)

Sådant var överdådet och ymnigheten hos denna kista att alla barbarer blev häpna, och skyterna återvände hem utan att besvära romarna något mer, utan snarare förundrade sig över kejsarens vänlighet. Den döde ledarens följeslagare förstärkte vaktens längs flodstranden och inväntade under lång tid ett anfall från romarna.

Vid samma tid hade Theodosius lycklig framgång när han slog sciri och carpodaces, bland vilka en del hunner levde, samt tvingade dem att gå över Donau och återvända hem. Då tycktes det Theodosius att han hade rått bot på sina förluster. Då samlade Odotheus en väldig härstyrka, inte bara av folk som bodde nära Donau utan också av de som bodde längst bort, okända stammar, och han försökte ta sig över Donau med hela sin armé. Promotus, som var Magister Peditum i Trakien, drabbade samman med dem med sitt infanteri och sina flodbåtar och åstadkom sådan slakt att floden täpptes till av kroppar, och ett oräkneligt antal män föll även vid flodens strand.

(År 386)

Vid samma tid framträdde ett skytiskt folk på andra sidan Donau, okänt för alla som levde där. Barbarerna kallade dem för grothingi. De var enormt många, välbeväpnade och kända för sin styrka. Med lätthet tog de sig förbi barbarerna som bodde mellan dem och floden och kom ner till flodkanten, där de bad om tillstånd att få ta sig över. Kommendanten där, magister Promotus, sträckte ut sina styrkor så mycket han kunde längs floden för att hindra deras överfart. Som en del av denna operation kom han på ett annat sätt att göra upp med dem, och skickade över en del män som förstod deras språk och som han visste att han kunde lita på, för att förhandla med dem som om de tänkte förråda sitt eget folk. När de begärde en orimlig summa pengar för att överlämna romarnas magister och hans armé, svarade barbarerna att de inte hade så mycket. För att upprätthålla sin trovärdighet, stod magisters spejare på sig om sitt ursprungliga erbjudande och ville inte gå med på att minska priset. Slutligen kom båda sidorna överens om ett pris och arrangerade i hemlighet förräderiet. Förrädarna skulle ta emot vissa pengar omedelbart, och resten efter segern. Sedan de ordnat med signalen för ett anfall och bestämt tidpunkten, rapporterade de om sin överenskommelse till Promotus och sade att barbarerna under natten skulle gå över floden och anfälla romarna. I enlighet därmed gick de bästa av dem ombord

på kanoter med instruktionen att de var de första som gick över floden och anföll romarna vilka förväntades sova. Deras vanliga trupper skulle följa efter för att hjälpa dem när de redan hade inlett attacken. Slutligen skulle de mindre dugliga komma, utan hänsyn till ålder, som skröt över sina dåd innan segern hade vunnits. Eftersom magister Promotus var informerad om allting genom de som sändes över för att göra om det påstådda förräderiet, förberedde han sig på barbarernas plan och arrangerade och sina skepp och sträckte ut dem så mycket han kunde. Han säkrade flodstranden uppströms bortåt 20 stadier (c:a 4 km). På så vis hindrade han inte bara de fiender som försökte ta sig i land, utan kunde också möta resten av kanoterna och sänka dem. Eftersom det var en månlös natt visste inte barbarerna någonting om romarnas förberedelser, och gick rakt mot deras arrangemang. Snabbt gick de ombord på sina kanoter, inbillade att romarna var fullständigt ovetande om deras plan. När signalen kom seglade romarna ut med stora skepp och starka åror och sänkte varenda kanot som de mötte. På grund av vikten på deras beväpning kunde ingen räddas som hoppade överbord. Alla de kanoter som undkom romarnas seglare och stötte på skeppen låg tillsammans intill stranden blev överösta med allt som fanns som kunde förgöra dem, besättning och allt. Ingen förmådde ta sig igenom barriären av romerska skepp. Slakten blev större än i något annat sjöslag och floden var full av kroppar och vapen. Om någon försökte simma över, blev han dödad av soldaterna på stranden. När hela den främsta delen av barbarernas armé var tillintetgjord övergick soldaterna till plundring. De tog deras kvinnor och barn och allt förråd. Då skickade Promotus bud till kejsar Theodosius, som inte var långt borta, och bad honom bevittna framgången. När han såg antalet fångar och bytets mängd, släppte han fångarna fria och gav dem gåvor i hopp om att de genom hans vänlighet skulle byta sida, och fullt medveten om hur användbara de skulle vara i kriget mot Maximus. Så Promotus behöll sin utnämning att försvara Trakien och i all hemlighet förberedde sig för detta krig.

Någonting liknande hände vid samma tid som är värt att berätta. Det finns en stad som heter Tomi i Skytien, inom det trakiska biskopsdömet. Garnisonens befäl var Gerontius, en bra och stark soldat. Utanför staden var en del barbarer stationerade, utvalda av kejsaren för sina meriter och överträffande de övriga av sina landsmän i styrka och mod. Dessa män var värda mer än de andra soldaterna och fick mer gåvor av kejsaren, men de återbetalade inte denna heder genom lojalitet utan genom förakt för

sina befäl och hån över de romerska soldaterna. När Gerontius förstod deras attityd och avsikt att anfalla samt förstöra staden, ville han bestraffa barbarerna för deras utsvävningar och fräckhet, och tog de mest förståndiga soldaterna till sig. Men när han såg att de backade och visade feighet och rädsla inför varje rörelse hos barbarerna, beväpnade han sig själv och gick själv ut med några få i sin vakt för att slåss med hela massan av barbarer. När han gick genom den öppna porten, var hans soldater fortfarande sovande, paralyserade av skräck, eller sprang till murarna för att se vad som skulle hända. Barbarerna skrattade åt Gerontius dårskap och hans uppenbara önskan att dö, och sände sina starkaste män emot honom, men han vann sin första attack och hanterade sin sköld väl och slogs modigt tills en av hans vakter som såg dem förenade sig med dem i striden, högg av armen på barbaren med sitt svärd och vräkte honom av hästen. Medan barbarerna var förbluffade över mannens mod och våghalsighet, attackerade Gerontius andra av dem. När de som stod på muren såg vad deras befälhavare gjorde, påmindes de om att de var romare och rusade ut, anföll och dödade de överraskade barbarerna. Några flydde dock till en byggnad som var vördad av de kristna, och kallades asylum.

Gerontius förväntade sig en belöning av kejsaren för att han hade befriat Skytien från en sådan fara och kuvade de upproriska barbarerna genom hans utomordentliga tapperhet och sinnesnärvaro. Theodosius däremot upprördes över barbarernas död vilka han själv hade ärat högt, trots att de hade engagerat sig i våldshandlingar. Omedelbart lät han arrestera Gerontius och krävde en prövning i Rom av hans tjänstgöring. Gerontius bevisade att barbarerna hade revolterat och specificerade deras plundring och förstörelse vid Tomi, men kejsaren tog ingen notis. Han menade att Gerontius inte hade handlat för det allmännas bästa utan stulit vad kejsaren hade givit dem, och för att undvika att bli förklarad skyldig till denna stöld hade han gjort sig av med dem. Gerontius svarade att de guldhalsband som kejsaren hade givit dem som prydnad hade blivit skickade till den offentliga skattkammaren efter deras död. Men det var bara med svårighet som han lyckades befria sig från denna fara.

(År 391)

När Theodosius återvände till Thessalonika fann han Makedonien i kaos. Alla barbarer som flydde undan i den senaste romerska attacken och räddade sig i träsk och skogar nära sjöarna hade plundrat Makedonien och Thessalia utan motstånd när Theodosius var upptagen med inbördeskriget. När de

hörde talas om kejsarens segerrika återkomst gömde de sig på nytt i träskmarkerna, men kom fram i hemlighet för att plundra vad de än fann och försvann sedan till sina gömslen vid gryningen, så kejsaren började tro att dessa marodörer var vålnader snarare än män. På grund av denna osäkerhet, bevarande han sin plan för sig själv, tog fem kavallerister och bad var och en av dem att ta med sig tre eller fyra hästar så att närhelst den häst som blev riden blev utmattad, kunde ryttaren byta till en annan och hästarna skulle bli lika uttröttade i hans tänkta uppgift. Han gav inte någon som såg honom någon anledning att misstänka att han var kejsaren när han for bort på landet, och om han eller någon av hans män behövde föda, frågade de landsortsbefolkningen om det. Slutligen kom han till ett litet värdshus där det bodde en gammal kvinna, som han frågade efter tak över huvudet och någonting att dricka. Den gamla kvinnan tog emot honom mycket gästvänligt och gav honom lite vin och annat som hon råkade ha hemma, och när natten kom frågade han om han kunde få sova där, vilket kvinnan gick med på. Kejsaren låg i ett rum på värdshuset när han såg en man som inte sade någonting och bara tittade som om han inte önskade bli uppmärksam. Ganska förvånad tillkallade han den äldre kvinnan och frågade vem han var och när han kommit. Hon svarade att hon inte visste av vilket skäl han hade kommit, men hon visste så mycket att ända sedan nyheten kom om kejsar Theodosius återkomst med sin armé hade han stannat som en betalande gäst. Han gick ut varje dag och vandrade fritt omkring, men återvände utmattad varje kvällning och lade sig efter maten just som han var. När kejsaren hörde detta förstod han att det som kvinnan sade borde bli undersökt. De tillfångatog mannen och krävde att han skulle säga vem han var. När de inte kunde förmå honom att säga någonting, torterade de honom med slag, och när inte ens det hjälpte beordrade Theodosius sina ryttare att såra honom med svärd och förklara att han var kejsaren. När mannen förstod det avslöjade han att han var spion för de barbarer som gömde sig i träskmarkerna och att han berättade för dem var den romerska armén fanns samt vilka platser eller män som var bäst att anfalla. Därefter högg Theodosius genast av huvudet på honom. Han förenade sig med sin armé som slagit läger inte långt bort och förde dem till den plats där han visste att barbarerna bodde och nedgjorde dem alla, oavsett ålder. Några som hade gömt sig i träskmarkerna släpades ut, andra dräptes ute i vattnet. Slakten blev omfattande.

Magister Timasius beundrade kejsarens mod, men frågade om inte soldaterna, vilka var hungriga och

oförmögna att klara av den svåra situationen i träsket, kunde få tillfälle att äta. Theodosius samtyckte, och när trumpeterna ljöd återvände och samlades soldaterna från anfallet över barbarerna för att få sig något att äta. Men när de var mätta, blev de så trötta av drycken och utmattningen att de föll i djup sömn. När de omgivande barbarerna såg det, tog de sina vapen och överföll de sovande romarna med spjut, svärd och allehanda dödliga vapen. Kejsaren själv skulle också ha fallit offer tillsammans med hela sin armé om inte en av dem som inte hunnit äta något, hade kommit rusande till kejsarens tält och berättat vad som pågick. Detta uppskakad honom och hans tjänare så mycket att de beslöt sig för att fly från den överhängande faran. Promotus, som hade upphöjts av kejsaren, mötte dem under flykten och han sade åt kejsaren att rädsla sig undan tillsammans med sina följeslagare, medan han besökte barbarerna och krossade dem för deras dårskap. Så attackerade han barbarerna som han fann bland de sovande soldaterna, och anföll så fort han kunde och dödade så många att knappast någon lyckades rädda sig ute i träskmarkerna.

När kejsaren återvände till Konstantinopel var han visserligen nöjd över sin seger över Maximus, men han var också nedslagen över vad barbarerna hade lyckats göra både honom och hans armé. Då beslöt han sig för att avstå från krig och strider, och återvända till ett liv med överdådiga fester, vällust och vräkiga framträdanden och hästkapplöpningar.

Högt upp i Theodosius administration satt galliern Rufinus som var speciellt ärad av kejsaren, som anförtrodde sig åt honom i varje stycke men inte åt någon annan. Detta förargade Timasius och Promotus som löpt sådana risker för staten och nu insåg att de befann sig på andra plats. Rufinus var så arrogant och högfärdig mot dem, att han vid ett offentligt möte slungade en förolämpning mot Promotus, som genast slog honom i ansiktet med handen. Rufinus gick sedan och visade upp sitt ansikte för kejsaren. Det gjorde honom så rasande att han sade att om de inte hindrade deras avundsjuka på Rufinus, skulle de snart göra sig till kejsare. Rufinus övertalade kejsaren att beordra Promotus att lämna rättssalen och träna soldaterna för krig. När han utförde detta, sände kejsaren en grupp av barbarer på honom när han begav sig till Trakien. De lade sig i bakhåll och dödade honom. Promotus var en man som var oemottaglig för mutor, som lojalt tjänat staten och dess kejsare, men han var rikligt belönad för att han hade tjänat oförsiktiga och respektlösa ledare.

(År 392)

Under tiden dog kejsar Valentinianus. Arbogastes, av frankisk börd, hade blivit upphöjd av kejsar Gratianus som underordnad Baudo, men när den senare dog var Arbogastes självsäker på sin egen förmåga och tog över magisterskapet utan kejsarens tillstånd. Han var mycket passande för uppgiften genom sitt mod, militära kunskap och förakt mot rikedom, vann han stor makt, även när det gällde att tala fritt till kejsaren och sade emot allt som han inte gillade. Valentinianus var förargad på detta och hotade honom ofta, men utan resultat eftersom Arbogastes hade stöd av hela armén. En dag när han inte längre kunde vara utsatt för denna man, såg han Arbogastes komma emot honom när han satt på imperiets tron, gav honom en genomträngande blick och ett brev som upphävde hans tjänst. När Arbogastes hade läst detta sade han att kejsaren inte hade gett honom uppdraget och därför inte heller kunde ta tillbaka det, varpå han rev sönder brevet, slängde det på golvet och gick sin väg. Från den stunden var deras antipati inte längre hemlig utan känd för var och en.

I palatset fanns en man som hette Eugenius, och han var mycket lärd och rektor för skolan. Richomeres, som var välvillig till denna man för hans stilfullhet och artighet, introducerade honom för Arbogastes och uppmanade honom att bli en vän till honom på grund av att han skulle bli användbar om någon situation skulle uppstå där man behövde en sann vän. Eugenius och Arbogastes träffades regelbundet och blev nära vänner, och det var ingenting viktigt som den senare inte anförtrodde den andre. Han påminde Eugenius om att hans kunskaper och dignitet skulle göra honom till en bra kejsare. Arbogastes framförde sina planer till honom och även om Eugenius var upprörd över det han sade, fortsatte han att bli smickrad av honom, när Arbogastes bad honom att inte tacka nej till det som ödet givit honom. När han hade övertygat honom, trodde han att det var bäst att få undan Valentinianus innan monarkin överlämnades till Eugenius. Följaktligen, medan kejsaren stannade i Vienna i Gallien och oväntat vilade med några soldater utanför muren, stack Arbogastes honom och gav honom ett dödligt sår så att han dog. På grund av sitt rykte, protesterade ingen mot hans djärvhet, och soldaterna var lojala mot honom för hans förakt mot rikedomar, så han förklarade och upphöjde Eugenius till kejsare.

Theodosius tyckte mycket illa om denna händelse och förberedde sig på krig. Han avsåg att låta Richomeres, vars mod var testad i många krig, få ledningen över kavalleriet och bestämma de andra be-

fälen över de andra enheterna, men Richomeres dog av en sjukdom just innan detta hann ske.

När Theodosius kom till tronen accepterade han en del barbarer som vänner och allierade, förärade dem med gåvor och betalade för varje uppmärksamhet av deras ledare från var och en av deras stammar, vilka även var tillåtna att få dela hans bord. Numera restes en diskussion bland dem där åsikten förändrades. Några sade att det var bäst att ignorera ederna som gav när de överlämnade sig till romarna, medan andra tvärtom sade att de inte av något skäl borde bryta uppörelsen.

Timasius blev upphöjd till Magister Militum tillsammans med Stilicho, medan de barbariska hjälptrupperna delades mellan Gainas, Saul och Bacurius, som var en armenier.

(År 394)

Theodosius begav sig med sina styrkor och korsade alperna. Oväntat överföll han fienderna och förvirrade Eugenius genom denna överraskning. Eugenius föredrog att använda barbarernas legion mot fienden och offra dem först, medan Theodosius beordrade Gainas att rycka fram med sina män, följd av de andra barbariska befälen med sina kavallerier, hästburna bågskyttar och infanteri. Eugenius kom ut och mötte dem med hela sin armé och de två härstyrkorna möttes i strid. Under slaget inträffade en förmörkelse av solen, vilket gjorde att det blev mörkt som under natten i stället för ljus. Arméerna deltog i en slags nattlig drabbning och orsakade sådan slakt att på den dagen föll den större delen av Theodosius allierade, och däribland befälhavaren Bacurius som farofyllt visade stort mod. De andra befälhavarna överlevde oväntat. När natten kom och härstyrkorna skildes åt var Eugenius så glad över framgången att han upphöjde sina modigaste soldater och tillät sina män att äta, i tron att det inte kunde bli mer strid efter en sådan drabbning. Just före gryningen utförde dock Theodosius ett fullskaligt anfall. Eugenius trupper som antingen vilade eller upptagna med att äta, dödades innan de hann förstå vad som hade hänt. Theodosius tryckte på mot Eugenius tält och attackerade och dödade de flesta som de mötte, förutom några som rusade upp och flydde av fruktan, däribland Eugenius som blev tillfångatagen. De högg huvudet av honom och fäste det på ett långt spjut och förde det runt lägret, för att visa alla som fortfarande stödde honom hur en romare borde förhålla sig till kejsaren, i synnerhet nu när troninkräktaren var borta. Nära nog alla som hade överlevt skyndade sig över till kejsaren, kallade honom Augustus (anm. den högsta kejsartiteln)

och bad om förlåtelse för sina misstag vilket han gladeligen beviljade. Arbogastes däremot kunde inte förvänta sig att få ta emot en sådan vänlighet från Theodosius och flydde till det mest svårframkomliga stället i bergen. Medveten om att hans förföljare sökte efter honom överallt, föll han för sitt eget svärd, och föredrog hellre en krigares död än att ge sig till sina fiender.

(År 393)

Efter detta begav sig Theodosius till Rom, utnämnde sin son Honorius till kejsare och upphöjde Stilicho till magister praesentalis.

Bok 5

Imperiet var nu överlämnat åt kejsarna Arcadius och Honorius, som hade den skenbara makten. Fullständig kontroll utövades istället av Stilicho i väst och Rufinus i öst. Stilicho, som var administratör av det västra imperiet, gav kejsar Honorius sin dotter till äkta, och stärkte sin makt och hade nästan hela armén under sin kontroll. När Theodosius dog i Italien efter att ha dödat Eugenius, var bara Stilicho kvar som befälhavare.

(År 395)

Stilicho försökte på alla sätt komma över den östra delen också, och påstod att kejsar Theodosius på sin dödsbädd hade överlämnat imperiets båda delar till honom. Rufinus gjorde allt han kunde för att hejda Stilichos expedition i öst, och försvaga Arcadius militära makt. Rufinus ansåg att Antiochis var passande för sina syften och gjorde honom till prokonsul av Grekland, så att provinsen kunde öppnas för ödeläggelse genom de anfallande barbarerna, och Gerontius engagerades för garnisonen i Thermopylae, vilken också kunde hjälpa honom i hans komplot mot staten. När Rufinus efter denna dårskap såg Alarics upproriska attityd, ångrade han att han inte befallde över någon armé utan bara hade de barbarer som Theodosius hade givit honom när han hjälpte till att slå ner tyrannen Eugenius. I hemlighet informerades han Antiochis om att allting förväntades bli taget, och uppmanade honom att rycka fram med sina barbarer och alla andra styrkor som han hade.

(År 396)

Då lämnade Alaric Trakien och fortsatte till Makedonien och Thessalia, och ödelade allt i sin väg. När han närmade sig Thermopylae skickade han i hemlighet brev till prokonsul Antiochus och befälhavare Gerontius och lät meddela att han hade kommit.

Den senare drog sig tillbaka och lämnade barbarerna så att de fritt och obehindrat kunde röra sig i Grekland. Omedelbart började de plundra landsbygden och förstöra städerna, dödade männen i alla åldrar och tog kvinnor och barn i massor liksom rikedomar och byte. Hela Boetia och andra delar av Grekland som barbarer besökte, sedan de fått tillgång till Grekland vid Thermopylae, var så ödelagt att de från denna dag ända till idag har uppvisat spåren av deras framfart. Bara Thebes räddades, delvis för att staden är så stark, och delvis för att Alaric var för otålig att belägra staden i sin brådska att inta Aten. Thebeborna klarande sig och Alaric begav sig till Aten, i tron att han lätt skulle kunna ta den staden beroende på att den var för vidsträckt för att kunna bli försvarad av sina invånare, men också för att en belägring snabbt skulle få dem att överlämna sig eftersom Piraeus hade ont om proviant. Detta var Alarics hopp, men denna gamla stad fick något gudomligt skydd för sin egen skull, trots samtidens gudlöshet, och på så vis undkom ödeläggelse.

När Alaric och hela hans armé kom till staden såg han den beskyddande gudinnan Athena gå längs muren, och hon såg ut precis som statyn, beväpnad och beredd att göra motstånd. Medan de förde fram sina styrkor såg han Achilles, precis som Homerus beskrev honom vid Troja när han i vrede slogs för att hämnas Patroclus död. Dessa uppenbarelser blev för mycket för Alaric, som gav upp försöken att inta staden och skickade budbärare för att göra upp om fred. När överenskommelsen var klar och de utväxlat eder, begav sig Alaric in i Aten med ett fåtal män. Han behandlades med all vänlighet, och sedan han badat och blivit underhållen av utvalda invånare och även fått gåvor, lämnade han staden och hela Attika utan att skada någonting. Han lämnade Attika av fruktan för dessa järtecken, och fortsatte till Megarid som han intog genom ett plötsligt anfall, och sedan fortsatte hans marsch utan motstånd till Peloponnesos. Eftersom Gerontius tillät honom att ta sig över Isthmus, lyckades han obesvärat att inta alla städerna utan strid. Nästan alla saknade vallar, eftersom de litade på den säkerhet som Isthmus utgjorde. Korint intogs först tillsammans med de närbelägna byarna, och sedan Argos och landsbygden ner till Sparta. Även Sparta ingick i den allmänna ödeläggelsen av Grekland, för på grund av romerskt begär var staden varken försvarad av vapen eller modiga män, och hade blivit överlämnad till opålitliga ledare som ivrigt tillfredsställde sina nycker. När Rufinus hörde vad som hade hänt i Grekland blev han ännu mer angelägen om att bli kejsare, och

sedan regeringen var i oordning, trodde han att inget kunde stoppa honom.

(År 397)

Men Stilicho tog ombord en del trupper och skyndade sig för att hjälpa den olycklige Achaeans. De landsteg i Peloponnesos och tvingade barbarerna att fly till Pholoe där han på ett enkelt sätt kunde ha svält ut dem om han inte ägnat sig åt njutning, komiska skådespel och skamlösa kvinnor, samt tillåtit sina soldater att plundra det som barbarerna lämnat efter sig. På så vis gav han fienden chansen att lämna Peloponnesos med allt sitt byte och gå över till Epirus för att plundra städerna där. När Stilicho hörde vad de hade gjort, seglade han tillbaka till Italien utan att ha åstadkommit någonting. Istället hade han bara ökat de svåra tiderna i Grekland genom sina egna styrkor. När han kom till Italien beslöt han sig för att mörda Rufinus, och berättade för kejsar Honorius att han skulle sända soldater till sin bror Arcadius österut, och fick fria händer. Senare omringades Rufinus och blev nedstucken med svärd.

(År 399)

Senatorn Gainas var varken hedrad till magister eller hade förmåga att tillgodose sin omättlighet för gåvor, men var våghalsig nog att inlåta sig i varje företag och chefskap genom imperiets påbud rörande de barbariska, men inte romerska, trupperna i Frygien. Han lämnade Konstantinopel och gjorde anspråk på att bege sig till Frygien för att inspektera hans barbarer. Men när han hade tagit befälet över dem, överföll han alla som kom i vägen, och dödade män, kvinnor och barn och hemsökte allting som låg framför honom. Inom kort hade han samlat ihop så många slavar och utstötta att hela Asien var i stor fara. När Arcadius hörde om denna enorma katastrof, blev han komplett apatisk och oförmögen i sin extrema dåraktighet i försöken att förstå vad han skulle ta sig till. Så han gav Eutropius kontrollen över hela imperiet, och han valde Gainas och Leo som befälhavare. Leo sändes till Asien för att attackera barbarerna och alla andra i den brokiga blandningen som spred ut sig där, medan Gainas mötte fienderna i Trakien och Hellesponten om han fann dem i denna region. Gainas var sänd till Trakien för att förhindra Tribigildus styrkor att ta sig över Hellesponten och för att anfälla dem till sjöss, om det behövdes. Gainas mindes sin uppgörelse med Tribigildus och ansåg att tiden var mogen att inleda sitt åtagande, och han beordrade Tribigildus att leda sin armé till Hellesponten. Hade han hemlighållit sin komplott mot staten och under stillhet lämnat Konstantinopel med sina barbarer, hade han

kunnat fullborda sin plan. Hela Asien hade han då tagit över, utan att någon kunnat hindra honom och där hela östra delen av imperiet fördärvats med det övriga. Men ödet ville annorlunda. Tribigildus gjorde inte det som Gainas sade till honom att göra, och fortsatte att plundra i Frygien. Leo vågade inte anfälla Tribigildus, som obehindrat kunde erövra städerna och döda alla dess invånare och soldater. Inte heller ville barbarerna kämpa för romarnas skull. Istället förenade de sig med sina landsmän i maktkampen mot Roms allierade. Tribigildus fortsatte ner mot Lydia och Jonien och Nedre Pamphylia. Här instängdes en del av styrkorna i ett pass och överöstes med stenar tills de flesta av barbarerna var döda, men många till häst hade ridit ut i ett kärr och drunknat. Tribigildus och tre hundra man klarade sig undan, men angreps på nytt när de skulle ta sig över en flod. Gainas skickade trupper med barbarer som förstärkning till de olika romerska lägren, för att de långsamt skulle korrumpas och ge Tribigildus en chans att fly. De barbarer som Gainas sände till Leo som hjälptrupper, anföll allt som var romerskt, ödelade landet och dödade soldaterna. De slutade inte förrän de hade slagit ut Leos trupper och gjort hela landet öde. Då blev Gainas syften kända, för Tribigildus flydde från Pamphylia och bringade en ännu värre katastrof över städerna i Frygien. Gainas tog sig till Bithynia och Tribigildus till Hellesponten, och de tillät sina barbariska arméer att plundra överallt dit de kom, ända tills Konstantinopel var i fara. Gainas stämde möte med kejsaren och när de träffades krävde han å Tribigildus vägnar att ett visst antal personer, ofta högt uppsatta, skulle utlämnas till honom så de kunde dödas, och detta gick kejsaren med på. När Gainas fick dem i sitt våld nöjde han sig med att förvisa dem och skicka dem i exil. Gainas begav sig från Asien till Trakien och beordrade Tribigildus att följa efter. Under en tid i Konstantinopel såg Gainas till att hans soldater i staden spreds ut överallt och även ingick i hovets vaktstyrka, samt i hemlighet beordrade sina barbarer att så fort som soldaterna hade lämnat staden skulle de omedelbart gå till anfall i dess hjälplöshet och lämna över den högsta makten till honom.

(År 400)

Gainas lämnade Konstantinopel, under förevändning att hans hälsa behövde vila efter alla krig, och begav sig till en förort 40 stadier (8 km) därifrån, medan han väntade på att hans barbarer skulle attackera staden som han givit order om. Om han inte hade drabbats av obetänksamhet och handlat förhastat, skulle ingenting ha kunnat förhindra att barbarerna tagit staden. Istället för att invänta signalen,

närmade han sig muren, och de skräckslagna vakterna höjde alarm och det blev allmänt tumult med jämrande kvinnor, förvirrande klagomål som om staden redan var tagen, tills alla samlade ihop sig för att anfälla barbarerna i staden. När de hade dödat dessa med svärd, stenar och allting som de fick tag på, sprang de upp till murkrönet och hjälpte vakten att kasta allting de kunde hitta på Gainas män och på så vis avvärja deras anfall på staden. Barbarerna inne i staden hade huggits ner av stadens befolkning och mer än sju tusen skaffade sig asyl för sig själva genom att ta sig till en kristen kyrka nära palatset. Kejsaren befallde att även de som var därinne skulle huggas ner, och att det inte skulle bereda dem någon tillflyktsort från den bestraffning deras fräckhet förtjänade. Detta var kejsarens order men han vågade inte släpa ut dem från deras helgedom av fruktan för att de skulle göra motstånd. Så man beslöt sig för att ta bort taket över altaret, och gav brinnande facklor till speciella personer för att kasta ner dem. Så höll de på tills alla var brända till döds, men fromma kristna menade att detta var en grov befläckelse som hade skett mitt inne i staden.

Gainas begav sig till Trakien som var fullständigt öde och vidare till Asien. Han placerade ut sina barbarer på alla höjder. senaten och kejsaren utnämnde Fravitta till magister i kriget mot Gainas. Han var barbar till börden men på andra sätt en grek, inte bara i sina seder utan även i sin läggning och religion. I striderna lyckades Fravitta hugga ner de flesta av Gainas män och upphöjdes till konsul, medan Gainas begav sig tillbaka till Trakien och sedan vidare mot Donau. Av fruktan för att bli förråd dödade han alla sina romerska soldater, gick över Donau i avsikt att återvända till sitt födelseland och där spendera resten av sitt liv.

Under tiden ansåg Uldes, hunnernas ledare vid denna tid, att det var osäkert att tillåta en barbar med sin egen armé att leva på andra sidan Donau. Han tänkte också att han skulle tillfredsställa den romerske kejsaren om han drev ut honom, och började förbereda en strid mot honom. Han samlade sin armé och ställde upp den mot sin fiende. Eftersom Gainas var oförmögen att återvända till romarna, och även var oförmögen att förhindra en hotande sammandrabbning med Uldes, lät han beväpna sina följeslagare och ryckte fram för att möta Uldes. Arméerna anföll upprepade gånger och möttes i flera strider. Gainas sida höll ut, men många av dem föll och bland dem även Gainas själv, kämpande starkt och ädelt. Uldes sände hans huvud till kejsar Arcadius och för detta blev han belönad och erhöll fred med romarna. Men kejsarens enfald hindrade for-

muleringen av något rationellt förfaringssätt och Trakien var i kaos. Förrymda slavar och andra desertörer kallade sig själva hunner och plundrade landsbygden tills Fravitta ledde armén mot dem och dödade alla som de kunde finna.

(År 405-406)

Alaric hade sedan tidigare lämnat Peloponnesos och Achelous-dalen och stannade i Epirus för att invänta fullföljandet av uppgörelsen med Stilicho som var på detta sätt. När Stilicho såg att kejsar Arcadius ministrar fjärmade sig från honom, planerade han att med Alarics hjälp förena hela Illyricum till Honorius imperium, och som ett resultat av deras uppgörelse var han beredd att inom kort sätta denna plan i verket. Medan Alaric stod redo att lyda Stilichos order, samlade Radagaisus fyra hundra tusen galler och germaner från andra sidan Donau och Rhen och inledde en invasion av Italien. Denna nyhet förbryllade alla. Städerna misströstade och även Rom föll i panik inför denna extrema fara, men Stilicho tog hela sin armé som var stationerad vid Ticinum i Lugeria, vilka omfattade trettio enheter och så många hjälptrupper som han kunde få från alaverna och hunnerna. De gick över Donau med hela armén utan att invänta fiendernas attack, och föll över fienden utan förvarning, och fullständigt tillintetgjorde deras kraft. Knappt någon undkom, förutom några få som han godtog som hjälptrupper. Naturligtvis blev Stilicho mycket stolt över denna seger och återvände med sin armé, allmänt ärad för att ha fredat Italien på ett mirakulöst sätt från en sådan oundviklig fara.

(År 407)

Ett rykte cirkulerade att Alaric var död, men uppgiften uppfattades som tvivelaktig innan trovärdiga personer berättade hur det var.

(År 408)

Stilicho informerades om att Alaric hade lämnat Epirus, gått genom passen mellan Pannonien och Venetia, och slagit läger vid Emona, som ligger mellan Övre Pannonien och Noricum. Sedan han lämnat Emona gick han över floden Aculis och bergen Apennines, som ligger på gränsen mellan Pannonien och Noricum, och gick till anfall mot Noricum. Därefter sände Alaric sändebud från Noricum till Stilicho och begärde pengar för sin väntan i Epirus, vilket han krävde för Stilichos övertygelse, och för hans invasion av Italien och Noricum. Stilicho tog emot sändebudet, men lämnade dem i Ravenna och begav sig till Rom i en önskan att diskutera saken med kejsaren och senaten angående vad han skulle göra. När senaten mötte upp i palatset och över-

vägde om han skulle förklara krig eller inte, röstade majoriteten för krig. Bara Stilicho och några andra som var rädda att vara oense med honom, upprätthöll motsatsen och röstade för att skapa fred med Alaric. De som förordade krig frågade Stilicho varför han föredrog fred och var villig att betala för det, som en skam för romarnas rykte. Han svarade att Alaric hade stannat så länge i Epirus genom en uppgörelse med Honorius, i avsikt att gå i krig mot Arcadius och lösgöra Illyricum från östra imperiet och förena det med västra imperiet. Detta skulle redan ha blivit gjort om inte brev från kejsar Honorius hade anlänt som hindrat marschen österut, och på grund av den väntan hade Alaric spenderat så mycket tid där. Stilicho visade brevet och hävdade att Serena var orsaken till allting eftersom hon önskade upprätthålla samstämmigheten mellan de två kejsarna. Alla tyckte då att Stilicho talade förståndigt och senaten röstade för att fyra tusen pund guld skulle betalas till Alaric, även om de flesta röstade på ett sådant sätt eftersom de var rädda för Stilicho. Sedan Stilicho slutit fred med Alaric på detta sätt, påbörjade han sin återfärd från Ravenna för att sätta sin plan i verket.

Alaric ankom till Italien med en enorm härstyrka, eftersom han var en trolös barbar och ville invadera Italien som han visste saknade understöd och försvaret. Den bästa planen, enligt Stilicho, och den mest fördelaktiga för staten skulle vara att sända Alaric mot troninkräktare, där han tog en del av barbarerna tillsammans med romerska styrkor och deras befäl så Alaric kunde dela kriget med honom, och han under tiden skulle bege sig på kejsarens order till öst med brev med anvisningar. Kejsaren samtyckte och gav honom brev både till östra imperiets kejsare och till Alaric. Men Stilicho gjorde till en början ingenting, och en viss Olympius gjorde uppror i Ticinum där kejsaren befann sig och många föll i striden eller mördades. När nyheten nådde Stilicho var han i staden Bononia i Aemilia. Han samlade ledarna till alla de allierade barbarer som han hade och höll ett råd som diskuterade vad de skulle göra. Alla samtyckte i att om kejsaren var slagen, vilket fortfarande var tveksamt, skulle alla barbarer omedelbart anfälla de romerska soldaterna och lära de andra en läxa, men om kejsaren hade klarat sig, även om flera andra högt uppsatta var mördade, skulle bara upphovsmannen till upproret straffas. Detta var Stilicho och barbarernas beslut. Men de fann att kejsaren överlevt. Stilicho tog i betraktande hur många de romerska soldaterna var och att kejsarens uppfattning om honom inte längre var att lita på, och att det därför inte var rätt eller säkert att sätta in barbarerna över den romerska armén. Stilicho kän-

de sig förlorad, och hans barbarer ville agera i enlighet med deras tidigare beslut och försökte avråda honom från hans senare bedömning. Oförmögna att göra något åt saken, beslöt de sig för att stanna någonstans tills kejsaren tydligare ville visa vad han tyckte om Stilicho, med undantag av Sarus. Han var mycket framstående bland de allierade för sin styrka och gott anseende. Med de barbarer han kommenterade över, dödade de alla hunner medan de sov som var Stilichos vakt, och lade beslag på hela trossens karavan, och drog sig tillbaka till hans tält i avvaktan på att få se vad detta skulle medföra. Med sina barbarer, i strid med varandra, begav sig Stilicho till Ravenna och uppmanade de städer där barbarernas hustrur och barn bodde att inte släppa in någon av de barbarer som kom till dem. Olympius hade fått kontroll över kejsaren och skickade order om att Stilicho som var i Ravenna skulle sättas i husarrest. När Stilicho fick besked om detta flydde han under natten till en närbelägen kyrka, där hans barbarer och andra förbundna tillsammans med hans tjänare beväpnade sig och vänta på vad som skulle ske. I gryningen kom soldater och svor en ed inför biskopen att de hade order att arrestera men inte döda Stilicho. Men när han fördes ut ur kyrkan under bevakning byttes meddelandet ut till ett där han skulle straffas med döden för sina brott mot staten. Hans son Eucherius flydde mot Rom, och hans barbarer, slavar och andra förbundna som så uppgick i stort antal, försökte rädda honom från sitt öde, men Stilicho hindrade dem under fruktansvärda hot och överlämnade sin nacke till svärdet. En stor utrensning följde där många av Stilichos vänner och släktingar undanröjdes, dräptes eller blev av med sina ämbeten.

När soldaterna som var inkvarterade i städerna fick höra om Stilichos död överföll de barbarernas hustrur och barn i alla städerna, högg ner dem och tog deras egendom. Då deras manfolk fick höra detta, samlade de ihop sig från alla håll och fördömde denna grova gudlöshet av de romare som gått emot deras ed, och var enstämmigt beslutna om att förena sig med Alaric och hjälpa honom i hans krig mot Rom. Något mer än trettio tusen män rekryterades av denna anledning.

Inte ens efter denna händelse förklarade Alaric krig mot romarna, utan fortsatte att föredra att nå en fred på grund av sin uppgörelse med Stilicho. Genom att sända ambassadörer, försökte han att erbjuda fred för en mindre summa och fick Aetius, son till Gaudentius, och till Jason, son till Jovius, i gisslan i utbyte mot några av hans egna ädlingar. På så sätt erbjöd han fred och tog sin härstyrka från

Noricum till Pannonien. Detta var Alarics erbjudande, men kejsaren avslog hans förfrågan, även när han borde ha gjort en av två saker för att ha tagit itu med situationen på ett framgångsrikt sätt. Han borde antingen ha skjutit upp kriget för en mindre summa pengar, eller valt att slåss efter att ha samlat alla sina styrkor. Han skulle ha mött fienderna och hindrat barbarernas överlägsenhet, samt utnämnt Sarus som befäl och magister för fälttåget, han som hade förmåga att injaga skräck hos fienderna på grund av sitt mod och sin militära erfarenhet, och som hade tillräckligt med barbarer för att erbjuda rejält motstånd. Kejsar Honorius valde däremot att varken acceptera freden, att vinna över Sarus eller att tillkalla den romerska armén. Istället insattes andra män på viktiga poster.

(År 408, oktober)

Som en följd av Honorius skrattretande åtgärder började Alaric tåga mot Rom. Sedan han hade beslutat att genomföra en sådan avgörande förflyttning, inte bara med jämstarka styrkor utan med en överlägsen härstyrka, skickade han bud till Övre Pannonien efter sin hustrus bror Athaulphus som hade en anseelig härstyrka bestående av goter och hunner, i avsikt att vinna över honom på hans företag. Utan att invänta hans ankomst tågade han genom Aquileia, Concordia och Altinum till Cremona, på den norra sidan av floden Eridanus. Han gick över floden utan något motstånd och nådde en militär postering i Bononia som hette Oecubaria. Därefter fortsatte han förbi Aemilia och lämnade Ravenna bakom sig, samt nådde och invaderade Ariminum, en stor stad i Flaminia, och alla andra städer i den provinsen. Därefter kom han till Picenum, en provins någonstans i slutet av den Joniska bukten, innan han gick mot Rom och ödelade alla befästningar och städer längs vägen.

Om inte eunuckerna Arsacius och Terentius hade förutsett detta, och av den orsaken fört Eucherius, son till Stilicho, till Rom för att dö i enlighet med kejsarens order, hade denna yngling säkerligen fallit i Alarics händer och räddats. Sedan kejsarens order utförts och kejsar Honorius hustru Thermantia förts till hennes moder, gick eunuckerna ombord på ett skepp och seglade till Gallien eftersom det var omöjligt för dem att återvända till kejsaren samma väg som de kom. De ankom dock till Genua, en stad i Ligurien, och nådde på så vis Ravenna där kejsaren bodde. Kejsaren upphöjde dem och gav dem nya ämbeten för att visa sin uppskattning.

(År 408, november)

Alaric var nära Rom och inledde en belägring av staden. Senaten hyste misstankar att Serena förde barbarerna mot staden. Hela senaten och kejsarens halvsystem Placidia ansåg att hon skulle dödas eftersom hon var orsaken till den bekymmersamma situationen. De menade att om inte Serena fanns kvar, skulle Alaric lämna staden eftersom det inte fanns någon kvar som kunde förråda den. Men när Serena var död, påverkade inte det Alarics förhållanden. Han omslöt staden med alla sina portar, och kontrollerade floden Tibern för att förhindra understöd från hamnen. När romarna förstod läget var de fast beslutna att hålla stånd i en förvisning om att hjälp skulle komma från Ravenna, men det hände ingenting. De beslöt då att ransonera maten och bara utdela halv kost, och senare bara en tredjedel. Men maten tog slut och en pest härjade och blev värre än hungersnöden. Kroppar låg överallt, och eftersom inte kropparna kunde begravas utanför staden, blev staden deras gravplats. Av denna orsak blev platsen omöjlig att vistas på. Även om det inte hade lagrats några matförråd, var stanken från de döda tillräcklig för att slå ut de överlevande. När situationen var så kritisk att de befäradade kannibalism beslöt de sig för att skicka en ambassadör till fienden för att meddela att de var beredda att acceptera en rimlig fred, men ännu mer beredda på krig, för det romerska folket var beväpnade och tränade att de inte längre fruktade en konfrontation. Som sändebud utvaldes Basilius, en provinsguvernör, och Joannes, en kejsarlig notarius publicus, som var Alarics vän och förtrogne. När Alaric tog emot deras meddelande att romarna var beredda att slåss, svarade han att det var lättare att slå tjockare gräs än tunnare, och skrattade högljutt åt ambassadörerna, men när de började samtala om fred använde han uttryck som var häftiga även för en arrogant barbar. Han förklarade att han inte tänkte upphäva belägringen, såvida han inte fick allt guld och silver som fanns inne i staden, samt allt flyttbart som var av värde och de barbariska slavarna. När en av ambassadörerna frågade vad han hade tänkt lämna kvar till stadens medborgare om han tog allt detta, svarade han: "Deras liv". De bad då att få återvända till staden, vilken beviljades. Sedan ärendet diskuterats återvände ambassadörerna med budet att romarna ville betala fem tusen pund guld, trettio tusen pund silver, fyra tusen tunikor av silke, tre tusen scharlakansröda skinn och tre tusen pund med peppar. Eftersom staden inte hade några allmänna mynt, valde senatorerna som hade förmögenheterna att genomföra en folkräkning för att kunna komma fram till detta. Förutom insamlingen smältes statyer ner och annat som var av guld och silver. När guldet och silvret var hopsamlat, beslöt de att skicka bud till

kejsaren för att informera om freden, och att Alaric inte bara ville ha pengar utan också aristokratiska barn som gisslan. På så vis hade han inte bara skapat en fred utan också en allians med kejsaren, och lovade att hjälpa romarna mot deras fiender.

(År 408, december)

Kejsaren beslöt att gå med på freden på dessa villkor och pengarna betalades ut till barbarerna. Alaric tillät då stadens medborgare att hålla marknad under tre dagar, att få passera vissa stadsportar, och möjligheten att få föra upp en del mat från hamnen. Medborgarna fick då en viss tid för att inköpa förnödenheter, vilket de gjorde, antingen genom att sälja eller byta bort vadhelst de ägde. Barbarerna upphävde då belägringen och förflyttade sig till någon plats i Toscana. Dag för dag gick till slut så gott som alla slavarna i Rom, vilka vid den stunden var omkring fyrtio tusen, iväg och förenade sig med barbarerna. Några av slavarna som vandrade iväg anföll de romare som var på väg ner till hamnen för att hämta proviant, men när Alaric hörde det såg han till att få ett slut på sådana händelser som var emot hans avsikter. Därmed fick romarna ett andrum från dessa angrepp.

(År 409, januari)

Eftersom freden med Alaric inte hade bekräftats, då kejsaren varken hade utlämnat gisslan eller utbetalat alla varorna, skickade senaten sändebud till Ravenna som berättade om deras besvärliga situation. Kejsaren beslöt att fem legioner från Dalmatien skulle lämna sina egna baser där och genast komma för att skydda staden. Dessa styrkor omfattade totalt sex tusen män, vars mod och styrka gjorde dem till de främsta soldaterna i den romerska armén, under ledning av Valens. Följaktligen inväntade Alaric otåligt hans ankomst och anföll med hela sin styrka. Valens förlorade alla sina män i striden och bara hundra män lyckades fly. Deras befälhavare lyckades nå fram till Rom tillsammans med Attalus, som hade blivit sänd av kejsaren till senaten.

Maximilianus föll i fiendernas händer men blev frisläppt när hans fader Marinianus betalade trettio tusen guldmynt (ca 140 kg). Sedan kejsaren skjutit upp freden och inte hållit sin del i överenskommelsen med Alaric angående de unga aristokratiska ynglingarna, fick inte längre romarna lämna staden när de ville. Senaten skickade därför sändebud för andra gången till kejsaren angående freden. Sändebuden följdes av biskopen i Rom och av några barbarer som Alaric skickat iväg för att skydda dem från fiender längs vägen. Just när de kom fram till kejsaren, kom Ataulphus som Alaric skickat bud ef-

ter och han gick över Alperna från Pannonien till Venetia. När kejsaren hörde att han inte hade någon stor härstyrka kvar längre, beslöt han att hela armén, med alla kavallerier och infanterier och deras befäl från de olika städerna skulle komma till honom. Olympius fick hunnerna vid Ravenna, vilka var tre hundra till antalet. De anföll Ataulphus goter, där de hade slagit läger i en stad som heter Pisa, och dräpte elva hundra av dem medan de själva bara förlorade sjutton man. Men när de såg storleken på hela härstyrkan, blev de rädda för att bli omringade och begav sig skyndsamt och säkert till Ravenna.

Kejsaren avsatte Olympius som flydde till Dalmatien och skickade prefekten Attalus till Rom. Även många andra ämbeten ändrades och personerna som innehade dem byttes ut. Han upphöjde Generidus till Magister Militum i Dalmatien, Övre Pannonien, Noricum och Raetien samt i provinserna ända till Alperna. Generidus var barbar till födseln, men av ädel karaktär och goda dygder samt fjärran från mutor. Denna man var fortfarande anhängare till förfädernas religion och ville inte överge dyrkan av sina gudar. Nu hade en lag införts som förbjöd ickekristna personer att inneha kejsarliga ämbeten, och vid denna tid hade Generidus sitt befälsskap i Rom, varvid han tog avsked och stannade hemma. Kejsaren skickade bud till honom och sade att visserligen fanns denna lag men den skulle inte gälla en man som utfört så många modiga handlingar för staten, men Generidus svarade att han inte kunde acceptera erbjudandet eftersom det skulle vara en skymf mot alla de som tvingats lämna sina tjänster på grund av lagen. Han återvände inte till sitt ämbete förrän kejsaren tvingats, med skam och av nödvändighet, upphäva lagen och tillåta var och en att inneha ämbeten och militära befälsskap oavsett vilken religion de hade. Han blev då åter en skräck för alla närboende barbarer och en beskyddare av de provinser som stod under hans beskydd.

Jovius, som var prefekt och stod kejsaren mycket nära, skickade ambassadörer till Alaric, och uppmanade honom att komma tillsammans med Ataulphus ända till Ravenna för att fullfölja freden där. Alaric var övertygad genom kejsarens och Jovius brev att bege sig till Ariminum, trettio milier från Ravenna, varpå Jovius som varit Alarics representant och vän i Epirus, skyndade iväg för att ordna överenskommelsen. Alaric beslöt att en bestämd mängd guld och spannmål skulle utbetalas varje år, och att han och alla hans följeslagare skulle få bo i de två Venetia, det vill säga Noricum och Dalmatia. Sedan han skrivit ner detta i Alarics närvaro, skickade Jovius

fördraget till kejsaren tillsammans med ett privat brev där han uppmanade kejsaren att upphöja Alaric till Magister utrisque militiae, för att han på så vis skulle bli smickrad inför de föregående hårda villkoren i fredsuppgörelsen. Kejsaren svarade att det var lämpligt för honom som var prefekt att göra så, och när han kände till statens inkomster kunde han avsätta så mycket guld och korn som Alaric begärde, men att kejsaren aldrig skulle ge ära och befälsskap till honom eller till någon av hans släktingar. När Jovius fick detta svar läste han upp det för Alaric, som accepterade allting tills han hörde att befälsskapet inte tilläts för honom och hans släktingar. Då förlorade han humöret och beordrade sina barbarer att omedelbart marschera mot Rom för att hämnas förolämpningen för honom och hela hans släkte. Jovius blev rådlös inför kejsarens brev och återvände till Ravenna. Bekymrad över hur han skulle lösa sig från skuld, band han kejsaren vid ed att aldrig skapa fred med Alaric utan att utkämpa ett totalt krig mot honom. När detta var gjort inkallade kejsaren tio tusen hunner som sina allierade i kriget mot Alaric. För att ha underhåll för dem när de kom, gav han order till dalmatierna att bidra med spannmål, får och oxar. Sedan han sänt ut spjare för att ta reda på hur Alaric kom till Rom, samlade han ihop sina styrkor från alla håll. Alaric där emot, ångrade sin marsch mot Rom och sände biskopen i varje enskild stad som ambassadör för att uppmana kejsaren att inte tillåta en stad som hade styrt en större del av jorden under mer än tusen år att bli plundrad av barbarer, eller att tillåta att sådana stora byggnader att bli förstörda av barbariska eldsvådor, utan att skapa en fred på rimliga grunder. De sade att Alaric inte krävde ämbete eller ära, inte heller önskade han bosätta sig i de provinser som tidigare angivits, med undantag av de två Noricum vilka ligger på andra sidan av floden Donau, samt betala en låg skatt till den romerska staten. Därtill skulle han vara tillfredsställd med så pass mycket spannmål varje år som kejsaren ansåg var tillräckligt, och att han kunde glömma kravet på guld. Då kunde det bli vänskap och allians mellan honom och romarna emot alla som lyfte vapen och reste sig mot kejsaren.

När Alaric gjorde detta rättvisa och välbetänkta förslag, förundrade sig alla över denna mans måttfullhet. Jovius och de som hade högst rang efter kejsaren förklarade dock att hans krav var omöjliga eftersom alla befäl hade svurit en ed att inte skapa fred med Alaric.

Bok 6

När Alaric fann att hans förslag inte accepterats marscherade han mot Rom med sin enorma härstyrka, fast besluten att hålla kvar belägringen av staden.

Vid denna tid skedde också stora oroligheter norr ut. I Arcadius sjätte konsulskap (år 406) gick vandalerna tillsammans med sueverna och alanerna över alperna och plundrade i provinserna. De åstadkom en sådan slakt blev så fruktansvärda även frö arméerna i Britannien, att de tvingade dem, under rädsla för att bli anfallna, att välja troninkräktare. Dessa var Marcus, Gratianus och sedan Konstantin. Romarna var segerrika i ett direkt möte med dem och dödade de flesta av barbarerna, men de undvek att förfölja de som flydde. I så fall skulle de ha tillintetgjort dem. Istället tilläts de återhämta sig från sin förlust, sammankallade en mängd barbarer och gjorde sig redo för en ny strid. Av detta skäl lät Konstantin upprätta garnisoner för att förhindra en fri passage till Gallien. Han gjorde också floden Rhen, som varit försummad sedan Julianus tid, fullständigt säker.

Upproren och splittringen i den romerska armén fortsatte. Gerontius som var förargad över att två av hans befäl dräpts av Konstantin, fick med sig sina soldater och eggade barbarerna i Gallien att vända sig mot Konstantin medan den sistnämndes arméer huvudsakligen var i Spanien. Därmed var det möjligt för barbarerna att gå över floden Rhen och obe-gränsade räder. De försvagade invånarna i Britannien och några av de galliska folken så pass mycket att de revolterade mot det romerska riket, och inte längre följde lagarna, samt återvände till sina gamla traditioner. Britonerna beväpnade sig själva och löpte stor risk när de skyddade sina egendomar och städer från de anfallande barbarerna. Hela Armorica (=Bretagne) och andra galliska provinser, i likhet med Britannien, skyddade sig själva på samma sätt, genom att fördriva det romerska magistratet och upprätta det styre av samhället som de ville ha.

Upproret i Gallien och Britannien uppstod under Konstantins tyrannvälde eftersom barbarerna blev överlägsna under hans likgiltiga styre. När Alaric varken fick fred på de villkor han själv angett eller något gisslan, anföll han Rom på nytt och hotade att storma staden om inte stadens invånare förenade sig med honom mot kejsar Honorius. Eftersom de var villrådiga inför detta förslag belägrade han staden och gick ner till hamnen och framhårdade i belägringen under några dagar innan han slutligen erövrade den. Där fann han alla stadens provisioner lagrade, och hotade att dela ut det till sin egen här-

styrka såvida inte romarna gjorde exakt vad han gav order om. En församling av hela senaten instämde i alla Alarics krav, för döden var oundviklig när inte lägre någon försörjning kunde föras till staden från stadsporten.

(År 409, 3 nov.)

Sedan senaten tagit emot Alarics ambassadör kallade de Alaric till staden, och i enlighet med hans order upphöjde de Attalus, som var praetorian prefekt, på den kejsarliga tronen och försåg honom med purpurmantel och krans. Genast utnämnde Attalus flera personer till vissa ämbeten, däribland gavs befälsskapet över soldaterna till Alaric samt Valens, som tidigare var chef i Dalmatien. Därefter begav han sig till palatset i följe av den kejsarliga vakten, trots många ofördelaktiga omen. Dagen efter gick han till senaten och höll ett mycket arrogant tal där han skröt över att han skulle bringa hela världen under det romerska väldet samt andra egendomliga saker. Möjligen var det orsaken till att gudarna var arga på honom och att de inte lång tid därefter förgjorde honom.

(År 410)

Romarna var överförtjusta över att ha förvärvat nya magistrater som var mycket goda administratörer, och gladda sig över Tertullus konsulskap. När Alaric på ett förståndigt sätt krävde att Attalus skulle sända en lämplig härstyrka till Afrika och Karthago för att avsätta Heraclianus, som stödde kejsar Honorius, och hindra honom från att vara till besvär för deras planer, men Attalus brydde sig inte om det. Förledd av de förhoppningar han fick av siare och övertygelsen att han borde kuva Karthago och hela Afrika utan strid, misslyckades han med att förmå Drumas och hans armé av barbarer att på ett enkelt sätt avsätta Heraclianus från sitt ämbete. Likgiltig inför Alarics förslag utnämnde han Konstans till Magister Militum i Afrika och skickade iväg honom utan någon passade härstyrka. Eftersom situationen i Afrika var osäker, anföll Attalus Ravenna där kejsaren befann sig. Honorius blev skräckslagen och skickade ambassadörer för att fråga Attalus om han ville dela kejsardömet med honom, men Jovius som hade blivit upphöjd till praetoria prefekt av Attalus, förklarade att Attalus varken skulle låta Honorius få behålla titeln som kejsare eller en oskadad kropp, utan skulle ha skickat iväg honom i exil till en ö efter att ha stympat honom. Alla blev upprörda över hans arroganta tal, och kejsaren gjorde sig beredd att fly sedan han samlat ett stort antal skepp i hamnen i Ravenna. Just då inseglade sex kohorter som hade varit väntade sedan Stilichos tid men som först nu hade ankommit från det östra kejsardömet

(av romarriket) i enlighet med alliansen dem emellan, och deras antal var fyra tusen man. Som om han vaknat från en djup sömn, anförtrodde han vakten på vallarna åt dessa östromare och beslöt att stanna i Ravenna till händelserna i Afrika blev kända. Om Heraclianus lyckades säkra Afrika, skulle han gå ut i ett fullskaligt fälttåg mot Attalus och Alaric, men om de män som han hade sänt till Afrika blev slagna, skulle han segla med de skepp han hade till Theodosius i Östromerska riket och överge sitt imperiet.

Jovius, som var sänd till Honorius ambassad, började planera ett förräderi och blev skyddad av några av Honorius ombud. I senaten bad han om att få bli ursäktad för att ha kompletterat ambassaden och framfört ett olämplig tal där han sagt att de borde ha sänt barbarer för att nedkämpa Heraclianus, sedan de som skickats till Afrika hade fallit och deras hopp från denna sektor hade skakats av Konstans död. Attalus blev rasande över detta och meddelande indirekt vad han ville ha utfört. Fler män och pengar skickades till Afrika för att underlätta situationen där. När Alaric fick kännedom om detta blev han missnöjd och förtvivlad över Attalus regering. Den sistnämnde betedde sig som en obetänksam dåre, utan orsak eller möjlighet att lyckas. Alaric beslöt sig då för att återvända från Ravenna, trots att han hade tänkt behålla belägringen tills staden var intagen. Det var efter Jovius råd som, när han fick höra att de män som Attalus skickat till Afrika hade blivit slagna, ägnade sig helt åt Honorius sak. Ständigt lät Jovius smäda Attalus inför Alaric i avsikt att övertyga honom om att så fort som företrädaren (Honorius) hade fast kontroll över imperiet, skulle han omedelbart göra sig av med Alaric och hans närmaste släktingar.

Alaric ville ännu en tid foga sig efter den ed han givit Attalus. Valens, som var Magister equitum, mistänktes för förräderi och dödades. Alaric gick därefter till anfall mot alla de städer i Aemilia som hade vägrad acceptera Attalus som kejsare. Sedan han på ett enkelt sätt fått med sig de andra inledde han en belägring av Bononia, men de höll ut under många dagar och han förmådde inte inta det. Så han gick mot Liguria för att tvinga dem att erkänna Attalus som kejsare. Men Honorius var fullständigt lugn och hade vunnit arméernas lojalitet överallt. Heraclianus höll alla hamnar under så strikt bevakning att varken spannmål, olja eller andra förnödenheter kunde skeppas till Rom, och en hungersnöd drabbade staden vilken var mycket värre än den föregående. Säljarna på marknadsplatsen gömde de varor de hade i förhoppning om att göra sig rejäla vinster.

Då kom Attalus till Rom och sammankallade senaten. Efter en debatt, var de så gott som enhälliga i beslutet att barbarer skulle skickas med armén till Afrika och att de skulle ledas under Drumas befäl, som hade gett bevis på sin trohet och lojalitet. Bara Attalus och några få i övrigt röstade emot majoriteten. Därför var Alaric angelägen att avlägsna Attalus, även om Jovius redan tidigare hade varit böjd för detta genom sina ständiga angrepp mot honom.

(År 410, juli)

Alaric genomförde sin plan och förde honom ut från Ariminum där han bodde, tog av diademet och avklädde honom den purpurfärgade manteln, och skickade dem till kejsar Honorius. Därmed visade han för alla att Attalus var en vanlig privat person. Han förde med sig Attalus och hans son tills freden med Honorius var fullbordad, och han åstadkom deras förlåtelse. Kejsarens syster, Placidia, stannade också hos honom, och trots att hon bara var en gisslan förenade hon sig i varje hyllning och uppmärksamhet som tillkommer en medlem av den kejsarliga familjen.

Alaric begav sig till Ravenna för att bekräfta freden med Honorius, men ett oväntat hinder dök upp genom ödets försorg. Sarus var i Picenum med ett mindre antal barbarer, och han var varken allierad med Alaric eller Honorius när Ataulphus, som hyste agg mot honom efter några tidigare störningar dem emellan, förde med sig hela sin armé till den plats där han trodde att Sarus var. När Sarus fick besked om detta, och han förstod att han inte förmådde möte honom i strid, flydde han till Honorius och hjälpte honom i kriget mot Alaric.

* * *

Germanska folk: goter, borani, urugundi (=burgunder?), carpi, marcomanner, heruli, peuci, alamanni, longiones, franker, burgunder, vandaler, bastarnae, saxon (saxar), quader, batavier, salier, sciri (?), carpodaces (?), grothingi, suever, alaner

Germanska personer: Chrysogonus (got), Semno (longion), Igillus (frank), Vadamarius, Charietto, Merobaudes, Modares (?), Bauto (frank), Arbogastes (frank), Fritigern (got), Allotheus (got), Saphrax (got), Athanaric (got), Odotheus (?), Richomeres (?), Alaric (got), Fravitta (?), Radagaisus (got), Athaulphus (got), Generidus (?), Attalus

Hunniska personer: Uldes

* * *

EUNAPIUS

Krönika efter Dexippus

Endast textstycken som inte finns med i Zosimus eller andra verk.

Kapitlen är löpande och numreringen börjar inte om men ny bok.

De skyter som omtalas avser i regel goterna.

Bok 1, kap. 11.

Medan Konstans i sin passion för jakt vandrande genom skogar och dalar, stämde sig några av de militära ledarna, Chrestius, Marcellinus och Magnentius, för att låta döda honom. När de hade bestämt dag för detta ordnade Marcellinus en fest, låtsande att det var för sin sons födelsedag och bjöd in ett stort antal personer. När festen hade pågått fram till natten, lämnade Magnentius festen som om han skulle utträtta något och ta på sig de kejsarliga regalierna. När han hörde detta försökte Konstans fly till staden Helena som alldeles intill Pyrenéerna. Där blev han dödad av Gaiso, som skickats efter honom med handplockade soldater, i det trettonde året av sin regering som kejsare och i det tjugosjunde året av sitt liv.

Bok 3, kap. 18. (sent 300-tal)

Julianus lärde båda sina egna män och fienden vilka kvaliteter en sann regent skulle ha. Mod, styrka och fysisk kraft skulle bara användas mot fiender i fältet, medan rättvisa kombinerat med myndighet var ursprunget till dygden, vilket även gjorde de längst bort boende medgörlig och lydiga. Sedan han kungjort för sina domstolar om dessa dygder och principer i sin filosofi, beordrade han romarna att inte skada någon av salierna, eller hemsöka eller ödelägga deras territorie, för att de skulle förstå att allt det land som de hade vunnit utan strid och hårt arbete var deras.

Bok 3, kap. 19.

Vadomar hette en man bland germanerna som var utöver det vanliga i styrka och mod. Han hade en enorm arrogans, och när han överlämnade sin egen son som gisslan i väntan på att de fångar som han tagit i sina räder skulle frigges, begärde han att gisslan skulle återlämnas redan innan han hade återlämnat några fångar, och utfäste många hotelser om det inte gjordes. Julianus återbördade hans son till Vadomar men tillade att i hans ögon var inte en yngling en värdefull gisslan för så många bra människor,

men uppmanade Vadomar att han antingen skulle överlämna fångarna, som var fler än tre tusen i antal, till sändebuden som genast skulle komma till honom eller han skulle få lära sig att han handlade orättvist. Julianus skrev detta och skickade sina sändebud, och han följde personligen sändebuden från Speier upp till floden Rhen. Vadomar var vid denna tid på en plats mitt emot befästningen vid Augst.

Bok 6, kap. 37.

När kejsar Valens var i färd med att ta itu med främlingsproblemen berättades det för honom att uttaxeringen av skyterna, som Procopius hade samlat in från den skytiske kungen, var på väg. Rapporten sade att de som kom var arroganta och fyllda med förakt mot alla som de mötte, och eftersom detta uppträdande bara uppmuntrade dem att misslyckas, plågades alla för deras våldsamt och brist på disciplin. Kejsaren lät skära av deras reträttväg till Skytien, fångade dem i en fälla och befallde dem att överlämna sina vapen. Så gjorde det, men de visade sin arrogant även genom sitt sätt att skaka sitt hår. Valens placerade ut dem runt om i städerna och lät dem få hållas i fritt förvar, men ökade föraktet för dem som höll uppsikt över dem, vilka var extremt långa och för häftiga för deras fötter att bära. När invånarna i städerna tog emot dem i sina hem och förstod deras svaghet, tvingades de skratta åt sitt eget misstag. Dessa förunderliga män begärde den skytiske kungen tillbaka. Orsaken till detta blev omtvistat och svårt att döma. Den skytiske kungen menade att han hade sänt dessa män till kejsaren som ett resultat av fördraget, men där kejsaren svarade att Procopius hade inte varit en kejsare och inte heller hade han något sådant fördrag med skyterna. Kungen rättfärdigade då skickandet av männen till Procopius genom den sistnämndes släktskap med Julianus och hänvisade också till sina sändebuds immunitet. Valens bemötte detta med att mena att sändebudet fick en passande bestraffning och att den förstärkning som hade kommit betraktades som fiender eftersom de hade kommit som allierade till hans fiender. På grund av dessa omständigheter utökades det skytiska kriget.

Bok 6, kap. 42.

Skyterna hade blivit slagna och förödda samt var utsatta för utplåning. De som blev fångade dödades med sina kvinnor och barn. Det var ingen gräns för grymheten som visades i dödandet. En stor folkmassa på närmare två hundra tusen personer samlade ihop sig och flydde. Män-

nen som var väl rustade för att kriga samlade sig vid floden Donau, och medan de stod på flodstranden sträckte de upp sina händer från fjärran med gråt och klagan samt bad om medlidande så att de skulle få tillstånd att få korsa floden. Medan de klagade över sin olycka, lovade de romarna att de skulle förse deras förstärkningar med härhjälp. Romarna på andra sidan floden svarade att de inte kunde göra någonting utan kejsarens godkännande. När rapporten nådde kejsaren blev det en omfattande debatt. Sedan många argument hade vädrats på båda sidor i kejsarens konsistorium, beslöt kejsaren att släppa in skyterna bland annat eftersom de romerska styrkorna skulle bli väsentligt ökade. Han beordrade att männen skulle tas emot, men att de först skulle avväpnas.

Innan kejsaren gav tillstånd till deras överfart av floden, hade några av de största och modigaste av skyterna planerat att tvinga sig över, men blev alla nedhuggna om de försökte sig på att göra det. De befälhavare som hade huggit ner denna grupp fick avsked och hamnade i fara för sina liv eftersom de hade skadat våra fiender. De som hade stort inflytande och makt i hovet förlöjligade deras militära attityd på grund av deras iver efter krig, och menade att de inte hade någon känsla för politik. Kejsaren gav order om att de som var för unga för krig skulle fördelas i det romerska området och hålla dem i säkert förvar som gisslan, och de skulle vakta stranden och inte tillåta någon av krigarna att ta sig över eller använda någon av båtarna såvida de inte lade ner sina vapen och tog sig över obeväpnade. Detta var deras order. Men en blev betagen av en av de unga och vackra pojkarna bland de som tog sig över, och en annan av de vackra hustrurna till en av fångarna, och någon av de unga kvinnorna, och de blev alla trollbundna av de värdefulla gåvor som gavs dem, skjortor i linne med fransar på båda sidorna. Var och en av dem hade bestämt att han skulle fylla sitt hem med boskap och sin gård med herdor och tillfredsställa sin sjuka längtan genom de rättigheter som han åtnjöt. Övermannade av skyterna för detta vanhedrande och kriminella handlande tog de emot dem med deras vapen som om de var välgörare och räddare som skulle stanna lång tid. Efter att ha åstadkommit detta betydande mål utan ansträngning och vände de sin egen olycka hemma till ett eget övertag, och de avslöjade omedelbart graden av sitt barbari genom att trolöst bryta sina överenskomelser.

De som var för unga för att kriga, och som var de första som tog sig över floden, blev glest utspridda i provinserna med den största försiktighet och omsorg av dem som planerade detta. Deras boskap, deras hustrur, deras barn, pojkar som bar kungliga märken, kvinnorna – som en hade kunnat observera – levde mer praktfullt än vad som var brukligt för fångar. I vårt gynnsamma klimat utvecklade deras barn och deras boskap en mognad bortom deras ålder – fiendationen höll på att växa mycket fort! Knappt hade skyternas barn hunnit uppfattas som tonåringar i det romerska imperiet, förrän varje plats var fylld med vrede och dårskap samt dödande när de kom för tidigt till ålder för krigstjänst. Det bästa av skyternas styrka och adelhet växte omedelbart upp i en resning och ett

krig, inte mot dem som hade drivit iväg dem utan mot dem som hade tagit emot dem. De gav upphov till ett lidande som var större än det som de själva hade fått utstå. Hela Trakien och den närliggande delen av Makedonien och Tessali är så underbart och vida känt att ingen beskrivning kan ge dem rättvisa. Så var det, så folkrikt, så rikt och fullt av män när trolösheten och den oväntade revolten från skyterna kom. Ett vågstycke som snabbt utvecklades efter korsandet av floden, och reducerade det och krossade det så mycket att den legendariska plundringen av Mysia inte var någonting i jämförelse med Trakiens lidande. När de bestämde sig för att revoltera var det i omgivningen ingen härstyrka stark nog att tygla dem. Deras antal gav upphov till panik hos den oskyddade och obeväpnade civila befolkningen och de områden som de genomkorsade blev avfolkad som ett resultat av deras blodtörstiga beteende. Som ett resultat fruktade romarna skyterna minst lika mycket som skyterna fruktade hunnerna. Några få städer, lätta att räkna, var skyddade – såsom de fortfarande är – genom sina murar och befästningsverk, men landsbygden blev ofta ödelagd och det förblev obefolkat och ogenomrest som ett resultat av kriget.

Kejsar Valens, när han fick reda på denna obeskrivbara katastrof, slöt omedelbart fred med personerna och ångrade sig att han hade släppt in skyterna, kokade av vrede och koncentrerade alla sina ansträngningar på detta krig. Han sände iväg saracenernas kavalleri mot barbarerna, som redan gått till anfall mot Konstantinopel och inlett en belägring och anfall mot murarna eftersom de inte såg någon fiende som kom ut för att slåss mot dem och därför blev överdrivet självsäkra.

Bok 9, kap. 45.

Kejsaren tog emot dem och gav dem förnödenheter och land i en sådan omfattning att de kunde bli en utmärkt och obetald barriär längs de vägar som ledde från hunnerna och in på detta område.

Bok 9, kap. 55.

Under kejsar Theodosius regering, när Maximus gjorde uppror och barbarerna startade en attack på romarna, fick barbarerna en rapport som sade att romarna höll på att samla ihop den största möjliga härstyrka. Barbarerna övervägde den fara som hotade dem och beslöt sig för att fullfölja sin vanliga plan och gömma sig i träskområdet i Makedonien.

Bok 9, kap. 58.

Abrogastes, en frank som var näst högst i befäl efter Baudo, och en som genom fysisk styrka och våldsamt humör gjorde honom till ett inferno. I övrigt var hans måttlighet stadigt och fast och han utkämpade en ändlös kamp mot

korruption. Hans rikedom var inte större än för vanliga soldater.

Arbogast, av frankisk börd och son till Baudo, som hade blivit utnämnd till soldaternas mästare (magister militum) av kejsar Gratianus.

Arbogast, och hans farbroder Richomer. Richomer blev sjuk och dog i Konstantinopel.

Bok 9, kap. 58.

Under de första åren av kejsar Theodosius regering, när skyterna drevs från sina hem av hunnerna, kom de främsta av deras stamledare och de som var främst och högst i ädelhet till romerskt territorium. En sida sade att de skulle glädja sig och acceptera den goda framtid som utstakades, medan de andra sade att de skulle behålla de eder som de svurit där de bodde tidigare och inte bryta sina löften.

Detta löfte, ett i allra högsta grad oheligt löfte som gick bortom normal grymhet hos dessa barbarer, var att om de skulle få mottaga den största vänligheten från romarna så skulle de ändå sammansvärja mot dem på alla sätt och använda varenda förrädiskt råd för att skada de som släppt in dem, i avsikt att försöka samla egendomar från alla deras territorier. Detta var anledningen till deras konflikt, sedan de höll på olika principer, och de uppdelades i två läger. Kejsaren fortsatte att hylla dem och bjöd in dem på mat vid hans bord och besöka hans rum, och han gav dem många gåvor för inte någonting av deras interna bråk blev känt. Ledaren för det dygdiga och gudfruktiga partiet var Fravitta, en man som var ung till åren men en av de märkligaste av alla vad gäller dygd och ärlighet. Han förklarade öppet att han dyrkade gudarna efter den gamla traditionen och han hade ingen böjelse för bedrägeri eller undanflykter, men genom sitt sätt att leva avslöjade han en själ som var fullständigt ren. Han frågade rent ut efter ett romerskt liv, om inte kroppens behov gjorde honom våldsam. Kejsaren godkände äktenskapet, och fadern till flickan - som fortfarande levde hemma - var glad över giftermålet, och ansåg att han bringat sig själv lycka genom att få en sådan svärson. En mindre del av Fravittas följeslagare applåderade åt den unge mannens ärofulla och dygdiga uppförande och anammade samma uppfattning. Men den större och mer kraftfulla delen höll kvar vid den gamla uppfattningen och strävade ursinnigt för att få sin sammansvärjning att förverkligas. Deras ledare var Eriulf, en till hälften galen man som var mer vild än de övriga. Vid en väldigt stor och dyr fest som kejsaren höll för deras skull visade de sanningen i talesättet: *in vino veritas* (genom vin kommer sanningar). För genom vinet öppnades det som tidigare var dold, och festen slutade med oordning sedan några rusat ut ur rummet och skriket av upprördhet. Men Fravitta, trodde att partiet som hyllade rättvisa skulle framträda ännu mer rättvist om han handlade snabbt, och väntade inte på ytterligare ett tillfälle, utan drog sitt svärd och stötte in det i Eriulfs sida. Och han föll ner och låg där.

Bok 9, kap. 60.

Theodosius utnämnde som kommandanter för härstyrkorna romaren Timasius, skytern Gainas och alanen Saulus. Han gjorde även Stilicho till befälhavare, som också han var skyt till börden, men något under kejsaren men åtnjöt makten lika med kejsaren sedan han gift sig med Serena, Theodosius syster. Han lät också utnämna många av hunnerna i Trakien, som tjänade under sina stamhövdingar.

Under tiden visade Arbogast sin barbariska börd genom att falla över sitt svärd och dräpa sig själv.

Bok 9, kap. 64.

Rufinus, som var Arcadius livvakt, blev gäckad på äktenskapet genom en komplott av Eutropius, som var Arcadius kammarherre. Men genom sitt giriga och grymma sätt, föraktade han alla och skrämde kejsaren genom sina nära förbindelser med barbarerna. Frambärande häftigt tryck på kejsaren att denne skulle göra honom till vice kejsar, presenterade Rufinus vid ett tillfälle faktiskt en styrka av barbarer som leddes av Alaric och ödelade hela Grekland och området närmast Illyria. Som ett resultat av detta var det klart för alla att han sammansvärjde med troninkrätare.

Stilicho kallade in Gainas, som vid den tiden var befälhavare över den västra armén, och gjorde klart att han var beredd att konspirera mot Rufinus. När Arcadius armé på sitt återtåg från kriget mot Eugenius och förföljelsen mot barbarerna i Illyria var över och de närmade sig Konstantinopel, skulle kejsaren genom att följa de gamla traditionerna gå ut ur staden för att hälsa armén, medan Gainas vaktade honom. Det var fullständigt nödvändigt att den som var praetorian prefect - vilket Rufinus var - följde kejsaren. Vid ett och samma tillfälle blev kejsaren hyllad av armén samtidigt som Rufinus blev nedhuggen. Och detta blev hans slut. Hans hustru och barn flydde till kyrkan, och de tog med sig för sin egen del utan hinder allt som han hade samlat på sig under sin tid vid makten.

Alaric och hans barbarer passerade Thermopylae som om de tävlade på en tävlingsbana eller en plan slätt bara för hästar.

Bok 9, kap. 67.

När Gainas hade slagit ner fienden - för han utkämpade en extremt kraftfull kampanj mot enuchen, så ädel var han - blev han övervunnen av den han trodde skulle bli hans efterträdare. För, eftersom han redan hade tagit kontroll över den romerska staten, tog han det lugnt och kopplade av som ett resultat av sina framgångar. Han sände ett meddelande till Argibild och förklarade att de hade utfört målet för det som de hade arbetat med.

Gainas och Argibild, ledaren och följeslagaren. ... Men nu ligger han slaktad där, och har ingen som kan begrava honom eller täcka hans kropp med jord.

Bok 9, kap. 69.

När Fravittas kropp blev sjuk, var hans själ i bättre hälsa, och han limmade och vävde samman sin kropp som redan höll på att falla isär.

Fravitta, han var överbefälhavare över Österns armé, en man med enastående dygd.

När Fravitta, romarnas överbefälhavare hade slagit Gainas, som stannade kvar i Chersonense, förföljde han inte honom eftersom han var säker på den seger han fått. Han besparade sig det besväret och på ett spartanskt sätt accepterade han den lycka som tilldelats honom och inlät sig inte på mer förföljelse än vad som var förnuftigt. Avundsjuka tungor sade att Fravitta visste hur man skulle

vinna en seger men inte hur man skulle använda den. De menade att han hade tillåtit en landsman att fly till säkerheten. Men Fravitta återvände till Konstantinopel och var då på gott humör. Fravitta begärde inför kejsaren att få dyrka gud på förfädernas sätt. Kejsaren med ett övermått av kunglig dygd beviljade honom även konsulskapet, och han accepterade det. (Anm. år 401)

* * *

Germanska folk: franker, salier, ”skyter” (som här avser goter)

Germanska personer: Alaric, Arbogast, Argibild, Baudo, Eriulf, Fravitta, Gainas, Gaiso, Richomer, Rufinus, Stilicho, Vadomar

* * *

N.N.

Consularia Constantinopolitana *Descriptio consvlvm ex qvo primvm ordinati svnt*

En uppräknning av konsulater från äldsta tid till år 468. Somliga av dem har namn som är eller som påminner starkt om germanska namn. Säkra och möjliga namn under 300- och 400-talet.

- (år 377) Gratiano III et **Merobaude**
- (år 383) **Merobaude II** et Saturnino
(år 384) **Ricomeri** et Clearcho
- (år 401) Vincentio et **Frauito**
- (år 458) Maioriano Aug. et **Ariouindo**
(år 459) **Rechimero** et qui de Oriente

* * *

Germanska personer: Ariouindo, Frauito (Fravitta, got), Merobaude, Ricomeri

* * *

N.N.

Consularia Italica

År med personer som sannolikt har germanska namn,
från äldsta tid till langobardenas erövring.

(år 366)

Gratiano filio Valentiniani Caesare et **Dagalaifo /
Gadalaifo clarissimorum**

(år 377)

Gratiano IIII et **Merobaudo clarissimo**

(år 383)

Merobaudo II et Saturnino

(år 384)

Richomere et Clearco clarissimorum

(år 400)

Fl. Stilicone et Aurelio

(år 401)

Vincentio et **Fravito**

Goterna kom till Italien under sin ledare Alaric.

(år 405)

Stilicone II et Anthemio.

Radagaisus kom till Toscana i Italien med sina goter.

(år 406)

*Vandalernas kung Gunderic förde sitt folk genom
Gallien, tillsammans med alanerna.*

(år 410)

Rom intogs av Alaric och goterna.

(år 447)

Calepio et **Ardabure**

(år 452)

Herculiano et **Asparo**

(år 455)

Rom intogs av vandalernas kung Geiseric.

(år 459)

Fl. Ricimere et Patricio

(år 461)

Severino et **Dagalaifo**

(år 465)

Herminerico et Basilio

(år 472)

*Patriciern Ricimer dog, och Gundobadus blev patri-
cier.*

(år 476)

Odovacar, av scirernas släkte, kom.

(år 482)

Odovacar även kung i Dalmatien.

(år 484)

Venantio et **Theudorico**

(år 491)

*Patriciern Theoderic inledde striderna mot Odo-
vacar.*

(år 519)

Eutharic

(år 569)

Longobarderna intog Italien.

* * *

Germanska personer: Alaric, Ardabure, Ariouindo, Aspar,
Dagalaifo, Eutharic, Frauito (Fravitta, got), Gunderic,
Herminerico, Merobaude, Odovacar, Ricomeri, Stilico

* * *

PAULUS OROSIUS

Historicum adversum paganos libri septem

(Sju böcker om Historien emot hedendomen)

Denna kyrkohistoriker, född i Spanien men verksam ända bort till Jerusalem, återger kampen mot hedendomen fram till år 417. Urval och sammandrag.

Bok 1, kap. 2

Europa börjar vid de Riphaenska bergen, floden Tanais och Palus Maeotis vilka ligger åt öster, sträcker sig längs kanten på den norra Oceanen till Gallia Belgica och floden Rhen vilken flyter från väst, och sedan till floden Donau. Den sistnämnda floden kallas också Hister, och den kommer från söder och flyter genom det östra utloppet ut i Pontus. Österut är Alania, i mitten Dacia, där också Gothia ligger. Sedan kommer Germania där sueberna bebod den största delen. Bland dem är fyrtiofyra folk.

Bok 2, kap. 3

Rom blev efter ett tusen ett hundra och sextiofyra år invaderat av goterna och deras kung Alaric, och blev plundrad på sina rikedomar men blev inte av med sin suveränitet. Arbatus erhöll makten och dess prefect Attalus försökte att regera.

kap. 19

Goterna gav upp sin plan att plundra (staden Rom) och drev de okända horderna med folk till refuger som gav dem säkerhet, det är heliga platser.

Bok 5, kap. 15

Proconsul Caepio tog i Apollos tempel, efter erövringen av gallernas stad Tolosa, ett hundra tusen pund guld och tio tusen pund silver. När han sände iväg detta under en vaktstyrka till staden Massilia, en stad som var nära vän med romarna, lät han döda dem som han kommenderat för transporten

och dess säkerhet. Han sägs olagligen ha gjort av med allting själv.

kap. 16

På det sex hundra och fyrtioandra året sedan staden (Rom) bildades blev konsul C.Manlius prokonsul Q.Caepio sända mot cimbrerna teutonerna, tigurinerna och ambronerna, vilka var galliska och germanska stammar. Vid den tiden försökte de slå ut det romerska imperiet, delade sina provinser mellan sig och gjorde floden Rhen till sin gräns. När de sedan började bråka inbördes med den mest bittra stridigheten, blev de slagna med stor vanära och fara för romarna. I detta slag blev konsul M.Aemilius tillfångatagen och dödad och hans två söner blev slagna. Antias skriver att åttio tusen romare och allierade blev nedhuggna vid detta tillfälle och att fyrtio tusen tjänare och följeslagare blev dödade. Av alla dessa var det bara tio personer som överlevde och som fick föra med sig nyheten för att öka olyckan för folket. Fienden, sedan de lagt beslag på befästningen och allt byte, lät genom en ovanlig och främmande bitterhet förstöra allt byte som de hade lagt beslag på. Kläderna blev skurna i bitar och bortkastade, guld och silver kastades i floden, bröstharnesk på männen klövs, munderingar från hästarna förstördes, och hästarna själva dränktes i strömvirvlarna, och män med fötterna bundna runt nacken hängdes i träden så att segrarna inte kunde göra anspråk på något byte och de besegrade kunde få nåd. Vid denna tid var det inte bara en stor bedrövelse i Rom utan en stor fruktan att cimbrerna omedelbart skulle korsa Alperna och ödelägga Italien.

Marius, som då var konsul för fjärde gången, slog läger vid floderna Isere och Rhone där de flyter ihop, efter att teutoner, cimbrer, tiguriner och ambroner hade kämpat i tre dagar runt romarnas befästning för att se om de på något sätt kunde driva dem från sina ställningar och ut till öppen mark. Därefter valde de att invadera Italien i tre grupper. Sedan fienden gett sig iväg flyttade Marius sitt läger

till en kulle där han kunde överblicka slätten och floden där hans fiender hade spritt ut sig. När hans soldater klagade på att de inte hade dricksvatten, svarade han att vattnet fanns inom räckhåll men de tvingades kräva det med hjälp av svärd. Så när befästningens följeslagare, först av alla, skrikande rusade ut i striden följde armén efter. Slaget utkämpades och romarna segrade. På den fjärde dagen, drogs stridslinjerna upp igen på båda sidorna om slätten och de slogs med samma styrka på båda sidorna fram till middagstid. med tiden när solen blev allt hetare började den sladdriga massan av galler smälta samman, och en slakt snarare än ett slag pågick ända till natten. Två hundra tusen beväpnade män dödades i detta slag. Åttio tusen sägs ha blivit tillfångatagna, och knappt tre tusen lär ha undkommit genom flykt. Deras ledare, Teutobodus, dödades också. Deras kvinnor, med en mer stadig ande än vad som hade varit förväntat om de hade varit besegrade, underrättade konsulen att om deras kyskhet skulle bli okränkta och de fick tjäna Vestal och de andra gudomligheterna, så skulle de inte ta livet av sig. Men när de inte fick gehör för sina önskemål, sedan de slagit de små barnen mot klippor, hade de ihjäl sig själva med svärd och hängning. Dessa händelser skedde med tiguringerna och ambronerna. Teutonerna och cimbrerna däremot hade sina styrkor i behåll, passerade över Alperna och svepte över Italiens slätter. Det var där, när den hårdhudade rasen hade mjuknat efter en stund i det mildare klimatet, drycker, mat och bad, som Marius vilken var konsul för femte gången, och Catulus blev sända emot dem. De säkrade tid och plats för slaget och planerade slaget när det var dimma men genomförde det i solsken. Den första förvirringen kom till gallerna för de trodde att den romerska linjen var färdig för strid innan de hade hunnit ställa upp. Då plötsligt blev ryttarna sårade och drevs tillbaka mot sina egna män och skapade stor oreda. När solen sedan steg upp med vinden och sken i deras ansikten, fylldes deras ögon av damm och solens ljus fördunklade deras sikt. Därefter dödades ett stort och fasansfullt antal, men med obetydliga förluster för romarna och med en slutgiltig slakt på dem själva. Ett hundra fyrtio tusen av deras män sägs ha blivit dödade i detta slag och sextio tusen blev tillfångatagna. Kvinnorna eggade upp en nästan ännu mer allvarlig strid, för sedan de arrangerat sina vagnar i form av en befästning kunde de genom sin högre position slå tillbaka romarna under en lång tid. Men när de blev skräckslagna av romarnas annorlunda sätt att slakta på, för deras skalpar blev avskurna med håret och de blev lämnade på ett anskrämligt sätt med ett vanhedrande sår, vände de sina svärd som de höll mot sina fiender emot sig

själva och sina egna barn. En del dödade varandra genom gemensamt samtycke, andra blev strypta genom att ta tag i varandras halsar, andra genom att lägga rep runt hästarnas ben och plötsligt driva hästen framåt sedan de hade placerat sitt eget huvud i repet som de bundit i hästens ben varpå de drogs med och kvävdes till döds, andra hängde sig själva med en snara från vagnsstången som de rest upp. En kvinna uppmärksammades som efter att ha lagt en ögla över nacken på sina två söner och därefter bundit dem vid sina egna fötter, hängde sig själv och drog dem med sig så de också dödades. Bland alla dessa slag av mord nämns också två hövdingar som sägs ha rusat emot varandra med dragna svärd. Kungarna Lugius och Boiorix föll i slaget, men Clodius och Caesorix blev infångade. I dessa båda slag blev tre hundra fyrtio tusen galler dödade och ett hundra fyrtiotusen blev tillfångatagna. Inte att förglömma det oräkneliga antal kvinnor som kvinnligt ursinne och manlig kraft dödade sig själva och de små barnen.

Bok 6, kap. 7

Caesar vann en seger bland sequanerna mot kung Ariovistus, som viglade upp och vann över på sin sida ett otroligt antal av de germanska styrkorna. Han skröt över att han hade kuvat alla folken i Gallien eftersom Caesars armé, skräckslagen av deras antal och germanska tapperhet, hade vägrat att möta honom i ett slag. Ariovistus fick tag på en jolle och tog sig över floden Rhen och lyckades fly till Germanien men hans två hustrur och två döttrar blev tillfångatagna. I Ariovistus härstyrka fanns haruder, marcomanner, tribocer, vangioner, nemeter, sedusier och sueber. Ett slag blev utkämpat och skadade allvarligt germanernas falang, vilka med sina slaglinjer drogs nära varandra och med sina sköldar hopfästa över sina huvuden, och säkrade från sidan, hade de förberett anfallet mot romarnas slaglinje. Sedan några romerska soldater gjorde skillnad på deras rörlighet och djärvhet, hoppade de upp och ryckte bort sköldarna, en efter en som om de skalades, och träffade fiendernas bara skuldror från ovan, utan att de hann reagera. Fienden blev skräckslagen genom denna fara och bröt upp sina egna formationer. Då begav de sig på flykt på en sträcka av femtio milier och blev dödade i ett antal som inte kunde uppskattas.

kap. 9

Caesar lät bygga en bro (över floden Rhen) och tog sig in i Germanien. Han befriade sugambres och ubier från en belägring och genom sin ankomst

skrämdde han alla germaner och den allra största och vildaste stammen, sueberna, som enligt en rapport bland många bestod av hundra distrikt.

kap. 21

Drusus erövrade först usipeterna och sedan tenctererna och chatterna. Han slaktade marcomannerna så gott som till sista man. Därefter erövrade han de stoltaste bland deras riken, till vilka naturen gav styrka och praktisk erfarenhet av denna styrka, nämligen cheruscerna, sueberna och sugambrenna, alla i ett enda slag, men en bitter strid för dessa män.

Bok 7, kap. 15

Det sägs att den romerska armén och alla legionerna som var stationerade långt ute i vinterkvarter var så upptagna av kriget mot marcomannerna, vilket omedelbart bröt ut, att de inte hade kunna förflytta sig om inte nya förstärkningar kommit som Marcus Aurelius höll i Carnuntium under tre år.

När dessa stammar, barbarer genom grymhet och oräkneliga i antal, det är marcomannerna, quaderna, vandalerna, sarmatier, sueber och nästan alla germaner, hade rest sig i ett uppror och den romerska härstyrkan hade avancerat ända till quadernas område och blev omringad av fienden, så befann de sig i större fara genom brist på dricksvatten än från fienden. När en del soldater plötsligt och högt inför alla började kalla på Kristus, och gav uttryck för sin djupa tro, började det regna så häftigt att det gav romarna vederkvickelse, samt tvingade barbarerna som blev förskräckta genom de ihållande blixtnedslagen, särskild sedan några av dem dött, och tog till flykten. Romarna anföll dem i ryggen och högg ner så gott som allihop.

kap. 22

Plötsligt kom från alla sidor de folk som bodde vid imperiets gränser och rusade in på dess territorie. Germanerna tog sig över Alperna, genom Raetien och hela Italien och kom ända fram till Ravenna. Alemannerna tog sig in i Gallien men fortsatte in i Italien. Grekland, Macedonien, Pontus och Asien blev förstörda genom en tillströmning av goter. Dacia bortom floden Donau förlorades för alltid. Quaderna och sarmatierna plundrade de Pannoniska provinserna. De övriga germanerna, sedan de tömt Spanien, tog över det.

kap. 23

År ett tusen och tjugofem efter staden (Roms) grundläggande, blev Claudius utnämnd av senaten till den tjuugoåttonde kejsaren. Han anföll omedelbart och slaktade de goter som under femton år hade ödelagt Illyricum och Macedonien.

År ett tusen och tjugosju efter staden (Roms) grundläggande, blev Aurelianus den tjugonionde kejsaren, under en tid av fem år och sex månader, en man med utsökt talang för krigets konster. Han förde upp sina styrkor på floden Donau och vann i strid över goterna och upprättade romerska lagar inom dess gränser.

kap. 25

Carausius var en man av låg börd, men snabb i råd och handling, som fick i uppdrag att försvara Oceanens stränder, vilka vid denna tid angripits av franker och saxare.

kap. 28

Konstantius Caesar blev i ett första slag besegrad av alemannerna och lyckades med nöd fly undan, men i ett andra slag vann han en viktig seger. För inom loppet av några timmar sägs det att sex tusen alemanner höggs ner.

kap. 32

Konstantin förstörde det starkaste och mest välmående delen av goternas imperium, det är i sarmatiernas region.

Athanaric, goternas kung, lät förfölja de kristna i sitt eget land, och dödade en del av dem för deras tros skull och gav dem martyrskap. Många andra tog sin tillflykt hos romarna, utan fruktan för att söka en fristad hos sina fiender, utan fulla av övertygelse att de vände sig till bröder genom sin kunskap om Kristus.

Valentinianus krossade saxarna, inne i frankernas område, en stam som är fruktad för sitt mod och som angriper romarna längs stränderna till Oceanen. Burgunderna, ett nytt namn på en ny fiende, som enligt vad som sägs lär ha mer än åttio tusen beväpnade män, de slog sig ner vid floden Rhens stränder. När väl det inre av Germanien hade kuvats av Drusus och Tiberius och blivit uppdelat i olika läger, samlade de sig på nytt och gav sig själva namn efter sitt arbete. Deras många bosättningar

som placerades längs gränsen till skydd och för sitt uppehälle, kallas vanligen för burgi.

kap. 33

I det trettonde året av kejsar Valens regering kom hunnerna och slog sig ner under lång tid i de otillgängliga bergen. De gav sig på goterna i ett plötsligt raseri och drev dem vida omkring från sina boställen. Goterna tog sig över floden Donau där de togs emot av Valens utan att något avtal slöts eller att de överlät sina vapen till romarna. ... Sedan, på grund av en odräglig snikenhet hos general Maximus, och drivna av svält och kränkning så reste de sig i ett uppror och slog Valens armé och översvämmade Trakien. Överallt våldförde de sig med slakt och eld. ... Då i det femtonde året av hans regering kämpade Valens i Trakien mot goterna som var vältränade och med ett överflöd av tillgångar. Så fort som en skvadron av kavalleriet blev förvirrade genom ett plötsligt anfall av goterna, lämnade de fotsoldaterna utan skydd. Då blev infanteriets legioner omringade på alla sidor genom fiendens kavalleri, och efter att först ha överöst romarna med skurar av pilar så de blev galna av fruktan, blev de drivna längs osäkra vägar och fullständigt nedhuggna av de svärd och lansar som förföljde dem. Kejsaren själv var sårad av en pil och tog till flykten och gömde sig i ett litet hus på en mindre bondgård, men blev instängd av de förföljande fienderna och förgicks sedan gården satts i brand.

Goterna hade genom sina legater ansökt om att biskopar skulle sändas till dem från vilka de kunde lära känna den kristna tron. Kejsar Valens, med ödesdiger egensinnighet, skickade lärare med den arianska doktrinen.

kap. 34

Trots att fienderna alaner, hunner och goter var väl utrustade med romerska hästar och vapen anfölls de av kejsar Theodosius som vann flera slag. Han tågade in i Konstantinopel som en segrare och behövde inte förbruka de små förbanden av romerska soldater genom ständiga krig. Han slöt ett avtal med Athanaric, goternas kung. Athanaric dog emellertid så fort han kom till Konstantinopel. Alla de gotiska stammarna, när deras kung var död och genom att skåda modet och vänligheten hos Theodosius, överlämnade de sig till romarna.

kap. 35

Eugenius blev infångad och dödad, men Arbogastes tog självmord. Detta inbördeskrig upphörde med blodet från dessa två män, men utan att nämna de tio tusen goter som skickades iväg av Theodosius som Arbogastes sägs ha huggit ner till sista man.

kap. 37

Jag håller tyst om kung Alaric och goterna som ofta blev slagna, ofta omringade och alltid frisläppta.

Jag håller tyst om de ofta förekommande striderna mellan barbarerna själva, när två divisioner av goter, och när alaner och hunner, gick på varandra i olika massakrer. Radagaisus var den mest vildsinta av alla fiender gick till plötsligt anfall och spred ut sina styrkor i Italien. Det sägs att bland hans härstyrkor ingick två hundra tusen goter.

Vid den tiden var det två folk från goterna, med två av deras starkaste kungar, som löpte vilt omkring i de romerska provinserna. En av dessa kungar var kristen och mer lik en romare. Den andra var en hedning.

Kejsar Honorius gick emot sin värste fiende Radagaisus, och hade fått löfte om att de andra fienderna, hunnernas ledare Uldin och Sarus samt goterna, skulle ställa upp på hans sida. Han tvingade Radagaisus med gudomlig skräck att ta sig till bergen vid Fiesole, och enligt de som räknar allra lägst inneslöt han de två hundra tusen männen utan ledarskap uppe på ett häftigt och torrt berg och pressade på från alla sidor. Därför gav de upp och överlämnade sig till romarna, men Radagaisus hölls fången en stund innan han dödades. Så många fångar togs att de såldes som den billigaste boskapen och gick i mängder för en aureus (=guldmünt) per styck.

kap. 38

Comes Stilicho, som var vandal till börd, tyckte att det var av liten betydelse att han styrde under kejsaren och kämpade varje dag med att försöka ge sin son Eucherius makt. Redan från barnsben och i sitt privata liv hade han planerat förföljelse mot de kristna. Därför understödde han kung Alaric och goterna när de bad om fred och en plats där de kunde slå sig ner. Andra stammar som ökat i antal och styrka, som nu provinserna i Gallien och Spanien blivit pressade av, är alaner, sueber och vandaler, likväl som burgunderna drivits av samma förflyttning. Stilicho ville slå till mot Rhens stränder och

mot gallerna i en förhoppning om att olyckan i denna farliga situation skulle rycka bort makten från hans svärson och övergå till hans son, och att de barbariska folken skulle bli lika lätta att stoppa som de var att resa. Men när hans stora brott blev känt för kejsar Honorius och den romerska armén vändes styrkorna mot honom och de lät döda honom. Även hans son Eucherius dödades, sedan han för att vinna hedningarna gunst hade lovat att bygga tempel över de kristna kyrkorna.

kap. 39

Alaric kom och han besegrade, förvirrade och bröt in i den skräckslagna staden Rom. Men han gav order om att om någon tog skydd på de heliga platserna, speciellt i de heliga apostlarna Petrus och Paulus basilika, så skulle de få det eftersom dessa platser inte fick plundras utan skulle lämnas oskadade och ostörda, samt i så hög grad som möjligt slippa utgjutandet av blod.

På den tredje dagen sedan barbarerna hade intagit staden tågade de ut.

kap. 40

Genom denna erövring blev Placidia, dotter till Theodosius och syster till kejsarna Arcadius och Honorius, tillfångatagen och tagen till hustru av Athaulfus, en släkting till Alaric.

Under tiden, två år före anfallet mot Rom, hade de stammar som stred mot Stilicho, nämligen alaner, sueber och vandaler och många andra med dem, övermannat frankerna, tagit sig över Rhen och invaderat Gallien och tagit sig snabbt framåt ända till Pyreneerna. Då framträdde Konstantin som en troninkräktare i provinsen Britannien, en man med låg militär rang men med förhoppning om att kunna nå framgång. Han skyndade sig över till Gallien för att försöka bekämpa barbarerna. Han skickade fredsdomare till Spanien och när provinsen lydigt tog emot dem, försökte två bröder Didymus och Verinianus att inte bara få makten till tronen mot troninkräktaren utan också att skydda sig själva och sitt land för den riktige kejsarens kamp mot troninkräktaren och barbarerna. Dessa män fortsatte till Pyreneerna utan att ha skadat någon. Mot dessa män i Spanien sände Konstantin sin son Konstans som, beklagligt att säga, hade gått från munk till kejsare och denne hade härstyrkor där även barbarer ingick. Bröderna blev dödade sedan de med sina egna privata styrkor försökt försvara de pyreneiska alperna. Barbarerna fick i lön för sin seger tillstånd

att plundra på slätten i Pallantia, och de blev härigenom förtrogna med bergen och passen. Därför blev de uppfyllda av plundrare och kända för sin rikedom, sedan de svikit sitt vaktande över Pyreneerna och lämnat passen öppna, och upplåtit Spanien till alla de stammar som tog sig vidare från Gallien, och förenade sig med dem. Sedan de ägnat sig åt blodiga räder och åstadkommit stor förödelse bland folk och egendom, delade de upp sig och bosatte sig på de platser där de ännu bor.

kap. 42

Vad ska jag säga om Attalus, för vem det var en ära att få bli slagen bland troninkräktare och en vinst att få dö?

Attalus förde goterna till Spanien.

kap. 43

På det ett tusen ett hundra sextioåttonde året efter staden (Roms) grundläggande, drev comes Konstantius när han var i Arles i Gallien ut goterna från Narbonne och tvingade dem att gå vidare till Spanien. Vid den tiden rådde kung Athaulf över det gotiska folket, och han tog kejsarens dotter Placidia till maka och efterträdde Alaric som kung. Om Athaulf har det ofta sagts att han sökte efter fred och ville kämpa en rättvis kamp med kejsar Honorius och förmå de gotiska styrkorna att ställa upp för den romerska staten. Han blev sedan mördad i Barcelona av sina egna män. Efter honom blev Segeric kung över goterna men han blev också dödad av sina egna män. Därefter kom Wallia till goternas tron och valdes för att han skulle bryta freden med romarna. Denna man hade blivit förskräckt av Guds domar sedan han året innan det att goterna hade utrustat sig med vapen och skepp i ett försök att ta sig till Afrika, hade goter hamnat i en storm ungefär tolv milier från sundet vid Gades och mött en fassansfull död. Han mindes också de katastrofer som skett när Alaric försökte ta sig över till Sicilien, och led skeppsbrott och drunknade inför synen av de övriga. Han slöt fred med kejsar Honorius och skickade tillbaka hans syster Placidia som han höll i ära. Han utsatte sig själv för fara genom att bekriga de andra stammarna i Spanien och kuvade dem i Roms namn. Hur som helst gjorde de andra kungarna av alanerna, vandalererna och sueberna samma uppgörelse med oss och kejsaren.

* * *

Germanska folk: alemanner, ambroner, burgunder, chatter, cheruscer, cimbrer, franker, goter, haruder, marcomanner, quader, saxare, sueber, sugambrer, tencterer, teutoner, ubier, usipeter, vandaler

Germanska personer: Alaric, Athanaric, Athaulfus, Attalus, Boiorix, Lugius, Radagaisus, Segeric, Teutobodus, Wallia

* * *

OLYMPIODORUS

(*fragment*)

Spridda fragment återstår vilka vävts samman, ibland utan direkt samband.

Exklusive de delar som ingår i Prokopios, Sozomen, Zosimus etc.

1.

Stilicho fick stor makt genom att kejsar Theodosius den store gav honom i uppgift att sköta livvakten åt sina söner Arcadius och Honorius. Även Stilichos äktenskap med Serena hade förmedlats av Theodosius själv.

Tidigare, medan kejsar Arcadius ännu levde, blev Stilicho fientligt inställd mot kejsarens ministrar och planerade att bringa de två delarna av imperiet i krig mot varandra. Han rekommenderade att Alaric, goternas ledare, skulle få bli romersk befälhavare och uppmanade honom att erövra Illyricum. Han sände också iväg Jovius, som hade blivit praetoria prefekt i den regionen, och lovade att han snabbt skulle kunna förenas med honom för att tvinga folket där under kejsar Honorius styre. Alaric samlade sina styrkor och lämnade områdena i Dalmatia och Pannonia där de hade bott och ledde sina män till Epirus. Där väntade han under en lång tid innan han återvände till Italien utan att ha åstadkommit någonting.

3.

Senare gjorde Stilicho kejsar Honorius till sin svärson genom att gifta bort sin dotter Thermantia till honom och fick därigenom mer makt. Han utkämpade många ärorika krig på romarnas vägnar och mot många folk.

5.

Medan Stilicho förberedde det stöd han lovat Alaric hölls han tillbaka av de brev som han fick från kejsar Honorius. Efter Arcadius död, var Honorius utom sig av oro för sin brorson och var ivrig att besöka Konstantinopel för att tillsätta lojala ministrar för att försäkra sig om sin brorsons person och tron. Honorius betraktade honom som sin son och var rädd att han skulle utstå något lidande, eftersom han var ung och mottaglig för att falla offer för

komplotter. När kejsaren var på väg att ge sig av, övertalades han av Stilicho att det var viktigt att han stannade kvar i Italien genom att hävda att en viss Konstantin hade upphöjt sig själv till kejsare i Arles. Stilicho tog en av de standarderna som på latin kallas labarum, brev från kejsaren vilka utnämnde honom till resan till öst och över fyra legioner, och förberedde sig för resan. Under tiden gick ett rykte att Stilicho planerade en sammansvärjning mot kejsaren, och att han tillsammans med de högre officerarna planerade att upphöja sin son till tronen. Härstyrkorna bröt ut i revolt och slaktade prefekterna i Italien och Gallien, befälhavarna och andra högre ministrar. Stilicho själv blev mördad av soldaterna i Ravenna. Han var en man som hade mer makt än någon annan och som kontrollerade alla män, både barbarer och romare. Men han blev misstänkt för sammansvärjning mot kejsaren och omkom som en följd av det. Hans son Eucherius dödades också.

Stilicho överlämnades för avrättning med svärd, vilket var en följd av att Olympius mördande och omänskliga intriger, en man som Stilicho själv hade introducerat för kejsaren.

6.

Alaric, som var stamledare för goterna, hade uppmanats av Stilicho att vakta Illyricum för Honorius skull, sedan det hade blivit fört till hans del av det romerska imperiet av hans fader Theodosius. På grund av avrättningen av Stilicho och eftersom han inte hade fått det han hade blivit lovad, belägrade och erövrade han staden Rom. Från staden förde han ofantliga värden och tog till fånga kejsarens syster Placidia, som bodde i Rom. Före erövringen utropade han en av ädlingarna bland romarna vid namn Attalus, till kejsare, vilken vid den tiden var prefekt i staden. Alaric gjorde detta av de ovan nämnda skälen och för att romarna hade allierat sig med Sarus som var fientligt inställd mot goterna. Sarus var själv got till börden och ledde en mindre härstyrka, på två eller tre hundra man, och han var en hjältemodig man oöverträffad i strid. På så vis gjorde romarna Alaric till en obeveklig fiende.

7.

Under belägringen av Rom började somliga invånare i staden att äta människokött.

Medan Stilicho ännu levde fick Alaric fyra tusen pund guld som betalning för sina tjänster.

Efter Stilichos död mördades hans hustru Serena genom strypning, eftersom han ansågs vara orsaken till Alarics tåg mot Rom. Tidigare, efter Stilichos död, hade deras son Eucherius också dödats.

På kejsar Honorius tid användes namnet buccellarius inte bara på romerska soldater utan också för särskilda goter. På liknande sätt användes benämningen foederati på härstyrkor där män med blandad härkomst fanns.

Den västra delen av det romerska imperiet var stadd i förvirring och det var många som gjorde anspråk på tronen. Vid den tiden, efter Stilichos död, sände goternas ledare Alaric sändebud till kejsar Honorius och erbjöd fred men fick inte något gehör. Därför belägrade han Rom och befäste stränderna längs floden Tibern med många av sina krigare för att försäkra sig om att stoppa alla transporter med mat och föda från Roms sjöstad och hamn Portus för de som bodde inne i Rom. Sedan, när belägringen hade pågått under en längre tid, utbröt hungersnöd och pest i staden, och många av slavarna, och då i synnerhet de som var barbarisk härkomst, deserterade till Alaric. De som var hellenare ansåg att det var viktigt att frambära offer i Capitolium och i de andra templen. För en del etrusker som hade blivit kallade till denna uppgift av stadens prefect lovade att driva iväg barbarerna med dunder och blixnar, och de skröt med att de hade gjort detta vid Narnia, en stad i Etruria som Alaric hade passerat på sin väg till Rom men som han inte hade lyckats erövra. Medan Alaric belägrade staden fick han många gåvor från stadens invånare, och för en kort period hävde han belägringen sedan romarna lovat att försöka övertala kejsaren att upprätta ett fredsavtal med honom.

När Stilicho hade blivit dödad, flydde de barbarer som var med honom så fort de kunde och de tog med sig hans son. När de kom till trakten av Rom tillät de honom att fly till altarrummet i en av de kyrkor medan de härjade i stadens omgivning, delvis som en hämnd för Stilicho och delvis för att de led av hungersnöd. När ett brev från kejsar Honorius, som var mer värt än helgedomens fristad, beseglades Eucherius öde. Som en följd av det för-

enade sig barbarerna med Alaric och uppmanade honom att inleda ett krig mot romarna.

8.

När sändebuden skickades från Rom med detta uppdrag, att instifta fred mellan Honorius och Alaric, började de i hovet som var emot Alaric att motarbeta försöken att upprätta en fred. Men när sedan (påve) Innocent, biskop i Rom, reste som sändebud, blev Alaric genom brev från kejsaren kallad till Ariminum, en stad som låg två hundra tio stadier från Ravenna. Där, medan han hade slagit läger utanför staden murar, kom Jovius, som var Italiens praetoria prefect, för att diskutera med honom och sände Alarics begäran vidare till kejsaren. Jovius fick av kejsaren i egenskap av prefect så mycket pengar och förnödenheter som han behövde för att ge till Alaric, men kejsaren tillade att han aldrig tänkte ge Alaric romerskt befälsskap. Jovius inväntade budskapet från palatset i Alarics tält, men oförståndigt nog lät han budbäraren läsa upp kejsarens meddelande inför barbarerna. Alaric som blev rasande över att bli nekad befälsskapet, beordrade omedelbart trumpetarna att ge signal och marschera mot Rom. Jovius som blev rädd att kejsaren skulle tro att han favoriserade Alaric, gjorde då ytterligare ett misstag som var värre än det första, och svor i kejsarens namn att ett fredsavtal med Alaric aldrig skulle komma till stånd och han uppmanade alla de andra officerarna att göra likadant. Strax därefter ångrade Alaric sin skyndsamhet och förklarade att utnämmandet till ett romerskt befälsskap inte var så viktigt. Han kunde tänka sig att upprätta en allians som utgick från en betalning av förnödenheter samt tillstånd att få bosätta sig i någon trakt som hade mindre betydelse för romarna.

Olympius, som hade konspirerat mot Stilicho, blev mästare över ämbetena, men förlorade det för att sedan återfå det innan han förlorade det för gott. Efter det andra avskedandet blev han dödad av Konstantius, Placidias make, som först skar av hans öra och sedan slog honom med klubbor.

9.

De hövdingar som följde Rodogaisus kallades optimates och de var tolv tusen till antalet. När de var besegrade, gjorde Stilicho dem till sina allierade.

10.

När Alaric två gånger hade sänt biskopar som sändebud på detta sätt för att medla fred, och två gånger inte lyckats uträtta något, gick han mot Rom och belägrade staden. På ena sidan erövrade han Portus och tvingade romarna att välja Attalus, som var pre-

fect i staden, till kejsare. Medan romarna upphöjdes inom ämbetena utsågs Alaric till överbefälhavare till båda grenarna av den romerska armén, och hans svåger Ataulf över kavalleriet. Efter att ha samman kallat senaten höll Attalus ett långt och enastående tal där han lovade att skydda senatens traditionella rättigheter, men också att göra Egypten och den östra delen av det romerska imperiet till en del som låg under det italienska folket. Så skröt den man som lät kalla sig kejsare under en period som inte var ett helt år långt. Han blev lurad av en del spä män som utlovade att Egypten skulle erövrats utan strid, men han följde inga råd från Alaric, som uppmanade honom att skicka en styrka till Karthago för att krossa Honorius kansli om de skulle vända sig emot honom. Inte heller tog han råd från John, sin egen mästare över ämbetena, som sade att Konstans, som hade utnämnts att resa till Libya som om han hade varit utsänd från kejsar Honorius och blev försedd med sedvanliga brev för att undsätta kommandanten Heraclianus som han nyligen till att över styrkorna i Africa. Möjligen hade denna plan lyckats, för de som bodde i Libya visste inte om Attalus aktiviteter. Men Konstans seglade iväg som siarna och Attalus var fullständigt övertygad om att det skulle bli som de sagt och att Africa skulle falla under hans styre. Själv marscherade han mot Ravenna och när det rapporterades att han hade nått fram till Ariminum med en armé som både bestod av romare och barbarer, skrev Honorius till honom som till en jämbördig kejsare, och skickade sändebud som hämtades bland hans högsta ministrar, och förklarade sin vilja att dela sitt imperie. Attalus avisade förslaget att dela makten och sade åt Honorius att han skulle dra sig tillbaka till en ö eller något annat ställe han föredrog, där han skulle lämna ifrån sig sin suveränitet. Honorius situation blev så desperat att han lät bringa fram segelklara skepp som skulle kunna föra honom vidare i säkerhet till sin svåger om det blev nödvändigt. Då inträffade det oväntade att sex divisioner, om totalt cirka sex tusen man, en natt seglade till Ravenna från den östra delen av imperiet. Till dessa överlät han vakten av stadsmuren eftersom han fruktade att de romerska styrkorna var beredda att förråda honom. Under tiden hade Heraclianus dödat Konstans och stationerat ut vakter i hamnarna och längs Afrikas kuster. Han avbröt också avgångar för handelsfartyg till Rom. Som en följd av detta började romarna lida hungersnöd och skickade en delegation till Attalus för att meddela detta. Eftersom han inte visste hur han skulle agera inför detta återvände han till Rom för att rådgöra med senaten. Hungersnöden blev så svår att kastanjer användes som spannmål och en del misstänktes ha ätit människokött. Alaric

rådade att fem hundra barbarer skulle skickas till Heraclianus men senaten och Attalus avböjde erbjudandet att anförtro Afrika åt barbarerna. När det blev klart att Gud arbetade emot Attalus regering och Alaric förstod att det var meningslöst att bringa ordning på denna brist på kontroll, vände sig Alaric till Honorius för att nå fram till en uppgörelse som avsåg att avsätta Attalus men först ville han ha en försäkran om ett fredsavtal. Därpå samlades alla framför staden. Attalus lade ifrån sig de kejsarliga symbolerna och vid samma stund lade hans ministrar ifrån sig sina ämbetsbälten. Honorius förlät dem alla för allt som de hade gjort, och strax därefter återinsattes var och en i det ämbete och den ära som de ha de haft tidigare. Attalus som trodde att han var osäker bland romarna kom med sin son till Alaric.

Attalus var en jonier till börden, hellenare till religionen och prefect i Rom.

Det var Sarus, efterträdare till Stilicho, som angrep och besegrade Alaric och drev bort honom från Ravenna.

11.

Strax därefter ockuperade Alaric Alperna, vilket är en plats ungefär sextio stadier från Ravenna, och träffade kejsaren på ett fredsmöte. Sarus hette den man som var barbar till börden och som var en mycket dugande officer, vars följeslagare, vilka bara räknade tre hundra till antalet, var lojala och första klassens krigare. Alaric var misstänksam mot dem eftersom de var fiender sedan länge. Han tänkte att det inte skulle ge honom något övertag om romarna och barbarerna fick en uppgörelse, och att han sedan plötsligt satte igång en attack med sina egna män och dödade en del av barbarerna. Alaric förargade sig över detta och återvände varifrån han kommit, blockerade staden Rom och erövrade det med list. Alla sina följeslagare tillät han ta så mycket byte som de förmådde och plundra alla husen, men med hänsyn till aposteln Petrus gjorde han undantag för den stora kyrkan över hans grav vilken skulle behandlas som en helgedom. Som ett resultat av detta undkom Rom en fullständig ödeläggelse, för de som överlevde därinne, och det var många, återuppbyggde staden.

Alaric marscherade från Ravenna till Rom ett år efter hans första anfall mot Portus.

När Alaric dog av sjukdom efterträddes han av sin svåger Ataulf.

13.

Soldaterna i Britannia revolterade och utropade Marcus till kejsare, men sedan de dödat honom valdes i stället Gratianus och gjorde tronanspråk i fyra månader innan de dödade honom också och hyllade Konstantin som kejsare. Han lämnade Britannien och kom till Boulogne, en stad vid Gallien kust sedan han vunnit över soldaterna i Gallien och Aquitanien på sin sida. Han utnämnde sin äldste son Konstans till caesar (=underkejsare), och senare till augustus (=kejsare), och skickade honom till Spanien som han lät erövra och där sätta upp sitt eget kansli. När Konstans sedan återvände till sin fader lämnade han en del av sina egna soldater för att vaktas till Spanien, och vägrade att låta spanjorerna själva få sköta denna syssla vilket var en gammal tradition, trots att de bad om att få göra det. Senare blev detta orsaken till ödeläggelsen av de spanska provinserna. För när Konstantins makt var bruten kom de barbariska folken vandaler, svever och alaner. De tog sig över passen och intog många befästningar och städer i Spanien och Gallien tillsammans med Konstantins tidigare ämbetsmän.

16.

Rhegium är staden i Bruttium. Alaric ville ta sig härifrån till Sicilien men blev förhindrad. Orsaken sägs vara att en staty med magiska krafter stod i vägen och hindrade dem. Statyn var helgad av de gamla för att avvärja eld från Etna och för att förhindra att barbarer tog sig över havet. På en fot var det en evig eldsflamma, och på den andra foten en aldrig sinande källa. När den var förstörd led Sicilien återigen både av Etnas eld och av barbarer. Det var Asclepius som hade utnämnts av Konstantius och Placidia till förvaltare över Sicilien och som störtade statyn.

17.

När Konstantin, som gjort tronanspråk, och hans son Konstans hade blivit slagna och fördrivna, var överbefälhavare Gerontius ivrig att sluta fred med barbarerna och utropa sin egen son Maximus till kejsare i Tarraco. När Konstantin hörde att Maximus hade blivit kejsare sände han iväg sin general Edobich över floden Rhen för att hämta förstärkningar från frankerna och alemannerna, samt överlät åt sin egen son försvaret av Vienna och andra städer i den regionen. Därefter kom Gerontius och frambringade Konstans död vid Vienna och fortsatte att förfölja Konstantin. Gerontius anföll staden Arles men medan detta inträffade, nådde även Konstantius och Ulfilas staden Arles, vilka hade blivit utsända av Honorius emot Konstantin. Gerontius

flydde i hast sedan merparten av hans styrkor förenat sig med Konstantius härstyrka. Gerontius drabbades av en sammansvärjning från sina egna styrkor som lagt sig i bakhåll. Med hjälp från en av sina slavar, som var alan till börden, samt några tjänare kämpade de tappert mot sina angripare och dödade med sina pilar tre hundra av dem. När pilarna var slut flydde tjänarna genom att hissa sig ner i säkerhet. Gerontius kunde ha gjort detsamma men på grund av kärlek till sin hustru Nonnichia fick honom att stanna kvar hos henne. Vid gryningen satte angriparna eld på huset, och alanen bad Gerontius att skära av hans huvud, vilket också skedde. Därefter kastade sig hans hustru på ett svärd. Till slut stack Gerontius sin dolk i sitt hjärta och dog själv. När denna nyhet nådde hans son Maximus flydde han till de barbarer som han var allierad med.

Där inne i staden Arles, som Konstantius och Ulfilas belägrade, bodde Konstantin med sin son Julianus. Konstantin vägrade att ge upp eftersom han trodde att Edobich var på väg med en stor förstärkning. Konstantius ansvarade för infanteriet och inväntade fiendens anfall sedan de tagit sig över floden Rhen, medan Ulfilas som var underställd Konstantius, lade sig i bakhåll med kavalleriet. När Edobichs härstyrka passerat bakhållen och upptagit strid med Konstantius styrkor kom plötsligt Ulfilas kavalleri på en given signal och anföll dem i ryggen. Edobichs nederlag kom omedelbart. Några flydde, några dödades, men de flesta kastade ifrån sig sina vapen, bad om förskoning vilket de fick. Edobich slängde sig upp på en häst och flydde till ett land som behärskades av Ecdicius, för vem han för länge sedan hade utträttat många tjänster och som han trodde skulle vara hans vän. Men Ecdicius skar av hans huvud och förde det till Honorius generaler i hopp om att få stora gåvor och hög ära som belöning. Konstantius tog emot huvudet och förklarade att staten tackade honom för hans ovänskapliga gärning. Men när Ecdicius ville stanna hos honom beordrades han därifrån av Konstantius, eftersom närvaron av en man som varit så dålig värd kunde vara dåligt både för honom själv och för armén.

Under tiden flydde Konstantin till ett kapell där han blev prästvigd efter eder som givits honom för att ge honom säkerhet. Därefter öppnades staden Arles portar för belägrarna. Konstantin och hans son skickades till Honorius, som på grund av att hans kusin hade dräpts av Konstantin beslöt att de skulle avrättas trettio milier från Ravenna, trots ederna.

18.

Vid Mundiacum i den romerska provinsen Germania blev Jovius utnämnd till kejsare, genom stöddels från alanen Goar och dels från Guntiarus, vars titel var stamhövding över burgunderna. Attalus rådde Ataulf att förena sig med Jovius, vilket han också gjorde med sin härstyrka. Men Jovinus plågades av Ataulfs närvaro och klandrade Attalus för hans råd. Även Sarus var på väg till Jovinus, men Ataulf gick ut för att möta honom med tio tusen man. Trots at Sarus bara hade med sig arton eller tjugo man utförde de enastående motstånd och blev bara med svårighet tillfångatagna med rep och senare dräpta. Sarus hade lämnat Honorius på grund av att hans tjänare Belleridus hade blivit dödad, och kejsaren hade varken förklarat varför mordet skedde eller straffat mördaren.

20.

Troninkräktaren Jovinus utnämnde sin egen broder Sebastianus till kejsare, vilket var emot Ataulfs önskan och skapade därmed fiendskap dem emellan. Ataulf skickade sändebud till kejsar Honorius och utlovade både troninkräktarens huvud och ett fredsavtal. Sändebudet återvände, eder blev utväxlade och Sebastians huvud skickades till kejsaren. Jovinus blev belägrad av Ataulf och tillfångatagen. Därefter skickades han till kejsar Honorius.

22.

Ataulf blev tillfrågad att återsända Placidia på en enträgen uppmaning från speciellt Konstantius, som senare gifte sig med henne. Men när löftena till Ataulf, särskilt de som gällde leveranser av spannmål inte uppfylldes, lät han henne inte få gå utan förberedde sig på krig istället. Trots att romarna inte kunde uppfylla sina löften svor de att leveranserna skulle lämnas om de fick Placidia. Barbarerna låtsades samtycka och mötte upp vid staden Marseille, vilken de hoppades kunna erövra genom list. Där blev Ataulf sårad av inte mindre än den ädle Boniface och han lyckades nätt och jämnt fly som en döende till sitt tält, lämnade staden i glädje och full av beröm och hyllningar för Boniface.

Ataulf förberedde sig på att gifta sig med Placidia.

24.

Efter ett råd och understöd från Candidianus, gifte sig Ataulf med Placidia i början av månaden januari i staden Narbo i Ingenuus hus, en av de ledande medborgarna i staden. Där i hallen satt Placidia, klädd i kunglig skrud, bärande en romersk generals mantel och andra romerska kläder. Mitt under högtidligheterna, gav Ataulf till Placidia tillsammans

med andra bröllopsgåvor femtio unga pojkar klädda i silkeskläder, var och en av dem bärande på två mycket stora fat, den ena full med guld och den andra med ädelstenar eller andra dyrbara stenar vilka hade förts bort av goterna när de plundrade Rom. Därefter sjöngs nymfiska hymner, först av Attalus och sedan av Rusticius och Phoebadius. Sedan avslutades firandet bland barbarerna och de romare som var bland dem.

26.

När Placidia hade skänkt Ataulf en son, som fick namnet Theodosius, blev Ataulf ännu mer vänskapligt inställd till romarna. Men han och Placidias önskan förblev ouppfylld och fick motstånd från Konstantius och hans anhängare. När barnet dog sörjde hans föräldrar väldigt mycket och begravde honom i en silverkista i ett kapell utanför Barcelona. Därefter blev Ataulf själv dödad när han som brukligt var i stallet för att inspektera sina hästar. Hans mördare var en av hans egna tjänare, vid namn Dubius, som hade inväntat stunden för att hämnas en gammal oförrätt. Lång tid innan hade hans forna herre, en kung som styrde över en del av goterna, blivit slagen av Ataulf som då lät Dubius få tjäna honom istället. Så genom att döda sin andra herre hämnades han sin första. På sin dödsbädd bad Ataulf sin broder att han skulle sända tillbaka Placidia och om det var möjligt försäkra sig om romersk vänskap för sin egen del. Men Singeric, Sarus broder, lyckades genom en sammansvärjning och en kupp, snarare än genom goternas lag om succession, blev Ataulfs efterträdare och dödade Ataulfs barn i hans första äktenskap, efter att med våld ha slitit dem från biskop Sigesarus armar. För att trakassera Ataulf beordrade han drottning Placidia att gå till fots bredvid hans häst med resten av fångarna längs en sträcka av tolv milier från staden. Efter en regering som varat i sju dagar mördades Singeric och Wallia utnämndes till goternas ledare.

29.

Vandalerna kallade goterna för truli, på grund av att när de var plågade av hunger fick de spannmål av vandalerna för en solidus (=guldmünt) per trula. En trula är mindre än en tredjedel av en sextarius.

Anm. En sextarius var 1/16 av en modius, och den skulle ha kostat 48 solidi. Detta ska jämföras med priset 40 modii per solidus som gällde i Numidia och Mauretania, och som sattes av kejsar Valentianus III år 445, eller priset 10 modii per solidi som sattes av Cassiodorus för Liguria när det var ont om spannmål.

1 modius = 1/3 amfora = 9,092 liter

När vandalerna kom till Spanien och romarna flydde till de bemurade städerna, kom en sådan hungersnöd över dem och de tvingades äta människokött. En kvinna som hade fyra barn åt upp dem alla, i var och ett av fallen gav hon som ursäkt att det var för näringens skull och för de som var kvar. Slutligen, när hon hade ätit upp dem alla, stenade folket henne till döds.

30.
Euplutijs, som var agens in rebus, sändes till Wallia som hade upphöjts till stamledare för goterna, för att förhandla om fredsavtalet och Placidias återvändande. Han var redan beredd och när sex hundra tusen mått med spannmål hade anlänt, var Placidia fri och överlämnades till Euplutijs för att kunna resa till sin broder kejsar Honorius.

33.
Kejsar Honorius lät Placidia fågifta sig med Konstantius, och senare föddes ett gossebarn som fick namnet Valentinianus. Konstantius blev vicekejsare, vid sidan av Honorius, och Placidia upphöjdes till kejsarinna.

34.
När Wallia, goternas stamledare dog, efterträddes han av Theoderic.

38.
Strider och slagsmål bröt ofta ut i Ravenna och sår gavs på båda sidorna, för Placidia var omgiven av barbariska värddar på grund av sina äktenskap med Ataulf och Konstantius. På grund av denna fiendskap skickades Placidia iväg till Konstantinopel med sina barn.

40.
Boniface var en hjältemodig man som jämt fick segrar mot horder av barbarer, ibland genom att anfälla dem med få män, ibland med många, och stundom kämpande i enskilda möten. Han gjorde allt han kunde för att fria Afrika från barbarer av skilda stammar. Han var också rättvisans man och fri från girighet. Följande är en av hans handlingar. En bonde hade en ung och söt hustru som hade en affär med en av de allierade barbarerna. Han bad Boniface om hjälp, som tog reda på var de älskande möttes. På kvällen smög sig Boniface dit och ertappade de älskande, skar halsen av mannen och återvände samma natt. När bonden återkom dagen efter såsom det var uppgjort, gav Boniface honom huvudet och frågade om han kände igen mannen. Han blev stum av förtjusning och återvände hem.

41.
Roms murar uppmättes av geometrikern Ammon, som mätte upp den när goterna gjorde sitt första anfall, och den var då tjugoen milier i omkrets.

Anm. Enligt historiker är denna uppgift kraftigt överdriven, eftersom den aurelianska muren var omkring 12 miles.

Många av de romerska hushållen hade en inkomst av fyra tusen pund guld per år från sina egendomar, exklusive spannmål, vin och andra produkter vilka, om de blev sålda, kunde uppgå till en tredjedel av inkomsten i guld. Inkomsten vid hushållen i Rom som tillhörde den andra klassen var ett tusen eller femton hundra pund guld per år. Maximus, en av de rika männen i staden, spenderade fyra tusen pund för att fira när hans son blev praetor, och festivalen pågick i sju dagar.

43.
Theodosius skickade iväg Placidia och Valentinianus III till Thessalonika, vilka hade blivit förda till Byzantium efter Konstantius död. Han överlät ansvaret på Ardabur och hans son Aspar att utföra ett krigståg mot troninkräktaren John. Ardabur, var mästare över båda grenarna av soldaterna, och med sin son Aspar och en tredje kommandant vid namn Candianus slog de följe med Placidia och Valentinianus och korsade Pannonia och Illyricum samt stormade staden Salonae i Dalmatien. Därifrån seglade de med en härstyrka mot troninkräktaren, medan Aspar tog över befälsskapet för kavalleriet. Medan Aspar utan svårigheter hade fått kontroll över denna viktiga plats, drevs Ardabur ur kurs av en storm och hamnade med tre av sina galärer mitt i händerna på troninkräktaren. John trodde att han kunde göra ett bra avtal och behandlade Ardabur väl och lät honom få fullständig frihet att röra sig som han ville, och han återinsatte de befäl som hade blivit avskedade från sin tjänst och som var missnöjda, samt organiserade en komplott mot troninkräktaren John och skickade ett meddelande till sin son Aspar att han skulle komma eftersom segern fanns inom räckhåll. Aspar kom omgående med sitt kavalleri och efter en kort strid blev John infångad genom förräderi av sina egna befäl, och han skickades till Placidia och Valentinianus i Aquileia. Där blev hans hand avhuggen i bestraffning innan han halshöggs, sedan han gjort anspråk på tronen i ett och ett halvt år. Därefter skickade Valentinianus till Rom av Theodosius för att utnämna honom till kejsare.

Aetius, en av Johns underordnade befäl, anlände tre dagar efter hans död i följe av barbariska legostyrkor till ett antal av sex tusen man. Hans styrkor mötte Aspars armé och det blev en häftig slakt på båda sidor. Därefter slöt Aetius en uppgörelse med Placidia och Valentinianus och han mottog rangen comes. Barbarerna tog i utbyte av guld och lade ner sina vapen, utlämnade gisslan och utväxlade eder, samt återvände till sina hemländer.

* * *

Germanska folk: alaner, alemanner, burgunder, franker, goter, suever, vandaler

Germanska personer: Alaric, Ardabur, Aspar, Ataulf, (Atalus), Belleridus, (Ecdicius), (Edobich), Eucherius, Goar, Guntiarus, (Ingenuus), (Phoebadius), Rodogaisus, Sarus, Sigesarus, Singeric, Stilicho, Theoderic, Ulfilas, Wallia

* * *

MARCELLINUS COMES

Krönika

Omfattar tiden från år 379 och sträckte sig först fram till år 518 men blev sedan kompletterad fram till år 534. Sammandrag och fritt översatt.

år 379

Kejsar Theodosius seger över den kombinerade styrkan av alaner, goter och hunner.

år 381

Goternas hövding Athanarik anländer till Konstantinopel, där han dog en kort tid senare.

år 382

Goternas kapitulation, och den högtidliga förklaringen av detta i huvudstaden.

år 386

Odotheus och romarnas besegrande i Trakien av greuthungi. Denna seger firades sedan den 12 oktober.

år 406

Radagaisus och hans goter invaderade Italien men slogs tillbaka nära Fiesole.

år 410

Alarik och hans goter plundrade Rom.

år 422

Hunner plundrade i Trakien.

år 427

Hunnerna drevs ut och de återvände under sin kung Rua till Pannonia.

år 439

Vandalernas kung Gaiseric anlände till Kartago.

år 441

Hunnerna anföll Illyricum ända till staden Sirmium i ena riktningen, och till Naissus i en annan riktning, tills ett ettårigt avtal slöts med Aspar.

år 442

Hunnernas invasion följde vägarna från floden Donau, från Ratiaria till Novae innan de vände av mot Nicopolis där de gjorde halt. Där slöt de ett avtal med *magister officiorum* Nomus.

år 447

Ett stort krig, större än det föregående, påtvingades oss genom kung Attila. Det ödelade det mesta av Europa, och städer och befästningar blev angripna och plundrade. Magister militum Arnigisclus kämpade modigt i Dacia Ripensis längs floden Utum men blev dödad av kung Attila när de flesta av motståndarna hade blivit nedgjorda.

år 448

Den utbrända Troadesian-arkaden i Konstantinopel blev restaurerad av Antiochus vid samma tid som Attilas sändebud köpslog om tributen.

år 452

Hunnerna segrade vid Aquileia.

år 454

Attila, hunnernas kung och förhärjaren av hela provinsen Europa, blev av sin hustru en natt genomborrad av en kniv. Några menar däremot att han dog när han hostade upp blod.

Aetius, den store räddaren av det västromerska riket samt kuvaren av kung Attila, blev nedhuggen i palatset tillsammans med sin vän Boethius på uppdrag av kejsar Valentinianus. Med honom inleddes slutet för det västromerska riket och det har ännu inte kunnat bli återuppbyggt.

år 469

Huvudet som tillhörde Denzic, Attilas son och kung av hunnerna, fördes till Konstantinopel.

år 476

Odoacar dömde Augustulus, son till Orestes, till exil i Lucullanum, en befästning i Campania. Med denna Augustulus upphörde det västromerska riket att styras av det romerska folket. Med den förste

Austustus (anm. personnamn men betyder även kejsare), Octavianus, började styret sju hundra nio år efter stadens grundläggande. Detta hände i det fem hundra tjuogoandra året i kejsardömet, varefter gotiska kungar styrte Rom.

år 479

Magister militum Sabinianus höll den kung Theodorik på avstånd som högljutt uppträdde som en galning i Grekland, detta genom slughet snarare än genom manlighet.

år 481

Theodorik (Strabo), son till kung Triarius av goterna, kom med sina nyförvärvade härstyrkor till Anaplous, fyra milier från staden. Men han återvände utan att ha skadat någon av romarna. Därefter skyndade han sig till Illyricum, och medan han fortsatte bland sina egna rullande vagnar blev han genomborrade av spetsen av en uppsättning vapen som låg på en vagn och genom vikten av sin skräckslagna häst, och dog.

år 484

Huneriks, vandalernas kung, förföljelse mot katoliker.

år 487

Theodorik (av amalernas ätt), goternas kung, var aldrig belåten med kejsar Zeno Augustus ynnest och utförde ett fientligt angrepp med en egen stor härstyrka vilka ryckte fram ända till den kejsarliga staden Melantius. När de flesta platserna hade blivit uppslukade av lågorna vände han tillbaka till Novae, den stad i Moesia han hade kommit ifrån.

år 488

Goterna anföll Italien.

år 489

Odoacar tillfångatogs i Ravenna och dräptes av Theodorik.

år 505

Sabinianus, son till Sabinianus Magnus, blev utnämnd till *Magister militum* och samlade sina styrkor mot goten (egentligen gepiden) Mundo. Han drog ut i strid med tio tusen nyrekryterade soldater samt vagnar med vapen och proviant. När striden hade börjat vid Horreum Margi och många tusen av hans män hade stupat i denna konflikt och drunknat i floden Margus, och i synnerhet sedan

vagnarna hade förlorats vid den befästning som kallas Nato, då flydde Sabinianus med några få män.

år 508

Romerskt anfall mot södra Italien, vid Tarentum.

år 517

Vid denna tid blev både Makedonien och Thessali ödelagda, och det gotiska kavalleriet plundrade ända fram till Thermopylae och Epirus Vetus. Genom Paulus skickade kejsar Anastasius ett tusen pund guld i denarer till John, Illyricums prefekt, som lösesumma på de romerska fångarna. På grund av att detta inte räckte blev fångarna antingen ihjälbrända sedan de blivit instängda där de bodde eller dödade framför vällen till den omslutna staden.

år 530

Mundo (se mer under år 505), som var *Magister militum*, var den första romerska befälhavare som överföll de goter som tidigare hade färdats genom Illyricum och som drev dem på flykt, sedan bara några få av dem blivit dödade. Senare under detta konsulskap, lyckosam i sin djärvhet, hastade han till Trakien och dödade, genom modigt kämpande, de bulgarer som utförde plundring där. Fem hundra av dem föll i slaget.

Anm. De omnämnda goterna bör ha varit de bulgarer eller slaviska folk som en tid dessförinnan ansatte området.

år 534

Kejsar Justinianus segrade över vandalerna.

Anm:

Magister militum = lärare och befälhavare över de militära styrkorna

* * *

Germanska personer: Arnigisclus, Athanarik, Gaiserik (vandalkung), Hunerik, Mundo (en gepid), Radagaisus, Theodorik (Strabo), Theodorik (av amalernas ätt) Triarius

Germanska folk: alaner, goter, vandaler

* * *

PRISCUS

(Priscus vid Attilas hov)

Rekonstruktion av Priscus numera förlorade bok om bysantinsk historia, exklusive de texter som återfinns hos Prokopios och Jordanes. Här nedanför är texten uppdelad i tre avsnitt.

DEL 1 – Före episoden om Priscus vid Attilas hov

Börjar år 434. Fritt återgiven.

DEL 2 – Priscus vid Attilas hov

Översättning av Priscus skildring av resan till Attilas hov bland hunnerna år 449. I enstaka stycken antyds goterna, vilka var allierade med hunnerna vid denna tid.

DEL 3 – Efter episoden om Priscus vid Attilas hov

DEL 1:

När Rua var kung över hunnerna, valde amilzuri, itimari, tounsoures, boisci och andra stammar som bodde nära floden Donau att fly undan och slåss inne på romarnas territorium. Rua bestämde sig för att gå ut i krig med dessa stammar och skickade Es-las, en man som brukade förhandla mellan honom och romarna, som hotade med att bryta den rådande freden om romarna inte överlämnade de som flytt till dem. Romarna ville sända ambassadörer till hunnerna, och både Plinthas och Dionysius önskade gå. Plinyhas var en skytt till börden medan Dionysius var trakier. Båda var generaler och hade varit konsul. När det visade sig att Es-las skulle nå fram till Rua innan ambassadörer blev utsedda, skickade Plinthas med sin egen tjänare Sengilach som skulle övertyga Rua att inte förhandla med någon annan än han själv. Sedan Rua dött efterträddes han av sina söner Attila och Bleda, och den romerska senaten rekommenderade att Plinthas skulle skickas som ambassadör till dem. Kejsaren beslöt att det skulle bli så varvid Plinthas ville att Epigenes skulle bli hans följeslagare, eftersom han hade rykte om sig att vara vis. När detta blivit avtalat, begav sig de två iväg och kom till Margus (nuv. Morava) där skyternas kung vistades. Margus är en stad i Moesia i Illyria, vilken ligger vid floden Donau på den motsatta sidan av befästningen Konstantia. De höll ett möte utanför staden sittandes till häst, för barbarerna anses inte att det är passande att vara avsutten. På samma sätt valde romarna att värna om sin integri-

tet, så att ena parten talade från hästryggen medan den andra var stående. Det bestämdes att det inte bara var för framtidens skull som romarna inte skulle ta emot de folk som hade flytt till dem från skyterna, utan också för att de som redan hade flytt skulle överlämnas tillsammans med de romerska krigsfångar som hade lyckats ta sig tillbaka till sitt hemland utan att lösensumma hade blivit betald, såvida inte var och en av dem som rymt betalade åtta solidi till dem som hade tagit dem till fånga i kriget, samt att romarna inte skulle alliera sig med barbarer och vända dem mot hunnerna, och att det skulle förekomma en säker marknad på lika villkor för romarna och hunnerna. Därtill att uppgörelsen skulle gälla så länge som romarna betalade sju hundra pund guld årligen till skyternas kung. Tidigare hade betalningen varit tre hundra femtio pund guld. Detta var ordalydelsen i den uppgörelse som romarna och hunnerna kom fram till, och som de svor på med sina egna hävdvunna eder. Därefter återvände de till sina respektive hemländer. Rymlingarna bland romarna skickades tillbaka till barbarerna, och bland dem fanns Mama och Atakam, barn som tillhörde den kungliga skytiska familjen. De som tog emot dem krävde straff för att de hade flytt, genom att spetsa dem nära Carsum, en befästning i Trakien. När de hade stiftat fred med romarna, marscherade Attila, Bleda och deras styrkor genom Skytien och kuvade stammarna som bodde där och inledde ett krig mot folket sorosgi.

(Anm. Kallad för freden vid Margus år 435. För 8 solidi kunde man under normala omständigheter köpa omkring 100 *modii* med spannmål.)

Valips som tidigare hade rest ruberna mot det östromerska riket, erövrade staden Novidunum, en stad som ligger intill floden. De slog en del av stadens medborgare och samlade in allting av värde, samt förberedde tillsammans med dem som valt att revoltera med honom att ödelägga områden i Trakien och Illyria. När den härstyrka som kejsaren sände ut mot honom, stängde han in sig i staden och höll belägrarna borta från stadens mur så länge de kunde. När de blev medtagna av den ständiga striden från romarnas sida, förhindrade de regnan-

det av fientliga missiler genom att placera ut barnen till deras fångar på fästningsvallarna. Soldaterna älskade de romerska barnen och upphörde med anfallet mot muren. På det sättet fick Valips andrum, och belägringen avslutades.

(år 443)

Skyterna lyckades vid tiden för marknaden, genom ett trick, komma över romarna och dödade många av dem. Romarna klandrade skyterna för erövringen av befästningen och deras förakt för deras fredsfördrag. De svarade och sade att de inte hade gjort detta för att skapa problem. De klandrade biskopen i Margus för att han hade tagit sig över till deras land, letat upp de kejsarliga gravarna och plundrat dem på alla dyrbara föremål. Därtill sade de att om inte han överlämnades i likhet med flyktingarna, vilket blivit överenskommet, skulle de fullfölja kriget. När romarna svarade och sade att denna beskyllning var osann, avfärdade barbarerna deras svar och gick ut i krig. De tog sig över floden Donau och ödelade väldigt många städer och befästningar längs floden. Bland dem var Viminacium (nuv. Kostolac), en stad i Moesia i Illyria. Medan dessa händelser inträffade, argumenterade somliga att biskopen av Margus skulle överlämnas för att inte hela det romerska folket skulle behöva bli drabbade av kriget som orsakats av en enda man. Biskopen som trodde att han skulle bli utlämnad, flydde från staden och tog sig över till fienden och lovade att han skulle förråda staden om bara den skytiske kungen ville ge honom ett rimligt erbjudande. De svarade att om han fullföljde sina löften skulle de behandla honom väl i alla hans återstående dagar, varefter händer skakades och eder gavs för det som de lovat. Biskopen återvände till romerskt territorium med en stor härstyrka av barbarer som han dolde vid floden, men om natten överlämnade han staden till fienden. När Margus hade lagts öde på detta sätt, hade barbarernas position förbättrats avsevärt.

Skyterna belägrade staden Naissus (nuv. Nish) som ligger i Illyria vid floden Donau. Det sägs att den grundlades av kejsar Konstantin som också byggde staden vid Byzantium som uppkallades efter honom. Sedan barbarerna beslutat sig för att erövra denna folkrika och välbefästa stad, gjorde de upprepade försök på olika sätt. När befolkningen inte vågade gå ut och slåss utanför staden byggde skyterna en bro ut över floden på den södra sidan för att göra det lättare för sina styrkor att komma åt med sina maskiner som de släpade fram till stadsmuren. Först förde de fram bjälkar monterade på hjul. På dem stod det män som sköt mot försvararna på fästningsvallen. På andra sidan av bjälken stod män som

drev fram hjulen med sina fötter och fick den att förflytta sig vart helst de ville, så att bågskyttarna kunde träffa öppningarna i muren. För att kunna vara säkra när de stred från bjälken hade de skärmar av flätad sälg som var täckta av råhudar och läder för att skydda sig från projektiler och de eldpilar som sköts mot dem. När ett stort antal av maskiner av detta slag hade förts fram mot murarna, förmådde inte längre försvararna hålla dem borta, och då förde barbarerna fram de så kallade rams till platsen. Detta är en mycket stor maskin. En bom eller bjälke är upphängd i löst hängande kedjor från timmerstockar som lutar sig mot varandra, och den är försedd med en skarp spets av metall. De som står intill är skyddade med samma typ av skydd som de andra hade uppe på bjälken. Med korta rep som sträcker sig till männen som står bakom maskinen får de bjälken att gunga på ett kraftfullt sätt från målet innan de släpper den, så att dess kraft får den berörda delen av muren att krossas. Från muren kastade försvararna ner stora stenblock som var avsedda för sådana här händelser. Några av maskinerna krossades tillsammans med männen som stod där, men de kunde inte hålla stånd mot det stora antalet maskiner. Därefter förde fienden fram långa stegar, så att på en del ställen blev muren nedraserad av maskinerna och på andra ställen blev den övermannad genom ett stort antal maskiner. Barbarerna tog sig in i på de ställen av stadsmuren där maskinerna rivit ner muren men också genom de stegar som placerades på de ställen där muren inte var nedrasad. På så vis tog de staden.

Under kejsar Theodosius den yngres regeringstid, samlade hunnernas kung Attila sin härstyrka och skickade brev till kejsaren angående rymlingarna och utbetalningen av tribut, och påpekade att allt detta inte hade överlämnats och att det skulle levereras omgående. Därtill, angående framtidens tribut, ville han att ambassadörer skulle komma till honom för att diskutera detta. Om romarna istället slingrade sig eller förberedde sig på krig, skulle han inte längre lägga band på sina skytiska styrkor. När hovet tog emot detta brev med krav sade de att de inte under några omständigheter ville skicka tillbaka rymlingarna utan att de skulle förbereda sig på krig, men att de i varje fall skulle skicka en ambassadör för att diskutera tvisten. När romarnas uppfattning rapporterades till Attila blev han upprörd och hemsokte romerskt territorium, där han lät förstöra en del befästningar och attackerade staden Ratiaria, som var mycket stor och folkrik.

Kejsar Theodosius skickade Senator, en man med konsuls rang, som ambassadör. Trots att han var

ambassadör kände han sig inte tillräckligt säker för att våga ta landvägen, Istället för han till staden Odessa (nuv. Varna) vid Svarta havet, där Theodulus, som hade skickats ut som general, var stationerad.

Efter striden mellan romare och hunner som inträffade vid Chersonese, blev en uppgörelse formulerad av Anatolius. Innehållet var följande. Rymlingarna skulle föras över till hunnerna, och sex tusen pund guld skulle betalas för att täcka det som inte levererats, samt att tributen sattes till två tusen ett hundra pund guld per år. Därtill att för varje fånge av romersk härkomst som rymt och lyckats nå sitt hemland utan att lösensumma betalats, skulle det betalas tolv solidi. Om de som tog emot honom inte betalade skulle de skicka tillbaka rymlingen, samt att romarna inte skulle ta emot folk som försökte fly till dem. Romarna låtsades tycka att de frivilligt hade accepterat detta avtal, men på grund av den stora fruktan som drabbat kommendörerna hade de valt att acceptera vad som helst i sin längtan efter fred. De betalade tributen, stor som den var trots att den drabbade både deras egen rikedom och imperiets skatter, trots att den inte gick till nödvändigheter utan till spektakel. Resultatet av detta blev att de underkastade sig att betala inte bara till skyterna utan till andra barbariska grannfolk till romarna. För denna betalning av tributen och alla andra pengar som skulle skickas till hunnerna var alla taxerade skyldiga att bidra, även de som för en tid hade fått lindrade skatter genom juridiska beslut eller imperiets frikostighet. Även medlemmar i senaten skulle betala en viss summa guld i enlighet med deras rang. För många innebar detta en brytning där de tvingades ändra livsstil, för de betalade bara med svårighet den summa som kejsaren hade bestämt. Rika män gick till marknaden och sålde sin hustrus juveler och sina möbler. Detta var den katastrof som drabbade romarna efter kriget, och resultatet blev att många dräpte sig själva genom svält eller genom hängning. På så sätt blev skattkammaren plötsligt tömd. Guld och rymlingarna fördes bort när Scottas kom för att samla in dem. De flesta av de rymlingar som vägrade bli överlämnade dräptes av romarna. Bland dem var rymlingarna av det skytiska kungahuset som var ovilliga att ta order av Attila och som hade kommit till romarna. Attila krävde att folket i befästningen Asemus skulle föra över fångarna till dem, såväl de som var romare som barbarer. Asemus är en stark befästning nära gränsen både till Illyria och till Trakien. Härstyrkan på denna plats hade förorsakat stor skada på fienden, för de slogs inte från murarna utan kämpade i strid utanför ett dike mot den enorma styrkan och krigs-

ledare med stort anseende bland skyterna, så att hunnernas antal smälte samman innan de långsamt drog sig bort från befästningen. När deras spioner rapporterade till Asimunternas (=Asemus folk) att fienden drog sig tillbaka, och att de tog med sig romerskt byte, satte de av efter dem och anföll dem långt innan de nådde hem. De föll över dem innan de hann förbereda sig och lade beslag på hunnernas byte trots att ett stort antal av motståndarna var bättre än de själva i mod och styrka. I detta krig dödade Asimunternas många skyter, befriade många romare och gav skydd till de som hade flytt från fienden. Attila svarade att han varken tänkte dra tillbaka sina styrkor eller upprätta en fred förrän romarna som hade flytt till Asimunternas antingen hade överlämnat sig eller betalt den lösensumma som var fastställd, samt att de barbariska fångar som de hade tagit hade frisläppts. Varken ambassadören Anatolius eller Theodulus, som var kommendör över styrkorna i Trakien, hade förmåga att motstå Attilas krav. Därför skickade de brev till folket i Asemus och sade åt dem att de antingen skulle överlämna de förrymda romerska fångarna som var bland dem eller betala tolv solidi för var och en av dem, samt att frige de hunner som var krigsfångar. När de mottog detta meddelande förklarade Asimunternas att de romerska fångarna hos dem hade frigivits samt att de skyter som tagits till fånga hade dödats med undantag av två som de hade behållit. Orsaken var att när belägringen upphörde för en tid hade fienden arrangerat ett bakhåll och fångat in några barn som var ute och vallade djuren framför befästningen. Trots att de var på väg därifrån, ville de inte lämna tillbaka fångarna som de hade fångat. När så sändebudet till Asimunternas tog med sig detta besked tillbaka, kom skyternas kung och romarnas kommendör överens om att man skulle söka efter barnen som Asimunternas påstod hade blivit fångade, men när de inte blev funna svor skyterna att de inte hade barnen, varefter barbarerna som var i Asimunternas händer frigavs. Asimunternas svor också på att de romare som hade flytt till dem hade frigivits, och de svor detta fastän det var romare bland dem. För de brydde sig inte om att de hade svurit en falsk ed, eftersom de hade gjort det för att skydda män av sin egen härkomst.

(år 445)

När flottan var på Sicilien och tog emot sändebud från Gaiseric och väntade på kejsarens kommendör, mördade Attila, son till Mundius och en skyt samt en modig och högfärdig man, sin äldre broder Bleda, samt blev ensam regent över Skytien, som de också kallar hunner, och ödelade Trakien. På grund av detta upprättade Theodosius ett fredsavtal med

Gaiseric och lät flottan lämna Sicilien. Attila, som redan hade plundrat städerna Ratiaria, Naissus, Philippopolis, Arcadiopolis, Constantia och väldigt många andra städer samt hade samlat in ett enormt byte och många fångar, mot honom skickade kejsaren Aspar med sina styrkor samt Areobindus och Argagisculus. Dessa generaler blev svårt slagna i de strider de deltog i, och Attila kom fram till båda sjöarna, dels Svarta havet och dels det som ligger in till städerna Callipolis och Sestus. Han erövrade alla städer och befästningar med undantag av Adrianopel och Heracleia (som tidigare kallades Perinthus), så att han nådde fram till befästningen Athyras. Theodosius tvingades därför att skicka en ambassadör till Attila och att betala sex tusen pund guld för att denne skulle dra tillbaka sina styrkor samt att lova honom årliga utbetalningar på ett tusen pund guld om han ville bevara freden.

När avtalet var klart, skickade Attila åter igen sändebud till kejsaren och krävde att få tillbaka rymlingarna. Romarna tog emot sändebuden, förärade dem med många rika gåvor och skickade dem tillbaka med beskedet att de inte hade några rymlingar. På nytt skickade han sändebud, och därefter ett tredje och ett fjärde sändebud. Orsaken var att barbarerna visste hur frikostiga romarna var, vilket de visade i fruktan för att fredsavtalet skulle brytas, och skickade till dem de följeslagare som de ville skulle få nytta av detta, där anledningen var att ta upp nya situationer och diskutera nya texter. Romarna beaktade varje önskan och godtog vadhelst de fråga om. De var inte bara rädda för att starta ett krig mot Attila, utan även för att parterna förberedde krig, och vandalerna som plundrade kustregionen, samt isaurierna vars banditväsen hade återuppväckts, saracenerna som plundrade de östra delarna av deras domäner, och etiopiska stammar som höll på att förena sig. Därför, efter att ha blivit förödmjukad av Attila, betalade romarna honom medan de försökte att organisera sig själva för att möta alla de andra folken genom att samla ihop härstyrkor och utnämna generaler.

(år 449)

Edeco, som var skytt till börden och hade uppvisat enastående dygder i kriget, kom åter igen som ambassadör tillsammans med Orestes, romare till börden och som levde i Pannonien nära floden Save, ett område som blev underställt barbarerna genom en uppgörelse med Aetius som var general över det västra imperiet. Denna Edeco kom till hovet och förde med sig ett brev från Attila där romarna anklagades för att inte ha överlämnat rymlingar. Som vedergällning hotade han med att dra ut i krig om

inte romarna överlämnade dem samt om de inte upphörde med att odla i det land som de hade vunnit i krig. Detta område, hävdade han, var fem dagsresor brett och löpte längs floden Donau, från Pannonien till Novae i Trakien. Därtill sade han att marknaden i Illyria inte hölls på stranden vid Donau, som det hade varit tidigare utan i Naissus, som han hade ödelagt och utsett till gränspunkt mellan skytiskt och romerskt territorium, och det ligger fem dagsresor från Donau för en otyngd man. Han gav order om att ambassadörer skulle komma till honom och inte bara ordinarie män utan de högst rankade av konsulterna. Om romarna var aktsamma för att vilja skicka iväg dem kunde han möta dem i Serdica. När detta brev var uppläst för kejsaren gav sig Edeco iväg tillsammans med Vigilas som hade uttolkat alla Attilas åsikter, och begivit sig till en annan svit för att möta Chrysaphius, kejsarens kammarherre och den mest betydelsefulla av ministrarna. Barbaren uttryckte förundran över den storlagenhet som var i palatsets rum och när han talade med Chrysaphius, sade Vigilas medan han översatte att Edeco hyllade palatset och gratulerade romarna för deras rikedom. Chrysaphius svarade att även han skulle bli ägare av rikedomar och av rum med gyllene innetak om han inte fäste avseende vid skytiska intressen och arbetade för romarna istället. När Edeco sade att det inte var rätt för en tjänare till en annan mästare att göra det utan sin herres samtycke, frågade eunucken (Chrysaphius) om han hade obegränsad tillgång till Attila och alla andra auktoriteter bland skyterna. När Edeco svarade att han var en av Attilas närmaste män och att han, tillsammans med ett urval bland de ledande männen, var anförtrodd uppgiften att vakta Attila. Han förklarade att på bestämda dagar, var och en av dem på tur, vaktade Attila. Eunucken sade att om han kunde hålla en ed, skulle han tala stort för hans fördel. Det var dock nödvändigt att det inte bråds-kade och de skulle få den tid de behövde om Edeco kom på middag med honom, men utan Orestes och de andra följeslagarna. Edeco lovade att göra så och kom senare till eunuckens residens. Med Vigilas översättning skakade de högerhänderna och uttalade eder, eunucken att han inte skulle tala ont om Edeco utan tvärtom ge honom fördelar, Edeco att han inte skulle avslöja vad som sades till honom även om han inte arbetade mot utförandet. Då sade eunucken att om Edeco nådde fram till Skytien, dräpte Attila och återvände till romarna, skulle han få ett liv fyllt av lycka och enorma rikedomar. Edeco lovade att utföra detta och sade att för utträttandet av detta behövde han pengar, men inte mycket bara femtio pund guld som han kunde ge den styrka som var under hans ledning för att försäkra sig om

att de stödde honom i attacken. När eunucken svarade att han omgående ville ge honom pengarna svarade barbaren att han skulle skickas iväg till Attila med sändebuden för att rapportera och att Vigilas skulle följa med honom för att ta emot Attilas svar vad gällde frågan om rymlingarna. Genom Vigilas skulle han sända instruktioner hur guldets skulle överlämnas. Sedan han givit sig iväg, skulle han liksom de andra bli ingående utfrågad vem bland romarna som hade givit honom gåvor och hur mycket pengar han hade tagit emot, och på grund av sina följeslagare kunde han inte dölja de femtio pund guld som han hade med sig. Edecos ord uppfattades som förnuftiga för eunucken, och efter att ha accepterat barbarens förslag skickade han iväg honom efter måltiden och förde med sig planen till kejsaren. Kejsaren kallade till sig Martialis, mästare över ämbeten, och berättade om uppgörelsen med barbaren. De diskuterade förslaget och beslöt sig för att inte bara skicka Vigilas som sändebud till Attila, utan att även Maximus skulle följa med. De sade åt Vigilas som tjänstgjorde som tolk att han skulle lyda Edecos order, men Maximinus som inte kände till planen skulle bara överlämna kejsarens brev. Inför Attila var det skrivet så att Vigilas var tolk medan Maximinus var en man med högre rang än Vigilas och av ärofull släkt och förtrogen kejsaren genom sin stora betydelse. Därefter var det skrivet att "det är inte passande att en som är underställd fredsavtalet skulle beträda romerskt territorium" och "som tillägg till de som redan överlämnats förs härmed ytterligare sjutton rymlingar men sedan finns det inga fler". Så löd brevet. Maximinus var beordrad att tala personligen med Attila för att inte skulle behöva kräva att sändebud kom till honom, för så hade det inte varit under hans förfäders tid eller för andra härskare i Skytien, utan då hade enkla soldater och budbärare sänts iväg som ambassadörer. För att ordna ärendet som det var konflikt omkring tycktes det vara bäst att sända iväg Onegesius till romarna, för sedan Serdica (nuv. Sofia) hade blivit plundrat kunde Attila inte möta en man där med konsuls rang.

Maximinus ledde resan till Attila tidigt på sommaren (år 449). En av de som följde med på denna långa resa av Priscus (författaren till denna bok). När Rusticius hörde om denna resa begärde han att få följa med, och eftersom han kunde hunnernas språk, beviljades önskemålet. Därtill följde Orestes och några hunner med på resan, samt några tjänare. Efter tretton dagars resa nådde de fram till staden Sardica (Sofia) som hade ödelagt i ett tidigare krig (år 441).

DEL 2: Priscus vid Attilas hov

Vi gav oss iväg med barbarerna och kom till Sardica (Sofia), vilket ligger tretton dagresor bort om man reser i snabb takt från Konstantinopel. Vi gjorde halt där vi tänkte att det vore klokt att bjuda in Edecon och hans barbarer på middag. Invånarna på den platsen sålde får och oxar till oss, vilka vi slaktade och förberedde en måltid. Under själva festens gång, när barbarerna ropade Attila och vi ropade kejsaren, anmärkte Vigilas att det inte var rättvist att jämföra en man med en gud, och menade att Attila var en man medan Theodosius var en gud. Hunnerna blev alldeles till sig och hetsiga när detta fördes på tal, så vi ändrade samtalet i en annan riktning lugnade deras sårade känslor. Efter middagen, när vi skildes åt, överlämnade Maximinus åt Edecon och Orestes såväl kläder i siden som indiska ädelstenar ...

När vi kom till Naissus fann vi att staden var övergiven, och antog att den hade blivit plundrad. Bara några få sjuka personer befann sig i kyrkan. Strax för floden på en öppen plats stannade vi upp, för marken intill floden var full av ben från de slagna männen som slagits i strid. Följande dag kom vi till basen som styrdes av Agintheus, som var högste befälet för härstyrkan i Illyricum ("magister militum per Illyricum"), som slagit läger inte långt från Naissus, för att meddela honom imperiets befallning och att ta emot fem av de sjutton desertörer, som Attila hade skrivit om till kejsaren. Vi hade ett samtal med honom, och desertörerna hade tagits om hand med mildhet, varefter han överlämnade dem till oss. Dagen efter tog vi oss från distriktet av Naissus till Donau, där vi nådde en skyddad dalgång med många böjningar, snirklingar och kringgående vägar. Vi trodde att vi reste västerut, men när dagen grydde reste sig solen framför oss. Några av oss som inte kände till topografin grät över att solen hade tagit fel väg och att det förebådade ovanliga händelser. Faktum var att den delen av vägen var riktad mot öster, på grund av markens ojämnhet. När vi hade passerat denna svårframkomliga plats kom vi fram till en slätt som var skogsbeklädd. Vid floden blev vi mottagna av barbariska färjemän, som rodde oss över floden i båtar som de hade gjort själva av enskilda träd som de huggit ner och urholkat. Detta iordningställande hade inte skett för vår skull, utan för att forsla över grupper av hunner. Attila låtsades att han ville jaga på romerskt territorium, men hans avsikt var direkt fientlig, eftersom alla desertörer inte hade givits till honom. Sedan vi tagit oss över

floden Donau och fortsatt med barbarerna ungefär sjuttio stadier (=13,5 km), tvingades vi vänta på ett särskilt ställe, medan Edecon och hans närmaste be- gav sig framåt för att informera Attila om vår an- komst. Medan vi åt middag på kvällen hörde vi lju- det av hästar som närmade sig. Två skyter kom med anvisningar att vi skulle bege oss iväg till Attila. Vi frågade dem först om de ville dela vår måltid, och de steg av hästarna och blev mycket muntra. Nästa dag, ungefär klockan tre, kom vi under deras led- ning fram till Attilas tält, vilka omfattade ett stort antal. När vi bad om att få sätta upp vårt tält på en kulle hindrade barbarerna oss, eftersom Attilas tält var placerad på en låg plats, så vi tog den plats som skyterna föreslog. ...

(Därefter blev ett meddelande mottaget från Attila, som var uppmärksam på hurudana sändebuden var. Han sade att om de inte hade någonting mer att framföra till honom ville han inte ta emot dem, så de motvilligt kunde förbereda sig på att återvända.) När bagaget hade packats på lastdjuren och vi var tvungna att ge oss iväg mitt i natten, kom ett bud från Attila som gav oss order att stanna upp med anledning av den sena timmen. Då kom män med en ox och fisk från floden, vilket Attila hade sänt till oss, och när vi hade ätit drog vi oss tillbaka för att sova. När dagen kom förväntade vi oss ett vän- ligt och artigt meddelande från barbarerna, men åter igen bad han oss ge oss iväg om vi inte hade mer uppdrag än de som redan var kända. Vi gav inget gensvar och förberedde oss att ge oss iväg, då Vigi- las insisterade på att vi skulle låtsas ha någonting mer att säga. När jag såg att Maximinus var mycket nedstämd, tog jag med mig Rusticius som förstod det hunniska tungomålet och gick till Scottas (en av de hunniska ädlingarna, bror till Onegesius). Han hade kommit med oss till skyterna, men inte som en medlem i sändebudet, utan i affärer med Konstanti- us. Han var en italienare som Aetius hade sänt till Attila för att vara den härskarens privata sekretera- re. Jag informerade Scottas, tack vare att Rusticius agerade som tolk, och sade att Maximinus skulle ge honom många gåvor om han kunde ordna så att han fick samtala med Attila, och dessutom att sändebu- det inte bara ville främja det offentliga intresset mellan de två makterna, utan även de privata intres- sena rörande Onegesius. För kejsaren önskar att han kommer att skickas som ambassadör till Konstanti- nopel för att komma överens om en lösning i kon- flikten mellan hunner och romare, och där kommer han att få mottaga praktfulla gåvor. Eftersom One- gesius inte var närvarande uppmanade jag Scottas att hjälpa oss, eller snarare hans broder, och samti- digt bevisa att rapporten var sann vilken tillskrev

honom ett inflytande hos Attila som var lika stort som det hans broder hade. Scottas steg upp på häs- ten och red till Attilas tält, medan jag återvände till Maximinus och fann honom i ett tillstånd av förvir- ring och ängslan, där han låg i gräset bredvid Vigi- las. Jag berättade om mitt samtal med Scottas, och bad honom göra sig i ordning för audiens hos Attila. Båda två hoppade upp, samtyckte till vad jag hade gjort och återkallade de män som börjat ta hand om lastdjuren. Medan vi funderade på vad vi skulle säga till Attila, och hur vi skulle överlämna kejsarens gå- vor, kom Scottas för att hämta oss. Vi kom till Atti- las tält, som var omgivet av en stör mängd barbarer. Vi fann där Attila sittande på en stol av trä, och stannade på en mindre avstånd, men Maximinus gick fram och hälsade barbarerna, till vem han gav kejsarens brev och sade att kejsaren bad för hans sä- kerhet. Kungen svarade ”Jag vill vara sådan gent- emot romarna, som de vill vara gentemot mig”, och vände sig samtidigt till Vigilas och kallade honom en skamlös usling, och frågade honom varför han dristade sig att komma när alla desertörer inte hade blivit överlämnade. ...

Sedan Vigilas gett sig av och återvänt till (det ro- merska) imperiet, enligt vad som sades för att finna de desertörer som Attila krävde skulle bli överläm- nade till honom, men i verkligheten för att ge peng- ar till sin sammansvurne följeslagare Edecon. Vi stannade en dag på det stället, innan vi begav oss norrut med Attila för att besöka den delen av lan- det. Vi följde barbarerna ett stycke, men efter ett tag blev vi tillsagda av det hunniska befäl som led- sagade oss att ta en annan väg, eftersom Attila var på väg till en by där han hade för avsikt att gifta sig med en dotter till Eskam, trots att han hade flera fruar, för hunnerna praktiserar månggifte. Vi kom fram till en plan väg på en slätt och stötte på segel- bara floder av vilken den största, näst efter Donau, är Drecon, Tigas och Tiphesas, vilka vi tog oss över i båtar som var gjorda i ett enda stycke, gjorda av de som bodde vid stranden. De mindre floderna som vi korsade på flottor som barbarerna förde med sig på sina kärror, i händelse av att de skulle passera träsk. I byn blev vi serverade mat lagat på hirs istället för vete, och mjöd istället för vin. De närvarande som följde oss mottog maten och en dryck gjord av korn, som barbarerna kallar kam. Sent på kvällen, sedan vi färdats en lång sträcka, slog vi upp våra tält på stranden intill en sjö med färskt vatten, vars vat- ten användes av de boende i den närbelägna byn. Men vind och storm, tillsammans med blixtar, dun- der och häftigt regn ökade, och nästan slog ner våra tält. Alla våra köksredskap rullade ner i sjön. Skräckslagna av missödet och den atmosfäriska oro-

ligheten, lämnade vi platsen och förlorade varandra i mörkret och regnet. Var och en följde den väg som tyckets vara enklast. Men vi nådde alla fram till byn på olika vägar, och framförde högt vår oro över att inte få tillbaka det vi förlorat. Skyterna i byn sprang ut ur sina hyddor när de hörde oljudet, tände eld på sådana vasstrån som de använde som tändmaterial för eldar, och frågade vad vi ville. Vår ledare svarade att stormen hade oroat oss, så de bad oss koma till deras hyttor och försedde oss med värme genom att tända stora eldar med vasstrån. Den kvinna som styrde över byn, hon hade varit en av Bledas hustrur, såg till att vi fick livsmedel och vackra kvinnor för att trösta oss med, såsom skyter gör för artighetens skull. Vi bjöd de unga kvinnorna att dela måltiden med oss, men avböjde att gå vidare och utnyttja deras närvaro. Vi stannade i hytterna tills dagen grydde då vi gick ut för att se om vi kunde återfinna våra förlorade köksredskap. Delvis fann vi dem på den plats där vi hade slagit upp våra tält, delvis vid sjöns strand, och delvis ute i sjön. Hela dagen stannade vi i byn för att torka våra tillhörigheter, för stormen hade upphört och solen lys-te klart. Sedan vi hade sett till våra hästar och vår boskap, riktade vi våra steg till furstinnan, till vem vi gav vår aktning och överlämnade gåvor i gengäld för hennes tillmötesgående. Gåvorna bestod av sådana saker som är uppskattade av barbarerna och som inte tillverkas i landet, såsom tre silverflaskor, röda skinn, peppar från Indien och andra utsöktheter.

Sedan vi hade rest vidare under sju dagar, stannade vi till vid en by, för återstoden av resan hade samma sträckning för oss som för Attila. Vi uppmanades att stanna så att han kunde gå först. Här mötte vi några sändebud från den västra delen av det romerska imperiet, vilka också hade kommit för att få träffa Attila. Det var den högt uppsatte Romulus, som var guvernör över Noricum, och Romanus, en militär anförare. Med dem var också Konstantius, som Aetius hade skickat till Attila för att denne skulle bli furstens sekreterare, samt Tatulus, Orestes fader. Dessa två var inte förbundna med sändebudet, men de var vänner till ambassadören. Konstantius hade känt dem sedan länge i Italien, och Orestes hade gift sig med Romulus dotter.

Syftet med sändebudet var att försöka få Attilas sinelag att mjukna, som begärde utlämnandet av en viss Silvanus, en handlare i silvertallrikar i Rom, därför att han hade tagit emot guldkärl av Konstantius. Denne Konstantius, född i Gallien, hade föregått sin namne i ämbetet som sekreterare hos Attila. När Sirmium i Pannonien var belägrad av skyterna

hade biskopen där anförtrött kärnen till denne Konstantius omvårdnad. Om staden skulle ha fallit och han överlevde, kunde de måhända användas som lösensumma för honom, och om han blev dräpt, som lösensumma för de medborgare som leddes bort i fångenskap. Men när staden förslavades, kränkte Konstantius förpliktelsen, och när han kom till Rom i affärer pantsatte han kärnen till Silvanus för en summa pengar, på villkor att om han gav tillbaka pengarna inom en viss tid skulle varorna återlämnas, men i annat fall skulle de bli Silvanus egendom. Konstantius som var misstänkt för förräderi, korsfästes av Attila och Bleda, och senare när händelserna runt kärnen blev känd för Attila, krävde han att Silvanus skulle utlämnas på grund av att denne hade stulit hans egendom. I enlighet därmed lät Aetius och kejsaren i det västra romerska imperiet sända en förklaring att Silvanus var Konstantius fordringsägare. Kärnen hade blivit pantade och inte stulna, och sedan sålda till präster och andra för heliga ändamål. Om Attila, trots det, vägrade att lägga ner sitt krav, lovade kejsaren att sända honom värdet för kärnen men han tänkte inte utlämna den oskyldige Silvanus.

Sedan vi hade väntat en tid tills Attila kom längst framför oss, fortsatte vi och korsade några floder innan vi kom fram till en stor by, där Attilas hus sades vara mer fantastisk än hans residens på andra platser. Det var byggt av slipade bräder och omgivet av en inhägnad av trä, inte i syfte att försvara honom utan för utseendet skull. Onegesius hus var efter kungens det praktfullaste, och det var också inhägnat med en träpalissad, men det hade inte torn såsom kungen hade. Inte långt från inhägnaden var ett stort bad som Onegesius, som var den näst mäktigaste bland skyterna, hade låtit bygga. Stenarna hade förts från Pannonien, för barbarerna i den här regionen har inga stenar eller träd, utan använder importerat material. Byggaren av badet var en fånge från Sirmium, som trodde sig kunna återvinna sin frihet som belöning för skapandet av badet. Men han blev besviken, för en större olycka drabbade honom än de andra fångarna hos skyterna. Onegesius utnämnde honom till badman, och han brukade sköta om badet medan han och hans familj använde det.

När Attila kom till byn möttes han av flickor som flyttade sig framåt i rader, under tunna vita baldakiner av linne, vilket hölls upp av de bakomstående kvinnorna som stod under dem. De var så stora att sju eller fler flickor gick under var och en av dem. Det var många rader av flickor under dem och de sjöng skytiska sånger. När han kom nära Onegesius

hus, vilket låg längs vägen, kom Onegesius hustru och lät ett antal tjänare få bära ut mat och vin genom dörren, och hälsade honom och bad honom att delta i hennes gästfrihet. Detta är den största ära som kan visas hos skyterna. För att tillfredsställa sin väns hustru, åt han medan han satt kvar på hästen. Hans följeslagare lyfte upp brickan till hans sadeltäcke, och sedan han smakat på vinet fortsatte han till palatset, vilket var högre än de andra husen och byggt på en upphöjd plats. Men vi stannade i Onegesius hus, vid hans inbjudan, för han hade återvänd från sin utflykt med Attilas son. Hans hustru och släktingar bjöd oss på middag, för han hade ingen ledighet själv utan han skulle träffa Attila för att lämna besked om utflyktens resultat, och förklara den olycka som hade drabbat den unge prinsen som hade halkat omkull och brutit sin högra arm. Efter middagen lämnade vi Onegesius hus, och slog upp vår förläggning närmare palatset, så att Maximinus skulle kunna vara på ett bekvämt avstånd för att besöka Attila eller ha förbindelse med hans hov. Nästa morgon vid gryningen skickades jag av Maximinus till Onegesius med både sina egna gåvor och sådana som kejsaren hade sänt, och jag hade att fundera på om vi skulle ha ett samtal med Maximinus och i så fall när. När jag kom fram till huset tillsammans med de följeslagare och bar gåvorna, var dörren stängd, och vi tvingades vänta tills någon kom ut och meddelade vår ankomst. Medan jag väntade och gick fram och tillbaka framför palissaden som omgav huset, kom en man som jag uppfattade som en barbar på grund av hans skytiska kläder och tilltalade mig på grekiska, med ordet "Xaire", som betyder var hälsad. Jag blev förvånad att en skytisk person talade grekiska, för de som lydde under hunnerna sträckte sig över åtskilda länder, språk och därtill deras egna barbariska tungomål. De talade antingen hunniska, gotiska eller latin som många kunde med kommersiella förbindelser gentemot den västra delen av romerska imperiet. Men ingen av dem hade lätt för att tala grekiska, undantaget fångar från Trakien eller från kusten längs Illyrien. De sistnämnda är lätt igenkända för alla främlingar genom sina sönderrivna kläder och deras snuskiga huvuden, som män som gör allting bakvänt. Denna man däremot företrädde en välansad skytier, som var välklädd och som hade sitt hår klippt i en cirkel enligt skytiskt mode. Sedan jag besvarat hans hälsning, frågade jag vem han var och när han kommit till detta främmande land och anammat den skytiska livsstilen. När han frågade varför jag ville veta det, berättade jag att hans hellenistiska tal hade väckt min nyfikenhet. Då log han och sade att han var född grek och hade gått som köpman till Viminacium, vid Donau, där han hade stannat en lång

tid och gift sig med en mycket rik kvinna. Men staden föll offer för barbarerna och han blev av med sitt välstånd, och på grund av sin betydande rikedom blev han anvisad till Onegesius vid delningen av bytet, så som var sed hos skyterna att ledarna fick de rika fångarna. Sedan han hade kämpat modigt mot romare och acatirer (acatiri), hade han betalt sin del av bytet till sin mästare, och på så vis vunnit friheten tillbaka. Han gifte sig då med en barbarisk kvinna och hade barn, och hade förmånen att få äta vid Onegesius bord.

Han ansåg sitt nya liv bland skyterna som bättre än det gamla liv bland romarna. Orsaken han angav var följande: "Efter ett krig är skyternas liv överksam, och de gläder sig åt det som de har utan att någonsin eller i varje fall mycket lite låta sig jäktas eller oroas. Romarna däremot, å andra sidan, är i första hand mycket benägna att omkomma i krig, eftersom de grundar sitt hopp om säkerhet på andra, och är inte tillåtna på grund av deras tyranner att använda vapen. Och de som använder vapnen blir anklagade av befälen för feighet, vilka inte kan underhålla skötseln av kriget. Men förhållandena av saker under tider av fred är mycket mer plågsamma än krigens ondska, för indrivningen av skatter är mycket strikt, och samvetslösa män pålägger oförrätter på andra, på grund av att lagen i praktiken inte är giltig gentemot alla klasser. En lagbrytare som tillhör de välborna klasserna blir inte straffad för sitt brott, medan en fattig man som inte förstår affären, får den lagliga bestraffningen om han inte dör innan rannsakingen har skett, för så länge är rättegången utdragen och så mycket pengar är förbrukade åt dem. Förtvivlans klimax är att behöva betala för att erhålla rättvisa, för ingen vill hålla rättegångsförhandlingar till en förorättad man om man inte betalar en summa med pengar till domaren och hans tjänstemän."

Jag gav gensvar till denna attack mot imperiet, och bad honom vara god nog att lyssna med tålmod på den andra sidan av saken. "Upphovsmännen av den romerska republiken", sade jag, "som är visa och goda män i avsikt att förebygga saker att ske slumpmässigt har utvalt en klass av män som ska se till att upprätthålla lagarna, och en annan klass som ska vara yrkesverksamma soldater, som inte har några andra uppdrag än att alltid vara stridsberedda och att dra ut i krig utan fruktan, så som de vid sina ordinarie träningar har att praktisera och bli av med sin fruktan i förväg. Åter andra har till uppgift att betjäna grödorna på marken, att underhålla såväl sig själva som de vilka slåss för deras försvar, genom medverkan till militärens försörjning av spannmål."

Till de som skyddar de tvistandes intressen betalas en summa av pengar, på samma sätt som en betalning sker av jordbrukarna till soldaterna. Är det inte rättvist att stödja honom som hjälper till och gengäldar honom för hans vänlighet? Understödet av en häst gagnar ryttaren. De som spenderar pengar på en rättegång och till slut förlorar målet kan inte på ett just sätt förringa det till ingenting, utan att orättvisa begåtts i hans mål. Och den långa tid som spenderats på rättegången, det är behövt i samband med rättvisan, att domaren inte må fela i sin uppgift att fälla rätta domar och ge slarviga domslut. Det är bättre att de funderar och sammanfattar målet något senare, än att döma snabbt och både skada den kränkta mannen och överträda det gudomliga, och upprätthållaren av rättvisan. Romarna behandlar sina tjänare bättre än vad skyternas kung gör med sina underlydande. De behandlar dem som fäder eller lärare, förmanar dem att avstå från ondska och uppföra sig väl när de visar aktningvärd heder. De tillrättavisar dem för deras fel som om de vore sina egna barn. De är inte tillåtna, likt skyterna, att dräpa dem. De har mängder med vägar att tilldela frihet. De kan frige slavar, inte bara medan ägaren lever utan även i sina testamenten, och en romares testamenterade önsknings beträffande hans egendom är lag.”

Min samtalspartner fällde tårar och erkände att lagarna och författningen hos romarna var rättvis, men beklagade djupt att styresmännen inte besatt samma känsla som tidigare generationer och att de ruinerade imperiet.

Medan vi var engagerade i denna diskussion, kom en tjänare ut och öppnade dörren till inhägnaden. Jag skyndade dit och frågade hur Onegesius var upptagen, för jag önskade ge honom ett meddelande från den romerske ambassadören. Han svarade att jag skulle få träffa honom om jag väntade en liten stund, eftersom han var på väg. Efter en kort stund såg jag honom komma ut och sade till honom: ”Den romerske ambassadören hälsar dig, och jag har kommit med gåvor från honom, och med guldet som kejsaren har sänt till dig. Ambassadören är angelägen att få träffa dig, och ber dig bestämma tid och plats.” Onegesius bad sina tjänare att ta emot guldet och gåvorna, och bad mig meddela Maximinus att han skulle få komma till honom omedelbart. Jag framförde meddelandet och Onegesius kom fram till tältet utan försening. Han uttryckte sitt tack to Maximinus och kejsaren för gåvorna, och frågade varför han hade sänt dem. Maximinus svarade att tiden var kommen för Onegesius att få större ryktbarhet bland män, om han

skulle bege sig till kejsaren, och genom sin vishet ta hand om tvisten mellan romare och hunner, och få fram en överenskommelse dem emellan. Därigenom kommer han att åstadkomma många fördelar för sin egen familj, och han och hans barn kommer alltid att vara vänner till kejsaren och hans familj. Onegesius frågade vilken åtgärd som skulle tillfredsställa kejsaren och hur han kunde bilägga tvisten. Maximinus svarade: ”Om du korsar landet som tillhör det romerska imperiet, kommer det medföra att kejsaren får en skyldighet och plikt, och du kan ordna innehållet i uppgörelsen genom att undersöka deras anledningar till tvisten och bedöma dem som förutsättningen för en fred.” Onegesius sade att han skulle svara kejsaren och hans ministrar enligt Attilas önsknings, men romarna behövde inte ens tänka tanken att de någonsin kunde råda över honom att svika sin härskare eller att förringa sin skytiska uppfostran, eller sina hustrur och barn, eller att föredra rikedomar hos romarna. Han tillade att han skulle vara mer behjälplig för romarna genom att stanna kvar i sitt eget land och mildra vreden hos sin härskare, om han var uppbragd på något med romarna, än att besöka dem och utsätta sig själv för skuld om han kom fram till en uppgörelse som Attila inte ville godkänna. Därefter återvände han, men han hade samtyckt till att jag skulle agera som en mellanhand för överförandet av meddelanden från Maximinus till honom själv, för det var inte förenligt med Maximinus rang som ambassadör att besöka honom ständigt och jämt.

Nästa dag steg jag in i palissaden runt Attilas palats, bärande på gåvor till hans hustru, vars namn var Kreka. Hon hade tre söner, av vilka den äldsta styrde över acatirerna (acatiri) och de andra folken som bodde i det pontiska Skytien (Pontic Scythia – vid Svarta havet?), Inne i inhägnaden fanns ett stort antal byggnader, några av snidade bräder som var vackert sammanfogade gentemot varandra, andra av enkla runda trädstammar som fästs samman vilka reste sig till en ansenlig höjd från marken. Attilas hustru levde här, och efter att ha blivit insläppt av barbarerna vid dörren, fann jag henne tillbakalutad på en mjuk bänk. Rummets golv var täckt med ylle-mattor som man skulle gå på. Ett flertal tjänare stod runt henne, och tjänsteflickor satt på golvet framför henne vilka var klädda i färgade linnekläder avsedda att sättas över den skytiska dräkten för att kunna utsmyckas. När jag stigit in, hälsat och överlämnat gåvorna, steg jag ut och gick till ett annat hus där Attila befann sig, och väntade på Onegesius som, vilket jag visste, var hos Attila. Jag stod i mitten av den stora folkmassan. Både Attilas vakter och hans följeslagare kände till mig, och därför var det

ingen som hindrade mig. Jag såg ett antal av människor som rörde sig framåt. Under stort oväsen och buller förväntades Attila framträda, och han kom ut från huset med en vördnadsbjudande gång, tittande åt ena och andra hållet. Han följdes av Onegesius och ställde sig framför huset. Många personer som hade konflikter med andra kom upp och tog emot hans domar. Därefter återvände han in i huset, och tog emot ambassadörer från barbariska folk.

Medan jag stod och väntade på Onegesius blev jag tilltalad av Romulus, Promotus och Romanus, de ambassadörer som hade kommit från Italien angående guldkärnen. De var åtföljda av Rusticius samt av Konstantiolus som var en man från territoriet Pannonien, vilket lagts under Attila. De frågade mig huruvida vi hade blivit avfärdade eller var tvingade att stanna kvar. Jag svarade att jag hade lärt mig av Onegesius att vänta utanför palatset. När det var min tur att göra mig underrättad huruvida Attila hade bevärdigat dem ett vänligt svar, sade de att hans beslut inte kunde ändras och att han hotade med krig om inte Silvanus eller dryckeskärnen överlämnades.

Medan vi stod och samtalande om tillståndet i världen, kom Onegesius ut. Vi gick upp till honom och frågade om våra angelägenheter. Efter att först ha pratat med några barbarer bad han mig underrätta Maximinus vilka konsuls som romarna sänder som ambassadörer till Attila. När jag kom till vårt tält lämnade jag över meddelandet till Maximinus och övervägde noga med honom vilket svar vi skulle ge barbarerna på den frågan. Väl tillbaka hos Onegesius, sade jag att romarna önskade att han kom till dem och reglera orsaken till konflikten, i annat fall skulle kejsaren sända den ambassadör som han själv ville välja. Han bad mig då gå och hämta Maximinus, som han ledde inför den vördnadsbjudande personen Attila. Strax senare kom Maximinus ut och berättade för mig att barbarerna önskade Nomus, Anatolius eller Senator att bli ambassadör, och att han inte ville ha mer än en enda av dessa tre. När Maximinus svarade att det inte var lämpligt att nämna männen vid namn och därmed få dem att framstå som misstänkta personer inför kejsaren, sade Attila att om de inte rättade sig efter deras önsknings skulle tvisten lösas med vapen.

När vi återkom till våra tält, kom Orestes fader med en inbjudan från Attila till oss båda som angående en bankett klockan tre. När tiden var inne kom vi till palatset tillsammans med sändebuden från den västra delen av det romerska imperiet, och stod på tröskeln till hallen inför den vördnadsbjudande Atti-

la. Munsken gav oss en bägare, och i enlighet med deras traditioner bönföll vi innan vi satte oss ner. Sedan vi smakat på bägaren, fortsatte vi för att ta våra platser. Alla stolarna var uppradade längs rummets väggar på alla sidorna. Attila satt i mitten på en bänk. Ännu en bänk var ställd bakom honom, och dess trappsteg ledde upp till hans säng, vilket var täckt med sängkläder av linne och dekorerad med ett ornerat sängöverkast, liknande sådana som greker och romare använder för att smycka bröllopsängarna. På Attilas högra sida satt de ledare som hade en högre värdighet, och till vänster, där vi satt, satt de underordnade. Berichus, en ädling bland skyterna, satt hos oss men hade företrädare framför oss. Onegesius satt på en stol till höger om Attilas bänk, och mot Onegesius satt två av Attilas söner på en stol. Hans äldsta son satt på hans bänk, men inte nära honom utan längst bort vid den andra änden, och han hade blicken ner mot marken i blyg respekt för sin fader. När allt var ordnat, kom en munsken och räckte Attila en bägare av trä med vin i. Han tog den och hälsade de som hade den främsta företrädesrätten, vilka hedrade av hälsningen ställde sig upp och kunde inte sätta sig igen innan kungen smakat eller tömt vinet återlämnat bägaren till sin tjänare. Alla gästerna hedrade då Attila på samma sätt, hälsade honom innan de smakade på innehållet i bägaren, men han stod inte upp. Var och en av oss hade en särskild munsken som steg fram och höll på vin, när Attilas munsken återvände. När de som stod efter i företrädesrätten och de som var intill honom hade blivit hedrade på samma sätt, utbringade Attila en skål för oss på samma sätt i enlighet med hur vi satt. När denna ceremoni var över återvände munskenarna och bord, stora nog för tre eller fyra eller fler personer att sitta vid, blev placerade intill Attilas bord, så att var och en kunde ta mat från faten utan att lämna sin plats. Attilas tjänare kom först in med fat fulla med kött, och bakom honom kom andra tjänare med bröd och mat som de lade på borden. En överdådig måltid som serverades på silverfat hade gjorts i ordning för oss och de barbariska gästerna, men Attila åt ingenting annat än kött på en träallrik. Även i allting annat visade han sig vara måttfull. Hans bägare var av trä, medan gästerna fick bägare av guld och silver. Hans dräkt var alldeles enkel, men det enda särskilda var att den var ren. Svärdet som han bar vid sin sida, knytningen av sina skytiska skor, bletslet på sin häst var inte smyckat, så som de andra skyterna hade med guld, ädelstenar eller något annat kostbart. När maten från första omgången av rätter hade ätits upp, ställde vi alla upp oss. Vi satte oss inte ner för rån var och en i samma ordning som tidigare drack i bågarna med vin och för Attilas hälsa. När vi satt

oss ner igen, och fat bars fram till var och ett av borden för andra gången med mat av annat slag. Efter denna rätt utfördes samma ceremoni som efter den första rätten. När kvällen kom tändes facklor och två barbarer kom fram och ställde sig framför Attila och sjöng sånger de komponerat, förhålligande hans segrar och modiga dåd i krig. Medan de såg på sångarna, var några av gästerna belåtna med verserna, men några andras påminnelse av krig upprörde deras sinne, och ytterligare en del vars kroppar var kraftlösa av ålder och deras kraft hade tvingat dem till vila, fällde tårar. Efter sången framträdde en av skyterna, vars minne var rubbat, och genom fullständigt bisarra och sanslösa ord frampressades skratt från sällskapet. Efter honom framträdde Zerkon, en moorisk dvärg. Han hade blivit sänd av Attila till Aetius som en gåva, och Edecon hade övertalat honom att följa med till Attila i avsikt att återfå sin hustru, som han hade lämnat kvar i Skytien. Kvinnan var av skytisk börd och henne hade han fått till äkta genom inflytande från Bleda som var hans beskyddare. Han hade inte haft framgång med att återfå henne för Attila var arg över att han hade återvänt. Under banketten gjorde han sitt framträdande och fick alla utom Attila till obestriddigt skrattanfall genom sitt uppträdande, sin dräkt, sin röst och sina ord, vilket var en förvirrad blandning av latin, hunniska och gotiska. Attila däremot förblev orörd och hade oförändrat ansiktsuttryck. Varken genom ord eller handling röjde han någonting som kunde liknas vid ett leende av munterhet, utom när Ernas steg in, hans yngsta son, som han drog i kinderna och stirrade på med en lugn blick av belåtenhet. Jag blev förvånad över att han gjorde så mycket med sin son, och försummade sina andra barn, men en barbar som satt intill mig och kunde latin befallde mig att inte avslöja vad han sade, och underrättade mig om att en profet hade varskott Attila att hans släkte skulle fördärvas, men att den att den skulle byggas upp på nytt genom denna pojke. När natten kom lämnade vi banketten, utan att vilja stanna kvar längre.

DEL 3:

Följande morgon gick vi till Onegesius och talade om för honom att vi ville få tillstånd att resa därifrån. Han svarade och sade att Attila var villig att sända iväg oss. Strax därefter hade han överläggningar med de ledande männen angående Attilas åsikter och lät skriva ner ett brev som skulle lämnas till kejsaren. Närvarande vid detta tillfälle var även hans egna sekreterare samt Rusticius, en man från

Övre Moesia som hade blivit tillfångatagen i krig och som på grund av sin litterära skicklighet blev anställd av barbarerna för att skriva deras brev. När han kom ut från mötet, frågade vi om Sullas hustru och barn skulle bli fria, vilka hade blivit tagna som fångar vid erövringen av Ratiaria. Han var inte villig att bara släppa dem, men däremot ville han sälja dem för ett högt pris. När vi bad honom fundera på deras föregående lycka och ha medlidande för deras olycka, gick han till Attila och löste hustrun för 500 solidi och skickade barnen till kejsaren som en gåva. Under tiden bjöd Hereka, Attilas hustru, oss på en måltid hemma hos Adamis som skötte hennes affärer. Vi gick dit med några av de ledande männen hos dem och blev generöst mottagna. Han tog emot oss med vänliga ord och ett uppbåd av mat. Med skytisk gästfrihet stod var och en av de närvarande upp, gav oss en kopp full med vin, och efter det att vi druckit blev vi omfamnade och kyssta, innan de tog tillbaka koppen. Efter middagen återvände vi till våra tält och föll i sömn. På den efterföljande dagen bjöd Attila åter in oss på en bankett, och på samma sätt som tidigare deltog vi i festen. Vid detta tillfälle var det inte den äldste av hans söner som satt intill honom på bänken utan Oebarsius, hans farbroder på fädernet. Under hela banketten yttrade Attila vänliga ord till oss och bad oss att tala om för kejsaren att han skulle ge den Konstantius, som hade blivit sänd som sekreterare till Attila från Aetius, den kvinna till hustru som han hade lovat. När Konstantius hade kommit till kejsaren tillsammans med sändebuden från Attila, sade han att om Theodosius gav honom en rik kvinna till hustru, försäkrade han att freden mellan romarna och skyterna skulle bibehållas under lång tid. Kejsaren samtyckte till detta förslag och sade att han skulle ge honom Saturnilus dotter, vars fader hade betydande rikedomar och familjekontakter, men som blivit raserat av Athenais (även kallad Eudocia). Men infriandet av denna uppgörelse blev förhindrad av Zenon, en man med konsuls rang och som kommenderade en stor härstyrka av isaurianer med vilka han hade blivit tilldelad uppgiften att försvara Konstantinopel under kriget. Därefter sedan han blivit mästare över soldaterna i öst, förde han bort kvinnan från fästningen och lovade bort henne till Rufus, en av hans förbundna. När så kvinnan togs ifrån honom, bad Konstantius barbarerna att inte ha överseende med denna skymf, utan att han skulle se till att antingen den kvinna som tagits ifrån honom eller någon annan kvinna med likvärdig hemgift skulle ges honom till hustru. Under banketten kommenderade därför barbaren Maximinus att säga åt kejsaren att Konstantius inte skulle bli besviken i sina förhoppningar, för det var inte kännetecknande för en kung att

ljuga. Attila gav dessa order sedan Konstantius hade lovat att ge honom pengar om en kvinna från någon av de väldigt rika romerska familjerna blev förmäld med honom.

Efter nattens inbrott lämnade vi banketten och tre dagar senare var vi på väg tillbaka igen, sedan vi blivit förärade med lämpliga gåvor. Attila lät också Berichus få resa som sändebud till kejsaren. Han var en av de ledande männen och styresman över många skytiska byar, och hade suttit framför oss på banketten. Det fanns många orsaker till hans resa men en av dem var att han skulle ta emot gåvor från romarna. När vi var på resa och hade gjort halt nära en by, fångade de en skytisk man som romarna hade sänt iväg till hunnerna för att spionera. Attilas beordrade att han skulle spetsas. På den efterföljande dagen när vi passerade andra byar, var det två slavar hos hunnerna som fördes fram. De hade händerna bundna på ryggen, eftersom de hade dräpt sina herrear i en strid. Dessa två blev avrättade genom att deras huvuden placerades mellan två långa trästycken med en V-formad klyfta i toppen. Medan vi fortfarande var på resa genom Skytien red Berichus med oss och vi tyckte att han var trevlig och vänskaplig. Men när vi hade gått över floden Donau, och som ett resultat av gamla tvistefrågor som hade kommit i dagen genom tjänarna, anammade han en attityd gentemot oss som om vi var fiender. Först tog han tillbaka den häst som han hade givit som en gåva till Maximinus, för Attila hade gett order till sina ledare att visa sin vänskap till Maximinus genom att ge honom gåvor. Var och en av dem, inklusive Berichus, hade givit honom en häst. Maximinus hade behållit några få av dem och skickat tillbaka resten, eftersom han var angelägen att visa sin återhållsamhet genom ett måttfullt beteende. Berichus tog på så sätt tillbaka sin häst och vägrade att rida bredvid oss eller att dela våra måltider. Därefter fortsatte vår resa via Philippopolis till Adrianopol. Här stannade vi och ställde Berichus till svars, beklagade oss över hans tystnad mot oss och sade att han var arg på män som inte gjort honom något illa. När vi hade försökt få honom att förstå detta och hade bjudit honom på en måltid fortsatte vi. På vägen mötte vi Vigilas som var på väg tillbaka till Skytien. Vi berättade vilka svar vi fått av Attila på vår resa som sändebud och sedan fortsatte vi vår resa. När vi kom fram till Konstantinopel trodde vi att Berichus gjort sig av med sin vrede, men han hade inte tyglat sin våldsamma natur. Han kom i gräl med oss och anklagade Maximinus för att ha påstått, när han kom till Skytien, att generalerna Areobindus och Aspar (anm. som var germaner) inte brydde sig om kejsaren och att han hade vräkt ur sig förakt över deras

bedrifter genom att påstå att de var opålitliga barbarer.

När Vigilas hade återkommit till Skytien och nått fram till det område där Attila befann sig, omringades han av de barbarer som fått i uppgift att hålla honom kvar, och de tog ifrån honom de pengar som han fört med sig från Edeco. När de förde honom inför Attila och han tillfrågades varför han hade så mycket guld, svarade han att det var för att han och de som var med honom inte skulle misslyckas med uppdraget som sändebud genom att lida brist på föda eller få bristfälliga ridhästar och packdjur, vilka blev utmattade av en lång resa. Därtill hade pengar blivit givna till honom för att köpa loss fångar, eftersom det var många på romerskt territorium som hade bett honom lösa ut deras släktingar. Attila röt åt honom: ”Din skamliga usling, inga undanflykter kommer att rädda dig från rättvisan. Du har ingen ursäkt för att komma undan din bestraffning, för guldmängden är alldeles för stor för dina utgifter, för hästar och för friköpandet av slavar, vilket jag dessutom förbjöd när du var här med Maximinus.” Vigilas hade gjort det stora misstaget att föra med sig sin son på den andra resan till Attila, och Attila beordrade att sonen skulle bli nedhuggen med svärd om inte Vigilas berättade vem han hade tänkt överlämna pengarna åt samt i vilket syfte. Pojken fördes fram och Vigilas bröt ihop. Med tårar och jämmer ropade han att de skulle vända svärdens mot honom istället och inte mot pojken som inte hade gjort något ont. Därefter berättade han hela historien om komplotten som kläcktes av Edeco, Chrysaphius och kejsaren, och han bad innerligt om att han skulle straffas och att pojken skulle få gå fri. Attila visste från Edecos bekännelse att han till slut hade talat sanning, och slog Vigilas i kedjor tills hans son begav sig tillbaka till Konstantinopel åtföljd av Orestes och Esla för att hämta ut ytterligare 50 pund guld som lösensumma åt honom själv. Han instruerade Orestes att bära penningpungen runt halsen, på samma sätt som Vigilas för med sig de ursprungliga 50 punden med guld, och visa upp det för kejsaren och Chrysaphius och fråga dem om de kände igen den. Esla berättade för kejsar Theodosius att Arcadius, kejsarens fader, hade blivit en ädel man, och att Mundiuch, Attilas fader, också hade blivit en ädel man, men att Attila hade bevarat det ädelmodiga sinnet hos sin fader. Theodosius hade däremot fallit och blivit Attilas slav som betalade tribut till honom. Han (kejsaren) hade inte handlat hederligt till sin herre, utan anfallit honom i lönnedom likt en fräck slav, och skulle bara bli förlåten om Chrysaphius skickades över till hunnerna för att få sin bestraffning. Chrysaphius skickade Anato-

lius och Nomus som sändebud till Attila och försökte få dem att mildra Attilas vrede och förmå honom att hålla den senaste fredsuppgörelsen (från år 448). I gengäld skulle de se till att Konstantius fick en hustru som inte var lägre i aktning än Saturninus dotter. I samband med detta hade de i uppgift att berätta för Attila att det enligt romersk lag inte var tillåtet att gifta bort en kvinna mot hennes vilja, vilket behövde förtydligas eftersom motsatsen rådde hos hunnerna. Chrysaphius skickade dessutom personligen en summa med guld till Attila och bad honom glömma hans anstiftan mot hans liv.

På våren (år 450) begav sig Anatolius och Nomus tillsammans med Vigilas son, som förde med sig de återstående 50 punden med guld för att sona sin faders brott. De tog sig över Donau och kom till hunnernas territorie. För att mildra ansträngningen med deras långa resa kom Attila söderut ända till floden Drecon för att möta dem. Han var tydligt nöjd med att de två männen hade blivit utvalda för att komma till honom. Trots det talade han i arrogant ton till dem tills gåvorna och de lindrande orden mildrade honom så pass att ambassadörerna hade en chans att få ett direkt gensvar i sin diplomatiska förhandling, vilket var ovanligt i för den romerska ledningen. De förmådde Attila att svära en ed att bibehålla freden på de villkor som tidigare var upprättade (år 448). De fick dessutom Attila att svära en ed att inte skapa mer besvär för kejsar Theodosius angående kravet på de flyktingar som sökt tillflykt från hunnernas imperium, såvida inte den romerska ledningen medgav något sådant i framtiden. Deras största triumf låg i att de förmådde Attila att dra sig tillbaka från den landremsa söder om Donaus som han i fredsuppgörelsen hade beordrat romarna att utrymma. Utöver dessa stora framsteg såg Anatolius och Nomus att Vigilas såg nöjd ut. Kravet på Chrysaphius liv var upphävd. Slutligen, och som en speciell ynnest till de två romarna, valde Attila att släppa de allra flesta av de romerska fångar fria utan att någon lösensumma betalades för dem. Innan ambassadörerna reste därifrån fick de nya hästar och en uppsättning av sådana hudar och skinn som hunnerna tycker om att bära. Konstantius följde med dem på deras hemresa för att få den brud som var lovad honom. Theodosius valde ut en rik och högboren kvinna för hans skull, och hon var änka efter den general och konsul Plintha som hade skrivit under fredsfördraget med hunnerna i Margus (år 435). Hennes man hade dött av sjukdom efter det framgångsrika fälttåget i Cyrene, och hon såg ingen möjlighet att tillbakavisa kejsarens övertalning att gifta sig med Konstantius.

Inom kort började Attila åter igen att bete sig fientligt mot romarna, och han krävde att eunucken Chrysaphius, som under kejsar Theodosius regering var den som styrde allt och som var hatad av alla, skulle utlämnas till honom eftersom Chrysaphius var den som tänkt ut en komplott mot honom. Därför tvingades Anatholius och Nomus att bege sig till Attila på nytt för att ge honom gåvor och övertala honom att lägga sin vrede mot eunucken åt sidan.

Ett meddelande kom till Konstantinopel som berättade att Attila förberedde ett fientligt angrepp mot de styrande i staden Rom, sedan Honoria som var kejsar Valentinianus syster hade begärt hans hjälp. Honoria, som själv var en kejsarlig auktoritet blev ertappad med en hemlig affär med en viss Eugenius varefter han blev avrättad för sitt brott och hon förlorade sitt kejsarliga inflytande. Istället lovades hon bort till Herculanus, som var en man med konsuls rang och av mycket god karaktär. Men hon förde ärendet till ett oväntat och katastrofalt läge genom att skicka eunucken Hyacinthus till Attila och erbjuda honom pengar för att hämnas hennes påtvingade äktenskap. Därtill skickade hon med sin ring som en pant till barbarerna. Attila förberedde sig på att vända sig mot det västromerska imperiet och planerade hur han först skulle tillfångata Aetius, eftersom han inte trodde att han skulle nå sina mål om inte Aetius först blev eliminerad. När kejsar Theodosius hörde detta skickade han bud till Valentinianus att han skulle överlämna Honorius till Attila, men Valentinianus arresterade Hyacinthus gav order om en omfattande undersökning i saken. Sedan Hyacinthus torterats blev han halshuggen. Honoria flyttades sedan till hennes moder, som frågat efter henne, men vid den tiden flydde Honoria.

(På sommaren (den 26 juli år 450) var kejsaren med på en jakt och föll av hästen så illa att han skadade ryggraden. Två dagar senare dog han.)

Ardabur, son till Aspar, var en man med ädelt sinne och som tappert slog tillbaka barbarerna som ofta tog sig in i Trakien. Som en belöning för detta gjorde kejsar Marcianus honom till general över härstyrkorna i öst. Han fick detta ämbete vid en tid när det var fred, varpå generalen började ägna sig åt njutningar och omanliga fritidssysslor. Han roade sig själv med pantomim, trollkarlar och scenspektakel, och sedan han tillbringat sina dagar med sådana skamfulla sysslor hade han inga tankar till övers för sådant som kunde ge honom ära. När Marcianus, som hade bevisat sig vara en god kejsare plötsligt dog, såg Aspar på eget initiativ till att Leo blev hans efterträdare.

När det blev känt för Attila att Marcianus hade blivit östromersk kejsare efter det att Theodosius dött, kom det också till hans kännedom vad som hade hänt med Honoria. Då skickade han sändebud till västromerska riket och förklarade att Honoria var lovad till honom själv, och om hon inte fick ta emot suveränitetens spira skulle han hämnas henne. Han skickade också sändebud till östromerska riket för den bestämda tributen skull, men båda sändebuden återvände utan att ha uträttat någonting. Västromerska riket svarade att Honoria inte kunde förmälas med honom eftersom hon var bortlovad till en annan, samt att hon inte hade rätt till spiran eftersom allt styre i det romerska riket tillhörde män och inte kvinnor. Från östromerska riket fick han svaret att de inte tänkte betala ut tributer som Theodosius bestämt över, men att om han höll freden kunde de ge honom gåvor. Om han däremot hotade dem och kom mot dem med krig skulle de föra fram män och vapen som var jämbördiga med hans egna styrkor. Attila var obeslutsam vem av dem han skulle anfälla först, men det föreföll bäst för honom att klara av det större kriget mot västromerska riket först. Här skulle han inte bara möta romarna i Italien, utan också goterna och frankerna. De som bodde i Italien skulle han möta för att säkra Honoria och hennes rikedomar, och mot goterna på order för att behaga (vandalernas kung) Gaiseric.

Attilas ursäkt för att bekriega frankerna kom sedan deras kung hade dött och delningen av riket mellan hans söner. Den äldre av dem beslöt sig för att inkalla Attila och hans bundsförvant, den yngre Aetius. Den senare såg vi han var sändebud till Rom, och hans skägg hade ännu inte börjat växa och hans gula hår var så långt att det föll ner över axlarna. Aetius hade gjort honom till sin adoptivson och tillsammans med kejsaren gett honom många gåvor, och skickat iväg honom som en vän och bundsförvant. Attila skickade åter igen iväg sändebud till Italien och krävde att Honoria skulle överlämnas till honom. Han påstod att hon hade blivit lovad honom och som bevis på det skickade han med hennes ring. Han sade också att Valentinianus skulle avstå halva imperiet, eftersom Honoria hade erhållit kejsarlig suveränitet av sin fader och hade blivit av med den genom sin broders girighet. När romarna bibehöll sin gamla ståndpunkt och avlog alla hans förslag, hotade han ännu mer allvarligt med krig och mönstrade sina styrkor.

Attila hade en armé bestående av flera tiotusentals män. Aetius, som var ledare för den romerska senaten, vände sig till Alaric i Gallien vilken var en fien-

de till Rom enligt kejsar Honorius, men Aetius gjorde honom till en bundsförvant emot Attila, efter det att Attila hade förstört många städer i det romerska imperiet. Plötsligt hade de fallit över honom när han slagit läger i närheten av floden Donau och dödat fler tusen män. I striden blev Alaric själv träffad av en pil och dödad. På liknande sätt dog också Attila genom blödning genom näsan när han sov tillsammans med en hunnisk konkubin, varefter hon blev misstänkt för mord.

Attila anföll kejsar Valentinianus i Rom eftersom kejsaren inte hade gett honom Honoria till hustru. Han ryckte fram ända till Orleans där han mötte Aetius, den romerske generalen. Efter att ha förlorat en stor del av sin styrka vid floden Ligus, vände han ärelöst tillbaka.

Milano är en mycket välbefolkad stad som Attila erövrade och förslavade. När han såg en målning där romerska kejsare satt på gyllene troner med skytter liggande döda framför deras fötter, letade han reda på en målare och beordrade honom att måla Attila i en tron och de romerska kejsarna bärande säckar på sina skuldror och strö ut guld framför hans fötter. Sedan Attila förslavat Italien återvände han till sitt eget territorie och hotade de styrande i östromerska riket med krig och förslavning av deras land eftersom de inte hade betalt ut de tributer till dem vilket Theodosius beslutat om.

När Attila krävde den tribut som Theodosius samtyckt till och hotade med krig, svarade romarna att de skulle skicka sändebud till honom, och de skickade iväg Apollonius. Hans broder hade äktat Saturnilus dotter, som Theodosius ville få äktad med Konstantius men som Zeno hade sett till att hon istället blev gift med Rufus, efter det att kejsaren dött. Därför skickades Apollonius, en av Zenos närmaste män och som var general, till Attila som sändebud. Han tog sig över floden Donau men fick inte tillträde till barbarernas område, eftersom Attila var arg för att tributen inte medfördes. Attila ville därför inte ta emot en ambassadör i detta fall eftersom han föraktade den man som sänt iväg honom. Vid detta tillfälle utförde Apollonius något som kännetecknar en modig man, för när Attila inte ville ta emot honom som sändebud och vägrade att tala med honom, men samtidigt beordrade honom att lämna ifrån sig de gåvor som han hade med sig från kejsaren samt hotade honom till livet om han inte gjorde det, svarade han att "Det är inte rätt att en skyttier kräver att få vad de kan ta, oavsett om det är gåvor eller krigsbyte". Han menade att de skulle ges som gåvor till dem om de tog emot honom som

ambassadör och att det han hade med sig skulle bli krigsbyte om de dödade honom och tog det från honom. Därefter återvände han utan att ha utträtt någonting.

Attila förberedde sig på krig mot kejsar Marcianus som vägrade att betala den tribut som Theodosius beslutat om. Under tiden blev han förälskad i en vacker kvinna. Mitt under bröllopets festligheter, när han var drucken och full av sömn, fick han en blödning genom näsborrarna och munnen vilket dödade honom. Hans söner ärvde hans imperium, men började kriga mot varandra och blev nedgjorda.

Ardabur, son till Aspar, kämpade mot saracenerna runt staden Damaskus. När kejsar Maximinus och historikern Priscus ankom dit fann de honom upptagen med att förhandla om fred med sändebuden från saracenerna.

Situationen i västromerska riket var kaotisk. Maximus, som var en mäktig aristokrat och som två gånger varit konsul, var fientligt inställd mot Aetius som var general över härstyrkorna i Italien. Sedan det blivit känt för honom att Heracleius, en eunuck som hade stor betydelse för kejsaren, avskydde Aetius av samma orsak (eftersom de båda önskade få dela på hans inflytande), gick de in i en överenskommelse och de övertygade kejsaren att om han inte agerade först och dödade Aetius så skulle Aetius döda honom. Sedan Valentinianus var dömd att bli ruinerad genom att förgöra bålverket för sin egen suveränitet, godkände han de förslag som Maximus och Heracleius hade givit honom och förberedde mordet på Aetius i palatset när han skulle komma på ett planerat möte med kejsaren för att ge förslag för att skaffa fram pengar. När Aetius förklarade finanserna och beräknade skatteinkomsterna, hoppade kejsaren plötsligt med ett rop upp ur tronen och skrek ut att han inte längre kunde utvärda att bli skymfad genom sådant förräderi. Han påstod, genom att anklaga honom och göra honom ansvarig för alla svårigheter, att Aetius ville beröva honom makten i västromerska riket såsom han hade gjort i det östromerska riket, insinuerande att det enbart var på grund av Aetius som han inte kunde avlägsna Marcianus från tronen i öst. Medan Aetius stod där, överväldigad av detta oväntade raseri och var försökte lugna kejsarens oberäkneliga utbrott, drog Valentinianus sitt svärd ut skidan och tillsammans med Heracleius, som hade en kottya dold under sin mantel (för han var den huvudsaklige kammarherren), gick de emot honom. De lät båda huggen få hagla över Aetius huvud och dödade ho-

nom, en man som hade utträtt många modiga handlingar mot fienden, både interna och främmande. genom sin allians med barbarerna hade han skyddat Placidia, Valentinianus moder, och hennes son när han ännu var ett barn. När Bonifatius kom från Afrika med en stor härstyrka lyckades Aetius utmanövrera honom så att han dog av sjukdom som ett resultat av sin ängslan, och Aetius vann en säkerhet både för sin hustru och egendom. Felix, som var Bonifatius general, dräpte han genom skicklighet när han fick reda på att denne man skulle försöka döda honom på Placidias förslag. Han krossade också goterna i västra Gallien som gjorde intrång på romerskt territorium, och han gjorde slut på aremorikerna som revolterade mot romarna. I korthet hanterade han en enorm makt så att inte bara kungar utan också närboende folk följde hans order. Efter det att Aetius mördats dräpte kejsar Valentinianus likaså prefekten Boetius, som hade stått Aetius nära. När han hade visat upp de båda kropparna på Forum, sammankallade han genast senaten och framförde många anklagelser mot de båda männen utan fruktan för att det på grund av Aetius kunde bidra till en revolt. Efter mordet på Aetius, uppvaktade Maximus kejsar Valentinianus i en förhoppning om att han skulle bli konsul, men när han misslyckades med det hade han en önskan om att få bli patricie, men Heracleius samtyckte inte till att Maximus skulle få denna position eftersom han aktade samma ambitioner för egen del och ville inte ha någon motvikt till sin egen makt. Därför hindrade han Maximus ansträngningar genom att övertyga Valentinianus att sedan kejsaren befriats från Aetius kuvande så skulle han inte ersätta honom med någon liknande person. När så Maximus misslyckades med båda sina önskemål blev han bitter. Han kallade till sig skyterna Optila och Thraustila, som båda var skickliga krigare och hade dragit i fälttåg med Aetius och som var knutna till Valentinianus hushåll, och han pratade med dem. När de hade utväxlat eder anklagade Maximus kejsaren för mordet på Aetius och sade åt dem att det skulle vara bäst om de tog hämnd på honom, för den som hämnades en död man mottog stor ära. Några dagar senare beslöt sig kejsaren för att rida på Campus Martius med några få vakter och följeslagare till Optila och Thraustila. När han steg av hästen för att öva bågskytte, drog Optila och hans följeslagare sina svärd och anföll honom. Optila högg Valentinianus rakt över huvudets ena sida och när kejsaren vände sig om för att se vem som huggit honom fick han ett andra hugg rakt över ansiktet. Thraustila högg ner Heracleius, och de båda tog kejsarens diadem och häst samt red vidare till Maximus. Efter detta befann sig Rom i kaos och förvirring. Härstyrkorna

var delade. Några ville göra Maximus till kejsare, andra föreslog Maximianus. Den senare var son till Domnius, en egyptier som varit en framgångsrik handelsman i Italien, och han hade blivit en följeslagare till Aetius. Därtill hade Eudoxia, änka efter Valentinianus, valt att stödja Majorianus. Men Maximus hade överhanden genom sin spridning av pengar och kontrollen över palatset. Genom att hota Eudoxia med döden om hon inte gifte sig med honom, trodde han att hans situation skulle vara säkert därefter. På så vis blev Maximus kejsare i Rom. Gaiseric, vandalernas kung, hörde talas om mordet på Aetius och Valentinianus och förstod att tiden var mogen för ett anfall mot Italien, eftersom fredsfördraget hade upplösts med de män som dödat, och eftersom den efterföljande kejsaren inte hade någon aktningsvärd härstyrka. Det sägs också att Eudoxia, änka efter Valentinianus, i sin sorg efter mordet på sin förste make och för att hon sedan tvingades gifta sig med efterföljaren i hemlighet hade skickat bud till Gaiseric, som omgående seglade från Afrika till Rom med en stor flottstyrka. När Maximus hörde att Gaiseric slagit läger vid Azestus, vilket låg nära staden Rom, blev han panikslagen och flydde till häst. Den imperiska livvakten och de få följeslagare runt honom som han litade på deserterade, och de som såg honom ge sig iväg smädade honom för feighet. Medan han var på väg att lämna staden var det någon som kastade en sten som träffade honom i tinningen och dödade honom. Folket gav sig på hans kropp, skar den i bitar och med tjut av triumf visade de upp kroppsdelarna på en påle. Detta blev slutet på hans liv sedan han varit troninkräktare i tre månader. Under tiden gick Gaiseric in i staden Rom.

När Gaiseric hade plundrat staden Rom och medan Avitus var kejsare, skickade kejsar Marcianus i östromerska riket sändebud till vandalernas kung Gaiseric och lät meddela att han skulle hålla sig borta från Italien samt släppa de två kejsarliga kvinnorna som han hade tillfångatagit, nämligen Valentinianus änka och hennes dotter. Sändebudet återvände tomhänta eftersom Gaiseric inte brydde sig om någon som kom från Marcianus. Inte heller ville han släppa kvinnorna. Men Marcianus fortsatte att skicka brev till Gaiseric och valde Bleda till sändebud. Han var biskop inom Gaiserics egen irrlära (=arianismen) för även vandalerna är kristna. När han ankom och observerade att Gaiseric inte brydde sig om sändebud från Marcianus, höjde Bleda rösten och sade att även om Gaiseric var uppblåst av sin framgång skulle det inte bli till hans lycka att reta den östromerske kejsaren och få honom att gå ut i krig mot Gaiseric bara för att denne vägrat frige

två kvinnor. Men varken de skäliga argumenten som först framfördes av sändebuden eller hoten därefter fick Gaiseric på andra tankar. Han skickade istället tillbaka Bleda utan fullgjort ärende, och lät sedan flottstyrkan få angripa Sicilien och de närliggande delarna av Italien på nytt där de härjade vida. Även Avitus, kejsare i västromerska riket, skickade sändebud till Gaiseric med de föregående hoten att kejsaren skulle förbereda sig på krig, både med sina ena styrkor och med hjälp av sina allierade, om inte de två kvinnorna återlämnades. Därtill skickade kejsaren iväg Ricimer till Sicilien med en härstyrka.

När Avitus var kejsare i Rom och det spreds en farsot i landet, anklagade folket Avitus och tvingade honom att skicka iväg de personer som han hade fört med sig från Gallien. Han skickade också bort de goter som han anställt i sin egen vaktstyrka, och gav dem pengar som inkommit sedan han sålt publika arbeten i brons till köpmännen, för det fanns inget guld i den kejsarliga skattkammaren. Detta fick romarna att resa sig i en revolt, eftersom de var stulna och tillhörde stadens utsmyckning. Majorianus och Ricimer reste sig också i en revolt eftersom de inte längre fruktade goterna. Som ett resultat av detta, både de interna oroligheterna och vandalernas anfall, begav sig Avitus bort från Rom i riktning mot Gallien. Majorianus och Ricimer anföll honom på vägen och tvingade honom lämna ifrån sig tronen och ta av sig de kejsarliga tecknen samt fly till en helgedom. Därefter kom Majorianus följeslagare och belägrade platsen tills han dog av svält. Då hade han regerat i åtta månader. Några säger dock att han blev strypt.

Sedan goterna i Gallien hade allierat sig med kejsar Majorianus i västromerska riket, kuvade han de folk som bodde närmast gränsen, några genom krig och andra genom förhandlingar. Därtill försökte han ta sig över till Afrika med en stor skeppsflotta om tre hundra skepp. Gaiseric, vandalernas kung, skickade först sändebud till honom i ett försök att stilla motståndarna genom ett fredsavtal, men när inte Majorianus ville samtycka till det ödelade han morernas land och förgiftade brunnarna, dit Majorianus styrkor först skulle komma sedan de ankommit från Spanien. Men kejsaren bröt upp på ett skamfullt sätt och återvände. När han åter var i Italien planerade Ricimer hans död. Majorianus hade redan förlorat sina allierade efter återkomsten och var på väg till Rom med sina närmaste följeslagare när Ricimers män tillfångatog honom, slet av de kejsarliga tecknen innan de slog honom och kapade av hans huvud. Detta blev slutet på Majorianus liv.

När Valamir (av ostrogotisk härkomst) bröt fredsuppgörelsen och plundrade många städer och många områden på romerskt territorium, skickade romarna (i östromerska riket) sändebud till honom. De klandrade honom för det uppror han skapat och samtyckte till att betala honom tre hundra pund guld varje år, för att han inte skulle behöva angripa landet fler gånger, för han sade att hans folk hade gått ut i krig eftersom de saknade förnödenheter.

Sedan Gaiseric inte längre höll den överenskommelse som han slutit med kejsar Majorianus, skickade han en styrka med vandaler mor morer för att plundra på Sicilien och i Italien. Marcellinus hade redan lämnat ön eftersom Ricimer, i en önskan att avleda sin styrka med pengar hade vunnit över många skytiska följeslagare, vilka var i majoritet. Som ett resultat av detta lämnade de Marcellinus och gick över till Ricimer, medan Marcellinus inte kunde mäta sig med Ricimer och gav sig av från Sicilien. Ambassadörer skickades till Gaiseric, både från Ricimer som varnade honom för att ignorera fredsavtalet och från kejsaren i det östromerska riket som sade åt honom att hålla sig borta från Sicilien och Italien samt återlämna de två kvinnorna. Åtskilliga sändebud skickades till Gaiseric vid olika tider, men Gaiseric befriade inte de två kvinnorna förrän han hade trolovat Valentinianus dotter Eudocia med sin son Huneric. Först därefter släppte han Eudoxia, dotter till kejsar Theodosius och hans hustru Placidia. Han slutade inte med angreppen mot Italien och Sicilien utan fortsatte med ännu större iver, eftersom han nu genom släktskap på grund av äktenskapet ville att Olybrius skulle bli kejsare i västromerska riket efter Majorianus. Han ville även få ut den egendom som tillhört Valentinianus och Aetius, den förstnämnde i Eudocias namn eftersom hon var gift med hans son, den sistnämnde på grund av att Gaudentius, Aetius son, bodde hos honom.

Västromerska riket fruktade att Marcellinus, vars styrka växte, skulle föra krig mot dem när de var upptagna av flera problem, både rörande vandalererna och Aegidius, en man som härstammade från västra Gallien och som hade en stor härstyrka. Han hade varit en soldat under Majorianus, och han var bitter över mordet på kejsaren. Under tiden hade hans oenighet med goterna i Gallien medfört att han avskräcktes från krig mot Italien. Eftersom han grälade med dem angående ett stycke land längs gränsen, kämpade han hårt och utförde dåd som uppvisade storslaget mod. Av detta skäl skickade det västromerska riket sändebud till östromerska riket för att försonas med Marcellinus och vandalererna.

Phylarchus skickades till Marcellinus och övertalade honom att inte anfälla romarna, men när han kom till vandalerna fick han lov att återvända utan att ha kunnat utföra någonting eftersom Gaiseric vägrade att avsluta kriget till dess att Valentinianus och Aetius egendom överlämnats till honom. Från östromerska riket hade han dock fått en del av Valentinianus egendom, i Eudocias namn som var gift med Huneric. Därför använde han detta som en ursäkt för sin fiendlighet och för att de plundrade med sin flottstyrka längs Siciliens och södra Italiens kuster varje år i början på våren. Han anföll aldrig de städer där det fanns större väpnade styrkor, utan belägrade och erövrade bara platser som saknade större styrkor, lade dem öde och förslavade folket. Italienarna kunde omöjligen hjälpa alla de platser och folk som vandalerna angrep, på grund av vandalerernas stora antal och romarnas brist på en flottstyrka. Det sistnämnda försökte de råda bot på genom att begära hjälp från det östromerska riket, men dessa ville inte ställa upp eftersom de hade ingått ett fredsavtal med vandalerna.

Et krig bröt ut mellan scirerna (sciri) och goterna. När de skildes åt förberedde de sig på att söka hjälp. Bland många andra kom de till östromerska riket. Aspar ville inte alliera sig med någon av dem, men kejsar Leo ville hjälpa scirerna. Han skickade brev till generalen i Illyricum och beordrade honom att ge passande hjälp mot goterna.

Vid denna tid kom sändebud till kejsar Leo från Attilas söner i ett försök att undanröja orsakerna till konflikten mellan dem. De ville också åstadkomma en fredsuppgörelse med romarna vid floden Donau som i gamla dagar, etablera en marknadsplats och utbyta allt vad de ville. Men romarna ville inte befatta sig med detta eftersom kejsarens uppfattning var att hunnerna, som hade utfört stor skada i territoriet, inte skulle ha något tillträde till den romerska handeln. När Attilas söner mottog sändebudens svar blev de oeniga om vad de skulle göra. Dengizich ville föra krig mot romarna, medan Ernach vände sig emot ett sådant fälttåg eftersom han redan var upptagen av krig i sitt eget territorie.

Dengizich förklarade krig mot romarna och samlade sina styrkor i närheten av floden Donaus stränder. När Ornigisclus son Anagast, som förde befälet över försvaret på andra sidan floden i Trakien, hörde talas om detta skickade han över några män för att fråga vad avsikten med kriget var för något. Dengizich hånade Anagast och skickade tillbaka männen utan att ha svarat. Han skickade istället bud till kejsaren och sade att om kejsaren inte gav land och

pengar till honom och hans härstyrka skulle de inleda ett krig mot romarna. När hans sändebud kom till palatset och framförde kravet såsom de blivit tillsagda, svarade kejsaren att han var beredd att göra allting om de förblev lydiga mot honom, för han var välvilligt inställd till främmande folk som kom och ville alliera sig med honom.

Anagast, Basiliscus, Ostrys och andra romerska befälhavare fångade in goterna på ett heligt ställe och belägrade plasten, och skyterna började svälta eftersom de saknade förnödenheter. De skickade ett sändebud till romarna och lät meddela att om de fick land i utbyte mot att de gav upp, skulle de lyda romarna i allt vad de sade. När generalerna svarade att de kunde ledsaga sändebuden till kejsaren, svarade barbarerna att de ville ha en bebyggelse eftersom de svält och inte kunde göra någon lång vapenvila. De romerska befälhavarna lovade då att ge dem förnödenheter tills kejsaren hade avgivit sitt svar förutsatt att de delade upp sin styrka i lika många enheter som den romerska härstyrkan var delad i. På så sätt skulle det vara lättare för romarna att hjälpa dem. Skyterna gjorde som de blivit tillsagda och delade upp sig i mindre grupper. Chelchal, en man med hunniskt ursprung och en lägre officer under Aspar, tog emot de barbarer som placerats hos dem, och kallade samman goternas hövdingar, vilka var fler till antalet än hos andra folk, och han talade till dem på följande sätt. Han hävdade att kejsaren skulle ge dem land, men inte för deras eget åtnjutande utan för hunnernas skull vilka fanns omkring dem. För dessa män hade känsla för åkerbruk, men likt vargar anföll och stal goternas lager med förnödenheter, och resultatet blev att goterna blev tjänare åt de andra och saknade föda för sin egen del. Hittills hade goterna aldrig haft något avtal med hunnerna och för länge sedan hade deras förfäder bestämt sig för att bryta alliansen med dem. Detta tillsammans med deras svåra umbäranden, borde få dem att se över sina förfäders eder. Chelchal sammanfattade det, trots att han var stolt över sitt hunniska ursprung, utifrån sin känsla för rättvisa och gav dem råd i vad de borde göra. Goterna blev oroade genom dessa ord, och eftersom de trodde att Chelchal hade sagt detta på grund av god vilja, anföll de hunnerna omkring sig och började döda dem. Plötsligt befann sig de två folken i en våldsam strid mot varandra. När Aspars stab fick besked om detta skred såväl de som de andra befälhavarna till verket, drev fram sina härstyrkor och dödade alla barbarer som kom i deras väg. När skyterna förstod syftet med bedrägeriet och förräderiet, formerade de sina styrkor och började bekämpa romarna. Aspars män hade förutsett detta och ned-

gjorde den avdelning som de hade emot sig. Men för de andra generalerna var inte slaget vunnit på något enkelt sätt, eftersom barbarerna slogs tappert och de som överlevde bröt sig fram genom romarnas linjer och på så sätt upphävde instängningen.

Kejsar Leo skickade Phylarchus till Gaiseric som sändebud för att meddela att Anthemius fått kejserlig suveränitet (i västromerska riket) samt hotade honom med krig om han inte utrymde Italien och Sicilien. Han återvände med beskedet att Gaiseric vägrade att acceptera kejsarens order och att han själv höll på att förbereda sig på krig på grund av att fredsavtalet hade brutits av östromerska riket.

Kejsar Leo skickade ut en stor flottstyrka mot Gaiseric som rådde över Afrika, för efter kejsar Marcianus död hade Gaiseric gjort många förfärliga saker i länder som låg under romersk suveränitet, som att plundra, tagit fångar och förstört städer. Därför var kejsaren utom sig av raseri och samlade ihop elva hundra skepp från hela det östromerska riket, vilka han bemannade med trupper och vapen och skickade mot Gaiseric. Det sägs att han spenderade ett hundra femtio tusen pund guld på den expeditionen. Som general och överkommendant för denna styrka utnämnde han Basiliscus, bror till kejsarinnan Verina, som redan hade varit konsul och som försvarat Trakien mot skyterna och slagit dem. Han för tillsammans med en anseilig styrka från västromerska riket. Efter intensiva strider med Gaiserics flottstyrka, sänkte han många skepp och vid ett tillfälle kunde han ha intagit Karthago. Men senare blev han erbjuden gåvor och en stor summa pengar av Gaiseric, varefter han gav upp och återvände därifrån.

Två år senare skickade kejsar Leo iväg de båda verksamma männen Heracleius av Edessa, son till konsul Florus, och isauriern Marsus med en härstyrka som dragits samman i Egypten. De föll oväntat över vandalerna, erövrade Tripolis och många andra städer i Libya och orsakade mer förödelse än vad Basiliscus flotta hade åstadkommit. Gaiseric skickade genast en fredssträvan till kejsaren och beviljades fred av kejsar Leo, eftersom kejsaren ville ha Basiliscus, Heracleius och Marsus med sig i komplotten mot Aspar. Denna man, Aspar, hade samlat avsevärda styrkor kring sig och hade blivit misstänkt för förräderi av kejsaren. Därför dödades han strax därefter tillsammans med sin son Ardabur och Patricius, den sistnämnde hade dessutom blivit utnämnd till vicekejsare för att behaga Aspar.

När Anthemius och Leo var kejsare, dödades Oullibus av Anagast i Trakien. Båda var av skytisk härkomst och redo för revolt.

Medan de marscherade kom de fram till ett trångt pass. Ulith gick vidare, och Anagast hade kommit längre bak men sade att de andra skulle kunna passera förbi på ett enklare sätt.

Anagast, som var chefskommendant över styrkorna i Trakien, gjorde revolt och angrep de romerska befästningarna. Orsaken till hans missnöje var att Jordanes, son till den Johannes som Anagasts fader Anegisclus hade dödat, hade utnämnts till konsul. Anagast hade inte fått den ära som nu kommit till Jordanes eftersom han led av epilepsi, och att man var rädd för att detta skulle bryta ut i senaten. Andra påstod att han revolterade för att få mer pengar. När han hade orsakat stor farhågor skickades sändebud från palatset vilka övertalade honom att överge sin revolt. Han røjde då att Ardabur, som till Aspar, skulle klandras för hans revolt och skickade Ardaburs brev till kejsaren.

Det gotiska folk som levde i Galatia i västromerska riket, och som sedan gammalt var uppkallade efter Alaric, började bli fientligt inställda. På samma vis var det med horder av barbarer i Pannonien vilka tidigare hade varit styrda av Valamir, och efter hans död av Theodemir, Valamirs broder.

Kejsar Anthemius i västromerska riket blev allvarligt sjuk som ett resultat av svartkonst och han bestraffade många av dem som var inblandade i detta brott, speciellt Romanus som var högt uppsatt bland patricierna. Han var nära vän med Ricimer som utom sig av vrede över Romanus lämnade Rom och samlade sex tusen män som var under hans styre i kriget mot vandalerna.

Ricimer blev fientligt inställt mot kejsar Anthemius i västromerska riket, och trots att han var gift med hans dotter Alypia startade han ett inbördeskrig i staden som varade i nio månader. Myndigheterna och befolkningen i staden Rom kämpade på kejsar Anthemius sida, medan Ricimer stöddes av en härstyrka av sina egna barbarer, av livvakten och Harmatius mördare samt slutligen av Odovakar, en man av scirernas (sciri) stam. Hans fader var Edeco och hans broder hette Onulf. Anthemius residerade i palatset medan Ricimer blockerade området runt floden Tiber och orsakade hunger för dem som var innanför. Som en följd av detta ställde de upp i ett slag som blev utkämpat där många på Anthemius sida föll. Ricimer kuvade de övriga genom svek och

utropade Olybrius till kejsare. Rom var fångat i ett inbördeskrig i totalt fem månader tills Anthemius och hans följeslagare hade gett upp för barbarerna och lämnat kejsaren försvarslös, som beblandade sig med tiggare och förenade sig med de bedjande i martyren Chrysogonus kyrka. Där blev hans huvud avskuret av Gundoband, Ricimers broder. Då hade han regerat i fem år, tre månader och arton dagar. Ricimer installerade Olybrius i det kejsarliga palatset. Därefter dog Ricimer, inom trettio dagar efter det att han hade kräpts upp stora mängder blod. Olybrius överlevde honom bara med sexton dagar, när han anfölls av vattusot och dog. Då hade han varit kejsare i sex och en halv månad. Ricimer efterträddes av sin svärsons son Gundobaules (av burgundernas kungaätt). Han gjorde Glycerius till kejsare. När kejsar Leo i östromerska riket hörde talas om detta skickade han en härstyrka emot honom, vilken styrdes av general Nepos. När han intog Rom övermannade han Glycerius utan strid, drev ut honom ur palatset och gjorde honom till biskop av Salonae. Han hade då varit kejsare i åtta månader. Nepos blev omgående vald till kejsare och styrde Rom.

* * *

DEL 2: (ej del 1 eller 3)

Germanska folk: franker, goter, scirer, vandaler

Hunniska personer: Attila, Berichus, Bleda, bröderna Scottas och Onegesius, Optila och Thraustila, Dengizich, Ernach, Chelchal

Germanskak personer: Aetius (den yngre), Alaric (II), Areobindus, Aspar, Ardabur, Gaiseric, Ricimer, Valamir, Ornigisclus son Anagast, Oullibus/Ulith, Theodemir, Odovacar, Gundoband

Andra icke-romare: Agintheus, Edecon/Edeco, Vigilas/Bigilas

* * *

SIDONIUS APPOLINARIS

(CAIUS SOLLIUS MODESTUS APOLLINARIS SIDONIUS)

Poem och brev

(Carmina & Epistulae)

Han var biskop över arvenerna i Clermont i Auvergne i Gallien i slutet av 400-talet, född omkring år 430 och son till en romersk konsul (år 456), och han dog år 480. Han gifte sig c:a 452 med Papianilla som var dotter till kejsar Avitus. De äldsta brevet är från år 454 och det yngsta från 479. Nedan återges endast textställen som berör germanska folk eller hunner, och som namnger dem. Dock inte alltid lika poetiskt återgivet som i originaltextens formuleringar.

Lovprisande av Anthemius

(kejsare i väst år 467-472)

När Illyricum övergavs, genom en romersk ledares brister, jämrades det över den ödeläggelse som Valamirs styrkor orsakade.

På ena sidan pressade den vandaliske fienden kraftfullt på, och varje år gick de till angrepp med en omfattande flottstyrka för att förgöra oss. Den naturliga ordningen har blivit omvänd. Ytterligare, den oöverbannelige Ricimer, som hela vår nation förlitar sin säkerhet på, lyckades nätt och jämnt, utan hjälp och bara med sina egna styrkor, driva tillbaka dessa pirater som strövar omkring i vårt land och alltid undviker strid och flyr undan. Vem kan krossa en fiende som både undviker avtal och strider? Aldrig upprättade de ett avtal med Ricimer. Hör nu varför de hatade vår ledare (Ricimer) med ett sådant kraftfullt hat. Hans (=vandalernas kung Geiseric) fader är okänd för oss, även om han pratade om det, och hans moder var en slavinna. För att kunna påstå att han var en konungs son, avslöjade han sin moders skam. Han var avundsjuk också för att två kungariken uppmanade Ricimer att komma till dem och erhålla kunglig makt, svebier som han var på sin faders sida och gotisk på sin moders sida. Han kom likaså ihåg att Wallias dotter var Ricimer, den Wallia som på den spanska jorden fälldes till marken vandaliska skvadroner och alaner, strider i krig som fick deras kroppar att täcka Calpe fjärran västerut.

Om folket i Norica håller ostrogoterna borta, är det just det som Ricimer fruktar, om Gallien binder den härmakt som är längs floden Rhen. Det var han som väckte denna fruktan.

Lovprisande av Anthemius

(kejsare i väst år 457-461)

När han (= Aetius) försvarade Turonierna (anm. vid staden Tours) som fruktade konflikten, var du inte där. Men lite senare kämpade ni tillsammans där frankiern Cloio (=Hlodwich/Klotvig) hade dragit fram över atrebaternas hjälplösa land.

De vilda alemannerna hade tagit sig uppför Alperna och fortsatt längs vägarna över den rhaetiska ryggen och plötsligt dykt upp för att plundra romarnas land. Han skickade nio hundra fiendemän för att leta efter byte utefter den slätt som sedan gammalt är namngiven efter Canius (=Campo Canini, nära Bilitio – nuv. Bellinzona). Det var vid denna tid som du blev Mästare över härstyrkorna (Magister Militum, vilket kejsar Majorianus blev 27 febr 457), och skickade dit Burco med sina följeslagare, en liten grupp, men som räckte mer än väl när du bad dem slåss. En säker seger för våra styrkor när de följer dina order. Ödet frambringar triumfer, inte på grund av deras antal utan på grund av deras kärlek till dig. Jag ber inte om några arméer i fält som du skickar iväg utan blott om några få män. Den lyckliga behållningen av detta fälttåg hedrar dig, för du slåss som en auktoritet bland Mästarna, men med målet att bli en kejsare. Senare, när tronen skänktes till dig på ett passande sätt, genom folket, senaten, armén och kollegierna, kom en rasande fiende vars rytande ljud obesvärat över det obebakade havet. Under sydlig vind invaderade de den Campaniska jorden med sina moriska styrkor och anföll husfäderna när de drömde om annat än fara. De världsliga vandalerna satt på sina sittbräden och väntade på bytet, vilka de hade sagt åt sina fångar att föra fram till dem. Men plötsligt hade ditt följe bringat sig

själva mellan de två fientliga massorna på slätten vilket avskiljde havet från kullarna och formade en hamn där floden gjorde en bakåtgående svängning. Den stora mängden av plundrare flydde i skräck mot bergen. Avskurna från skeppen som de hade lämnat blev de själva offer för sitt byte. Då reste sig piraterna i sin fulla styrka inför slaget. Några tog med sina vältränade hästar i ihåliga små båtar, några tog på sig ringbrynjor, några gjorde i ordning sina välformade pilbågar samt pilar med gift på järnspetsen för att skada dubbelt så mycket på ett enda skott. Nu restes drakarna (=standar, härmärke) och fördes hit och dit i de båda arméerna, och nu ljuder trumpeterna med fruktansvärd stöt. Överallt ifrån kommer skurar av stål nedfallande, men från vår sida kommer de ner på fiendens öppning. Ett kastspjut lägger ner en man i dammet, otillräcklig med kraft för att kunna förbruka det på ett andra offer. En annan man kastas runt av stöten från en pik, medan en får ett djupt sår av en harpun, en annan av en lans och faller huvudstupa från hästen. Ytterligare en slungas ner genom ett flygande skaft, ligger där som ett offer av en hand bortom hans förstånd. Några av dem, med lårbensmusklerna skadade levde vidare till en avundsvärd död. Åter igen, en krigare sopade samtidigt bort en del av en fiendemanns hjärna och en del av hans hjälm, genom att klyva den olyckliges skalle med ett tvåeggat svärd, hållen av en stark man. Så snart som vandalerna vände sig om och började fly inleddes slakten på slagfältet. Alla låg utspridda i oordning på slätten, och även ynkryggarna gjorde de mest morska insatserna. I deras panikartade flykt slängde sig ryttarna av sina hästar och ner i vattnet och kom förbi skeppen, varpå de vanhedrande simmade tillbaka till sina skepp från det öppna havet.

Genast utförde du något som ingen annan vågat sig på. Du bekrigade den frusna armén av floden Donau och dess sju källor. All den mångfald som varje trögflytande fjärdedel av jorden ger upphov till i den sithoniska regionen nedanför den arkadiska björnen fruktar ditt härmärke, både bastarnier, sueber, neurer, hunner, geter, dacier, alaner, bellonoter, rugier, burgunder, visigoter, aliter, bisalter, ostrogoter, procrustier, sarmater och moscher har ställt upp bakom dina örnar (=härmärken). Till din tjänst står hela Kaukasus och de som dricker floden Dons skytiska vatten. Bara ett enda folkslag (anm. sannolikt hunnerna) förnekade din överhöghet, ett folk som senare var mer vilda än vad de brukade vara, drog undan sin otämjda massa från floden Donau eftersom de hade förlorat sin herre i strid. Tuldila rörde sig i den ostyriga mängd, en galen lust av strid för vilken de måste betala dyrt. Du hade

knappt lagt ner dina vapen, då du tog upp dem igen. Rebeller för en och alla, offer som erbjöds vid krigets början.

Lovprisande av Avitus

(kejsare i väst år 455-456)

Den svällande floden Rhen, där de gul-håriga sugambrebrerna bor.

Caesar tog sina segerrika legioner även över till caledonernas Britannia, och trots att han besegrade scoterna, picterna och saxarna letade han efter fiender där naturen förbjöd honom att leta vidare efter män.

O Rom, nu vill jag gärna återge slagen där han kommenderade samt de fördrag han slöt med kungar. Ditt galliska land som uthärdat djupa stormar av krig var bjudet att övergå till den (visi-) gotiske kungen (anm. Theodoric I) för att ge freden en säkerhet. Bland dem, en ädel gisslan, gick Theodorus. Avitus, med kärleksfull plikt till sina släktingar, sökte upp honom i mitten av den skinklädda monarkens hov, och hans trofasthet vann över honom i säkerhet. Theodoric såg snart gillande på detta med sin högstämda fromhet. Även Marvellous är det och värd att bli omnämnd på grund av din blida älskvardhet. Avitus, du fann välvilja hos en vildsint kung. Lite grann i taget började han lära känna din innersta själ, och han önskade i högsta grad att ha dig bland en av sina egna, men du föraktade att tjäna vänner hellre än romare. Kungen förundrade sig över detta avslag, men högaktade dig ännu mer på grund av detta.

(Anm. Freden avser uppgörelsen 426 eller 430)

Tillsammans med dig befriade Aetius belgarna som ansattes av de vildsinta burgunderna. I dig fann herulerna där sin överman i snabbhet, hunnerna i spjutkastning, frankerna i simning, sauomaterna i användandet av sköldar, salierna i marscherande och gelonier i svingandet av kroksabel.

Efter dessa tappra dåd blev han min prefekt, och administrerade lagarna utan korrruption. Gallien, när hon tog emot honom som sitt huvud, var hon utsliten med den välkända ödeläggelsen och förbleknade av skräck för den gotiska vreden. Aetius var bruten. Inget kunde han göra genom böner, motor eller sina soldater. När Litorius var tillfångtagen blev landets armod uppenbar. Theodoric beslöt sig för att främja sina egna gränser längs floden

Rhône, och goterna behövde inte slåss, bara utvand-
ra.

(anm. prefekturen under Avitus började 439, samma år
som Litorius besegrades nära Toulouse)

Nu hade han frånskilt prefektens majestätiska kans-
li, och han hade ägnat sig åt lantligt liv, när plötsligt
den barbariska världen sprack genom en mäktig
omvälvning, strömmande genom den norra delen av
Gallien. Efter de krigiska rugierna kom de vilda ge-
piderna med gelonerna strax efter, medan burgun-
derna manade på scirerna. Framåt rusade hunnerna,
bellonoterna, neurerna, bastarnerna, thuringarna,
bructerna och frankerna. Genast föll den Hercynis-
ka skogen, nedhuggen för att bli till båtar, och över-
lappade floden Rhen med ett nätverk av sitt tim-
mer. Nu spreds Attilas rysliga skvadroner i räder ut
på de belgiska slätterna. Aetius hade knappt lämnat
Alperna, ledande en liten och torftig härstyrka av
allierade utan legionärer, förgäves med ett orimligt
förtroende som hyste antagandet att de gotiska mas-
sorna skulle förena sig i hans kamp. Men nyheten
kom som träffade ledaren med förfäran, i deras eget
land inväntade goterna hunnerna, en fiende som de
nu föraktade. Förvirrad strövade de över varje en-
skild slätt, och hans tankar var besatt av läkarens
försiktighet. I djupet av hans vankelmodiga hjärta
formades ett riktat beslut att vädja till en man av
högsta rang. Innan hopsamlandet av alla ädlingar
började han att bönfälla: ”Avitus, räddare av värld-
den, till vilken det nu är ny heder som önskas bli
tilldelad Aetius”.

Den aremoriska regionen inväntade de saxiska pira-
terna, som ansåg det vara en tidsfördriv att fåra det
brittiska vattnet med hudar, klyvande det blå havet
med hopsydd båt. Frankerna började lägga under
sig Germania Prima och Belgica Secunda. De dristi-
ga alemannerna drack av floden Rhens vatten från
romarnas strand och härskade stolt på båda sidorna.
Maximus, som då var kejsare, såg förlusten av allt
detta vidsträckta land.

Knappt hade han tagit upp bördan av ämbetet som
tvingade sig på honom förrän alemannerna skickade
sändebud för att be om förlåtelse för sitt raseri, sax-
arna räder minskade och Elbes sumpiga vatten
stängde inne chatterna.

Under tiden, när du var borta från den vaktande
styrkan, erövrade vandalerna dig med oförmärkta
styrkor, och burgunderna med sina trolösa ledare
framtvungade från dig det panikfulla raseri som led-
de fram till en slakt på kejsaren.

Rykten bringades till goternas öron om senaten som
landsförvisats, illgärningarna som drabbat vanligt
folk, kejsarens mördare och imperiets fångenskap.
Vid dagens slut möttes goternas äldste enligt sed-
vanlig tradition. Där stod de, gamla i år räknat men
friska i rådslag. Deras dräkter är ovärdade, skamfi-
lade och smutsiga är klädnaderna av linne på deras
magra ryggar. Deras mantlar av skinn är högt upp-
dragna och kan inte nå ner till vaden. Deras knän är
bara och deras stövlar av hästskinn är hållna uppe
genom en enkel knut.

Poem till Catullus, senator

Varför ber du mig komponera en sång för att ära
Venus, älskaren av Fescenninsk munterhet, när jag
är placerad bland långhåriga horder, tvingad att ut-
stå germanska språk, ofta prisande med förvridet
ansikte sångerna av de omättligen burgunderna vilka
smetar ut härsket smör i sitt hår?

Brev till Agricola

(Anm. Han var son till kejsar Avitus.)

Med tanke på det utlåtande som prisar till efter-
världen den älskvärdhet hos Theodoric (II, kung
453-466), goternas kung, som du ofta har bett mig
beskriva till dig i skrift rörande hans person och ka-
raktär av hans liv. Jag är förtjust över att få göra så,
underkastad till gränsen för ett brev, och jag upp-
skattar den ärliga ande som så vänligt föranleder en
vetgirighet. Väl så, han är en man som förtjänar att
bli granskad även av dem som inte har en nära rela-
tion till honom. I hans kropp har Guds vilja och
Naturens plan förts tillsammans för att begåva ho-
nom med en ypperlig fulländning. Hans karaktär är
sådan att även de avundsjuka som skyddar en
härskare saknar makt att beröva det dess prakt. Ta
först och främst hans utseende. Hans kroppsliga fi-
gur är väl proportionerlig. Han är kortare än de
väldigt långa, längre och mer befallande än den ge-
nomsnittliga mannen. Toppen på hans huvud är
runt, och på det finns lockigt hår som är varsamt
bakåtliggande från hans släta panna. Hans nacke är
inte kort och tjock eller senig, utan uppsträckt och
starkt. Båda ögonen är inneslutna av lurviga valv av
ögonbryn. När hans ögonlock sluter sig, når ytter-
ligheten av ögonfransarna nästan halvvägs till kin-
derna. Öronsnibbarna är, enligt folkets sedvänja,
dolda av en hårtofs som är tuktrad över dem. Hans
näsa är elegant formad, och hans läppar utsökt for-
made och är inte utvidgade genom någon utsträck-

ning från munnens hörn. Varje dag är det rakning av den borst som gror nedanför näsborrarnas hållighet. Håret i hans ansikte växer kraftigt längs sänkan vid tinningen, men när det kommer till den lägsta punkten i ansiktet tar frisören ständigt bort det från kinderna, behållande dem såsom de fortfarande var i de unga stadierna av en mans uppväxttid. Hans haka, strupe och nacke antyder ingen fetma men väl en fyllighet. Skinnet är mjölkvit, men det ser nästan ut som om det var ungdomlig rodnad, för dess nyans är ofta ett resultat av hans ärbarhet, inte av dåligt humör. Hans skuldror är välskapta, hans överarmar robusta, hans underarmar fasta, hans händer vidsträckta. Bröstkorgen är framskjutande, magen tillbakadragen. Ytan av hans bakre är delad av rygggraden som ligger nedanför och mellan de utbuktande revbenen. Hans sidor sväller med utskjutande muskler. Styrka härskar i hans väl förlänade länder. Hans lår är hårda som horn, de sammanfogade benen är fulla av manligt energi, hans knän är fullständigt befriade från rynkor och fulla av behag. Benen har ett stöd i de kraftfulla vaderna, men fötterna som bär hela vikten av dessa kraftiga lemmar är inte för stora. Och nu kanske du vill veta allting om hans vardagliga liv, som är öppet för den stirrande publiken. Före skymningen går han med ett litet följe till tjänst, lett av präster av hans egen tro, och han tillber med djup uppriktighet.

Brev till Ecdicius

Aldrig kan våra medborgares hjärtan sluta upp med att omhulda minnet av en ädel och stor man som de skådade i dig, där varje åldersgrupp och klass och båda könen betraktade dig för inte så länge sedan från den raserade befästningsvallen, när du genomkorsade utan att blicka tillbaka den jämna marken som låg emellan. Med följeslagare som bara var arton beridna krigare till antalet, skapade du en väg genom tusentals goter, inte bara mitt på dagen utan mitt på en öppen slätt.

Brev till sin vän Felix

Så vi är placerade mitt emellan två rivaliserande folk och vi är det beklagansvärda bytet för dem båda. Misstänkta av burgunderna och närmaste granne med goterna, så sparar vi varken raseriet från våra invandrare (=visigoter) eller förtalandet från vår protektor (=burgunder).

Brev till Euodius

Något om drottning Ragnahilda.

Brev till sin vän Ruricius

Anm. Namnet bör ha härstammat från en germansk person, och det användes senare flitigt i det danska kungahuset. Denne Ruricius tillhörde en senatorisk familj och blev biskop i Limoges i Gallien år 484.

Brev till sin vän Arbogastes

Anm. Denna Arbogastes sades vara av frankisk härkomst, var son till Arigius och troligen ättling till den kände Arbogastes som var högt uppsatt i den romerska armén. Han blev biskop i Toul och möjligen biskop i Chartres år 473 eller 474.

Brev till sin vän Domnicus

Du som tycker så mycket om att beskåda vapen och beväpnade män, vilket förtjusning du hade upplevt om du hade fått betrakta den unge prinsen Sigismer (anm. troligen frank eller burgund), prydd i en dräkt och det mode som råder i hans land, som en utvald beundrare eller som en lönande målsägande och så få ett besök i palatset tillhörande hans ädla kvinnas fader. Framför honom skrider en häst, muntert utstyrd. Andra hästar, lastade med pråliga smycken, går framför eller bredvid honom. Men den mest behagliga synen i detta festtåg var prinsen självgående till fots, mitt ibland sina springpojkar och betjänter, klädd i glänsande scharlakansrött, rödaktigt guld, och klarvitt silke, medan hans fagra hår, blossande kinder, och vita skinn passar ihop med färgerna på en sådan skinande dräkt. Hans närmaste och allierade, vilka eskorterade honom, hade en uppsyn som även skrämde i fredstid. Deras fötter, från tå till ankel, var snörade med håriga skor. Knän och skenben var bara. Där ovanför hade de tätt åtsittande och mångfärgade klädesplagg, högt uppdragna och knappt nedanför deras kala huvuden. Ärmarna täcker endast den övre delen av armen. De bär gröna mantlar med rödfärgad bård. Deras svärd hänger från skuldrorna genom täckande axelgehäng, pressande mot sidorna, som är inslutna med översållande hjortskinn. Denna utrustning smyckade och beväpnade dem på samma gång. Lansar med hullingar och kastyxor hölls i den högra handen, medan deras vänstra sida doldes av sköl-

den, glimmande, gyllene på den centralt placerade sköldbucklan och silvrigt vit runt om kanten, avslöjar omgående bärarnas rikedom och förhärskande passion. Den totala effekten var sådan att detta bröllopskådespel uppvisade ett festspel till Mars ära, men inte mindre än till Venus. Men varför orda mer om detta? Den fina uppvisningen saknade bara en enda sak, din närvaro, för när jag såg vad du inte fick se, en syn som du skulle ha njutit av, önskade jag omgående att få slippa känslan av avsaknad av dig.

Brev till släktingen Apollinaris

Han förklarade att en del avskyvärdheter har viskats i örat på den mest segerrike Chilperic, mästaren över soldaterna (magister militum), ett förgiftat tal som medförde att staden i Vaison fäste sig själv till det parti som den nya kejsaren (anm. Nepos, år 474-475), huvudsakligen på grund av ditt intrigspel.

Brev till Fader Biskop Mamertus

Det finns ett rykte som gör gällande att goterna har flyttat över sina härläger in på romersk mark.

Brev till Fader Biskop Basilius

På grund av din ställning som beskyddare och som vän blir du dubbelt upp min mästare, och dessutom på grund av att jag tydligt minns dina lysande tankar och ditt svallande tal – för jag såg hur, när Modaharius, gotern, startade sitt utspel av ariansk irrlära men du genomborrade honom med ett svärd av andligt vittnesbörd – av den orsaken, utan förölämpning eller ringaktning till de andra biskoparna, upplever jag en känsla av rättvisa när jag sorgligt nog rapporterar till dig hur vargen som livnär sig på synden från de fördärvdas själar är lever på kyrkans fårfallor i denna tid, frätande i smyg och obemärkt.

Euric, goternas kung, har brutit och splittrat den gamla uppgörelsen, utvidgar gränserna för sitt kungarrike genom svärdets dom.

Brev till Ferreolus

(Anm. Han var praetorian prefekt i Gallien år 451 och hjälpte till att säkerställa samarbetet mellan romere och visigoter, samt räddade staden Arles när goternas kung Thorismund belägrade den.)

Då passerade detta förbi din förvaltning av Gallien, vid just den tid då den största tryggheten rådde. Inte heller har någon sagt hur ensamt det var under dina erfarna arrangemang som du klarade av trots att du behövde hjälp av Aetius, befriaren av Loire, och stod upp emot Attila, floden Rhens pest, och mot Thorismund, floden Rhône's gäst, eller hur du erkognerade med din visdom och framsynthet provinsens män, mitt ibland en kör av högljudda och spontana applåder som lyfte din vagn skulderhögt, eftersom du skötte Galliens tyglar på ett sätt som bringade lättnad för dem som innehade egendom, uttömda som de var under oket av beskattningar. Inte heller har min penna berättat hur den vilda gotiske kungen influerades till lössläpphet vad gäller hans avsikt med din vädjan, genast honungsljuv och högtidlig, subtil och nymodig, och hur du från Arles portar genom festmåltidens torftighet flyttade bort den som Aetius inte hade förmått ta bort genom krig.

Brev till sin vän Leo

Ett då skulle omgående stegras från de två äldre gotiska kvinnorna nära takfönstret i mitt sovrums, de mest grälsjuka, druckna och spyfärdiga varelser som världen någonsin skådat.

Brev till sin vän Namatius

Ett meddelande kom plötsligt från Saintes. Jag spenderade några timmar med honom där vi talades vid om dig, och han försäkrade ständigt och jämnt att du nyligen hade hört ljudet av krigets trumpetstötter från flottstyrkor och, vid fullgörandet av skyldigheterna, nu av en seglare, nu av en fotsoldat, strövande de omkring på de blåsiga stränderna till Oceanen för att möta saxarnas svängda slupar (båtar), som medför tvångsutskrivning så att varje rodare som du ser i deras besättning är en piratkaptän – så allmänt är det för alla dem samtidigt att ta emot och att lyda order, att undervisa om flottmänövrar och att lära sig det. Även nu har det dykt upp en mycket stark anledning att varna dig så att du ständigt är på din vakt mot farligheter för dig. denna fiende överträffar alla andra fiender i brutalitet. De attackerar oförutsett, och när de förväntas komma försvinner de iväg. De föraktar de som kommer i deras väg, och förgör alla dem som fångas in. Om de förföljer fienden, skär de av vägen för dem. Om de flyr, så undkommer de. Därutöver, skeppsvrak skrämmer dem inte, utan ingår i deras

träning. Med havets faror är de inte bara bekanta, utan förtroliga. När en storm närhelst den kommer avtar och stillas i säkerhet, vill de inte bli sedda av offren i målet för deras attack och vid förhindrandet av den kommande attacken, därför uthärdar de gladeligen mitt bland de stora vågorna och vassa klippor, i hopp om att åstadkomma överraskning. Därutöver, när de är beredda att veckla ut seglen för resan hem från kontinenten och för att lyfta sina gripande ankare från fiendevatten är de deras tradition att döda var tionde fånge genom dränkning eller korsfästelse, fullgörande en rit som i alla stycken beror på vidskeplighet, och utdelar i den samlade skaran av dömda män den orättvisa dödsdomen genom lottens rättvisa. Sådan är deras skyldighet till vågorna, och sådant är offret med vilka de betalar sin skuld.

Brev till Lampridius

(Anm. Han var poet och lärare i retorik vid Bordeaux, och vann erkännande av visigoternas kung Euric, men blev till slut mördad av sina egna slavar.)

Här i Bordeaux ser vi de blå-ögda saxarna som är rädda för landet, vana som de är med havet, en rakkniv längs den extrema kanten på sin skalle, vägrande att avhålla sig från dess bett, stryker tillbaka det främre av sitt hår, och med skäggväxten sålunda klippt intill skinnet, är hans huvud förminskat och ansiktet förstorat. Här, gamle sygambrier som har stöttat ditt bakhuvud efter förluster, har du fått nytt hår att lägga sig bakåt till din gamla nacke. Här vandrar herulen med sina blå-grå ögon, som hem söker den yttersta tillflyktsorten i havet och är i regel av en enda färg med sina eländiga djup. Här ber

burgundern, sju fot hög, ofta om fred på böjda knän. Havande dessa som beskyddare, ostrogoten krossade sin granne hunnerna, hans stolta ande mot dem är passande till hans ödmjuka lydnad till sin beskyddare.

Brev till Fader Biskop Prosperus

Berättelsen om kriget mot Attila, vilken så klart inrymmer investeringen och attacken på Orleans, när staden blev ockuperad men aldrig plundrad, samt den vidkända profetian om prästen som vann himmelens öra.

(Anm. Staden Orléans biskop St. Aignan (Annianus) lovade att Aetius skulle komma till undsättning, vilket också skedde precis efter hunnernas erövring av staden.)

* * *

Germanska (och andra nära berörda) folk: alemannerna, bructerna, burgunder, chatter, franker, geloner, gepider, goter, heruler, hunner, ostrogoter, rugier, salier, saxare, scirer, sveber, thuringarna, vandaler, visigoter

Germanska personer: Cloio (Klotvig), Chilperic, Euric, Modaharius, Ragnahilda, Ricimer, Sigismar, Tuldila (hunn?), Theodoric (II), (Theodoric I), Theodorus, Thorismund, Valamir, Wallia,

Hunniska personer: Attila

* * *

PROSPER av AQUITANIEN

Epitoma Chronicon

Avser tiden 378-455. Han kallas ibland Prosper Tiro.

Krönika c.1191 (år 388)

Troninkräktaren Maximus blev av med sina kejserliga emblem av kejsarna Valentinianus och Theodosius vid den tredje milstenen från Aquileia, och blev förd till domstol där han dömdes till döden. Samma år blev hans son Victor dödad av *comes* Arbogast i Gallien.

* * *

Germanska folk: -

Germansk personer: Arbogast

* * *

MALCHUS

(fragment)

Hans sju böcker om historia är förlorade men det fragment som bevarats genom andra författare kan sammanställas enligt följande. Omfattar främst åren 474-476, eller något längre.

De barbarer som omnämns avser ostrogoterna.

Byzantium = Konstantinopel

Den ena goten med namnet Theoderic, son till Triarius, kallas Theoderic Strabo hos andra författare. Den andra goten med namnet Theoderic kallas ofta Valamirs son, men denne Valamir var Theoderics farbror, och det var denna Theoderic, av amalernas stam, som senare erövrade Italien.

2.

Kejsar Leo skickade själv Thelogius den tystlåtna som sändebud till barbarerna i Trakien. Barbarerna tog gladeligen emot honom och skickade i utbyte sändebud till kejsaren och framförde önskemål om att få bli romarnas vänner. De hade tre krav. Det första var att deras ledare Theodoric skulle få arvet som Aspar hade lämnat efter sig. För det andra att han skulle få tillåtelse att bo i Trakien, och för det tredje att han skulle få det befälsskap inom krigsmakten som Aspar hade haft. Kejsaren svarade att han absolut gick emot de två första kraven men att han kunde bevilja det tredje, att ge honom befälsskapet, men bara på villkor att Theodoric ville vara hans vän och utan att hysa några förrädiska planer. Med detta svar skickade kejsaren tillbaka sändebuden. När de återkom till barbarernas ledare Theodoric, och var tomhänta från sin färd till kejsaren, skickade han iväg en del av sina styrkor till Philippi och med resten slog han läger framför Arcadiopolis och belägrade staden. Han intog staden, men inte genom anfall utan genom svår hungersnöd, vilket drabbade de som var därinne. Medan de försökte hålla ut i väntan på att hjälp skulle komma utifrån åt de hästar, packdjur och lik, och de misströstade och gav upp först när ingen anlände. De som skickades till Philippi brände bara husen utanför befästningen och gjorde ingen annan skada. När denna hemsökelse drabbat Trakien råkade även barbarerna ut för hungersnöd och skickade sändebud till kejsaren med begäran om fred. Ett edsvuret avtal gjordes upp på dessa grunder, att varje år skulle goterna er hålla två tusen pund guld, att Theoderic blev ut-

nämnd till general över de två arméerna som betjänade kejsaren, och som är de viktigaste, samt att han skulle vara ensam regent över goterna, och att kejsaren inte skulle tillåta någon att få genomfara det territoriet, och att Theoderic skulle slåss på kejsarens sida mot de som kejsaren önskade, dock undantaget vandalerna.

3.

Den romerske kejsaren Leo var i jämförelse med alla tidigare kejsare den mest framgångsrika, och han var fruktad av alla som levde under hans regering, även hos barbarerna dit hans rykte hade nått.

5.

Zeno var en mycket okrigisk man och när krig bröt ut runt om, skickade han sändebud till vandalerna i Karthago. Som ambassadör valde han en senator vid namn Severus som var känd för sin måttfullhet och känsla för rättvisa. I enlighet med att han borde ha en majestätisk hållning för att höja ambassadörskapets dignitet, upphöjde kejsar Zeno honom till patricier innan han åkte. När han satte segel och hans reda blev känd hos vandalerna, gjorde de ett anfall över havet och erövrade Nicopolis. Ambassadör Severus tog sig från Sicilien och när han nådde fram till Karthago beklagade han sig bittert över deras räd, men fick till svar att de hade gjort detta som fiender, men nu när han som var ambassadör fanns hos dem var de villiga att lyssna till fredsförslaget. Vandalerna förundrade sig över Severus måttfullhet och begrundade hans ord och var till slut beredda att göra allt vad han föreslog. Severus uppfattades som särskilt hederlig i de fall när barbarerna erbjöd honom pengar och fina gåvor som enbart var tillägnade ambassadören, men som han vägrade att ta emot, och istället framförde en önskan att den mest passande gåvan för ett sändebud var att fångar överlämnades till honom. Vandalerna prisade hans sätt och (deras kung) sade: ”alla de fångar som jag och min son har överlämnat jag till dig, och för de som mina följeslagare har i sin ägo är du fri att köpa dem av deras ägare, om du så vill och om de är villiga att sälja, men om de är ovilliga att sälja kan jag inte tvinga dem.” Därpå fick Severus de fångar han

blivit lovad och använde alla de pengar, klädesplagg och den utrustning han hade med sig för att friköpa så många han kunde.

6.

Kejsar Zeno skickade sändebud till goternas ledare angående Heracleius, en general under Zeno regering, som hade blivit slagen av goterna. Theoderic, son till Triarius lovade att frige honom mot en lösenssumma och accepterade förslaget på ett hundra talenter. Zeno beordrade Heracleius släktingar att betala ut pengarna om inte Heracleius skulle få status av en slav om någon annan betalade för honom. Pengarna skickades till goterna i Trakien. De accepterade det och befriade Heracleius från sin fångenskap. När han sedan gjorde ett publikt framträdande i Arcadiopolis rusade några goter fram till honom och en av dem slog honom hård på skuldran när han gick därifrån. En av dem som ingick i Heracleius eskort tillrättavisade goten och sade: "Vet du vem du är? Vet du vem du just har slagit?" Den andra svarade att det visste han mycket väl och de var på väg för att ge honom ett nedrigt slut. Goterna drog sina svärd och en högg av Heracleius huvud och en annan hans händer, och de sade att de dödade honom som en hämnd, för det påstås att när några av soldaterna under hans befäl hade begått en överträdelse som inte var belagd med dödsstraff, förde han dem ändå till en grop och beordrade hela armén att stena dem till döds.

9.

Kejsar Zeno lät döda Harmatius och medborgarna var förtjusta i hans avrättning, för under kejsar Leos regering lät han hugga av alla rebellers händer och skickade sedan iväg dem. Han dödades av Onulf, som han själv hade tagit emot på ett vänligt sätt när han hade makt och nyligen anlant från barbarerna. Han hade först gjort Onulf till *comes*, sedan till general över Illyricum, och hade gett honom gott om pengar för att betala hans underhållning. Med barbariskt förräderi betalade Onulfs blodstänkta hand tillbaka till Harmatius.

13.

På sin faders sida var Onulf kommen från theuringi, på sin moders sida från sciri.

14.

När Augustus, son till Orestes, hörde att Zeno hade drivit ut Basiliscus och återtagit tronen i öst, tvingade han senaten att skicka sändebud till Zeno för att föreslå att det inte var nödvändigt med delat regentskap och att en enda kejsare var tillräckligt för båda territorierna. De sade dessutom att de hade valt

Odovacar, en man med militär och politisk erfarenhet, för att skydda sina egna affärer och att Zeno skulle tilldela honom rangen av patricier och anförtro honom styret över Italien. Representanterna från den romerska senaten anlände till Byzantium och förde med sig detta budskap. Kejsar Zeno svarade att de hade erkänt två kejsare över det östra imperiet, en som de hade valt och en vid namn Anthemius som de hade dödat. Angående barbarernas representant svarade han att det var bättre om Odovacar hade utnämnts till patricier av kejsar Nepos eftersom han skulle ha givit honom det. Zeno tillade att han ville gratulera Odovacar för hans inledande beskydd av den regering som passade romarna och utifrån det var han förvissad om att Odovacar, om han bara handlade rättvist, snabbt skulle få ta emot den kejsare som hade upphöjt honom på detta sätt. Zeno skickade ett kejsarligt brev till Odovacar angående det som han önskade och i brevet tilltalade han Odovacar som en patricier.

15.

Följande år kom det sändebud till kejsar Zeno från goterna i Trakien som de hade allierat sig med, och vilka romarna kallade *foederati*. De ville att kejsar Zeno skulle göra ett avtal med Theoderic, son till Triarius, som ville leva ett liv i fred och inte i krig mot den romerska staten, och de bad kejsaren att ta hänsyn till hur lite skada som Triarius son, deras fiende, hade gjort mot romarna, men hur mycket skada Theoderic, son till Valamir och som var deras vän och general, hade gjort mot städerna. Zeno ville inte blicka tillbaka på gamla händelser utan försökte se till det allmänt bästa. Kejsaren sammankallade därför senaten och frågade efter råd. De svarade att skattkammaren inte var stor nog för att betala dem båda, och att det till och med var svårt att få ihop till betalningen av de egna soldaterna. De överlämnade beslutet åt kejsaren att avgöra vem av dem som de skulle ha som vän. Zeno kallade alla soldaterna till sig i palatset vilka var i staden och gjorde många utfall mot Triarius son. Bland annat berättades det om hur han från början hade varit gisslan hos romarna, hur han hade skadat invånarna i Trakien, och tillsammans med Harmatius skurit av deras händer och drivit iväg alla bönder, hur han hade understött troninkräktaren Basiliscus i dennes kamp mot staten, och hur han hade övertalat honom att göra sig av med sina egna styrkor och att goterna var tillräckliga för honom. När soldaterna hörde dessa anklagelser ropade de att det var Triarius son som var deras fiende. Zeno valde att inte lämna detta besked till sändebuden på en gång utan ville först veta vad som skedde i staden. Under tiden arresterades särskilda personer i staden. Det var doktor

Anthimus, Marcellinus och Stephanus, som skrev till Theoderic och berättade vad som hänt. De sände inte bara brev i sina egen namn utan förde också vidare förfälskade brev från höga befäl, eftersom de ville att Theoderic skulle tro att han hade stöd inne i staden. Tre senatorer dömde dem till evig exil. Zeno däremot hade önskat att de fått dödsstraff.

17.

Samma år kom sändebud från Karthago till Byzantium under ledning av Alexander, livvakt till Olybrius hustru. Sändebudet sade att Huneric kallat sig själv för en hederlig vän till kejsaren, och att han älskade allt som var romerskt och gjorde inte längre anspråk på de allmänna inkomster och andra pengar som Leo hade konfiskerat från hans hustru, likaväl som kejsaren hade beslagtagit mycket från köpmännen i Karthago strax efter det att kriget börjat, samt allt annat som hans fader hade klagat på rörande romarna. Han ville njuta av en säker plats och ville inte lämna någon grund för uppfattningen att han inte var ärlig i fördraget och dess innehåll. Han var tacksam över att Zeno hade ärat Olybrius hustru och han var nu beredd att göra för kejsaren vad denne önskade. Detta var den övertygande förvändningen för ett fredsförslag när vandalerna i själva verket var rädda för krig. För efter det att Gaiseric hade dött hade de mjukats upp betydligt och hade inte samma styrka som de hade byggt upp mot romarna, varför Huneric alltid förflyttade sig snabbare än vad hans motståndare förväntade sig. Zeno tog emot sändebuden på ett vänskapligt sätt, gav ambassadörerna vederbörlig ära, och skickade tillbaka dem nedtyngda av lämpliga gåvor samt utnämnde Alexander till *comes* i det stora rådet.

18.

Vid samma tid fick kejsar Zeno besked om att Theoderics, son till Valamir, var undergrävd och blev svagare samt att sonen till Triarius samlade hans stammar och hopförde hans härstyrkor. Därför tänkte han att det var bättre att skingra fienderna med den senare på ett förnuftigt sätt, om han var villig att inlåta sig på en uppgörelse. Zeno skickade sändebud och föreslog att Triarius son skulle överlämna sin son som gisslan så som han själv hade förlagit tidigare, och få leva som en privat medborgare bland hans eget folk och utan att orsaka någon oordning, och få njuta av den egendom och ägodelar som han hade lagt beslag på, och för övrigt få leva i fred utan att skada någon eller bli skadad av någon. Triarius son svarade att han just för tillfället inte var beredd att överlämna sin son som gisslan, inte heller kunde han leva enbart av det han ägde heller. När han var i det närmaste själv och inte

hade så många stammar hos sig, skulle möjligen hans egna medel räcka, om han levde mycket enkelt. Men nu, sedan de fått honom att göra det nödvändiga i att samla stammarna, hade han varken möjlighet att föda alla som kommit till honom eller slåss vid sidan av dem tills han kunde bringa hela denna affär till ett klart och definitivt slut, oavsett om han förlorade eller vann. När svaret kom till kejsaren förberedde han sig på krig. Han kallade snabbt in legionerna, båda de två som var stationerade nära Svarta Havet och de som fanns ute i Asien i de östra distrikten. En stor härstyrka samlades från alla håll, trossvagnarna gjordes i ordning, boskap och spannmål inskaffades och allting som armén behövde gjordes i ordning sedan Illus själv var beredd att marschera ut. När Zeno utnämnde Martinianus till general kom armén i oordning. Det föreföll vara en bra handling för kejsaren att omedelbart skicka män till Valamirs son och meddela att han inte skulle fördröja slaget utan gå till aktion på en gång och uppfylla de förhoppningar på vars grunder han rättvist hade blivit utnämnd till romersk general. När Valamirs son fick detta meddelande svarade han att han inte tänkte gå ut i fält förrän kejsaren och hela senaten hade svurit att de inte tänkte göra en överenskommelse med Triarius son. Därför svor senaten och de högre officerarna en ed att de inte skulle förhandla såvida inte kejsaren ville det, och kejsaren själv svor att han inte skulle överge sin överenskommelse såvida inte Valamirs son gjorde det först. När ederna var svurna beslöts det att Theoderic skulle flytta sina egna styrkor vilka var koncentrerade kring Marcianopel och föra dem längre framåt. När han nådde fram till porten i Haemus område, skulle befälhavaren över soldaterna i Trakien förena sig med honom med två tusen kavallerister och tio tusen infanterister. När de passerat Haemus område skulle ytterligare en härstyrka på tjugo tusen infanterister och sex tusen kavallerister möta dem vid floden Hebrus nära Adrianopolis. Om han behövde det fanns ännu fler män tillgängliga från Heraclea samt från städerna och befästningarna nära Byzantium, för att inget skulle fattas dem nu när de hade så höga förväntningar. När Zeno hade gjort dessa löften till sändebuden, skickade han snabbt iväg dem. Theoderic svarade med att ge sig iväg med sin härstyrka till den nämnda stadporten så som det hade blivit avtalat. När han kom fram möttes han varken av den befälhavaren som rådde över soldaterna i Trakien eller av härstyrkor som skulle vara förlagda vid floden Hebrus. Medan de tog sig igenom de centrala ödemarkerna kom de till ett område kring Sondis, vilket är en stort och högt berg, omöjligt att passera om någon på toppen skulle försöka lägga hinder i vägen. Triarius son

hade befast sin ställning där uppe. Där anföll de varandra på tillfartsvägarna och förde bort hjordar, hästar och annat stöldgods. Men Triarius son lyckades rida upp till de andras läger, skymfades och förebrådde honom för att ha svurit meningslösa eder, och liknade honom vid ett barn och en galning, en fiende och en förrädare av sin egen ras som inte kände romarnas sätt eller förstod deras avsikt. ”För de önskar, medan de själva stannar på en lugn plats, att goterna ska hugga ner varandra. Vilken av oss som än faller, är det romarna som vinner utan att ha ansträngt sig, och oavsett vilken av oss som förgör den andre ska njuta en Cadmean-seger, som man brukar säga, eftersom han kommer att bli lämnad kvar med förminskad styrka inför mötet med romersk trolöshet. Nu när de har kallat in dig och utlovat att de ska komma och kämpa vid din sida, är de likväl inte här eller mötte dig vid porten som de lovade. De har lämnat dig ensam för att förgöras på ett skamligt sätt och för att betala till folket som du har förrått, en bra bestraffning för din obetänksamhet.” När de hörde dessa ord var det många av de som följde Valamirs son som samtyckte. Då vände sig till sina egna ledare och sade att det var rätt sagt, att han inte skulle bringa mer skada och att han inte skulle glömma alla deras gemensamma härstamning. Följande dag gick Theoderic, Triarius son, till ett berg för att överblicka lägret och ropade: ”Varför, du kriminelle, skadar du folk av min ras? Varför har du gjort så många hustrur till änkor? Var är deras män? Hur har all rikedom blivit förlorad, vilken de hade när de begav sig hemifrån med dig ut på fälttåg? Var och en av dem hade två eller tre hästar. Nu är de utan hästar och går till fots, följer dig genom Trakien som slavar. Ännu så länge är de fria män och med ett ursprung som inte är värre än ditt. Eller när de nu har anlänt, ska de mäta guld i spannar?” När hela härstyrkan hörde detta, vände sig alla män och kvinnor till sin ledare Theoderic och krävde med skrik och rop att de skulle göra en överenskommelse. De sade att om han inte gjorde det, skulle de överge honom och följa den kurs som var förmånlig för dem själva. Då skickade han sändebud till Theoderic, Triarius son, och båda ledarna möttes vid en flod, var och en stående på stranden på sin sida av floden. Medan de höll floden mellan sig förhandlade de om att inte slåss mot varandra för att få övertag. När de hade svurit inför denna överenskommelse att inte slåss mot varandra, skickade de båda sändebud till Byzantium. Valamirs son anklagade kejsaren för att vara en förrädare och sade att sedan han inte funnit någonting av det som han hade lovat, hade han gjort ett uppriktigt avtal med Triarius son. Han krävde att få land där de kunde slå sig ner och nödvändigt med spannmål för att

livnära sin härstyrka fram till nästa höst, och att utbetalarna av statens avkastning, vilka romarna kallar *domestici*, skull skickas till honom så fort som möjligt för att skulle kunde överlämna en redovisning på allt vad de behövde. Men om inte romarna gjorde detta för honom, var det inte möjligt för honom att hålla hans stora härstyrkor borta från att tillmötesgå sina behov genom plundring. Detta var Theoderics, Valamirs son, krav. Triarius son krävde istället att den uppgörelse som kom till stånd under kejsar Leos tid skulle fullföljas av den nuvarande kejsaren, att han skulle få ta emot betalning för de föregående åren och att de släktingar till honom som ännu var i livet skulle överlämnas till honom. Om de verkligen hade dött, skulle Illus eller någon annan av isaurierna som hade litade på svära en ed och intyga detta.

När Zeno hörde dessa krav svarade han Valamirs son att han var en förrädare och att han hade handlat tvärs emot sina löften. Han hade lovat att slåss mot sina egna, och även begärt romersk hjälp, men när de romerska styrkorna var samlade hade han gjort hemliga överenskommelser om vänskap med Theoderic, Triarius son. När de nu hade hört detta var befälhavaren över de trakiska styrkorna och de andra som var vänner till romarnas sak inte villiga att möta honom eller att förena sina styrkor med hans, eftersom de var rädda för förräderi. Men nu blev han lovad av kejsar Zeno att om han inledde ett krig mot Triarius son, skulle han om han segrade erhålla ett tusen pund guld och fyrtio tusen pund silver och en inkomst på tio tusen nomismata. Han skulle också ge honom Olybrius dotter till hustru eller någon annan av de ädla kvinnorna i staden. När han hade sagt detta gav han skänker till de flesta av dem som ingick i Valamirs sons sändebud och skickade som sitt eget sändebud först Philoxenus och sedan Julianus för att se om de kunde övertala honom att bryta sitt löfte till Triarius son. När de inte lyckades skickade Zeno ut sina soldater i krig och sade åt männen att hålla humöret uppe eftersom han själv skulle delta i fälttåget uthärda kriget tillsammans med dem. När de hörde att kejsaren själv ville leda armén var de allihopa ivriga att få visa kejsaren sitt mod så att även de som hade betalt pengar till sina ledare för att inte behöva vara med och slåss istället betalade en andra gång för att få var med i striden. Alla gick in i denna kamp med stort engagemang. De infångade de spejare som Theoderic hade sänt ut och vaktstyrkan längs Långa Muren försvarade sig tappert mot den del av Valamirs sons livvakt som anföll dem. Då blev Zeno sig själv i gen och visade vilken ynkrygg han var och lämnade fälttåget, vilket väckte avsky och ilska hos

soldaterna. De samlade sig i grupper och anklagade varandra för sin totala brist på mod, eftersom de trots att de hade händer som svingade vapen, uthärdade de att höra på sådana svagheter, vars resultat blev att alla städer och all romersk makt blev förintat, för allihopa gav upp. När Martinianus hörde detta knorrande skickade han bud till kejsar Zeno och sade att han måste upplösa armén så fort som möjligt innan de förenade sig och startade en revolt. Därför beordrade Zeno att var och en av regementena skulle förläggas i vinterkvarter, sedan man åstadkommit en fredsuppgörelse med Theoderic, Triarius son. De bröt upp lägren och de flesta gavs sig av i vredesmod över arméns upplösning, i synnerhet sedan de blev uppdelade så snabbt att det inte var möjligt för dem att söka efter och utse en man som kunde rädda imperiet från denna skymf. När Zeno hade upplöst armén, skickade han sändebud till Theoderic, Triarius son, för att avtala om fred på vilka villkor som helst. Under tiden formade Valamirs son sina härstyrkor och gick mot Trakien. De drev bort alla hjordar med boskap och ruinerade alla bönder, dödade dem och plundrade allting som de kom över. När han hörde detta sade Theoderic, Triarius son, att han var glad att höra att en man som kallades vän och son till de styrande gjorde allt detta, men klagade också över att bestraffningen för deras dumhet föll på bönderna. Varken Zeno eller Verina gjorde någonting för dem, inte ens när de var döende. När sändebudet anlände gick Theoderic, Triarius son, med på ett fredsavtal på villkor att kejsaren levererade pengar och förnödenheter för tretton tusen man som var utvalda av Theoderic, att han blev utnämnd till kommandör över två *scholae*, att han fick tillbaka den egendom som han tidigare hade haft, att han utnämndes till en av de två generalerna som fanns för närvarande, och att han fick åtnjuta den ära som han tidigare hade fått att Basiliscus. Angående sina släktingar, om de var döda så som Zeno påstod, så var det inte mycket att göra åt, men om de levde så skulle de få ta med sig vilka ägodelar de ville och få leva i den stad som Zeno ansågs var bäst. När kejsar Zeno hade godkänt detta avtal lyfte han bort Valamirs son från sitt ämbete och insatte Triarius son istället, samt skickade pengar som omedelbart gavs ut till goterna.

20.

Valamirs son hade förlorat många män medan han var romersk general, och återvände full av vredesmod över sin utsatta belägenhet, obarmhärtigt glödande och dödande vemhelst han mötte. Han plundrade Stobi, den första staden i Makedonien, och slaktade den garnison som mötte dem. När det

rapporterades att barbarerna låg och väntade nära Thessalonika, misstänkte stadens medborgare omedelbart att det brev som lästs upp under den föregående dagen var en fälla och att Zeno och prefekten ville överlåta staden till Valamirs son. De samlade ihop sig och störtade omkull alla statyer föreställande Zeno, anföll prefekten och var beredda att skära honom i bitar. De satte eld på prefektens palats och avsåg att bränna ner det, men klerkerna och ämbetsmännen agerade först och ryckte undan prefekten från den förargade folkhoppen och lugnade vreden med lugnande ord. De sade att prefekten inte var orsaken till problemet och att kejsaren inte hade gjort något ofördelaktigt för staden, samt att de själva borde se till att ordna med bevakningen av staden, samt förlita sig på vem de ville som de ansåg var tillförlitlig. Folket tog nycklarna till stadsportarna från prefekten och överräckte dem till ärkebiskopen, organiserade en så stark försvarsstyrka som möjligt bland medborgarna. Under tiden förstod Zeno, utifrån den omedelbara faran, att ingen längre var villig att slåss, och att det var bäst att försöka få barbarerna att avhålla sig från att förstöra städerna genom att erbjuda dem måttliga villkor med tanke på de svåra omständigheterna. Han skickade Artemidorus och Phocus, som hade blivit sekreterare på kejsarens kansli när han var general. De kom till Valamirs son och sade: ”Kejsaren gjorde dig till sin vän, högtidligt ärades du bland de högsta romerska befattningshavarna och placerade dig som kommandant över den största armén. Trots att du var en barbar litade han fullständigt på dig. Men nu har du blivit vilseledd genom lister och knep av din vanliga fiende och ödelagt ditt övertag. Det vore inte rätt att anklaga kejsaren för felaktigheter som du har gjort både mot dig själv och mot honom. Nu när du har bringat dig själv i denna situation, är allt som återstår för dig vid de nuvarande omständigheterna att avhålla dig så gott du kan från att skada de som bor på landet och de som bor i städerna. Genom att skicka sändebud kan du försöka blidka kejsaren, som är en vänlig man.”

Valamirs son övertalades och skickade män som följde sändebuden tillbaka till Byzantium. Själv höll han tillbaka sin härstyrka från att bränna och mörda, även om han inte kunde hindra dem från att roffa åt sig nödvändigheter, eftersom de var fullständigt utblottade. Under sin framryckning kom han till Heraclea i Makedonien. Efter det att biskopen i staden sänt honom och hans armé många och skiftande gåvor, lät han hela landsbygden få vara orörd och orsakade ingen bedrövelse för befolkningen där, och han försörjde sin härstyrka på ett måttfullt sätt genom lantegendomarna i trakten.

När sändebudet från Valamirs son nådde fram till Byzantium, sade de att kejsaren omgående behövde sända en ambassadör till honom för att diskutera olika saker, eftersom de inte kunde avhålla en mycket stor härstyrka under någon längre tid från att åstadkomma stor förödelse på alla sätt de kunde. Zeno sände Vivianus son Adamantius, en patricier och ex-prefekt i staden, och som också utnämndes till konsul. Han tillkännagav att han gav land till Theoderic i Pautalia, ett distrikt under prefekten i Illyricum inte långt från vägen till Trakien. Hans avsikt var att om Theoderic, Triarius son, skulle försöka med något upplopp ville han ha Valamirs son stationerad i närheten för att användas mot honom, och om Valamirs son önskade bryta överenskommelsen var han placerad mellan styrkorna i Illyricum och Trakien och det skulle vara lättare att hålla honom i underläge. Om Valamirs son skulle säga att han saknade föda för sin härstyrka under det kommande året, eftersom de inte hade sått något som de skulle kunna skörda i Pautalia, gav Zeno två hundra pund guld till Adamantius när han reste, vilka pengar han skulle ge till prefekten för att täcka de kostnader som det innebar att skicka de nödvändiga förnödenheterna till goterna i Pautalia. Medan sändebuden ännu var kvar i Byzantium låg en del soldater som var stationerade i Thessalonika och väntade på att prefekten John skulle framträda var efter de anföll honom med dragna svärd.

Medan detta hände i Thessalonika väntade Valamirs son nära Heraclea. Till Sidimund i Epirus sände han en man som härstammade från samma stam och uppenbarligen var en allierad till romarna. Han hade fått en givande rang och en fast inkomst av kejsaren och han levde på sitt landområde i Epirus nära till Epidamnus. Han var kusin till Aedoingus, som var mycket nära förbunden med Verina, och var kommandant över de så kallade *domestici*, vilka hade en viktig position i rådet. Valamirs son påminde Sidimund om deras gamla vänskap och frågade honom om han kunde se sig omkring för att utröna om det fanns någon möjlighet varigenom han kunde ta kontroll över Epidamnus och resten av Epirus, samt om han slog sig ner i en stad med befästning, vilken chans han i så fall skulle ha. Sidimund tog emot detta meddelande från Valamirs son, och likt en barbar som tycker att det är bättre att leva med barbarer än med romare, gick till Epidamnus. Där gick han runt till stadens medborgare och medan han låtsades vara välvilligt inställd till dem, och gav dem var och en rådet att snabbt samla ihop sina saker och fly bort till en ö eller till någon annan stad. Han sade att barbarerna skulle flytta till

denna trakt, att kejsaren godkänt detta, och att Adamantius hade blivit sänd för detta ändamål. Det skulle därför vara bäst för dem om de ordnade sina affärer i lugn och ro, innan han anlände. Han övertalade soldaterna som var förlagda på orten, vilka var två tusen man i antal och väl utrustade för att hålla Valamirs sons anfall på avstånd, att de skulle lämna Epidamnus tillsammans. Han berättade samma historia för dem, reste tvivel i deras sinne och försökte hela tiden att lägga till nya rykten för att understödja innebörden att om de önskade göra motstånd skulle de irritera kejsaren ännu mer. Därefter skickade han bud till Valamirs son att han skulle komma så fort som möjligt.

Den sistnämnde väntade på en signal från Sidimund och sin syster, som led av en sjukdom som visade sig vara dödlig. Men han gav som ursäkt för sin förseening att han inväntade kejsarens sändebud och önskade lära känna kejsarens arrangemang alldeles själv. När han hade begravt sin avlidne syster och sammankallandet från Sidimund nådde honom, sände han bud till folket i Heraclea, vilka hade övergivit sin stad och tagit sig själva därifrån och till en stark befästning. Han begärde en stor anskaffning av spannmål och vin så att, när han lämnat platsen, skulle kunna föda sin armé på resan. De hävdade att det som de hade i den lilla befästningen hade blivit konsumerat och sade att under rådande omständigheter kunde de inte ge bort någonting. I ilska brändes det mesta av staden ner, vilken var övergiven, och lämnades omedelbart. På sin avresa tog han den svåra och smala vägen, som leder till Epirus. Han skickade iväg kavalleriet för att säkra höjderna för armén och, när de blev överraskade där, flytta ner och blev drivna ut av ett plötsligt anfall av den garnison som råkade vara där. Så som de förmodade vaktade soldaterna muren och när de såg härstyrkan blev de panikslagna av deras oväntade framträdande. De vågade inte göra motstånd och tänkte inte ens på att stänga portarna, utan flydde i panik.

Goterna tog sig fram genom en stor ödemark. Theoderic själv gick i spetsen, medan Soas som var den främste av hans generaler gick i mitten, och Theodimund som var Valamirs andra son gick längst bak. När han hade kommit ner från bergen, var han säker på att ingen följde efter dem, sade åt de som hade ansvaret för vagnarna och de andra djuren i trossen att fortsätta i lugn och ro. Själv skyndade han sig framåt för att genom överraskning inta varje stad han kunde. När han gjorde ett anfall mot Lychnidus, blev han slagen tillbaka, för staden ligger på en stark plats. Den har många källor därinne

och all spannmål hade redan samlats in. Därifrån gick han mot Scampia vars invånare redan hade evakuerat staden, och sedan vidare för att ockupera Epidamnus. När Adamantius hörde detta skickade han iväg ett bud till Theodoric som lät meddela att han handlade tvärt emot de löften som givits och beordrade honom att stanna där han var, och inte beslagta några skepp och inte förändra situationen tills han själv kom dit. Han sade också åt Theodoric att skicka en man i pant för sin egen säkerhet varefter denne skulle få återvända efter mötet. Adamantius sände dessa instruktioner till Theoderic och lämnade Thessalonika. Han kom till Edessa där Sabinianus var, och Philoxenus reste vidare tillsammans med honom. De överräckte handskriften som utnämnde honom till general och tog noga hänsyn till de rådande omständigheterna. Det föreföll inte säkert att anfalla barbarerna medan de var på marsch, sedan Sabinianus bara hade med sig fem av sina egna legosoldater, och av imperiets armé och legioner var vissa delar utspridda i staden medan andra var iväg med general Onulf. Därför föreföll det bäst att skicka order till alla delarna och sammankalla soldaterna, och att skicka sändebud för att meddela utnämmandet av general.

När de var på väg möttes de av den kurir som Adamantius hade sänt iväg och han hade med sig en präst från barbarerna, vilka de kristna kallar presbyter, för att ge honom en garanti på sin säkerhet. De tog honom med sig och skyndade sig och kom till Lychnidus. Männen som hade hög rang, för den staden är rik och full av gammal rikedom, och alla andra invånarna kom ut för att hälsa dem välkomna, och de slog sig ner. Adamantius sände åter igen bud till Theoderic i Epidamnus och sade att de skulle diskutera saken, och att han antingen med få män skulle komma till en plats nära Lychnidus, eller om han ville att Adamantius skulle komma till Epidamnus i så fall skicka generalen Soas till honom och Dagistheus till Lychnidus som gisslan tills han hade återvänt. Theoderic skickade iväg dessa män men beordrade dem att stanna vid Scampia, och sända fram någon som kunde ta emot en ed från Sabinianus att de skulle få återvända i säkerhet när Sabinianus återkommit. Sabinianus vägrade att svära någon ed och sade att han aldrig tidigare hade svurit någon ed för någonting och han ville inte ändra på denna vana. Adamantius hävdade att det var nödvändigt att anpassa sig till situationen, i annat fall skulle meningen med resan vara om intet. Inte desto mindre vägrade Sabinianus och han sade att han visste vad han skulle göra, och ville inte ändra på sina principer. I detta läge befann sig Adamantius i ett dödläge. Han tog två hundra soldater och satte

av i skymningen över ödemarkens kullar längs en smal och oanvänd stig, som var känd av få och som för första gången användes av hästar. Genom denna kringgående rörelse kom han till en vaktorn nära Epidamnus. Det var byggt på en kulle och var på alla sätt ointaglig. Nedanförlåg en djup ravin och genom ravinens flöt en djup flod. Till denna plats sammankallade han Theoderic som lydigt kom. Han placerade resten av sin armé på avstånd och tog sig över floden med några få ryttare. Adamantius posterade sina trupper i en cirkel runt kullen så att Theoderic inte kunde omringa honom, och gick ner till en bergsklippa där han kunde bli hörd och sade åt de andra att skicka iväg resten av hans män, så att de kunde vara ensamma när de diskuterade. När Theoderic hade kommit upp anklagade han romarna på ett rättvist sätt genom att säga: ”Jag väljer att leva utanför Trakien, långt från Skytien. Genom att stanna där trodde jag att jag inte skulle skapa problem för någon, och bara invänta önskemål från kejsaren och utföra det han ville. Du inkallade mig som om det var krig på gång mot Theoderic, Triarius son. Först lovade du att generalen över Trakien omedelbart skulle förena sig med mig med sina styrkor, men han kom aldrig. Sedan lovade du att Claudius, betalningsmästaren för de gotiska härstyrkorna skulle komma med deras betalning, men han kom aldrig. För det tredje, du gav mig vägledare som gjorde det enklare för mig att hitta fienden och ledde mig avsides över en brant stig med tvärbranta stup på båda sidorna. Här medan jag på ett vanligt sätt färdades med kavalleriet, vagnarna och resten av trossen, var jag inte långt borta från fullständig förintelse med alla mina styrkor om min fiende plötsligt hade anfallit. Sedan blev jag tvingad att göra en överenskommelse med dem och för den sakens skull måste jag vara mycket tacksam. För när du hade övergett mig, kunde de ha huggit ner mig, men nu valde de att spara mig.”

Adamantius påminde Theoderic om den heder han erhållit av kejsaren. Han hade blivit både konsul och en patricie, vilket var en belöning för de romare som hade ansträngt sig mycket hårt, och han hade givit honom rikedomar och andra gåvor. För dessa saker hade han aldrig tänkt eller aktat honom på något annat sätt än som sin fader. Adamantius försökte också motbevisa klagomålen mot kejsaren. Han sade att Theoderic agerade intolerant genom att erövra romerskt område medan han inväntade sändebud. De hade haft honom instängd i Trakien genom berg, floder och en uppsättning trupper. Aldrig någonsin hade de varit villiga att låta honom fly, och hade de velat det hade han aldrig kunnat ta sig ut även om han hade haft en härstyrka som var

tio gånger större. Under de rådande omständigheterna rådde han honom att agera mer förnuftigt mot kejsaren, eftersom det till slut var omöjligt för honom att få övertag mot den romerska makten som fanns till hands mot honom på alla sidor. Om Theoderic ville lyssna på honom, skulle han lämna Epirus och städerna där och sedan vända tillbaka till Dardania, där det såg ungefär likadant ut som i hans hemland och där det var mycket land, vackert, bördigt och avfolkat. Detta land kunde de odla och här kunde han underhålla sin armé med ett överflöd av allting. Theoderic svor att han själv var villig att göra detta, men vad hans armé ville inte veta av detta, vilka redan lidit och tagit sig igenom många vdermödor och hade nu nätt och jämnt vunnit uppskov från dem. De kan inte göra en sådan lång resa när de ännu inte fått vila. Under dessa omständigheter ville han att de skulle få övervintra där och att de inte skulle gå längre bort än de städer som de redan hade erövrat och inte orsaka någon mer skada, och att romarna sedan kom till våren och ledsagade dem till Dardania och då skulle de gladeligen följa med. Han sade också att han var beredd att placera sitt egen last och alla icke stridande personer i den stad som kejsaren själv föreslog, ge sin moder och syster som gisslan för att han skulle var fullständigt trovärdig, och med sex tusen av sina bästa soldater gå så fort som möjligt mot Trakien. Han lovade att med dessa och de illyriska trupperna och vilka i övrigt som kejsaren skulle sända honom, så skulle han förgöra goterna i Trakien, på villkor att, om han gjorde detta, han skulle bli general istället för Theoderic och bli mottagen i Byzantium och få leva som en medborgare på romerskt sätt. Han var även villig, om kejsaren så kommenderade det, att gå till Dalmatia för att återinsätta Nepos. Adamantius svarade att han inte hade befogenheter att göra en sådan överenskommelse med honom medan han uppehöll sig i landet, och att kejsaren först måste bli informerad. Han ville därför skicka en rapport till kejsaren och själv stanna kvar tills han fick reda på kejsarens vilja. Efter dessa bestämmelser skildes de åt.

Medan Adamantius var upptagen med sina åtaganden hade många av de romerska styrkorna samlat sig vid Lychnidus på order av sin general. Någon rapporterade att barbarerna, både de som forslade fram trossen och majoriteten av vagnarna och eftertruppen, vilket även omfattade Theoderics broder Theodimund och deras moder, var överdrivet självsäkra och gjorde en långsam resa från Candavia, så att romarna kunde hoppas på att övermanna de flesta dem. Sabinianus själv tog kommandot över kavalleriet och skickade en anseelig mängd med infante-

rister på en kringgående rörelse över bergen, och sade åt dem när och var de skulle framträda. Sedan åt han middag, samlade sin armé och gav sig av vid skymningen. Han anföll goterna i gryningen när åter igen var på väg. När Theodimund och hans moder såg anfallet skyndade de sig iväg och flydde ner på slätten, och förstörde omedelbart en bro som de passerade som hängde över en djup ravin som korsade vägen. Detta gjorde det omöjligt för romarna att anfälla dem efter deras överfall, men det skar också av möjligheten för deras egna män att undkomma. Därför valde de, trots att de var få, att sluta sig samman inom kavalleriet i sin förtvivlan. När infanteriet anlände över deras huvuden, i enlighet med planen, blev de grundligt besegrade. Några dog när de anföll kavalleriet, andra när de anföll infanteriet. Sabinianus beslagtogs deras vagnar, två tusen i antal, och mer än fem tusen fångar och ett avsevärt byte. Några av vagnarna, vilka var för svåra att dra genom det oländiga landskapet, lät han bränna uppe i bergen. Därefter återvände han till Lychnidus.

Där fann han Adamantius som återvänt från sitt möte med Theoderic, för den sistnämnde hade ännu inte hört talas om vad Sabinianus hade gjort uppe i bergen. De välborna fångarna placerade under vakter, men de övriga lämnade han över tillsammans med bytet till soldaterna. Han hade beordrat städerna att förbereda vagnar åt armén, men när han nu hade dessa vagnar från goterna sade han åt städerna att inte längre anstränga sig i denna sak.

Efter detta skrev Adamantius sås som han hade lovat till kejsaren för att informera om sitt samtal med Theoderic. Sabinianus och prefekten John skrev också om vad som hade hänt. De överdrev bedriften och menade att det inte fanns något behov av att finna villkor rörande barbarerna, eftersom de hade hopp om att kunna driva ut dem ur landet genom sina styrkor eller, om han stannade kvar, att hugga ner honom. När kejsaren tog emot dessa meddelanden tänkte han att det var bättre med krig än med en skamfull fred, varefter han återkallade sin ambassadör från Lychnidur, och beordrade att inga överenskommelser fick göras med Theoderic. Han sade till Sabinianus och Gento, en got som var gift med en romersk kvinna från trakten av Epirus och som hade en uppsättning krigare, att vända alla sina krafter på kriget, eftersom kejsaren valt att inte göra några avtal med fienderna. Adamantius samlade sina styrkor, prisade deras iver, beordrade dem att ta väl hand om den uppgift de fick, vilket var deras sed, och att utföra kejsarens befallning. När han hade rest deras hopp att kejsaren inte ville att någons iver

inte skulle bli oavlönad, vann han deras jubel och sändes iväg med heder. Utan att göra någonting mer, gick han därifrån.

22.

Under Zenos regering, gjorde Marcianus och några andra revolt. När Theoderic, son till Triarius, hörde vad som hade hänt trodde han att det var dags för honom att gå till anfall mot staden och kejsaren själv. Omedelbart uppreste han hela sin styrka av barbarer och kom till Byzantium där han låtsades vilja försvara kejsaren och staden, trots att det var uppenbart för alla att han hade andra avsikter. När kejsaren hörde detta, skickade han en beriden kurir och ett kungligt brev som prisade hans iver men beordrade honom att gå därifrån för att inte störa ordningen i staden, vilken just hade lugnat ner sig efter en betydande oordning. Triarius son sade att han ville lyda kejsaren, men han kunde inte omedelbart vända sina styrkor som han hade samlat ihop utan att först ge dem en viss tid av vila eftersom en del av dem var utmattade. Han trodde, eftersom inga fästningsvallar eller torn hade rests, att ingen skulle göra motstånd mot honom från murarna, och när de gick in så skulle hela befolkningen ställa sig på hans sida i sitt hat mot isaurierna. Detta var det som Zeno fruktade och han sände Pelagius med en stor summa pengar som han till en viss skulde ge till Theoderic och den andra delen till hela den gotiska styrkan, och han gav likaså generös löf-

ten om andra gåvor. Plagius anlände och övertalade dem att lämna platsen genom en kombination av hot, löften och en stor summa pengar vilket lockar fram den giriga naturen i en barbars sinne. Därefter lämnade Theoderic platsen. Zeno skickade ofta meddelanden till honom och efterfrågade Procopius och Busalbus följeslagare. Theoderic svarade att han ville lyda kejsaren i alla stycken men att det inte skulle vara rätt för goterna, ännu mer än om det var andra män, att överlämna dem till de personer som ville arresteras de som bönfällande sökt asyl. Därför frågade han kejsaren om de inte kunde lämnas i fred eftersom de inte längre skulle kunna skada någon i den mån de var levande. Och därefter fick de leva med Theoderic och skötte en litet stycke land.

* * *

Germanska folk: (ostro-)goter, vandaler, theuringer, scirer

Germanska personer: Aedoinus, Aspar, Dagistheus, Gaiseric, Gento, Huneric, Malamir, Odovacer, Onulf, Sidimund, Soas, Theoderic (2 olika personer), Theodimund, Triarius, Valamir

* * *

CANDIDUS

(fragment)

Tre böcker om historia, vilka bara återstår som fragment eller korta återberättelser av dess innehåll. Omfattar tiden strax efter 400-talets mitt.

Kejsar Leo blev kejsare med hjälp av Aspar, en alan och en soldat sedan sin ungdomstid, som hade tre söner genom tre olika äktenskap. De hette Ardabur, Patricius och Ermenaric, och därtill hade han två döttrar.

I den första boken beskrivs den makt som Aspar och hans söner hade, tillkännagivandet av Leo som kejsare genom Aspars inverkan, den eld som ödelade staden (Konstantinopel) och de åtgärder som Aspar vidtog för allmänhetens bästa för den sakens skull. Han nämner Titanus och Vivianus och återger hur Aspar och kejsaren vara oense angående dem och vad de sade till varandra. Han berättar vidare, som ett resultat av detta, hur kejsaren själv allierade sig med det isauriska folket genom Tarasicodissa, son till Rusumbladeotus, vars namn han ändrade till Zeno och som han gjorde till sin svärson efter det att Zenos tidigare hustru hade dött. Han berättar också hur Ardabur konspirerade emot kejsaren och planerade att få isaurierna på sin sida, hur Martinus, en av Ardaburs följeslagare, sade till Tarasicodissa att Ardabur lade planer emot kejsaren, och hur deras avsikter emot varandra hade växt sig vilda, varpå kejsaren krossade Aspar och hans son Ardabur och Patricius, som utnämns till *caesar* (vice-kejsare). Men Patricius överlevde oväntat nog sina skador och levde vidare. Den tredje sonen Ermenaric var inte hos sin fader så på så vis undkom han massakern. Kejsar Leo gifte Tarasicodissa med sin dotter Ariadne, ändrade hans namn till Zeno och gjorde honom till general över det östra imperiet.

I den andra boken berättas om mordet på Nepos och utdrivningen av Augustulus, så att Odovacer själv kunde styra Italien och Rom. När gallerna i väst revolterade mot Odovacer skickade de sändebud till Zeno, men han föredrog att stödja Odovacer. En av alanerna hade bestämt sig för att mörda Illus, och när han hade slagit honom sade han att Epinicius, en av Verinas tjänare, hade anstiftat dådet.

Kejsar Zeno utkämpade ett inbördeskrig mot Marcianus och Prokopius, söner till Anthemius, som blivit kejsare i Rom. Zeno segrade genom Illus, och Marcianus som var den äldre av dem blev präst medan Prokopius flydde till Theoderic (=Theoderic Strabo, son till Triarius) i Trakien.

Kejsar Leo slaktaren, som var kejsare efter Marcianus spenderade enorma summor av pengar på sin expedition mot vandalerna. Ämbetsmännen betalade för detta ändamål ut 47 000 pund guld från prefekterna, och från statens skattkammare ytterligare 17 000 pund guld och 700 000 pund silver, samtidigt som pengar samlades ihop genom konfiskering och från kejsar Anthemius.

* * *

Germanska folk: alaner, vandaler

Germanska personer: Ardabur, Aspar, Ardabur, Ermenaric, Odovacer, Patricius, Theoderic

* * *

HYDATIUS

Krönika

Omfattar tiden från c:a 378 till 468.

Kejsar Valens tvingades lämna Antiokia och i en handling av botgöring som kom för sent återkallade han våra tidigare necenska bröder från deras exil. Det var ett fruktansvärt krig i Trakien, där de romerska legionerna blev omringade av goterna och nedgjorda till sista man och där kavalleriet övergav försvaret. Kejsaren Valens själv tog sig till ett litet hus på en bondgård sedan han hade blivit sårad av en pil och sedan han under flykten ofta fallit från hästen på grund av sin svåra smärta. Men barbarerna förföljde honom och tände eld på huset, och vi blev utan såväl hans gravtumba som hans liv.

Den trettonde i linjen av romerska kejsare. Theodosius blev kompanjon med Gratianus och den yngre Valentinianus i det imperiska kollegiet genom Gratianus själv. Han Theodosius regerade i sjuåttio år.

år 1. (år 379)
Många strider utkämpades mellan romarna och goterna.

år 3. (år 381)
Aithanaricus, goternas kung dog i Konstantinopel femton dagar sedan han hade blivit mottagen av Theodosius.

år 4. (år 382)
Goterna överlämnade sig till romarna under en trolös fred.

år 8. (år 386)
Stammen greuthungi övervanns av Theodosius.

Den fjortonde i linjen av romerska kejsare. Arcadius och Honorius, söner till Theodosius, regerade i trettio år efter sin fader.

år 15. (år 409)
Alaner, vandaler och suever ankom till Spanien. Några anger den 28 september, andra den 12 oktober, men det var på en tisdag. Alaric, goternas kung, gick in i Rom. Det blev en slakt både innanför och utanför murarna, men fristad var garanterad till alla som sökte tillflykt i de heliga personernas helgedomar. Placidia, dotter till Theodosius och syster till kejsar Honorius, blev tillfångatagen av goterna i staden. Alaric dog och ersattes som kung av Athaulf. De barbarer som kom till Spanien ödelade det med en våldsamt manslakt.

år 16. (år 410)
Medan barbarerna rusade vilt omkring i Spanien och en dödlig pest spreds vida, blev stora värden och gods som fanns i städerna plundrade av de tyranniska skatteindrivarna och konsumerade av soldaterna.

år 17. (år 411)
När provinsen Spanien hade lagts öde, lät Herren medlidande få komma till barbarerna så att de upprätta fred. De delade upp landet emellan sig. Vandalerna lade beslag på Gallaecia, och sueverna den del av Gallaecia som är belägen på den västligaste kanten av Oceanen. Alanerna tilldelades provinserna Lusitania och Carthaginiensis, och siling-vandalerna fick Baetica. De spanjorer som bodde i städer och befästningar och som hade överlevt katastrofen runt omkring dem överlämnade sig själva till tjänst under barbarerna som härskade i provinserna.

år 19. (år 413)
Goterna gick in i Narbona vid tiden för vinskörden.

år 20. (år 414)
Athaulf äktade Placidia i Narbona.

år 22. (år 416)
Athaulf, som tvingades att lämna Narbona av *patricius* Constantius och bege sig till Spanien, mördades i Barcelona när han satt i ett förtroligt samtal med en got. Han efterföljdes av Vallia, som inom kort stiftade fred med *patricius* Constantius och sedan

vände sina styrkor mot alanerna och silingvandalerna vilka var bosatta i Lusitania och Baetica.

Constantius tog Placidia till hustru.

år 23. (år 417)

Vallia, goternas kung, åstadkom en stor slakt på barbarer i Spanien.

år 24. (år 418)

Alla siling-vandaler i Baetica blev utplånade av kung Vallia. De alaner som styrde över vandaler och suever, fick så stora förluster på grund av goterna så när deras kung Addax dog, valde de fåtaliga överlevande utan tanke på sitt eget rike att gå under Gunderics beskydd, han som var kung över vandalerna och som bodde i Gallaecia. Goterna avbröt de fälttåg de gett sig in i och återkallades till Gallien av Constantius där de gavs bosättningsområden i Aquitanien, från staden Tolosa och hela vägen till Oceanen. Vallia, goternas kung, dog och efterföljdes av Theodoric.

år 25. (år 419)

Sedan ett gräl brutit ut mellan vandalernas kung Gunderic och suevernas kung Hermeric, blev sueverna instängda i de Erbasianska bergen av vandalerna.

Valentinianus, son till Constantius och Placidia, föddes.

år 26. (år 420)

Efter påtryckningar av Astirius, ”Spaniens kommandant” (*comes Hispaniarum*), upphävde vandalerna sin blockad av sueverna. Sedan ett visst antal män under *vicarius* Maurocellus hade blivit dödade när de flydde från Bracara, hade vandalerna lämnat Gallaecia och vänt till Baetica.

år 28. (år 422)

Castinus, en *magister militum*, gick till attack mot vandalerna i Baetica med en stor härstyrka och med gotiska hjälpstyrkor. Men när han hade minskat deras krafter och fått dem till svältgränsen genom en effektiv belägring och de var beredda att ge upp, gick han våghalsigt ut i en öppen strid på slagfältet och förlorade sedan han hade blivit förrådd genom några i hjälpstyrkorna. Därefter flydde han till Taraco.

Den fyrtioförsta i linjen av romerska kejsare, Theodosius, son till Arcadius som hade regerat i Öst under ett antal år efter sin faders död. Han regera-

de ensam vid en ålder av tjugotvå efter sin farbroder Honorius död.

år 1. (år 425)

Vandalerna plundrade de Baleariska öarna och när de hade plundrat Carthago Spartaria och Hispalis, och plundrat Spanien, invaderade de Mauritania.

år 4. (år 428)

Gunderic, vandalernas kung, erövrade Hispalis, men strax därefter när han i övermodisk gudlöshet försökte att få kontroll över kyrkan i staden, blev han genom Guds vilja straffad av en demon och dog. Hans broder Gaiseric efterträdde honom som kung. Det finns en berättelse som säger att Gaiseric hade konverterat från den ortodoxa tron till den arianska irrläran och därigenom blivit en avfalling.

år 5. (år 429)

I månaden maj lämnade kung Gaiseric Spanien och med alla vandaler och deras familjer tog de sig över från provinsen Baeticas strand till Mauritania i Afrika. Innan de tog sig över blev Gaiseric varnad för att suevern Heremigarius hade förflyttat sig i den närliggande provinsen och plundrade längs sin väg. Gaiseric skyndade sig då tillbaka med en del av sina män och följde efter suevern när han plundrade i Lusitania. Inte långt från Emerita, som Heremigarius hade föraktat och därigenom orsakat en skymf mot den helige martyren Eulalia, slaktade Gaiseric de förbannade soldaterna som var med suevern, men Heremigarius som trodde att han hade räddat sig själv genom att fly snabbare än vinden kastades handlöst i floden Ana genom Guds ingripande och dog. Så straffades Heremigarius. Strax därefter seglade Gaiseric iväg till den plats som redan var bestämd.

år 6. (år 430)

Under kung Hermeric's styre plundrade sueverna de centrala delarna av Gallaecia. Men när några av deras män blev slaktade och andra blev tillfångatagna av folken som fortfarande tagit ställning på de mer säkra platserna och befästningarna, återställde de freden som de hade brutit genom att låta de familjer få återvända som de höll i förvar.

Inte långt från Arles slogs en grupp goter ut av *comes* Aëtius efter Anaulfus erövring, som var en av deras hövdingar.

år 7. (år 431)

Så fort som tillfälle gavs bröt sueverna på nytt fredsavtalet som de hade antagit i Gallaecia. På grund av deras plundring skickade biskop Hydatius

ett sändebud till *dux* Aëtius som bedrev ett fälttåg i Gallien. Vetto, som hade kommit från goterna till Gallaecia med svekfulla syften återvände till goterna utan att ha kunnat uträtta något.

år 8. (år 432)

Efter att ha besekrat frankerna och tvingat dem till överenskommelser, skickade Aëtius iväg *comes* Censurius till sueverna och den ovannämnda biskop Hydatius återvände med honom.

Boniface återkallades från Afrika till Italien som en rival till Aëtius och kom till palatset. Aëtius avsattes och Boniface erhöll hans ämbete, men han dog ett par månader senare av ett sår som han hade fått i sen strid mot Aëtius. Hans svärson Sebastian ersatte honom, men han blev slagen och fördriven från palatset av Aëtius.

år 9. (år 433)

Sedan Censurius återvände till palatset som ett resultat av en kyrklig förlikning och accepterandet av gisslan, återuppbyggde Hermericus fredsavtalet med folket i Gallaecia, som han ständigt utsatte för plundring. Biskop Symphosius skickades iväg som sändebud till Hermericus hov, men försöket var gagnlöst och resulterade inte i någonting.

år 12. (år 436)

Goterna började belägra staden Narbona.

Burgunderna som gjorde uppror blev slagna av romarna under Aëtius ledarskap.

år 13. (år 437)

Staden Narbona blev befriad från belägringen.

Tjugo tusen burgunder blev slagna av *dux* och *magister militum* Aëtius.

Censurius och Fretimund blev åter igen skickade som sändebud till sueverna.

år 14. (år 438)

Åtta tusen goter blev slaktade under *dux* Aëtius ledning.

Sueverna godkände fredsavtalet med de folk i Gallaecia som de hade varit i konflikt med. Sedan kung Hermericus hade drabbats av sjukdom, abdikerade han till förmån för sin son Rechila som krossade Andevotus och hans styrkor i en öppen strid nära floden Singilis i Baetica och lade beslag på hans stora skatter av guld och silver.

år 15. (år 439)

Efter att ha tagit Karthago den 19 oktober genom list, invaderade kung Gaiseric hela provinsen Afrika.

I ett krig mot de goter som följde kung Theodorik i staden Tolosa, rusade romaren *dux* Litorius våghalsigt ut på slagfältet med en hjälpstyrka som bestod av hunner. Men när de hade blivit slaktade blev han själv sårad och tillfångatagen och sedan avrättad några dagar senare.

Fred upprättades mellan romarna och goterna.

Med en arrogant gudlöshet drev kung Gaiseric ut alla biskopar och klerker i Karthago och överlämnade den ortodoxa kyrkan till arianerna.

Rechila, suevernas kung, gick in i staden Emerita.

år 16. (år 440)

Med en avsikt att plundra upprättade Gaiseric en längre belägring av Panormus på Sicilien. På anstiftan av Maximinus, en ledare för arianerna på Sicilien, startade en förföljelse av de ortodoxt kristna för att tvinga dem att gå över till arianismen. Några föll för frestelsen men ett betydande antal behöll sin ortodoxa tro och uppnådde martyrskap.

Comes Censurius, som hade blivit skickad som sändebud till sueverna och sedan hamnat i Reckilas belägring av staden Martylis, lyckades fly därifrån.

år 17. (år 441)

Hermericus, suevernas kung, dog efter att ha varit svårt sjuk i fyra år.

Efter att ha erövrat Hispalis, fick kung Rechila kontroll över provinserna Baetica och Carthaginiensis.

år 20. (år 444)

Sebastian upptäckte på den plats där han hade sökt skydd att det var osäkert och flydde från Konstantinopel och kom till goternas kung Theodorik. Där blev han förklarad fredlös innan han ankom till Barcelona.

år 21. (år 445)

Vandalerna landade plötsligt med sina skepp vid Turonium, på Gallaecias strand, och tillfångatog många familjer.

På flykt från Barcelona tog Sebastian sin väg till vandalerna.

år 22. (år 446)

Vitus upphöjdes till *magister utriusque militiae* och skickades till Spanien. Han oroade befolkningen i Carthaginiensis och Baetica, genom att lita på en oansenlig kår av soldater. När sueverna anlände med sin kung, och även goterna kom för att hjälpa honom att plundra, fick han panik och flydde i ömklig fruktan. Sueverna översvämmade då dessa provinser med plundring.

år 24. (år 448)

I augusti månad dog Rechila, suevernas kung, som en hedning i Emerita. Hans son Rechiarius, en ortodoxt kristen, efterträdde honom inom kort och trodde att han hade många rivaler från sin egen familj, vilka inte ville röja sig. Hur som helst hade han knappt fått den kungliga makten innan han invaderade den längst bort liggande delen av Gallacia i sökandet efter byte.

år 25. (år 449)

Censurius blev mördad i Hispalis av Agiulfus.

Rechiarius gav sitt styre en beskyddad inledning genom att gifta sig med kung Theodorics dotter i februari månad och utförde plundring i Vasconiae.

I juli månad begav sig Rechiarius till sin svärfader Theodoric, och på vägen tillbaka plundrade han och Basilius territoriet omkring Cesaraugusta. Efter att ha tvingat sig in i staden Ilerda genom bedrägeri tog de ett stort antal fångar.

år 26. (år 450)

Sebastian som levde i exil sökte asyl hos Gaiseric men kungen beordrade istället att han skulle dräpas.

år 27. (år 450)

Kejsar Theodosius dog i Konstantinopel i en ålder av fyrtio nio år.

Efter Theodosius död blev Marcianus omedelbart kejsare i Konstantinopel, den fyrtioandra i linje, genom soldaterna och armén samt på uppmaning av drottning Pulcheria, som var Theodosius syster. Sedan han äktat Pulcheria regerade han över Östern.

år 28. (år 451)

Hunnerna bröt freden och plundrade i Gallien och ett otal av städer. På de katalauniska fälten, inte långt från staden Mettis, som de hade plundrat, blev hunnerna slaktade med gudomlig hjälp när de i öppen strid slogs mot *dux* Aëtius och kung Theodoric,

som var förbundna i en fredlig allians. Det var nattens mörker som gjorde så striden avbröts. Kung Theodoric dog här efter att han blivit avkastad till marken. Nästan 300.000 män sägs ha stupat i detta slag.

Sedan Theodoric hade dött efterträdde han av sin son Thorismodus.

Hunnerna och deras kung Attila lämnade Gallien efter slaget och gick mot Italien.

år 29. (år 452-453)

I Marcianus andra år hade hunnerna plundrat Italien och intagit ett antal städer, och de blev besegrade genom gudomlig bestraffning efter att ha hemsökts av gudasända katastrofer i form av hungersnöd och sjukdomar. Därtill slogs de tillbaka av de hjälpstyrkor som kejsar Marcianus skickade ut och som Aëtius ledde. På så vis blev de krossade vid sina boställen både av de himlasända katastroferna och genom Marcianus härstyrka. Sedan de krossats upprättade de en fred med romarna och alla återvände hem. Strax efter det att de hade återvänt dog Attila.

Mansuetus, som var *comes Hispaniarum*, och *comes Fronto* skickades som sändebud till sueverna för att försöka medla fram en fred och de återupprättade det avtal som tidigare hade gällt.

Thorismod, goternas kung, blev mördad av sina bröder Theodoric och Frederic eftersom han hade hotat dem med fiendskap. Han efterföljdes av Theodoric.

år 30. (år 453-454)

Under romersk myndighet vände sig Frederic, kung Theodorics broder, mot bacauderna i Tarraconensis och slaktade dem.

Inbjuden alldeles ensam i palatset på en falsk förvändning blev Aëtius mördad av kejsar Valentinianus själv. Tillsammans med Aëtius blev ett antal *honorati* insläppta en efter en och mördades av Valentinianus *spatharius*. Efter detta skickade Valentinianus iväg sändebud till barbarerna, och den som sändes till sueverna var Justinianus.

år 31. (år 455)

Valentinianus, kejsare i Rom, blev mördad i Campus Martius av två barbarer som var vänner till Aëtius, medan hans armé stod runt omkring honom. Han var trettiosex år och i sitt trettioförsta regeringsår. Han efterträdde av Maximus som mördades fyra månader senare. Istället blev Avitus, en gallisk

medborgare, utnämnd till kejsare genom den galliska armén. Han fördes till Rom och erkändes som kejsare.

Fyrtiotredje i linjen av romerska kejsare, Marcianus, i sitt fjärde regeringsår, började regera ensam.

Gaiseric gick in i Rom i enlighet med en ondskefull lögn som spridits ut som ett rykte. Han hade blivit inbjuden av Valentinianus änka innan Avitus blev kejsare, och efter att ha tagit allt av värde från romarna återvände han till Karthago, och tog då med sig Valentinianus änka och två döttrar samt Aëtius son som hette Gaudentius.

Sueverna plundrade området kring Carthaginiensis sedan de hade vänt sig till romarna.

år 1. (år 456)

Kejsar Avitus skickade *comes* Fronto som sändebud till sueverna. På samma sätt skickade goternas kung Theodoric, eftersom han var trogen det romerska imperiet, sändebud till sueverna för att försäkra sig om att de skulle hålla avtalet, snarare mot honom än mot det romerska riket. Men sueverna skickade tillbaka båda sändebuden och bröt alla sina löften, samt invaderade provinsen Tarraconensis som då hörde till det romerska imperiet.

Ett antal män av herulernas stam ankom med sju skepp vid stranden till territoriet Lucas. När en församlande folkmassa av den lokala befolkningen kom till platsen drev man nästan alla de 400 lättbeväpnade herulerna på flykt, sedan bara två av dem blivit dödade. På sin väg hem utförde herulerna en häftig plundring i trakten av Cantabriae och Vardul-liae.

år 2. (år 456-457)

Sändebud från goterna kom åter till sueverna. Sedan de kommit invaderade suevernas kung Rechiarius med en stor del av sin härstyrka territoriet Tarraco-nensis där han plundrade och tog många fångar med sig tillbaka till Gallaecia.

Strax därefter gick Theodoric, på uppmaning och genom önskemål från kejsar Avitus, in i Spanien med sin egen ofantliga armé. Kung Rechiarius och en avdelning suever mötte honom tolv milier från Asturica vid floden Urbicus, på fredagen den 5 oktober, men inom kort blev de slagna. Suevernas led och linje blev nedhuggen, några blev tillfångatagna medan de flesta drevs på flykten. Rechiarius själv, sårad och på flykt, lyckades med knapp nöd komma undan till de längst bort boende delarna av Gallae-

cia. Kung Theodoric begav sig med sin armé till Bracara, den allra största av städerna i Gallaecia, och på söndagen den 28 oktober plundrade han staden. Denna händelse, trots att den utfördes utan blodspillan, var inte desto mindre tragisk och eländig. Ett stort antal romare blev tagna som fångar, den heliga basilikan blev stormad, altaren revs ner och bröts upp, oskulder inför Gud (=nunnor) bortfördes från staden, men utan att bli skändade. Klerkerna avkläddes och hela befolkningen oavsett kön och ålder släpades bort från de heliga platserna som istället fylldes med och vanhelgande av mulor, boskap och kameler. Samtidigt hade Rechiarius flytt till en plats som hette Portus Cale där han blev fångad och förd tillbaka till Theodoric. När han så sattes i fängsligt förvar gav alla de suever upp som hade överlevt det tidigare slaget, men en del av dem blev mördade. Därmed upphörde suevernas kungarike.

Vid den tiden fick Theodoric nyheten att en stor avdelning vandaler som hade avancerat från Karthago och Italien med sextio skepp hade blivit slagna av Avitus som ett resultat av en förevändning utförd av *comes* Ricimer. Tribunen Hesychius skickades som sändebud till Theodoric med kejsarliga gåvor, och kom till Gallaecia och förde med sig nyheten om den ovannämnda segern, nämligen att en avdelning vandaler hade blivit nedhuggna på Korsika, och att Avitus hade lämnat Italien och begett sig till Gallien och var i Arles. Österlänningar som hade kommit till Hispalis med skepp sade emellertid att vandalerna hade blivit nedhuggna av kejsar Marcianus armé.

Sedan Rechiarius avrättats i december drog kung Theodoric vidare från Gallaecia till Lusitania.

Aiolufus svek goterna och bosatte sig i Gallaecia.

De suever som bodde längst bort i Gallaecia valde Maldras till kung, son till Massilia.

Theodoric förberedde sig på att plundra Emerita men blev avskräckt genom varningar från den väl-signade martyren Eulalia.

år 3. (år 456-457)

På sitt tredje år som kejsare över Gallien och goter berövades han det stöd som han lovats av goterna och förlorade därmed både sin kejsarliga makt och sitt liv.

Fyrtiofjärde i linjen av romerska kejsare, Majorianus i Italien och Leo i Konstantinopel blev utnämnda till kejsare.

år 1. (år 457)

Skrämd av dåliga nyheter begav sig Theodoric från Emerita strax efter påsken, som inföll den 31 mars. På vägen tillbaka till Gallien skickade han iväg delar av den mängd av varierande nationaliteter som han hade med sig till de Gallaeciska slätterna med deras egna kommandanter. De var väl bevandrade i falskhet och bedrägeri, och följde sina instruktioner om en låtsad fred, och genom den skicklighet som de utvecklat i trolöshet kom de till Asturica, där Theodoric's pirater redan hade forcerat fram efter påståendet att det var order från Rom, falskeligen påstående att de blivit utsända på en expedition mot de suever som blivit kvar. I staden fann de en stor mängd människor av alla de slag som de omedelbart högg ner. De bröt sig in i de heliga kyrkorna och bröt ner altarna samt förde bort alla heliga föremål, både de dekorativa och de praktiska. De kidnappade två biskopar som de fann där med alla sina kleriker och tog dem tillfånga. De ledde bort de svagare i befolkningen av båda könen till en föraktlig fångenskap. De satte eld på de tomma husen i staden och ödelade delar av fälten utanför. Staden Palentia led ett liknande öde det som drabbat Asturica och blev förstörd av goterna. En befästning, Coviacum, trettio milier från Asturica, blev illa åtgången av goterna i det förlängda slaget, men med hjälp av Gud höll de fienden på avstånd och segrade. Ett stort antal av deras grupper hade blivit dödade, och de som överlevde återvände till Gallien.

år 2. (år 458)

På Maldras order började sueverna åter igen att plundra den del av Gallaecia som gränsar till floden Durius.

Den gotiska armé som hade blivit sänd till Spanien av kung Theodoric med hans *dux* Cyrila tog sig fram till Baetica i juli månad.

Sändebud från både goter och vandaler kom till sueverna vid samma tid och återvände.

år 3. (år 459)

Theodoric skickade iväg en avdelning av hans härstyrka med *dux* Suniericus. Cyrila återkallades till Gallien. Trots detta plundrade Maldras områden i Lusitania, de som låg under Rechimunds del av Gallaecia.

På sin väg till Baetica anföll herulerna ett antal platser längs kusten till Lucus med ovanlig brutalitet.

Maldras dödade sin broder och anföll befästningen Pontus Cale.

Sedan ett antal romerska ädlingar hade blivit mördade förstärktes den fientliga inställningen mellan sueverna och folket i Gallaecia.

Sändebud, vilka skickades av *magister militum* Nepotianus och *comes* Suniericus, kom till folket i Gallaecia kungjorde att kejsar Majorianus och kung Theodoric hade avlagt det starkaste löften om ett fredsavtal mellan dem, som ett resultat av ett gotiskt nederlag efter ett slag.

år 4. (år 460)

I slutet av februari mördades Maldras och dog den död han förtjänade.

Under påskperioden var de bland några romare i Lucus, inklusive stadens guvernör, en man av ädel börd som trodde att de var säkra med tanke på den vördnad dessa dagar gav upphov till, men de blev dödade i ett oväntat överfall av de suever som bodde där.

I maj månad kom kejsar Majorianus till Spanien. När han tog sig fram mot provinsen Carthaginensis, hade skepp förberetts för att ta sig vidare mot vandalerna. Men ett antal av skeppen blev beslagtagna från de som bodde i Carthaginensis av vandaler som fått informationen av förrädare. Detta omintetgjorde hans förberedelser och kejsar Majorianus återvände till Italien.

Delar av den gotiska armén och *comes* Suniericus lämnade Gallaecia och Nepotianus plundrade de suever som bodde i Lucus, men avslöjad genom angivarna Dictynius, Spinio och Ascanius som spred giftet av sitt eget förräderi för att skapa skräck, så skyndade de sig tillbaka till sin bas. Så snart Frumarus och den grupp som han ledde framhävde dessa nämnda angivare tog biskop Hydatius fångar i kyrkan Aquae Flaviae den 26 juli.

Rechimund plundrade områdena omkring sig, både i territoriet Auregenses och kusten vid Lucus.

Ett gräl angående den kungliga makten uppstod mellan Frumarus och Rechimund.

Skuggan av en fred, åstadkoms mellan folket i Gallaeia och sueverna.

Sändebud från sueverna kom till Theodoric och de skyndade sig sedan tillbaka.

Suniericus skaffade sig kontroll över staden Scallabis, med vilka han hade haft en konflikt.

Sändebud från de opålitliga stammarna återvände från kung Theodoric.

Kung Gaiseric ville uppnå fred med kejsar Majorianus genom sändebud.

år 5. (år 461)

När kejsar Majorianus återvände från Gallien till Rom blev han snärjd och mördad av Ricimer, som drevs av ondskan och understöddes av råd från avundsjuka män.

Fyrtiofemte i linjen av romerska kejsare, blev Severus utnämnd till kejsare av senaten i Rom i det femte året av kejsar Leos regering.

år 1. (år 462)

Suniericus återvände till Gallien.

På order av Theodoric accepterade Nepotianus sin efterträdare Arborius.

Gaiseric skickade tillbaka Valentinianus änka till Konstantinopel. Hans döttrar förenades i äktenskap med Gento, en son till Gaiseric, och med Olybrius, en senator från staden Rom.

Agrippinus, en gallisk medborgare och *comes*, och en fiende till den framstående Aegidius, förrådde staden Narbona för Theoderics skull för att härigenom vinna bistånd från goterna.

år 2. (år 463)

I provinsen Armorica hade Frederic, kung Theoderics broder, rest sig mot Aegidius som var *comes utriusque militiae* samt en man som både åtnjöt gott rykte och som var angenäm för Gud på grund av hans goda arbete. Men Frederic blev slagen med sina män och dödad.

När Cyrila kom till Gallaeia som sändebud med Palogorius, en ädling från Gallaeia som tidigare hade gått till Theodoric, mötte han Rechimunds sändebud som skulle bege sig till Theodoric. Genom att snabbt återvända från Theodoric tog de emot

Cyrila i Lucus stad på hans återfärd. Strax efter det att Cyrils återvänt från Gallaeia fortsatte suever på sitt lömska och förrådiska sätt att plundra olika delar av Gallaeia.

Remismund och Cyrila skickades tillbaka till sueverna av Theodoric, tillsammans med ett stort antal goter som hade kommit till Gallaeia vid ett tidigare tillfälle. Medan Cyrila stannade i Gallaeia, återvände Remismund skyndsamt till kungen. Under tiden rådde en laglös oordning mellan folket i Gallaeia och sueverna.

år 3. (år 464-465)

Med anledning av Frumarius död, bringade Remismund alla suever under sitt styre eftersom han hade rätten att få bli kung och återställde freden.

Sändebud från den ovannämnda Aegidius kom till vandalerna via Oceanen i maj månad och återvände samma väg i september.

Remismund skickade sändebud till Theodoric som på samma sätt skickade sina sändebud tillbaka till Remismund och medsände då, inte bara vapen och gåvor, utan också Regismunds hustru som han hade hållit i förvar.

Marcellinus slaktade vandalerna på Sicilien och drev dem på flykt från ön.

Aegidius dog, lurad i en fälla enligt somliga och dödad av gift enligt andra. När han inte längre kunde beskydda sitt område dröjde det inte länge innan goterna invaderade området som han hade skyddat och vaktat åt Rom.

Efter att på ett förrådiskt sätt tagit sig in i staden Conimbrica, plundrade sueverna den förnäma familjen i Cantaber och kidnappade modern och hennes söner.

Två gånger detta år skickades sändebud från suevernas kung till Theodoric, till vilken även Arborius reste sedan han blivit kallad.

år 4. (år 465-466)

Ajax, en grekisk apostel och ariansk ledare, steg upp bland sueverna med hjälp av deras kung, som en fiende till den ortodoxa tron och den gudomliga trenigheten. Detta fördärvliga gift härrörde från denna avskyvärda man och var överförd från goternas galliska hem.

Sueverna vände sitt raseri mot folket i Aunona. Som ett svar på det skickade Theoderic sändebud till Remismund, men utan framgång för de blev avvisade av honom och var snart på väg tillbaka.

Fyrtiosjätte i linjen av romerska kejsare, Anthemius blev utnämnd till kejsare åtta milier från staden Rom i augusti månad och i det nionde året i kejsar Leos regering.

år 1. (år 466-467)

En expedition var organiserad till Afrika mot vandalerna med den återkallades på grund av vädret.

Salla skickades av Theoderic som sändebud till suevernas kung Remismund och på sin återfärd till Gallien upptäckte han att han hade blivit dödad av sin broder Euric, som efterträdde ämbetet som kung genom samma brott som hans broder hade begått. Euric skickade omedelbart sändebud både till kejsaren och till suevernas kung, men Remismund sände dem genast tillbaka igen och skickade iväg sina egna sändebud, några till kejsaren, några till vandalerna och andra till goterna.

Opilio återvände till Gallien från folket i Aunona, som sueverna bittert bekämpade, tillsammans med de män som farit iväg med honom från goternas kung samt med dem som nu var skickade med honom till Gallien.

Skräckslagna genom rykten om den ovannämnda expeditionen återvände de goter som hade blivit skickade till vandalerna. Likaså de suever, som efter bortskickandet av det gotiska sändebudet, hade blivit spridda på sitt vanliga sätt ute i bygderna för att söka efter byte, blev också återkallade, men några få månader senare gick suevernas kung mot Lusitania.

Vilseledda av en tid med fred, blev Conimbrica plundrad. Husen förstördes och en ansenlig del av muren. Dess invånare blev plundrade och skingrade, och både staden och dess territorie lämnades av folkat.

Sändebud återvände från goternas kung och förde med sig nyheter om järtecken som hade setts i Gallien. De sade att inför deras ögon hade en annan sol, likadan som den riktiga solen, plötsligt framträtt vid solnedgången. När goterna var samlade på en viss dag för en särskild sammankomsts skull, hade järnbladen på de spjut som de höll i sina hän-

der för en stund förlorat sitt naturliga utseende och ändrat färg. Några var gröna, andra röda, gula eller svarta. Vid samma tid hade blod sprungit fram ur marken i mitten av staden Tolosa och flödade utan uppehåll en hel dag.

år 2. (år 468)

En grupp med goter följde ett återvändande suevisk sändebud och begav sig till Emerita.

Ulixippona blev erövrade av suever sedan staden hade blivit förrådd av Lusidius, en av stadens egna medborgare och guvernör över staden. När goterna som ankom fick reda på detta, anföll och plundrade de både sueverna och romarna i territoriet Lusitania.

Det sändebud som hade skickats till kejsaren återvände med nyheten att nyligen hade en extremt stor härstyrka med tre utvalda ledare, efter kejsar Leos beslut, gett sig iväg mot vandalerna och att Marcellinus hade blivit ivägskickad vid samma tid med en stor grupp allierade till honom genom medverkan av kejsar Anthemius. Därtill hade Ricimer blivit svärson och *patricius* till kejsar Anthemius. Aspar hade avskedats och hans son hade blivit avrättad sedan de avslöjats att de sammansvärjt sig med vandalerna emot det romerska imperiet.

Folket vid Aunonenses fick fred med sueverna, som därefter startade en expedition med plundring på utvalda platser både i Lusitania och i Asturica.

Goter vände sitt raseri med samma fiendskap runt samma områden i Asturica och de plundrade även i Lusitania.

Remismund skickade iväg Lusidius som ambassadör till kejsaren med några av sina egna sueviska underåttar.

* * *

Germanska folk: alaner, burgunder, goter, greuthungi, heruler, siling-vandaler, suever, vandaler

Germanska personer: Addax, Agiulfus, Aithanaricus, Aiolufus, Alaric, Athaulf, Cyrila, Euric, Fretimund, Frumarius, Gaiseric, Gunderic, Heremigarius, Hermeric, Rechimund, Remismund, Ricimer, Suniericus, Theodoric, Thorismodus, Vallia, Vetto

* * *

EUGIPPIUS

Sankt Severins liv

Severin kallades Noricums apostel. Kungariket Noricum hade bildats av den keltiska stammen norici runt 400 f.Kr. men år 15 f.Kr. införlivades området i romarriket.

1.

Vid den tiden när Attila hade dött (år 453) var de två områdena Pannonien och de övriga distrikten längs floden Donau i fullständigt oordning.

4.

Vid samma tid gjorde en grupp barbarer plötsliga räder och tog allt de kunde finna utanför murarna (på staden Flavianis), oavsett om det var folk eller boskap så släpades de bort.

5. (år 468-472)

Flaccitheus, kung över rugierna, kände sig osäker på sin makt i början av sin regering eftersom goterna i Nedre Pannonia var fientligt sinnade emot honom, och han var skräckslagen av deras stora antal. I denna farofyllda situation rådfrågade han den välsignade Severin som ett gudomligt orakel. Kungen kom till honom och berättade tårftyllt att han hade fått en begäran från de gotiska ledarna att få ta sig igenom hans land till Italien, vilket de nekades, och att han nu fruktade för sitt liv. Severin svarade honom: ”Om vi hade varit förenade i samma katolska tro borde du snarare ha rådfrågat mig om livet i nästa värld, men eftersom du endast är bekymrad över detta livet, vilket vi båda har gemensamt, får du lyssna till vad jag har att säga dig. Du blir inte utsatt för fara för goterna, varken på grund av deras antal eller deras fientlighet. De kommer snart att förflytta sig vidare och du kommer att regera på ett säkert sätt och få framgång.”

Kungen for därifrån och var mycket belåten, när han nåddes av nyheten att en grupp av rövande barbarer hade tagit några rugier som fångar. Genast återvände han till Severin för att få råd. Severin svarade att om han straffade förövarna skulle han bli dödad själv, och dessutom skulle kungen inte gå över floden för där var tre bakhåll planerade för hans skull. Strax efteråt kom ett sändebud och lät meddela just det som Severin sagt. De två fångarna som hade lyckats rymma från fiendernas läger be-

rättade exakt det som den välsignade mannen hade sagt tidigare.

6.

En del barbarer, som var på väg till Italien, for omvägen förbi för att få se honom (Severin) och för att få hans välsignelse.

7. (år 469/470)

En av dem som kom till honom var Odovacar, som sedan kom att styra över Italien. Vid denna tid var han en ung man med lång kropp men med usla kläder. Han stannade av fruktan för att slå i huvudet mot det låga taket i den enkla cellen. Han fick informationen av den helige mannen att han skulle bli berömd. När han gick talade Severin åter till honom och sade: ”Gå till Italien, gå, nu klädd med oansenliga hudar, men snart ska du ge rika gåvor till många.”

8.

Även kung Feletheus, som också kallades Feva, son till den omnämnde Flaccitheus, gjorde som sin fader i början av sin regering och besökte regelbundet den helige mannen. Men han hade en ond och illvillig drottning vid namn Giso.

Det var några guldsmeder bland barbarerna som hon hade i fängsligt förvar för att tvinga dem att göra kungliga smycken. En dag när drottningen hade föraktat Guds tjänare, kom kungens son Fredericus av ren nyfikenhet till fängelsehållorna. Guldsmederna tryckte ett svärd mot hans bröst och sade att om någon kom i närheten av dem, utom under skydd av ed, så skulle de först dräpa pojken och sedan sig själva. Detta skulle de göra eftersom de inte hade något hopp om att få överleva och bara blev magrare för varje dag genom sitt arbete. Drottningen förstod då att detta var Guds straff för hennes beteende, och hon gav då löftet under ed att guldsmederna skulle bli fria om de släppte pojken. Därefter lovade hon att aldrig mer vara emot Severin.

10.

Det var en man vid namn Maurus, vaktmästare vid klostrets basilika, som den välsignade Severin hade

frigett mot lösen från barbarernas våld. En dag sade Severin till honom: ”Undvik att gå någonstans idag, i annat fall kommer du inte att kunna undfly en omedelbar fara.” Trots detta gick han ut vid middagstid för att plocka frukt. De hade bara gått två milier från staden Favianis när plötsligt han och den man som hade övertalat honom att gå blev fångade av barbarer och fördes vidare över floden Donau. Vid just den timmen satt Severin och läste en bok i sin cell. Plötsligt lade han boken ifrån sig och bad att man omedelbart skulle hämta Maurus. När man inte fann honom någonstans, gav han sig i väg själv i största hast, tog sig över floden Donau och förföljde rövare som folk brukade kalla scamaræ. De kunde inte bära hans vördnadsbjudande ankomst och lät fångarna få följa med honom tillbaka.

17. (år 472/473)

För insamlingen av tionde, vilket gick till de fattiga, uppmanade Severin även folket i Noricum genom brev. Detta hade blivit en tradition. En dag när de hade sänt honom en uppsättning kläder för att sprida vidare, frågade han dem som kom med kläderna om en likadan försändelse även skulle komma från staden Tiburnia. De svarade att män därifrån borde vara framme vilken stund som helst, men gudsmannen påpekade att de inte tycktes vara på väg och att den försenade gåvan hade blivit överlämnad till barbarerna. Strax därefter lyckades medborgarna i staden Tiburnia, efter en oavgjord kamp mot goterna, att men knapp marginal få till stånd ett fredsavtal där det bland annat ingick att de överlämnade allt de insamlat men genom försening ännu inte skickat iväg till guds tjänare.

19.

Batavis är namnet på den stad som ligger mellan de två floderna Inn och Donau. Där hade välsignade Severin på sitt vanliga sätt byggt ett kloster för några få munkar eftersom han ofta blev tillfrågad att komma till den platsen av stadens medborgare. Särskilt var det så med tanke på de ofta förekommande invasionerna av alamanner, vars kung Gibuldus hedrade och älskade honom. En gång när kungen var ivrig att få träffa Severin, reste han också dit, men gudsmannen som fruktade att han kom för att bränna staden gick ut ur staden för att möta honom. Han talade så väl till kungen att han skälvde våldsamt i hans närvaro. Sedan de hade skilts åt erkände kungen inför sin härstyrka att aldrig någonsin tidigare hade skakat så häftigt. När han lät Severin få önska sig vad han ville av honom, framförde den vise läraren att kungen för sin egen skull borde få sitt folk att sluta ödelägga romerskt territorium samt att han barmhärtigt borde frige de som hölls

som fångar av hans män. Då beslutade kungen att Severin skulle sända honom en av sina egna följeslagare för att ordna detta så snart som möjligt. Utan försening skickades diakon iväg Amantius för att följa med kungen, men han satt vid kungens dörr under flera dagar utan att få tillträde. När han återvände, bedrövad över att han inte hade kunnat uträtta det han var skickad för, mötte han en person var identiskt lik sankt Severin. Han skrämde honom med hot och bad honom följa med tillbaka. Så följde han med på grund av hot och upprördheten, och när de kom till kungens dörr försvann plötsligt mannen inför hans ögon. Kungens sändebud frågade dekanen var han kom ifrån och vad som var hans önskemål. Kortfattat förklarade han sitt ärende, vilket stod i ett brev, och fick ett brev tillbaka från kungen och återvände hem. Han kom tillbaka med sjuttio fångar samt med ett välkomnande löfte från kungen att han skulle noga undersöka sitt område och återsända alla fångar som han kunde finna. För denna syssla insattes den helige prästen Lucillus och han mottog ett stort antal olycksdrabbade människor från fångenskap.

20.

På den tiden när det romerska riket ännu bestod var soldaterna i många städer understödda av offentliga pengar för deras bevakning från murarna. När detta upphörde upplöstes också den militära formationen. Förläggningen i Batavis höll dock ut och en del av dem hade vänt sig till Italien för att hämta den senaste betalningen för sig själva och sina kamrater, och för att komma dit hade de blivit vägleda av barbarer. En dag satt Severin och läste i sin cell när han plötsligt slog igen boken och började sucka häftigt och fälla tårar. Han sade åt alla dem som var närvarande att skynda sig till floden, vilken som han förklarade var röd av människoblod vid just denna stund. Just då kom nyheten att kropparna efter de omnämnda soldaterna hade blivit funna vid strandkanten dit de förts av strömmarna.

22. (år 472/473)

Invånarna i staden Batavis bad ödmjuk att den helige mannen Severin skulle gå till Feba, rugiernas prins, och begära tillstånd att få idka handel med dem. Men han sade till dem: ”Den tiden är nära då denna stad kommer att ligga lika öde som alla andra av de nordliga befästningarna vilka blivit övergivna av sina invånare. Jag ser en stor olycka drabba denna plats så fort vi har rest iväg, och de heliga kristna platserna kommer att bada i människoblod. Även på denna plats kommer våldsamheter att ske.” Detta sade han i baptisteriet (dophuset). Han seglade sedan längs Donau till sitt äldsta och största kloster

som låg utanför staden Favianis, som låg hundra milier eller mer därifrån. Strax därefter, medan han ännu seglade, invaderade Hunumundus med en mindre grupp barbarer staden Batavis medan en stor del av befolkningen var ute och tog hand om skörden. De fyrtio personer som stannat kvar för att vakta staden dräptes.

25.

När fastan var över kom en enorm mängd alamaner och ödelade en stor del av landet. Men befästningarna som var tryggt skyddade mot fiendernas anfall genom gudomligt fastande och berömlig ödmjukhet såsom de hade blivit undervisade av den profetiske mannen, undkom all skada.

27.

Vid samma tid var befolkningen i staden Quintanis trötta på de ständiga anfällen från alamannerna, varpå de lämnade sina hem och flyttade till Batavis. Men deras flyktort var inte okänd för barbarerna, utan blev istället en eggelse eftersom de trodde att de nu kunde plundra två städer vid ett och samma tillfälle. Severin bad dock mer än tidigare och stärkte romarna med sitt goda exempel och sade att de annalkande fienderna skulle bli slagna med Guds hjälp, men att efter segern skulle de som förringat hans varning bli straffade. Alla romarna ställde därför mangrant upp utifrån de gudomliga löftena och ställde upp på slaglinjen framför alamannerna, skyddade snarare av den helige mannens ord än genom vapen. I det slaget slogs alamannerna och drevs på flykt. Severin talade till folket och sade att segern kom från Gud och att de inte skulle lita på sina egna krafter. Därför skulle de alla samla ihop sina tillhörigheter och följa med honom till staden Lauriacum. Men några av folket i staden Batavis ville inte lämna sin hemort och stannade kvar. Alla de som stannade kvar och vägrade att lyssna till Severins gudomliga ord straffades när thoringi gjorde ett anfall mot dem redan samma vecka. Några blev dödade medan andra fördes bort i fångenskap.

31.

När Feletheus, kung över rugierna och även kallad Feva, hörde att återstoden av alla städernas befolkning hade flytt från barbarernas svärd, på uppmaning av Guds tjänare Severin, och kommit till staden Lauriacum, begav han sig dit med sin härstyrka. Avsikten var att ta dem med överraskning och ta dem med sig för att placera dem i de städer som betalade skatt till honom och som låg i hans område. En av dem var Favianis, åtskild från rugiernas område bara genom floden Donau. Angående detta blev invånarna bestörta och uppmanade ivrigt Seve-

rin att möta kungen och försöka förmå honom att inte fatta så drastiska beslut. Severin skyndade iväg och mötte kungen tidigt om morgonen tjugo milier från staden. Kungen blev skakad när han såg Severin komma och frågade vad som var anledningen till det oväntade mötet. Severin svarade att han kom som Kristus budbärare, och kungen sade då att han inte ville tillåta att Severins folk skulle behöva utstå plundring av alamanner och thoringier, eller att bli fällda av svärd eller ledda i fångenskap, utan att han ville föra dem till de underlydande städerna i grannskapet där de kunde få slå sig ner. Efter mötet återvände kungen med sin härstyrka och när Severin kom tillbaka hade de fått garantier att få lämna staden Lauriacum och bli placerade i de fredliga städerna och leva i vänskaplig förbindelse med rugierna. Själv stannade Severin i Favianis, i sitt gamla kloster.

32. (efter år 476)

Vid den tiden skrev kung Odovacar ett vänskapligt brev till sankt Severin, där han ödmjukt erbjöd honom att få önska sig något om han ville. Han hade inte glömt den profetia där Severin hade antytt att han skulle bli kung. Uppmuntrad av erbjudandet bad Severin att en viss Ambrosius skulle återkallas från den exil han levde i. Odovacar gjorde gladeligen som han blev ombedd. En gång när många ädlingar, såsom var brukligt, prisade kungen i smickrande termer i närvaro av den helige mannen, frågade han vilken kung det var som de hyllade ytterst. De svarade: "Odovacar." Då sade Severin: "Odovacar är säker under tretton eller fjorton", och han syftade då på antalet år som han styrde ostört. Därefter tillade han att de snart skulle få se hur hans profetia uppfylldes.

33.

Folket som bodde i staden Comagenis, där Severin först hade blivit känd, frågade ödmjukast om inte Severin kunde tänka sig att komma till dem, vilket han gjorde. När hans närvaro blev känd, kom en av kung Feletheus ädlingar, vars unge son led av en lång och svår sjukdom och där han redan hade förberett begravningen. Han förde sonen över Donau och lade honom inför Severins fötter. Severin framförde sina böner och sonen som redan till hälften var död reste sig upp fullständigt frisk och återvände hem med full hälsa.

35.

Bonosus var en av Severins munkar, barbar till börd. Han led av en mycket dålig syn och frågade om han kunde få bli helad. Men Severin sade åt honom att det bättre om han såg bra med sin inre syn

än med sina ögon, och därefter bemödade han sig för att se med sitt hjärta mer än genom sina ögon, och han blev mirakulöst belönad med gåvan att hålla långa kontinuerliga böner utan att uttrötas. Efter att ständaktigt ha tjänat i klostret i fyrtio år, avled han med samma iver som han hade haft när han kom dit.

37.

Munken Marcianus som i egenskap av präst hade varit ledare för ett kloster, sändes av Severin till Noricum med sin broder Renuus. När den tredje dagen hade passerat, sade Severin till sina klosterbröder: ”Be, ty den stora prövningen har kommit till Marcianus och Renuus just denna timma, men genom Kristus hjälp kommer de att bli räddade.” Munkarna skrev ner vad han hade sagt och när de två återvände flera månader senare kunde de intyga att just den dagen och timman hade de just undkommit ett barbariskt anfall.

40.

När Severin förstod att han inte skulle leva länge till kallade han på rugiernas kung Feva och den grymma drottningen Giso. Han framförde sina önskemål om vad som skulle ske efter hans bortgång och frågade sedan drottningen med skarp röst vad hon eftertraktade mest, kungens hjärta eller guld och silver. Hon svarade att hon föredrog kungen framför skatter. Då uppmanade Severin henne att sluta förtrycka de oskyldiga. Därefter lämnade kungen och drottningen honom. Till sina klosterbröder sade han senare att alla dessa barbarer skulle inom kort ta med sig allt de ägde och lämna alla dessa städer för att bege sig till de romerska provinserna utan att hamna i fångenskap. Dessa platser, sade han, som nu fylldes med folk skulle drabbas av en sådan ödeläggelse att fienderna i förhoppning om att finna guld skulle öppna de dödas gravrum. Denna profetia slog också in en tid senare.

42.

Ferderuchus hade av sin broder, rugiernas kung Feva, mottagit en av de få städerna som var kvar på stranden till floden Donau, nämligen Favianis. Där intill bodde sankt Severin. När Ferderuchus, som han brukade, gick för att hälsa på honom började Severin att prata med honom mer eftertryckligt och bönföll honom att inte lägga beslag på det som tillhörde hans kyrka eller att ändra på födan för de fattiga och för fångarna sedan han gått bort. Ferderuchus svor vid sin fader Flaccitheus att han inte skulle göra det, men Severin svarade att han vid första tänkbara tillfälle skulle ödelägga hans kloster och sedan omedelbart få uppleva sanningen av hans ord

och varning, samt att han i framtiden skulle få känna bestraffningen. Ferderuchus lovade att hörsamma varningen och gick sedan hem.

43. (år 482)

Den 5 januari fick han smärtor i sidan, och det pågick i tre dagar. Därefter, om natten, samlade han sina klosterbröder. Den 8 januari dog han. Ferderuchus blev snabbt allt vildare i sina begär. Han bestämde så snart Severin var död att lägga beslag på de kläder och andra artiklar som samlats till de fattiga. Därtill lade han beslag på den silverkalk och de andra föremålen som tjänade vid altaret. Medan föremålen stod på altaren vågade inte den tjänare som blev ditskickad för att utföra detta vidriga dåd röra vid dem. Kungen skickade då en soldat vid namn Avitianus för att ta föremålen därifrån. Denne utförde ordern mot sin vilja men strax senare blev han oupphörligen plågad av darrningar i hela sin kropp och blev också besatt av en demon. Så han skyndade sig att göra bättring, tog ett högtidligt löfte, ändrade sin tjänst, tog upp det himmelska vapenmärket och levde i ensamhet och avskildhet på en ö. Ferderuchus däremot hade glömt besvärjelsen och den helige mannens profetia och han lät riva hela klostret utom den omgivande muren, som han inte förmådde föra över floden Donau. Men snart kom den hämnd som var uttalad över honom. Inom en månads tid blev han mördad av Fredericus, sin broders son, och han förlorade därmed både sitt byte och sitt liv. Av det skälet förklarade Odovacar krig mot rugierna. De blev slagna och Fredericus tog till flykten. Han fader Feva togs tillfånga och både han och hans onda hustru fördes till Italien. Senare när Odovacar hörde att Fredericus hade återvänt till sitt kungarike skickade han sin broder Onoulf med en stor härstyrka varpå Fredericus flydde igen och tog sig till kung Theodorik, som då befann sig i staden Novae i provinsen Moesia. Onoulf följde sin broders instruktioner och beordrade alla romare att emigrera till Italien. Då mindes hela befolkningen Severins profetia att de skulle bli befriade från en tillvaro där de dagligen var utsatta för barbarernas röveri.

* * *

Germanska folk: alamanner, goter, rugier, thoringi

Germanska personer: Feba (rugiernas prins), Feletheus eller Feva (kung över rugierna), Flaccitheus (kung över rugierna), Ferderuchus, (bror till rugiernas kung), Fredericus (kungason hos rugier), Gibuldus (kung över alamannerna), Giso (drottning över rugierna), Hunumundus, Odovacar (kung i Italien), Onoulf, Theodorik (goternas kung)

* * *

N.N.

Gallisk krönika för år 452 och Gallisk krönika för år 511

(Cronica Gallica ad annum CCCCLII - Cronica Gallica ad annum DXI)

Den Galliska krönikan finns i två versioner, vilka namngivits efter det slutåret som de berör. Således kallas de "Gallisk krönika 452", och "Gallisk krönika 511". Den galliska krönikan för år 511 bygger i hög grad på den för år 452, och de hade gemensamma källor, men är en fortsättning på den sistnämnda. Den galliska krönikan för år 452 börjar år 378.

Gallisk krönika för år 452

CCCCLII (avser år 409 eller 410), Honorius 16:e regeringsår.

Britterna drabbades av ödeläggelse genom ett fientligt anfall av saxarna.

Theodosius, Valentinianus XVI (= Theodosius II och Valentinianus II, 16:e regeringsår, d.v.s. 440) Britterna (britonerna), som övergivits av romarna, lämnade över makten till saxarna.

(år 440)

Det ödelagda landet nära staden Valence har givits åt alanerna, styrda av Sambida.

(år 442)

Alanerna kuvade med krigsmakt de som gjorde motstånd mot dem, och tog herraväldet över landområdet med makt.

(år 443)

Sapaudia, överlämnades till återstoden av de burgunderna för att bli uppdelad av dess befolkning.

(år 444 - ska vara år 439)

Karthago erövrades av vandalerna, och lämnade därmed det romerska riket och dess inflytande.

(år 445 - ska vara år 441-442)

Trakien drabbades av ett fientligt anfall av hunnerna.

Gallisk krönika för år 511

Honorius XVI

(= Honorius 16:e regeringsår, d.v.s. år 409 / 410)

Provinsen Britanien ödelades efter ett fientligt anfall av saxarna.

Theodosius XVIII-XVIII

(= Theodosius II, 18:e och 19:e regeringsår, d.v.s. 441)

Britterna (britonerna) som vid denna tid lidit svårt av olika katastrofer och missförhållanden, var försvagade av saxarnas makt.

Anm:

Årtalen är sannolikt felaktigt och ska sannolikt flyttas 4 år framåt. Därmed sätts saxarnas maktövertagande av Britanien till tiden c:a år 445-446.

(år 469)

Anthemius sändes till Arles av sin fader, kejsaren Anthemius, tillsammans med Thorisarius, Everdingus, och Hermianus som var comes. Kung Euric mötte dem på andra sidan av floden Rhone och, sedan han dödat generalerna, lät han förstöra allting.

(år 473)

Vincentius, sändes av kung Euric, som en mästare över soldaterna (Magister militum), och blev mördad i Italien av comes Alla och comes Sindila.

(år 477)

Staden Arles erövrades av Euric, tillsammans med staden Marseilles och andra befästa platser.

* * * * *

Ett urval ej översatta texter från Cronica Gallica ad annum DXI

Alani et Wandali et Sueui Gallias ingressi sunt.

Alani, Wandali, et Sueui Ispanias ingressi era
CCCCXLVII.

Alaricus Romam ingressus; capta Placidia.

Mortuo Alarico Ataulfus rex Gothorum.

Alani Cartaginensem et Lusitaniam sortiuntur et pars
Wandalorum qui Silingi dicebantur Bethicam insederunt.
Reliqui uero Wandali cum Sueuis galleciam sortiti sunt.

Gothi Narbonam ingressi, ubi Ataulfus Placidiam duxit
uxorem.

Occiso Ataulfo apud Barcinonam Valia regnat Gothis qui
mox pace cum Constantino patricia facta Alanis et Wan-
dalis, qui Lusitaniam et Bethicam tenebat, bellum infert.

Constancius patricius redditam Placidiam duxit uxorem.

Valia extinguit Alanos cum rege eorum Addace et Silingo-
us qui erant Bethica Wandali.

Iubente Constantino intermisso bello, quod intra Galleci-
am supererat, reuersi Gothi ad Gallias sedes accipiunt a
Tholosa in Burdegalam ad oceanum uersi.

Inter Gundericum, qui Wandalis, et Hermericum, qui Suei-
uis regnabant, dissensione orta Sueui a Wandalis in Erba-
sorum montibus obsidentur.

Valentinianus nascitur Rauenna.

Wandali omnia Sueuorum obsidione relicta Gallecia
Bethicam transierunt.

Constancius in consorcium regni assummitur et post men-
sem sextum moritur.

Bonifacius Affricam inuadit.

Honorius actis tricennabulis suis moritur Rauenna.

Iohannes ex primicerio notariorum arripit tyrannidem.
Post annum occisus.

Theodosius post Honorium patruum suum cum Valenti-
niano amite filio regnat annis XXX.

Wandali balearicas insulas predantur et euersa Cartagine
Spartaria et Ispali, depredata Spania arreptis nauibus
Mauritaniam petunt rege Geserico.

Nam Gundericus frater ipsius, dum capta Yspali impias
manus in ecclesiam uellet extendere, demone correptus
mortuus est.

Narbona a Gothis obessa.

Burdiones uicti Aezio patricio.

Cartago capta a Genserico.

Obiit Theodosius iunior Constantinopolim.

Marchianus post Theodosium Constantinopolim regnat.

Obiit Placidia Rome.

Eupronius episcopus Augustiduno sepelitur.

* * *

Gallisk krönika för år 511:

Germanska folk: burgunder, goter, saxare, silingar, sve-
ver, vandaler

Germanska personer: Alaric, Ataulf, Everdingus, Euric,
Geseric, Gunderic, Hermeric, Hermianus, Sambida, Sin-
dila, Thorisarius, Valia

Hunniska folk etc: alaner, hunner

* * *

ZACHARIAHS av Mitylene

Den syriska krönikan (kyrkohistoria)

Verket fullbordades på 540-talet men vissa kompletteringar utfördes av andra författare fram till år 569.

Bok II, kap. V

Kejsar Theodosius levde i femtio år och av dessa regerade han i fyrtyotivå, för han var åtta år när han började regera. Han dog i den tre hundra åttonde olympiaden.

Geiseric (vandalernas kung) kuvade Karthago i Afrika och rådde över det. John, den store befälhavaren, dräptes av Arbindus (=Areobindus) tjänare, och det var jordbävningar på många platser. Efter det dog Theodosius (år 450).

Bok III, kap. XII

När Anthemius hade regerat i fyra år dräptes han av Ricimer (år 461). Leo den förste dog också, efter att ha regerat med Anthemius i tre år, samt två år där-efter. Under Leos första år drabbades Antiokia av en jordbävning och av en stor eldsvåda. Under hans andra år (år 460) blev den gotiske tyrannen Sulifos dödad, och under hans tredje år dödades befälhavaren Aspar och hans son.

Bok VI, kap VI

En Theodoric som var en tyrann hade tagit fångar från Trakien och många andra platser och gick mot Rom och kuvade staden, ty anti-kejsaren Odoacer hade flytt från honom och tagit sig till Ravenna i Italien. Kejsar Zeno dog i den åtta hundra andra året (år 491), enligt det grekiska sättet att räkna tid.

Bok VII, kap III

När persernas kung Piroz rådde över sitt rike, i kejsar Anastasius trettonde regeringsår (år 503), störmade hunnerna fram mot stadsportharna där perser höll vakten. Från de bergiga områdena invaderade de persernas rike. Piroz samlade en härstyrka och mötte dem. När han frågade varför de hade gått till anfall mot honom svarade de att: ”det som perserna betalade i tribut inte var tillräckligt, och som giriga rovdjur förkastade de Gud (=kristendomen) i den nordvästra regionen. Vi lever på våra vapen, våra pilbågar och svärd, och äter kött av alla sorter. Den

romerske kejsaren har genom sin ambassadör lovat oss dubbel tribut om vi upplöser vår vänskap med er perser. Därför har vi gjort våra förberedelser för att ni antingen ska ge oss lika mycket som romarna lovat oss och då bibehåller vi uppgörelsen som vi har sedan tidigare, eller så gör ni det inte och då kommer vi med krig.” När Piroz hörde detta och såg att hunnernas styrka var betydligt mindre än hans egen härstyrka valde han att spela ett falskt spel med dem. Hunnerna utvalde fyra hundra av sina ledande personer, och till dem kom fyra hundra av perserna. De möttes upp i bergen där de åt tillsammans, svor eder och lyfte händerna mot himlen. När det mesta var utfört började perserna samla in pengarna medan de flesta av hunnerna, förutom de fyra hundra, återvände till sitt eget land. Tio dagar senare bröt Piroz sitt löfte och anföll både hunnerna som återvänt till sitt land och de fyra hundra som var kvar. Men i striden föll Piroz och ett stort antal av hans män. Åter igen plundrade hunnerna inne på persernas territorium innan de återvände hem. Piroz kropp återfanns aldrig och i hans eget land kallades han för lögnaren. Sedan efterträddes han av Kawad.

Bok VII, kap XII

Alimeric (=Theodoric) var anti-kejsare i Rom och han hade i den västra delen av det romerska riket revolterat mot kejsar Anastasius (från år 491), och höll regeringen i Rom. Han var en krigare, men under hans dagar utfördes stora tjänster till folket, genom att befria dem från inkräktare och (visi-)goter. Därtill gagnade han staden Rom med många välgärningar, uppförde byggnader och beviljade privilegier. Men han hade omvänts från Arius irrläror (arianismen). En konsekvens av detta var att det inte kunde bli något samtycke mellan påven i Rom och det som gjorde i öster (Konstantinopel).

Bok VII, kap XIII

Under Anastasius regeringstid, och efter hans drottning Ariadnes död (år 513), fick han problem med goten Vitalianus som var befälhavare. Han var krigisk, modig och orädd samt slug i strid. Till denna man kom det många ociviliserade folk, och han gav

dem guld med generös hand. Därtill gjorde de sig rikare genom det byte de fick från Anastasius besittningar. Efter att ha hållit fred under en lång tid, bröt Vitalianus sitt ord och gjorde uppror och gick till anfall mot de romerska besittningarna. Han förtryckte kejsardömet och behandlade det med förakt. Högmodigt och utan fruktan avancerade han framåt mot Konstantinopels förorter. Anastasius skickade fram en härstyrka men den blev grundligt slagen av Vitalianus, och den romerske befälhavaren Hypatius blev tillfångatagen. Vitalianus behandlade honom på ett förödmjukande sätt, och för att förolämpa honom stängde han in honom i en svinstia. Vid ett annat tillfälle lät han Hypatius få skämmas offentligt, genom att föra honom runt sin härstyrka på det mest förnedrande sätt. Orsaken var att Hypatius en gång hade Vitalianus hustru till fånga och behandlat henne skymfaktigt. Som en konsekvens av det var Vitalianus vrede mot honom mycket stark. För bland Hypatius impulsiva handlingar när han var i sin ungdom, var han köttslig och lättsinnig i sin lust efter kvinnor. Efter en tid blev han frigiven mot en stor summa pengar i guld, och han kunde återvända från sin fångenskap hos Vitalianus.

Bok VIII, kap II

Tyrannen Vitalianus var befälhavare i Anastasius dagar. Han var en got till börden, och en hårdhjärtad krigare, och de ociviliserade folken följde honom. Om honom är det sagt att han ville revoltera mot kejsar Anastasius, varför kejsaren krävde en ed från honom, men den höll han inte. Istället revolterade han och angrep kejsarens besittningar. De intog städer och byar, och de marscherade ända fram till den kejsarliga staden (Konstantinopel), och belägrade den. Han oroade kejsaren på många sätt, och gjorde honom bekymrad eftersom han hade tagit Hypatius till fånga, sedan denne hade gått till anfall och lidit ett stort nederlag. Hypatius behandlades på det mest förnedrande sätt, innan han löstes för en stor summa guld och fick återvända tillbaka. Men när kejsar Anastasius var död (år 518) skrev kejsar Justinus, som då var gammal, ett brev till honom och bönföll honom och blickade honom, att han inte skulle handla ojust och återuppta revolten. Många folk följde honom när han kom med stor självsäkerhet. Kejsaren for till martyrernas kapell i Euphemia, och där svor de eder gentemot varandra och gick in i staden. Där blev han en av de främsta befälhavarna, och i sin nyvunna makt gick han in och ut ur palatset, och satt över ledningen av viktiga angelägenheter. Han utvecklade en andlig relation med Flavianus av Antiokia som blivit utdriven därifrån, och han hyste stor förbittring mot den helige Severus som ersatte Flavianus, men hade kunde inte

skada honom under Anastasius dagar. Däremot lyckades Vitalianus få kejsar Justinus att ge order om att Severus, var han än fångades, skulle få sin tunga utskuren. En tid därefter, när Vitalianus badade i den kejsarliga staden, tog han emot en inbjudan till en måltid tillsammans med kejsaren och befälhavaren Justinianus sin var hans kollega. När han gick från badet tillsammans med sin notarius publicus (notarie) Paul och tjänare Celar, hade ett flertal män gjort sig redo för att sticka ner honom medan han gick från ett hus till ett annat. De dräpte alla tre och Gud återgäldade därmed den ondskan han visat i Anastasius dagar.

Bok VIII, kap IV

Asclepius Bar Malohe (=seglarens son) höll havet runt Edessa och blev biskop efter Paul. Han var en nestorian, men god i sina gärningar, visade tillgivenhet till jordbrukarna, och tog inte emot mutor. Men han var aktiv och våldsam mot de troende. Många blev bannade av honom och kränkta med alla sorters tortyr, eller dog under den hårda behandling som tillfogats dem av Liberius, goten som var en grym ståthållare, och som kallades tjurätaren. År 836 efter grekisk räknesätt (=år 525) översvämmades floden Scirtus och dränkte många människor i staden. Men Asclepius och Liberius lyckades fly.

Bok VIII, kap V

Persernas kung Kawad erhöll en tribut på 500 pund guld av romarna för att låta de persiska styrkorna få vakta stadsportharna som var riktade mot hunnernas land.

(År 531-532) hände det att en stor mängd hunner invaderade romerska territorier och högg ner alla som de fann utanför städerna. De gick över floden Euphrates och fortsatte ända till landet omkring Antiokia. Eremiten John av Anastasia, en man med ärbär karaktär, hade dödats i öknen av hunnerna, men eremiten Simeon, som också kallades "den hornprydd", hade inte blivit skadad.

Bok IX, kap III

Sunica, som var befälhavare och hunn till börden, hade tagit sin tillflykt hos romarna och blivit döpt. Han mötte perserna, slog dem och lät dem återvända i skam.

Bok IX, kap VI

Romarna tågade mot perserna på hösten (år 531) och kom till staden Martyropolis. Strax tidigare hade persernas kung Kawad dött, och de led av regn och lervällingen runt staden, samt blev oroade av

den romerska härstyrkan. Perserna begav sig därifrån, och snare också den romerska härstyrkan, då först kom de hunner som perserna hade lejt. De anföll plötsligt det romerska territoriet och högg ner många jordbrukare, brände byar och kyrkor, samt gick över Euphrates innan de nåde fram till Antiochia. Ingen vågade anfälla dem, utom en man vid namn Bessa, ståthållaren i Martyropolis, som föll en avdelning av dem och dödade dem alla, samt tog fyra hundra hästar av dem och en stor del av deras byte. Den mannen blev rik. Vid befästningen vid Citharizon kom ståthållaren oväntat med fyra hundra män och beslagtogs deras packdjur.

Bok IX, kap VII

Kejsar Justinianus funderade på vad som hade hänt, på den romerska härstyrkan som vid olika tillfällen blivit slagen av perserna, och jordbrukarna som blivit nedhuggna eller tillfångatagna av hunnerna, samt landet och byarna som blivit avbrända.

Bok IX, kap XIV

År tio (= år 532) orsakades stor slakt av de många hunner som invaderade romerskt territorium, och plundrade det och dödade många av de människor som befann sig på landet samt orsakade bränder.

Men det var inte allt. I den kejsarliga staden (Konstantinopel) omkom många människor på grund av det uppror som utbröt. För när John av Caesarea i Kappadocia var prefekt där, lyckades han genom trängna påhitt och förevändningar mot personer med hjälp av användandet av knep och list samla ihop stora mängder guld till den kejsarliga skattkammaren från alla samhällsklasser, både magnater och hantverkare. Han använde både smickrare och angivare, och det var inget litet antal från varje kvarter i den kejsarliga staden vilka klagade på honom och stödde någon fraktion. Därför var det konstanta klagomål mot honom och kejsaren, och fraktionerna förenade sig och det slutade med att de plundrade allting som kom i deras väg och anlade bränder. Kejsaren blev oroad och till slut stängdes palatset. Partiets anhängare samlades då på cirkus och startade ett stort upplopp, där de skrek ut att Hypatius skulle bli kejsare, och om inte det lyckades skulle de bränna ner hela staden. Hypatius tvingades fram och Pompeius följde honom. Därpå upphöjde de honom till kejsare. När detta hände skickades personer iväg och brände ner den stora kyrkan i staden för att därigenom framhäva nyheten om vilket katastrof som skulle uppstå om den samlade människomassan skulle spridas. Men befälhavaren Mundus (en gepid) var närvarande där och alla trupper som fanns till hands fick order att stänga dörrarna till

cirkus. Därefter högg de ner och slog alla klasser av folk som var där inne, och det var ingen mening att försöka fly och komma undan massakern. Mer än 80 000 personer dräptes i detta upplopp. Hypatius och Pompeius blev arresterade och de fördes till kejsaren där de dömdes att omgående bli halshuggna och kastade i havet.

Bok IX, kap XVIII

Tyrannen Alimeric (=Theodoric) höll kvar besittningen av Rom genom att göra uppror mot Zeno och Anastasius. Han var en krigisk man med stor skicklighet, och han upprustade landet i Italien, återuppbyggde Rom och höll barbarerna utanför staden. När han dog, kom hans efterträdare en efter en och förde en regering över det romerska landet i uppror mot kejsarväldet i Konstantinopel. Då hände det att en man vid namn Dominic (eller Demonicus), en av de ledande männen på landet, hade ett gräl med tyrannen och flydde till kejsar Justinianus och gav honom information om landet. Nu sedan kejsaren hade återerövrat Afrika var han ivrig att återta Rom också. Han hade lagt märke till att hans befälhavare Belisarius hade utfört kriget väl i Afrika utan att tillfoga befolkningen någon skada, och gjorde därför i ordning en armé åt honom och skickade honom till Rom. När armén kom fram till Neapel (år 536), inte långt från Rom, och hade intagit den blev senaten och rådsförsamlingen i Rom oroliga, för de hade hört att Karthago och tyrannen som styrde där hade kuvats. Därför skickade de bud och begärde fred, och lovade att utlämna staden åt dem, samt sände gisslan. När Belisarius kom till staden med sin armé och hyllades av dess invånare, intog han den men skonade den. Han fortsatte sedan och intog fler städer och överlämnade dem till kejsaren, utan att ha tillfogat dem något ont.

Bok X, kap XV

(År 546) intog barbarerna staden Rom, huvudstaden i Italien, men eftersom de inte kunde hålla vakt i den slog de sig ner i ett läger i närheten, efter att ha lämnat staden öde och tom.

Bok XII, kap XII

Bazguns land sträckte sig till Kaspiska havet och gränsade till hunnerna.

Alanerna har fem städer.

I hunnernas land inträffade det att en rad böcker översattes till deras eget tungomål för tjugo år sedan eller mer. Detta berodde på att munkar och prästmän togs till fånga av perserna för femtio år sedan, och när de kom till persernas land såldes de vidare

till hunnerna och var i deras land i mer än trettio år. Där tog de hustrur och fick barn med dem. Men efter denna tid återvände de hem igen.

* * *

Germanska personer: Geiseric, Areobindus, Ricimer, Sulfos, Theodoric (även kallad Alimeric), Odoacer, Vitalianus, Mundus

Germanska folk: goter, (gepider)

* * *

N.N.

Excerpta Valesiana II (*Chronica Theodericiana*)

Romulus Augustulus upphöjdes till kejsare av sin fader Orestes (år 475). Då framträdde Odoacar med sin styrka och slog först Orestes och sedan hans bror Paulus innan han tågade in i Ravenna och avsatte kejsar Romulus Augustulus (år 476). För hans låga ålders skull sparade man hans liv och gav honom sex tusen guldstycken om året i underhåll samt sände honom till CAMPANIA där han fick leva en fri mans liv.

Odoacar behöll tronen i tretton år, och hans fader hette Edico. Han finns också omnämnd i boken "Sankt Severinus liv" (ANM. numera förkommen) som handlar om en pannonisk munk. Där berättas följande: När en del utlänningar (=germaner) var på väg till Italien tog de vägen förbi Severinus hemvist och för att få hans välsignelse. En av dem var Odoacar, som senare kom att regera över Italien. Han var ung och lång men fattigt klädd, och när han böjde sitt huvud för att inte slå i taket i det mycket låga rummet, fick han höra av gudsmannen att han skulle få bära en gloria. Då Odoacar tog avsked från honom sade Severinus: "Gå åstad till Italien, nu klädd i enkla kläder men snart i stånd att ge rika gåvor till många."

Precis som denne tjänare till Gud sagt honom kom Odoacar att erhålla kunglig makt då han kom till Italien. Han mindes profetian och sände ett brev till Severinus där han fick önska sig vad han ville. Svaret blev att han ville att en man vid namn Ambrosius som levde i exil skulle få tillstånd att återkomma, och så blev det också.

Odoacar gynnade de arianska kristna. Vid ett tillfälle då den helige mannen var med och kungen hyllades, sade han: "Odoacar är säker i mellan tretton och fjorton år", och detta indikerade hur länge han skulle regera.

(år 489-491)

Theodoric, son till Walamericus och befälhavare över de gotiska styrkorna satt i staden NOVA (i Moesia). Kejsar Zeno ville ha hans stöd och upphöjde honom både till en patricier och till konsul samt gav honom en stor summa pengar och sände honom

till Italien. Det bestämdes att om Theodoric kunde få Odoacar på fall skulle han bara regera i hans ställe till dess Zeno själv ankom. Därför gav sig Theodoric iväg från staden med det gotiska folket för att erövra Italien åt kejsar Zeno. Redan vid floden SONTIUS (nuv. Isonzo) mötte han Odoacar och hans styrkor. Slaget vanns av Theodoric och motståndarna drevs på flykt varefter Odoacar begav sig till Verona. Den 27 september (år 489) uppförde han ett befäst läger på slätten utanför staden men Theodoric följde honom dit, och upptog ett nytt slag med honom. Båda sidor fick ett manfall och Odoacar besegrades men han lyckades fly och kom den 30 september till Ravenna. Theodoric gick istället till MEDIOLANUM och de flesta av Odoacars armé överlämnade sig till honom. Bland dem fanns Tufa, Odoacars högste befälhavare, som tillsammans med härstyrkans andra höga befälhavare hade utnämnts av Odoacar den 1 april. Theodoric sände då Tufa till Ravenna för att gå emot Odoacar. Tufa kom till FAVENTIA (nuv. Faenza) där han belägrade Odoacar som kommit dit från Ravenna, men han överlämnade Theodoric höga befälhavare åt Odoacar varefter de slogs i järn och fördes bort till Ravenna.

Odoacar marscherade mot MEDIOLANUM (år 490), samtidigt som visigoterna kom till Theodoric hjälp. Ett slag utkämpades den 11 augusti alldeles intill floden ADDUA (nuv. Adda) och många föll på båda sidorna. Odoacar flydde slutligen till Ravenna och Theodoric följde efter, lät resa ett läger strax utanför och lät meddela att han tänkte belägra staden i tre år.

En natt (år 491) seglade Odoacar ut från Ravenna och överföll Theodoric läger i följe med herulerna. Manfallet blev stort på båda sidorna och Levila, Odoacars högste befälhavare, flydde för att senare förlora livet i floden BEDENS (nuv. Bedese / Ronco). Odoacar förlorade striden, flydde och kom den 15 juli till Ravenna. Därefter tvingades han utlämna sin son Thelanes som gisslan till Theodoric mot att hans eget liv skulle sparas. Efter detta tågade Theodoric in i staden. Efter åtskilliga dagar försökte Odoacar snärja Theodoric men blev avslöjad i

palatset varefter Theodoric föregrep händelsen genom att få bort honom från sin vaktstyrka varpå han själv dräpte honom med ett svärd. Redan samma dag dödades på Theodoric's order alla man fann i Odoacars armé och alla i hans familj.

Detta år (491) dog också kejsar Zeno i KONSTANTINOPEL och Anastasius blev kejsare. Men Theodoric hade redan sänt iväg sin budbärare Faustus Niger till Zena innan budet om kejsarens död spreds. Goterna ville inte vänta på besked från den nye kejsaren utan utropade Theodoric som kung.

Theodoric var en av de djärvaste och mest krigiska bland män, och vars fader Walamir kallades goternas kung. Theodoric's moder hette på gotiska Eriuliva men sedan hon blev katolik ändrade hon namn vid dopet till Eusebia. Under en stor del av hans regering levde Italien i fred. Allt han gjorde var gott, och han lyckades regera över två folk samtidigt, både över goter och romare. Även om han själv var arian gjorde han aldrig dem med den katolska uppfattningen någon orätt. Han lät ordna spel på cirkus och amfiteatrar, och kallades av romarna för en ny Trajan eller Valentinian, vars styre han tog som modell. Enligt goterna var han den bästa kung de någonsin haft. Många uppfattade honom som så pass vis att en del av det han sade blev till ordspråk. Han sade: "Den som har guld och en ond ande kan inte gömma den onde anden.", men också "En fattig romare leker got, en rik got leker romare".

Theodoric äktade en frankisk kvinna vid namn Augoflada. Före henne och sin tid som regent hade han en hustru (ANM. Ermenberga) som gav honom döttrar. En av dessa var Areaagni som han äktade bort i Gallien med Alaric, visigoternas kung. En annan dotter var Theodegotha äktade Sigismund, son till kung Gundebadus.

Theodoric slöt genom Festus fred med kejsar Anastasius som accepterade hans rätt att regera. Kejsaren sände också tillbaka alla de utsmyckningar från palatset som Odoacar hade sänt till KONSTANTINOPEL.

Kung Theodoric begav sig till Rom (år 500) och mötte Sankt Peter med sådan vördnad att man kunde tro att han själv var katolik. Folket mottog honom med jubel och spel ordnades på cirkus. Han bestämde att stadens invånare och de fattiga årligen skulle få etthundratjugotusen mått med spannmål, och för reparation av palatset och återuppbyggnad av stadens murar avsatte han årligen två hundra pund. Han gav också sin egen syster Amalafriгда i äkta till Transimundus, vandalernas kung. Efter en begäran från folket lät han alla sina löften få bli inskrivna på en bronsplatta som sattes upp på en all-

män plats. Men allt var inte fridfullt. Theodoric's befälhavare Odoin gjorde en sammansvärjning mot kungen, men då kungen hörde detta halshöggs han i palatset. Efter att ha vistats i Rom i fem månader återvände han till Ravenna, men innan dess lät han sin syster Amalabirga få äkta Herminifred, thuringarnas kung. Genom dessa äktenskap hade han skapat fred med alla omliggande länder.

Han hade stor känsla för byggnader, och lät i Ravenna reparera en aquedukt som Trajanus låtit bygga så att vatten åter efter mycket lång tid kunde föras till staden. Palatset lät han också färdigställa, liksom badet, palatset och aquedukten i Verona som lagades eller byggdes färdigt. Inte heller Verona hade fått vatten genom sin aquedukt sedan den förstörts lång tid dessförinnan. Därtill fick Verona en ny stadsmur. Även i TICINUM (nuv. Pavia) byggde han ett palats, ett bad och en amfiteater bredvid den nya stadsmuren. Också många andra städer kände av hans välvilja. Så mycket ökade hans inflytande över grannfolken att de önskade hans vänskap och även ville ha honom som kung i sina länder.

Köpmän kom från de olika provinserna och samlades kring honom, för hans organisation var sådan att om någon i riket önskade överlämna guld eller silver, ansågs det gott om han var innanför stadens murar. Och han fullföljde denna princip överallt i Italien och tillät inte att någon stadspört byggdes, och de städer som redan hade några skulle alltid hålla dem öppna. Alla som ville, kunde idka köpen- skap när helst de önskade på dygnet. I hans tid bestämde att sextio mått vete var värd ett guldstycke, och trettio amphorer vin fick man också för samma pris.

(efter år 518)

Theodoric hade ingen vana vid bokstäverna och kunde varken läsa eller skriva, men lärde sig att skriva "legi" (=jag har läst det) för att själv kunna markera det på de inkomna breven som andra lät läsa upp.

Han gjorde Eutharicus (ANM. gift med hans dotter Amalasantha) till konsul men han var en omåttligt barsk man och en fiende till den katolska tron. En tid senare stannade Theodoric i Verona eftersom det blossat upp en oro mellan de kristna och judarna i staden Ravenna. Judarna hade nämligen, ovilliga att låta sig bli döpta, tagit det heliga vattnet och hållt ut det i floden. Detta hade gjort folket rasande. Utan respekt för kungen, för Eutharicus eller för Peter som var biskop vid den tiden, gick de mot synagogan och tände eld på den. Precis samma sak hände i Rom vid denna tid. Det fick judarna att skynda sig till Verona där kungen var. Där var också kungens högste kammarherre, vid namn Triwane,

som tog parti för judarna och inget hellre önskade än att kungen skulle ställa upp och agera mot de kristna. Theodoric bestämde sig och gav order om att alla i hans rike skulle vara med och betala återuppbyggandet av synagogan i Ravenna. Ordern skulle verkställas av Eutharicus, Cilliga och biskop Peter och så skedde också.

Strax efter denna händelse var det som om en ond ande fann en möjlighet att för sin egen vinning erövra en man vars styre varit gott och utan att ge upphov till problem. Det dröjde inte länge förrän han gav order om att ett av Sankt Stefans oratorium, ett högt altare, som var placerad intill en källa i en förort till staden Verona skulle förstöras. Han förbjöd också alla romare att bära vapen, undantaget små knivar. En fattig gotisk kvinna som låg på marken inte långt från palatset födde fyra ormar. En stjärna med en svans, sådan som kallas komet, visade sig under femton dagar (år 520). Det var också många jordbävningar. Från denna tid började också kungen, så snart han fann en möjlighet, att agera emot romarna. Han lät också Cyprianus få göra falska vittnesmål mot den han ville ansatta, som exempelvis mot Albinus och Boethius. Kungen hyste allt mer agg mot romarna och försökte allt oftare förgöra dem, och lyssnade hellre på falska vittnesmål än på senaten. Då blev Albinus och Boethius tillfångatagna inne i en kyrkas doprum och det slutade med att kungen vräkte förtal över dem utan att de fick försvara sig, varefter de torterades till döds.

När kungen återvände till Ravenna aktades han inte längre som Guds vän, utan som en fiende till hans lag. Det enda Theodoric litade på var sin egen styrka och han trodde att också kejsar Justinus fruktade honom, varför han lät Johannes komma till sig i Ravenna för att därefter färdas till kejsaren med ett budskap. Denna man satt vid denna tid uppå den apostoliska stolen (= påve), och fick order om att framföra vissa ärendet till kejsaren, däribland skulle han säga till kejsaren att denne skulle ansluta sig till den katolska tron. Men Johannes svarade att detta kunde han inte framföra. Detta svar gjorde kungen så rasande att han genast gav order om att ett skepp skulle byggas var uppå Johannes och alla biskopar skulle föras, och med dem några av senatorerna. Så skedde dock aldrig. Johannes framförde vad som pågick i Italien och kejsar Justinus lovade att skydda alla han kunde. De enda han inte kunde hjälpa var de som hade vänt sig från den arianska tron och anslutit sig till den katolska tron.

Medan detta hände fördes senatsledarens Symmachus dotter från Rom till Ravenna. Hon hade varit gift med Boethius och kungen fruktade att detta kunde leda till oroligheter. Han gav därför order om att Symmachus skulle avrättas under falska an-

klagelser. Vid denna stund återkom Johannes från kejsar Justinus och Theodoric dömde honom som en av sina fiender. Några dagar senare dog Johannes. När folket gick framför hans döda kropp, föll plötsligt en av dem i hopen ner och visade sig vara besatt av djävulen. Men när kistbärarna med Johannes kropp kom fram till denna plats där den drabbade mannen låg, ställde han sig plötsligt upp igen, pigg och kry, och återtog en plats i begravningsprocessionen framför kistan. När folket och senatorerna hörde detta började de plocka relikter från påvens klädedräkt. Därefter eskorterades kroppen ut ur staden med ett stort bifall från folket.

På order av en tyrann snarare än en kung bestämdes det att på en speciell dag, onsdagen den 26 augusti (år 526), skulle alla arianer ansluta sig till den katolska tron. Men kungen angreps av en häftig diarré och efter tre dagar av öppen avföring förlorade han både tronen och livet och detta just på den dag han planerat att sätta in sin attack mot kyrkan. Innan han drog sitt sista andetag lät han meddela att han önskade se sitt barnbarn Athalaric som sin efterträdare. Redan under sin livstid hade han låtit bygga sitt eget mausoleum av kanthuggna stenar, ett arbete av extraordinär storlek, och ett väldigt stenblock som placerades överst.

* * *

Germanska folk: goter, visigoter, heruler, franker, vandaler, turingar,

Germanska personer: Odoacar (kung i Italien) och hans fader Edico; Theodoric (gotisk kung) och hans fader Walamir/Walamir (goternas kung) och moder Ereliva (katolsk namnändring till Eusebia) och hans andra hustru Augoflada (frankiska); Areaagni (Theodoric's dotter, gift med) Alaric (visigoternas kung); Theodogotha (Theodoric's dotter, gift med) Sigismund, son till kung Gundebades; Amalafriгда (Theodoric's syster, gift med) Transimundus (vandalerernas kung); Amalabirga (Theodoric's syster, gift med) Herminifred (Turingarnas kung); Tufa (Odoacars högste befälhavare), Levila (Odoacars högste befälhavare); Odoin (Theodoric's befälhavare); Eutaricus (Theodoric's konsul);

* * *

JORDANES

Götarnas ursprung och bedrifter

En återgivning av Johan Fredrich Peringskölds översättning till svenska från de äldsta kända originalen på latin. Tryckt i Stockholm 1719. Omskrivet till nutidssvenska.

1-15

Om ländernas belägenhet.

16-

Om ön Scanzia, och dess folk.

Till öns **SCANZIAE** belägenhets beskrivande, den vi uti första kapitel lämnade, vill vi oss tillbaka vända. Ty giver oss vid handen om samma öns beskaffenhet Claudius Ptolemaeus, som jordens krets beskrivit har uti den ena boken av sitt verk, sägandes:

En stor ö vid namn **SCANZIA** är belägen uti nordiska havens djup, lik vid ett lövblad av cederträ, som på både sidor sträcker sig långt ut, och efter en lång bukt inåt sluter sig åter tillsammans. Uti dess stränder infaller stora havet. Denne ö ligger mitt emot mynningen av Veichselströmmen, som av de Sarmatiska bergen uppspringer, och med trefaldig öppning löper uti nordiska havet tvärs över emot **SCANZIA**, görandes en skillnad emellan Tyskland och Skytien. Öster om sig har denna ön en mycket stor havsvik, som inlöper mitt uti landet, av vilken floden **Vagus** lika som av en buk synes uppspringa, och med sina böljor utkastar sig uti stora havet. Ty på västra sidan omvärves och denna ön med det omäteliga stora havet: På norra sidan slutas hon till av det samma vida havet, som ingen besegla kan, ifrån vilket det sig utsträcker lika som en arm och öppnar en stor havsvik, av vilken förorsakas och uppstiger det tyska havet.

KOMMENTAR: Ön Scanzia avser södra Sverige och Norge. Den östra havsviken brukar identifieras med Mälaren, stundom Bottenhavet, och floden Vagus ses vanligen som någon av Mälarens smala utflöden, eller som Vätterns utlopp i Slätbaken genom Motala ström. Även Vänern och Göta älv, har ansetts troligt. Vissa forskare menar att denna flod inte låg på själva ön, och i så fall bör den ha legat vid Finska viken.

EGEN KOMMENTAR: Identifieringen har inte av någon forskare betraktas som självklar, eftersom beskrivningen är något oklar. Floden Vagus skulle i princip också kunna vara Dalälven, Indalsälven eller någon annan viktigt

kommunikationsled. Men eftersom Jordanes underrättelser är bättre i västra Sverige än i östra, måste man fråga sig om han inte avser ett havsliknande vatten som ligger österut in i landet, sett från Jylland. I så fall bör den nämnda floden vara Göta älv.

Där bo folk, som allenast har sin näring av kött: Där sammastädes förmenas och vara flera små öar här och där belägna, till vilka om vargar komma medan havet av häftig köld ihopfruset är, sägas de där alldeles mista sin syn och varda blinde. Är fördenskull detta landet så bistert att det varken människor ej heller vilddjur hos sig härbärgerar och närer. Men uti ön **SCANZIA**, om vilken vårt tal är, vansett många och åtskilliga slags folk, där finns, så vet dock Ptolemaeus allenast att nämna sju. Bi trivas där intet för stark köld skull. På den norra sidan av ön bor det folket **Adogiter** ("**ADOGIT**") om vilket berättas, att de har om midsommarstiden uti fyrtio dygn, både nätter och dagar allt stadigtvarande ljus: Och däremot om vintertiden uti även så många dygn, veta intet av något ljus. Således är deras glädje till skiftes med sorg beblandad, att då somliga förorsakas nöje, föder det andra tvärtemot även så stort missnöje. Vad mån där till vara orsaken? Ty när de längre dagarna är, se de solen vid bredden av horisonten uppöver jorden välva sig till öster: Men på de kortare dagar synes hon icke så hos dem, förut han allenast till en viss stund; ty sedan genomlöper hon då de södra himmelstecknen, och när hon synes för oss lika som uppå ett vistrum utav djupet eller sin förborgade kammar, då se de som uti södern bo, henne välva sig om kring över horisonten, och jämte bredden av jordens synliga krets hålla sin gång, så attt här ingen natt eller mörker bliver. Där är och dessutom **tre andra slags folk Skridefinnar** ("**SCEREFENNAE**"), vilka icke söka sin näring av sådd, utan av villebråd och fåglar har sitt uppehälle; som uti träsk och skogar alstra av sig uti så stor ymighet att det här med kunna både föröka sitt slag, och understödjda folket som uti landet bor, ett rikt och ömnickt förråd.

KOMMENTAR: Dessa folk tolkas som samer och eventuellt andra nordligt boende folk i norra Norge och Sverige. Benämningen Skridfinnar ("Skidåkande finnar") finns kvar som en allmän benämning till början av medeltiden.

Ett annat slags folk, som kallas **Svehans** (**SUEHANS**) har också där sina nästen, vilka såsom Thuringarna bruka sköna hästar, dessa är som av solens hetta bruna och väderbitna, skatta sig för en heder och prydnad, att de så svartskinnade är, de där igenom sin handel som de idka och igenom många folks händer går, översända och skinnvaror av sabel och mård till de romares tjänst och nytta; Dessa ehuru de leva uselt, kläda de likväl sig som kostbarast.

KOMMENTAR: Tolkas som svear, dock utan förklaring till den avvikande ändelsen.

EGEN KOMMENTAR: Ordet *hansa* betyder på gotiska skara eller samling. Således finns möjligheten att ordet betyder detsamma som hos Tacitus; ”svearnas samhällen (pl.)”

Näst dessa finns andra inbyggare av åtskilliga slags folk, **Theuther, Vagoth, Bergio, Hallin, Liothider**, vilka alla bo på en slät och fruktbar mark, och fördenskull överhopas så mycket mera av andra folks infall och anlopp. Sedan följa **Athelmil, Finnaither, Fervir, Gautigoth**, som är ett grymt och styvt folk, fast mycket benäget till krig.

KOMMENTAR: Dessa namn stavas i originalskriften på följande sätt, och de tolkas som:

THEUTES	bygden vid Tjute å i södra delen av Luggude härad i NV Skåne, inte Tjust som många menar. Theot betyder folk
VAGOTH	trakten inne i Skälderviken vid Vegeån i NV Skåne. Även Gotland kan avses.
BERGIO	Bornholm, eller Bjärka (=Bjäre) härad / Bjärehalvön i NV Skåne.
HALLIN	södra Halland.
LIOTHIDA	Liuth-guda härad (=Luggude) i NV Skåne.
A-HELMIL	(A- är osäker) Jfr Himle härad i norra Halland
FINNAITHAE	Finnveden i västra Småland.
FERVIR	Fjäre / Fjärås härad i norra Halland.
GAUTIGOTH	tolkas ofta som ”Göt-götarna” (Jfr Katte-gatt)

Fortsättningen följer enligt version 1:

Därnäst följa **Evagerae** ("**EVAGRE**"), som är blandade med **Ottingarna** ("**OTINGIS**"). Dessa alla lika som vilddjur har uppbrutit sig håll och kulor uti bergsskrevor, uti vilka de såsom fästningar bygga och bo.

Mer exakt läsning enligt version 2:

Därifrån, blandade med **EVAGRE-OTINGIS**. ... (**KOMMENTAR:** Dessa två ord kan ursprungligen ha utgjort ett enda folknamn.)

Fortsättningen följer enligt version 1:

Utanför dessa bo **Ostrogoterna, Raumarikerna, Ringarikerna**, och de blida **Finnar**, som är saktmodigare än andra **SCANZIAE** inbyggare: dem och icke olika är **Viniviloth**, de **svenska**, som ibland det folket övergå alla andra uti längd och reslighet. Oansett de **danske** av deras ätt härkomna, som drevo de **Heruler** ut ifrån sina egna boställen, vilja ibland alla **SCANZIAE** inbyggare gärna anses för de resligaste, där dock de **Granner, Aganzier, Unixer, Ethelruger, Aricher, Raner**, giva dem intet efter i storlek: vilkas kung Rodulf var icke länge sedan,

den där föraktade sitt eget rike, och begav sig under de götars kung Teoderiks beskydd, där han och åtnjöt det han åstundade. Dessa folken är både grovare till kropp och lemmar, och frimodigare till sinnes, än som de romare, har där till och med legat dem över med svåra krig.

Mer exakt läsning enligt version 2:

Längre bort än dessa bor **OSTROGOTHAE**, folket i **RAUMARICIAE, RAGNARICCI**, de mycket fredliga **FINNI**, fredligare än alla andra Scandia-bebyggare, ävenså deras gelikar **VINOVILOTH; SUETIDI**, kända inom detta folk för att vara resligare än övriga i fråga om kroppslängd, fastän även **DANI**, som utgått ur deras stam, har fördrivit **HERULOS** från deras boplatser, (danerna) som för sin räkning gör anspråk på särskild berömmelse bland alla Scandias folk för sin reslighet. ...

Mer exakt läsning enligt version 3: (Gösta Bäckström)

Längre bort än dessa bo **OSTROGOTHAE, RAUMARICIAR, RAGNARICCI**, fredliga **FINNI**. Scandzas mest hotfulla invånare; och jämte dem de-

ras likar **UINOUILOTH**; **SVETIDI** äro bland dessa folk kända för att vara resligare än övriga ifråga om kroppslängd, fast även **DANI**, som utgått ur deras stam, lyckades från deras boplatser utdriva **HERULOS**. Dessa ...

IV

Kung **Herich** utvandrade med sitt folk från ön Scandzia (=Götaland), och de kallade platsen för Gothiscanzia (=Gdansk), vilket den heter än idag (år 552). De erövrade **ulmerugernas** land, och underkuvade **vandalerna**. Deras femte kung i ordningen, **Filimer**, efter **Herich**, **Filemer**, **Filogud**, **Arigis**, lät goterna utvandra till **skyternas** land. De kom till en ö som de ville besätta, men då kungen och hälften av folket kommit över störtade bron, så ingen kunde komma åt något håll. Kungen drev därefter ett segerrikt krig med spaler och gick längre in i skyternas land, till det land som ligger näst intill Svarta havet. Dessa händelser återges i deras gamla sånger och skaldekväden.

V

Visigoterna stod i lydriad under Balthers släkt, och ostrogoterna höll sig till Amals ätt. Goterna har flera hjältar, som **Ethespamer**, **Hamal**, **Fridigern** och **Vidikull**.

VI - XIII

(Tidiga händelser som kopplats samman med goterna.)

XIV

(släktförhållanden; se särskilt blad)

XVI

Under kung **Ostrogothas** befäl gick goterna över Donau med 35000 man. Det skedde under kejsar Phillipus regering (244-249) och lär ha skett år 248.

XVII

Berich for från ön Scanzia med 300 skepp. Några av dem fördröjdes och dessa kallades **gepider**; ty på deras tungomål kallas ett långsamt seglande skepp för gepachtigt. **Fastida**, gepidernas kung, trängde undan **burgunderna** och tog deras område. De krigade därefter mot Ostrogotha (ostro- och visigoter) vid staden Galtis intill floden Aucha, för att få ett större område. Men de blev krossade.

XVIII

Cniva efterträdde Ostrogotha. Han delade hären i två delar; en av dem sände han till Maecien, men själv gick han med 70.000 man till Eustesium som också kallas Novas, vidare till Nicopolis vid floden

Jatrum. När kejsar Decius (249-251) kom, drog sig Cnivas tillbaka till sitt område i Hæmonia. Åter drog de ut och denna gång belägrade de staden Philippopolis, slog en romersk armé i grund, och fick kejsar Decius på flykt, intog nämnda stad, slog åter en romersk armé varvid Decius son dödades. I det följande slaget blev kejsaren kringrand och nedgjord (år 251).

XIX

(År 251-253:) En svår pest drog på sitt nionde år fram genom världen.

XX.

(År 253-268:) Goternas anförare **Respa**, **Veduco**, **Turo** och **Varo** tog sina skepp och gick genom Hellesponten och skövlade många städer, däribland tände de eld på Dianatemplet i Efesus, och förstörde staden Chalcedonia i Bithynia. Sedan begav de sig hem med allt byte.

XXI

(År 305-337:)

Under denna tid var **Ararik** och **Aorik** goternas kungar (samtida eller efter varandra). Efter dem blev **Geberich** kung (år 323).

XXII

Geberich, var son till **Helderich**, son till **Ovida**, son till **Cnivida** (son till Ostrogotha?). Han stred mot **vandalerna** och deras kung **Visumar**, av **asdingarnas** ätt, vilken var deras förnämsta släkt. På den tiden bodde vandalerna där nu gepiderna bo, vid floderna Marisia, Miliara, Gilfia och Griffia. Hade alltså goterna på östra sidan om sig **marcomannerna**, på västra och norra sidan **hermundurer**, och söder ut floden Donau. I striden vann goterna och Visumar och mycket av hans folk föll. Vandalerna blev senare flyttade till Frankrike av en rådsherre i Rom.

XXIII - c:a år 340-350

Sedan **Geberich** dött blev efter en tid **Hermerik** kung över goterna. Han var den ädlaste bland de i **amalernas** ätt vilka underkuvat många och stridbara folk uti Norden. Ty han hade under sig goterna, **skyter**, **thuider**, **caris**, **rocas**, **tadzans**, **athual**, **navego**, **bubegentas**, och **coldas**. **Herulernas** folk vilka **Alaric** förestod, lät han till en stor del mörda, och de andra underkuva. Dessa bodde vid träsket Mæotis. Även **venetier** (ett slaviskt folk) och **estlänningar**, och allt område utmed havsstranden (Östersjön?) regerade han över.

XXIV

Icke lång tid därefter nalkades **hunnerna** goternas gränser och deras bitterhet blev upptänd emot goterna. De hade redan intagit trakten kring träsket Mæotis och underkuvat folken vid stranden; **alipzurer**, **alizardurer**, **itamarer**, **tuncasser** och **boiscer**. Alanerna kom också till slut att bli underkuvade trots sin styrka. De som inte blev underkuvade tvingades att fly. Dessa människor är förskräckligt fula att se på. Deras ögon är inte som hos andra, utan likasom prickar uti ännu. Då **roxolanerna** avföll från ostrogoterna till hunnerna, lät Hermerik som straff avrätta en kvinna av deras stam, vid namn **Sanielh**, men hennes båda bröder **Sarus** och **Ammins** hämnades och stack Hermerik i sidan med svärd, varav han drog på sig ett osunt tillstånd. I vetskap om detta, och att visigoterna skilt sig från ostrogoterna, rustade sig hunnernas kung **Balamir**. Hermerik dog i sitt ett hundra och tionde levnadsår, och efter detta kom hunnerna och underkuvade ostrogoterna.

Den femte gotakungen sedan de utvandrat från ön Scanzia var **Filimer**, **Gautriks** son, vilken också med sitt folk gick in i Skytien.

XXV

Visigoterna begärde och fick ett nytt land i Mæ sien av kejsar Valente, Valentiniani den äldres broder, och lät sig kristnas om detta uppfylldes. Men han gynnade inte den katolska kyrkan, utan var av arieners villfarelse förledd. Dessa lärare sände han till dem. Så begav de sig över floden Donau (år 376), och med kejsarens tillstånd bodde de i Dacien.

XXVI

Men en svår hungersnöd plågade visigoterna. Deras förnämsta herrar och anförare, **Fridigern**, **Alatheus** och **Safrah**, vilka förestod dem istället för kungar, begärde av de romerska anförarna Lupicino och Maximo att få hjälp, men läget blev bara värre. Fridigern lurades till ett gästbud där avsikten var att dräpa honom, men istället kom Fridigern att döda de båda anförarna. Strax lade de under sig alla romerska länder norr om Donau, och genast gick kejsar Valens dem till mötes med en armé, men bara för att möta ett stort nederlag vilket också ledde till kejsaren död (år 378). Efter detta kom visigoterna att bebo Thracien och en del av Dacien.

XXVII

Kejsar Gratianus (i den västra delen) förordnade Theodosius i Hispanien till regent av den östra delen, och i sin farbroder Valentis ställe. Han var en betydligt dugligare fältherre än den förre kejsaren, och nu trodde soldaterna att de skulle kunna driva

ut visigoterna från Thracien. Men han blev döds sjuk, och då begav sig Fridigern ut med en avdelning och skövlade Thessalien, Epiren och Grekland, medan Alatheus och Safrach med den övriga hären gick in i Pannonien. Kejsar Gratianus hade just anlant från Rom till Frankerriket för vandalernas infalls skull, då han hörde denna nyhet och att Theodosius låg för döden. Han gick då emot visigoterna med en stor här, men litade inte till sina vapen, utan gav dem fred och livsmedel om de ville sluta ett förbund med honom. Så blev det, och trots allt blev dessutom Theodosius frisk, och han kom att försvära förbundet.

XXVII

Fridigern kom att efterträdas av **Atanarik**, som gjordes till kung över visigoterna. Han blev inbjuden till Konstantinopel av Theodosius. Då han gjorde sitt intåg sade han: "Se, nu ser jag det jag otroligen har hört berättas, men tills nu allenast hört ryktas om denna stora staden." Blott få månader därefter dog Atanarik, och kejsaren gav honom en hedersam begravning, och han gick själv vid bären. Då blev goterna åter fullt förbundna med romarna som på kejsar Konstantins tid.

XXIX

Sedan Theodosius dött (år 394) såg visigoterna hur hans söner minskade deras underhåll. De utvalde då **Alarik** till kung, vars släkt var näst intill lika förnäm som amalernas ätt, då han härstammade från **Balthur**. De rustade sig och begav sig till Pannonien, och tågade genom Sirmium åt höger sedan, och kom in i Italien, som då var nästan som tomt på folk och manskap emedan ingen gjorde honom något motstånd. Han lade till strax utanför staden Ravenna.

XXX

Alarik sände bud till kejsar Honorius som satt där inne, och bad om tillstånd att med sitt folk få nya bosättningar i Italien, och att de i så fall skulle leva fredligt med romarna. I annat fall skulle de driva ut dem med krig och se till att den fick regera som blev segerherre. Kejsaren gav dem budet att de skulle få erhålla Gallien och Hispanien, vilka redan nästan var förlorade genom det infall som **vandalernas** kung **Gizerich** hade gjort. Goterna samtyckte och började bege sig ut ur Italien, då plötsligt en rådherre i Rom anföll dem med sin här (år 402). Men goterna hade segern på sin sida och nedgjorde dem till sista man. Av bitterhet avstannade de på sin färd och vände om till Ligurien igen, som de utplundrade. Därpå begav de sig till Æmylien och Flaminia skans, som ligger mellan Picenum och Thuscien, och skövlade allt intill staden Rom. Allt

de fick tycke för, rövade de bort. Efter Alariks befallning gick de in och skövlade staden Rom, men han lät skona staden från eld, och likaså tillät han inte att man skulle röva vid de heliga rummen och kyrkorna eller ens skada dem. Därefter begav de sig ut ur staden, genom Campanien och Lucanien där de åstadkom liknande skadegörelse, nådde de fram till bruttierna, där de kunde slå sig ner en tid, medan de planerade att ge sig av till Sicilien och vidare till Afrika. Men långt söderut i Italien stod det klart att hans skepp inte var i ordning, somliga hade sjunkit, andra var i olag. Just då dog Alarik hastigt och oförmodat (år 411). Visigoterna lät då leda floden Barentz, vid staden Consentinam, ur sin ränna, hämtade in ett stort antal fångar som grävde en grav mitt i flodrännan, där Alarik gravlades med många skatter. Sedan lät de leda vattnet tillbaka till sin forna ränna, och dräpa alla fångarna för att ingen skulle veta var Alarik låg någonstans.

XXXI

Athulf, som efter Alarik blev kung, skövlade Italien, tog kejsar Theodofis dotter till äkta, reste från Italien till Frankrike, utdrev vandaler och alaner. Därför från färdades han till Hispanien, där han blev ihjälslagen. Där blev också Regerik, visigoternas tredje kung, dödad.

XXXII - XLVII

Om visigoternas intåg i Spanien, och krigen mot hunnerna.

XLVIII

Genom kung Hermeriks dödsfall (år 375) blev goterna söndrade i visi- och ostrogoter, och ostrogoterna lades under hunnernas välde. Dock kvarhöll Vinithar, av amalernas ätt, den furstliga myndigheten och följde i sin farfaders Athaulfs (Vuldulf) fotspår.

KOMMENTAR:

EVAGREOTINGIS	(=ö-grytingar?), Grötsbacka härad (=nu Indals Nordre hd).
OSTROGOTHAË	(=de skimrande götarna), ej Östergötland, utan grannar med greotingar.
RAUMARICIAE	Raumarike, omkring Oslo. (jfr även Romelanda i S Bohuslän)
RAGNARICIAE	Ranrike = norra Bohuslän (jfr även Hringarike väster om Raumarike)
FINNI	Finnar, sannolikt västra Värmland, där de nämns av Adam av Bremen.
VINOVILOTH	Vingulmark i SO Norge vid Oslofjorden?
SUETIDI	Svi-tiod = Svea-folket
DANI	Daner, okänd bygd.
HERULOS	Heruler, okänd bygd.
GRANNII	Grenland, namn på Telemarkens kustland.
AUGANDZI	Agder, SV Norge.
EUNIXI	?
TAETEL	(jfr Telemark eller Toten vid Västfold, SO Norge.)
RUGI	Rogaland, SV Norge.
AROCHI	(=HAROTHI?), Hordaland
RANII	Raumsdal = Romsdalen; eller Ranrike = norra Bohuslän.

Han slog sig fri för en kort tid. Men hunnernas kung Balamer kallade till sig Sigismund, Hunimunds son (son till Ermenrik), och fick honom att strida mot sin släkting. Vinithar vann de första drabbningarna och gjorde stor skada på hunnernas krigsmakt, men vid den tredje, vid floden Erac föll han. Sedan tog Sigismund till äkta Vinithars sondotter Waladamar, och blev en herre över hela det (ostro-)gotiska folket. Efter detta kom goterna att ha en egen kung som styrde, men det skedde efter hunnernas råd och samtycke. Sedan Vinithar fallit, regerade Hunimund (son till Ermenrik). Han efterträddes senare av sonen Thorismund. I sitt andra regeringsår krigade han mot gepiderna, och efter en stor seger omkom han. Därefter hade inte ostrogoterna någon kung på fyrtio år. Thorismunds son Berismund föraktade ostrogoterna och hunnerna och anslöt sig till visigoterna. Istället upphävde Walamir sig själv, då hans fader Wandalario var syssling till Thorismund. Från visigoterna hade Vederik sin härkomst, och han fick sonen Eutharik, som blev gift med Theoderiks dotter Amalasvento, och hon födde Athalarik och Mathasuento. Men Athalarik dog ung, och Mathasuento bortfördes till Konstantinopel där hon äktades med German, kejsar Justinianus broder, och födde sonen German. Återgår vi till Wandalar (=Vinithar), var han Hermeriks brorson, och han fick tre söner Walamir, Theodemir och Widemir. Av dessa tillträdde Walamir som kung, dock underkuvad av hunnerna och deras kung Attila.

XVIX - LX

(Händelser fram till år 550.)

* * *

Cassiodorus

(THEODORIK den stores senator och skrivare)

Variae

bok 1-4: brev från år 507-511; bok 5: brev från år 523-526;
bok 6-7: brevformulär; bok 8-10: brev från år 527- ;
bok 11-12: skrivelser som Cassiodorus utfärdat själv 533-537
under de efterföljande regenterna.

Breven nedan är delvis sammanfattade och återger inte alltid hela innehållet.

Variae I:24 - år 508

(Kung Theodoric till alla goter. Ett uppbyggande av styrkor för att anfälla Frankrike.)

Till alla goter är en antydning om krig snarare än övertalning till konflikt nödvändigt, ty ett krigiskt släkte såsom vårt gläds åt att få bevisa sin tapperhet. I sanning, den som längtar efter rykte av mod skyggar inte för några ansträngningar. Därför, och med Guds hjälp vars välsignelse ensam bringar framgång, avser vi att sända vår armé till gallerna för den vanligaste orsaken av alla, den att ni må ha en möjlighet till upphöjelse, och vi myndigheten att pröva era förtjänster; för i fredstider ligger det mod som vi beundrar dolt, och när män inte har någon chans att visa vad de går för, är deras för många hemlighållen. Vi har därför givit vårt sändebud, Nandius, instruktioner att varsko er för att på den åttonde dagen före månaden av nästa Juli, ni går ut i detta fälttåg i Guds namn, tillräckligt rustade i enlighet med er gamla sedvänja, med hästar, vapen och allt som erfordras för krig. Då vill ni vid samma tid visa att det gamla värdet av era bedrifter ännu dväljs i era hjärtan, men också lyckosamt fullgör er kungs befallning. För fram era unga män för tuktan under (krigsguden) Mars. Låt dem få se er utföra dåd vilka de vill älska att få berätta för sina barn. En skicklighet som inte lärns i unga år är en skicklighet som saknas i mogen ålder. Den hänsynslösa (höken), vars föda är plundring, förlitar sig på sin svaghet och erbjuder ynglingar ut ur sina bon, att de inte blir vana vid att sova lugnt. Hon slår de kvardröjande med sina vingar, hon tvingar sina oerfarna ynglingar att fly, för att de må visa att de framledes blir sådana som hennes moderliga

tillgivenhet kan bli stolt över. Gör därför således, ädel av naturen, och sporra mer med kärleken till berömmelse, bemödande att lämna sådana söner efter er såsom era fäder har lämnat kvar i er.

Variae I:46

(Kung Theodoric till Gundibad, burgundernas kung. Sänder de två klockorna, eller snarare stjärngloben och vattenklockan)

Ha därför i ert land vad ni ofta har sett i Rom. Det är riktigt att vi ville sända er presenter, därför att ni är förenade med oss genom frändskap. Det sägs att under er "burgundianskhet" blickas det mot de mest diskreta ting, och lovordar upptäckterna av det förgångna. Genom er lägger hon undan sitt hedniska sätt, och efterliknar sin kungs klokhet, och med rätta längtar efter att inneha uppfinningarna av visa män. Låt henne reglera sina dagliga sysslor efter rörelserna hos Guds stora ljus; låt henne ordna stunden av varje timma. I blotta förvirringen passerar livets händelser förbi när den exakta delningen av tid är okänd. Män är som bestar, om de bara känner tidens gång genom stinget av hunger, och har ingen större känsla för tidens rörelse än den de får av sina magar. Helt säkert är det otvivelaktigt menat att vara sammanflätat i människans göromål.

Variae II:40

(Kung Theodoric till patriciern Boetius. För att välja ut en harpospelare åt frankerna.)

Variae II:41 - omkr. år 504

(Kung Theodoric till Ludvin (Chlotvig), frankernas kung. Gratulerar honom för hans nyliga seger över alemannerna. Refererar till de förbindelser som fanns mellan dem (Theodoric hade gift sig med Chlotvigs syster) Chlotvig hade fört upp sitt rike till en ny och lyckosam nivå, efter att ha slagit alemannerna som dömt sig själva till undergång genom svärd eller till slaveri. Han beordrar Chlotvig att inte ansätta dem som flytt till Theodorics rike.)

Variae III:1 - år 506

(Kung Theodoric till Alaric, visigothernas kung.)

Omgivna som ni är av ett oräkneligt antal enheter, och starka i åtanke av att de har drivit tillbaka Attila, bör ni fortfarande inte ta upp striden med Chlotvig. Krig är någonting fruktansvärt och förödande riskabelt. Den långa freden har kanske mjuknat ert folks hjärtan, och era krigare från krigsvana så att de kan ha förlorat förmågan att kämpa tillsammans på slagfältet. Ännu har inget blod spillts, så dra er ur om det är möjligt. Vi skickar ambassadörer till frankernas kung i ett försök att förhindra detta krig mellan våra förbundna; och de ambassadörer som vi sänder till er ska fortsätta till Gundibad, burgundernas kung, för att få honom att ingripa å fredens vägnar. Era fiender ska också bli mina fiender.

Variae III:2

(Kung Theodoric till Gundibad, burgundernas kung. Upprepar argumenten varför ett krig bör undvikas, och säger att det är Theodoric ansvar att mildra de aggressiva impulserna från frankernas kung. Det åligger honom att sansa sig Theodoric och Gundibad. Sänder två ambassadörer med brev och budskap i hopp om att Gundibads visdom ska få honom att finna en väg att behålla freden.)

(Anm: Gundibad brydde sig inte om Theodorikcs uppmaning.)

Variae III:3

(Brev från Teoderik den store, år 507, till tre germanska kungar för att förmå dem att ingripa i konflikten mellan frankerna och visigoterna.)

Följande brev med samma lydelse till herulernas konung, till varnernas konung och till turingarnas konung. Från konung Theodorik.

Det för Gud alltid förhatliga övermodet bör endröktigt bekämpas av alla. Ty den som vill tillintetgöra ett frejdat folk genom egenmäktig orättfärdighet, han ämnar icke iakttaga rättvisan mot andra. En mycket dålig vana är att förakta sanningen. Den som i en avskyvad strid lyckas övervinna en ädel motståndare, tror att allting måste föga sig efter honom. - Sänder därför, Ni som är frimodiga i medvetandet om Eder mandom och uppretade vid tanken på en så förhatlig förmånenhet, Edra budbärare tillsammans med mina och vår broders, konung Gundobads (= burgundernas konung), till frankernas konung Klodvig med det beskedet, att

han antingen skall, aktande på rättvisan, avhålla sig från striden med visigoterna och iakttaga folkens rätt eller ock bli föremål för allas gemensamma angrepp, eftersom han menar sig kunna visa förakt för så mångas råd och omdöme. Vad har han ytterligare att kräva, åt vilken man erbjuder fullkomlig rättvisa? Må jag öppet säga vad jag menar: den som vill handla laglöst, han strävar efter att krossa alla konungars riken. - Men det är bättre, att ett fördrävbringande övergrepp kväves i sin begynnelse, för att utan svårigheter med gemensamma krafter må kunna utföras det, som kunde vara en farlig strid för den enskilde. Erindra Eder den gamla Euriks sinnelag, med huru stora gåvor han ofta hjälpte Eder, huru ofta han avvände från Eder krig, som hotade Eder från grannfolken! Visa mot hans son en vänskap, som Ni ju vet var knuten till edra egna intressen! Ty om Klodvig väl har fått överhand över ett så mäktigt rike, tilltror han sig utan tvekan att angripa Eder. - Därför sänder vi Eder Höghet genom detta brev vår hälsning och lämna något att muntligen meddelas Eder genom våra sändebud A och B, som överbringa detta brev, för att, om Ni ansluter Eder till vårt med Guds hjälp framställda förslag, en enhällig överenskommelse må förbinda Eder och Ni må få utföra detta i främmande land, på det att Ni icke råka ut för att få kämpa inom edra egna landmären.

ANMÄRKNINGAR:

* Likadana brev utgick samtidigt till visigoternas kung Alarik (III:1) och till burgundernas kung Gundobad (III:2)

* Eurik; levde i slutet av 400-talet.

* Thüringarnas rike erövrades av frankerna år 531.)

Variae III:4

(Kung Theodoric till Luduin (Chlotvig), frankernas kung.)

Samhörigheten mellan kungar borde få dem att hålla sig undan krigets vedermodor. Vi är bedrövade av att höra de ynkliga orsaker som gett upphov till rykten om ett förestående krig mellan er och vår son Alaric, rykten som gladda fiender till er båda. Låt mig få säga med all uppriktighet, men med all tillgivenhet, just det jag tänker: Detta är handlingen av en hetlevrad man för att få sina trupper redo för handling vid första beskickning som han sänder. Istället för det, vänd er till angelägenheten av vår medling. Det skulle vara en glädje för mig att få välja män med förmåga att medla mellan er. Vad skulle du själv tänka om mig om jag oberörd fick höra om dina blodtörstiga avsikter

emot någon annan? Få undan denna konflikt, i vilken en av er sannolikt kommer att bli fullständigt förintad. Tag bort svärden vilka ni svingar för min förödmjukelse. Genom vilken rätt behandlar jag dig på detta sätt? Genom den rätt som tillkommer en fader och en vän. Han som vill förakta detta råd från oss vill räkna oss och våra vänner som sina motståndare.

Jag sänder två ambassadörer till er, såsom jag gjort till min son Alaric, och hoppas att de därigenom kan åstadkomma att inga främmande förtal må föröka oenighet mellan er, och att era stater, vilka under era fäder under lång tid har åtnjutit fredens välsignelser, inte nu må läggas öde efter en plötslig sammandrabbning. Ni borde förstå honom som, vilket ni vet, har skapat glädje i ert välstånd. Ingen sann vän är han till dem som ger sig på hans förbundna, ounderrättade, in i ett förödande farligt krig.

Variae III:50 - år 504?

(Kung Theodoric till provinsborna i Noricum. Ett försök att åstadkomma provinsborna i Noricum att byta sina oxar mot dem som alemannerna hade, vilka var större och finare men utmärklade av den långa vandringen. Om provinsborna inte fick den ersättning de förväntade sig, kom de i gengäld att få det genom alemannernas framtida förtjänster.)

(Anm: Kan vara fråga om de alemanner som flydde efter frankernas angrepp år 504, men det kan också vara alemanner som värvats för att försvara rikets gränser i norr.)

Variae IV:1

(Kung Theodoric till Herminafred, thüringarnas kung, som fick Theodorics systerdotter (Amalabirga) till hustru.)

Variae IV:2

Konung Theodorik till herulernas konung.

Att upptagas till vapenson anses hos folken vara en stor utmärkelse, emedan endast den är värdig att adopteras, som gjort sig förtjänt att bli erkänd som mycket tapper. Vi svikas ofta i vår avkomma; men de barn, som alstras genom vårt eget val, kunna icke vara odugliga. Dessa åtnjuta nämligen sin ställning ej genom naturlig födelse utan till följd av sina förtjänster allena, alldenstund de såsom utanför stående förenas med oss genom själens band. Och så stor kraft ligger i denna handling, att de hellre skulle vilja dö än att något svårt skulle vederfaras deras fäder. - Och fördenskull göra vi dig,

enligt folkens sed och på manligt sätt, till vår son medelst denna vår gåva, på det att du må tillbörligen födas till vapenson, du som ska visa dig vara en stridsman. Vi giva dig sålunda hästar, svärd, sköldar och vad som för övrigt hör till stridsutrustningen, men vad som är vida förmer, vi skänka dig vår ynnest. Ty främst ska man anse dig vara bland folken, du som får bifall av Theodoriks omdöme. - Mottag därför dessa vapen, som ska gagna mig och dig! Den man begär av dig tillgivenhet, som snarare själv ärnar vara din försvarare. Lagg allenast ditt sinnelag i dagen, och du ska icke behöva något följande. Du blir upptagen som son av en man, för frändskapen med vilken man kommer att frukta dig. Ty välbekant är för herulerna den hjälp, som goterna med Guds bistånd ha lämnat dem. Vi har givit dig vapen, men folken ha fordom givit varandra prov på manliga bragder. - Vi hälsa dig därför med tillbörlig ynnest och uppdraga åt våra båda sändebud A och B att på vårt modersmål framföra vårt ärende i övrigt. De ska båda tydligt förklara för Eder vårt brev och tillägga vad som muntligen bör sägas för att bekräfta vänskapen.

ANMÄRKNINGAR

* *Den åsyftade personen kan inte avse herulernas kung Rodwulf nere på kontinenten, utan en herulkung i Skandinavien.*

* *Om den åsyftade personen i varje fall är herulkungen Rodulf nere på kontinenten, är han identisk med herulkungen från Norden.*

Variae IV:45

(Kung Theodoric till comites, defensores och curiales av Ticinum (Pavia).)

Vi har beordrat herulerna, vilka är bedjande gentemot oss, att komma till vår comitatus i Ravenna.

(Anm: Brevet avsåg att ta reda på om herulerna korsat alperna i något av passen nära nuvarande Simplon.)

Variae V:1

(Kung Theodoric till vandalernas kung.)

De svärd vilka ni har sänt oss är de mest underbara: så skarpa att de slå andra vapen; så lysande att de vill reflektera med en sorts ljus av järn ansiktet på den som håller det, med de två bladen som sluttar mot sin eggkant med sådan absolut jämnhet av lutning att du kan bringas att tro att de är ett resultat av en smältugn snarare än av en slipsten; i mitten mellan bladen är inskrifningar fyllda med vacker emalj i skiftande färger.

Tillsammans med dessa vapen har ni också sänt oss musikinstrument av elfenben, och slavpojkar med vacker vithet.

Vi tackar er hjärtligt, och sänder via våra ambassadörer A och B, gåvor av motsvarande värde; och hoppas att ömsesidigt harmoni alltid ska förena våra stater.

(Anm: Utan tvekan till kung Thrasamund som äktade Theodorics syster. Han var vandalernas kung 496-523.)

Variae V:2

(Kung Theodoric till esterna ("haesti").)

Det är angenämt för oss att veta att ni har hört om vår ryktbarhet, och har sänt ambassadörer vilka har tagit sig förbi så många främmande stater för att söka vår vänskap.

Vi har mottagit den bärnsten som ni har sänt oss. Ni säger att ni samlar dessa ljusaste av alla ting från oceanens stränder, men ni vet inte hur den kom dit. Men som en författare vid namn Cornelius (Tacitus) informerat oss om, är den insamlad på de mest avlägsna av öarna i oceanen, varande formade ursprungligen som sav från träden och gradvis hårdnade i solens värme.

På detta sätt blir den en avsöndrad metall, en genomskinlig mildhet, stundom rodnande i färgen av saffran, andra gånger glödande med eldlik klarhet. Sedan den sjunkit ner i havet och ytterligare renats av tidvattnets gång, har den som längst transporterats till era ständer för att där bli uppkastad på dem. Vi tänkte att det var bättre att berätta detta för er, ifall ni har föreställt er att er förmodade hemlighet har undkommit vår kunskap.

Vi sänder er några gåvor med våra ambassadörer, och ska bli glada över att få mottaga framtida besök av er via den väg som nu just öppnat, och för att visa er en ynnest i framtiden.

Variae V:11

(Kung Theodoric till sajo Veranus och gepiderna, angående gepidernas marsch till Gallien. Beordrandet att gepiderna ska få riktigt betalt för att de inte ska ofreda landet på sin marsch genom Venetia

och Liguria. I lön skulle de erhålla tre solidi i reda mynt per vecka.)

(Anm: Lönen på 3 solidi per vecka är oerhört högt, och kan antingen avse huvudet för en mindre trupp soldater eller att kostnaden uppe i de alpina bergsmassiven verkligen vare så hög.)

Variae V:36

Kung Theoderik till Starcedius, *vir sublimis*.

Du hävdar att din kropp, sliten av ständiga mödor, gjort dig svag i dina lemmar, så att du, som tidigare var väl skickad för betydande krigsföretag, nu knappast ens duger till ett sysslöst liv. Och du ber om att ej tvingas till framgångsrika fälttåg, som du inte av fri vilja utan av nödtvång undandrar dig. Vi beviljar dig därför med denna skrivelse en inte ovärdig vila, sedan vi länge undersökt dina skäl och funnit dem bekräftade av det verkliga förhållandet. Ty det beror ju inte på feighet, när någon är ursäktad av en beklagansvärd olycka. Men, liksom vi beviljar dig ett liv fritt från plikter, så fråntar vi dig med denna skrivelse din sold, eftersom det inte är rättvist att du, då du befunnits ha tillräcklig försörjning av din egendom, skall ta emot de arbetandes avkastning när du är sysslös. Njut alltså av ett tryggt liv, befriad från olika personers försåt genom vårt beskydd. Och ingen kommer att beskylla dig för att ha svikit, då de som på grund av sjukdom fått befrielse från krigstjänst rätteligen bör hedras för sina tidigare förtjänster. Ty den som genom vårt beslut förtjänat att bli befriad, har inte förtjänat att anklagas av någon.

* * *

Germanska folk: burgunder, gepider, vandaler, heruler, varner, thuringar, visigoter, franker, alemanner

Germanska personer: Alarik (visigotisk kung), Eurik (visigotisk kung); Gundobad (burgundisk kung); Klodvig/Chlotvig (frankisk kung); Starcedius (?)

* * *

Diverse kortare notiser 50-550 e.Kr.

N.N.

Monumentum Ancyranum (etc)

Berättar om kejsar Augustus flottexpedition år 5 e.Kr. som från Elbe gick norrut till cimbrernas land, där aldrig förr någon romare varit varken till fots eller till sjöss. Cimbrerna, haruderna, semnonerna och andra germanska folk skickade sändebud för att be om vänskap

HARDIAN SPARTIAN

Hadrian reste omkring i norra Germanien, enligt uppgift år 120-121, men enligt ett militärdiplom skedde det år 134.

Kejsar JULIANUS

(300-tal)

Jag har bevittnat, hur barbarerna på andra sidan Rhen sjunga vilda sånger, utförda på ett sätt, som mest liknade skriken av sådana fåglar, som locka strävt, och de funno själöva nöje i dessa sånger.

CALLINICUS

Vita Sankt Hypatii

Romersk krönikör och skildrare av sankt Hypatis liv, i mitten av 400-talet i trakten av Trakien.

Tillsammans med hunnerna var också en stor del av goterna.

Angående hunnernas anfall på östromerska riket år 447:

Hunnerna som kom till Trakien var så många att hundra städer intogs och till och med Konstantinopel var i sådan fara att många av invånarna flydde därifrån. Det var så många mord och sådan blodsutgjutelse att de döda inte kunde räknas. De gick in i kyrkor och kloster och dräpte munkar och nunnor i stort antal.

PAULUS DIACONUS

Langobardernas historia

(c:a 770-790)

Första boken

(Uttåg ur Skandinavien. Vandringer och strider med vandaler, assipitter, amasoner och andra. Ockupation av rugernas land år 487 eller kort efteråt. Seger över herulerna omkr. 510. Intåg i Pannonien under kung Audoin 526. Framgångsrik strid med gepiderna 551. Fullständig seger över dessa under kung Alboin 566 eller 567.)

1.

Goter och vandaler, ruger, heruler och turcilinger och även andra grymma och barbariska folk har kommit från Germanien. På liknande sätt härstammade även vinilerna, dvs. langobarderna, som sedan förde ett lyckosamt regemente i Italien, från germanska folk - även om också andra orsaker anförs för deras utvandring än de ovan angivna (=stor befolkningsökning). De kom från den ö som kallas Scandinavia.

2.

Även Plinius Secundus nämner denna ö. Enligt vad de som har besökt ön berättat för oss ligger den inte egentligen ute i havet utan omspolat på grund av sina flacka stränder av de havsströmmar som följer kusten. Då nu folket som bodde där hade vuxit till en sådan mängd att de inte längre kunde bo tillsammans delade man, som det berättas, hela folkmassan i tre delar och avgjorde genom lottning, vilken av dessa som skulle lämna sitt hemland och söka nya boplatser.

3.

De som hade utlottats att lämna fädernejorden och söka mark i främmande land utvalde åt sig två bröder som hövdingar, Ibor och Aio, som var i blomman av sin ålder och utmärkte sig framför de övriga; därpå sade de farväl till sina landsmän och sitt fäderneland och drog åstad för att söka något land där de kunde inrätta fasta boplatser åt sig. Modern till dessa två hövdingar hette Gambara, och hon utmärkte sig bland sina landsmän för sitt skarpa förstånd och goda omdöme, ja man hyste förvisso inte ringa tillit till hennes klokhets, då man frågade henne till råds i brydsamma lägen.

4.

Eftersom jag ännu talar om Germanien anser jag det inte vara ur vägen att ett ögonblick avbryta skildringens gång och i korthet berätta om något förunderligt som alla talar om i dessa trakter, och om några andra ting. Längst bort mot nordväst i Germanien ser man under en hög klippa på havets strand en grotta, där sju män ovisst sedan hur länge ligger försänkta i djup sömn; både kropparna och kläderna är så väl bibehållna att de obildade och barbariska folkslagen här betraktar de sju männen med stor vördnad just därför att de har legat där så många år utan att ta skada. Av deras klädedräkt kan man sluta sig till att de är romare. Då en man ville ta av en av dem hans kläder för att lägga beslag på dem skall hans armar strax ha förtvinat, och då andra hörde hur han hade blivit straffad blev de så skrämde att ingen från den stunden vågade röra dem.

5.

I närheten av denna plats bor skridfinnarna; så kallas nämligen detta folk. Hos dem försvinner inte ens snön på sommaren, och liksom man överhuvudtaget har svårt att skilja dem från djur så lever de inte av något annat än rått kött från markens djur, och av dessas ludna skinn förfärdigar de sig kläder. Deras namn kan härledas av det barbariska språkets ord för hoppa. Ty i det de hoppar fram hinner de ikapp de vilda djuren med hjälp av ett krökt trästycke (= skidor), som de skickligt format till att likna en båge. I dessa trakter ser man under några dygn vid sommarsolståndet också på natten det klaraste solskenet, och dagarna är där mycket längre än annorstädes.

6.

(om ebb och flod)

7.

Sedan alltså vinilerna hade dragit ut från Skandinavien kom de under ledning av Ibor och Aio till

den trakt som kallas Scoringa och uppehöll sig där några år. På den tiden hemsökte Ambri och Assi, vandalernas hövdingar, alla grannprovinserna med krig. Övermodiga som de var genom många segrar sände de bud till vinnilerna att dessa antingen skulle betala skatt till vandalerna eller bereda sig på krig. Då blev Ibor och Aio på deras moder Gambaras tillskyndan eniga om att det var bättre att försvara sin frihet med vapen än att skämma den genom att betala skatt, och de underrättade genom sändebud vandalerna att de hellre ville kämpa än leva i slaveri. Vinnilerna var visserligen alla i sin bästa ålder men dock få till antalet eftersom de blott hade utgjort tredjedelen av befolkningen på en inte särskilt omfångsrik ö.

8.

Vinnilerna vann striden.

9.

Langobarderna har fått sitt namn efter sitt långa skägg, medan de tidigare kallades vinniler; ty på deras språk betyder "lang" lång och "bard" skägg. Efter striden hade de sedan att utstå en svår hungersnöd i denna samma trakt Scoringa, och detta gjorde dem mycket modfällda.

11.

Då de så drog bort därifrån och ämnade gå över till Mauringa ställde sig assipiterna i deras väg och ville inte på något sätt tillåta dem gå igenom sitt land. Då nu langobarderna såg fiendernas stora truppstyrkor och på grund av sin lilla krigshär inte vågade inlåta sig i strid med dem men övervägde vad de skulle göra hjälpte dem omsider nöden att finna på råd. De påstod att de i sitt läger hade kynokefaler, dvs. människor med hundhuvuden, och spred ut bland fienderna att dessa kämpade hårdnackat, att de drack människoblod, ja sitt eget blod, om de inte kunde få fatt på någon fiende. Och för att skapa tilltro till denna berättelse utvidgade de sitt tältläger och tände upp en mängd lägerbål. Då fienderna hörde allt detta och såg vad som hade skett med lägret gick de i fällan och vågade inte längre ge sig i den kamp de hotade med.

12.

Det fanns emellertid bland dem en mycket tapper man, med vars hjälp de trodde att de säkert skulle uppnå vad de ville, och honom valde de för att han ensam skulle kämpa för dem alla. De lät hälsa langobarderna att dessa skulle sända en man av sina egna, vilken de själva ville, som skulle inlåta sig i tvekamp med denne, naturligtvis på det vill-

koret att om denne deras krigsman vann seger skulle langobarderna tåga bort samma väg de kommit, men om han blev besegrad av den andre skulle de inte förbjuda langobarderna att dra igenom deras land. Och då nu langobarderna var tveksamma om vilken av sina män de helst skulle sända emot den väldige krigaren erbjöd sig självmant en man som tillhörde slavklassen; han lovade att kämpa mot den utmanande fienden på villkor att de, om han segrade över fienden, ville befria honom och hans efterkommande från slaveriets nesa. Kort och gott: de lovade att de med glädje skulle göra det han begärde. Han gick mot fienden, kämpade och segrade. Så skaffade han langobarderna rätt att gå igenom landet; åt sig själv och de sina vann han frihet.

13.

Då nu langobarderna omsider kom till Mauringa löste de många från träldomens ok och gjorde dem till fria män för att kunna utöka antalet krigare. Och för att deras frihet skulle kunna anses giltig företog de frigivningen med den sedvanliga ceremonin med pilen och mumlade till ytterligare bestyrkande några från förfäderna ärvda ord. Langobarderna bröt nu upp från Mauringa och kom till Golanda, där de uppehöll sig någon tid.

14.

Under tiden dog deras hövdingar Ibor och Aio, som hade fört langobarderna ut från Scandinavia och varit deras ledare ända till denna tid, och då ville langobarderna inte längre stå under hövdingar utan valde sig en konung i likhet med övriga folk. Den förste som regerade över dem var Agelmund, Aios son, vilken härstammade från gungingarnas släkt, som hos dem ansågs särskilt förnäm. Han regerade i 33 år över langobarderna.

20. (omkring år 510)

Då utbröt krig mellan Tato och herulernas konung Rodulf. Förut hade det rått goda och fredliga förhållanden mellan dem; orsaken till striden mellan dem var emellertid följande. Konung Rodulfs broder hade kommit till Tato för att sluta fred. Då han hade fullgjort sitt värv och begav sig hem hände det att hans väg gick förbi det hus där kungens dotter Rumetruda bodde. Då hon såg de många männen och det förnäm följte frågade hon vem det kunde vara som färdades med en så ståtlig svit. Hon fick till svar att det var konung Rodulfs broder som hade fullgjort sitt uppdrag och återvände hem. Flickan sände då en man som skulle frambringa en inbjudan till honom att vara snäll

och dricka en bägare vin hos henne, och i god tro tackade han ja och steg in.

Därefter lät flickan på ett svekfullt sätt döda Rodulfs broder. Detta retade Rodulf i så hög grad att han förklarade krig mot Tato.

Båda härarna stötte samman på en slätt. Rodulf sände sitt folk ut i striden, men själv satte han sig utan att hysa något som helst tvivel om segern till ro i lägret vid sitt brädspel. På den tiden var nämligen herulerna övade i krigföring och kända vida

omkring för att de hade tillfogat många fiender nederlag. Antingen det nu var för att de ville röra sig ledigare i striden eller de inte brydde sig om de sår fienden tillfogade dem kämpade de nakna, blott försedda med ett ländkläde.

Langobarderna fick segern, och många av herulerna, däribland konung Rodulf själv, blev nedhuggna.

Från denna tid var det slut med herulernas maktställning.

Andra boken, 15-19, 21-27:

Langobardernas konungar:

1. Agelmund, Aios son, av gungingars ätt	33 år	omkr. 360-390 ??
2. Lamissio		omkr. 390-410 ??
3. Lethu	"nära 40 år"	omkr. 410-450 ??
4. Hildeoc, Lethus son		omkr. 450-480 ?
5. Gudeoc		c:a 480-488
6. Claffo, Gudeocs son		omkr. 488-505
7. Tato, Claffos son		omkr. 505-510
8. Waccho, Tatos broder Zuchilos son		omkr. 510-517 ?
9. Waltari, Wacchos son	7 år	omkr. 517-524 ?
10. Audoin		omkr. 524- 545 ?
11. Alboin, Audoins son		år 545?-572

ANDRA BOKEN

23.

För mycket länge sedan kom gallerkonungen Brennus, som härskade i staden Senonae, med 300.000 senoniska galler till Italien och bemäktigade sig detta ända till Senogallia, som har sitt namn efter de senoniska gallerna. Det berättas att orsaken till att gallerna kom till Italien var följande: då de hade smakat vin som kommit från Italien lät de sig av sitt begär efter sådant lockas att bege sig dit. Hundra tusen av dem föll inte långt från ön Delfi för grekernas svärd, andra hundra tusen drog till

Galatien och kallades först gallogreker men senare galater. De hundra tusen galler som stannade kvar i Italien grundade Ticinus, Mediolanum, Bergamus och Brexia och gav landet namnet Gallia Cisalpina. Det är också dessa senoniska galler som en gång erövrade Romulus stad. Ty liksom vi talar om Gallia Transalpina, som ligger på andra sidan Alperna, kallar vi den del som ligger innanför Alperna Gallia Cisalpina.

* * *

PROKOPIOS

Hemlig historia

Fri sammanfattning.

kap. 4

Fältherren Belisarios skänkte kungarna Gelimer och Witiges (av vandalernas respektive ostrogoternas rike) som krigsfångar till kejsaren.

kap. 5

Efter general Belisarios andra expedition mot Italien återvände han hem i största vanära. Under fem års tid hade han inte en enda gång lyckats landstiga på andra ställen än de som var befästa (och som hölls av romare). Den övriga tiden seglade han längs kusterna. Totila, goternas kung, försökte desperat konfrontera honom utanför murarna, men både Belisarios och den romerska armén var panikslagna. Istället för att återta något av det förlorade, tvingades han ge upp staden Rom och nästan allt det övriga. Eftersom Belisarios inte hade fått ersättning av kejsar Justinianus valde han att utplundra italierna, i synnerhet de som bodde i Ravenna och på Sicilien. Till och med Herodianos gav han sig på och försökte ruinera honom, men Herodianos svarade med att gå över med sina styrkor och hela staden Spoleto till goternas och Totilas sida. Medan Belisarios återvände fick Perugia utstå en hemsk belägring innan det erövrades av goterna.

kap. 16

Amalawinta, dotter till kung Teodorik, beslöt sig för att bryta förbindelserna med goterna, ändra sitt liv och utvandra till Bysans. Kejsarinnan Theodora som hatade Amalawinta fick sin make att skicka Petros som sändebud till Italien, och han fick i uppdrag att dräpa henne och fick löfte om en rik belöning i ersättning. När Petros kom till Italien övertalade han (Amalawintas kusin) Teodatos att låta döda Amalawinta, vilket också skedde.

kap. 18

Kejsar Justinianus vållade oerhört många människors död. Libyen lät han förhärja så mycket att man kunde färdas långa sträckor utan att träffa någon människa. Här hade det bott 80.000 vandaler och deras hustrur, barn och slavar. Därtill stadsbor, bönder och sjömän, samt morer som var många fler

än libyerna. Alla dessa förintades med hustrur och barn. Till detta kommer de romerska soldater som var med från Bysans. Antalet döda i Libyen torde överstiga fem miljoner, och skulden till detta är kejsarens. Han lät återkalla Belisarios efter segern (år 533), efter att falskeligen ha anklagat honom för att ha eftersträvat envælde, så att han själv kunde utplundra landet. Män skickades ut för att taxera jordvärdet varefter man pålade befolkningen nya och mycket betungande skatter, samt förbjöd den arianska gudstjänsten. De bästa områdena lade han beslag på själv. Inte heller fick soldaterna ut sin sold. Uppror och förödelse blev följden av det kaos som kejsaren ställde till med.

Även i Italien, som är tre gånger större än Libyen, minskade befolkningen. Samma vanstyre som kejsaren utövade i Libyen drabbade också de som bodde i Italien. Före kriget hade det gotiska riket sträckt sig från Gallien till Dakien, där staden Sirmium ligger. En stor del av Gallien och Venetien hölls besatt av germanerna (=frankerna) när den romerska armén kom till Italien. Samtidigt hade gepiderna ockuperat Sirmium och trakten runt omkring som i stort set bara vara ödeland. Somliga hade dött i kriget, andra av sjukdomar eller hunger. Österut, till Illyrien och hela Trakien samt i Grekland och ända till Bysans förstäder, kom anfallande hunner och många andra folk nästan årligen och vållade befolkningen ett fruktansvärt lidande. Mer än 200.000 romare dödades eller gjordes till slavar vid varje invasion. Idag är det en öken som sträcker ut sig i stora delar av detta område. Men även angräparna led nederlag, drabbades av förluster och fick känna på kejsar Justinianus blodtörstighet. Dessutom drabbades landet av pesten, som rycket bort hälften av befolkningen under den tid när Justinianus först var riksföreståndare och sedan kejsare.

kap. 21

När generalerna i Trakien och Illyrien ville anfälla de hunner och andra folk som anföll Bysans under sitt återtag, hindrades de av kejsar Justinianus som menade att det var viktigt att betrakta dem som bundsförvanter till romarna i striderna mot goterna och andra fiender. Därför kunde hunnerna och de

andra folken plundra fritt och förslava folket för att sedan återvända på de romerska vägarna med sitt byte och sina slavar som om de var romarnas vänner. Bönderna i trakten drevs, av kärlek till de förslavade hustrurna och barnen, att samla ihop sig och överföll angriparna. De dödade åtskilliga och fångade deras hästar och byte, men män sändes ut från Bysans och efter att ha misshandlat och bötfällt en del av bönderna avkrävdes att de skulle återställa hästarna de tagit från angriparna.

kap. 24

Kejsar Justinianus utbetalade inte soldaternas lön och ersättning såsom var stadgat, utan avkrävde en hel del av dem istället stora summor för att de skulle få vara kvar i armén, och det fick till följd att en stor del av dem inte längre ville kriga. Genom detta bröt den romerska maktställningen i Italien samman. Därtill infördes extra skatter på italierna på grund av deras attityd mot goterna och Theodorik. Följden blev att många led av hunger sedan de inte hade råd med sitt dagliga uppehälle.

kap. 26

När kung Teodorik hade erövrat Italien lät han dem som tjänade i palatset i Rom få stanna kvar på sin plats för att behålla en del av den gamla ordningen. En del av soldaterna hade en sold som knappt räckte till deras uppehälle, men Theodorik bestämde att den skulle överföras till deras barn och barnbarn. Tiggarna vid aposteln Petrus tempel skulle årligen få tre tusen skäppor spannmål, bekostat av statskassan, men allt detta upphörde under Justinianus regeringstid.

* * *

Germanska folk: goter, vandaler

Germanska personer: Amalawint , Gelimer, Teodatos, Teodorik, Witiges

* * *

PROKOPIOS

av Caesarea

De bello gothico

(Omkring 550)
bok III Kriget mot vandalerna

I.

Jag ska nu berätta om vad kejsar Justinianus utträtade beträffande vandalerna och morerna. Men först ska jag omnämna när denna mängd vandaler slog sig ner på romerskt land. Sedan kejsar Theodosius hade lämnat denna värld (17 jan 395), efter att ha visat sig vara en av de rättvisaste av män och en duglig krigare, övertogs styret av hans två söner, Arcadius som var den äldre och som fick den östra delen, och Honorius som var den yngre och som fick den västra delen. Men den romerska förvaltningen hade blivit delad ända sedan Konstantins och hans söners tid; för han flyttade sin regering till Byzantium, och gjorde staden större och mycket mer förnyad, samt lät uppkalla den efter sig själv.

Jorden är omgiven av en cirkel av hav, antingen fullständigt eller för det mesta (för vår kännedom är inte ännu alldeles klar i detta hänseende); och det är delat i två kontinenter genom en sort utflöde från oceanen, ett flöde som börjar i den västra änden och formar detta hav enligt vad vi vet, börjande vid Gadira (*Cadiz i Spanien*), och sträcker ut sig hela vägen till den Maeotiska sjön (Azovska sjön). Av dessa två kontinenter är den till höger, när man seglar in i sjön och lika långt som sjön, har namnet Asien, börjande vid Gadira och söder om Herkules två stoder. Septem (*Septem Fratres*) är det namn som inbyggarna själva gett borgen på denna plats, eftersom sju kullar finns där; för "septem" har betydelsen sju på latinskt tungomål. Hela kontinenten ligger mitt emot den som kallas Europa. Sundet här skiljer de två kontinenterna åt men en sträcka runt fyrtioåtta stadier, men från denna plats är de åtskilda genom havets vidgning hela vägen till Hellesponten. För vid denna plats möter de åter varandra vid Sestus och Abydos, och ytterligare en gång vid Byzantium och Chalcedon. Och det tog nittio dagsresa att ta sig från Gadira till Tripolis i Libyen. En dags resa sträcker sig till två hundra och tio stadier

(omkr. 24 eng. miles). Från detta sund är det sju dagars resa till Majorica och Minorica.

II.

Medan Honorius upprätthöll den kejsarliga makten i väster, invaderade främmande folk hans land, och jag ska berätta vilka de var och av vilken orsak de gjorde så. Det fanns många gotiska riket i äldre tider, precis som nu för tiden, men de största och viktigaste av dem är goterna, vandalerna, visigoterna och gepiderna. I äldre tider kallades de sauromater och melanchlaener (=svart-kappor. Anm. felaktig sammanblandning med skytiska folk.), medan andra kallade dessa riket för getiska. Alla dessa, när de är åtskilda från varandra genom olika namn, är såsom det sägs aldrig någonsin åtskilda på något annat sätt. För de har alla vita kroppar och ljust hår, och de är långa och fagra att se på, och de använder samma lagar och praktiserar en likartad religion. För de har alla den arianska (kristna) tron, och har ett språk som kallas gotiska; och såsom det förefaller mig kommer de alla ursprungligen från en och samma stam, och blev åtskilda och namngivna senare av dem som ledde varje enskild grupp. Dessa folk har bott bortom floden Ister sedan länge. Senare fick gepiderna tillåtelse att bebo landet kring Singidunum (*Belgrad*) och Sirmium (*Motrovitz*), på båda sidor om Ister, där de har kvarlämnat sitt boende till och med till min egen tid.

Men visigoterna, skilda från de andra, flyttade därifrån och ingick först en allians med kejsar Arcadius, men något senare (för en tro på romare kan inte leva länge hos främlingar), under ledarskap av Alaric, blev de fientligt inställda mot båda kejsarna, och i Trakien började de behandla hela Europa som ett fiendeland. Kejsar Honorius hade före denna tid suttit i Rom, utan en tanke på krig i sitt sinne, och gladdes åt om män tillät honom att bibehålla tystnaden i palatset. Men när orden bringades att främlingarna med en stor härstyrka inte var långt borta, någonstans i trakten av Taulanti (*i Illyrium*), övergav han palatset och flydde hastigt och oordnat till

Ravenna, en stark stad som ligger just vid slutet av Ionianska gulfen, medan andra säger att han betedde sig som en främling själv, eftersom en resning hade startat emot honom bland hans egna. Men detta ser jag inte som sannolikt utifrån vad man kan bedöma av en man. Och främlingarna fann att de inte hade någon styrka som hindrade dem, blev de avskyvärdaste av alla män. För de förstörde alla städer som de intog, speciellt de som låg söder om Ionianska gulfen, så fullständigt att ingenting har blivit kvar till min egen tid utom möjligen ett torn eller en port eller dylikt som råkat bli kvar. Och de dödade alla människor, alla som kom i deras väg, både gamla och unga utan åtskillnad, varken lämnande kvinnor eller barn efter sig. Därför är fortfarande Italien sparsamt befolkad. De insamlade också genom plundring alla mynt som fanns i hela Europa och, mest betydande av allt, de lämnade ingenting i Rom varken av publikt eller privat värde när de gav sig av till Gallien. Men jag ska nu berätta hur Alaric erövrade Rom.

Sedan lång tid hade förflutit vid belägringen, och det inte hade varit möjligt varken genom maktansamling eller på något annat vis att intaga staden, formade han följande plan. Bland de unga i härstyrkan på vilka ännu inget skägg växte, men ändå kommit till åren, valde han ut tre hundra vilka han visste var av god börd och innehade ett värde utöver deras ålder, och han sade till dem i hemlighet att han avsåg att göra dem till gåva till patricierna i Rom i sken av att de var slavar. Han instruerade dem att, så snart de kom insides de hus där dessa män bodde, bete sig vänligt och tjäna dem ivrigt i varje uppgift de ålades av sina herrar. Vidare sade han åt dem att inte lång tid därefter på en bestämd dag vid middagstid, när all dem som var deras herrar troligen sov middag efter maten, skulle de alla komma till den port som kallas Salaria och med ett plötsligt anfall dräpa vakterna, vilka inte skulle ha någon kännedom om kuppen, och öppna porten så fort som möjligt. Efter att ha gett dem dessa order till ynglingarna, sände Alaric ambassadörer till medlemmarna av senaten, framsägande att han beundrade dem för deras lojalitet till sin kejsare, och att han inte ville skapa mer problem på grund av deras tapperhet och trohet, vilket också var uppriktigt att de var begåvade till en ansenlig nivå, och i enlighet med att minnet av honom själv må bli kvar bland både ädla och modiga män, önskade han att överlämna till var och en av dem en gåva. Efter att ha framfört detta och översänt ynglingarna strax efteråt kommenderade han sitt folk att göra sig klara för avfärd, och han lät detta bli känt av romarna. Och de hörde detta glädjebud, och mottagande gåvorna

började de i högsta grad bli lyckliga, eftersom de var fullkomligt ovetande om främlingarnas plan. För ynglingarna, genom att bli ovanligt lydiga till sina herrar, förhindrade misstankar, och i lägret sågs att en del redan rörde sig bort från deras platser och upphävde belägringen, medan de andra såg ut att just göra samma sak. Men när den utvalda dagen kom, ställde Alaric upp sin hela styrka för en attack och höll dem i beredskap nära Salaria-porten; för det hade inträffat att han hade haft sitt eget läger där i början av belägringen. Alla ynglingarna kom till porten på den utsedda dagen (24 aug 410) och överföll plötsligt vakten och dräpte dem. Därefter öppnade de porten och släppte in Alaric och härstyrkan i staden utan att brådska. De satte eld på de hus som var närmast porten, bland vilka även Sallusts hus var - han som en gång i tiden skrev romarnas historia - och den större delen av hans hus har stått halvt nedbränd ända till min egen tid. Sedan de hade plundrat hela staden och ansatt de flesta av romarna, avtågade de därifrån. Vid den tiden sägs det att kejsar Honorius i Ravenna mottog ett meddelande från en av sina eunucker, uppenbarligen en hönshållare, att Rom hade skövlats. Han grät öppet och sade "Och de hade just ätit ur mina händer!". För han hade en stor tupp vid namn Rom; och eunucken fattade sitt svärd och sade att det var staden Rom som hade skövlats av Alarics hand, och kejsaren med ett tecken av lättnad svarade snabbt: "Men jag, min gode man, trodde att min fågel Rom hade fördärvats." Så stor, säger man, var dårskapen som kejsaren visade.

Andra säger att det inte var på detta sätt som Alaric intog Rom, utan att Proba, en kvinna av osedvanligt hög ställning med rykte och rikedom bland den senatoriska klassen, kände medlidande för de romare som föröddes av hunger och de som fick utstå lidelser, för de hade redan börjat äta på varandras kött; och då de såg att varje hopp var ute, sedan både floden och hamnen hölls av fienden, kommenderade hon sin tjänare att öppna porten om natten.

När Alaric var på väg att lämna Rom, utropade han Attalus, en av deras förnäma män, till kejsare av Rom och försedde honom med diadem och purpel (*-färgad mantel*) och allt annat som tillhör dem kejsarliga värdigheten. Han gjorde detta påskinande att han hade drivit Honorius från tronen och överlätit hela makten över västern (*det västromerska riket*) till Attalus. Med detta i åtanke vände sig både Attalus och Alaric mot Ravenna med en stor härstyrka. Men denna Attalus var varken förmögen att tänka förståndigt på egen hand eller lät sig övertygas av dem som hade bättre förstånd att erbjuda. Så medan

Alaric utan anledning samtyckte till planen, sände Attalus kommandörer till Libyen utan någon härstyrka. Där och då utspelades dessa händelser.

Britannernas ö revolterade mot Rom (år 407), och soldaterna utropade Konstantinus till sin kung, en man utan särskilt börd. Genast samlade han en stor flotta och en väldig härstyrka och invaderade både Spanien och Gallien men sin stora styrka, i avsikt att lägga dem under sig. Men Honorius höll sina skepp i beredskap och väntade för att se vad som skulle ske i Libyen, i avsikt att, om de som sändes ut av Attalus blev tillbakavisade kunde han själv segla till Libyen och tillhandahålla en del av sitt eget rike, medan om de i skulle gå emot honom kunde han nå Theodosius och förbli hos honom. För Arcadius hade redan dött sedan en tid tillbaka och hans son Theodosius, ännu ett ungt barn, innehade makten av östern (*östromerska riket*). Men när Honorius oroligt väntade på utgången av dessa händelser och slungades mitt i vågen av osäkra händelser, kom det att förändras på så sätt att underbara stycken av god tur skedde honom. För Gud är van vid att undsätta dem som varken är klartänkta eller har förmåga att ge sig själva råd, och att bibringa dem assistans, om de inte är syndfulla när de är i det yttersta nödläget av förtvivlan. En sådan sak inträffade för denna kejsare. För plötsligt rapporterades det från Libyen att kommandörerna som Attalus sänt ut hade blivit fällda och att en mängd skepp var utsända från Byzantium (*Konstantinopel*) med ett mycket stort antal av soldater vilka hade kommit till hans undsättning, trots att han inte hade förväntat det, och att Alaric som hade grälat med Attalus hade avklätt honom de kejsarliga värdigheterna och höll honom instängd och vaktad hos en privat medborgare. Och efter att Alaric dog av en sjukdom och visigoternas härstyrkan under ledning av Adaulphus begav sig in i Gallien, och Konstantinus, slaget i strid, dog med sina söner (år 411). Hur som helst lyckades romarna aldrig återfå Britannien, utan det kom från den tiden att tillhöra tyranner. Och goterna, sedan de hade korsat Ister, och först ockuperat Pannonien, men därefter sedan kejsaren givit dem rätten därtill befolkade de landet i Trakien. Och sedan de tillbringat en kort tid där, erövrade de västern (*västromerska riket*), men detta ska omtalas i skildringen tillhörande goterna.

III.

Vandalerna bodde bort vid Maeotiska sjön, och sedan de drevs därifrån av hunger kom de till germanernas land, vilket nu kallas frankernas, och floden Rhen. De ser sig själva som alaner, ett gotiskt folk. Därifrån, under ledning av Godigisculus, flyttade de

och slog sig ner i Spanien, vilket är det första romerska landet vid sidan av oceanen. Vid den tiden Honorius gjorde han en uppgörelse med Godigisculus att de skulle få slå sig ner där på villkor att de inte skulle komma till skada för landet. Men det fanns en lag bland romarna, som sade att om någon person skulle ta deras egendom och göra den till sin egen, och om, under tiden, en tid så lång som trettio år skulle förflyta, och dessa personer ännu inte kunnat återfå sin egendom gentemot dem som tvingat dem därifrån, men de blev uteslutna av anständighetskäl från tillträde till rådet. Med anledning av detta stadgade han en lag som sade att hur lång tid som vandalerna än stannade i det romerska riket skulle det inte på något sätt bli räknat bortom denna trettio års anständighet. Honorius själv, sedan västern hade drivits av honom till denna punkt, dog av sjukdom (27 aug 423). Före detta hände, hade den kungliga makten blivit delad av Honorius och Konstantius, maken till Placidia, syster till Arcadius och Honorius. Men han levde bara några dagar efter detta och dog medan Honorius ännu levde, men efterlämnade sonen Valentinian som tog över styret redan som barn.

Det fanns två överbefälhavare i Romarriket, Aetius och Bonifatius, båda modiga och erfarna, men Aetius försökte smutskasta sin rival Bonifatius så att denne omöjliga kunde återvända till Rom från sin provins Libyen. Istället ingick Bonifatius en defensiv allians med vandalerna i Spanien. Deras kung Godigisculus hade dött och efterträts av sonen Gontaris, som föddes av hans änka efter sin död, och av hans oäkta son Geiseric som var vuxen. Bonifatius erbjöd dem att fritt regera över varsin tredjedel av Libyen på villkor att de bildade en allians där de skulle hjälpa varandra om någon blev angripen. På grund av detta begav sig vandalerna från Spanien till Libyen, men först senare kom visigoterna till Spanien. Då uppdagades Aetius lögner och han förläts av kejsarens moder Placidia som styrde imperiet, och Bonifatius ångrade genast sin uppgörelse med vandalerna och erbjöd dem vad som helst bara de lämnade Libyen. Detta avslogs och de möttes i ett slag där romarna förlorade och Bonifatius tvingades fly därifrån. Geiseric tog över makten sedan hans broder Gontaris dött. Enligt somliga hade Gontaris tillfångatagits och dräpts efter ett slag i Spanien mot andra germaner redan innan de tågade mot Libyen. Bonifatius flydde till Bona (Hippo Regius), en stark stad i Numidia och vid havet. Vandalerna började belägra staden men gav upp efter en tid. Strax senare fick Bonifatius förstärkning både från Rom och Byzantium och de tågade mot vandalerna med förlorade svårt i slaget och var och en tvingades fly

bäst de kunde. Därefter styrde vandalerna själva över hela Libyen. De fiender som de tog levande gjordes till slavar.

IV.

En dag samlades alla slavar ute i solen på tunet framför kungens gård och en örn visade sig på himlen och gav skugga åt blott en person, Marcianus, vilken visade sig vara överbefälhavaren Aspars son från Byzantium. Geiseric ville först döda honom men valde att släppa honom om han svor en ed på att aldrig angripa vandalerna. Sedan Marcianus återvänt till Byzantium och kejsar Theodosius dött upphöjdes han till kejsare. Eftersom Geiseric inte trodde att han skulle klara ett anfall till, valde han att låta sig kuvas av Valentinianus och betala skatt årligen till honom och för att göra avtalet bindande utlämnade han sin son Honoric som gisslan.

På grund av hämnd kom en viss Maximus att anklaga Aetius falskeligen för att i ett senare skede kunna komma åt kejsaren själv. Orsaken var att kejsaren hade våldtagit hans hustru, som var känd för sin skönhet. När kejsaren hörde dessa anklagelser att Aetius tänka revoltera mot kejsaren lät han avrätta sin befälhavare (21 sept 454). Efter Aetius död plundrade Attila med lätthet hela Europa, ingen kunde längre göra motstånd mot honom, och han förvandlade båda kejsardömena till skattskyldiga lydriken. År efter år betalade kejsarna tribut till honom. När Attila belägrade Aquileja, en stor och mycket folkrik sjöstad bortom Joniska bukten, lär han ha fått hjälp av följande tursamma händelse. Det sägs att när han inte kunde ta staden vare sig med storm eller på annat sätt tröttnade han på belägringen, som redan varat mycket länge, och han lät hela härstyrkan förbereda avmarsch så att alla skulle kunna bryta upp följande morgon vid soluppgången. I gryningen dagen efter därpå hade barbarerna redan hävt belägringen och börjat sin avtåg när en stork som hade sitt bo på ett av stadsmurens torn och födde upp sina ungar där plötsligt lyfte och tillsammans med dem lämnade platsen. Medan storkfadern flög svävade ungarna, som ännu inte var riktigt flygfärdiga, ibland bredvid honom eller satt på hans rygg, och på så vis avlägsnade de sig i luften långt bort från staden. Attila som var mycket skicklig att förstå och tolka allt, märkte detta och befallde härstyrkan att stanna kvar på platsen. Han tillade att fågeln aldrig skulle ha flugit därifrån på måfå med sina ungar om det inte därmed varslade om att något ont snart skulle drabba staden. Så lär barbarernas härstyrka åter ha upptagit belägringen. Kort därefter rasade plötsligt utan synbar anledning den del av muren där fågeln hade haft sitt näste. Fi-

enden kunde på så sätt tränga in i staden, och så stormades Aquileja.

Därefter var även vägen öppen för Maximus och han lät döda kejsaren och tvingade hans änka Eudoxia att gifta sig med honom, sedan hans hustru dött strax tidigare. Från början hade hon hyst starka känslor för honom men då hans förehavanden blev kända för henne förbyttes de mot avsky. Så snart hon kunde sände hon bud till Karthago i syfte att övertala Geiseric att hämnas Valentinianus, eftersom hon inte kunde hoppas på hjälp från Byzantium sedan kejsar Theodosius dött och efterträts av Marcianus (17 mars 455).

V.

Geiseric, i avsikt att få en stor belöning, satte segel och begav sig med en stor flotta till Italien. När vandalerna kom fram till Rom tog de kontroll över palatset. Maximus försökte att fly men hindrades av romarna som stenade honom till döds och skar av hans huvud. Geiseric tog Eudoxia tillfånga tillsammans med hennes barn, och sedan han fört enorma mängder med guld och andra skatter till sina skepp återvände de till Karthago. Varken brons eller något annat sparades, inte ens från palatset. Han lät också plundra templet Jupiter Capitolinus och tog ner hälften av taket som var av finaste brons varpå en lager med guld lagts på så att det gav ifrån sig ett underbart sken. Geiseric lät gifta bort Eudocia, dotter till Valentinianus och Eudoxia, med sin son Honoric. Hennes moder Eudoxia och syster samt hennes familj lät han sända iväg till Byzantium. Där regerade Leon som efterträtt Marcianus (457). När vandalerna återkom till Libyen lät Geiseric bryta ner alla stadsmurar utom den som omgärdade Karthago, i avsikt att göra det svårt för rebeller och anfallande romare så att de inte kunde ta vägen någonstans och söka skydd. Alla som kunde tänkas ha en betydelse i landet gjorde han till slavar och tog beslag på deras egendom och gav till sina söner Honoric och Genzon. Hans yngste son Theodorus hade redan dött utan att lämna några arvingar efter sig. De plundrade även resten av landet och delade ut egendomarna, vilka både var många och rika, bland vandalerna vilka befriades från skatter. Allt land som inte tyckes vara gott nog fick de forna ägarna behålla men de pålades istället så höga skatter att ingenting återstod till dem själva. Många av dem blev fortlöpande fördrivna ur landet eller dödade.

Vandalerna och alanerna organiserades i grupper och över dem sattes 80 anförare, vilka kallades "chiliarchs" (ledare av ett tusende), vilket innebär att

deras härstyrka bestod av 80.000 man. Detta trots att man i äldre dagar sade att vandalerna och alarnerna inte var fler än 50.000 män.

Efter Valentinianus död vann Geiseric stöd från morerna och varje år i början av våren anföll han Sicilien och Italien. En del städer plundrades bara, andra raserades fullständigt. När detta område varken hade män eller mynt kvar invaderade han de områden som låg under kejsaren av den östra delen av romarriket. Där plundrade han Illyricum och det mesta av Peloponnesos och det övriga av Grekland samt alla öarna i närheten. Därefter återupptog han plundrandet av Sicilien och Italien.

VI.

Kejsar Leon sände iväg en härstyrka på 100.000 man emot vandalerna och samlade ihop skepp från hela den östra delen av Medelhavet. Både soldater och skeppsfolk betalades bra för att inte riskera problem innan de kom fram, och han lade ut 1300 kentenarier guld på detta. Över dem sattes Basiliscus, som var hans hustru Berinas broder, att leda expeditionen. Geiseric försökte få Olybrius, gift med Valentinianus dotter Placidia, till kejsare i väst och han var på grund av det ingifta släktskapet välvilligt inställd mot Geiseric. När denna plan misslyckades blev han ännu mer ond och fortsatte att plundra hela kejsarens land.

Bud sändes till Marcellianus, en man som tidigare följt Aetius men som gjort sig till självständig herre över Dalmatien sedan Aetius mördats, och fick honom att attackera Sardinien som låg under vandalernas styre. Utan svårigheter fördrev han dem och tog kontroll över ön. Heracleius sändes från Byzantium till Tripolis i Libyen där han omgående fördrev vandalerna och intog städerna, varefter de lämnade skeppen och tågade mot Karthago. Basiliscus seglade med hela flottan mot en liten stad som ligger 280 stadier från Karthago. Om han inte hade varit feg och anfallit staden direkt skulle han ha beseglat vandalerna utan motstånd. Geiseric hyste skräck för kejsar Leon och hade just fått reda på att Sardinien och Tripolis erövrats av romarna. Geiseric drog fördel av Basiliscus tvekan och sände bud till honom och bad om fem dagars frist för att få besked om kejsarens vilja och hinna överväga sitt beslut. Under tiden förde de enorma byten ombord på sina skepp men lät ett mindre antal av dem vara tomma både på folk och varor. Så snart den vind blåst upp som vandalerna väntat på hissade de segel och tog i släp alla de skepp som var obemannade. När de närmade sig den romerska flottstyrkan satte de eld på de tomma skeppen och lät föras med vin-

den rakt mot romarnas skepp. Eftersom det var många skepp där spreds elden vidare varhelst de kom. Den romerska flottan fylldes med tumult och attackerades även av vandalernas skepp som rammade och sänkte fartygen, tillfångatog de soldater som försökte fly och tog ifrån dem deras vapen, innan de återstående resterna kom undan och återvände. Marcellianus blev dock kvar sedan han föräddiskt hade föräddiskt hade dödats av en av sina egna befälhavare. När de återkom till Konstantinopel fick Basiliscus nåd för den misslyckade expeditionen, men en kort tid därefter dödades Aspar och (hans son) Ardabur i palatset eftersom kejsaren misstänkte att de stämplade mot hans liv.

VII.

Arthemis, kejsaren i det västromerska riket, dog för svärsonen Ricimers hand och hans efterträdare Olybrius drabbades snart av samma öde. När även Leon dött i Bysans övertogs styret av Leon, son till Zenon och Ariadne, Leons dotter.

Majorinus blev kejsare över romarrikets västra del (474), och sände en stor härstyrka mot vandalerna och begav sig själv till Libyen för att leda hären. Inför detta sände han bud till vandalerna men för att verkligen få reda på hur det stod till följde han med sändemännen och antog ett annat namn och förändrade sitt utseende så att ingen visste vem han var. Sitt blonda hår smörjde han in med ett färgämne så att det alldeles mörkt för en tid. Geiseric tog vänligt emot dem och han visade huset med alla sina yppersta vapen. Därinne började vapnen skaka alldeles av sig själva och ge ifrån sig ett onaturligt ljud. Geiseric sprang ut i tron att det var en jordbävning, men ingen därute hade märkt någonting och många sade efteråt att detta var ett under som Majorinus vederfarits utan att någon begrep meningen med det.

När kejsaren återkom ledde han sina styrkor via Spanien men innan han hann gå över Gibraltar sund hade Geiseric fått vetskap om den annalkande styrkan, om kejsarens utklädnad och han började då rusta för krig. Romarnas förhoppningar var stora när plötsligt kejsar Majorinus drabbades av dysenteri och dog (461).

Efter denna händelse fortsatte vandalernas plundringar av det romerska riket precis som förutom, om inte i ännu högre grad, till dess att kejsar Zeno i den östra delen av romarriket ingick en evig fred med dem där det beslöts att de inte skulle angripa varandra. Denna fred respekterades av Zenon själv och av hans efterträdare som kejsaren, Anastasios,

och fortsatte att gälla till kejsar Justinus tid. Efter honom övertog hans brorson Justinianus väldet och under hans tid utbröt det krig vi nu skriver om.

Geiseric levde ännu en tid och dog (477) efter 39 års regering i Karthago. Han inskrev i sitt testamente att han ville att den alltid skulle få överta riket som hade högst ålder och som dessutom var hans manlige ättling.

VIII.

Honoric, han äldste son, övertog styret. Hans broder Genzon var då redan död. Under hans regering bedrev inte vandalerna några krig alls utom mot morerna. Geiseric hade de fruktat men så snart han var borta ansatte de vandalerna till stor förödelse för båda sidor. Honoric tvingade alla kristna att ändra sin tro och gå över till den arianska läran, och alla som inte gjorde som han sade brändes inne eller dräptes på andra sätt, medan andra fick tungan utskuren ända vid roten. De led emellertid ingen skada av detta straff utan kunde tala obehindrat.

Efter åtta års regering dog han (485) av en sjukdom, och efterträddes av Gundamund, son till Genzon. Denna Gundamund slogs oräkneliga gånger mot morerna som gjort sig fria från vandalerna efter Honorics död, och han ansatte de kristna ännu värre med plågor innan han dog i mitten av sitt tolfte regeringsår (496). Hans broder Trasamund tog över kungariket, en man som visade sig bli mycket omtyckt och som visade omdöme och storsinnet. Hur som helst fortsatte han att förmå de kristna att ändra sin tro, men inte genom tortyr som sina föregångare utan genom att ge dem ära, ämbeten och pengasummor. De som förbrutit sig och gjort något olagligt kunde bli befriade från bestraffning om de ändrade sin tro.

När hans hustru dog, ännu barnlös, sände han bud till Theodoric, goternas kung, och bad om att få hans syster Amalafrida till hustru sedan hennes man just hade dött. Theodoric sände honom inte bara sin syster Amalafrida till hustru utan med henne också ett tusen av de förnämsta goterna som hennes livvakt, vilka i sin tur ledde en härstyrka om fem tusen man. Theodoric skänkte även sin syster en av Siciliens tre uddar som heter Lilybaion, och efter det räknades Trasamund som den starkaste och mäktigaste av alla vandalhövdingar. Han blev också en nära vän till kejsar Anastasius.

Under hans regering drabbades vandalerna av den värsta förödelser som morerna någonsin åsamkat dem. Morernas ledare i trakten av Tripolis var Ka-

baon, och när han fick höra att vandalerna drog i ut i krig mot honom befallde han sina undersåtar att avhålla sig från all orätrådighet, allt frosseri och särskilt allt umgänge med kvinnor. Sedan inrättade han två läger, kamperade själv i det ena med alla sina män, stängde in kvinnorna i det andra och hotade med dödsstraff om någon gav sig in i kvinnornas läger. Därpå skickade han spioner till Karthago med följande instruktioner. Så snart vandalerna under fälttåget förgrep sig på någon kristen kyrka skulle de själva iaktta detta och sedan bete sig på ett helt annorlunda sätt mot helgedomen än vad vandalerna gjort före sitt avtåg. Han sade att om den kristne guden var lika mäktig som det påstods borde han straffa dem som kränkt honom och försvara sina tjänare. Spionerna begav sig till Karthago och var fattigt klädda när de sedan förföljde vandalerna härstyrka på dess väg mot Tripolitanien. När vandalerna slog läger förde de in sina hästar och andra djur i de kristnas kyrkor, bar sig övermodigt åt på alla sätt och gav fritt utlopp för sin tygellöshet. De örfilade prästerna som föll i deras händer, slog dem med käppar på ryggen och tvingade dem att göra sådant som vanligen bara åligger de eländigaste slaverna. Så fort som vandalerna brutit upp gjorde Ka-baons spioner som de blivit instruerade. De renade kyrkorna från exkrementer och annat som vanhelgade platsen, sedan tände de alla lamporna, betygade prästerna sin djupa vördnad och behandlade dem vänligt. De gav också pengar till tiggarna kring kyrkorna. På detta sätt följde de den vandaliska härstyrkan. Vandalerna var redan nära sitt mål när spionerna hann före och rapporterade allting till Ka-baon, som förberedde striden på följande sätt. På en slätt avgränsade han ett cirkelrunt område och ställde upp kameler på snedden som skydd, med en frontlinje på ungefär tolv djurs djup. Mitt i cirkeln förlade han barnen, kvinnorna och de andra som inte deltog i striden, samt penningförråden. Han befallde soldaterna att ställa sig mellan djurens ben och hålla sig där med sköldarna som skydd. Vandalerna visste inte hur de skulle bemästra situationen, ty de var inte skickliga spjutkastare eller bågskyttar och förstod sig inte på att strida till fots, utan de var alla ryttare som vanligen använde lans och svärd. De kunde därför inte uträtta något mot fienden på avstånd. Dessutom blev deras hästar rädda när de fick se kamelerna och vägrade att rycka fram. Morerna träffade dem ideligen med sina spjut från den trygga positionen de intog och iden stora mängden av motståndare nedgjorde de lätt hästar och rytare. Slutligen tog vandalerna till flykten och de flesta dödades av förföljarna medan några föll i fiendens händer. Bara några få återvände hem.

Efter 27 års regering dog Trasamund (523).

IX.

Trasamund efterträddes av Hilderic, Honorics son och sonson till Geiseric. Hilderic var ärlig mot alla och förtryckte varken kristna eller andra, i fråga om krig var han en vekling och ville inte ens höra talas om det. Istället var det Hoamer, hans måg, som ledde vandalernas styrkor. Han var en utmärkt soldat och han kallades Achilles av sina män. Under hans tid led vandalerna nederlag mot de byzakenska morerna i Byzacium, och det föll sig inte bättre än att de blev fiender till de goter i Italien som de förut kallat vänner. Orsaken var att de fängslade Amalfrida och dräpte alla goterna i hennes följe, vilka de anklagade för att planera uppror mot vandalerna och Hilderic. Men Theodoric valde att inte vända sig emot dem med en flottstyrka eftersom han inte kände sig stark nog att fara över till Libyen och med tanke på att vandalerna var vänner med kejsaren i det östra väldet av romarriket.

Gelimer, son till Geilaris som var son till Genzon som var son till Geiseric, var den som stod i tur att regera efter Hilderic. Han var sin tids bästa krigare men för övrigt var han våldsam, sniken och åträdde andras pengar. När han såg härskarmakten inom räckhåll kunde han inte fortsätta att leva som tidigare utan lade sig till med ett kungligt beteende och grep efter den värdighet som ännu inte tillkommit honom. Då Hilderic i sin godhet gjorde eftergifter förmådd Gelimer inte dölja sin avsikt utan vann över de främsta vandalerna på sin sida och försökte få dem att avsätta Hilderic. Han sade att Hilderic inte var någon krigare, att han förlorat mot morerna, och att han var i färd med att förråda vandalriket till kejsar Justinus för att kungavärdigheten inte skulle kunna tillfalla Gelimer som tillhörde en annan gren av ätten. Det var därför, påstod han, som Hilderic hade skickat sändebud till Bysans, eftersom de skulle överlämna vandalriket till Justinus. De ledande vandalerna övertygades och handlade därefter. Gelimer blev härskare och han lät fängsla Hilderic, som då regerade på sitt sjunde år, och likaså Hoamer och dennes bror Euagees.

När kejsar Justinianus, som blivit kejsare efter Justinus, hörde detta sände han ett brev till Gelimer i Libyen där han anklagades för att ha tillvält sig makten i förtid och behandlat rikets nobla män på ett oriktigt sätt. Men Gelimer skickade tillbaka sändebuden utan att svara och lät blanda Hoamer och ökade bevakningen av de andra som fick en hårdare behandling i fängelset sedan han anklagat dem för att vilja fly. När kejsar Justinianus fick veta detta

sände han ett brev på nytt och varnade för följderna och sade att de tre fängslade istället skulle skickas till Bysans där de hade vänner. Gelimer svarade och sade att han intet brott hade begått. Då bestämde sig kejsaren för att han i hemlighet skulle samla en armé och gå emot honom i Libyen för att straffa honom. Som överbefälhavare tänkte han utnämna Belisarios som just avslutat ett krig mot perserna.

X.

När kejsaren berättade om sina planer blev de flesta motvilliga och olustiga. De påminde om kejsar Leons flottexpedition och Basiliscus nederlag och talade ideligen om hur många soldater som fått sätta livet till och vilka väldiga skulder staten ådragit sig. Särskilt missnöjda och bekymrade var pretorianprefekten, finansministern och alla de som ansvarade för skatteuppbörden till staten och kejsaren. De sade att de för att kunna täcka kriget behov skulle tvingas utkräva väldiga skatter utan att kunna räkna med något överseende eller uppskov. Likaså kände sig varje general som räknade med att behöva leda expeditionen rädd och ängslig inför den stora faran. Även om han lyckades rädda sig undan det onda havet måste han slå läger i fiendeland och från skeppen kämpa mot ett stort och viktigt kungarike. Inför kejsaren vågade dock ingen försöka hindra fälttåget utom pretorianprefekten Johannes Kappadokiern, den tidens djärvaste och dristigaste man. Han trädde inför kejsaren och lät diskutera krigets fördelar och nackdelar, samt nämnde bland annat att det tog 140 dagar att färdas landvägen till Karthago. Kejsaren höll till slut med honom och därmed var stridslusten borta. Då kom österifrån en präst, en så kallad biskop, och under audiens berättade han att Gud i en dröm befallt honom att gå till kejsaren och förebrå honom för att han utan skäl blivit betänksam att befria det kristna i Libyen. Därefter utlovade han Guds stöd för ett sådant krig, varpå kejsaren inte längre ville avstå från sin plan och drog amman en härstyrka och en flotta, ställde vapen och förnödenheter till förfogande och befallde Belisarios att bereda sig att snarast ta befälet i Libyen.

En libyer vid namn Pudencios lyckades få Tripolis att avfalla från vandalerna varpå han skickade sändebud till kejsaren och bad honom sända en härstyrka, eftersom det skulle vara lätt för honom att erövra hela landet. Kejsaren sände då en liten styrka under befäl av Tattimut, medan Pudencios tog landet i den trakten i besittning och ställde det under Justinianus. Gelimer ville omedelbart straffa rebelen men stötte på följande svårigheter. En av Gelmers underlydande vid namn Godas, got till bör-

den, hade fått i uppgift att hålla Sardinien åt vandalerna och betala ut den årliga skatten, men så snart Godas kom dit gjorde han sig själv till herre över ön och undrlät att betala skatt. När Godas fick reda på att Justinianus ämnade föra krig mot vandalerna sände han ett brev till kejsaren och förklarade att han gjort sig självständig för att slippa tjäna en tyrannisk kung, och ville dessutom att kejsaren skulle ställa ett visst antal krigare till förfogande för att han skulle kunna värja sig mot vandalerna. Kejsaren tog med glädje emot brevet och skickade ett sändebud som lovade att skicka en general och en härstyrka för att beskydda ön. När sändebudet Eulogios kom till Sardinien märkte han att Godas kallade sig för kung, klädde sig som en sådan och omgav sig med livvakter. När Godas läst kejsarens brev förklarade han att han det var bra att soldaterna kommit till hans hjälp men att han inte behövde någon general, och det svaret skickade han tillbaka till kejsaren.

XI.

Kejsaren hade redan satt upp en härstyrka på 400 man under befäl av Kyrillos som tillsammans med Godas skulle skydda ön. Dessutom hade han redan mobiliserat sin härstyrka mot Karthago, och den var om 10.000 fotsoldater och 5000 ryttare och den bestod både av romare och av sådana som var i allians med romarna. Bland alla de som förde befäl (Anm. här nämns 15 personer) var Aigan en av de två som förde befäl över rytteriet, och han var till börden massaget eller hunner som det heter idag. Härstyrkan bestod av skilda ledare och folkslag, däribland fanns 400 heruler som leddes av Pharas och ungefär 600 allierade barbarer eller massageter som samtliga var beridna bågskyttar. Deras anförare var Sinnion och Balos, ytterst tappra och dristiga män. Flottan uppgick till 500 skepp och här deltog 30.000 marinsoldater. Som överbefälhavare utnämnde kejsaren för andra gången Belisarios, som härstammade från Germania, en ort mellan Trakien och Illyrien.

Gelimer gav upp tankarna på att återta Tripolitani- en och fick bråttom att sända ut 5000 man och 120 av sina snabbaste skepp för att återta Sardinien innan de kejsarligen hjälptrupperna hann dit. Som härledare valde han sin broder Tzazon.

XII.

I det sjunde året av sin regering, vid sommarsolståndet, seglade fältherren Belisarios och hans maka Antonina ut med kejsarens flaggskepp. I deras följe befann sig också Prokopios, författaren till denna skrift. Hela flottan anslöt sig till flaggskeppet och de styrde till Abydos där de stannade i fyra dagar på grund av stiltje. Här hände det att två massageter i

ett dryckeslag hade slagit ihjäl en kamrat som retat dem. Av alla människor är massageterna de som äre mest begivna på dryckenskap. Belisarios lät genast spetsa dem på pålar uppe på en höjd nära Abydos. De andra barbarerna, särskilt de båda männens släktingar, blev uppbragta över detta och sade att de inte allierat sig för att bli bestraffade och lyda romerska lagar, ty sådant straff för dråp förekom inte hos dem. Även de romerska soldaterna, angelägna att man inte straffade förseelser, instämde i kritiken. Då samlade Belisarios massageterna och den övriga hären, höll ett tal och fick därmed sådan respekt att alla beslöt att följa honom.

XIII.

På den sextonde dagen kom de till en öde ort på Sicilien, nära den plats där Etna reser sig.

XIV.

Så snart som Belisarios gått i land på ön kände han sig rådvill och betryckt. Han irriterades över att han inte visste vad vandalerna var för slags människor, hur deras härstyrka såg ut och varifrån han borde anfalla dem. Framför allt stördes han av soldaternas attityd. De var mycket rädda inför sjöstriden och visade helt oblygt i förväg att de vid en debarkering skulle bemöda sig om att strida tappert men att de tänkte fly om fiendens flotta angrep dem. På grund av detta skickade Belisarios sin adjunkt Prokopios till Syrakusa för att skaffa information om vandalerna, men officiellt for han dit för att proviantera eftersom goterna var villiga att förse härstyrkan med livsmedel. Detta hade nämligen kejsar Justinianus kommit överens om med Amalawinta, mor till Athalaric, som då ännu var ett barn under moderns förmynderskap men härskade över goterna och italikerna, ty efter Theoderics död hade kungavärdigheten övergått till dottersonen Athalaric som redan tidigt förlorat sin fader. Amalawinta fruktade för sonens liv och kungadömet, och hon hade därför lagt sig särskild vinn om Justinianus vänskap. Bland annat hade hon lovat att honom att öppna en marknad för hans härstyrka, vilket hon också gjorde.

Prokopios fick informationen att vandalerna inte planerade något försåtligt ute till havs. Ingen hade nämligen underrättat dem om att en härstyrka just ryckte fram mot dem. Tvärtom hade vandalerna helt nyligen dragit ut mot Godas med hela sin krigsmakt. Vidare uppehöll sig Gelimer i Hermione en ort i Byzakion, fyra dagsmarscher inåt land, utan en tanke på någon fiende och Karthago eller någon av de andra sjöstäderna. Den slav som just kommit från Karthago och som gav Prokopios informatio-

nen fick följa med honom för att visa vägen och lovade rika gåvor till sin herre när han återvände. När de kom fram till Belisarios hissade man strax segel och kom till en afrikansk kustort som heter Kefale brachos (Klipphuvudet), eller Caput Vada och ligger för en rask vandrare fem dagsmarscher från Karthago.

XV.

Sedan de gått i land diskuterades hur de skulle gå vidare.

XVI.

En mindre trupp skickades före och intog staden Syllektos som frivilligt gav sig. En kunglig kurir tillfångatogs, men Belisarios gav honom en mängd guld, lär honom svära trohetseden och gav honom det brev som kejsar Justinianus skrivit till vandalerna och bad honom överlämna det till de vandaliska myndigheterna. Det lydde så: ”Vi vill varken föra krig mot vandalerna eller bryta fördraget med Geiseric utan bara avsätta er enväldshärskare som utan att akta på Geiseric's testamente låter er kung sitta fångslad, genast dödade dem av dennes släktingar som han särskilt hatade, sedan berövades de andra synen och de höll dem fångna utan att göra slut på deras lidande med döden. Anslut er därför till oss och skaka med vår hjälp av er det skamliga våldsväldet så att ni i fortsättningen kan glädja er åt freden och friheten. Att dessa fördelar skall komma er till del garanterar vi i Guds namn.” Mannen som fick det av Belisarios vågade dock inte lägga fram det offentligt utan visade det bara i hemlighet för sina vänner och åstadkom därmed ingenting nämnvärt.

XVII.

Härstyrkan gjordes i ordning för marsch men var också beredd på strid. Belisarios misstänkte att Gelimer, som följde honom från Hermione, snart skulle angripa honom. Flottan följde härstyrkans frammarsch så att den aldrig var långt borta. Härstyrkan mottogs med öppna armar överallt av libyerna och avancerade åttio stadier om dagen mot Karthago.

Så kom härstyrkan till Grasse, som låg 350 stadier från Karthago. Där låg ett av vandalhärskarens palats och den vackraste trädgård vi någonsin sett. Rikt bevattnad av källor äger den många lundar med träd dignande av frukter. Varje soldat slog därför upp sitt tält under ett träd, som vid det laget frukterna var mogna kunde alla äta sig mätta på dem utan att det märktes att de blev färre.

Så fort som Gelimer i Hermione fick veta att fienden var närvarande hade han skriftligen befallt sin bror Ammatas i Karthago att avrätta Hilderic och alla som genom släktskap eller på annat sätt var nära förbunden med honom och satt i fängelse, och att mobilisera vandalerna och alla stridsdugliga män i staden. När fienderna kommit in i passet vid förstaden Dekimon skulle man omsluta dem från båda sidor och döda dem som fiskar i ett nät. Ammatas verkställde ordern, dödade sin släkting Hilderic och likaså Euagees och alla libyska anhängare. Hoamer hade redan försvunnit från människornas värld. Sedan beväpnade han vandalerna och höll dem beredda som om han avvaktade det rätta ögonblicket att anfalla.

Gelimer följde efter den romerska hären ända till Grasse utan att de märkte något. På natten stötte spaningspatruller från bägge sidornas härar på varandra, men efter en kortare strid återvände de båda parterna till sina läger. Fyra dagar senare var den romerska härstyrkan sjuttio stadier från Karthago.

XVIII.

Den dagen befallde Gelimer sin kusin Gibamund att med två tusen vandaler rycka fram före den övriga härstyrkan på vänstra flanken. På det sättet skulle Ammatas från Karthago, Gelimer själv bakifrån och Gibamund från vänster mötas på en punkt, och lätt och smärtfritt omringa fienderna. På grund av att romarna hade en förtrupp samt låtit massageterna marschera till vänster (inåt land) kunde de undkomma vandalerna. Men vandalerna hade inte själva drabbats av en sådan katastrof om Ammatas hade inväntat den rätta stunden och inte kommit en kvarts dag för tidigt. När han kom till Dekimon vid mitten av dagen var både vandalernas och romarnas härstyrkor långt borta. Förutom att han kom vid fel tidpunkt hade han lämnat kvar merparten av vandalerna med befallning att snarast följa efter, medan han själv med en liten truppstyrka som inte ens bestod av elitsoldater inlät sig i strid med romarnas förtrupper. Han dödade tolv av våra bästa soldater i de främsta leden men föll själv efter en tapper strid. När Ammatas stupade flydde vandalerna i full panik och ryckte alla med sig som var på väg från Karthago till Dekimon. DE marscherade nämligen i oordning, enstaka eller i små grupper på tjugo eller trettio man. När de såg Ammatas folk fly trodde de att många förföljde dem och vände om för att fly till sammans med dem. Den romerska förtruppen dödade alla de träffade på och kom fram till Karthagos portar. Så många vandaler dödades på den sjuttio stadier långa sträckan att det såg ut som om det varit tjugo tusen fienders verk. Samtidigt kom Giba-

mund med sina två tusen man till Saltslätten, fyrtio stadier från Dekimon. Där är marken helt obebodd, utan träd eller någonting annat och där stötte vandalerna på hunnerna och gick alla under.

XIX.

Belisarios slog läger strax före Dekimon, höll ett tal och ingöt mod i sina soldater, samt drog själv i fält med hela rytteriet för att utröna motståndarnas styrka för att sedan med hela härstyrkan kunna utkämpa det avgörande slaget. Som förtrupp skickade han de allierade ryttarna som nådde fram till Dekimon och såg de stupade. Medan de tvekade inför vart de skulle ta vägen såg de uppifrån höjden ett dammoln söderut som inom kort visade sig vara en väldig mängd vandaliska ryttare, vilket rapporterades till Belisarios. Gelimer ryckte fram helt nära, och de båda sidornas härstyrkor tävlade om att besätta den högsta kullen i trakten. Vandalerna kom först, stormade höjden och jagade bort motståndarna som i fortsättningen fruktade dem, och som flydde tillbaka till Belisarios. Av oförklarliga skäl fortsatte inte Gelimer förföljandet, för i så fall hade den romerska härstyrkan varit förlorad. Så väldig föreföll den vandaliska härstyrkan vara, och så stor var romarnas fruktan för dem. Hade Gelimer begett sig direkt till Karthago hade han utan vidare kunnat nedlägga förtruppen som strövade omkring på slätten och plundrade de fallna. Han hade då kunnat rädda staden och dess rikedomar, bemäktas sig vår flotta som inte kommit längre och krossa allt vårt hopp om avsegling och seger. Han gjorde dock inget av detta, utan red långsamt nedför kullen. När han kom ner på slätten fick han se sin broders lik. Han brast då ut i högljudd klagan, ägnade sig helt åt begravningen och lät så det gynnsamma ögonblicket gå förbi vilket han aldrig mer skulle återfinna.

När de flyende kom till Belisarios fick han dem att göra halt och återställde ordningen. Han fick den information han behövde om terrängen och vandalerna och gick snabbt till anfall mot dem. Barbarerna som redan skingrats och övergivit sin utrustning stod inte emot anstormningen utan flydde så fort de kunde och led svåra förluster. Först med nattens inbrott slutade kampen. Vandalerna flydde inte till Karthago eller Byzakion varifrån de kommit utan till slätten vid Bulle och tog vägen mot Numidien. Den romerska förtruppen återvände när natten föll och kunde då berätta allt som de varit med om.

XX.

Följande dag marscherade romarna till Karthago och kom dit sent på eftermiddagen, där man slog

läger utanför trots att folket öppnade portarna och tände facklor som lyste upp hela staden natten igenom. De kvarvarande vandalerna hade sökt skydd i kyrkorna. Den dagen kom också flottan fram till trakten av Karthago.

I kungapalatset fanns ett mörkt rum som karthagerna kallade Ankon och dit kastade man alla som stod i onåd hos våldshärskaren. Många köpmän från orienten satt vid den tiden fängslade där. Gelimer var förbittrad på dem för han menade att de eggat kejsaren till kriget och nu skulle de alla dö där. När fångvaktaren fick höra vad som hänt vid Dekimon och dessutom såg flottan släppte han ut fångarna och anslöt sig själv till dem.

Dagen därpå befallde Belisarios skeppens besättning att gå i land, ställa upp sig i slagordning och rycka fram mot Karthago. Han fruktade för ett bakhåll från fiendens sida. Därefter ryckte de in i Karthago och eftersom ingen fiende syntes till gick Belisarios upp till kungapalatset och satte sig i Gelimers tron.

XXI.

Belisarios sonade de vandaliska flyktingarna i helgedomarna och ägnade sig åt stadens murar. Den kartagiska ringmuren var nämligen så försummad och förfallen att på många ställen vem som helst som ville kunde bestiga den och att den var lätt att anfalla. En betydande del av den hade rasat och enligt karthagerna var det därför som Gelimer inte gjorde något motstånd i staden.

XXII.

En gammal historia berättar om när vandalernas kung Geiseric, under en räd mot orterna på Peloponnesos, anfallit Tainaron men drivits bort därifrån i full oordning. Ursinnig tog han kurs mot Zakynthos, lät döda många av de invånare han träffade på och tog omkring fem hundra framstående män som slavar innan han kort därefter seglade bort. När han kommit mitt ute på det Adriatiska havet lät han hugga de fem hundra i stycken och hänsynslöst kasta dem i vågorna åt alla håll.

XXIII.

Gelimer skänkte mycket pengar till de libyska bönderna, visade vänlighet mot dem och lyckades därmed vinna över en mängd av dem på sin sida. Han uppmanade dem att döda alla romarna som strövade omkring på fälten och lovade gärningsmannen en viss mängd guld för varje mord. Bönderna dödade många i den romerska hären, dock inga soldater utan bara slavar och tjänstefolk, som av vinningslystnad i smyg strövade omkring på fälten där de

blev tagna tillfånga. Bönderna kom till Gelimer med deras huvuden och återvände med belöningen, men han trodde att det var fientliga soldater som dödats.

Diogenes var officer i Belisarios livgarde. Han skickades iväg med tjugotvå man för att spionera på fienden och kom till en plats som ligger två dagsresor från Karthago. Bönderna förmådde inte döda dem utan underrättade Gelimer om deras närvaro. Dessa ville Gelimer ha levande. Diogenes och hans män lade sig för att sova på övervåningen utan att räkna med någon fiende, ty de hade hört att motståndarna var långt borta. Tidigt om morgonen kom tre hundra vandaliska ryttare dit. Istället för att rusa in till de obehäpnade och avklädda romarna ställde de alla upp sig framför dörrarna i en sorts slagordning. En av romarna vaknade av ljudet utanför och väckte sina följeslagare och förklarade vad som stod på. De tog sina vapen, gick ner och betslade sina hästar och satt upp. Sedan de dröjt en stund vid ytterporten slet de plötsligt upp den och stormade ut. Vandalerna angrep dem men kunde ingenting göra, ty i skydd av sköldarna värjde sig romarna med sina lansar och skingrade snabbt angräparna. Så drev han dem på flykten och förlorade bara två man.

Belisarios erbjöd byggnadsarbetarna hög lön och lät reparera stadsmurens skadade delar, så att det väckte beundran både bland Karthagos invånare och senare även Gelimer när han som fånge fördes till staden.

XXIV.

Tzazon, Gelimers bror, hade redan kommit till Sardinien med vandalerens flotta och lagt till i Karanalis hamn, erövrade staden vid första anfallet och dödat troninkräktaren Godas och alla hans vapenförmän. När han hörde att den kejsrerliga flottan kommit till Libyen skickade han, utan att veta något om vad som senare hänt, följande brev till Gelimer: "Vandalernas och alanernas konung! Troninkräktaren Godas har fallit i våra händer och är död och hör åter till ditt välde. Fira alltså en segerfest. Vad beträffar fienderna som dristar sig att gå i krig mot vårt land kan du vänta dig att deras företag ska röna samma öde som de som redan tidigare en gång angrep våra förfäder." De som skulle överlämna detta brev för nu, utan att räkna med någon fara från fiendens sida, in i Karthagos hamn. De fördes av vakterna till fältherren, gav brevet till honom och svarade på alla dennes frågor. Vad de såg gjorde djupt intryck på dem, och den plötsliga förändringen fick dem att häpna. Belisarios gjorde dem inte något ont.

Vid samma tid hände följande. Kort före den kejsrerliga flottans ankomst till Libyen hade Gelimer skickat sändebud, bland dem Gotthaios och Fuskias, till Spanien för att tala med Theudis, visigoternas kung, att ingå en militär allians med vandalerna. När de farit över sundet vid Gadeira och gått i land fann de att Theudis residerade på en ort långt från havet, och for alltså in i landet för att träffa honom. Kungen mottog sändebuden vänligt, förplägade dem rikligt och frågade vid måltiden hur det stod till med Gelimer och vandalerna. Eftersom sändebudens resa tagit lång tid kände kungen redan väl till alla olyckor som drabbat vandalerna. Ett handelsföretag hade nämligen lämnat Karthagos samma dag som den romerska härstyrkan drog in i staden och med förlig vind kommit till Spanien. Det var därför Theudis visste allt som hänt i Libyen. Han hade förbjudit köpmännen att berätta något för vem det vara månne så att nyheten inte skulle sprida sig överallt. När nu Gotthaios och de andra sändebuden svarade att allt stod till på bästa sätt hos dem frågade kungen varför de då kommit. När de så erbjöd en militär allians uppmanade han dem att bege sig tillkusten och sade: "Där kommer ni att få reda på allt om läget hos er." Sändebuden trodde att han var drucken och talade nonsens och höll sig därför tysta. Men när de därpå mötte honom igen och förde militäralliansen på tal uttryckte sig Theudis på samma sätt, och då förstod de att politiska förändringar skett hos dem i Libyen. De föreställde sig emellertid inte att de skulle gälla Karthago utan satte kurs mot staden. När de närmade sig föll de i romarnas händer och gav sig. De fördes till fältherren, berättade hela episoden och fick oskadda gå därifrån.

XXV.

När Gelimer kommit till Bulleslätten som för en rask vandrare ligger fyra dagsresor från Karthago och inte långt från den numidiska gränsen, samlade han alla vandalerna och anhängare han hade hos morerna. Det var dock bara få morer som anslöt sig till honom och alla kom utan ledare, ty alla morernas hövdingar i Maretanien, Numidien och Byzakion hade skickat sändebud till Belisarios, där de bekräftade att de var kejsarens undersåtar och lovade att kämpa på hans sida. Några gav honom rent av sina barn som gisslan. Belisarios svarade dem vänligt och skickade en mängd pengar till var och en. De slöt emellertid inte någon militär allians med honom och vågade inte heller understödja vandalerna, utan de höll sig på avstånd från båda parterna och väntade på hur krigslyckan skulle gestalta sig.

Gelimer sände en vandal till Sicilien med ett brev till brodern Tzazon. Budbäraren kom snabbt till kusten, träffade på ett handelsfartyg som just var på väg till havs och for till hamnen i Kranalis och överlämnade brevet till Tzazon. Det lydde så: ”Det var inte Godas, tror jag, som fick ön att avfalla från oss, utan en olycka från himlen som drabbade vandalerna. När den berövade oss dig och de främsta vandalerna tog det med ens bort allt gott från Geiserics hus. Då du lämnade ditt land vann du ju inte tillbaka ön åt os utan lät Justinianus bli herre över Libyen. Vad ödet tidigare beslutat kan vi nu se av händelsernas gång. När Belisarios anföll oss med en liten härstyrka glömde vandalerna sin forna tapperhet som genast försvann och med sig förde bort lyckans gunst. Ammatas och Gibamund stupade, ty vandalerna visade sig svaga. Våra hästar, skeppsvarv, hela Libyen och inte minst Karthago är nu i fiendens våld. De våra förblir emellertid passiva, berövade sina barn, hustrur och alla rikedomar därför att de inte visade tapperhet i striden. För oss återstår bara Bulleslätten, där tilltron till er ännu håller oss kvar. Lämna därför åsido tyranneriet och Sardinien och alla bekymmer de vållar dig och anslut dig snarast till oss med hela flottan, ty när man svävar i den yttersta fara vinner man ingenting på att oro sig för detaljer. Låt oss alltså i fortsättningen strida gemensamt mot fienderna och antingen återvinna vår forna lycka eller vinna den fördelen att vi inte längre är skilda från varandra då vi måste utstå det svåra som ödet vållar oss.” När Tzazon läst detta meddelande och underrättat vandalerna om dess innehåll brast alla ut i jämmer, dock inte öppet. De dolde sina känslor så gott de kunde och klagade i hemlighet utan att låta öborna märka något. De reglerade genast situationen på bästa sätt och gick ombord. Sedan lyfte de ankar och löpte ut till havs med hela flottan och landade på tredje dagen vid den libyska kusten, på gränsen mellan Numidien och Mauretanium. De fortsatte till fots och kom slutligen till Bulleslätten, där de förenade sig med den övriga armén. Här upplevde vandalerna många ömkamsvärda scener som jag inte kan beskriva på rätt sätt. Även en fiende skulle nog vid åsynen ha känt medlidande med vandalernas öde och människans lott i allmänhet. Ty Gelimer och Tzazon föll i varandras armar i en omfamning som inte ville ta slut. De förmådde inte tala utan grät bara hand i hand. Även var och en av Gelimers vandaler omfamnade någon som kommit från Sardinien. Längre stod de så, som sammanvuxna, och njöt av återseendet. Gelimers män ville inte fråga om Godas, ty deras aktuella olyckor hade drabbat dem hårt och fått dem att nu betrakta allt som tidigare förefallit av högsta vikt såsom helt betydelselöst, och solda-

terna från Sardinien hörde sig inte för om vad som hänt i Libyen. Platsen vittnade tillräckligt om deras öde. De frågade inte heller efter sina hustrur och barn, väl medvetna om att den som inte var där uppenbarligen var död eller fånge hos fienden. Så förhöll det sig också.

bok IV Kriget mot vandalerna. (fortsättning)

I.

När Gelimer såg att alla vandalerna förenats på samma plats förde han sin härstyrka mot Karthago. De kom ända intill staden och förstörde den märkliga akvedukt som ledde vattnet till den. Där låg de i läger en tid men återvände sedan eftersom fienden inte anföll dem. De genomströvade trakten och bevakade vägarna i tanke att belägra Karthago. De plundrade och ödelade dock ingenting utan skonade landet som om de fortfarande ägde det. De hoppades också på förräderi bland karthagerna och de romerska soldater som bekände sig till den arianska tron. Vidare skickade de sändebud till hunnernas ledare och lovade dem många fördelar om de blev deras vänner och allierade. Hunnerna hyste sedan tidigare ingen sympati för romarna, för de påstod att de inte frivilligt hade kommit som allierade utan att den romerske fältherren Petros genom ett edsbrott fört dem till Bysans. Därför antog de vandalernas erbjudande och kom överens om att strax efter stridens början tillsammans med dem anfälla den romerska hären. Men Belisarios hade genom överlöpare fått reda på allt detta och följde mistänksamt vad som försiggick. Eftersom stadsmuren ännu inte var helt färdig fann han det inte rådligt att i ögonblicket göra ett utfall mot fienderna. I stället vidtog han sina förberedelser inne i staden på bästa sätt. Han lät även spetsa en kartager på en påle, vilken hade gripits för förräderi och överbevisats av sin egen skrivare, på en kulle framför staden. Denna åtgärd vållade djup skräck hos de andra och kvävde varje försök till förräderi. Vad beträffar massageterna (hunnerna) slösade han dagligen med gåvor, gästtabud och andra ynnestbevis och fick dem att meddela honom allt vad Gelimer lovade dem om de svek romarna i strid. Dessa barbarer förklarade sig dock ovilliga att kämpa, ty de fruktade att de, om vandalerna besegrades, inte skulle tillåtas återvända hem av romarna utan åldras och dö i Libyen. De oroade sig också för att man tänkte ta ifrån dem krigsbytet. Belisarios lovade då att så snart som vandalerna var definitivt besegrade skulle han sända hem dem med hela deras byte. Så fick han dem att svära på att tillsammans med romarna beslutsamt genomföra kriget.

När Belisarios organiserat allt på bästa sätt och även stadsmuren var färdigbyggd höll han ett tal till sina styrkor och eggade dem att göra sitt bästa inför den avgörande drabbningen.

II.

Efter talet sände han iväg alla sina ryttare utom fem hundra. Dagen därpå följde han själv efter med fotfolket och de fem hundra ryttarna. Massageterna ville ge sken av att gynna både Gelimer och Belisarios och beslöt därför efter rådplägning att varken börja kampen på romarnas sida eller ansluta sig till vandalerna före striden. Snarast ville de, så snart det gick dåligt för endera härstyrkan, tillsammans med segrarna förfölja den underlägsna parten. Detta var alltså deras avsikt.

Den romerska härstyrkan stötte på vandalerna vid Trikamaron, ett hundra fyrtio stadier från Karthago, där de slagit läger. Dagen därpå befallde Gelimer att vandalerna skulle föra in sina barn, kvinnor och alla ägodelar i mitten av lägret trots att de var oskyddade. Sedan kallade han samman alla och höll ett tal till dem där han eggade dem att kämpa för en seger, och att de var tio gånger fler än romarna. Även hans bror Tzazon höll ett tal till de vandaler som han hade haft med sig till Sardinien.

III.

Efter dessa uppmuntrande tal förde Gelimer och Tzazon ut vandalerna, och vid frukosten, då romarna ännu inte väntade dem utan höll på att laga mat, var de redan på plats och ordnade sig längs ena stranden inför slaget. Floden som rinner där är visserligen aldrig helt uttorkad men har så lite vatten att ortsbefolkningen inte ens givit den ett eget namn utan helt enkelt kallar den bäcken. Romarna rustade sig så väl som omständigheterna tillät, besatte den andra stranden och ställde upp sig i slagordning. Belisarios infann sig med sina ryttare med hade lämna t fotfolket bakom sig. Hunnerna var alla uppställda i en annan sektor, sedan tidigare vana att inte blanda sig med de romerska trupperna, och nu var de inte heller villiga att inordna sig i den övriga härstyrkan. Hos vandalerna kommenderade chiliarcherna (grupper om tusen personer) de båda flyglarna, medan Tzazon ledde centern och hade morerna bakom sig. Gelimer själv red omkring överallt, gav order och eldade männen till tapperhet. Alla vandaler hade fått befallningen att inte använda spjut eller något annat vapen än svärd i slaget.

Det dröjde länge innan någon började kriga. Slutligen gick Johannes på Belisarios befallning över flo-

den med några soldater och angrep den fientliga arméns mitt, men Tzazon slog dem tillbaka och förföljde dem. De flyende återvände till sitt läger. Vandalerna förföljde dem ända till floden men inte längre. Johannes tog nu med sig fler soldater och kastade sig mot Tzazon men drevs på nytt tillbaka. Tredje gången gick han till angrepp under skrik och skrån med nästan hela Belisarios livgarde. Många tappra vandaler stupade, bland dem Tzazon. Nu satte sig hela den romerska härstyrkan i rörelse, gick över floden och angrep fienderna. De flydde alla vilt från centern och romarna kunde utan svårighet driva bort de fiender som stod mitt emot dem. När massageterna såg det hjälpte de som de lovat den romerska hären med förföljandet. Detta upphörde dock snart, ty vandalerna drog sig snabbt tillbaka till sitt läger och höll sig stilla. Romarna slutade strida och nöjde sig med att plundra de döda som bar guldsmycken och sedan återvände de till sitt eget läger. I denna strid stupade mindre än femtio romare och ungefär åtta hundra vandaler. Mot slutet av eftermiddagen kom fotfolket fram och Belisarios bröt då hastigt upp och ryckte fram med hela sin härstyrka. När Gelimer fick veta att Belisarios marscherade emot honom med fotfolket och de andra trupperna svingade han sig upp på sin häst. Utan att säga ett ord eller ge någon befallning flydde han åt Numidien till, eskorterad av sina släktingar och några tjänare som var djupt bestörta och förstummade av vad som skedde runt omkring dem. Vandalerna märkte till en början inte att Gelimer flytt, men när det blev allmänt bekant och fienderna redan syntes, jämrade sig männen, barnen skrek och kvinnorna sörjde. Ingen tänkte på ägodelarna som fanns där eller bekymrade sig om de sinas olyckor utan flydde i vild oordning vart han kunde. Romarna ryckte fram och intog det övergivna lägret och alla skatterna, fortsatte förföljandet hela natten, dödade alla män som föll i deras händer och släpade bort barn och kvinnor i slaveri. I detta läger påträffade man en större mängd värdefulla saker än vad man funnit på ett enda ställe. Vandalerna hade nämligen sedan gammalt plundrat romariket och ofta fört med sig skatter till Libyen. Eftersom landet dessutom var ytterst rikt och bördigt och överflödade av livsviktiga produkter, behövde de inte använda sina inkomster från försäljningen av den lokala produktionen för att från andra områden köpa vad som behövdes, utan under de nittiofem år vandalerna härskade över Libyen samlade jordägarna hela tiden inkomsterna för egen vinning. Så växte deras rikedom väldeliga för att denna dag åter tillfalla romarna. Detta slag, förföljandet och erövringen av vandallägret ägde rum tre månader efter den romerska härstyrkans inmarsch i Karthago, vid mitten

av den sista månaden, som romarna kallar december.

IV.

När Belisarios såg hur den romerska hären uppförde sig bekymmerslöst och utan någon som helst disciplin blev han ond, ty han fruktade hela natten att fienderna åter skulle sansa sig, sluta sig samman i ett anfall mot romarna och tillfoga dem obotliga förluster. Om det på något sätt gått därhän tror jag inte att en enda romare skulle ha kunnat undkomma och glädja sig åt krigsbytet. Soldaterna som plötsligt kommit över väldiga rikedomar och unga mycket vackra kvinnliga fångar förmådde inte längre besinna sig och mätta sig med vad de hade för hand, utan var så berusade av allt det goda att var och en ville återvända till Karthago med allt han funnit. De genomströvade områden, inte i grupper utan en eller två, och sökte överallt, drivna av rovgirighet. I gryningen höll Belisarios åter igen ett tal och fick soldaterna att sansa sig. Han befallde Johannes att förfölja Gelimer och ansätta honom dag och natt med två hundra man tills de fångade honom, levande eller död. Vidare skickade han ett brev till Karthago och gav order om att alla vandaler som sökt skydd i kyrkorna i trakten skulle benådas, men att de först skulle avväpnas innan de fördes till staden och hölls kvar där tills han återkom. Med de män han hade kvar genomkorsade sedan Belisarios terrängen i alla riktningar och samlade ihop sina soldater och försäkrade de vandaler han fann att de skulle få behålla livet, men de avväpnades och skickades till Karthago. Belisarios ryckte vidare med den större delen av sin härstyrka och förföljde Gelimer. Johannes hade då redan förföljt Gelimer i fem dagar och räknade med att hinna ikapp honom dagen efter, men ödet ville annorlunda. En man ur Belisarios livgarde, vid namn Uliaris, som var modig men svag för vin och nöjen, såg om morgon när han var drucken en fågel sittande i ett träd. Han fick bråttom med att spänna bågen och sköt av en pil som missade målet men istället oavsiktligt träffade Johannes i nacken som dog strax efteråt. Uliaris flydde till en kyrka där han sökte skydd. Soldaterna tappade lusten att förfölja Gelimer och vårdade Johannes så länge han levde, och när han dog stannade de kvar på platsen. Uliaris slapp straff eftersom den inte skett med vilja.

Belisarios fortsatte sedan att förfölja Gelimer och kom till en starkt befäst stad vid havet, tio dagsresor från Karthago, vid namn Hipponeregion. Här fick han veta att Gelimer givit sig av upp på berget Papua och att romarna inte kunde fånga honom där. Detta berg som reser sig vid den numidiska gränsen, är för det mesta mycket brant och otillgänglig, ty

höga klippor skjuter upp på alla sidor om det. Där bor moriska barbarer som var vänner och allierade till Gelimer.

Vid Gelimers hov fanns en libysk skrivare, vid namn Bonifatius, som var kungen mycket tillgiven. I början av kriget lät Gelimer denne skrivare gå ombord på en snabbseglare med hela den kungliga förmögenheten och befallde honom att kasta ankar i Hipponeregions hamn. Om han såg att det gick illa för vandalerna skulle han snarast fara till Spanien med skatten och söka upp den visigotiske kungen Theudis. Hos honom tänkte också Gelimer själv söka sin tillflykt om krigslyckan gick vandalerna emot. Så länge det fanns hopp för vandalerna stannade Bonifatius kvar i Hipponeregion, men så snart slaget vid Trikamaron och de andra händelserna ägt rum hisade han segel och for dit Gelimer befallt honom. Motvind drev hon emellertid mot hans vilja tillbaka till Hipponeregions hamn. När han nu hörde att fienderna redan stod nära staden försökte han med många löften och vackra ord att övertala sjömännen att med all kraft styra mot ett annat land eller en ö. Men en sällsynt häftigt motvind drabbade dem och då insåg besättningen och Bonifatius att Gud ville skänka skatten till romarna. Med nöd och näppe hade de löpt ut ur hamnen och bara under stor fara hade de åter landat. När Belisarios kommit till Hipponeregion skickade Bonifatius några av sina män till honom. De skulle sätta sig i en kyrka och säga att de sänts av Bonifatius, som hade Gelimers skatt, men de fick inte uppge hans vistelseort innan man högtidligt lovat att släppa iväg honom oskadd med allt han själv ägde i behåll. Männen utförde uppdraget och Belisarios, glad över den goda nyheten, gav gärna löftet under ed. Därpå sände han några vänner och tog över Gelimers skatt. Bonifatius fick fara fritt med sina personliga ägodelar, och han hade då lagt under sig en stor del av Gelimers skatt.

V.

Belisarios återvände till Karthago och uppmanade alla vandaler att göra sig beredda så att han kunde skicka dem till Bysans under början av våren. Han sände också ut trupper för att erövra alla de områden som vandalerna behärskade. Kyrillos skickade han till Sardinien med en stor härstyrka, och han tog med sig Tzazons huvud, ty öns invånare ville inte alls underkasta sig romarna eftersom de fruktade vandalerna och inte trodde på berättelserna om vad som hade hänt. En del av härstyrkan skickades vidare till Korsika för att även återvinna den ön från vandalerna till romarna. När Kyrillos kom till Sardinien visade han invånarna Tzazons huvud och

gjorde åter båda öarna skattskyldiga under det romerska riket.

Till öarna Ebusa, Majorica och Minorica skickade han Apollinarios. Denne man var född i Italien men i unga år kommit till Libyen. Den dåvarande vandalkungen Hilderic hade skänkt honom rika gåvor, men när kungen blev störtad och fångslad kom Apollinarios och de andra libyerna som stött Hilderic till kejsar Justinianus och bad om dennes beskydd. Sedan hade han med den romerska flottan kämpat mot Gelimer och vandalerna och visat sig vara en tapper man. Belisarios sände också styrkor till fästningen Lilybaion på Sicilien, som om det tillhörde vandalriket, men blev avvisade av goterna som vägrade avstå ens den minsta del av Sicilien.

VI.

Pharas som började tröttna på den belägring han genomförde, beslöt att ta sig upp på Papuaberget. Han rustade alla sina män för detta på bästa sätt och började klättra uppför. Morerna kunde dock lätt hindra deras klättrande i den branta och svårframkomliga terrängen. Pharas försökte beslutsamt att tvinga sig upp men det resulterade bara i att ett hundra tio man dog. Återstoden slogs tillbaka. Istället för att försöka på nytt höll han sträng vakt för att hungern skulle tvinga dem att kapitulera.

Av alla de folk vi känner är vandalerna de mest vekliga och morerna de mest härdade. Efter erövringen av Libyen tog sig alla vandalerna dagligen ett bad och deras bord dignade av läckerheter och bästa rätter som land och hav erbjuder. De bar vanligen guldsmycken och de mediska dräkter som nu kallas seriska och roade sig på teatrar och kapplöpningsbanor och med andra förlustelser, särskilt jakt. De hade dessutom dansare och mimare och ofta sådant som gladdde ögon och öra. De flesta av dem bodde i parker rika på vatten och träd. De deltog så ofta som möjligt i dryckeslag och övade sig ivrigt i kärlekens alla njutningar. Morerna däremot levde mycket enkelt, och med dem levde nu Gelimer och måste anpassa sig till deras sätt att leva. När de nu inte ens hade livets nödtorft råkade de i sådan misär att de inte längre höll ut. De fann döden ljuvare och slaveriet inte alls vanärande. Då skrev Pharas ett brev till honom och intygade att kejsar Justinianus sades vilja ge honom den högsta värdigheten, det så kallade patriciatet, skriva in honom i senaten och förära honom ett bördigt land och stora rikedomar, om han bara lämnade det usla liv hos morerna som han nu hade. Gelimer svarade att han inte kunde tänka sig att ge sig till en man som handlat så orätrådigt och anfallit hans land, men att han inte

ville skriva mer eftersom hans olyckliga tillstånd gjorde det svårt för honom att tänka klart. Han avslutade med orden: "Farväl, kära Pharas. Jag ber dig skicka mig en lyra, ett stycke bröd och en svamp." Budbäraren förklarade slutet och sade att Gelimer inte ätit bakat bröd sedan han kom till berget, och en svamp behövde han för att hans ena öga hade blivit inflammerat av smuts och var mycket svullet. Duktig som han var på lyra hade han författat en sång om sin olycka, och den hade han bråttom att ackompanjera under klagan och tårar. Farsas blev djupt gripen och sörjde över människornas öde samt skickade Gelimer allt han önskade. Han gav emellertid inte up belägringen utan höll ännu strängare vakt än tidigare.

VII.

belägringen hade redan varat i tre månader och vintern gick mot sitt slut. De flesta av Gelimers anförvantes barn hade insjuknat i mask på grund av den dåliga maten. En dag hände följande. En morisk kvinna bakade en brödkaka och lade den i den glödande askan på härden. Bredvid satt två pojkar, ansatta av hunger, dels hennes egen son och dels Gelimers brorsson. Båda var ivriga att rycka till sig brödet så fort de tyckte att det var färdigt, och vandalbarnet tog det före den andra och stoppade det i munnen fast det ännu var hett och täckt av aska. Den andra tog tag i håret på honom, slog honom flera gånger på kinden och tvingade honom med flera slag att spotta ut kakan som han redan hade i halsen. Gelimer, som set detta från början, stod inte ut med denna sorgliga scen utan övergav sin omedgörlighet och skrev ett brev till Pharas där han sade sig vilja ge upp om han bara fick garantier på att de löften Pharas tidigare givit var sanna. Pharas skickade bud till Belisarios, som blev mycket glad över chansen att kunna ta Gelimer levande, och garanterade honom allt det som han hade blivit lovad av Pharas. Då gick Gelimer ner från berget och följde med dem till Karthago.

Belisarios residerade i Aklas. Gelimer sökte upp honom där och brast då ut i ett ljudligt och ihållande gapskratt, så att några av dem som såg honom trodde att han hade mist förståndet. Men han ville bara ge uttryck för sin uppfattning att människans lott och alla ödets växlingar, på gott och ont, inte var värd mer än ett gapskratt.

Belisarios höll alla vandalerna fångna utan att kränka dem och bad kejsaren om tillstånd att få föra dem till Bysans.

Hela denna lyckade romerska expedition hade åstadkommit med bara fem tusen man.

VIII.

Så slutade vandalkriget.

IX.

När Belisarios kom till Bysans med vandalerna visade man upp bytet och krigsfångarna. Man ledde dem mitt genom staden i ett triumftåg, dock inte på det gamla sättet, utan gående från hemmet till hippodromen och sedan från kapplöpningsbanan till platsen för den kejsarliga tronen. Bytet omfattade sådant som av hävd användes vid kejsarhovet, såsom troner av guld, vagnar i vilka kejsarinnan brukar fara, klenoder besatta med ädelstenar, guldbägarer och allt möjligt annat för de kejsarliga behoven. Där fanns också silver som vägde många tusen talenter (1 talent = 25,9 kg) och åtskilligt från den kungliga skattkammaren. Geiseric hade ju plundrat kejsarpalatset i Rom, och därtill kom de judiska skatter som Vespasianus son Titus efter erövringen av Jerusalem (år 70 e.Kr.) fört till Rom tillsammans med annat byte. När en av judarna såg detta gick han fram till en man i kejsar Justinianus följe och sade att det var olämpligt att föra dessa dyrbarheter till kejsarpalatset i Bysans, eftersom de rätteligen borde vara där judarnas konung Salomo tidigare lät förvara dem. De orden rapporterades till kejsaren som då blev rädd och skyndade sig att skicka allt till de kristna kyrkorna i Jerusalem.

Bland fångarna i triumftåget gick Gelimer själv med en purpurmantel över skuldrorna, hela hans familj och alla de ståtligaste och vackraste vandalerna. När Gelimer kom till rännarbanan och såg kejsaren sitta på en hög tron och folk stå på båda sidor om honom insåg han vidden av sin olycka. Han brast dock inte ut i gråt utan upprepade bara den hebreiska skriftens ord: "Fåfångligheters fåfånglighet, allt är fåfånglighet." När han stod inför kejsaren tog de av honom purpurmanteln och tvingade honom att med ansiktet mot marken betyga kejsar Justinianus sin vördnad. Så gjorde även Belisarios som kommit med den andra som skyddssökande. Kejsar Justinianus och kejsarinnan Theodora skänkte kung Hilderic barn och barnbarn rika gåvor. Till Gelimer gav de betydande landområden i Galatien och tillät honom bo där tillsammans med sina släktingar. Han upptogs dock inte bland patricierna, ty han vägrade att överge den arianska läran.

X-XIII.

-

XIV.

I Italien hände följande. Belisarios skickades ut av kejsar Justinianus mot Theudatos och det gotiska folket, seglade till Sicilien och erövrade ön utan svårigheter (år 535).

Det året skedde ett mycket märkligt under. Hela det året (536) lyste nämligen solen utan strålgång, liksom i nästan ständig eklips, med matt sken och inte som den brukade. Justinianus härskade då på tionde året.

När vandalerna besegrats gifte sig de romerska soldaterna med deras döttrar och hustrur. Var och en av dem fick då sin man att göra anspråk på de områden hon tidigare ägt, ty det var inte rimligt att de som vandalhustrur hade rätt att utnyttja den men att de som nu, gifta med erövrarna, berövades sin egendom. Men så blev det inte. Den vandaliska jorden skrevs över till statskassan och kejsarhuset. Bara slavarna och andra ägodelar tillföll soldaterna som byte. Detta gav upphov till ett uppror tillsammans med en annan orsak. I den romerska härstyrkan fanns minst tusen soldater som tillhörde den arianska trosbekännelsen, de flesta barbarer och bland dem fanns många heruler. Dessa män eggades av de vandaliska prästerna till uppror. De kunde inte längre fira sin gudstjänst på vanligt sätt utan var uteslutna från alla sakrament och religiösa ceremonier.

Kejsaren fördelade de vandaler som Belisarios fört till Bysans på fem ryttarregementen som ständigt skulle vara förlagda i Österns städer. På hans befallning skeppades männen, som han kallade de justinianska vandalerna, österut. Men omkring 400 vandaler tvingade sjömännen att från Lesbos sätta kurs på Peloponnesos, och därifrån vidare mot Libyen där de gick i land på en enslig ort. De lämnade skeppet och tog med sig utrustningen och gav sig av upp mot Aurasionberget och Mauretaniens. Deras ankomst stärkte sinnet hos de som var upproriska som beslutat sig för att mörda Solomon, den romare som var högst i rang i Libyen. Komplotten misslyckades och många av soldaterna lämnade Karthago och började plundra landsbygden och behandla alla libyer de mötte som fiender. De övriga som konspirerade började de mörda och plundra vilt inne i staden, men Solomon flydde till Belisarios i Syrakusa.

XV.

Rebellerna plundrade hela Karthago och samlade sig på slätten vid Bulle där de valde Stotzas som sin anförare i avsikt att lägga hela Libyen under sig. De

hade då en härstyrka på 8000 man. Han skickade bud till de vandaler som undkommit från Bysans eller från början inte följt med Belisarios, vilka antingen hållit sig gömda eller förbisetts av dem som eskorterade vandalerna. Minst tusen man kom genast till Stotzas läger. Även en stor skara slavar inställde sig. Sedan uppmanade de Karthago att ge sig utan strid, men de kejsartrogna gav inte upp. Plötsligt anlände Belisarios och Salomon och rebellerna flydde i panik, innan de samlade sig och de två sidorna möttes på slagfältet. Belisarios segrade och fördrev de andra. Samtidigt kom rapporter om att det utbrutit uppror i armén på Sicilien. Han ordnade därför allt i Libyen så gott han kunde, anförtrodde Karthago åt Hildiger och Theodoros och for till Sicilien.

XVI.

-

XVII.

Kriget mot rebellerna fortsatte tills man ställde upp inför ett avgörande slag. En av de tre som ledde ryttarna på den högra flygeln var Hildiger. De heruliska rebellerna ville inte följa sin ledare Stotzas utan övertygade honom om att det var bättre att anfälla den högra flygeln. Som planerat gav den högra flygeln vika och började fly, men återstoden av härarna kom att blandas på mycket att till slut kunde de inte skilja varandra åt eftersom de såg likadana ut. De kejsartrogna krävde då lösenord av dem de mötte och dödade alla som inte kunde det. Stotzas flydde med några få vandaler till Mauretaniens där han gifte sig med en av hövdingarnas döttrar och stannade för gott.

XVIII - XXVII.

-

XXVIII.

I Justinianus nittonde regeringsår (år 546) slogs de sista rebellerna och troninkräktaren Gondaris mördades. I samband med det dödades också många vandaler.

bok V Det gotiska kriget

II:14-15. Sammanfattning:

14. Efter befrielsen från hunnernas övervälde hade herulerna slagit sig ner på slätterna kring övre Theiss.

"Med tiden blev de mäktigare och talrikare än de barbariska grannfolken, angrep, besegrade och utplundrade dem. Slutligen underkuvade de också

langobarderna, som redan var kristna, och några andra stammar, och av girighet och högmod gjorde de dem skattskyldiga. Detta är nämligen annars icke sed bland dessa nejdernas folk. På den tiden, då Anastasios var romersk kejsare, hade herulerna ingen motståndare mer, som skulle ha kunnat bekriega dem. De nedlade vapnen och förblev under tre års tid alldeles lugna. Men detta kunde de ej längre stå ut med: de överhopade sin konung **Hrodwulf** med förebräelser, kallade honom en kvinnlig vekling, skymfade och hånade honom på det skamligaste sätt. Hrodwulf ville icke lida denna smälek och drog mot langobarderna, som alls intet hade förbruttit, utan att förebrå dem något särskilt, såsom brott mot de ingångna fördragen, endast av godtycke. När langobarderna fick veta detta, skickade de sändemän till Hrodwulf för att få veta orsaken till att herulerna drog ut till strid mot dem. Om de hade fått för litet av skatt, så skulle de genast erhålla det som fattades och höga räntor därtill, och om skatten syntes dem för låg, så skulle langobarderna utan dröjesmål förhöja den. Med sådana förslag kom sändemännen, men blev med häftiga hotelser avvisade av Hrodwulf. En ny beskickning utsågs, som enträget bönföll om förskoning. När också dessa avvisades, kom för tredje gången sändemän utskickade till Hrodwulf och besvor honom, att herulerna icke måtte så alldeles utan skäl överfalla dem med krig. Sålunda talade de, då de alltjämt hoppades att kunna förmå angriparna att avstå från sitt förehavande. Men herulerna förblev döva för alla dessa föreställningar och ville kämpa med langobarderna. Då de nu stod mitt emot varandra, lade sig över langobarderna ett tjockt svart moln, men över herulerna var luften klar. En teckenkunnig, skulle därav kunnat sluta, att det skulle gå herulerna illa i denna strid; ty ett olyckligare förebud skulle de alls icke kunnat få. Men också härpå gav herulerna ej akt, utan gick lättsinnigt och högmodigt löst på sina motståndare, emedan de förlitade sig på sin överlägsenhet i antal. I detta slag föll en stor del av herulerna, bland dem också Hrodwulf; de övriga flydde i fullständig upplösning utan att tänka på motstånd. Även på flykten blev många nedgjorda av de förföljande fienderna, och blott få undkom."

15. "Eftersom det nu icke var möjligt för dem att längre stanna kvar på sina gamla boplatser, bröt de upp och drog med kvinnor och barn vidare genom hela landet på andra sidan Donau. Då de kom till det land, där **rugerna** förut hade bott, vilka tillsammans med **goterna** hade vandrat till Italien, ville de bosätta sig där. Men då allting där var öde och en hungersnöd snart hotade dem, drog de vidare och kom till närheten av **gepidernas** land. Och först

mottog gepiderna dem vänligt och tillät dem på deras bön att bo bland sig. Men snart började de miss-handla dem: de våldförde sig på deras kvinnor och fråntog dem deras boskap och övriga egendom. Kort sagt, de tillfogade dem allt möjligt ont och förde slutligen öppet krig mot dem. Herulerna fann detta outhärdligt, gick över Donau och bosatte sig hos romarna, då Anastasii var kejsare. Denne mottog dem med stor vänlighet och lät dem bo där."

Här berättas att en del av öst-herulernas stam, som blivit slagna av langobarderna, omkring år 512 bröt upp från Donauländerna och vandrade tillbaka till sitt gamla hemland i norr "vid den bebodda världens yttersta gräns".

"Under ledning av talrika medlemmar av sin kungaätt tågade de först genom slavernas alla stammar, drog därefter genom ett stort ödeland och kom till ett folk, som heter **varner**. Sedan drog de skyndsamt förbi även **danernas** stammar, utan att barbarerna där tillfogade dem något ont. Därifrån kom de fram till Oceanen, gick till sjöss och seglade till **Thule**, där de stannade ... En folkräk stam bland dem (d.v.s. thuliterna) är **götarna**, och det var vid sidan av dessa, som de utvandrade herulerna då slog sig ner."

Denna ö (Thule) är ofantlig och tio gånger större än Britannia. På stort avstånd därifrån åt norr, är denna ö till största delen obebodd, men den bebodda delen är skiftad mellan 13 stammar, var och en under sin konung.

De östheruler som ännu bodde i Illyrien dödade sin egen konung vid namn **Ochos**. Detta inträffade omkring år 545. De ångrade emellertid genast vad de hade gjort, och då de icke kunde leva utan en styresman och härförare, beslöt de efter mycken rådplägning att låta hämta någon av deras kungaätt från ön Thule.

"Sålunda sände de heruler, som bodde på romerskt område och hade förövat dråp på sin konung, några av sina främsta män till ön Thule för att där uppsöka och om möjligt föra med sig tillbaka någon man av det kungliga blodet. När dessa hade kommit fram till ön, fann de där många av kunglig börd; de utvalde den, som de tyckte bäst om, och anträdde

återfärden med honom. Men han sjuknade och dog, då han befann sig i danernas land. Männen vände då tillbaka till ön och hämtade en annan vid namn **Datios**. Med denne följde hans broder **Aordos** och två hundra ynglingar av herulerna på Thule.

Andra uppgifter hos Prokopios än de ovannämnda är:

Heruliska kunganamn på 500-talet börjar på bokstaven H: Hroþwulfs, Hoks, Harups

Herulerna äro oförståndigare och regellösare än andra människor.

Prokopios berättar att han själv talat med personer från Thule och som för honom berättat att vid sommarsolståndet solen icke går ner där på 40 dygn. Han omtalar vidare **skrithifinoi** (skridfinnar), och redogör för deras levnadssätt.

* * *

ANMÄRKNINGAR:

En av de två kungarna, **Datios**, översätts med namnet **Todasios** av E.Wessén.

Sannolikt kom Prokopios kontaktmän från västra delen av Skandinavien och inte från den östra.

Herulernas ödesdigra slag antas ha skett år 512. Vad vi vet är att det inträffade under Anastasii regering (491-518), och att en notis finns från just år 512 angående läget på andra sidan Donau. Det innebär att slaget bör ha stått ett par, tre år dessförinnan, d.v.s. 508-510, kanske redan omkring år 505.

* * *

Germanska folk: vandaler, goter, heruler, visigoter, gepider, alaner

Germanska personer: Alaric (visigotkung), Attalus (visigotkung), Adaulphus (visigotkung), Euagees (vandal), Geiseric (vandalkung), Gelimer (vandalkung), Genzon, Godigisculus (vandalkung), Gontaris (vandalkung), Gundamund (vandalkung), Godas (got), Hilderic (vandalkung), Hoamer (vandal), Honoric, Theodorus (vandal), Pharas (herulledare), Trasamund (vandalkung), Tzazon (vandal).

* * *

GREGORIUS av Tours

Historiæ Francorum

Frankernas historia, skriven c:a 580-tal av Gregorius Florentius (539-594), biskop av Tours.

III:3

Danerna sände en flotta under deras konung **Chlochilaich** (=Hlogelak) och invaderade Gallien (= *i trakterna av Rhens mynning*) från havet. De kom i land, förhärjade det land som styrdes av Theoderik (= *Frankernas rike*) och tog till fånga en del av invånarna. De lastade sina skepp med allt som de rövat och de fångar de tagit, och beredde sin hemfärd. Deras konung stannade kvar vid stranden och väntade på att skeppen skulle komma ut på havet, därefter planerade han att gå ombord. När Theoderik hörde att hans land hade blivit invaderat av främlingar sände han sin son Theudebert till detta område med en kraftfull armé och all nödvändig utrustning. Den danske konungen blev dödad, fiendeflottan blev krossad i ett sjöslag och allt byte fördes tillbaka till stranden.

* * *

Anmärkningar:

Händelsen inträffade under Theoderiks regering (511-534), sannolikt c:a 515. Denne konung Chlochilach anses vara identisk med Hygelak i kvädet om Beowulf.

* * *

Germanska folk: daner

Germanska personer: Chlochilach

* * *

N.N.

Vita S. Sigismundi regis

Om burgundernas ursprung vilket återges i skildringen av den helige kung Sigismunds liv.

Under kejsar Tiberius (d.ä.) tid utvandrade ett folk från en ö omfluten av Oceanen. Dess namn är Skandinavia. Folket benämndes även efter regionen, Skandinaver. Sedan de genomtågat andra riken eller regioner fördes de på kejsar Tiberius befallning samman till borgar (?) på andra sidan floden Rhen, där de kunde övervakas. Därav benämndes de Burgunder och kallas ännu i dag Burgunder.

* * *

Germanska folk: burgunder

* * *

N.N.

Liber Monstrorum

Frisiska källa från 900-talet. Fritt sammanfattat:

Kung Hugilaicus som härskade över geterna och dödades av frankerna var av en sådan storlek att från hans tolfte år ingen häst kunde bära honom, samt att hans ben på en ö i floden Rhen förevisades såsom ett mirakel.

* * *

Germanska folk: geter

Germanska personer: Hugilaicus

* * *

ISIDORUS av Sevilla

Historia Gotorum Wandalorum Sueuorum

(*Historia om västgoter, vandaler och suever*)

Skriven år 625. De texter som berör vandaler och sveber är inte medtagna. Omfattar tiden 256-625.

1. Det gotiska folket är mycket gammalt. Några antar att de härstammar från Magog, son till Japhet. För länge sedan brukade lärda män kalla dem för getae snarare än Gog eller Magog.

2. Hur som helst, innebörden i deras namn är *tectum* på vårt språk (anm. latin), som betyder styrka, vilket är riktigt för det har aldrig funnits ett folk som utmattat det romerska imperiet i en sådan omfattning.

4. År 294 (= ska vara 256), i det första året av kejsarna Valerianus och Gallienus regering, kom goterna ner från Alperna där de levde och ödelade Grekland, Makedonien, Pontus, Asia Minor och Illyricum. Av dessa höll de Illyricum och Makedonien i nästan femton år. De blev sedan slagna av kejsar Claudius och återvände till sitt hemland. Romarna placerade en staty av guld i Capitolium och ett porträtt i en guldmedaljong som placerades i forum för att ära kejsar Claudius, för att han hade drivit bort en sådant mäktigt folk som tagit sig innanför gränserna till det romerska imperiet. (anm. År 257 anföll goterna den södra kusten till Svarta Havet och Asia Minor till lands och till havs. År 268 utförde de en ny attack och denna gång mot Aegean. Året därpå, år 269, segrade kejsar Claudius II (268-270) mot goterna i slaget vid Naissus på Balkan, och blev därmed den förste med den ärbara titeln "Gothicus".)

5. År 369 (=331), i kejsar Konstantins (306-337) tjugosjätte regeringsår, invaderade goterna sarmaternas land och översvämmade romarna med en mycket stor härstyrka. Med

en överlägsen styrka slaktade de folket och plundrade landet. Konstantin själv organiserade slagordningen mot dem och efter en enorm strid lyckades han med knapp marginal segra mot goterna och driva dem tillbaka över floden Donau.

6. År 407 (=369), i det femte året av kejsar Valens (364-378) regering, blev Athanaric den förste som accepterade ledningen över det gotiska folket, och han styrde i tretton år. Han satte igång en grym förföljelse emot de troende, och han ansträngde sig själv i jakten på de goter bland hans folk som kunde påvisas vara kristna. Han gjorde många av dem till martyrer eftersom de inte ville offra till avgudarna. Athanaric var rädd att döda resten eftersom de var så talrika, så efter att ha hemsökt dem med stor förföljelse gav han dem tillstånd, eller snarare tvingade dem, att lämna hans kungarrike och flytta in på romersk territorium.

7. År 415 (=377), i det trettonde året av kejsar Valens regering, delade sig goterna i Istria. En del under Athanaric och en del under Fritigern, och de nedkämpade varandra med ömsesidig slakt. Men Athanaric fick övertaget gentemot Fritigern genom stöd från kejsar Valens. Som ett erkännande på hans assistans, skickade Athanaric sändebud med gåvor till kejsaren och frågade efter lärare så att de kunde erhålla instruktioner i den kristna tron. Valens däremot hade avvikit från den katolska tron och var fångad i den förvrängda arianska irrläran. Alltså skickade han kätterska präster, och med ond övertygelse, förde goterna till felen i sin lära.

(anm. Det var Fritigern och inte Athanaric som fick stöd av kejsar Valens och i utbyte mot detta anammade den kristna tron.)

8. Därefter formade biskop Ulfila gotiska brev och översatte skrifterna i Nya och Gamla Testamentet till deras eget språk. Så fort som de hade breven och lagen, byggde goterna själva kyrkor till sin lära, hållande i enlighet med Arius den nedannämnda läran som gudomlig. De trodde att Sonen var underordnad i sin majestät gentemot Fadern och efter honom i evigheten. De ansåg att den Helige Anden inte var Gud och att den inte kommer från substansen av Fadern, utan var skapad genom Sonen och var tillägnad att tjäna dem båda och underkastad till åtlydnad till dem båda. De hävdade att det var en enda person och natur av Fadern, en annan rörande Sonen, och ytterligare en för den Helige Anden, var på de inte dyrkar den enda Guden och Herren i enlighet med traditionen av de heliga skrifterna, utan snarare tre Gudar i enlighet med vidskeplig avgudadyrkan.

9. År 416 (=378), i det fjortonde året av kejsar Valens regering, blev goterna som just drivit ut de kristna från sitt hemland själva, tillsammans med sin kung Athanaric, fördrivna av hunnerna. De gick över floden Donau och överlämnade sig – dock utan att lägga ner sina vapen – eftersom de inte hade möjlighet att motstå kejsar Valens makt, och tog emot Trakien där de fick slå sig ner. Men när de fann att de förtrycktes av romarna, mot traditionen som rörde deras egen frihet, tvingades de revoltera. De ödelade Trakien med svärd och eld, de nedgjorde romarnas härstyrka, och brände ihjäl kejsar Valens själv, som efter några sår efter spjut hade flytt till ett visst gods. Han som hade överlämnat sådana underbara själar till den eviga elden förtjänade att bli ihjälbränd av goterna.

10. I slaget kom goterna till sina egen bekännare som de hade drivit ut från sitt eget land en kort tid tidigare på grund av deras tro, och ville förena sig med dem kom kompanjoner när de skulle fördela bytet. När de gotiska bekvännarna inte ville samtyckte till detta blev några av dem dödade. Andra, bosatta på bergiga platser och som hade skaffat sig tillflyktsorter av olika slag åt sig själva, höll inte bara ut som katolska kristna utan behöll också en bra kontakt med romarna, av vilka de hade välkomnats strax tidigare.

11. År 419 (=381), i det tredje året av kejsar Theodosius spanjorens regering, åstadkom Athanaric ett fredsavtal med Theodosius och reste själv till Konstantinopel. Där, femton dagar efter det att han hade blivit ärofullt mottagen av Theodosius, dog han. När deras kung var död funderade goterna på kejsar Theodosius vänskaplighet och förhandlade om ett avtal där de placerade sig själva under romerskt herravälde.
(anm. När Athanaric kom till Konstantinopel hade de flesta goterna lämnat honom och gått under Fritigerns styre. Avtalet gav goterna skattefritt land strax söder om Donau på villkor att de ställde upp hjälptrupper.)

12. År 420 (=382), i kejsar Theodosius fjärde regeringsår, avvisade goterna beskyddandet enligt det romerska avtalet utnämnde Alaric till sin kung. De uppfattade det som fönedrande att vara undersåtar till romersk makt och att följa dem vars lag och herravälde de nyligen föraktfullt hade avvisat, och att de hade tagit sig bort från deras allians sedan de segrat på slagfältet.

13. År 437 (=399), i det fjärde året av kejsarna Honorius och Arcadius regering, då goterna på ett våldsamt sätt delade sin kungamakt i två delar, mellan Alaric och Radagaisus. Inte desto mindre kom de till en uppgörelse att de skulle bekämpa romarna, och med detta gemensamma beslut upprättade de en plan att dela Italiens regioner mellan sig för plundring.

14. År 443 (=405), i det tionde året av kejsarna Arcadius och Honorius regering, gick Radagaisus, goternas kung och av skytisk härstamning samt hängiven avgudadyrkan och vild med våldsam barbarisk grymhet, in i Italien och invaderade genom förstörelse med 200.000 krigare. Han svor högtidigt, med förakt mot Kristus, att han skulle offra romarnas blod till sina egna gudar om han segrade. Hans härstyrkor blev omringade av den romerske generalen Stilicho i en bergig del av Toscana och blev förtärda av hunger snarare än av svärd. Därefter blev kungen själv tillfångatagen och dräpt.

15. År 447 (=409), i det femtonde året av kejsar Arcadius regering, när Radagaisus var död, valde Alaric, hans kompanjon till kung

och som var kristen till namnet men hedning i sin tro och som var bedrövad över att så många goter hade dödat av romarna, att inleda strider mot staden Rom för att hämnas hans folks blod. Han belägrade Rom, han störtade in med ett våldsamt förstörande anfall. Då föll staden, som segrat över alla folk, besegrad av de segerrika goterna, samt dess undersåtar och fångar, de tjänade dem. Men goterna var enastående med den barmhärtighet de visade i Rom. De hade just svurit en ed att om de lyckades intaga staden, skulle de inte skicka tillbaka någon av de romare som de fann i kyrkorna ut till ödeläggelsen av staden. Efter detta löfte stormade de staden och alla som då flydde till de platser där helgonen bor skonades från död och fångenskap. Även de som var utanför martyrernas kyrkor och som uttalade Kristus och helgonens namn, skonades av goterna med samma barmhärtighet.

16. Plundrandet av resten av folket utfördes av krigarna och var oklanderlig. Förfärligheten i deras våldsamhet var inte desto mindre tyglad. Medan goterna skyndade sig genom staden mitt under ödeläggelsen, kom en särskilt mäktig man fram till en helgad jungfru av framskriden ålder. Han rådde henne, på ett anständigt sätt, att om hon hade någonting av guld eller silver skulle hon överlämna det. I god tro räckte hon över det hon hade. Medan han förundrade sig över formen och skönheten hos vaserna, en produkt av det gamla välståndet hos romarna, sade jungfrun att "Dessa vaser har anförtrotts mig och kommer från aposteln Petrus helgedom. Ta dem, om du vågar. Jag vågar inte överlämna sådana heliga föremål till fienden." Förskräckt över att aposteln Petrus nämndes rapporterade goten vad som hade hänt till sin kung genom en budbärare. Kungen gav genast order om att allting som hörde till aposteln Petrus helgedom omedelbart skulle återlämnas med största vörnd, samt lät meddela att de förde krig mot romarna, inte mot apostlarna.

17. Därefter återvände jungfrun, förärad med de mest vörndadsfulla ceremonier, och tillsammans med henne gick alla som sade sig tillhöra hennes grupp, och de bar dessa vaser av guld och silver på sina huvuden medan de sjöng hymner och sånger, samtidigt som beväpnade vakter var utplacerade överallt på

kungens befallning för att beskydda dem. Grupper av kristna sprang ut överallt från sina gömställen när de hörde sångerna. Även hedningar sprang ut och gick tillsammans med de andra och låtsades att de var kristna för att undkomma förstörelsen i denna katastrof.

18. Vid tiden för goternas erövring av Rom förde de med sig Galla Placidia, dotter till kejsar Theodosius och syster till kejsar Arcadius och Honorius, tillsammans med en ofantlig mängd guld. Sedan goterna erhållit stora förmögenheter från romarna lämnade de staden på den tredje dagen, och de hade då bränt och förstört somliga delar av staden. Därefter gick de ombord på skepp i avsikt att segla till Sicilien, som är åtskilt från Italien genom ett smalt sund. De utsatte sig för det fientliga havet och förlorad många i sin härstyrka. Men så stor var äran av att ha erövrat staden Rom att i jämförelse med det hade de inte lidit någon skada i den stormen. De gottgjorde skadorna av skeppsvraken med sin seger. Alarics död inträffade strax därefter. Han dog i Italien på det tjugoåttonde året av sin regering.

19. År 448 (=410), i det sextonde året av kejsarna Honorius och Arcadius regering, när Alaric var död efter plundringen av Staden, utnämndes Athaulf till goternas kung medan de var i Italien och han regerade i sex år. I hans femte regeringsår (=414/415) lämnade han Italien och gick mot Gallien. Han tog Galla Placidia till sin hustru, hon som var dotter till kejsar Theodosius, och som goterna hade fört med sig från Rom. Några antog att detta uppfyllde Daniels profetia, som säger att dottern till konungen i söder ska gifta sig med konungen i norr, men att de inte skulle få några barn. Faktiskt blev det så att ingen son föddes från den magen som kunde bli en efterträdare i sin faders kungarike. Sedan Athaulf lämnat Gallien och tagit sig till Spanien blev hans hals avskuren av en av sina egna män i Barcelona mitt under ett vänskapligt samtal.
(anm. Galla Placidias och Athaulfs son dog strax efter födseln.)

20. År 454 (=416) i det tjugoandra året av kejsarna Arcadius och Honorius regering, valdes Sigeric till kung över goterna, efter Athaulf. Även om han var ivrig att skapa ett avtal

med romarna blev han inom kort dödad av sina egna män.

21. I det ovannämnda året efterträdde Sigeric av Wallia och han regerade i tre år. Han valdes till kung för krigets skull, men han styrde genom gudomlig försyn i riktning mot fred. Så fort som han började regera, åstadkom han ett avtal med kejsar Honorius. På ett hederligt sätt sände han tillbaka Galla Placidia, som hade blivit tillfångatagen i Rom av goterna, och han lovade också kejsaren att fullgöra alla de militära förpliktelser som de hade gentemot den romerska staten. Därefter kallades han till Spanien av patriciern Konstantius.

(anm. Avtalet från år 416 innebar även att goterna fick stora mängder föda och att de skulle försvara Spanien från andra germanska folk. Konstantius hade i väst titeln magister militum.)

22. Wallia vållade stor slakt på barbarerna i Roms namn. Han tillintetgjorde alla silingska vandaler i ett slag i Baetica. Han krossade alanerna, som styrde vandalerna och sueverna, i en sådan omfattning att deras kung Atax blev dräpt. De fåtal som överlevde glömde namnet på sitt kungarike och underkastade sig själva vandalernas kung Gunderic som levde i Galicia. När kriget var slutfört i Spanien planerade Wallia att ta sig över till Afrika med den krigsflotta som han hade rustat, men den blev illa tilltygad av en storm i sundet vid havet intill Cadiz. Med skeppsvraken under Alarics regering i minnet beslöt Wallia att förhindra dessa farligheter och han återvände till Gallien. Som erkännande av hans segrar gav kejsaren till honom Aquitania II (Nedre Aquitanien), tillsammans med ett visst antal städer i de närbelägna städerna, hela vägen till Oceanen.

(anm. Avsikten med det tilltänkta kriget mot Afrika, liksom kejsarens tilldelning år 418 av provinser och städer var att säkerställa goternas försörjning. Därmed började det visigotiska riket som styrdes från Toulouse.)

23. År 457 (=419), i det tjugofemte året av kejsarna Honorius och Arcadius regering, dog kung Wallia och Theoderid efterträdde honom som kung, och han regerade i trettiofyra år. Eftersom han inte var nöjd med det Aquitanska kungariket, förkastade han avtalet med

romarna och erövrade många romerska städer som låg intill hans eget territorium. Han anföll Arles, den mest förnåma staden i Gallien, och belägrade den med en ansevärd härstyrka. Men till slut drog han sig bort från belägringen, inte oskadd av de hotande styrkorna som hörde under Aetius, som då var kommandant över den romerska armén.

(anm. Anfallen mot Arles påbörjades år 425. Aetius hade i väst titeln magister militum.)

24. När Aetius hade blivit förflyttad från sitt militära ämbete på order av kejsar Valentinianus, ansatte Theoderid staden Narbonne och med en lång belägring och hungersnöd. Åter igen drevs han på flykt, denna gång av Litorius, så då var kommandant över den romerska armén, samt med understöd av hunner. Trots att Litorius till att börja med vann segrar över goterna blev han senare vilseledd av de onda andarnas tecken och siarnas ord. På ett oansvarigt sätt inledde han kriget mot goterna. Den romerska armén förlorade och han dog på ett eländigt sätt sedan han besegrats. Det stod klart, sedan en stor mängd omkommit tillsammans med honom, att de hade kunnat slutföra ett stort arbete om de hade valt att lita på sin tro istället för de onda andarnas bedrägliga järtecken.

(anm. Litorius var i själva verket en officer under Aetius. Narbottes belägring inträffade år 437.)

25. Theoderid förhandlade om fred med romarna, och med hjälp av romarnas kommandant Aetius, gick de in i öppen strid på de katalauniska fälten mot hunnerna, som höll på att ödelägga de galliska provinserna, vilt mördande dess befolkning och bröt ner dess städer. Där dog Theoderid i slaget, trots att de segrade. Goterna som slogs under Thorismund, son till Theoderid, anföll så kraftfullt att mellan den första och sista striden dödades närmare 300.000 män.

(anm. år 451)

26. Vid den tiden syntes många tecken på himlen och på jorden vilka föregick dessa händelser, där underverk visade att ett särskilt grymt krig skulle komma. Jordbävningar inträffade regelbundet, månen förmörkades i öst, och i väst syntes en enormt stor komet under en tid. I norr blev himlen rödfärgad och liknade blod eller eld, som trängde ige-

nom med klara linjer som var formade som gyllene spjut. Det är inte förvånande att slakten av så många män medförde ett gudomligt tillkännagivande med en sådan stor uppsättning tecken.

27. Hunnerna som nästan slaktades till utrotning, lämnade Gallien med sin kung Attila och flydde till Italien där de anföll särskilda städer. Där blev de krossade, delvis genom hunger och delvis genom straff som sändes från himlen. Därtill skickade kejsar Marcianus en armé mot dem och högg ner hunnerna i en våldsamt attack. Kraftigt försvagade återvändande hunnerna till sitt eget hemland där Attila, kort tid därefter, dog.

28. Omedelbart utbröt det ett stort gräl mellan Attilas söner angående kungavärdigheten. På så vis förminskades hunnerna, vilka redan var kraftigt fördärvade, genom att de angrep varandra med sina egna svärd. Det är anmärkningsvärt att, medan varje slag är fördömande för de folk som medverkar, hunnerna själva hjälpte till med sin förintelse.

29. Folket hos hunnerna var så vilda att när de blev hungriga under striden, stack de hål på en hästs blodåder och lindrade hungern genom att dricka dess blod.

30. År 490 (=452), i kejsar Marcianus första regeringsår, blev Thorismund, son till Theoderid, vald till kung för ett år. Våldsamheterna och skadorna inledde hans regering och fiendskapen fortsatte på ett övermodigt sätt. Han blev mördad av sina bröder Theodoric och Frideric.

31. År 491 (=453), i kejsar Marcianus andra regeringsår, efterträdde Theodoric sin broder som kung sedan han blivit mördad. Theodoric regerade i tretton år. Eftersom Theodoric tillsammans med gallerna hade erbjudit kejsar Avitus hjälp för att kunna uppstå som imperiets kejsare, hade han Avitus stöd när han gick in i Spanien från Aquitanien med en enorm härstyrka. Rechiarius, suevernas kung, skyndade sig för att möta honom med en stor härstyrka, tolv milier från staden Astorga vid den flod som kallas Orbigo. Så snart som striden hade börjat, förlorade Rechiarius slaget. Några av hans soldater blev dräpta, andra blev tillfångatagna och många fler blev drivna

på flykten. Slutligen flydde Rechiarius själv. Sårad av ett spjut och i brist på skydd av sin härstyrka blev han tillfångatagen vid Oporto och överlämnades levande till kung Theodoric.

(anm. Sistnämnda inträffade år 457.)

32. Så snart som Rechiarius hade dödats och de som hade flytt från det första slaget hade gett upp, var suevernas kungadöme slaget i spillror och fört till sitt slut. Men de suever som hade klarat sig undan i de mest avlägsna delarna av Galicien valde Maldras, son till Massila, som sin kung och bibehöll suevernas kungadöme. Sedan Rechiarius hade dödats begav sig den segrande Theodoric från Galicien till Lusitania. När han avsåg att plundra staden Merida blev han förskräckt över den heliga martyren Eulalias tecken. Han skyndade sig därifrån och begav sig till Gallien. (anm. Maldras regerade åren 456-460, och Theodoric återvände 457 när kejsar Avitus dog.)

33. Strax därefter skickade Theodoric en del av sin härstyrka, under ledning av sin general Ceurila, till provinsen Baetica. De övriga skickade han, under ledning av generalerna Sumeric och Nepotianus, till Galicia där de plundrade och ödelade suevernas land omkring Lugo. I Gallien överlämnade greven och medborgaren Agrippinus, som var rival till den romerske greven Aegidius, staden Narbonne till Theodoric för att få bistånd av goterna. Senare kom åtskilliga sändebud från Remismund, son till suevernas kung Maldras, och frågade efter fred och vänskap. Theodoric sände tillbaka till Remismund både vapen, gåvor och en kvinna som han skulle ha till äkta. Theodoric skickade också Salla som sändebud till Remismund. När Salla återvände till Gallien fick han besked om att Theodoric hade blivit mördad av sin broder Euric.

34. År 504 (=466), i det åttonde året av kejsar Leos regering, efterträdde Euric, genom ett brottsligt dåd som var likartat med vad hans broder gjort, honom som kung och regerade i sju år. Så fort som hans brott hade gett honom makten skickade han sändebud till kejsar Leo och utan försening satte igång en massiv och ödeläggande attack på Lusitania. Därifrån skickade han iväg en härstyrka som tog Pamplona och Zaragoza och lät in-

förliva norra Spanien till hans kungarike. Han störtade också, genom en invasion av sin armé, de adliga i provinsen Tarraconensis vilka hade kämpat emot honom. När han återvände till Gallien erövrade han städerna Arles och Marseilles i strid och införlivade dem i sitt kungarike.

(anm. Aegidius var magister militum, och Narbonne överlämnades år 462. Attacken på Lusitania ägde rum år 468, och mot Arles och Marseilles åren 472-473.)

35. En dag när goterna var samlade lade Euric märke till att vapen vilka alla höll i sina händer hade förändrats under en tid, från sitt vanliga utseende av järn på de delar som var gjorda av metall eller bladet, och några hade fått en grön färg, några en rosa medan ytterligare några var gula och andra var svarta. Under kung Euric började goterna nedteckna stadgarna i sina lagar, men innan dess hade de bara följt sina traditioner och sin sedvänja. Euric dog en naturlig död i Arles.

36. År 521 (=483), i det tionde året av kejsar Zenos regering, efter kung Eurics död blev i staden Toulouse hans son Alaric kung över goterna, och han regerade i tjugotre år. Clovis, frankernas kung, eftertraktade deras kungadöme i Gallien och begav sig, med stöd av burgunderna, ut i krig mot Alaric. Han drev goternas härstyrka på flykten och övermännade till slut den slagne kungen själv vid Poitiers och dödade honom. När Theodoric, kung över Italien, hörde talas om sin svärsons död lämnade han Italien och besegrade frankerna. Han tog den del av kungadömet som fiendestyrkorna hade erövrat och såg till att det åter igen hörde till goternas rättsväsende. (anm. Alaric II var gift med en dotter till den ostrogotiska kungen Theodoric den store)

37. År 544 (=506), i det sjuttonde året av kejsar Anastasius regering, valdes Gesalic, son till den föregående kungen och framfödd av en konkubin, till kung i staden Narbonne och regerade i fyra år. Hans förråd blev värdelösa, ty han var främst i att ha dålig lycka och feghet. I slutet, när staden Narbonne erövrades av Gundobad, burgundernas kung, flydde Gesalic till Barcelona med en stor vanära för honom själv och med stort fördärv för hans män. Där stannade han tills han av Theodoric

berövades ämbetet över sitt kungarike på grund av sitt skamfulla beteende.

38. Därifrån gjorde sig Gesalic klar för avfärd till Afrika och frågade vandalerna om hjälp att åter ta tillbaka kungatiteln. När han inte fick någon hjälp, återvände han strax senare från Afrika. Av fruktan för Theodoric begav han sig till Aquitanien. Efter att ha gömt sig där ett år återvände han till Spanien. Han deltog i ett slag mot Ebba, en av Theodoric's generaler, tolv milier från staden Barcelona men flydde till slut. Gesalic blev tillfångatagen på andra sidan av floden Durance i Gallien och omkom. På så vis förlorade han först sin ära och sedan sitt liv.

39. År 549 (=511), i det tjugoförsta året av kejsar Anastasius regering, hade Theodoric den yngre regerat i Italien i arton år. Han hade blivit upphöjd till konsul och kung av Italien i Rom lång tid innan av kejsar Zeno och efter Odoacer, kung över ostrogoterna, men han blev dödad och hans slagna broder Honoulf hade flytt över gränsen som löpte längs floden Donau. När goternas kung Gesalic blev dödad, förvärvade Theodoric även goternas kungarike i Spanien under en tid av femton år, vilket han lämnade ifrån sig i sin livstid till sin dotterson Amalric. Sedan han återvänt därifrån till Italien regerade han mycket framgångsrikt under en lång tid. Världigheten för staden Rom återställdes i hög grad av honom. Han byggde upp stadsmuren igen och som belöning för detta lät senaten uppföra en gyllene staty av honom. (anm. Odovakar var aldrig kung över ostrogoterna, men Theodoric var det.)

40. År 564 (=526), i kejsar Justinianus första regeringsår, när Theodoric hade återvänt till Italien, regerade hans dotterson i fem år. Nedkämpad av Childebert, frankernas kung, vid ett slag vid Narbonne, flydde Amalric av fruktan till Barcelona. Sedan han föraktades av alla omkom han när hans hals blev avskuren av armén. (anm. Amalric var gift med Chlotild, syster till frankernas kung Childebert.)

41. År 569 (=531), i kejsar Justinianus sjätte regeringsår, blev Theudis goternas kung efter Amalric i Spanien, och han regerade i sjutton år. Eftersom han var en kättare, beviljade han

fred för kyrkan och detta till en sådan grad att han gav tillstånd för de katolska biskoparna att komma tillsammans i staden Toledo och att öppet och fritt ordningsställa vad de än tyckte var viktigt för kyrkans disciplin. Med Theudis som regent, kom frankernas kungar till Spanien med oräkneliga härstyrkor och ödelade provinsen Tarraconensis med krig. Goterna stängde, under ledning av general Theudigisel, av passen i bergen till Spanien. De övermannade frankernas härstyrkor, med stor förvåning vid deras egen seger. Som svar på deras enträgen bön och deras offer av en mycket stor summa pengar, lät generalen fiendestyrkorna få en väg till räddning under en enda dag och en enda natt. Den eländiga frankiska folkmassan som omöjligen kunde passera förbi på den korta tiden blev slaktade av goterna.

(anm. Segern över frankerna inträffade år 541, och räknas som den första gotiska segern över frankerna.)

42. Efter denna lyckosamma seger, genomförde goterna ett illa genomtänkt fälttåg över sundet vid Cadiz. De tog sig över sundet för att bekämpa de soldater som hade överfallit staden Ceuta och drivit ut goterna där. Goterna anföll deras befästning med stor kraft. Men på den följande söndagen lade de ner sina vapen för att inte befläcka dagen med strider. Motståndarna grep genast tag i denna möjlighet och gjorde en överraskande attack och övermannade den invaderande härstyrkan, som var fångad i en fälla mellan land och havet, och inte en enda man undkom döden i detta blodbad.

(anm. Soldaterna tillhörde det östromerska riket, och striden utkämpades år 547.)

43. En kort tid därefter mötte kung Theudis den död som han förtjänade. Han sårades av en man i palatset som under en lång tid hade låtsats vara sinnessjuk för att vilseleda kungen. Listigt förställde han sin galenskap, och genomborrade kungen. Fälld av såret han fick andades Theudis ut sin elaka ande. Det sägs att kungen uttalade en ed, medan hans blod strömmade fram, att ingen skulle döda hans angripare, och sade att denna man hade tagit emot ett rättvist utbyte för att ha lurat och mördat sin egen herre, medan han själv – Theudis – fortfarande var en enskild medborgare.

44. År 586 (=548), i det tjugotredje året av kejsar Justinianus regering, när Theudis blev mördad efterträddes han av Theudigisel och han regerade under ett år som kung över goterna. Han befläckade ett stort antal magnaters äktenskap genom allmän skam. På grund av detta bestämde han sig för att låta dräpa många av dem. Han blev dock förhindrad av en grupp sammansvurna i Sevilla. Mitt under festen blev hans hals avskuren och han dog av detta dödliga sår.

45. År 587 (=549), i det tjugofjärde året av kejsar Justinianus regering, när Theudigisel blev mördad efterträddes han av Agila och han regerade i fem år. Agila förde fram sina härstyrkor till Cordoba och utkämpade ett slag, men av förakt för den katolska tron åstadkom han stora skador på kyrkan som var ägnad åt den mest välsignade martyren Aciscus. Denna världsliga man befläckade den heliga platsen för Aciscus grav och vanhelgade den med kvarlevorna från sina fiender och deras hästar, när han inledde striden mot staden Cordobas medborgare. Han förtjänade martyrernas bestraffning. Träffad av hämnden, under detta samma krig, förlorade han båda sina söner, vilka blev dödade där tillsammans med en stor del av hans härstyrka, och hans odelade skatter och klenoder som var ofantligt värdefulla.

46. Besegrad flydde Agila i förtvivlan och fruktan samt nådde Merida. Efter en tid startade Athanagild en revolt mot honom i avsikt att själv få styra. Med sin militära makt övermannades Agilas härstyrka som skickats emot honom i Sevilla. Goterna såg hur de förgjorde sig själva och fruktade ännu mer att (det romerska) imperiets armé skulle invadera Spanien under förevändning att hjälpa till. De dräpte Agila i Merida och överlämnade sig själva till Athanagilds styre.

47. År 592 (=554), i det tjugofjärde året av kejsar Justinianus regering, när Agila hade blivit dräpt tog Athanagild kungatiteln och den behöll han i fjorton år. När han hade startat revolten i avsikt att avsätta Agila från makten, hade han frågat kejsar Justinianus om han kunde få militär hjälp. Efteråt, hur han än försökte, kunde han inte få bort dessa soldater från territoriet av sitt kungarrike. Ända fram

till just denna tidpunkt hade det varit strider mot dem, men försvagade genom de ständiga striderna hade de nu blivit brutna och slagna av de många förlusterna. Athanagild dog en naturlig död i Toledo och kungatronen stod tom i fem månader.

(anm. De romerska styrkorna ankom till Spanien år 552, och erövrade provinsen Baetica medan det tre år långa kriget mot Agila fortsatte.)

48. År 605 (=567), i kejsar Justinus den yngres andra regeringsår, upphöjdes Liuva kung efter Athanagild i Narbonne och regerade i tre år. Under hans andra år sedan han säkrat kungamakten, fastställde han inte bara att hans broder Leovigild skulle bli hans efterträdare utan även att han skulle vara medregent, och fastställde att han skulle råda över Spanien medan han själv var belåten med att råda över Gallia Narbonensis. På så vis fick riket två regenter. Rörande tronföljden för regenter, räknades bara ett enda år för Liuva, medan resten ska räknas för hans broder Leovigild.

(anm. Liuva dog först år 573.)

49. År 606 (=568), i kejsar Justinus den yngres tredje regeringsår, sedan Leovigild hade tagit emot kungatiteln över Spanien och Gallia Narbonensis, började han utöka riket genom krig och för att öka sina rikedomar. Med arméns nit och de beledsagande framgångarna i hans segrar, lyckades han på ett strålande sätt åstadkomma stora bragder. Han erhöll Cantabria och tog Aregia. Sabaria blev fullständigt erövrat av honom. Många revolterande städer i Spanien gav upp för hans härstyrkor. Han tvingade soldater att fly i åtskilliga slag och intog en del befästningar som de erövrat. Därefter belägrade han platsen där hans son Hermenegild, som var en av de som gjorde revolt mot hans herravälde, fanns och han besegrade sin son. Slutligen började Leovigild föra krig mot sueverna och med förunderlig fart tvingade deras kungarrike under hans eget folks rättsskipning. Han utökade sin makt över den största delen av Spanien, för tidigare hade det gotiska folket blivit begränsade till ett mindre område. Men felet med hans gudlöshet gjorde honom matt och glanslös vad gäller äran av sådana bedrifter.

50. Fylld med galenskapen av ariansk trolöshet, startade Leovigild en förföljelse mot katolikerna, skickade många biskopar i exil och tog bort många av deras inkomster och kyrkliga förmåner. Avsikten med denna förskräckliga handling var att tvinga in många i den arianska irrläran. Andra vilseledde han utan plågor, och lockade dem med guld och gods. Bland de andra åtgärderna han vågade sig på var att återdöpa katoliker, inte bara bland lekmännen utan också bland de högre graderna av prästerligt stånd, sådana som Vincent av Zaragoza, som blev omvandlad från en biskop till en avfälling, och på så vis kastades från himlen till helvetet.

51. Leovigild var också mycket förgörande för en del av sina egna män, för dem som han såg att de ville vara främst i adelhet och makt. Dessa högg han antingen huvudet av eller skickade i exil. Han var det förste att berika och utöka skattkammaren genom tjuveri av medborgarna och bytet från sina fiender. Han grundlade också en stad i Celtiberia vilken fick namnet Recopolis efter hans son. Med hänsyn till lagarna, ändrade han alla dem som tycktes ha blivit felaktigt utfärdade av Euric, lade till mycket som tagits bort och flyttade ut många som var överflödiga. Han regerade i arton år och dog en naturlig död i Toledo.

52. År 624 (=586), i kejsar Mauricius tredje regeringsår, sedan Leovigild hade dött, blev hans son Reccared krönt till konung. Han var en from man, helt annorlunda än sin fader i sitt sätt att leva. Medan den ena var oreligiös och hade ett krigiskt sinnelag, var den andra gudfruktig och enastående i fred. Medan den ena ökade goternas herravälde genom krig, var den andra ärofullt segrande i tron när han utvalde samma folk. I begynnelsen av sin regering anammade Reccared den katolska tron och såg till att allt folk i den gotiska nationen efterlevde den sanna tron och tog bort inrotade fläckar som var felaktiga.

53. Reccared sammankallade sedan en synod av biskopar från olika provinser i Spanien och Gallia Narbonensis för att fördöma den arianska irrläran. Han, den mest religiösa regenten, deltog i rådet och bekräftade detta dokument med sin närvaro och underskrift. Han avsvärjde sig, tillsammans med alla sina undersåtar Arius falska lära, vilken det gotiska

folket lärt sig ända fram till denna tid. Han kungjorde föreningen av de tre personerna i Gud, där Sonen föddes huvudsakligen från fadern, och den Helige Anden fortsatte att vara oskiljaktig från både Fadern och Sonen, samt var den enda Anden till dem båda, görande dem till en enda.

54. Med trons hjälp startade Reccared ärorikt krig mot fientliga folk. Rörande frankernas invasion av Gallia Narbonensis med ungefär 60.000 krigare, skickade han sin general Claudius mot dem och vann en ärorik seger. Ingen av goternas segrar i Spanien var större eller ens jämförbar. Många tusen av fienderna blev slagna eller tillfångatagna, och den återstående delen av armén, bortom hopp, vände sig i flykt med goterna efter sig tills de blev nedhuggna medan de fortfarande var kvar inom sitt eget lands territorie. Reccared hetsade ofta sina styrkor mot de romerska övergreppen och baskernas attacker. I dessa fall ville han inte starta krig utan snarare få sitt folk att hålla dem igång i träna sig i idrotter som brottning.

55. De provinser som hans fader erövrade i krig, bevarade Reccared med fred och administrerade dem med rättvisa samt regerade dem med måttfullhet. Han var vänlig och mild, med anmärkningsvärd godhet och han hade en sådan hedervärd hållning och så välvilligt hjärta att det påverkade sinnet på alla. Han bringade även dåliga män till en längtan av hans kärlek. Han var så generös att han återinförde, genom sitt anseende, välståndet hos de enskilda medborgarna och skattkammaren hos kyrkan som hans fader skamfullt hade beslagtagit. Han var så barmhärtig att han ofta minskade skatten som folket skulle betala genom beviljandet av denna ynnest.

56. Reccared berikade många med gåvor och upphöjde ännu fler med ära. Han anförtrodde sina rikedomar hos de undermåliga och sin skattkammare hos lärlingar, i vetskap om att kungariket hade givits till honom av den anledningen, så att han kunde glädjas åt det på ett hälsosamt sätt, och nå ett gott slut från dess goda början. Han upphöjde saligheten i sin sanna tro, som han hade hållit från början av sin regering, med ett slutligt allmänt erkännande av botgöring. Han dog en fridfull död i Toledo, efter att ha regerat i femton år.

57. År 639 (=601), i det sjuttonde året av kejsar Mauricius regering, efter kung Reccared regerade hans son Liuva (II) under två år. Han var född av en anspråkslös kvinna, men var själv ryktbar för den medfödda kvaliteten på sin dygd. Men Witteric erövrade makt på ett olagligt sätt och tog bort den oskyldiga från kungatronen medan han ännu var i den första blomningen av sitt manskap. Efter att ha huggit av honom högra handen, dräpte Witteric honom i hans tjugoförsta år, det andra i hans regering.

58. År 641 (=603), i det tjugonde året av kejsar Mauricius regering, efter det att Liuva (II) hade blivit mördad, höll Witteric kungatronen under sju år som han erövrat under Liuvas livstid. Han var verkligen hårt sysselsatt av kriget men han vann aldrig någon drabbning. Trots att han anstränga sig själv i striderna mot romarnas arméer åstadkom han ingenting som kunde skänka ära utom det att han tillfångatog genom sina generaler några soldater vid Saguntum. Under sitt liv gjorde han många saker som var olagliga och på grund av att han levde genom svärdet så dog han också av svärd. Liuvas oskyldiga död blev inte ohämnad. Witteric blev dödad mellan rätterna till en måltid som ett resultat av en konspiration av vissa män. Hans kropp togs bort ceremonier eller begravning.
(anm. Saguntum låg norr om Valencia)

59. År 648 (=610), i det sjätte året av kejsar Phocas regering, Gundemar regerade under två år efter Witteric. Han ödelade baskernas område under ett enda fälttåg och belägrade romarnas armé med ett annat fälttåg. Han dog en naturlig död i Toledo.

60. År 650 (=612), i det andra året av kejsar Heraclius regering, blev Sisebut kallad till den kungliga tronen efter Gundemar, och han regerade i åtta år och sex månader. I början av hans regering tvingade han judarna att anamma den kristna tron, och han gjorde det med iver, ”men inte i enlighet med kunskap” för han tvingade med makt dem som borde ha kommit till tron på förnuftets väg. Men som det är skrivet ”oavsett genom tillfälligheter eller sanning, kommer Kristus att bli tillkännagiven”. Sisebut var inte desto mindre uttrycks-

full i sitt tal, underrättad i sina åsikter och besjälad med en del kunskaper om breven. (anm. Första citatet är hämtat från Paulus brev till Romarna 10:2: ”Ty det vittnesbördet giver jag dem, att de nitälska för Gud. Dock göra de detta icke med rätt insikt.” Andra citatet kommer från Paulus brev till filipperna 1:18: ”Vad mer? Kristus bliver dock på ena eller andra sättet förkunnad, det må nu ske för syns skull eller i uppriktighet; och däröver glädjer jag mig. Ja, jag skall ock framgent få glädja mig.”)

61. Han var berömd för sin militära förebild och sina segrar. Genom att skicka iväg en armé bröt han ner rebellen Asturians herravälde. Genom sina generaler övermannade han folket ruconerna som var skyddade av branta berg på alla sidor. Personligen hade han den stora lyckan att kunna triumfera två gånger över romarna och att kunna erövra en del av deras städer i strid. Han var så barmhärtig som en följd av sina segrar att han betalade lösen för många av de fiender som hade blivit satta i slaveri genom att de var krigsbyte åt hans armé, och han använde sin skattkammare för att friköpa fångar. Några hävdar att han dog en naturlig död, medan andra påstår att han dog av en för stor dos av några läkemedel. Han lämnade en liten son, Reccared (II), som blev kung för några få dagar efter sin faders död innan också han dog.

62. År 659 (=621), i det tionde året av kejsar Heraclius regering, den mest hedervärde Suinthila erhöll den kungliga spiran genom gudomligt behag. Han hade uppstigit och blivit general under kung Sisebut, samt erövrat romerska befästningar och övermannat folket rucononerna. Sedan han hade stigit upp och fått kunglig rang, startade han krig och erövrade de återstående städerna som romarna höll i Spanien, och med häpnadsväckande tur kunde han triumfera ännu mer hedrande än de tidigare kungarna. Han var den förste som lyckades få herravälde över hela Spanien, norr om sundet, vilket inte någon av de tidigare regenterna hade uppnått. Han förstärkte sina anspråk på berömmelse i strid genom att tillfångata två patricier, en genom slughet och den andra genom makt.

63. I början av hans regering, inledde Suinthila också ett fälttåg mot baskerna som hade in-

vaderat provinsen Tarraconensis. Där blev detta bergsfolk så slagna av skräck vid hans ankomst att de omedelbart lade ner sina vapen, knäppte sina händer till bön, överlämnade sina nackar till honom som bedjande och gav honom gisslan, som om de var medvetna om hans rättvisa rättsskipning. De byggde staden Ologicus för goterna med sina egna skatter och egen ansträngning, och lovade att vara lydiga inför Suinthilas styre och herravälde samt att utföra allt han önskade av dem. (anm. Var Ologicus låg är idag okänt.)

64. Bortom detta anseende rörande militära heder, fanns det hos Suinthila många dygder av kunglig storslagenhet, såsom tro, klokhet, flit, entusiastisk granskning av juridiska ämnen, och en kraftfull delaktighet i statsskicket. Han var generös till alla i sin frikostighet, och alltid snabb i sin barmhärtighet mot de fattiga och nödställda. Han var på detta sätt inte bara en regent över folket utan också värd att kallas fader för de lidande.

65. Hans son, Riccimir, blev hans medregent, och delade tronen likvärdigt med sin fader. I sin barndom sken prakten av hans kungliga natur på ett sådant sätt i honom så att bilden av fädernedygderna blev synliga både i hans handlingar och i hans kroppsliga framträdande. Låt oss bönfälla å hans vägnar till himmelens människosläktets härskare, att just så som Riccimir nu är, genom sin faders samtycke, en samregent, så att efter sin faders långa regering att han må kunna visa sig värdig att efterträda honom som kung. Räknas åren för goternas kungar från Athanarics tillträde till det femte året av kung Suinthilas ärevördiga regering, har det gotiska kungaämbetet med gudomlig ynnest varat i 256 år. (anm. Enligt Isidor tillträdde Athanaric år 369, och 256 år därefter blir år 625, det år då Isidor avslutade sitt verk.)

* * *

Germanska (och andra närstående) folk: alaner, burgunder, franker, goter, hunner, ostrogoter, silinger (vandaler), suever, vandaler

Germanska (och andra närstående) personer: Agila, Alaric, Alaric (II), Amalric, Atax, Athanagild, Athanaric, Athaulf, Attila, Ceurila, Childebert, Clovis (=Klodvic), Ebba, Euric, Frideric, Fritigern, Gesalic, Gundemar, Gundobad, Hermenegild, Honoulf, Leovigild, Liuva, Liuva (II), Maldras, Massila, Odoacer, Radagaisus, Reccared, Reccared (II), Rechiarius, Remismund, Riccimir, Salla, Sigeric, Sisebut, Suinthila, Sumeric, Theoderid (=Theodoric), Theodoric, Theodoric (den store), Theudigisel, Theudis, Thorismund, Ulfila, Wallia, Witteric

* * *

JOHANNES av Biclaro

Krönika

Skriven c:a 590. Omfattar tiden 565-590.

(år 568)

6. Vid denna tid kom Athanagild, goternas kung i Spanien, till slutet av sitt liv, och Liuva blev vald till kung i hans ställe.

KEJSAR JUSTINUS TREDJE REGERINGSÅR
(569)

10. I kejsar Justinus tredje regeringsår blev Leovigild, broder till kung Liuva, utnämnd till kung över Hispania Citerior (anm. den östra halvan av den iberiska halvön), medan hans broder fortfarande levde. Han fick till äkta Gosuintha, änka efter Athanagild, och lyckades på ett utmärkt sätt återfå de gamla gränserna för goternas provins, vilka under en tid hade gått förlorade genom revolter från olika grupper.

I KEJSAR JUSTINUS FJÄRDE REGERINGSÅR,
VILKET VAR DET ANDRA ÅRET FÖR KUNG
LEOVIGILD (570)

12. Kung Leovigild ödelade regionen Bastetania (anm. runt staden Baza, nuv. Basti) och staden Malaga, slog deras soldater och återvände segerrik till sin tron.

14. I provinsen Galicia blev Miro kung över sueverna efter Theodemir.

17. Kung Leovigild tog makten i Sidonia, den starkaste bland städer, på natten genom förräderi av en viss Framidaneus. Han dödade dess garnison och lämnade tillbaka staden till goternas rättskipning.

18. Donatus, abbot i klostret vid Servitanum, hölls i ära och högaktning som en bringare av mirakel.

I KEJSAR JUSTINUS SJÄTTE REGERINGSÅR,
VILKET VAR DET FJÄRDE ÅRET FÖR KUNG
LEOVIGILD (572)

19. Gepidernas kungadöme kom till ett slut när de besegrades i ett slag mot lombarderna (anm. Det skedde år 567). Kung Cunimund dog på slagfältet och hans skatter togs i dess helhet till kejsar Justinus i Konstantinopel av biskop Trasaric, av den arianska sekten, brorson (eller dotterson) till Cunimund.

20. Kung Leovigild erövrade om natten staden Cordoba, vilken hade varit i rebellernas händer under en lång tid. Han slaktade fiendestyrkorna och gjorde staden till sin egen. Han tog tillbaka många av goternas städer och befästningar, och dödade ett stort antal vanliga människor.

21. Miro, suevernas kung, inlät sig i krig mot Rucconerna.

I KEJSAR JUSTINUS SJUNDE REGERINGSÅR,
VILKET VAR DET FEMTE ÅRET FÖR KUNG
LEOVIGILD (573)

23. Kung Alboin hos lombarderna blev dödad om natten av en fraktion av sina egna män som var lojala mot hans hustru. Men hans skatter kom tillsammans med hans hustru under besittning av den romerska staten, och lombarderna blev lämnade utan kung och skatter.

24. Vid denna tid kom kung Liuva till slutet av sitt liv och hela Spanien och Gallia Narbonensis kom tillsammans under styret och makten hos Leovigild.

27. Kung Leovigild invaderade Sabaria och ödelade Sappi, samt fick provinsen under sin rättskipning. Han gjorde Hermenegild och Reccared, sina två söner med sin förskjutna hustru, till sina medregenter.

I KEJSAR JUSTINUS ÅTTONDE
REGERINGSÅR, VILKET VAR DET SJÄTTE
ÅRET FÖR KUNG LEOVIGILD (574)

32. Vid denna tid gick kung Leovigild in i Cantabria. Han dödade inkräktarna i provinsen, över-

mannade deras styrka, erövrade Amaya och återinförde provinsen till sitt välde.

I KEJSAR JUSTINUS NIONDE REGERINGSÅR, VILKET VAR DET SJUNDE ÅRET FÖR KUNG LEOVIGILD (575)

36. Kung Leovigild tog sig upp i de Aregensiska bergen (anm. vid Orense i Galicia) och förde bort Aspidius som var herre i regionen, tillsammans med hans hustru och barn samt rikedomar, och han lade regionen under sin egen makt.

I KEJSAR JUSTINUS TIONDE REGERINGSÅR, VILKET VAR DET ÅTTONDE ÅRET FÖR KUNG LEOVIGILD (576)

38. Baduarius, svärson till kejsar Justinus, blev besegrad i ett slag mot lombarderna i Italien. Inte lång tid därefter kom han till slutet av sitt liv.

39. Romanus, son till patriciern Anagastes och magister militum, fångade suanernas kung levande (anm. i Afrika). Han förde honom tillsammans med dennes hustru, barn och skatter till Konstantinopel och lade hans provins under romerskt styre.

40. Kung Leovigild ansatte suevernas territorie i Galicia, men på kung Miros enträgna bön vilket förmedlades via hans sändebud, garanterade Leovigild honom fred för en kortare period.

I DET FÖRSTA ÅRET AV KEJSAR TIBERIUS REGERING, VILKET VAR DET NIONDE ÅRET FÖR KUNG LEOVIGILD (577)

47. Kung Leovigild gick in i Orespeda (anm. i södra Spanien) och erövrade städer och befästningar i denna provins, och gjorde dem till sina egna. Inte lång tid därefter, på samma plats, kvävde goterna en revolt som kom från vanligt folk och från den stunden var Orespeda hållen i sin helhet av goterna.

I KEJSAR TIBERIUS ANDRA REGERINGSÅR, VILKET VAR DET TIONDE ÅRET FÖR KUNG LEOVIGILD (578)

50. Romarna utkämpade en förödande krig mot lombarderna i Italien.

51. Med tyranner som nedgjorts på alla sidor och efter besegradet av inkräktare i Spanien, fick kung Leovigild fred med sitt eget folk. Han grundlade en stad i Celtiberia, som fick namnet Recopolis (anm. numera bortglömd) efter sin son. Han donerade

pengar till enastående byggnader både innanför stadsmuren och utanför, och han upprättade privilegier för folket i den nya staden.

I KEJSAR TIBERIUS TREDJE REGERINGSÅR, VILKET VAR DET ELFTE ÅRET FÖR KUNG LEOVIGILD (579)

54. Kung Leovigild gav den frankiske kung Sigiberts dotter till sin son Hermenegild till äkta, och han gav sin son en del av riket att råda över.

55. Medan Leovigild regerade i fred och fridfullhet, utbröt en inhemska tvist som avbröt hans motande av utomstående fiender. För under detta år lyckades hans son Hermenegild, med en avdelning som var lojala mot drottning Gosuintha, på ett olagligt sätt ta över en del av makten och gick ut i öppen revolt i staden Sevilla. Han fick andra städer och befästningar med sig i sitt uppror mot sin fader, och de orsakade större förödelse i Spanien - till både goter och romare - än någon attack av utomstående fiender.

I KEJSAR TIBERIUS FEMTE REGERINGSÅR, VILKET VAR DET TRETTONDE ÅRET FÖR KUNG LEOVIGILD (581)

59. Lombarderna i Italien valde en av sina egna vid namn Authari till kung. Vid denna tid blev de romerska soldaterna fullständigt förintade och lombarderna erövrade för egen del territoriet i Italien.

61. Kung Leovigild erövrade delar av Vasconia (anm. baskernas område) och grundlade den stad som heter Victoriacum (anm. troligen nuv. Vitoria).

I KEJSAR TIBERIUS SJÄTTE REGERINGSÅR, VILKET VAR DET FJORTONDE ÅRET FÖR KUNG LEOVIGILD (582)

65. Kung Leovigild upprättade en härstyrka för att slå ner sin revolterande son.

I KEJSAR MAURICIUS FÖRSTA REGERINGSÅR, VILKET VAR DET FEMTONDE ÅRET FÖR KUNG LEOVIGILD (583)

66. Sedan kung Leovigild hade samlat sina härstyrkor belägrade han staden Sevilla och fångade sin rebelliska son genom en betungande belägring. Suevernas kung Miro kom för att storma staden Sevilla och ge Hermenegild understöd och där slutade han sina dagar. Hans son Eboric efterträdde ho-

nom som kung i provinsen Galicia. Under tiden såg kung Leovigild till att staden hemsöktes först av hunger, sedan med svärd och slutligen med en blockad av floden Baetis (nuv. Guadalquivir).

I KEJSAR MAURICIUS ANDRA REGERINGSÅR, VILKET VAR DET SEXTONDE ÅRET FÖR KUNG LEOVIGILD (584)

67. Leovigild återuppbyggde murarna till den antika staden Italica (anm. nära Sevilla), som uppvisat en stor förlust för folket i Sevilla.

68. Vid denna tid upptog Audeca olagligen kungavärdighet hos sueverna i Galicia och fick Siseguntia till äkta, och hon var kung Miros änka. Han berövade Eboric sitt ämbete och gjorde honom till munk i ett kloster.

69. Kung Leovigild gick in i Sevilla med en härstyrka sedan hans son Hermenegild hade flytt till det romerska imperiets territorie. Leovigild erövrade staden och befästningarna som hans son hade tagit. Inte lång tid därefter grep han sin son i staden Cordoba. Han skickade Hermenegild till Valencia i exil, och berövade honom hans ämbete.

70. Kejsar Mauricius betalade frankerna för att de skulle anfälla lombarderna och detta ledde fram till stora förluster för båda folken.

I KEJSAR MAURICIUS TREDJE REGERINGSÅR, VILKET VAR DET SJUTTONDE ÅRET FÖR KUNG LEOVIGILD (585)

73. Kung Leovigild ödelade Galicia, avsatte kung Audeca från sitt ämbete, och bringade folket, skatterna och suevernas territorie under sitt eget styre. Han gjorde Galicia till en gotisk provins.

74. Hermenegild mördades i staden Tarragona av Sisbert.

75. Frankerna gick in i Gallia Narbonensis (anm. i Frankrike) med sina härstyrkor i ett försök att erövrade det. Leovigild skickade sin son Reccared för att möta dem. Han drev tillbaka frankernas styrkor och provinsen Gallia Narbonensis fredades från deras anfall. Reccared erövrade två befästningar, en av dem på ett fredligt sätt och den andra med våld, tillsammans med ett stort antal män. I ett våldsamt slag anföll och erövrade kung Reccared den befästning som kallas Ugernum, som är placerad på ett mycket säkert ställe vid kanten av floden Rhône. Han återvände segerrik till sin fader och sitt land.

76. Berövad sin titel fick Audeca tonsur och värdig äran att få upprätthålla en prästtjänst, sedan han

upprätthållit kungavärdighet. Han hyste ingen tvekan eftersom han hade gjort sig själv kung i Eboric ställe. Han blev förd i exil till staden Beja.

77. Malaric tog olagligen makten i Galicia, som om han ville bli kung. Han blev omgående slagen av kung Leovigilds generaler samt tillfångatagen och förd i kedjor till Leovigild.

I KEJSAR MAURICIUS FJÄRDE REGERINGSÅR, VILKET VAR DET ÅTTONDE ÅRET FÖR KUNG LEOVIGILD (586)

79. Authari, lombardernas kung, mötte romarna i ett slag och segrade. Han erövrade Italiens territorie och dödade ett stort antal romerska soldater.

80. Detta år slöt kung Leovigild sitt liv och hans som Reccared tog emot den kungliga spiran med fridfullhet.

I KEJSAR MAURICIUS FEMTE REGERINGSÅR, VILKET VAR DET FÖRSTA ÅRET FÖR KUNG RECCARED (587)

83. Romarna hemsökte lombarderna med hjälp av frankerna och bringade en del av den italienska provinsen tillbaka till sitt eget styre.

84. Sisbert, som hade mördat Hermenegild, dog en vanhedrande död.

85. Under första året av sin regering, och i den tionde månaden, blev Reccared katolik, med hjälp av Gud. Han närmade sig prästerna av den arianska sekten med visdomsord och omvände dem till den katolska tron, snarare genom skäl än genom makt. Därmed återinförde han alla de gotiska och sueviska folken till enheten och freden i den kristna kyrkan.

86. Desiderius, en frankisk general, blev anfallen och slagen av kung Reccareds gotiska generaler. Han dog på slagfältet, där ett stort antal franker blev dödade.

87. Kung Reccared återlämnade generöst den egendom som hade blivit beslagtagna av sina företrädare. Han blev en grundare och beskyddare av kyrkor och kloster.

I KEJSAR MAURICIUS SJÄTTE REGERINGSÅR, VILKET VAR DET ANDRA ÅRET FÖR KUNG RECCARED (588)

88. En del av arierna, såsom Segga och biskop Sunna samt andra, blev upptäckta när de försökte

få makt på ett olagligt sätt. Av de dömda männen tvingades Sunna i exil och Segga blev skickad till Galicia sedan hans händer blivit avhuggna.

I KEJSAR MAURICIUS SJUNDE REGERINGSÅR, VILKET VAR DET TREDJE ÅRET FÖR KUNG RECCARED (589)

90. Biskop Uldidas konspiration, som var planerad ihop med drottning Gosuintha, blev yppad för Reccared och det blev känt att de båda hade förkastat gemenskapen med den katolska tron, vilket de hade låtsats anta under kristet sken. När detta onda dåd var röjt, blev Uldida dömd till exil, och Gosuintha, som alltid var fientligt inställt till katolikerna, kom till slutet av sitt liv vid den tiden.

91. Den frankiska härstyrka som skickades iväg av kung Gunthchramn (anm. kung över den burgundiska delen av Frankrike), och som leddes av general Boso, kom till Gallia Narbonensis och satte upp sitt läger i närheten av staden Carcassonne. Kommandant Claudius i Lusitania (ungefär nuv. Portugal), blev beordrad av kung Reccared att stoppa dem och skyndade sig dit. När slaget började drevs frankerna på flykten, deras läger erövrades, och armén slaktades av goterna. Det är känt att i detta slag var den gudomliga välviljan inblandad ihop med den katolska tron, som kung Reccared tillsammans med alla goterna hade anammat, eftersom det inte är någonting svårt för vår Gud att ge seger åt de få över de många. För det är känt att general Claudius med knappt tre hundra män drev omkring 60.000 franker på flykten och att de högg ner en större del av dem med svärd. Icke ovärdigt är Gud prisad i vår egen tid för att ha ingripit i detta slag.

I KEJSAR MAURICIUS ÅTTONDE REGERINGSÅR, VILKET VAR DET FJÄRDE ÅRET FÖR KUNG RECCARED (590)

94. Med Reccared regerande i ortodox fred och fridfullhet, spreds de inhemska konspirationerna. En medlem av hans eget privata hushåll, i själva verket en provinsieell general vid namn Argimund, ville på ett olagligt sätt rycka åt sig makt från Reccared, och om han lyckades beröva honom såväl kungaämbetet som livet. Men intrigerna av hans förskräckliga rådslag blev upptäckta och han blev tillfångatagen och slagen i järnkedjor. Hans medbrottslingar som erkände sin respektlösa konspiration blev rannsakade och avrättade på ett lämpligt sätt. Men Argimund själv, som ville inta kungatronen, blev först förhörd medan han piskades, därefter blev hans huvud rakat på en vanhedrande sätt och hans högra hand blev avhuggen. Han blev därefter uppvisad, sittande på en åsna, genom staden Toledo, för att vara ett exempel inför alla och undervisa alla tjänare att de inte skulle vara självsäkra inför sina herrar.

* * *

Germaniska folk: franker, gepider, goter, lombar-der (langobarder), suever

Germaniska personer: Anagastus, Argimund, Athanagild, Audeca, Authari, Boso, Cunimund, Desiderius, Eboric, Framidaneus, Gosuintha, Gunthchramn, Hermenegild, Liuva, Malaric, Miro, Reccared, Romanus, Segga, Sigibert, Sisbert, Sise-guntia, Sunna, Theodemir, Trasaric, Uldida

* * *

N.N.

Mozarabiska krönikan av år 754

(Nedan exklusive de kyrkomöten i Spanien som omnämns i texten.
Mozaraber = kristna i provinsen Andalusien under den arabiska tiden.)

13. År 650 (=612), i Heraclius tid och hans andra regeringsår, medan saracenerna fortfarande betalade tribut till romarna, höll Sisebut, den vise mannen med djupsinnig lärdom, Spanien i åtta år. Han erövrade de romerska städerna i hela Spanien. Han tvingade judarna med våld att anamma kristen tro.

15. Reccared efterträdde Sisebut på tronen men regerade bara i tre månader. Kortheten på hans liv medför att det inte finns någonting värd att skriva om hans tid.
(anm. Han dog år 621)

16. År 659 (=621), i Heraclius tid och hans tionde regeringsår som kejsare och det fjärde året för araberna med Muhammed som regent över dem, var Suinthila värdig att uppta spiran över regentskapet över goternas kungarike, och han regerade i tio år. Med en snabb seger förde han det kriget till ett slut som de hade börjat med romarna och han blev kung över hela Spanien.

17. År 669 (=631), i Heraclius tid och hans tjugonde regeringsår som kejsare och det fjortonde året för araberna då Umar hade regerat över dem i närmare ett år, blev Sisenand placerad på den kungliga tronen under fem år, efter att ha erövrat goternas kungarike genom en revolt. I det tredje året av hans styre, blev han liksom en föregående kung vid namn Reccared (I) ryktbar genom att han ordnade ett kyrkomöte för den heliga jungfrun och Leocadia, martyr för Kristus, där man beaktade olika ämnen. Sextiosex biskopar från Gallia Narbonensis och Spanien samlades i Toledo, tillsammans med de kyrkoherdar för dem som var frånvarande och palatsets herrar, samt med stöd av Isidor av Sevilla, som var en

underbar och mycket berömd person som åstadkommit många böcker. Vid denna heliga synod var det en som sken över alla andra, nämligen Braulio, biskop av Zaragoza och vars vältalighet Rom, moder och drottning bland städer, förundrade sig över hans uppmaning i brev.

18. År 674 (=636), i Heraclius tid och hans tjugofemte regeringsår som kejsare och det artonde året för araberna då Umar hade regerat över dem i fem år och påbörjat sitt sjätte, då blev Chintila placerad som kung över goterna och regerade i sex år.

19. År 678 (=640), i Heraclius tid och hans tjugonionde regeringsår som kejsare och det tjugotredje året för araberna då Umar hade regerat över dem i tio år, då fick Tulga, med god karaktär och förnäma förfäder, ta emot det gotiska kungadömet och han regerade i två år.

22. År 680 (=642), i Konstantins tid och hans första regeringsår som kejsare och det tjugofemte året för araberna då Uthman hade regerat över dem i två år, då Chindasuinth triumferande regerade över goternas kungarike i Iberia, vilket han erövrat genom en revolt. Han ödelade goterna, vilka han styrde över i sex år ensam och utan sin son som medregent.

25. År 685 (=647), i Konstantins tid och det trettionde året för saracenernas kungadöme då Uthman hade regerat över dem på sitt sjunde år, insatte Chindasuinth sin ansvarslösa men generösa son Reccesuinth som kung över goterna, och han regerade i tjugofyra år.

27. I Reccesuinths tid inträffade en förmörkelse av solen vilket gjorde stjärnorna synliga mitt på dagen, och detta skrämde alla i Spanien och förebådade en invasion av baskerna som orsakade en inte liten skada på armén.

(Anm. Baskerna var allierade med tronpretendenten Froia, men blev krossade av Reccesuinth.)

35. År 712 (=674), i Konstantins tid och hans första år som kejsare och det femtiosjunde året för araberna och det tjugotredje för Muawiyas regering, blev Wamba placerad som kung över goterna och regerade i åtta år. När Wamba hade hållit den kungliga spiran i tre år återuppbyggde han staden Toledo med underbar och elegant hantverksskicklighet.

37. År 718 (=680), i Konstantins tid och hans sjunde år som kejsare och det sextioandra året för araberna, blev Ervig invigd som kung över goterna, och han regerade under sju år. Vid denna tid kom en svår pest till Spanien.

41. År 726 (=688), i Justinianus tid och hans första år som kejsare och det sjuttionde året för araberna, erhöll Egica den mest upphöjda positionen av makt för att skydda goternas kungarike. Han regerade i femton år. Han förtryckte goterna med grym död. Därtill spreds en obarmhärtig böldpest vid denna tid.

44. År 736 (=698), i Leontius tid och hans första år som kejsare och det åttionde året för araberna, gjorde Egica sin son Witiza till sin arvinge och höll goternas kungadöme tillsammans med honom. Till slut intog han sin faders tron, och han var mest mild under de femton åren som han innehade kungatiteln. Han lät inte bara föra tillbaka de personer som hans fader dömt till exil, utan han hjälpte dem också sedan de återkommit. Han lät dessa personer återfå sin tidigare glädje som hans fader hade förtryckt med häftig belastning, och han gav tillbaka landområden till dem som hade berövats av hans fader. Slutligen kallade han samman alla och lät offentligt bränna de pantbrev som hans fader hade att fordra genom sitt bedrägeri. Han ville inte bara frige de oskyldiga från en oförstörbar skuldsedel, utan han återlämnade också sin egen egendom som sedan länge hade blivit lagd under myndigheten, och han återlämnade detta till allmänhetens egendom.

(anm. I regel anses Witiza ha regerat 698-710 och ensam från år 702, men ett nyfunnet textfragment från hans tid visar att han kan ha blivit medregent redan år 693 eller 694.)

47. År 738 (=700), i Apsimars tid och hans första år som kejsare och det åttioandra året för araberna, regerade Witiza i förening med sin skröpliga fader. År 739 (=701), oförmögen att uthärda förödelser i hela Spanien som kom genom de förutnämnda olyckorna, lämnade de palatset. Sedan denna förödelse hade upphört, dog Witizas fader Egica en naturlig död och Witiza regerade framgångsrikt under de återstående åren av sin regering. Alla i Spanien, trygga i sin stora förnöjsamhet, var ivriga i sin glädje.

48. Vid denna tid blev Gunderic, ärkebiskop i den kungliga staden Toledo och redan ryktbar för sin helighet, ännu mer upphöjd och ärad för sina många mirakel.

50. I Spanien fortsatte Witiza att regera under sitt femtonde år (=707).

51. År 747 (=709), i Justinianus tid och hans fjärde år som kejsare och det nittioförsta året för araberna och Walid höll i spiran för sara-cenernas välde. I den västra regionen (av arabernas välde) lyckades Walid, genom sin general Musa som höll befäl över hans armé, att attackera och erövra goternas kungadöme, vilket hade blivit grundlagt med forntida fasthet. Det var omkring 350 år från dess tillblivelse år 400 (=362) och vilket hade blivit utvidgat på ett fredfullt sätt över hela Spanien från tiden för Leovigild och ungefär 140 år upp till år 750 (=712). Sedan de hade erövrat kungadömet fick de betala tribut.

52. År 749 (=711), i Justinianus tid och hans sjätte år som kejsare och det nittioandra året för araberna, erövrade Roderic kungatronen genom en revolt på tillskyndan av senaten. Han regerade bara ett enda år. Efter att ha uppbådad sina härstyrkor befallde han arméerna att gå emot araberna och morerna som skickats dit av Musa, det är emot Tariq ibn Ziyad och de andra. som länge hade plundrat i provinserna som hade överlämnats till dem och samtidig förstört många städer.

I det femte året av kejsar Justinianus regering och det nittiotredje för araberna samt det sjätte för Walid, år 750 (=712), begav sig Roderic mot de Transductinska bergen för att bekämpa dem och i det slaget var hela den gotiska härstyrkan, som svekfullt hade följt med

honom och i rivalitet om strävan över kungatiteln, flydde de och han blev dödad. På så vis förlorade inte Roderic bara en sin kungamak utan också sitt hemland. Han rival blev också dödad.

(Anm.

- Tariq ibn Ziyad var guvernör i Tangers, och utvald av Musa att leda berberna i deras anfall mot Spanien 711.
- De Transductinska bergen är okända idag men antas ha legat vid Medina Sidonia.
- Andra latinska och arabiska källor berättar att visigoterna var mitt uppe i ett inbördeskrig vid tiden för arabernas anfall.)

53. Vid denna tid var Sindered ärkebiskop i den kungliga staden (Toledo).

54. År 749 (=711), i Justinianus tid och han fjärde år som kejsare och det nittioandra för araberna och det femte för Walid, medan Spanien hade blivit ödelagt genom de förutnämnda härstyrkorna och blev våldsamt ansatt, inte bra av fienderna utan också av de inhemska styrkornas raseri. Musa själv, ankom över sundet vid Cadiz till det eländiga landet och pressade på mot Herkules stoder, vilka var som ingången till en port likt index till en bok eller som nycklar i hans hand som kunde uppenbara och öppna vägen till Spanien. Han gjorde en lång plundrande och gudlös invasion av Spanien för att krossa det. Sedan han tvingat sig fram till Toledo, den kungliga staden, påtvingade han de angränsande regionerna en ond och svekfull fred. Han lät halshugga uppe på en byggnadsställning alla de ädla herrar som var kvar, och arresterade dem på deras flykt från Toledo med hjälp av Oppa, Egicas son. Med Oppas hjälp dödade han dem alla med svärd. På det sättet ödelade han inte bara Hispania Ulterior, utan också Hispania Citerior ända upp till och bortom den gamla och en gång blomstrande staden Zaragoza. Nu, genom Guds dom, öppen och utlämnad till svärdet, hungersnöd och fångenskap. Han ödelade underbara städer och brände dem med eld, dömde ädla herrar och kraftfulla män till korset, samt slaktade unga och barn med svärdet. Medan han injagade skräck hos alla på detta sätt, var det en del städer som blev kvar och bönföll om fred under tvång och, efter övertygning och förlöjligandet av dem med en särskild slughet, beviljade saracenerna deras begäran utan förse-

ning. När medborgarna sedan förkastade det som de hade accepterat på grund av rädsla och skräck, försökte de fly till bergen där de riskerade hunger och att dö på olika sätt. Saracenernas satte upp sitt barbariska kungadöme i Spanien, speciellt i Cordoba som förut var ett aristokratiskt stift och alltid den mest välmående vid jämförelse med de övriga städerna, och som hade get sina första frukter till visigoternas kungarike.

55. Vem kan skildra en sådan fara? Vem kan räkna upp en sådan smärtylld katastrof? Även om varje lem förvandlades till en tunga, skulle det vara bortom människans natur att uttrycka ruineringsen av Spanien och de många och stora illdåden.

56. År 750 (=712), i Justinianus sjätte regeringsår som kejsare och det nittiofjärde för araberna. Sedan femton månader hade förflutit kallades Musa genom order från prinsarna att han, sedan han hade lämnat sin son Abd al-Aziz i sitt palats, skulle återvända till sitt hemland och infinna sig hos kung Walid i det sista året av hans regering. Musa förde med sig en del ädlingar från Spanien som hade räddat sig undan svärdet. Guld och silver prövades med iver av bankirerna. En stor andel värdefulla prydnader, dyrbara stenar och pärlor. Salva för att lysa upp kvinnors önskningsar, och många andra saker från olika håll i Spanien som skulle vara långtråkigt att återge. När han kom fram, fann han genom Guds vilja Walid på dåligt humör. Musa blev bortförd på ett vanhedrande sätt från prinsens palats och uppvisades med ett rep runt sin hals.

57. I det ovannämnda året, såg Walid tillgångarna från alla folken i Spanien och sedan han hade fått se rikedomarna och skönheten hos de unga kvinnorna, förringade han Musas stora berömmelse och dömde honom till döden genom tortyr. Trots enträgna böner på sin sida genom ledare och viktiga personer, som Musa hade skänkt många gåvor från sin enorma förmögenhet, dömde Walid honom att böta 2.000.000 solidi. Kort tid därefter nådde Walid slutet av sin levnad och dog. På tillrådan av Urban, den äldste mannen i Afrika och som var uppfostrad i den katolska tron, valde Musa att betala som om det inte gjorde honom något, och menade att den

påtvingade bestraffningen var anpassad till hans stora förmögenhet.

(Anm. 2.000.000 solidi motsvarar 90 ton guld.)

59. År 753 (=715) i Justinianus nionde regeringsår som kejsare och det nittiosjunde för araberna, återställde Abd al-Aziz freden över hela Spanien under tre år men under öket av tributen. Sedan han hade tagit alla de rikas och de hedervärdas ställning i Sevilla, liksom drottningen av Spanien som han äktade, samt döttrarna till kungar och prinsar vilka han behandlade som konkubiner och därefter förhastat försköt, blev han troligen mördad på tillrådan av Ayub genom en revolt av hans egna män medan han gått för att be. Sedan Ayub hållit Spanien under en hel månad, efterträdde Al-Hurr tronen i Hesperia genom order från prinsen, som var informerad om Abd al-Aziz på detta sätt. På tillrådan av drottning Egilona, hustru till den senaste kungen Roderic, som han hade äktat för egen del försökte han bli av med det arabiska öket från sin egen nacke och behålla det erövrade kungadömet i Iberia för sig själv.

(anm. Al-Hurr = Al-Hurr ibn Abd ar-Rahman al-Thaqafi)

62. I Filippicus tid, förlängde al-Hurr sin juridiska makt ut över hela Spanien. Under omkring tre år, med strider och fredsfördrag, försökte han få kontroll över Gallia Narbonensis. En kort tid senare, efter att ha organiserat Hispania Ulterior för indrivandet av skatter, återvände han till Hispania Citerior och regerade under det ovannämnda antalet av år.

64. I Spanien höll al-Hurr kvar makten över den förnäma staden Cordoba, och grupperade garnisoner av saracener. Han återlämnade de små lantegendomarna till de kristna som från början hade blivit beslagtagna för fredens skull men också för att bringa in inkomster till den allmänna skattkammaren. Han straffade de morer som under lång tid hade bott i Spanien på grund av de skatter som de hade gömt. Han klädde dem i säck och aska, och översvämmade dem med ormar och löss, band dem i fängelset och tyngde dem med kedjor, och han torterade dem under förhören.

69. I den västra regionen (=Spanien) upp-nådde man många militära segrar under sin

ledare as-Samh. Efter att ha haft makten i Spanien under lite mindre än tre år genomförde han på eget initiativ en folkräkning av Hispania Ulterior och Hispania Citerior. Han fördelade till sina allierade genom lottning bytet och vapnen samt allt annat som araberna hade erhållit genom plundringen av Spanien och som ännu inte blivit fördelat. Han lät också föra en del av det flyttbara och de oflyttbara godsens till staten. Därefter gjorde han Narbonne till sitt eget och plågade det frankiska folket med upprepade slag. Han placerade garnisoner med saracener i staden Narbonne för att kunna överblicka försvaret på ett bättre sätt. Samlande sina härstyrkor kom as-Samh att anfälla Toulouse och omringade staden med en belägring, i ett försök att övermanna den med slungor och andra typer av maskiner. Informerade om händelsernas utveckling, samlades frankerna under Eudes, deras befälhavare. Där vid Toulouse, medan stridslinjerna hos båda arméerna var engagerade med varandra i allvarliga strider, dödade frankerna as-Samh, ledaren för saracenernas härstyrkor, tillsammans med den avdelning av armén som var samlad kring honom och förföljde den återstående delen ifall de kom undan i flykt. Abd ar-Rahman accepterade att vara befälhavare över saracenerna i en månad tills Anbasah, på order från prinsen, kom för att tjäna som guvernör.

(Anm.

- as-Samh = As-Samh ibn Malik-Khoulani.
- Eudes var greve av Aquitanien, och striden kring Toulouse inträffade år 721.
- Abd ar-Rahman = Abd ar-Rahman ibn Abd Allah al-Ghafiqi.
- Anbasah = Anbasah ibn Sahim al-Kalbi.)

70. Biskop Fredoarius i stiftet Guadix.

74. År 759 (=721), i Leos andra regeringsår som kejsare och det ett hundratredje året för araberna. Anbasah bibehöll ståtligt regentskapet över Spanien under fyra och ett halvt år. Han planerade fälttåg mot frankerna och genomförde dem, men han slogs utan framgång. Inte desto mindre ansatte han ett stort antal städer och befästningar med sina grupper av krigare, försvagade dem genom överraskningsattacker och ansatte de kristna med dubbla skatter. Han triumferade i Spanien med den högsta hedern. Efter en tid ville Anbasah starta ett nytt fälttåg mot frankerna som

han skulle leda personligen, så han planerade att omgående gå till anfall med sin befintliga härstyrka. Medan han var ute och slog mot fienden dog han en naturlig död. Just innan han dog påbjöd han att Udhrad skulle bli konsul över det land som var anförtrott åt honom samt kommandant över den återvändande och oordnade armén.

75. År 763 (=725), i Leos sjätte regeringsår som kejsare och det ett hundrasjunde året för araberna, kom en saracen vid namn Yahya och övertog omgående styret på order av prinsarna. Han var en grym och skrämmande despot vars raseri varande i närmare tre år. Med förbittrat svek uppviglade han saracenerna och morerna i Spanien genom konfiskerad egendom som de hade hand om för fredens skull och återlämnade många saker till de kristna.

(Anm. Yahya = Yahya ibn Salamah al-Qalbi.)

77. År 766 (=728), i Leos tionde regeringsår som kejsare och det ett hundraelfte året för araberna, blev Hudjifah utvald att styra över Spanien.

(Anm. Hudjifah = Hudjifah ibn al-Ahwan al-Qaysi.)

78. År 767 (=729), i Leos elfte regeringsår som kejsare och det ett hundratolfte året för araberna, då kom Uthman i hemlighet från Afrika för att styra över Spanien. Sedan Uthman hade styrt i fyra månader, som ersättare för Hudjifah på ett hedersamt sätt, visade Haytham bekräftelsen eller tillståndet från prinsen offentligt, som visade att han omedelbart skulle ta kontrollen över Spanien.

(Anm.

- Uthman = Uthmann ibn Abi Nasah al-Khathami.
- Haytham = Haytham ibn Ubayd al-Kilabi.)

79. År 769 (=731), i Leos tolfte regeringsår som kejsare och det ett hundratrettonde året för araberna, fick Abd ar-Rahman, en krigisk herre, snabbt all makt (i Spanien) och stod över alla andra i tre år. Trots att han var mycket framstående i tapperhet och ryktbarhet, hände det att en mor vid namn Munnuza hörde att hans folk blev förtryckt genom den stränga dumdristigheten i domarna i Libyen, och genast slöt han fred med frankerna och organiserade en revolt mot saracenerna i Spanien, och han var väl förberedd på ett krig.

Några dagar senare förberedde Abd ar-Rahman ett fälttåg för att obarmhärtigt straffa rebellerna. När de fann Munnuza i staden Cerdanya, blev han omringad av en belägring. Efter en tid bröt han sig igenom och begav sig på flykt sedan han druckit sig otörstig på de kristnas blod. Bland annat hade han bränt ihjäl den ärofulla biskopen Anambadus som var i sina bästa år. Efter dessa illdåd visste inte Munnuza vart han skulle fly. Han stannade kvar på fri fot, på kanten till döden, med armén följande precis bakom sig längs olika stigar. Frankernas befälhavare Eudes hade en gång, på grund av en allians (med honom) i avsikt att förekomma en arabisk attack, gett sin dotter som hustru till Munnuza för att tillfredsställa hans önskemål, men han var tveksam om han skulle fria henne från grupperna av förföljare. Så Munnuza förberedde sin själ för döden. Munnuza som redan var sårad förlöjligade armén som förföljde honom och tog sig ut på en skarp kant av klipporna från den spetsiga bergstoppen, så att han inte kunde bli fångad levande, och där dog han. Omedelbart skar de av hans huvud där de fann honom liggande och överlämnade det till kungen tillsammans med general Eudes dotter. Abd ar-Rahman tog emot henne på ett hedersamt sätt och beslutade att skicka henne över havet till de upphöjda prinsarna.

(Anm.

- Abd ar-Rahman = Abd ar-Rahman ibn Abd Allah al Ghafiqi.
- Munnuza = en berber vid namn Uthman ibn Abu Nisah, som upprättade ett litet oberoende principat just norr om Pyrenéerna vid Cerdanya.)

80. När Abd ar-Rahman såg att hans land var fyllt av en stor mängd krigare, gick han över de klippiga bergen vid baskernas område, över slätterna och invaderade frankernas land. Han kom så långt in i frankernas land att han upptog strider mot Eudes på andra sidan av floderna Garonne och Dordogne. Bara Gud vet hur många som dog eller flydde. Eudes själv kom undan genom flykt. Medan Abd ar-Rahman förföljde general Eudes bestämde han sig för att plundra kyrkan i Tours genom att ödelägga palatset och bränna ner kyrkorna. Där mötte han konsuln av Austrasia vid namn Karl, en man som hade visat sig vara en duglig krigare sedan ungdomen och en expert på militära saker, och som hade blivit tillkal-

lad av Eudes. Sedan båda sidorna hade blivit plågade av varandra under elva dagar med räder, ställde de slutligen upp i sina slaglinjer och slogs våldsamt. De nordliga folken stod orubbliga likt en mur, och höll ihop som en glaciär i de kalla regionerna, och på ett ögonblick tillintetgjorde de araberna med svärd. Austrasiens folk, större i antal soldater och fruktansvärt beväpnade, dödade kungen Abd ar-Rahman när de fann honom, och träffade honom i bröstkorgen. Men plötsligt, inom synhåll för de oräkneliga arabiska tälten, drog frankerna föraktligt upp sina svärd och undlät att strida dagen efter, sedan natten hade fallit på slagfältet. I gryningen gav de sig av från sitt eget läger, och européerna såg arabernas tält vara uppställda på samma sätt som de varit tidigare. Men de visste inte att de alla var tomma, och i tron att det inne i dem var fällor av saracener som var redo för strid. De skickade ut spejare för att spana och upptäckte då att alla de ischmaelitiska härstyrkorna hade försvunnit därifrån. De hade alla flytt under tystnad på natten i täta formationer och återvände till sitt eget land. Men européerna, av fruktan för att saracenerna bedrägligt skulle ligga i bakhåll på gömda platser, var sena att reagera och sökte fåfängt överallt omkring sig. De hade ingen som helst tanke på att förfölja saracenerna, och de tog bytet efter dem och delade rättvist mellan sig, innan de gick tillbaka till sitt land och var överförtjusta.

(Anm.

- Karl = Karl martel, majordomus i Austrasia.
- Slaget stod vid Poitiers (eller Tours) och anses traditionellt ha skett år 732 men troligare är 733 eller 734.)

81. År 772 (=734), i Leos fjortonde regeringsår som kejsare och det ett hundra sextonde året för araberna och det tolfte för Hosham, då lät prinsen skicka Abd al-Malik, som var av en förnäm familj, till Spanien för att bli guvernör. Han fann landet, trots allt vad det hade gått igenom och efter allt lidande, blomstrande av skönhet. Men han behandlade landet så strängt under närmare fyra år att det blev ruinerat en liten bit i taget. När prinsen klandrade honom för att han inte hade vunnit några segrar mot frankerna, lämnade Abd al-Malik genast Cordoba med sin härstyrka och försökte att kuva folken i det pyreneiska området. Han ledde fälttåget genom de trånga passen men uppnådde inga segrar. Efter att ha inlett flera attacker här och där i dessa avlägs-

na platser med sin starka armé och förlorade många av sina soldater, blev han övertygad om Guds makt, från vem en liten grupp kristna som höll de spetsiga bergstopparna inväntade barmhärtighet. Han drog sig tillbaka till slätterna och återvände hem genom främmande territorier.

(Anm. Abd al-Malik = Abd al-Malik ibn Qatan.)

82. År 775 (=737), i Leos sjuttonde regeringsår som kejsare och det ett hundra nittonde året för araberna och det femtonde för Hosham, kom en efterträdare till Abd al-Malik vid namn Uqbah. Han genomförde ett fälttåg mot frankerna med en stor armé. Han avtågade stolt med en oräknelig härstyrka i riktning mot Zaragoza, men när han oväntat fick besked om, genom brev som skickats från Afrika, att morer revolterade då återvände han till Cordoba utan förseningar och så fort som möjligt tog sig över de Transductiska bergen. Han skickade iväg araber till morernas befästningar men utan resultat, och korsade havet när skeppen han väntade på till slut kom, innan han kunde inleda striderna. Uqbah drabbades av en sjukdom och återlämnade kungadömet till Abd al-Malik innan han dog.

(Anm.

- Uqbah = Uqbah ibn Hajjaj.
- Den berbiska revolten varade 734-742 i norra Afrika och spreds till Spanien 740.)

84. I den västra regionen och dess södra delar, som i högre grad än andra områden är befolkade med morer, kastade av sig det arabiska oket. När Hisham förstod omfattningen av revolten skickade han omgående förstärkningar på 100.000 man till den afrikanska guvernören. Efter hårda strider fick morerna dem på flykt och arabernas ledare Kultum halshöggs av sina utmattade allierade. Hela armén befann sig vara uppdelad i tre delar. En del var fångad av svärd i händerna på segrarna. En annan flydde planlöst på olika vägar för att försöka komma hem. En tredje part blev vansinniga och visste inte vart de skulle ta vägen, men valde Balj som sin ledare och begav sig mot Spanien.

(Anm. Balj = Balj ibn Bishr al-Qushayri, och brorson eller systerson till Kultum.)

85. År 780 (=742), i Leos tjuogoandra regeringsår som kejsare och i det tjugonde året för Hisham, då rådde Abd al-Malik över Spanien.

När han upptäckte att en tredjedel av de styrkor som hörde till Balj hade ankommit till hamnen (i Ceuta) vägrade han låta dem korsa havet och höll inne skeppen. När morerna i Spanien blev medvetna om detta samlande de sig för krig och ville ersätta Abd al-Malik med sig själva och sedan de tagit sig över havet med skepp, erbjuda hans erövrade kungadöme till sina allierade på andra sidan havet. De delade upp sig i tre delar. En av dem skickade de till Toledo för att anfälla den starka stadsmuren, och en annan fick i uppdrag att mörda Abd al-Malik i hans residens i Cordoba. Den tredje gruppen fick bevaka hamnen i Ceuta för att se om Baljs härstyrkor anlände, vilka hade flytt från striderna mot morerna. Men Abd al-Malik skickade soldater mot var och en av dessa moriska grupper. Den första dem krossade han grundligt med svärd sexton milier från staden Toledo, vilken hade blivit belägrad i tjugosju dagar. Den andra överföll han och avledde till andra regioner, dock inte utan egna förluster. Den tredje, som hade kommit till staden Algecirus för att tillfångata de som hade ansvaret för flottstyrkan, krossade han med skepp under ledning av Balj, vilka han kort tid dessförinnan hade nekats tillträde till Spanien.

86. Abd al-Malik återvände hem medan de andra hade blivit förskräckta. Han uppmanade Balj att återvända hem till sitt eget land. Men Balj var svekfull och besvärande, samt mindes den plågande hunger som Abd al-Malik tidigare hade ansatt honom med. När Abd al-Malik inledde en attack mot honom, tvingade sig Balj fram ända till Cordoba efter visst motstånd under en tid. Här fann han Abd al-Malik övergiven både av sina söner och av sin härstyrka. Balj lät tortera honom i det längsta, slog honom med piskor och skar sönder hela hans kropp som om den var en fisk, och till slut så halshöggs han. Så stora var striderna att, följden mellan de arméer som samlats i den östra delen under sin ledare Balj och den västra delen under Abd al-Maliks son Umayyah, omöjligen kan beskrivas. Eftersom ingen i hela Spanien är ovetande om dessa händelser, har detta omnämnande bara sammanfattat detta tragiska krig.

87. År 782 (=744), dog en krigisk man vid namn Theodemir. Han hade bringat stor förödelse hos araberna i olika delar av Spanien,

och han hade uppehållit denna förödelse under en lång tid. Till slut ingick han ett fredsavtal med dem. Under både Egicas och Witzas tid som kungar över goterna, hade han triumferat med segerns palmblad över de grekiska kungarna vars sjömän hade gått iland från sina skepp i hans land. Stor värdighet och heder hade tilldelats honom och bekräftades, när tvivel dök upp hos de österländska kristna, av en sådan ståndaktighet gentemot den sanna tron som fanns inom honom vilket gjorde att alla prisade Gud. Han dyrkade skrifterna, otrolig i sin vältalighet och även redo för strid. Han med titeln Amir Almunim fann Theodemir mer välbetänkt än alla de andra och behandlade honom hedersamt. Det avtal som Theodemir hade skapat med Abd al-Aziz strax innan blev senare ordentligt förnyat av honom. Så han återvände till Spanien nöjd och kände sig säker därefter, så att inte på något sätt dessa kraftfulla överenskommelser skulle kunna bli skingrade av efterföljande arabiska regenter. (Anm. Theodemir var greve i Murcia.)

Efter Theodemirs död erhöll Athanagild stor heder och auktoritet. Han var en mycket frikostig herre för var och en, utdelade åt dem en inte ringa del av rikedomar. Men efter en tid kom kung al-Husam till Spanien, och angripen av någon form av dårskap, tilldelade han Athanagild stor kränkning och bötfällde honom till 27.000 solidi (120 kg). Med hänsyn till de arméer som hade kommit tillsammans med general Balj, förde Athanagild fram alla pengarna inom utsatt tid på knappa tre dagar och han blev snabbt återinförd och fick al-Husams ynnest.

(Anm.

- Athanagild var troligen Theodemirs son.
- al-Husam = Abu al-Khattar Husam ibn Dhirar al-Khalbi.)

88. Cixila var en mycket helig man. Vid arabernas invasion blev han vigd till ärkebiskop i Toledo.

91. År 785 (=747), i Konstantins tredje regeringsår som kejsare och i slutet av det ett hundra tjugonionde året för araberna och det tredje för Marwan, då blev Yusuf, ädel och åldrad, på ett underbart sätt hyllad av hela senaten i palatset till kung över landet (Spanien). Efter några få dagar eggade araberna upp åtskilliga rebeller mot honom runt om i hela

Spanien, men utan framgång och de överlämnade sina själar till helvetet. Yusuf ordnade så att en folkräkning utfördes av det återstående folket, trots att det skulle innebära förskingring var han angelägen om att skribenterna skulle radera de namn från de offentliga listorna som avsåg de kristna skattebetalare som hade blivit dödade med svärd under den stora slakten.

(Anm.

- Yusuf = Yusuf ibn Abd ar-Rahman al-Fihri.
- Sistränmda slakt avser sannolikt striderna mellan Balj och Umayyah.)

94. De återstående dåden, hur båda sidorna var engagerade i strider och hur kriget i Spanien under prinsarna Balj, Thalamah och Umayyah fortsatte och slutfördes under Abu al-Khattar (även kallad al-Husam) och på

hans befallning, under prins Yusuf, deras rivaler blev dödade.

(Anm. Thalamah = Thala ibn Salama, som var Baljs efterträdare.)

* * *

Germanska folk: franker, goter, visigoter

Germanska personer: Anambadus (=Nambaudus?), Athanagild, Braulio, Chindasuinth, Chintila, Cixila, Egica, Egilona, Ervig, Eudes, Fredoarius, Gunderic, Karl, Leovigild, Oppa, Reccared (I), Reccared (II), Reccesuinth, Roderic, Sindered, Sisebut, Sisenand, Suinthila, Theodemir, Witiza, Wamba

* * *

N.N.

Alfonso III:s krönika

Här börjar krönikan om visigoterna vilken är sammanställd från tiden runt kung Wamba upp till nuvarande tid av den hedervärdige kung Ordone av de heliga minnena, son till kung Alfonso.

1. Reccasuith, goternas kung lämnade staden Toledo och kom till sitt eget gods som hette Gerticos – nu kallad Bamba av folket och det ligger nära Mount Caure – och där dog han en naturlig död. När kungen hade kommit till slutet av sitt liv och blev begravd på samma ställe, valdes Wamba till kung av alla, och det var år 710 (=672). Från början avböjde Wamba, eftersom han inte ville ha den kungliga makten, men till slut accepterade han mot din vilja det som armén ville. Han fördes omgående till Toledo och blev invigd till kung i St:a Marias kyrka. Vid just denna timma och inför alla närvarande, sågs ett bi flyga från Wambas huvud och upp mot himlen. Detta tecken utförde Herren för att tillkännage framtida segrar, vilka faktiskt utvecklades ur de kommande händelserna. Många gånger kuvade Wamba både asturierna och baskerna, vilka gjorde revolt vid åtskilliga tillfällen, och gjorde dem till sina tjänare. Paulus, en särskild general som skickades till Gallia Narbonensis, gjorde omgående revolt och drev allting i den regionen i oordning. Med hjälp av frankernas härstyrka gjorde han sig redo för att möta kung Wamba i ett slag. Detta berättades vidare till kungen av Vasconia som omedelbart flyttade sin armé till Gallia Narbonensis. Kungen förföljde Paulus som flydde från stad till stad tills han nådde Nimes, där Wamba belägrade platsen. På tredje dagen tillfångatog Wamba dem alla. Han behandlade Paulus rättsligt och beordrad att hans ögon skulle stickas ut. Han dödade också många frankiska trupper där och förde provinsen till sitt eget rike, varefter han återvände till Toledo i triumf.

2. I Wambas tid hände också att 270 sarsenska skepp anföll längs den spanska kusten men de blev alla förstörda och brända. Kung Wamba arrangerade så att kyrkomöten regelbundet kunde bli hållna i Toledo, så som han hade uttalat på ett tydligt sätt i sin förordning. Tidigare, under kung Chindasuinth's dagar, hade en man vid namn Ardabastus kommit från Grekland över havet, efter att ha blivit fördriven av kejsaren, och anlände till Spanien. Kung Chindasuinth tog emot honom på ett storslaget sätt och gav honom sin sondotter (eller systerdotter) till äkta. Från detta äktenskap kom en son vid namn Ervig. Sedan Ervig hade blivit uppfostrad i palatset och hänförd över grevarnas rang, blev han uppläst av stolthet och intrigerade slugt mot kung Wamba. Han gav honom en ört kallad spartus att dricka och omgående försvann Wambas minnen. När biskopen i staden och ädlingarna i palatset som var trogna mot kungen, och från vilka dryckens verkningar var fullständigt okänd, såg den nedbrutna kungen utan minne. Då förde de av fromhet ut honom och omedelbart utdelade ordningen för syndabekännelsen och botgöring, av fruktan att kungen skulle dö före botgöringen. När kungen tillfrisknade från verkningarna och förstod vad som hade hänt, återgick han omgående till ett kloster. Där stannade han i ett religiöst liv så länge han levde. Han var kung under nio år och en månad och levde i klostret i sju år och tre månader. Han dog en naturlig död år 719 (=681).
(anm. Botgöringen kunde bara ske en enda gång per person vid denna tid, därför var det viktigt att inte leva ett liv därefter som kunde medföra någon form av synd.)

3. Efter Wamba tog Ervig över kungatiteln som han hade erhållit genom en revolt. Han höll många kyrkomöten och tog bort delar i lagen som hans företrädare skrivit och beordrade att andra skulle skrivas istället och i hans

namn. Han var, som de säger, from och måttlig mot sina undersåtar. Han gav också sin dotter Cixilo i äkta till den ädle mannen Egica, brorson (eller systerson) till Wamba. Ervig dog en naturlig död i Toledo. Han regerade i sex år och fyra månader.

4. År 725 (=687) efterträddes Ervig av hans svärson Egica som kung, och han var vis och tålmodig. Han höll allmänna kyrkomöten. Han kuvade många revolterande folk inom kungariket. Han höll tre slag mot frankerna men vann inga segrar. När han erhöll kungatiteln, beordrade hans morbror honom att förskjuta sin hustru Cixilo eftersom hennes fader Ervig på ett slugt sätt hade fört honom från kungamakten. Egica följde dessa order och skickade bort henne utifrån några svepskäl. Men innan han försköt sin hustru, fick han med henne en ung son vid namn Witiza som kungen gjorde till sin medregent i styret under hela sin återstående livslängd. Egica beordrade Witiza att leva i staden Tuy så att fadern skulle hålla kungatiteln över goterna och sonen över sueverna. Egica regerade i tio år innan sonen valdes och ytterligare i fem år med sonen. Han dog en naturlig död i Toledo.

5. År 739 (=701) efter Egicas död, återvände Witiza till Toledo och den kungliga tronen. Han var en misslyckad individ och vanhedrande vad gäller sederna. Han upplöste rådsförsamlingarna. Han gav sitt samtycke till de kyrkliga påbuden. Han tog många hustrur och konkubiner. För att ingen rådsförsamling skulle komma samman emot honom, beordrade han biskoparna, prästerna och dekanerna att ta sig hustrur. Detta var orsaken till Spaniens fall. Så säger skrifterna: "Och därigenom att laglösheten förökas, skall kärleken hos de flesta kallna." (Matt.24:12) En annan text i skrifterna säger: "Om folket syndar, ber prästen, men om prästen syndar blir det en pest uppå folket." (4 Mos.) De överger Herren så att de inte längre går längs vägen som är hans rättesnöre eller uppmärksammar hur Herren förhindrar präster från att handla felaktigt när han sade till Moses i Exodus: "Jämväl prästerna, som få nalkas Herren, skola helga sig, för att Herren icke må låta dem drabbas av fördärv." (2 Mos.19:22) Och åter igen: "När de inträder i tjänsten vid det heliga altaret, låt dem inte få föra med sig någon synd för att

inte de måhända skall dö." Och eftersom kungarnas och prästerna försköt Herren, fördärvades hela den spanska armén. Under tiden, efter tio år av regering, dog Witiza en naturlig död i Toledo, år 749 (=711).

6. När Witiza var död valdes Roderic till kung av goterna. Innan vi skildrar hans uppstigande till kungamakten, ska vi berätta om hans familj. Roderic var son till Theodefired. Theodefired vars son till kung Chindasuinth, men hans fader övergav honom i unga år. Efter en tid och Theodefired nådde mogen ålder, förstod kung Egica att Theodefired kunde bli vald till kung och tänkte i sitt hjärta att han skulle kunna konspirera med goterna och tvinga honom från hans (Theodefireds) faders tron. Så han beordrade att Theodefired skulle bländas. Efter att ha blivit fördriven från den kungliga staden, begav sig Theodefired till Cordoba där han levde sitt liv. Där tog han sig en hustru vid namn Ricilo, som kom från en ädel familj och hon födde deras son Roderic. När Roderic växte upp nådde mogen ålder, var han en krigisk man. Innan han blev kung, byggde han ett palats i Cordoba vilket nu kallas "Uallat Ruderici" av Chaldéerna. Låt oss nu återvända till händelserna under hans regering. (anm. Första ordet i Uallat Ruderici kommer från det arabiska ordet balat som betyder palats, men har förvrängts på latin till valat. Chaldéerna avser araberna.)

7. Sedan Witiza dog, blev Roderic invigd till kung. Under hans tid ökade orättvisan kraftigt i Spanien. På det tredje året av hans regering anlände saracenerna till Spanien på grund av det förräderi som Witizas son stod för. När kungen blev medveten om invasionen begav han sig omedelbart ut med sin härstyrka för att slåss emot dem. Men tyngda av mängden synder och utsatta för Witizas sons förräderi, drevs goterna på flykten. Armén, som flydde mot sin undergång, var i det närmaste tillintetgjord. Eftersom de hade försakat Gud och inte tjänade honom med rättvisa och sanning, blev de övergivna av Gud så att de inte längre kunde leva i det land som de önskade. Angående den förutnämnde Roderic vet vi ingenting om hans död. Men i våra egna ofina dagar, när staden Viseo och dess förorter blev bebodda på våra order, blev ett monument funnet i en viss basilika där, varpå det fanns en inskription och en gravskrift med följande

lydelse: "Här ligger Roderic, den siste kungen över goterna." Men låt oss återvända till den tiden när saracenerna kom till Spanien, på den tredje dagen före Ide av november år 752 (den 11 november år 714).

8. Sedan araberna hade underkuvat kungadöme, dödat många med svärd och kuvat resten och lagd dem under sig genom att dämpa dem med fredsavtal. Staden Toledo, segrare över alla folk, föll och besegrades av de ishmaeliska segrarna samt betvingades och tjänade dem. De placerade prefekter överallt i de spanska provinserna och betalade tribut till den babyloniska kungen (=kalifen i Damaskus) under många år tills de valde en egen kung och etablerade ett kungadöme åt sig själva i den aristokratiska staden Cordoba. Vid ungefär samma tid var det en prefekt i staden Gijon i regionen Asturien och han hette Munnuz, och han var kompanjon med Tariq. Medan han höll prefekturen, kom en viss Pelayo, som varit kungarna Witizas och Roderics svärdsbärare samt kuvad av ishmaeliternas herravälde, till Asturias tillsammans med sin syster. På grund av henne skickades Pelayo av Munnuz till Cordoba som hans sändebud. Innan Pelayo återvände gifte sig Munnuz med hans syster genom list. När Pelayo återvände ville han inte på några villkor samtycka till det. Sedan han redan hade haft tankar om kyrkans räddning, skyndade han sig att driva på detta ärende med hela sitt mod. Då skickade den ondskefulle Tariq soldater till Munnuz för att gripa Pelayo och föra honom tillbaka till Cordoba, bunden i kedjor. När de kom till Asturias, sökte de efter honom för att kunna gripa honom på ett svekfullt sätt på ett gods som hette Brece, men chaldéernas plan avslöjades för Pelayo av en vän. Efter att ha förstått att det skulle vara omöjligt för honom att göra motstånd mot saracenerna på grund av deras stora antal, flydde han från dem och kom till kanten av floden Pilon. Han fann den översvämmad upp över flodstränderna men genom simning och hästens hjälp som han satt på, kom han över till den andra sidan och klättrade uppför ett berg. Saracenerna slutade förfölja honom. Medan han var uppe i bergen, förenade sig Pelayo med så många folk som han kunde i all hast. Han besteg ett högt berg som heter Auseva och gömde sig i en grotta på sidan av berget vilken han visste skulle vara väldigt säker. Från denna stora

grotta flöt en ström som kallades Enna. Sedan Pelayo skickat en order till alla i Asturien samlade de sig tillsammans i en enda grupp och de valde honom till sin ledare. Soldaterna som kommit för att hämta honom återvände till Cordoba när de hörde vad som hade inträffat, och de berättade allting för sin kung. De sade att Pelayo, såsom Munnuz hade antagit, var en rebell. När kungen hörde detta, reste han sig i vanvettigt ursinne och beordrade en mycket stor härstyrka från alla delar av Spanien att de skulle gå dit, och han lät sin kompanjon Alqamah få leda styrkorna. Han beordrade Oppa, biskopen i Toledo och en son till kung Witiza, på grund av det svek som goterna var ansvariga för, att han skulle förfölja med Alqamah och armén till Asturias. Alqamah fick rådet av sin kollega Tariq att om Pelayo vägrade att komma ner för att föra samtal med biskopen, skulle han tas i strid och föras till Cordoba. De kom till Asturias med en armé på närmare 187.000 man. (anm. Det egna kungadömet upprättades år 750 efter en revolt, men blev självständigt först 756.

Munnuz är inte samma Munnuz som ledde ett berberuppror mot guvernören i Cordoba Abd ar-Rahman ibn Abd Allah på 730-talet. Angående Pelayos resa till Cordoba berättar arabiska källor att han då var en del i en gisslan i ett försök att förekomma oroligheterna i Asturias.

Floden Pilon ligger nära Cangas de Onis. Grottan i berget ligger några kilometer öster om Cangas de Onis, vid Covadonga, och den kallades också Cova sancta Maria.

Biskop Oppa var enligt andra källor son till kung Egica och därmed bror till kung Witiza, samt att han var biskop i Sevilla och inte i Toledo.)

9. Pelayo var på berget Auseva med sina allierade. De allierade flyttade fram till honom och satte upp ett oräkneligt antal tält framför mynningen på grottan. Biskop Oppa gick upp för berget framför Covadonga och talade till Pelayo, sägande: "Pelayo, Pelayo, var är du?" Pelayo svarade från en öppning och sade: "Jag är här."

Biskopen sade till honom: "Jag tror att det är okänt för dig, broder och son, hur hela Spanien för en kort tid sedan var organiserat i enlighet med en ordning under goternas styre, och att det överglänste alla andra länder i lär-

dom och kunskap. Om sedan den fullständiga gotiska armén var samlad, var det omöjligt att klara av den ishmaeliska attacken, hur mycket mer ska då du kunna försvara dig här på bergets topp? För mig ser det svårt ut. Beakta hellre min varning och återkalla din själ från detta beslut, så att du kan få fördel i många goda saker och glädjas över vänskapen med chaldéerna."

Till detta svarade Pelayo: "Har du inte läst i de heliga skrifterna att Guds kyrka är jämförd med ett senapsfrö och att det ska växa upp igen genom gudomlig välsignelse?"

Biskopen svarade: "Så är det verkligen skrivet."

Pelayo sade: "Kristus är vårt hopp, att genom detta lilla berg som du ser här ska det välmående Spanien och armén över det gotiska folket återuppstå. Jag har tron att Herrens löften, som uttalades till David, ska bli uppfyllda i oss. "Då ska jag väl hemsöka deras överträdelser med ris och deras missgärningar med plågor, men min nåd skall jag ej taga ifrån dem. (Psaltaren 89:33-34) Därför har jag nu förtröstan i Jesus Kristus barmhärtighet, och trots detta stora antal är jag inte rädd för dem. Så som du behandlar oss inför slaget, har vi för oss själva en förespråkare i Faderns närvaro och det är Herren Jesus Kristus, som har möjligheten att befria oss från dessa få."

Biskopen gick tillbaka till armén och sade: "Gå fram och slåss. Ni hörde hur han besvarade mig. Jag kan se genom hans beslutsamhet att ni aldrig kommer att träffa ett fredsavtal med honom om det inte uppnås genom svärdets våldsamhet."

10. Då beordrade Alqamah sina män att ta upp striden. De tog på sig sin beväpning. Katapulterna sattes upp. Slungorna förbereddes. Svärd blänktes till. Spjut svingades. Pilar sköts oupphörligt. Men vid detta tillfälle var inte Herren närvarande, för när stenar slungades från katapulterna och de närmade sig den heliga jungfru Marias helgedom, som är inne i grottan, drev de tillbaka dem som sköt på dem och högg våldsamt ner chaldéerna. Efter som Herren inte räknar spjut utan erbjuder segerns sötma till vem han vill, så när asturierna kom ut ur grottan för att slåss, drev de chaldéerna på flykten och fick dem uppdelade i två grupper. Där blev biskop Oppa omedelbart tillfångatagen och Alqamah blev dödad. På samma ställe dödades 124.000 av chaldé-

erna, men de 63.000 som fortfarande var i livet klättrade upp till toppen av berget Auseva och kom ner till Liebana genom Amuesa. Men de kunde inte fly från Herrens hemsökelse, för när de hade nått toppen av berget, som ligger ovanför stranden till floden Deva, intill byn Cosgaya, inträffade det genom Guds försorg att berget skälvde ända nerifrån botten och kastade de 63.000 männen i floden och krossade dem alla. Fortfarande, när floden fylls till bredden, förekommer det att många synliga tecken påminner om denna händelse.

11. När Munnuza hörde vad som hade hänt, sprang han flyende från kuststaden Gijón. I en viss by vid namn Olalies blev han tillfångatagen och dödad tillsammans med sina män. Sedan blev landet befolkat och kyrkan återuppförd, och alla och envar tackade Gud och sade: "Välsignad vare Herrens namn som styrker dem som tror på honom och som förgör syndiga människor." En kort tid därefter kom Alfonso, son till Petrus och som var ledare över cantabrierna och han härstammade från den kungliga släkten, till Asturias. Han erhöll till äkta Pelayos dotter som hette Ermesinda. Han vann många segrar med sin svärfader och även därefter. Slutlig fred hade kommit tillbaka till landet. I en sådan omfattning växte värdigheten för Kristus namn, att den gäckande olyckan för chaldéerna ebbade ut. Pelayo levde som en kung i nitton år. Hans liv kom till ett slut och han fick en naturlig död vid Cangas de Onis år 775 (=737).

12. Därefter efterträddes Pelayo av sin son Favila. Han lät bygga, med fantastiska hantverkare, en basilika till det Heliga Korsets ära. Han levde bara en kort tid. Vid ett visst tillfälle av lättsinne sägs det att han blev dödad av en björn, i det andra året av sin regering, år 777 (=739).

13. Efter Favilas död blev Alfonso vald till kung av hela folket och han mottog den kungliga spiran med gudomligt behag. Han krossade alltid dristigheten hos sina fiender. Tillsammans med sin bror Fruela erövrade han många städer genom strider, och förde hela tiden sin härstyrka framåt. I synnerhet tog han Lugo, Tuy, Oporto, Anegia, staden Braga med ärkebiskopssäte, Viseo, Chavas, Ledesma, Salamanca, Numancia som nu kallas Zamora, Avila, Astorga, León, Simancas, Salda-

na, Amaya, Segovia, Osma, Sepulveda, Arganza, Clunia, Mave, Oca, Miranda, Revenga, Carbonárica, Abeica, Cenicero och Alesanco med deras befästningar, gods och byar. De dödade alla araber med svärd och han förde de kristna med sig tillbaka igen till sitt land.

14. Vid den tiden blev följande regioner bebyggda, Asturias, Primorias, Liébana, Trasmiera, Sopena, Carranza, Vardulias som nu kallas Castile, och Galiciens kustområde. Alava, Viscaya, Aizone och Orduna upptäcktes ha varit befolkade hela tiden precis som Pamploña, Degio och Berrueza. Alfonso var en stor man. Han var älskad av Gud och av alla i landet. Han byggde många basilikor. Han levde som kung i arton år och dog en naturlig död.

15. Jag vill inte hålla tyst om de mirakel som jag sanningsenligt vet har inträffat. När han gav upp andan i tystnaden under nattens slut, vaktades hans kropp av palatsets tjänstemän. Plötsligt hördes rösterna av änglar som ljudligt sjöng psalmer så att det hördes av alla. Förstå att detta är sant och tro inte att det är påhittat.

16. År 795 (=757), efter Alfonsos död, efterträddes han av sin son Fruela. Han var en man med häftigt temperament. Han vann många segrar. Han utkämpade en strid med en stor mängd krigare från Cordoba. Det skedde vid Pontubio i provinsen Galicia och där dödade han 54.000 chaldéer. Han tillfångatog också kavalleriets ledare Umar levande och på samma ställe skar han av honom huvudet. Han övermannade de baskiska rebelerna och tog till sig själv en hustru vid namn Munia från deras område. Hon födde honom en son som fick namnet Alfonso. Fruela övermannade folken i Galicia som revolterade mot honom och på ett våldsamt sätt ödelade han hela deras region. Han såg till att prästerna slutade med förbrytelsen att hålla sig med hustrur vilket hade börjat under Witizas tid. Han lät piska alla dem som erkände sin synd och stängde sedan in dem i kloster. Därefter var det förbudet för präster att ha en hustru. Utifrån de kanoniska lärosatserna växte kyrkan storartat. I Fruelas tid bebyggdes Galicia ända fram till floden Mino. Han var sträng i sin ledning. Han mördade sin broder Vimarno med sin egen hand. Inte lång tid därefter gav Herren tillbaka till honom vad han hade

gett sin broder, och han blev mördad av sina egna män. Han regerade i elva åt och tre månader. År 806 (=768).

17. Efter hans död efterträddes han av sin kusin Aurelio. Under hans tid gjorde slavarna uppror mot sina herrar. Men övermannade genom kungens flit blev de alla återförda till sin gamla tjänst. Aurelio utkämpade inga strider. Han bibehöll freden med chaldéerna. Han regerade i sex år. I det sjunde gick hans liv mot ett slut som ett resultat av en naturlig sjukdom, år 811 (=773). (Aurelio var son till den gamla Fruela och bror till Alfonso I.)

18. Efter Aurelios död fick Silo till äkta Adosinda, dotter till Alfonso, och därigenom upptog han också kungatiteln. Han bibehöll freden med ishmaeliterna. Han övermannade folket i Galicia som hade gjort revolt mot honom. Upproret hade börjat vid berget Cupepio och han underkastade det sitt eget herravälde. Medan han regerade styrdes palatset av Alfonso, son till Fruela och sonson till den gamle Alfonso, eftersom Silo inte hade någon son med sin hustru Adosinda. Efter hans nio år som regent lämnade han den här världen genom en naturlig död år 821 (=783).

19. När Silo var död placerade alla de viktiga personerna, tillsammans med drottning Adosinda, Alfonso på sin faders Fruelas tron. Men hans farbroder Mauregato, son till den gamle prinsen Alfonso och född av en slavinna, var uppsväld av stolthet och avsatte kung Alfonso från makten. Flyende begav sig Alfonso till Alava (i Vasconia) och blev mottagen av sin moders släktingar. Mauregato upprätthöll under sex år den kungavärdighet han erhållit genom en revolt. Han dog en naturlig död år 826 (=788).

20. När Mauregato var död blev Vermudo nästa kung. Han var son till den Fruela som vi först omnämnde i berättelsen om den äldre Alfonso eftersom han var dennes broder. Denne Vermudo var en mycket stor man. Han regerade under tre år. Han gav själv upp sitt styre eftersom han var vigd till diakon. Han insatte sin brorson (eller systerson) Alfonso, som Mauregato hade tvingat bort från makten, till sin efterträdare och levde tillsammans med honom på ett kärleksfullt sätt

under många år. Han dog en naturlig död och lämnade denna värld år 828 (=791).
(anm. Vermudo var bror till Aurelio.)

21. Kung Alfonso den store blev smörjd till kung den artonde dagen före kalend i oktober i det förutnämnda året (den 14 sept 791). I det tredje året av hans regering kom en arabisk armé till Asturias under ledning av en viss general vid namn Mugait. Hans huvud höggs av vid Lodos av asturierna och 70.000 blev dödade med sin ledare. Alfonso upprättade sin tron i Oviedo och lät bygga en basilika till Herren och frälsaren Jesus Kristus ära, med tolv altaren i enlighet med apostlarnas ära. Han lät också bygga en kyrka till den heliga jungfru Marias ära, med särskilda altaren utförda med enastående hantverk och stark konstruktion vilka placerades ut här och där. Han grundlade också en annan kyrka, som tillägnades den mest välsignade martyren Tirsus, nära den helige frälsarens kyrka. På något avstånd från palatset byggde han en kyrka till Sankt Julians och Sankt Baselissas ära, med ett par altaren av enastående hantverk och ordnade i ett fantastiskt arrangemang. Han beordrade också byggandet av ett kungligt palats, badhus, och lagerbyggnader för alla typer av livsmedel.

(anm. Mugait = Abd al-Malik ibn Mugait. Lodos ligger sydväst om Oviedo.)

22. I det trettionde året av Alfonsos regering kom två chaldeiska arméer till Galicien, anförda av två bröder hörande till Quraysh, vid namn Al-Abbas och Malik, vilka var prefekter. Men de blev tillintetgjorda vid samma tid, en av dem på en plats som kallas Narón och den andra vid floden Anceo. I Alfonsos tid fanns en man vid namn Muhammed, en medborgare från Merida som var mollitus (=en kristen som konverterat till islam) från födseln, som gjorde revolt mot kung Abd ar-Rahman och utkämpade många slag mot honom och drev hans arméer på flykt. När han inte längre kunde bo i sitt eget land, kom Muhammed till Alfonso och kungen tog emot honom med heder. Under sju år bodde han i provinsen Galicia med alla sina följeslagare. Då, uppblåst med stolthetens arrogans, konspirerade han fåfängt mot kungen och landet. Han samlade sina allierade, och förde ihop sin armé samt plundrade landet. När kungen fick höra vad som hände samlade han sin

armé och skyndade sig till Galicia. När Muhammed hörde att kungen hade kommit skyddade han sig bakom en viss befästning med sina allierade. Kungen förföljde honom och Muhammed blev innesluten i befästningen av kungens armé. Vad mer ska jag berätta? På samma dag inledde Alfonsos armé strider, dödade Muhammed och förde hans avhuggna huvud till kungen. De bröt omgående slaglinjen och intog befästningen där de dödade mer än 50.000 saracener som hade kommit till Muhammed från de spanska provinserna. Kungen återvände till Oviedo efter en stor seger. Kung Alfonso ledde ett ärofullt, kyskt, återhållsamt, måttfullt och obefläckat liv under många år och fick en god ålderdom, och efter att ha regerat i femtiotvå år sändes hans allra mest heliga ande till himlen. Han som hade fört ett heligt liv i denna värld fick vila i en grav i Oviedo.

(anm. Quraysh var en betydelsefull stam som kontrollerade Mecca vid tiden för Muhammeds uppstigande till makten.

Abd ar-Rahman var emir i Cordoba.

Efter slaget sägs det i de frankiska annalerna att Alfonso plundrade Lissabon.)

23. År 881 (=843), efter Alfonsos död, valdes Ramiro, son till prins Vermudo, till kung. Vid den tiden var han borta från tronen och hade begett sig till provinsen Vardulias (=Castile) för att skaffa sig en hustru. När kung Alfonso dog revolterade Nepotianus, greve i palatset, och tog makten. När kung Ramiro hörde vad som hade hänt begav han sig till Galicia och samlade sig armé i staden Lugo. Efter en kort period invaderade han Asturias. När Nepotianus hörde om hans ankomst gick han emot honom med sin armé för att möta honom vid bron över floden Narcea. Men när slaget började blev Nepotianus övergiven av alla sina män och drev omgående på flykt. Han blev tillfångatagen i provinsen Primorias av de två grevarna Scipio och Sonna, och hans ögon togs ut. Ramiro beordrade att han skulle stängas in i ett kloster och han levde hela sitt liv klädd som en munk. Vid samma tid kom nordmännens folk, ett hedniskt och extremt grymt folk och tidigare okänt för oss, till vår region med sin flottstyrka. Ramiro, som då hade blivit kung, samlade en stor armé när de kom och bekämpade dem på en plats som kallas Farum Brecantium. Där förintade han flera grupper av nordmän och brände deras skepp.

De andra, de som var kvar, begav sig ut på havet och styrde mot provinsen Baetica. De ankom till staden Sevilla tillintetgjorde många grupper av chaldéer där, delvis genom svärd och delvis genom eld. Sedan året hade gått mot sitt slut och staden Sevilla hade blivit invaderad, återvände de till sin egen region. Men låt oss nu återvända till vårt ämne. (anm. Farum Brecantium är förmodligen identiskt med La Coruna i Galicien.)

24. Den ofta omnämnda kungen Ramiro, skakades ordentligt av ett inbördeskrig. Två viktiga personer, varav en var en ädling och den andra var greve i palatset, blev uppblåsta av stolthet mot kungen. Men när kungen fick höra om deras konspiration beordrade han den ena av dem, vid namn Aldroitus, att han skulle bländas. Den andra av dem vid namn Piniolus lät han halshugga tillsammans med hans sju söner. Efter det att Ramiro avslutade inbördeskriget lät han bygga många byggnader av granit och marmor och utan trä samt med valvbågar vid sidan av berget Naranco två milier från Oviedo. Han bekämpade saracenerna två gånger och med Guds hjälp framstod han alltid som segrare. Efter det sjunde året som kung dog han som ett resultat av en naturlig sjukdom och vilar i en grav i Oviedo.

25. År 888 (=850), när Ramiro var död, efterträdde hans son Ordono honom som kung. Han var ett måttfull och tålmodig man. Han byggde murar runt städer som var övergivna sedan länge, nämligen León, Astorga, Tuy och Amaya. Han byggde deras portar på en hög marknivå. Han fyllde dem med delvis med folk från sitt eget kungarike och delvis från de som kom från andra delar av Spanien. Han deltog ofta i strider mot chaldéerna och utgick alltid som segrare. I början av hans regering revolterade den baskiska provinsen mot honom. När han och hans armé invaderade dem, kom en stor mängd saracener plötsligt emot honom från den andra sidan. Men med Guds hjälp drev han chaldéerna på flykten och förde baskerna under sin rättsskipning. Jag ska inte vara tyst med det jag vet har inträffat. En viss man vid namn Musa, en got genom födseln men vilseledd genom Muhammeds riter redan länge och med hela sitt folk vilka chaldéerna kallar Banu Qasi, han gjorde revolt gentemot kungen i Cordoba och tog kontroll över många städer, delvis genom

svärd och delvis genom förräderi. Först tog han Zaragoza, och därifrån vidare till Tudela och Huesca, och därefter Toledo, där Musa placerade sin son Lupe som prefekt. Senare förde Musa sin armé mot frankerna och galerna och där gav han upphov till stor slakt och plundring. Han tillfångatog två stora frankiska befälhavare, vid namn Sanctio och Epulo, delvis genom strider och delvis genom förräderi fängslade dem i kedjor. Två framstående rebeller från chaldéerna, en av dem vid namn Ibn Hamza från stammen Quraysh och den andra en mollitus (=en kristen som konverterat till islam) vid namn Alporz tillsammans med sin son Azet, blev fångade i strid, delvis genom fadern Musa och delvis genom sonen Lupe. På grund av dessa segrar svällde Musa så mycket i stolthet att han krävde att hans män skulle kalla honom den tredje kungen i Spanien.

(anm. Musa = Musa ibn Musa ibn Fortun. Banu Qasi = en stam som konverterat till islam och som kontrollerade Ebro-dalen. Namnet betyder söner till Cassius, och han var trologen en visigotisk greve vid tiden för invasionen.

Befälhavarna Sanctio och Epulo heter i de frankiska annalerna Aebulus och Asinarius.)

26. Kung Ordono förde sin armé mot honom och kom till staden Albelda som Musa just hade låtit bygga med utsökt hantverk. Kungen kom dit med sin armé och omringade den med befästningar. Musa, med en oräknelig mängd, ankom och satte upp tält på berget som kallas Laturce. Kung Ordono delade sin härstyrka i två delar, en som skulle belägra staden och en som skulle slåss mot Musa. De gick omgående ut i strid och Musa och hans armé drevs på flykten. Mer än 10.000 av Musas bästa soldater, tillsammans med hans svärsön vid namn Garcia, dödades och då är inte fotsoldaterna inräknade. Musa själv, sårad av svärd tre gånger, räddade sig undan men var knappt vid liv. Han förlorade mycket av det underhåll och de gåvor som kung Karl (den skallige) av Frankrike hade skickat till honom. Aldrig någonsin därefter vann han en strid. Kung Ordono skickade sedan armén till staden Albelda och stormade den på den sjunde dagen sedan striden börjat. Han dödade alla soldaterna med svärd. Han förstörde hela staden ända ner till grunden och återvände till sin egen stad som en stor segrare. Lupe, son

till denna Musa och som tjänade som konsul i Toledo, fick höra att hans faders hade blivit besegrad, lät underkasta sig själv och alla sina följeslagare till kung Ordonno och bibehöll underkastelsen till honom så länge de levde. Senare utkämpade han många strider mot chaldéerna med kungen.

27. Kung Ordonno tog många andra städer i strid, i synnerhet Corias stad med dess kung Zaid, och Talamancas stad med dess kung Murzuk och hans hustru. Han dödade alla soldaterna. Resten av folket, med deras hustrur och barn, såldes som slavar. Vid denna tid kom nordmännens pirater åter igen till våra stränder. De spred ut sig i hela Spanien, och förhärjade dess kuster med svärd och eld. Därifrån och korsande havet invaderade de staden Naacor i Mauretania och dödade en mängd chaldéer med svärd. Därefter styrde de mot Mallorca och Minorca och avfolkade dem med svärd. Efter att ha seglat till Grekland så återvände de till sitt eget land tre år senare.

28. Ordonno, efter att ha fullbordat det sextonde året som kung, drabbades av gikt och dog i Oviedo. Han placerades i en grav i Sankta Marias kyrka intill föregående kungar. Han inledde med lyckliga dagar i sin regering och är nu lycklig i himlen. Han som var så älskad här av folket är nu lyckligt förenad med de heliga änglarna i det himmelska kungariket.

29. År 904 (=866), när Ordonno var död, efterträddes han av sin son Alfonso (III).
(anm. Alfonso II regerade ända till år 910.)

* * *

Germanska folk: franker, goter, suever, visigoter

Germanska personer: Adosinda, (Aeblus), Aldroitus, Alfonso, Ardabastus, (Asinarius), Aurelio, Chindasuinth, Cixilo, Egica, Ermesinda, Ervig, Favila, (Fortun), Fruela, Garcia, Lupe, Mauregato, Musa, Ordonno, Oppa, Pelayo, Piniolus, Ramiro, Ricilo, Roderic, Silo, Theodefrod, Wamba, Vermudo, Vimarano, Witiza

* * *

EINHARD

Karl den stores liv

En krönika över Karl den stores liv. Sammandrag:

kap. 11

Floden Lech utgjorde gränsen mellan bavierna och alemannerna.

kap. 12

En bukt (=Östersjön) av okänd längd, men ingestans mer än hundra milier ("miles") bred, och till många delar smalare, sträcker ut sig österut från den västra oceanen. Många folkstammar bor längs dess stränder. Daner och svear, vilka vi kallar nordmän, på den norra stranden och alla dess öar, men på den södra sidan bor slaver och aister (=ester) och många andra folk.

kap. 13

Bara två av de frankiska befälhavarna föll i kriget mot avarerna i Pannonien. En av de två var Eric, hertig av Friuli, som föll i Tarsatch (799), en kuststad i Liburnia.

kap. 14

Det saxiska kriget nådde sitt slut, lika succesfullt som det varit långt i tid. Kriegen i Bohemian (805-806) och i Linonian (808) som bröt ut därefter, avslutades snabbt under ledarskap av den yngre Karl. Det sistnämnda av dessa krig var riktat mot de nordmän som kallas daner. De började sin karriär som pirater, men med tiden började de ödelägga kusterna i Frankrike och Tyskland med sina stora flottstyrkor. Deras kung Godfred var så uppblåst av fåfång längtan, att han räknade med att kunna utsträcka sitt rike över hela Tyskland, och betraktade redan Sachsen och Frisien som sina egna provinser. Han hade kuvat sina grannar abodriti, och gjort dem skattskyldiga. Därtill skröt han med att han inom kort skulle föra en stor härstyrka ner till Aix-la-Chapelle (Aachen, och Karl den stores huvudstad) där kungen hade sitt hov. Förmodligen hade han genomfört något av detta om han inte hade dött i förväg. Han blev mördad (810) av en av sina egna livvakter. Därmed slutade det krig som han hade startat.

kap. 17

Kungen (Karl den store) lät ordna en flottstyrka i kriget mot nordmännen. Efter det att nordmännen ständigt återkom och ödelade kusterna i Frankrike och Tyskland, lät han uppsätta vakter och värn i alla hamnar, samt vid mynningarna till de stora floderna som kunde ta emot skepp. Allt för att hålla fienderna borta.

kap. 29

Kungen kallade januari för Wintarmanoth, februari för Hornung, mars för Lentzinmanoth, april för Ostarmanoth, maj för Winnemanoth, juni för Brachmanoth, juli för Heuvimanoth, augusti för Aranmanoth, september för Witumanoth, oktober för Windumemanoth, november för Herbistmanoth, samt december för Heilagmanoth.

kap. 32

Ett stort antal omen hade förebådat kungens död Utöver allt detta, en dag vid slutet av striderna i Sachsen mot Godfred, kung över danerna, såg Karl den store själv hur en eldboll plötsligt föll från himlen med ett starkt sken (c:a 810).

* * *

Germanska folk: daner, svear, abodriti

Germanska personer: Godfred, kung över danerna

* * *